Kunigas Juozas Zdebskis

Jis gyveno tarp mūsų

Kunigas
Juozas Zdebskis

Jis gyveno tarp mūsų

Pasakojimų, dienoraščių, atsiminimų,
tekstų rinktinė

Sudarė ir parengė
Birutė Žemaitytė

Vilnius 2019

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-96097-0-6

© Birutė Žemaitytė, 2019

PRATARMĖ

Praėjo jau daugiau kaip 33-eji metai nuo kunigo Juozo Zdebskio tragiškos žūties 1986 m. vasario 5 d. Šiais metais gegužės 10 d. jis būtų šventęs savo 90-metį. Daug kas dar jį gyvai prisimena, kiti yra girdėję apie šį neeilinį Kunigą, tvirto tikėjimo Kristaus karį, kuris gelbėdamas sielas galėjo kalnus nuversti. Būdamas nepriklausomos dvasios žmogus, jis drąsiai stojo prieš smurtaujantį sovietinį totalitarizmą. Du kartus teistas ir kalintas už tikybos mokymą, kun. Juozas savo kančia paliudijo ištikimybę Kristaus mokymui. Jis nuosekliai diegė mintį, kad tautos laisvė ir nepriklausomybė ateis tik per dvasios laisvę, kurią tik Kristus gali sukurti ir apginti žmonių širdyse.

Kunigas Juozas Zdebskis buvo vienas iš „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos" steigėjų; jis dalyvaudavo įvairiuose jaunimo sambūriuose, vykdavo su bičiuliais į turistinius žygius, aukodavo ten šv. Mišias, kur altorių kartais atstodavo paprastas akmuo. Kun. Juozas nepavargdamas rūpinosi visais „mažutėliais": lankė vienišus senelius, ligonius, kalinius, nepraeidavo pro šalį net išvydęs pagriovy nuvirtusį girtuoklį...

Traukiniais, autobusais, lėktuvais jis vykdavo pas kalinius lageriuose, kareivius kur nors Uralo priekalnėse ar Sibiro pakrašty. Savo parapija jis vadino visą Sovietų Sąjungą. Šioje „parapijoje" kun. Juozas buvo įsitraukęs ir į nelegalų misijų darbą vietovėse, kur nebuvo nuolatinių katalikų kunigų ir maldos namų. Ne kartą jis vyko pas Pavolgio vokiečius katalikus, taip pat į Armėniją, Moldovą, Sibirą. Misijų darbas buvo ne tik varginantis, bet ir labai rizikingas, valdžios pareigūnų persekiojamas.

Kunigas Juozas Zdebskis neapeidavo ir dar vienos bendravimo su tikinčiaisiais srities. Tai santykiai su merginomis, moterimis, kurios, kaip visiems žinoma, yra pirmosios bažnytinio darbo talkininkės. Ši problema ir šiuo metu tebėra aktuali. Kun. Juozas gebėjo savo pavyzdžiu ir gyvu liudijimu parodyti,

kad yra įmanomas ir kitoks vyrų ir moterų luomų bendravimas, nei tas, kuriuo taip gardžiuojasi bulvarinė žiniasklaida. Atvirai iškeldamas opius moralės klausimus, jis gebėdavo juos įvertinti Amžinybės požiūriu, parodyti, kad Kristaus Meilės auka ant kryžiaus pateisina dvasinės laimės idealo siekimą.

Šalia aktyvios visokeriopos viešosios veiklos, kunigas Juozas neapleido ir intensyvių teologinių studijų. Todėl jo pamokslai traukė klausytojus giliomis įžvalgomis, gebėjimu atskleisti nagrinėjamos temos esmę. Jis studijavo Šventąjį Raštą, Bažnyčios tėvų, Lietuvos ir kitų šalių krikščioniškųjų filosofų veikalus ir nuoširdžiai perteikdavo kitiems tai, ką buvo išstudijavęs ir gerai perpratęs. Po kunigo žūties visas jo rašytinis palikimas atsidūrė pas Loretą Paulavičiūtę, kuri jau nuo 1956 m. talkindavo jam perrašinėdama mašinėle jo paskaitų, konferencijų konspektus. Gavusi jo archyvą – per 100 sąsiuvinių – ji po truputį ėmėsi jį perrašinėti, o tai buvo nelengva, nes kun. Juozo rašysena buvo ne kiekvienam įskaitoma.

Artėjant kun. Juozo Zdebskio žūties dešimtmečiui, jo bičiuliams kilo mintis išleisti knygą apie jį. Taip pasirodė Vido Spenglos „Akiplėša" (KGB kova prieš Bažnyčią).

Tai buvo pirmoji kregždė. Po jos pasipylė ištisa knygų zdebskiada. Tai ir įvairių Bažnyčios žmonių bei visuomenės veikėjų atsiminimai, ir kunigo Juozo korespondencija su dvasios dukterimis, ir kalėjimo metų dienoraščiai, ir pamokslų rinkiniai.

Visų tų knygų iniciatorė, rengėja ir leidėja ir buvo Loreta Paulavičiūtė (1939 – 2001), medikė, vėliau tapusi vienuole. Ši moteris buvo Dievo apdovanota slaptinga traukos jėga. Žmonės užeidavo pas ją pasisemti stiprybės. Jos užmojai liejosi per kraštus. Tačiau... ji buvo sunki ligonė, 20 metų prikaustyta prie lovos, kankinama baisių skausmų. Šiandien sunku patikėti, bet ji iš tikrųjų be interneto, elektroninio pašto, komunikuodama tik ranka rašomais laiškais ir paprastu telefonu, sugebėdavo sutelkti autorius, redaktorius, spaustuvininkus, platintojus bei leidybos rėmėjus ir išleisti šitiek knygų (ne tik apie Zdebskį, bet ir kitų). Gulėdama lovoje, ši ligonė nuveikė daugiau negu dešimt sveikųjų!

Be abejo, ta ugninga dvasine energija ją, kaip ir daugelį savo atrastų „deimantų", buvo uždegęs išmintingas vaikų ir jaunimo ugdytojas kunigas Juozas Zdebskis. Šis Žmogus rodė Lietuvos vaikams, kad už tiesos žodį reikia kovoti, nebijoti dėl jo nukentėti ir tai paliudijo savo gyvenimu.

Ši knyga leidžiama daugelio žmonių pageidavimu. Iš visų apie jį išleistų knygų bei straipsnių mozaikos norime sudėlioti vientisą šio Kunigo, žmonių meiliai Šlavantų Tėveliu vadinto, paveikslą. Knygą sudaro dvi dalys. Pirmojoje pateikiamos daugiausia paties kun. Juozo Zdebskio mintys, mąstymų įžvalgos, o antrojoje – kunigo artimųjų, bičiulių, kitų jį pažinojusių asmenų atsiminimai bei liudijimai. Priede spausdiname keletą pamokslų ir rekolekcijų mąstymų tekstų.

Birutė Žemaitytė

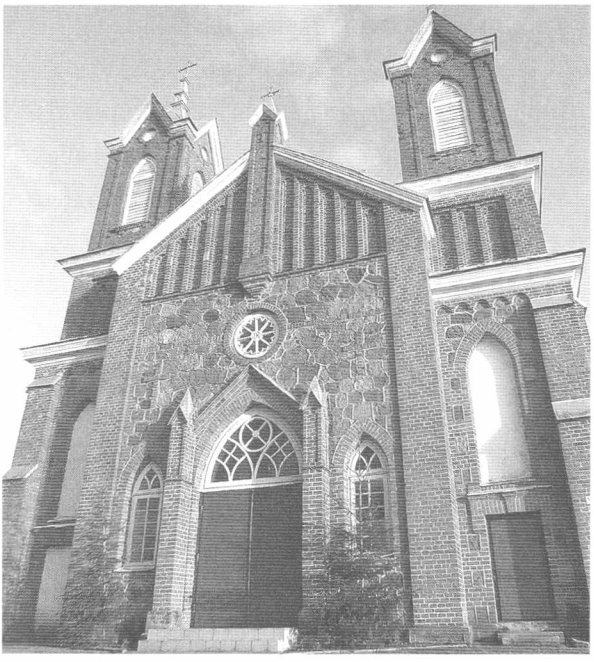

Gudelių parapijos bažnyčia

I DALIS

GYVENIMO KELIAS IR PAŠAUKIMO DINAMIKA

VAIKYSTĖ IR PAAUGLYSTĖ TĖVŲ NAMUOSE

Būsimo kunigo Juozo mama Ieva Slavėnaitė, kilusi iš turtingos, išsilavinusios šeimos. Garsus Lietuvos astronomas Povilas Slavėnas – mamos tėvo brolis, kitas jų brolis – kunigas Krosnoje. Tačiau Ievai Slavėnaitei (1897 – 1979) teko augti be motinos – ji mirė, kai Ievutei tebuvo devyneri. Mergaitę priglaudė ir užaugino vyresniojo jos brolio šeima. Augdama be motinos, tapo griežta, valdingo choleriško būdo.

Tėvas Vincas Zdebskis (1877 – 1955) kilęs iš gausios smulkaus ūkininko šeimos. Jis už žmoną buvo 20 metų vyresnis. Vedęs apsigyveno Krosnos parapijoje Naujienos kaime, 8 ha žemės ūkelyje. Kartu gyveno senelis – tėvo tėvas, vadinamas tėvuku. Gyvenamasis namas, kuriame gimė ir augo Juozukas, taip pat kiti trobesiai išlikę iki šių dienų, tik čia gyvena jau svetimi žmonės. Kaimo apylinkės vaizdingos – tarp žaliuojančių kalvelių tyvuliuoja siauras, it upė, Žaltyčio ežeras. Čia peri daug įvairių paukščių – juodosios ir baltasparnės žuvėdros, gulbės nebylės, kirai, kuoduotosios ir rudagalvės antys, gaidukai, tilvikai, griciukai, pievinės ir nendrinės lingės ir kt. Dabar čia įkurtas ornitologinis draustinis. Už ežero dunkso Palių Balų miškas, o toliau, už Marijampolės–Krosnos plento – Žaltyčio miškas ir Žuvinto gamtinis rezervatas.

Zdebskių šeimoje 1926 metais gimė dukrelė Marytė, po metų – Zuzanėlė, bet ji, pagyvenusi tik 5 mėnesius, mirė. 1929 m. gegužės 10 d. gimė Juozukas. Tai labai nudžiugino šeimos vyrus, ypač senelį.

1943 m. gimė dar viena dukrelė – Zitutė. Deja, jos lemtis tragiška – eidama šeštuosius metelius, paskendo šalia namų tvenkinyje per pačias Onines. Tėvus, sesę Marytę, o ypač Juozą ši nelaimė labai sukrėtė.

Kadangi Juozuko tėtė susilaukė jau būdamas vyresnio amžiaus, todėl jį labiau mylėjo, pasiimdavo eidamas pas kaimynus pasižmonėti ar kur pasivaikščioti, o Marytei tekdavo vienai žąsis ganyti. Kartą ji užsispyrė ir sako tėtei:

– Neganysiu! Juozą vediesi, o mane palieki.

Numetė botagą. O tėtė čiupt botagą ir čiūkšt per blauzdas. Vargšelei teko paklusti. Išginė žąsis. Tokie laikai buvo – tėvams nevalia prieštarauti...

Širdyje tėtė nebuvo piktas. Mokėdavo sekti pasakas. Jų žinojo daugybę. Kai vaikai imdavo prašyti papasakoti, senajam tėvukui nepatikdavo. Jis imdavo bambėti:

– Geriau poteriaukit nei baikas pasakokit.

Senelis buvo apykurtis. Gulėdavo gretimame kambarėlyje. Kai vaikai, prisigerinę prie tėvo, prašydavo:

– Tėte, pasaką!

Tėvukas klausia:

– Ką jūs ten veikiat?

– Poteriaujam, tėvuk, poteriaujam, – atsiliepdavo išdykėliai. Bet kai tėvukas mirė, vaikai labai jo gailėjo. Ypač Juozuko niekas negalėjo nuraminti. Jis labai buvo prisirišęs prie tėvuko, o tėvukui Juozukas irgi buvo viskas. Juk vienintelis jo anūkas...

Tėvai, kaip ir visi kaimo žmonės, buvo religingi. Krikštą, Pirmąją komuniją ir Sutvirtinimo sakramentą gavo Krosnos bažnyčioje. Kas sekmadienį eidavo į Mišias visa šeima. Ypač šventė visus atlaidus. Vykdavo ir į kitas apylinkės bažnyčias. Nepamirštamus išgyvenimus Juozuko atmintyje paliko šeimos kelionės į Kryžių šventovę, esančią Staigūnų kaime, prie Dusios ežero, kur iškilmingai buvo švenčiami Petrinių atlaidai. Važiuodavo arkliais – dar saulei netekėjus per Kalniškės mišką. Suvažiuodavo daugybė žmonių. Čia buvo stebuklingas šulinys, kurio vanduo, kaip žmonės sakydavo, išgydydavo daugel ligų. Čia viliodavo ir jomarkas, loterijos, įvairūs skanėstai, šventi mažmožiai. Juozukui labai patiko pirktinė dešra su pyragu, net suaugęs sakydavo, kad tokios skanios dešros niekur kitur neteko ragauti.

Nors ir būdavo šventiškų prošvaisčių, bet Juozui atrodė, kad jo vaikystė buvusi košmariška. Šeimoje trūko švelnumo, todėl jį vargino skrupulai, įkyrios būsenos. Kartais visai be reikalo jis eidavo ir vis skaičiuodavo daržo vagutes, nenorėdavo atsiliepti šaukiamas, imdavo šalintis žmonių, vienas tūnodavo kur užsislėpęs. Tėvai Juozuką vežė net pas egzorcistą. Vargšas vaikas. Jo atšiaurumą, matyt, sukėlė švelnumo stygius, jam trūko šiltos motiniškos meilės. Mat motina, pati užaugusi našlaitė, šių savybių neturėjo. Ji buvo valdinga, atšiauri. Žinoma, ji mylėjo vaikus, bet savaip.

Pradžios mokykla buvo įsikūrusi netoliese jų kaime, Burdulių sodyboje. Čia Juozukas baigė tris skyrius. Mokėsi labai gerai. Ketvirtą skyrių baigė jau Krosnoje. Šios mokyklos mokytojas Vaclovas Bartuška pasakojo:

„1940 metais rugsėjo pirmą dieną į Krosnos pradžios mokyklos IV skyrių gavau naują mokinį – Juozą Zdebskį iš Naujienos kaimo. Šis ramus, susimąstęs berniukas man jau buvo pažįstamas. Jam vietos klasėje nenurodžiau – pats pasirinko pirmą suolą. Prasidėjo mokslo metai. Į naują mokinį tuoj atkreipiau dėmesį. Pamokų metu sėdi ramiai, atidžiai klausosi, su draugais nesikalba. Visuomet paruošia pamokas ir atlieka užduotis namuose, tiksliai atsakinėja į klausimus. Jo knygos ir sąsiuviniai švarūs, pats visuomet tvarkingai apsirengęs, drausmingas. Kito tokio mokinio ir per daugelį metų, dirbant mokykloje, nepasitaikė.

Prisimenu kartą per pertrauką, kai buvo graži diena ir saulutė linksmai švietė, atsitiktinai užėjau į klasę. Klasė buvo tuščia. Visi vaikai čia pat prie mokyklos esančioje aikštelėje bėgiojo, žaidė, gaudė vienas kitą – nuo jų balsų net visas miestelis skambėjo. Klasėje radau vienintelį susimąsčiusį Juozuką. Jis sėdėjo pirmame suole, giliai mintyse paskendęs, žvilgsnis nukreiptas kažkur į tolį – pro langą. Tas vaizdas giliai įsirėžė atmintyje. Nustebęs paklausiau:

– Juozuk, kodėl tu čia sėdi? Lauke taip gražu, visi vaikai linksmai žaidžia. Eik į lauką, pabėgiok.

Juozukas, kaip paprastai, man neprieštarauja, netaręs nė žodžio, keliasi iš suolo ir paskubomis išeina į lauką. Išėjęs aikštelėje bando kiek pašokinėti: strikteli ant vienos, ant kitos kojos... Bet greit nurimsta, pasirenka nuošalesnę vietelę ir stoviniuoja. Supratau, kad toks elgesys, matyt, būdingas jo ramiam, nevaikiškam būdui.

Buvo paauglystės metas, formavosi charakteris. Namie irgi būdavo ramus, dažnai susimąstęs. Motina kartą, įėjusi į kambarį, rado vaiką atsiklaupusį ir besimeldžiantį. Jo pats artimiausias bičiulis buvo Nukryžiuotasis Kristus. Su Juo jis ėmė bendrauti nuo vaikystės. Ir bendravo ligi pat mirties... Ne visi namiškiai suprato vaiką. Manė, kad jis užsispyrėlis, atsiskyrėlis. Sakydavo: „Dar neužaugai, o jau senis tapai...“ Kai Krosnos bažnyčioje po pamaldų visa šeima išeidavo, Juozuko tekdavo palaukti: jis visuomet užtrukdavo. Jau nuo tų dienų Juozukas buvo jautresnis už kitus vaikus, gebėdavo pamatyti kito žmogaus skausmą ir jį atjausti.

Šiaip vaikas buvo labai smalsus, norėjo viską patirti, sužinoti. Mėgo įvairius darbus, domėjosi technika, įvairiais mechanizmais, ypač ginklais. Kruopščiai atlikdavo visus darbus ir laikėsi taisyklės: ką pradėjai, tą ir baik.

Vis dėlto ne visada jis būdavo toks rimtuolis. Jaunystės polėkiai apimdavo besigėrint gražiomis Naujienos apylinkėmis, Žaltyčiu. Grožėtis ežeru jam buvo per maža. Būtina ežerą ištyrinėti, taigi reikia valties. Kartą su draugais ir Maryte pasiskolino iš kaimyno dvi valtis: viena buvo gera, kitos dugnas papuvęs. Bet jaunimui tai nė motais!

Žaltyčio ežeras gilus, bet dumblėtas, dugnas padengtas storu sapropelio sluoksniu. Vietomis, rodos, išlipk ir eik paviršiumi.

Jaunimas įsidūko, užmiršo laiką ir žmogų, paskolinusį valtis. Nuo priešpiečių iki temstant išbuvę kitame krante, vis dėlto sėkmingai parsiyrė į savo krantą. Visi buvo tokie laimingi ir nė nepagalvojo, kiek nerimo, rūpesčio pridarė gerajam valčių savininkui.

Baigęs pradžios mokyklą toliau mokslą tęsė gimnazijoje Kalvarijos miestelyje. Gyveno pas labai gerą, pamaldų tėvo brolį. Klasės auklėtojas buvo kunigas, dėstė lotynų kalbą, tikybą ir liturgiką. Buvo labai rūpestingas, lankydavo mokinius namuose, rūpinosi jų gyvenimo sąlygomis, diegė dorą ir tikėjimą. Reikalavo, kad kas mėnesį vaikai eitų išpažinties ir sekmadieniais dalyvautų Mišiose.

Buvo jau vokiečių okupacijos metai. Gimnazijoje įvesti griežti reikalavimai, kas jų nevykdė, buvo šalinamas iš gimnazijos. Blogai mokęsis, sakysim, trimestre gavęs du dvejetus mokinys šalinamas. Uolesnieji mokiniai, iš jų ir Juozukas, kasdien lankydavo bažnyčią. Iš kitų gimnazistų, ypač berniukų, jis jau išsiskyrė pamaldumu, darbštumu. Jis bandė kurti ateitininkų kuopas – labai uždaras, iš labai atrinktų ir patikimų mokinių. Kadangi tai buvo uždrausta, būreliai buvo suskirstyti grupėmis. Sueidavo po 7 – 10 gimnazistų į kleboniją ir ten išklausydavo patarimus, paskaitą, gaudavo pasiskaityti religinės literatūros. Šiai veiklai vadovavo Juozas ir dar keli iš vyresnių klasių.

1944/45 mokslo metai prasidėjo jau praūžus frontui, nors karas dar nebuvo pasibaigęs. Juozukas jau buvo penktoje gimnazijos klasėje. Gimnazijos būklė buvo labai vargana. Iš žydų sinagogos buvo atgabenta suolų, kur sėdėdavo po šešis. Knygų nebuvo, užrašus rašė bloknotuose, prisirinktuose kareivių paliktuose apkasuose, ar palaiduose lapuose. Varganos buvo ne tik mokymosi, bet ir pragyvenimo sąlygos.

V – VI gimnazijos klasėje dar galėjo mokytis tikybos: tie, kurie norėjo, rinkosi į bažnyčios zakristiją ir kunigas dėstė tikybą, atsakinėjo į jaunimui kilusius klausimus. Tačiau 1947 m. tikybos pamokos visiškai uždraustos. Juozukas nepasidavė – paragino klasės draugę Onutę, kad suburtų būrelį norin-

čiųjų skaityti religines knygas, o jis ėmėsi rūpintis knygomis. Susibūrė apie 10 mergaičių. Taip tas būrelis mokėsi 1947 – 1948 m. iki baigė gimnaziją."

Juozas jau buvo baigęs gimnaziją, kai 1948 m. per Onines tvenkinyje prie namų paskendo šeimos numylėtinė sesutė Zitutė. Jau minėta, kad ši nelaimė sukrėtė visus šeimos narius. Kiekvienas savaip išgyveno šį skausmą, kiekvienas save kaltino dėl nepakankamo apdairumo. Juozas sesutės artumą jautė visą amžių, gal ši nelaimė prisidėjo ir prie jo apsisprendimo stoti į kunigų seminariją.

Kai tėvams pareiškė, kad stos į kunigų seminariją, tėvai išsigando. Buvo sunkūs laikai, masinės tremtys į Sibirą. Bijojo, kad gali išvežti į Šiaurę, bandė atkalbėti, prieštaravo. Bet sūnus tvirtai pareiškė: „Jei neleisit į seminariją, niekur toliau nesimokysiu!"

„Atrodo, visa tai buvo dar taip neseniai, – pasakojo Juozas. – Gyvai viską prisimenu. Kūlėme linus. Klojimas po klojimo, buvom jau ir bebaigią. Štai ateina tėtė pabaigti tvarkytis, kažkoks rimtas, apsiskutęs, paima iš manęs spragilą, o man sako: „Na, tai gali eiti".

Išėjau iš kluono. Galvoje tokios keistos mintys: pabaigiau darbus. Atrodė, kad ne tik tas dienas, bet gal visai ar bent laikinai ilgesnį laiką namie nebedirbsiu. Nuėjau dar į Pranio kambarį. Pasikalbėjom. Ir pradėjau ruoštis. Pirmiausia kraustyti knygas. Kai kuriuos sąsiuvinius dar perskaičiau. Jie taip gyvai priminė gimnazijos laikus, kai prie tų uždavinių ir rašomųjų buvo tiek daug galvota, kombinuota...

Pradėjo temti. Vis dar tvarkiausi, dėliojau. Visas nusiprausiau ir nuėjau į klėtį. Buvo tokia žavi naktis. Gražiai švietė mėnulis. Ilgai žiūrėjau iš klėties pro sienos plyšį į daržą, paskendusį akacijų šešėly. Pro jų šakas buvo matyti tamsūs gimtojo namo langai, už kurių, žinojau, plaka širdys mamos, tėtės, sesers, tetukės. Ir jie dabar gal negali užmigti...

Žiūrėjau į tą puikų reginį ir vis nesinorėjo akių nuo jo nukreipti, – juk greit jo jau nebematysiu, o kai pamatysiu, bus kiti lapai ant akacijų, nes šie jau tuoj nukris...

Miegojau neblogai, net sapnavau, bet ką – nepamenu. Pažadino beldimas į duris. Nežinau, kas beldė, rodos, sesuo. Šokau iš lovos su tokia keista nuotaika, kokia būna tik kur nors svarbiais reikalais ruošiantis iškeliauti, su mintimi: važiuojam... Ji nebuvo džiugi. Gal labiau slogi, nes namie taip saugu būti. Ligi išvažiavom, neturėjau laiko ką nors galvoti. Viską tik dėjom, skubinom. Dar iš vakaro man atrodė, tartum ruošiuosi važiuoti į Sibirą, nes ėjo gandas, kad

diena po dienos veš žmones. Ir mama, mačiau, nubraukė ašarą. Ir iš sesers, ir iš kitų nuotaikos išskaičiau tą patį.

Pagaliau arkliai pakinkyti, viską nunešėm į vežimą. Apžiūrėjau kambarį, atsisveikinau Švč. Jėzaus Širdies paveikslą ir išėjau pasakęs Jam: „Visa Tau!" Atsisveikinau tetukę, Marytę prie vežimo kieme ir susėdome važiuoti: mudu su tėte – į Kauną, o mama – tik iki stoties. Dar atsigręžiau į seserį. Ji verkė, bet kai žvilgsniai susitiko, nusišypsojo.

Važiuojant vis atsigręždavau į namus, norėdamas viską giliai atmintin įsidėti.

Ir ežeru negalėjau atsigrožėti. Jo kitas krantas, apaugęs mišku, skendo paslaptingame ryto rūke, vandeny maudėsi saulė. Ir tą ežerą, kaip ir namus, norėjau tartum pasiimti su savim...

Pagaliau stotis. Mudu su tėte iškėlėm iš vežimo daiktus, aš atsisveikinau su mama. Visi skubėjom, nes ten su arkliais negalima stovėti. Stotyje vaikštinėjo kareiviai žaliom kepurėm. [Dalyvaujantys trėmime MKGB pasienio kariuomenės daliniai.] Padėjęs daiktus, dairiausi mamos – norėjau jai apie kareivius pasakyti, bet ji jau buvo nuvažiavusi. Nesivijau, kažkodėl likau stovėti vietoje: stoty daug žmonių ir manevruojantis traukinys išblaškė mintis. Po valandos traukinys pajudėjo. Stovėdamas prie lango staiga suvokiau: štai ir išvažiuoju iš tėvų namų... Pro šalį lėkė tiek kartų matyti laukai. Šmėstelėjo ežeras, beržų, augančių už mūsų kluono, viršūnės, medžiai ir kryžius gale mūsų lauko. Juos greit uždengė kiti vaizdai. Stovėjau susimąstęs, o traukinys nėrė vis tolyn, kartu nešdamas ir mane į vadinamąjį Gyvenimą... Ant suolo sėdėjo tėtė. Akis įsmeigęs į tolį, jis irgi kažką mąstė...

Taip, dabar namuose retai tepasirodysiu. Aš ten būsiu tik svečias. Pradėjau naują gyvenimo etapą".

SEMINARIJA IR KUNIGYSTĖS PRADŽIA

Nauja aplinka, naujas gyvenimo būdas. Drausmė – kaip kariuomenėje. Seminarijoje gėrio sėklą sėjo ir kilniąsias mintis skiepijo tuo metu dar neišvaikyti geriausi profesoriai kunigai. Seminarijos dvasios vadas ir teologijos fakulteto dekanas – kun. Juozas Grigaitis MIC, profesorius filosofas kun. Pranas

Kuraitis. Kiti dėstytojai: Aleksandras Grigaitis, Juozas Eretas, Juozas Grubliauskas, Aloyzas Šlapkauskas, Antanas Kruša. Trys pastarieji ir prof. Pranas Kuraitis netrukus buvo areštuoti.

Juozas Zdebskis pradėjo studijas rektoriaujant kun. Augustinui Vaitkevičiui (po dvejų metų jis buvo areštuotas), o baigė seminariją, kai jai nuo 1951 m. jau vadovavo kun. Kazimieras Sirūnas. Nuo 1952 m. seminarijoje pradėjo dėstyti ir kun. Viktoras Butkus, taip pat būsimas kardinolas Vincentas Sladkevičius.

Tai buvo rūsčios dienos. 1949 m. vienu kartu į Sibirą iš seminarijos buvo ištremta 13 žmonių – 7 seminaristai ir 6 kunigai, keli areštuoti. Iš viso seminaristų buvo nedaug. Vieni kitus pažinojo, žinojo, kuris iš kur kilęs. Juozas gyveno kambary su penkiais draugais. Jis buvo ramaus būdo, linkęs į melancholiją, pamaldus. Stropiai vykdė visus seminarijos regulos punktus: laikėsi skirto laiko mokslui, paskaitoms, maldai, poilsiui. Labai gilinosi į studijuojamus dalykus. Kai prisės prie knygų, tai jo neatitrauks niekas, nebent koks labai rimtas reikalas. Tada Juozas, atsiprašęs knygą, atitrūkdavo. Visuomet išklausydavo atėjusįjį patarimo.

Vienu bruožu Juozas ypač išsiskirdavo iš kitų: kažkaip saviveikliškai rūpinosi jaunesnių klierikų pamaldumu. Seminarijoje buvo gražus paprotys: vyresnio kurso klierikai laisvalaikiu kviesdavo jaunesniuosius (iš žemesnių kursų), kad galėtų rimčiau pasikalbėti. Juozas stengdavosi kalbėti maldos, ypač mąstymo tema, suprantamai perteikti maldos formą, ragindavo uoliau susikaupti, įsigilinti.

Baigiant pirmuosius studijų metus reikėjo rašyti referatą iš pedagoginės, mokslinės darbo metodikos. Juozas pasirinko temą pagal Ernesto Hello knygą „Žmogus“: „Ieškokime gyvenime daugiau teigiamybių, o ne neigiamybių“. Jis atskleidė savo psichologinį subrendimą, nes ir šiandien tai aktualu.

Seminarijoje dienoraščio nerašė: yra likę tik trumpi apibendrinimai, rekolekcijų pasiryžimai. Nuo pat pirmųjų metų seminarijoje (matyt, dėl tėvo J. Grigaičio, propagavusio atsidavimą Švč. Mergelei Marijai pagal šv. Grinjon de Monfortą, įtakos) vis ryškėja pamaldumas Mergelei Marijai.

1949 m. vasarą fiksuoti pasiryžimai:

1. Rūpintis Švč. Mergelės garbe, o Ji rūpinsis manimi.

2. Kai sunku susikaupti, kreiptis į Mariją. Baigus padėkoti.

3. Kiekviename žmoguje įžvelgti Kristaus veidą, mergaičių veiduose – Marijos.

1950 m. rugsėjį užsirašo sau: „Marija, vesk mane už rankos kaip kūdikį. Juk aš – Tavo nuosavybė".

1951 m. balandžio mėn. pasižymi:

„Ką reiškia sunkumai, pasitaikantys kelyje, kuriuo Tu mane vedi į saulėtą šalį, jei savo nusigalėjimais perku laimę jiems, joms. Perku tą laimės šalį. Švč. Mergele, neturiu teisės būti liūdnas, jei esu Tavo meilės objektas.

Ar gali būti mano gyvenimas išmintingiau sutvarkytas ir daugiau teikti Dievui garbės, broliams naudos, o ir man džiaugsmo, kaip tuomet, kai tvarkai Tu, Marija. Taigi visuomet „teesie man kaip Tu pasakei". Koks dėkingas turiu būti Tau.

Marija, niekur ir nieko be Tavęs!"

1951 m. vasarą įrašo: „Kad ir kas būtų – nė vienos dienos be mąstymo! Padėk man, Brangioji.

Apėmus minorinei nuotaikai, turiu prisiminti savo didingas pareigas Bažnyčiai, Mergelei Marijai, Tėvynei. Minia man skirta atvesti prie Kristaus Karaliaus. Juk aš gyvenu kitiems".

Vasarą, atostogų metu išsiskirstydavo vieni pas tėvus, kiti į parapijas praktikai. Juozas pas tėvus būdavo tik per darbymetį, o kitu metu – parapijose. Kartą, darbuodamasis Seirijuose pas kunigą Montvilą, jam atvėrė širdį: „Turbūt aš labai smarkiai Dievui nusikaltau, kad man davė tokį kryžių – jį turiu nešti sekdamas paskui kiekvieną žmogų".

Čia, žinoma, ir kryžius, ir charizma. Taip lydėti stengėsi ne tik malda, žvilgsniu, bet ir nerimu, nemiga, kančia.

Metai po metų, mokslas ėjo prie pabaigos. Tačiau, kaip pats pasakojo, negalių kamuojamiems, dėl profesinio ar dvasinio pašaukimo nedrįstantiems apsispręsti savo globojamiesiems kunigas Juozas ne kartą pasakojo, jog seminarijoje pats yra patyręs dvasinę krizę, kai prieš šventimus sušlubavo sveikata – pradėjo jausti nuovargį, silpnumą, prislėgtą nuotaiką ir kitus neurozę (ar net depresiją) primenančius simptomus. Jam pačiam ir seminarijos vadovybei buvo iškilę abejonių dėl pašaukimo ir tinkamumo kunigystei. Leisti priimti šventimus buvo nuspręsta tik įsiterpus seminarijos dvasios tėvui Juozui Grigaičiui MIC.

Vėliau, kaip sakydavo kun. Juozas Zdebskis, niekada gyvenime nebuvo iškilę tų problemų, dėl kurių būgštavo seminarijos vadovybė. Jo nuomone, matyt, tai buvo Dievo siųstas ar leistas išbandymas.

Kun. Juozas pasakojo: „Seminarijoje išsikankinęs, išvargęs, liūdnas grįžęs tėviškėn, pasiimu dalgį ar kitą padargą, einu dirbti į laukus, o slogios mintys, kančios, išgyvenimai išgaruoja kaip rūkas, tampu laisvas, laimingas, kupinas jėgų.

Deja, po laisvų dienų tenka grįžti į seminariją, o čia vėl visu savo svoriu užgula tamsybės, abejonės, skausmas. Tai turi ryšį su Jėzaus kančia Getsemanėje".

„1951 m. gruodžio 8-oji. Ką naujo suteikė man ši Nekaltojo Prasidėjimo šventė? Mano pasiaukojimas Tau vėl naujai padarytas...

Mano visi darbai bus Tau dirbami. Gal juose nebus nieko ypatingo, bet žinosiu, kad Tu jų nori, o dėl to jie ir bus didingi...

Iš manęs Tu gal nieko garsaus nenorėsi, o gal atvirkščiai?.. Bet leisk visuomet pažinti Tavo norą, išskaityti iš Tavo akių ir padaryti viską, ką privalau padaryti. Tegul Tavo grožis mane įkvepia dideliems dalykams.

Jėzus Vynmedis, mes – Jo šakelės. Tik vienybėje su Juo galėsime būti gyvi. Kiekvienoje mūsų mintyje, kiekviename siekime, įvykyje, kiekviename žmoguje turime Jį matyti. Jis atėjo pas mus per Tave – taigi Jis nori, kad ir pas Jį mes per Tave ateitume, ypač savo dekretu ant kryžiaus Jis sujungė Tave ir mus".

Abejonės, neapsisprendimas kankina toliau. Jis vėl kreipiasi į Mariją ir prašo: „Nors ir kažin kiek man leistum išgyventi, kentėti, nors mano pašaukimas ir kažin kaip būtų man neaiškus, bet kokia nesąmonė būtų, jei bent valandėlę nustočiau Tavimi pasitikėti. Marija, juk tuomet užkirsčiau kelią Tavo pagalbai man, nes Tu turėtum elgtis prieš mano laisvą valią.

Bet jei ir taip būtų, juk Tu turi teisę nepaisyti mano valios: juk aš savo valią Tau atidaviau ir prašau Tave – neatiduok man mano valios, jei kada bandyčiau ją iš Tavęs atimti. Juk ji – mano valia, mano norai – Tavo nuosavybė. Taigi, Brangioji, padėk man Tavimi be sąlygų pasitikėti ir kartu padėk padaryti viską, ko tik Tu nori iš manęs" (1952 02 26).

Jaunasis klierikas kreipiasi patarimo į kun. Juozą Grigaitį. Šis prityręs dvasios vadovas stengiasi sustiprinti jaunąjį bičiulį.

– Turime siekti viršūnių, – sako jis. – Bet tik dėl Kristaus ir jei Jis nori, kad siektume. Ar nori padaryti daug gero kitiems, daug nuveikti gyvenime, Tėvynei, būti dideliu žmogumi?

– Be abejo!

– Tai nebūtinai gali pasiekti tik tie, kurie tampa vyskupais ar valstybių galvomis. Tai gali padaryti ir paprasta gatvės šlavėja.

– Kaip?!

– Mūsų tikėjimas, mūsų santykis su Dievu mums duoda galios būti tokiems: atlik tobulai savo pareigas, padaryk visa, ką gali, priimk visus kentėjimus, kurių negali išvengti, visą pareigų sunkumą meilės Jėzui dvasia. Už tai Jis padarys tai, ką, kaip klaidingai manoma, padaro vien genijai (1952 03 26).

Šis pokalbis į sielos naktį įnešė šviesos, bet abejonės lieka.

Per 1952 04 03 – 05 rekolekcijas jis mąsto: „Dabartinė nežinia (būti kunigu ar ne) – tai juk dovana man – kryželis. Juk per Tave, Marija, aš įjungiu visa, kas man ir mano artimiesiems reiks išgyventi, į Jėzaus atlyginamąją akciją už žmoniją. Pagaliau jei aš nematau išeities, tai nereiškia, kad ir Tu jos nematai.

Taigi mano gyvenimas, manau, bus toks, kuriame reikės daug dirbti, daug duoti kitiems...

Mokytojau, leisk sušukti minioms, besigrūdančioms prie bedugnės krašto, – sušukti, kad visi atsigręžtų, ir parodyti jiems išsigelbėjimą – Tave, laukiantį išskėstomis rankomis jų – tų, kurie aklai veržiasi prie mirtimi dvokiančios prarajos. Juk Tu jiems sakai: „Ateikite pas mane..." Ir tik Tu vienas esi toji jėga, kuri galėtų juos sulaikyti nuo mirties bedugnės".

Su kūdikišku pasitikėjimu klierikas Juozas sprendimą priimti šventimus ar ne – paveda dvasios tėvui Juozui Grigaičiui. Jo sprendimas – lemiamas. Per jį pasireiškia Viešpaties Valia, kuriai Juozas paklūsta.

„Savo elgesiu aš jau kunigas. Šventimai tik faktiškai juo padarys. Kokia dabar mano elgsena, tokia bus ir paskui. Pasiryžimai (1952 m. vasara):

Dievui: nuolat Jėzus, mano Marija su manimi, „aleliuja krikščionybė".

Artimui: visiems giedra nuotaika, į visus palankus požiūris. Ką jiems padarau – pačiam Jėzui padarau. Ta puikioji „aleliuja krikščionybė!"

Ypač visa tai *namiškiams* – sekti Jėzaus jausmais Juozapui, Marijai. Giedra nuotaika, santūri laikysena; nesiskųsti, nereikalauti. Jiems kuo daugiau malonumo. Padėti dirbti.

Sau – anksti gulti ir anksti kelti. Daugiau dirbti lauke. Pailsėti. Ryto mankšta.

Visiems išsiskyrimo sunkumams – juk tikroji mūsų vienybė bus ten – su Tavimi, Marija. Tu globok tuos, kurie man brangūs. Juk visa, kas, man rodos, sunku palikti, per Tave rasiu šimteriopai – Danguje. Kitaip ir čia, žemėje, nebūčiau laimingas.

Būdamas kunigu, nieko neprarandu, o tik nepaprastai daug pelnau sau ir kitiems.

Mano Marija, atostogos, kelionės, jei Tu jų suteiksi – tai Tavo dovana, Tavo meilė man...

Kunigystė – tai mūsų aukos specialiu būdu prijungimas prie Kristaus Aukos.

Kiekvieną skausmą ir džiaugsmą pradėti kreipiantis į Tave, Marija. Padėkite man įvykdyti Jūsų Valią.

Šalia aktyvių (noras padėti sieloms) ir neaktyvių (tinkamumas) ženklų svarbiausias – Bažnyčios nuomonė. Jei vadovybė pasakė „taip", vadinasi, tikrai tokia yra Viešpaties Valia. Jis nori, kad imčiausi šių pareigų ir rinkčiausi šį gyvenimo būdą".

Po rekolekcijų penkiolikai diakonų kunigystės šventimus seminarijos bažnyčioje rugsėjo 21 d., per Šv. Mato evangelisto šventę, suteikė vyskupas Kazimieras Paltarokas. Kun. Juozas įrašė:

„Brangus Mokytojau, kokia didinga Tavo figūra, kai kalbėjai mažajam būriui: „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje". Šventimų momentu Tu paėmei mano rankas ir paklausei:

– Ar pažadi būti man klusnus?

– Pažadu.

Paskui pabučiavimas...

Mokytojau, teįvyksta Tavo Švenčiausios Širdies norai... Juk Tu esi galingas duoti ir jėgos. Šventoji Meile... Šv. Mergele... Viešpatie Jėzau, pasitikiu Tavimi!"

Primicijos buvo labai paprastos. Šventė seminarijoje kartu su atvykusiais namiškiais. Visų seminaristų pirmosios Mišios buvo seminarijoje. Nepaprasti dalykai dedasi didžiausiame paprastume. Kartojasi Betliejaus, Golgotos įvykiai. Bet kokia didybė: „Tu Kunigas per amžius!"

KUNIGYSTĖ. RASEINIŲ VIKARAS

Baigęs seminariją kun. Juozas kunigystės kelią pradeda Šiluvoje. Tikriausiai to norėjo Švč. Mergelė, kad padrąsintų savo sūnų Juozą, užtikrindama savo meilę ir globą. To jis nepaliaujamai prašo:

„Marija, padėk man pažinti, suprasti subtiliausius Jėzaus Širdies norus ir juos įvykdyti. Jo norai – tai Jo meilė man ir mums. Kitaip negalime parodyti Jam savo meilės, kaip tik darydami tai, ko Jis nori...

Jėzui meilę parodysiu, jei ją rodysiu kiekvienam gyvenime sutiktam žmogui. Jėzus taip pat nori nuolatinio veržimosi, nerimo dvasios. O kokią aukos gėlę Tau, Marija, atnešiu kasdieną?“

Raseiniai po karo buvo gerokai apgriauti: net dominikonų vienuolyno pastatai šalia bažnyčios – griuvėsiai. Tuose griuvėsiuose įsikūrusi klebonija, vietos maža. Tad jaunasis vikaras apgyvendinamas pačioje bažnyčioje, šalia zakristijos. Pirmą kartą pajunta tokią artimą Jėzaus Švč. Altoriaus Sakramente kaimynystę.

Pirmieji metai Raseiniuose kun. Juozui buvo tarsi bendravimo stiliaus mokykla: dažnai su dėkingumu minėdavo savo pirmąjį kleboną kun. Juozapą Meidų, kurio linksmumas, džiugūs santykiai su visais žmonėmis pirmą kartą kun. Juozui leido akivaizdžiai pajusti, ką reiškia laisvas, nuoširdus gyvenimo džiaugsmo kupinas bendravimas su artimu. Tai padėjo jam atsikratyti gal net perdėto nepatrauklaus rimtumo ir uždarumo bei įtampos bendraujant su žmonėmis... Jis ima rašyti užrašus sau.

Jie tokie jauni, ir tiek nuodėmių... Jie – mano Tėvynė... Ką aš dėsiu ant aukuro už juos? – Visa, ko Tu, Marija, nori. Kad atvykau čia, kad turiu daug darbo, kad maža laiko studijoms, pasivaikščiojimui ir t.t.

Ryžtuosi atkakliai laikytis dvasinių pratybų: mąstymas, dvasinis skaitymas, nors ir trumpos mėnesinės rekolekcijos.

Geroji Motina, saugok mano akis ir širdį. Taip pat padėk suprasti, kad visa, ką sugebu, yra tik Tavo nuopelnas. Mano Marija, išsižadu tos minties: pasirodyti. Vien tik noras atstovauti Jėzui, kad manyje Jį matytų – argi aš sugebėsiu vienas... Brangioji, aš neturiu tos malonės, kurią Tu per mane nori jiems duoti... (1953 10 21).

Tėviškėje brendu per rugių lauką taku į stotį. Mano Jėzau, tarei man:

– Žiūrėk, pažvelk į nunokusius laukus... Ateisi į mano pjūtį?

– Ateisiu, Mokytojau...

Jis padavė man ranką ir mane pabučiavo...

Koks mano gyvenimo tikslas ir idealas? Kas mane vilioja, žavi? Mano gabumai, polinkiai, Apvaizdos ranka? Kas esu Viešpaties kūrybos plane? Kas yra tas gėris, toji vertybė, dėl kurios net gyvybę aukoti pajėgčiau?

Nepasilikau prie arklo, prie dalgio, nors mane ir vilioja tėviškės grožis, nuostabus ežeras, miškas tolumoje.

Man nepatiko dirbti ir fabrike prie mašinų, vadovauti statyboms ir pan. Tik tada, kai pamatau jų jaunystę, jų didelį būrį, manyje užverda kraujas. Kai išgirstu apie tą moralinį blogį, apie tą balą, kurioje jie skęsta, – negaliu apie tai ramiai galvoti: norisi atsistoti jų priekyje ir sušukti – taip skardžiai, kad visi atsigręžtų...

Štai kur mane pastatei, Mieloji Mergele. Tu svajojai apie mane dar negimusį. Jau tada pažinai mano bruožus ir mane mylėjai...

Mane užburia T. Toth, H. Schilgen, Pierre l'Ermitte, S. Šalkauskio ir kitų krikščioniškųjų filosofų veikalai. O jie man dar sunkiai įkandami – trūksta mokslo, reikia tobulėti.

Pagaliau dar ir pačiam neaišku, kam įdiegei, Viešpatie, man seklio, ieškotojo savybių, pamėgimą pasaulio platybių, kelionių, mašinų, norą išmokti kalbų. Kam leidai pirmaisiais mano darbo metais matyti puikų elgimosi su žmonėmis stilių (gerb. Dekano pavyzdys). Pagaliau, žiūrėdamas į jaunimą, tiriu save – ar nekrinta mano žvilgsnis į tą gyvenimo sritį, kur širdys liepsnoja...

Todėl kiekviena mano diena turi būti tarsi viena plyta, grindžianti jauniesiems kelią į laimę. Daugiau – mokslo ir aukos!

Kaip anksti kun. Juozas suvokia savo pašaukimą. Jam dar tik 25-eri, o jau galima pastebėti gilias įžvalgas tikslinga kryptimi. Ateis laikas, ir visos savybės bus reikalingos: ir seklio, ir keliautojo, ir rašytojo, ir vado.

Raseinių bažnyčios šventoriuje. Naktis. Tamsūs medžių šešėliai. Šventovės kontūrai. Aplink miesto žiburiai...

Esu skirtas šiai šventovei, joje gyvenančiam Jėzui, ir jiems, kurie čia aplinkui gyvena. Esu skirtas jiems – tai didžiulei miniai, jų jaunystei. Kiekviena diena dėl jų. Mokslo! Aukos! (1954 09 21 – 23 rekolekcijos)

Sukdamasis darbų sūkuryje, kun. Juozas stabteli, susikaupia rekolekcijų tyloje, kiek įmanoma atitrūkti nuo kasdienių reikalų, įvairių lankytojų. Jis trokšta tylos, susikaupimo, stengiasi suprasti, išgirsti tylų Kristaus prakalbinimą. Tada įninka į rašymą, trumpas ar ilgesnes pastabas sau.

Mano Marija, Tu pašaukei mane, nes be Jėzaus jie negali būti laimingi. Kaip labai Tu išaukštinai mane, kad man jie pasisako, ko niekam – nė motinai – neatskleidžia. Ir dėl to Jėzus atleidžia jiems...

Brangioji, Tu davei mane jiems. Kad aš ne mažiau dirbčiau ir sunkumų bei aukos pakelčiau negu jie. Kokia brangenybė yra tos akimirkos, kai Tu nepaisai mano norų. Juk Tu žinai, Mieloji, kaip sunku jiems atrasti Jėzų – savo ramybę, kaip sunku jiems prisipažinti... Ir ypač ištverti.

Padėk man, Brangioji, suprasti, kad mane kvieti aukai. Man kartais taip sunku būna tas akimirkas pažinti...

Tu juk mane aprūpinai ir žemiškomis gėrybėmis. Atsirakinu duris – čia mano butas. Čia taip jauku. Stalas žaliai dengtas, stalo lempa. Prieky jaukiai sustatyta gėlių eilė. Jos taip suvešėjusios. Nuo jų tokie paslaptingi šešėliai ant baltos sienos.

Kai naktis ateina, kai Tu, Jėzau, lieki vienas, argi neateini pas mane, kaip pas draugą? „Aš nebevadinu jūsų tarnais, bet bičiuliais". Ir leidi man elgtis su Tavimi kaip su Draugu! Juk mudu – artimiausi kaimynai...

Geroji Mergele, ar esu pasiruošęs visa priimti, ką Tavoji meilė man skirs? Manau, gera būtų, kad mane iš čia iškeltų... Bet, žiūrėk, kaip svajoju: kad būtų miškas, ežeras... O gal aš Jėzui reikalingas visai kitoje vietoje...

Šv. Mergele, kai tik mąstymai ir mano pastangos nešlifuoja, nelygina mano atšiauraus būdo, aš vėl pasidarau išdidus, žiaurus, priekabus. Padėk man tai taisyti ir pradėt jaustis ne diktatoriumi, tobulu „šventuoju" (mano silpnybės ir klaidos...), ne kritiku, išdidžiai niekinančiu kitus, jų nuomonę, elgseną, bet mokėti įvertinti savo kuklią nuomonę (1955 04 19)

ŠIUPYLIŲ KLEBONAS

Pradėjęs ketvirtuosius kunigystės metus, kun. Juozas Zdebskis 1955 m. spalio mėn. skiriamas klebonu į Šiupylius. Išvykimas iš Raseinių sutapo su skaudžiu smūgiu: staigiai ir netikėtai mirė tėvas – Vincas Zdebskis. Paskutinės jo valandos:

Parvedė iš lauko karvę. Kad būtų kas pasakęs: „Tuoj ji bus ne tavo".

Sėdo vakarienės: „Daugiau nebus leista tau valgyti".

Atsisveikino su sūnumi mašinoje: „Daugiau jo nebematysi..."

Tėvelis. Dar taip neseniai jis planavo sodą užveisti už tvarto. Ten įkurti bityną... Jo namai – tai mūsų gimtinė. O kas liko?.. Jo tik laikinai tuo naudotasi, visa liko, visa jau ne jo...

Priimk jį, Viešpatie, į savo Dangų, juk Jis mane Tau padovanojo.

Skaudus Juozui šis smūgis, netektis. Nebeturi tėvelio...

Palaidojo Mindaugų kapinėse, šalia Zitutės. Tėvo mirtis vėl atgaivino kun. Juozui mirusių sesyčių atminimą, paskatino giliau pažvelgti į gyvenimą, realiau įvertinti savąjį.

Miela Zitute, kaip labai tavęs pasiilgstu! Tu jau būtum keliolikos metų mergelė. Kaip labai tave mylėčiau... Ir tu mylėtum savo vyresnįjį brolį. Tu myli ir dabar, taip? Man rodos, kad apkabini kartais mane – savo brolį. Dabar ir tėvelis atgulė šalia tavęs... Jūs ten trise – Zuzanėlė, Zitutė ir tėvelis. Amžinybėje. Mes trys – Mama, Marytė ir aš – žemėje.

Visa savo gyvenime privalau matuoti keleivio, piligrimo akimis.

1955 m. rugsėjo mėn. rekolekcijose subręsta pasiryžimas:

Šv. Mergele, nedrąsia ranka rašau šiuos žodžius kaip viso gyvenimo projektą. Tik Tavo ypatingos meilės globos remiamas, galėsiu tai įvykdyti:

Visuomet rinktis tą dalį, kur daugiau aukos, kad kuo labiau būtų atsiteista Švč. Jėzaus Širdžiai ir kuo daugiau sielų būtų laimėta Jėzui, jų pačių laimei...

Imk mano rankas, Šv. Mergele, ir surišk jas amžinai savosios meilės ryšiais. Kad mano vienintelis džiaugsmas būtų vykdyti Tavo, Brangioji, valią...

Atvykęs į Šiupylių parapiją ėmėsi ne vien pastoracinės veiklos, bet ir ūkinės. Reikėjo remontuoti bažnyčią, iškilo daug buities rūpesčių. Ir visuomet šalia – tas degantis troškimas: laimėti Jėzui žmonių širdis. „Visur tevadovauja man kovos, nerimo dėl Kristaus dvasia“, – kalė sau į galvą.

Vis dėlto 10 mėnesių Šiupyliuose buvo savotiški – daug darbo, rūpesčių, daug įdomių pokalbių kelionėse ir neužmirštamų pažinčių.

Buvo ir tylių vakarų, kai saulė slėpėsi į mišką, o paslaptingos tylos ir prieblandos apgaubti šventoriaus medžiai kalbėjo maldą vakarinę čia pat gyvenančiam Kūrėjui... Tos valandos būdavo skiriamos mąstymui, problemų nagrinėjimui, pokalbiams su Viešpačiu.

IŠ PROVINCIJOS Į KAUNĄ

1956 m. rugsėjo mėnesį, prasidėjus penktiesiems kunigystės metams, kun. Juozas Zdebskis keliamas į Kauną, į Vilijampolės Šv. Juozapo bažnyčią, kad galėtų studijuoti ir rengtis licenciatui. Dirbdamas vikaru priemiesčio bažnyčioje, jis pradeda reikštis kaip nuoširdus ir penitentams be galo atsidavęs nuodėmklausys.

Tais pačiais metais gruodžio 8 d., gavęs nuodėmklausio leidimą, jis įžadu įsipareigodamas papildo dar seminarijoje 1949 m. padarytą atsidavimą Švč. Dievo Motinai pagal šv. Grinjoną de Monforą. Šis įžadas suteikė naują prasmę visam tolesniam kun. Juozo Zdebskio gyvenimui.

Apie savo persikėlimą dienoraštyje jis rašo: „Dieve, ateik man padėti. Šv. Mergele, būk su manimi šią valandą. Visi daiktai dar supakuoti, tačiau tiek naujovių. Jau Kaune. Ir prisiregistravęs. Vienas iš visų, kurie čia turėjo būti. Ar tai atsitiktinumas?.. Leidai išvažiuoti iš Šiupylių, nebeliko daugelio rūpesčių: bažnyčios dažymo, buitinių smulkmenų (malkos, miltai ir kt.). Bus daugiau galimybių pasinerti į intelekto sritį, mokytis kalbų, skaityti veikalus.

Be to, arčiau namų. Galėsiu mamą dažniau paguosti. Mažiau laiko užtruks kelionės, mažiau vargo ir išlaidų. Suprantu, kad ši dovana ne patogumų ieškojimui, bet darbui. Visi ilgisi ramaus gyvenimo. Bet ramus jis galės būti, kai gyslose netekės kraujas. O dabar tebūnie nuolatinis nerimas. Ką privalau dabar atlikti – šitam sutiktam žmogui, tautai, žmonijai".

Kun. Juozo širdyje degte dega didžių troškimų ugnis, jis, kaip apaštalai, pripildyti Sekminių ugnies, trokšta šaukti Tautą į tikrą atsivertimą, troškimą geriau pažinti Dievą, siekti kilnių idealų.

Pažvelkime į kun. Juozo širdies gelmę, iš kur tas jo sielos gyvybingumas, neišsenkama energija apaštališkoje veikloje, nuoširdumas žmonėms, ta tėviška šiluma, kuria šildė sužvarbusiuosius gyvenimo kovoje, tas ryžtas ieškoti visko, kas sunkiau, kur daugiau reikia aukos, niekada nesiteisinti ir eiti su Kristumi kryžiaus keliu iki Golgotos. Visa tai iš atsidavimo Marijai.

1956 m. gruodžio 7 d. jis rašo: „Šventoji Meile, artėja vienas iš didžiausių mano gyvenimo įvykių – tų, kurie gyvenime būna tik kartą, kaip šventimai. Tu sutinki, Mieloji, kad pasiaukočiau Tau visiškai, neatšaukiamai, amžinu įžadu, tai yra aukščiausiu būdu, kokį tik pažįstu.

Švč. Mergele, kokią didžią viltį įgyju šiuo pasiaukojimu. Juk meilė gimdo ir Tavo atsidavimą. Todėl turiu nuolankią viltį, kad šiuo pasiaukojimu pelnau ir Tavo palankumą, dėmesį man...

O Galingasis Dangau, padėk suprasti, koks tai didis laimėjimas!

Tu, Brangioji, įgyji absoliučią nuosavybės teisę į mane, į visa, kas mano ir kas turi su manimi kokį nors ryšį. Tu galėsi su manimi elgtis visiškai pagal savo valią – duoti man skausmo, džiaugsmo, pasisekimo ar pažeminimo; siųsti vienur ar kitur; duoti vieną ar kitą garbės laipsnį Amžinybėje. Tavo bus visi mano nuopelnai, pagal Tavo norą visos mano maldų intencijos. Tavo valioje visų mano siekimų ir norų įvykdymas.

Aš, kaip visiškai nieko neturįs, galėsiu Tave tik prašyti.

Tačiau, o Šventųjų Karaliene, argi per tai neįgyju savotiškos teisės į tai, kas Tavo? Argi tuo netaps tarp mudviejų visa bendra?!

Aukščiausiojo Teisingumo akivaizdoje tarp daugelio nepažįstamų Dvasių, kai bus sprendžiama mano byla, nusigandęs apsidairysiu, kas mane užtartų, – tarp daugelio Tu man būsi jau pažįstama, sava ir aš į Tavo glėbį pulsiu, kaip silpnas kūdikis į motinos rankas...

Negaliu nutylėti slaptos baimės, susijusios su šiuo pasiaukojimu. Tu žinai, kad mano gyvenime nedaug buvo tokių tarpų, kad nejausčiau ko sunkaus (vaikystės nerimas ir baimės, seminarijos kryžiaus kelias ir kt...) Šiuo pasiaukojimu Tu įgyji visišką teisę mane „kankinti". Bet, Marija mieloji, neleisk man užmiršti, kad Tu paimi mane visiškon nuosavybėn, o jei paliktum sunkiose valandose, tai reikštų nesirūpinimą tuo, kas Tavo – argi ne tiesa?

Taip, Tavo meilė ras būdą, kaip iš mano gyvenimo išgauti kuo daugiau garbės Viešpačiui, kad kuo daugiau patarnaučiau Švč. Jėzaus Širdies norų įvykdymui. Mane traukia kažkokios viršūnės, vadovavimas, mokslas...

Tavo nuosavybei taip pat priklauso visi, kurie su manimi turi kokį nors santykį. Ypač kai esu klausykloje, kai kalbu miniai, tada Tu, Geroji Motina, budėk...

Mano asmens savybės ir gabumai, visi pasisekimai ir nesėkmės, visi darbai – Tavo.

Visi, kurie pasitiki mano malda ir prašo užtarti pas Viešpatį – mano šeima: amžinatilsis tėtė, mama, sesuo ir jos šeima...

Šventoji Mergele, Tu mano Karalienė, Mokytoja, Motina ir dar... dar vieną ryšį tarp mūsų jaučiu, kurį vos drįstu išreikšti: Tu – mano Mylimoji... Tu

žinai, kaip galingai mano atšiauri prigimtis ilgisi švelnumo... Tu – kilniausioji Būtybė...

Bet... Nekaltoji Mergele, man skaudu, kad gal ne visada pakankamai stropiai galėsiu parodyti Tau savo meilę. Jau dabar prašau atleisti... ir vesti mane į šventumą, išlaikyti kuo didžiausią sielos grynumą, kad kuo daugiau parodyčiau ištikimumo Tau – savo Mylimajai...

Visa tam, kad kuo daugiau per Tave, Šv. Mergele, mano gyvenime būtų meilės, pagarbos Švč. Trejybei, kad mano gyvenimui būtų kuo daugiau tarpininkaujama, padedama sieloms atrasti Tavo Dieviškojo Sūnaus Širdies turtus.

Juk meilė Tau – tai meilė Jėzui. Tu ir myli dėl to, kad Jis būtų mylimas. Tu nieko nepasilieki sau.

Pasiaukojimas Aušros Vartuose (1956 12 08)

Kokia Tu graži, mano Mylimoji,
kokia Tu graži!
Visa Tu graži, mano Meile,
nėra Tavyje dėmės (Gg 4,1;7).

Priimk, Šventasis Tėve... Tavo garbei, padėkai, atsiprašymui, prašymui – mano gyvenimą, Tėvynę, visa visa plačiausia prasme... per Jėzų Kristų mūsų Viešpatį. Jis – Tarpininkas. Mes tampame Vieniu. Jam ir man Tavo meilė: Jis ir aš – per tą nuostabią su Juo vienybę – Tavo sūnus... Tavo amžinai. Tu manęs niekada neatiduosi demonui.

O Šventoji Mergele! Visa, kas buvo, yra ir bus – Tavo. Tu saugosi mane ir mano darbą nuo puikybės, dėl mūsų sutarties turiu viltį – ir nuo neskaistumo. Juk žinai mano prigimtį ugningą...

Kodėl Jo visiškas atsidavimas Marijai įvyko būtent Aušros Vartų Gailestingumo Motinos šventovėje? Todėl, kad jis dvasios akimis matė jaunimą, studentus, kuriems trokšte troško parodyti kelią į Dievą, pats siekė mokslo, žinių. Mergelė, Malonės Motina, tapo Kelrode, tapo Jo didžiąja Meile. Kai grįždavo iš tolimų kelionių, nors ir nakties glūdumoje, suklupdavo ant šalto grindinio ir šnabždėdavo: „Mergele, Tu mano Mylimoji, aš – Tavo!“

Pasak arkivyskupo Julijono Steponavičiaus, kun. Juozas Zdebskis ėjo per gyvenimą maldos, meilės ir aukos keliu. Šiuo keliu jį vedė Šventoji Mergelė,

nes ir Ji anuomet juo ėjo su Jėzumi, kol atsistojo po Jo kruvinu kryžiumi. Į Jėzaus ir Marijos kelią buvo panašus ir kun. Juozo Zdebskio kelias ir jo pabaiga.

1956 m. Vilijampolės Šv. Juozapo bažnyčios vikaras Juozas Zdebskis ėmė garsėti kaip nuostabus pamokslininkas, ypač kaip „sudužusių širdžių" restauratorius. Jauni žmonės skubėdavo pas jį atverti savo širdį, aiškintis egzistencinius slėpinius.

Miesto vidury

1957 m. rugsėjį kun. J. Zdebskis skiriamas vikaru į Kauno centrą, Šv. Arkangelo Mykolo, dažniausiai vadinamą Įgulos, bažnyčią. Tuo metu jos klebonas buvo kunigas, vėliau vyskupas Juozas Preikšas. Čia darbuodamasis kun. Zdebskis pagarsėjo ne tik kaip puikus, nepaprastai atsidavęs nuodėmklausys ir neramių sielų vadovas, bet ir kaip neeilinis pamokslininkas. Jo archyve yra išlikę šešiasdešimt šešių pamokslų konspektai. Rengdamasis pamokslams dažniausiai rėmėsi nežinomo autoriaus knyga „Organiškoji askezė", Stasio Šalkauskio „Ateitininkų ideologija paskutinių laikų formavimosi vyksme", T. Totho ir P. Lipperto veikalais vokiečių kalba ir kt.

Tuo metu oficialiai brukama klasių kovos ir internacionalizmo ideologija buvo dar nepriimtina daugeliui lietuvių, puoselėjusių tautiškumo ir katalikybės idealus. S. Šalkauskis išreiškė daugelio jų lūkesčius. Pasak filosofo, tautiškumas įprasminamas tik vykdant Kūrėjo užduotis – siekti tautai didybės yra normalu, bet tai turi būti moralinė didybė, kuri nepažeidžia kitų tautų. Taigi tvirčiausias lietuvių nepriklausomybės ginklas – tai aukšta materialinė ir dvasinė kultūra, kultūrinis piliečių aktyvumas ir darnus sutarimas.

Žinoma, tautiškumo temos neužgoždavo teologinių dvasingumo klausimų. Kun. J. Zdebskis savo sekmadieninius pamokslus suskirstė ciklais: per votyvos Mišias ėmė nagrinėti Dievo buvimo įrodymus: apie Atpirkėją ir atpirkimą žmogaus gyvenime; apie kenčiantį Kristų, kančią ir jos įprasminimą; apie moterį ir religiją.

Per vakarines Mišias nagrinėjo šias temas: temperamentai, garbėtroškos ir meilės aistros, vaikų ir paauglių psichologija, jų ugdymas, vyro ir moters psichologijos aspektai, žmonių bendravimas, draugystė ir menas mylėti kitą.

Suprantama, tokios pamokslų temos, be to, nagrinėjamos su neeilinės iškalbos ir nuoširdumo dovana, traukte traukė žmones, ypač jaunimą. Ne vienas tiesos ieškantis jaunas klausytojas visą gyvenimą liko dėkingi kun. J. Zdebskiui už savo pasirinktą vienokią ar kitokią veiklos kryptį. Individualiai bendraudamas su tiesos ieškančiaisiais, kun. Juozas dalijo ne tik tiesos žodį, bet ir skolindavo geriausias, dar prieškaryje išleistas knygas. Tai neliko nepastebėta kagėbistų – 1958 m. vasario 7 d. buvo atlikta krata kunigo bute ir atimti užrašai bei kai kurios knygos, o kun. J. Zdebskis iškviestas į Vilniaus saugumą pasiaiškinti.

Įgulos bažnyčioje kun. Juozas dirbo iki 1959 m. balandžio. Gyveno bažnyčios pusrūsyje įrengtose patalpose. Bet čia jam buvo jauku: „Viešpatie, – rašė kun. Juozas, – Tavo šventovės durys jau užrakintos. Viduje paslaptingi šešėliai nuo gatvės žibintų. Pats miesto centras. Čia plaka Tavo Širdis, Tavo meilė, begaliniai turtai – Tavo dovanos, kurias Tu nori išdalyti...

Mokytojau, Tu pašaukei mane kalbėti kitiems. Parodyti Tave, kuris vienintelis gali juos atgaivinti. Bet... Tu matai, koks aš silpnutis... Kas išgirs mano balsą miesto triukšme, ką jiems pasakyti, kad sudominčiau?

Švč. Mergele, patark man. Tu visų Dievo dovanų Tarpininkė, Dalytoja. Tu neleisi, kad mano rankos būtų tuščios...

Jau patyriau, kokių čia išpažinčių būna. Ir koks turi būti konfesarijus. Mano gyvenimo pagrindinės kryptys:

1. Ilgėtis ir visa daryti, kad būtų kuo didesnis malonės laipsnis sieloje.

Padėk man, Šv. Motina vis labiau pažinti Mokytoją ir Jo meilės dovanas – malonę, Jo Valios mažiausius suvirpėjimus. Padėk visa tai įvykdyti.

2. Kovoti su kliūtimis malonei: visokeriopu egocentrizmu arba savęs tenkinimu, t.y. mano sėkme, patogumais, perdėtu savęs vertinimu, kitų rodoma pagarba. Tebūna viso to tiek, kiek to nori Jėzus.

Šventoji Motina, kas vyksta miesto aplinkoje, ypač naktų glūdumoje, net šalia manęs... Šv. Mergele, niekada neleisk man pamiršti, kaip labai reikalinga auka... Reikia vadovautis šventųjų kunigų – Bosko, Vianėjaus, Kardeno pavyzdžiu – kiek sielų per juos išgelbėta... Švč. Meile, aš esu Tavo nuosavybė. Ar Tu nenorėtum, kad ir mane pasaulyje Jėzus panaudotų daugeliui gelbėti?.. Juk aš – Tavo. Tu nepaliksi manęs – sustiprinsi silpnas mano prigimtines jėgas (1957 09 23).

Įdomu, kad mano gyvenime pagrindinė kančios forma – netikrumas dėl ateities... Ar leisi man Jėzaus meilę diegti į žmonių širdis čia, ar lageryje (au-

kos forma), – Tavo reikalas. Juk Tu, Švč. Mergele, nepaliksi manęs – stiprinsi mano prigimtines jėgas".

Kaip minėta, 1958 m. vasario 7 d. buvo atlikta pirmoji krata kun. Juozo *bute. Paimta nemaža rankraščių, planų ateičiai, pamokslų užrašų, knygų. Pats* išvežtas tardyti į Vilniaus saugumą. Taip šėtonas keršijo už iš jo nasrų pagrobtas sielas. Šėtonas Jėzų laikė savo priešu. Prasideda neapykanta ir Mergelės Marijos patikėtiniui. Ji vis stiprės, formos bus vis rafinuotesnės, nes Kunigas jau įbrido į Kryžiaus srovę, kuri jį neš į Aukos kalną.

„Mano gyvenimas, – rašo sau kun. Juozas, – skirtas dideliems dalykams, dideliems darbams. Nė 10 minučių neturi nueiti veltui. Reikia skaityti. Be paliovos.

Šv. Mergele, nors man nėra perspektyvos universitete studijuoti, bet Tu visa gali. Ryžtuosi pats savarankiškai studijuoti knygas ir gyvenimą. Petrutei sunku prisiversti mokytis vokiečių kalbą. Bet romanui laiko visada būna. Taigi per romanus galima viską perduoti.

Šv. Mergele, šituo keliu gal bus lengviausia uždegti širdis didžiomis idėjomis, paskatinti pamilti Kristų. Ar ne čia mano sritis?.. Juk man rašyti sekasi. Tad jau dabar reikia imti kaupti siužetus...

Kiekvieną abejonę, kiekvieną sielos komplikaciją turiu vertinti optimistiniu požiūriu, o ne tragiškai. Priimtinas man atrodo net kalėjimas. Be abejo, visi mane pasmerktų, paniekintų, bet širdyje sąžinė būtų rami: jei tokios aukos Jėzus norėtų... Šv. Mergele, juk Tu visa tvarkai pagal savo šventos meilės planą... Kaip gera, kad aš ne vienas. Tu, Brangioji, ir aš" (1958 03 05).

Kun. Juozui dar nesukakę nė 29-eri, bet jo nuojauta, kad teks paragauti kalėjimo, pasitvirtins po 7-erių metų. Tai jis nujautė dar ruošdamasis visiškam atsidavimui Švč. Mergelei. Taigi, Švč. Mergelė ugdė jo širdį būsimiems išbandymams, juk kunigo kelias – Kristaus kelias.

„Eidamas pas ligonį, šv. Mišiose kartais jaučiu, – rašė dienoraštyje kun. Juozas, – kad kažkur arti yra nuostabus, didis, antgamtinis pasaulis, prieš kurį ir jo paslaptis aš stoviu lyg aklas... Jaučiu Tave, Brangioji, tik su Tavimi aš esu galingas padėti sieloms (1958 04 16).

Man paruošta vieta šalia Šv. Mergelės. Kas galėtų drįsti apie tai svajoti... Kaip gera būti kartu... Kartu būti su Tavimi, šv. Mergele, visus milijardus Amžinybės metų...

Šv. Mergele, man baisu pagalvoti: jeigu sieloms, kurios pas mane ateina su tokiu pasitikėjimu atskleisti viską ligi smulkmenų, savo nuodėmėmis galėčiau būti jų žuvimo priežastis? Jos laiko mane savo ramsčiu. Kuo jos remtųsi paskui?...(1958 09 28)

Tu prisimeni 1956 m. gruodžio 8 d.? Mudviejų sutartis... Ji galioja ir galios amžinai. Kaip puiku! Kūrėjas žadėjo padaryti amžiną nesantaiką tarp Tavęs ir šėtono. Tu nė akimirkos nebuvai jo valdžioje. Ar galėtum tai, kas yra Tavo nuosavybė, atiduoti šėtonui bent akimirkai?..

Ryt – metinė mudviejų sutarties šventė. Šv. Mišiose aš atnaujinsiu savo pasiaukojimą" (1958 12 07).

Sudie Kaunui...

„Visa vyko taip paprastai. Sukrovėme į sunkvežimį dėžes, tarsi jos būtų svetimos. Visi stovėjo rūsio laiptų viršuje. Su visais atsisveikinau. Jie kažkaip klausiamai žiūrėjo į mane. Jaučiausi lyg ištremiamas, lyg pažeminamas, lyg „še tau" už kažką... Šūktelėjau vairuotojui į kabiną: „Važiuojam!" Pats šokau į dengtą kėbulą prie savo turto. Kaip gera, kad ten atsidūriau vienas... Važiavome Laisvės alėja, bet nieko nemačiau. Ašaros byrėjo kaip žirniai. Taip buvo mano gyvenime tik prieš 11 metų, kai laidojom Zitutę. Net per tėtės laidotuves beveik neverkiau. Tik fotografuodamas susigraudinau... Ir taip nenorėjau, kai paskui vairuotojas įsodino daugiau žmonių pas mane. Visą kelią, kažkokiai bangai užėjus, turėjau slėpti nuo jų savo veidą. Šv. Mergele, ką visa tai reiškia Jėzaus planuose?.."

Kun. Juozas Kaune ketino tęsti mokslą licenciato laipsniui įgyti, tačiau užgriuvusi darbų našta paliko maža laiko studijoms. Išsvajotasis mokslas nuo jo nutolo, o štai dabar – užbaiga... Iškeliamas į Šakius. Jis jautė, jog kai kuriems asmenims tapo nepageidaujama rakštis. Sunku buvo skirtis su tais, kuriems tiek dėmesio, širdies rodė. Nutrūko lyg smuiko styga psichologijos, dvasinių vertybių, mąstomosios studijos... Ėmė ryškėti tolesnė gyvenimo eiga – Kryžius. Srovė nešė jį link jo: „Tėve, tebūnie ne mano, bet Tavo Valia!"

ŠAKIAI. ŠIRDŽIŲ PSICHOLOGIJOS MOKYKLA

Penkeri metai – nuo 1959 m. balandžio, kai kun. Juozas Zdebskis iškeliamas iš Kauno į Šakius, iki pirmojo kalinimo už vaikų katekizavimą 1964 m., kai jau nuo 1961 m. buvo Gudelių parapijos klebonu, – buvo jam specifinė dvasinio brendimo mokykla, susipažįstant su psichologija ir žmogiškosios meilės problemomis. Įdėmesnis žvilgsnis į savo ir kitų gyvenimą, sielovados darbas, bendravimas su jaunimu žadino norą aktyviai ir efektyviai padėti įveikti ir suvaldyti jausmus. Kun. Juozas gilinasi į įvairius žmogiškosios meilės aspektus, lektūra ir psichologiniais stebėjimais stengdamasis kompensuoti asmeninės patirties stygių šioje srityje.

Daug progų stebėjimams teikdavo jaunų žmonių dienoraščiai, kuriuos jie patikėdavo jam kaip dvasios vadovui. Tai buvo konkreti gyvenimiška psichologinių studijų medžiaga. Be to, jis skaito Alos Rachmanovos knygas, kurios atskleidžia daug jaunimo klaidžiojimo faktų, būdingų šiems laikams. Jos romanas „Naujųjų žmonių fabrikas" buvo labai pamokomas.

Skaitydamas Peterį Lippertą, kun. Juozas suvokė, jog kunigas turi neatstumti tų „klaidžiojančių sielų", o traukti jas prie savęs, kad palenktų jas prie Jėzaus. Kunigo pareiga palydėti jas tiek, kiek reikia, o paskui tyliai pasitraukti, kad toliau jas lydėtų Jėzus. Jausmais pagrįsti žmonių santykiai yra natūralūs. Mylėdamas kitą žmogus stengiasi jam aukotis. Aukos dvasią geriausiai parodo Jėzaus ir Marijos pavyzdžiai.

Taigi gyvenimas ir įvairių autorių studijos skatino kun. Juozą daug ką suprasti, pasimokyti iš savo nežinojimo ir nepatyrimo. Pastangos save pažinti ir nuolat save gludinti bei grūdinti, atsižvelgiant į visas Apvaizdos duotas gyvenimo pamokas, – tai sąžiningai atlikti savo pareigas vykdant Dievo valią.

„Švč. Mergele, – rašo kun. Juozas savo dienoraštyje, – Jėzaus valia esu jau Šakiuose. Jau leidi man išsimiegoti ir pabūti vienam, – dirbti, skaityti.

Niekas neįvyksta, kas nuo amžių Dievo nenumatyta. Be abejo, ir mano gyvenimas – vienur ar kitur – Viešpaties planuose turi tam tikrą paskirtį. Vykdau pareigas iš klusnumo arba pats vadovaujuosi protingais motyvais ir nuoširdžiai manau, kad darau gera. Net ir mūsų klaidas Viešpats panaudoja tam, kad iš jų gautų daugiau gėrio, kaip, pavyzdžiui, visa Atpirkimo paslap-

tis – Šv. Mišios, Eucharistija, Jėzus, Tu, Šv. Mergele, – visa tik dėl žmogaus nuodėmės egzistuoja. Be abejo, tai nuo amžių Kūrėjo visažinybės numatyta, žinant net ir tai, kad žmogus nusidės...

Taigi numatytas ir mano atvykimas čia. Šv. Mergele, padėk suprasti ir įvykdyti Jėzaus planą, Jo Valią. Tu atleidai mane nuo to baisaus įtempimo ir pervargimo Įgulos bažnyčioje. Ten susidūriau su ne viena moterimi ir mergina – su jų meile. Ten pažinau įvairių žmonių tipų. Dideliame mieste turbūt daugiau telkiasi įvairių „klaidžiojančių sielų", t.y. originalios sandaros žmonių.

O čia, atrodo, bus daugiau laiko knygoms atsidėti, lavintis pačiam. Tu, Mieloji, budėk, kad tas mano begalinis noras būtų tenkinamas Jėzaus reikalams, Jo žmonių laimei. Kad neužmirščiau, kokia brangenybė man laikas. Juk gegužės 10 d. man sukako 30 metų. Pusė amžiaus, o kiek daug dar reikia padaryti..." (1959 05 12)

„Buvau Šiluvoje. Vežiausi ir seserį Marytę. Sėdėjau šalia jos mašinoje ir buvo taip sunku... Norėčiau ją labiau mylėti. Ji nenumano, jog graužiuosi, kad jai niekada neparodžiau tikro švelnumo. Nežinojau ir pats, kad tarp brolių ir seserų būna ir kitokia meilė. Iš kur dabar sužinojau? Turbūt iš Petrutės (Preikšų sesuo) elgsenos su broliais. Taip norėčiau Marytei pasakyti: „Ar žinai, kad aš tau niekada nebuvau tikras brolis?.." Norėčiau, bet aplink žmonės. O ar ji suprastų? Vargšai mudu. Mūsų šeimoje švelnumo nebuvo..." (1959 09 20)

„Vakar bendravau su Laura, užvakar – su Sese. Iš visų, ką pažįstu, tai bene nuostabiausi šventumo perlai. Man taip atrodo. Ar ir Tu, Mokytojau, taip manai apie jas?..

Užvakar man pačiam staiga nušvito: mylėti galima ne vien jausmais, bet ir protu. Tada, kai mylima būtybė suvokiama kaip didi vertybė, kaip Žmogus iš didžiosios raidės. Tokia meilė bent iš dalies turi būti kažkas aukščiau lytiškumo. Juk branginti kaip vertybę gali ir vyras vyrą, moteris moterį. Be abejo, jei vyras sutinka tokią vertybę moters asmeny – Moterį iš didžiosios raidės – arba moteris Vyrą, – čia prie branginimo protu, pamilimo protu gali prisidėti ir pamilimas jausmais (kaip Sesės atžvilgiu), bet nebūtinai (kaip Lauros atžvilgiu). Tada, be abejo, čia prisidėjusi jausminė meilė teikia tokiam žmonių bendravimui paslaptingą gyvybingumą – tampa lyg kokia nematoma slaptinga jėga, visa gaivinančia, suaktyvinančia...

Sesei kalbėjau apie tokios – altruistinės meilės grožį... Sakiau, kad meilė gali būti savanaudiška. To negali būti kunigo atžvilgiu. Šventimais įvyksta tai,

kad nė vienos nuosavybe jis negali tapti kaip tik dėl to, kad visos ir visi į jį turėtų teisių.

– Ar žinai, – tariau jai, – kada meilė gražiausia? Kai ji nemylima. Tada visai nėra savanaudiškumo. Tokia meilė patraukliausia. Tokia meile galima net daugelį mylėti: kaip saulės šviesa tenka visa ir vienam, ir daugeliui. Dar sakiau jai, kad vien dėl malonumo, jei mūsų bendravimas neturėtų kito turinio, aš neleisčiau sau bendrauti. (Tai ir Laurai paminėjau) Prašiau ją, kad nepamirštų vieno dalyko:

– Jei norėtum bendrauti tik dėl manęs, tai būčiau, žinoma, dėkingas. Bet kad būtų antgamtinė vertė dėl tavo kančios, reikia aukotis dėl Jėzaus. Tai, ką manyje randi meilės verta, yra tik Jo dovanos, už kurias privalai Jį mylėti...“

„Kaip kunigui reikia apaštalauti tarp merginų? Mūsų niekas šito nemokė, niekas apie tai nė neužsiminė. Nežinojau, kad jų širdys taip greit palenkiamos...

Kaip gera, kad pajėgiu savo meilę suvaldyti. Tu, Šv. Mergele, man duodi jėgų. O ko nori Jėzus, leisdamas man spręsti visas šias problemas? Norėčiau, kad tai būtų apmatai knygos, kurią kada nors parašysiu... Kodėl man šiandien taip aštriai kyla klausimų? Tarsi būčiau ko išsigandęs... Juk niekur mano blogos valios nėra. Tiesa, Šv. Mergele?..“ (1959 10 02)

„Keista. Lauros dienoraščio pradžia beveik sugraudino. Pamažu iš jos ir kitų dienoraščių imu suprasti, kokia nuostabi mergaitės siela... Yra daug gražių merginų. Bet ne išorė jas padaro savas, ne tai priverčia branginti ir didžiai gerbti.

Galvoju apie du Lauros laiškus mamai. Kiek ten meilės, švelnumo... Aš savo tėvų niekada taip nemokėjau mylėti... Skaudu...“ (1959 10 03)

„Štai aš jau naujame bute... Krausčiausi, tvarkiausi. Šv. Mergele, Tu man davei tokį puikų kambarį.

Įvairios pareigos suryja laiką ir lieka daug kas nepadaryta, neperskaityta. Vasarą vyko šio namo statyba, reikėjo prisidėti, bet dabar čia taip jauku, gera. Ryt pradedame kalėdoti. O aš vis laukiu kažkokio laisvesnio nuo darbų etapo“. (1959 11 03)

„Temą šiam susikaupimui davė pats gyvenimas – pokalbis per vakarienę su klebonu. Pasiūlė keisti savo vakaro pamokslų tematiką. Parapijiečiams ji

per kieta. Moterys (o jų dauguma) nelabai mane supranta. Be to, tai erzina valdžią.

Tai vienas palyginti mažas momentas, kai mano nuomonė pasirodė klaidinga, kai mano planas, siekimas pasirodė nerealus, kai tarsi kakta į sieną atsimuši. Bet dėl to neturėčiau palūžti. Turiu būti lankstus. Nieko neturi būti, ko negalėčiau atsižadėti, išskyrus Tavęs, Šv. Mergele, ir to, kas brangu Tau...

Privalau nepamiršti, kad daug kur pasielgiu beatodairiškai, netobulai... Taigi gerai, jei dieviškoji Meilė leidžia sudužti mano puikybei. Privalau niekad gyvenime nepamiršti, kad galiu apsirikti dėl savo tariamos išminties...

Viešpaties dovana, kad turiu viršininką. Nors jo gyvenimo stilius man visai netinka, bet jo nuomonė paremta gyvenimo patyrimu – joje visada yra dalis tiesos, kurią privalau pasisavinti. Be to, jis turi *gratiam status* (luomo malonę). Per jį man pasireiškia Jėzaus Valia".(1959 11 08)

„Ligoninėje šiandien mamutės veidas toks suvargęs... Pajutau kažką naujo širdy: pasidarė jos gaila. Ji tiek kentėjusi... Kažin ar tėvas jai buvo geras vyras? Užtat verta jai viską atleisti – ir jos šiurkštumą, nervingumą. Juk niekas jos nemokė meilės. Motina jos neglamonėjo, ji anksti liko našlaitė..."(1959 11 14)

„Mąstau apie ateitį. Nusistatymas kaip ir anksčiau – siekti studijų, mokslo. Anglų kalba. Studentai. Deja, imtis licenciato vis neleidžia sąlygos.

Atrodo, kad į dienoraščius rašoma tai, kas labiausiai rūpi. Vadinasi, ten vaizduojamas ne visas žmogaus gyvenimas, o tik svarbiausioji jo dalis – tai, kas dėmesio centre. Pavyzdžiui, mano dienoraštyje beveik visai nėra įvykių chronologijos, o tik mintys, kurios man atrodo neužmirštinos".(1960 01 25)

„Ak, Dieve, Tu žinai, kiek kartų šaukiausi Tavęs visa savo esybe, kaip paklydėlis miške laukiau, kad atsilieptų gelbėtojo balsas. Bet Tu, Tėve, delsdavai pasakyti savo Valią. Kreipiausi ir į Tave, Šv. Mergele, kai, skausmo iškankintas, niekaip nesuprasdavau Viešpaties planų, o gal ir savo paklydimo. Taip buvo ir seminarijoje (pašaukimas), ir prieš keletą metų (draugas ir jo reikalai), ir Įguloje (ji)...

Ir dabar esu kankinamas klausimo, ką reiškia jų meilė man? Ar Mokytojas nori, kad aš pats susivokčiau ir kitiems paaiškinčiau. O gal tai joms kokios dinamos suteikiamos? Vis dėlto gal čia esama mano kaltės, neatsargumo?..

Šventoji mano Valdove, pasakyk man Jo Valią per nuodėmklausį. Leisk man nuvažiuoti, kad būčiau apšviestas Sekminių Ugnies... Žinau, kad Tu neturi savo valios, tik Jo Valią, dėl Jo mylimųjų naudos. Šv. Mergele, nuolankiai viliuosi, kad Tu nepaliksi manęs vieno su savo bejėgiškumu..." (1960 03 03 rekolekcijos)

„Sese, reikia, kad pasijustum apleista, vieniša. Kad nusiraminimo ieškotum ne su manimi, bet Šv. Komunijoje – toje didžiojoje paslaptyje – savo pasimatyme su Mokytoju. Tu Jį visada turi, Jis visada tau pasiekiamas ir nori būti prakalbinamas. Todėl reikia, kad mane rečiau matytum – tik reikalui esant. Kitaip būtų, jei nuolat su Jėzum bendrautum kaip sužadėtinė su išrinktuoju. Tada Jėzus, tu pati ir aš žinotume, kad tavo pastangos ugdyti save ir eiti per gyvenimą aukos keliu tikrai yra dėl Jėzaus meilės, o ne skaudus Jo ir savęs apgaudinėjimas – natūrali meilės prievarta parodyti save tokią, kad susidomėtų tas, kuris tau patinka...

Idant būtų aiški šita meilės kryptis, būtinai reikia, kad nesisvaigintum tais burtais, kurie tik šeimos laimei Viešpaties skirti, kad nesisvaigintum nereikalingu buvimu kartu, – kad ji būtų laisva rinktis bet ką, kad neįsipareigotum vienam, o laisvai rinktumeisi pašaukimą.

Taip. Tu turi jaustis ne „mudu esam", bet „aš esu" – Tavo, Viešpatie, akivaizdoje, Tu leidai pažinti vieną iš savo tarnų... Padaryk jį, Viešpatie, vertą jam pareikšto pasitikėjimo"(1960 03 30).

„Šv. Mergele, Kiek daug patirta per šį laiką dovanų... Aš juk buvau pas kun. Leo. Kokia įdomi kelionė. Radau jį rekolekcijose. Palyginti nedaug kalbėjomės – ten, kapinėse, gal kokią valandą. Pasirodo, svarbius reikalus galima sutvarkyti per trumpą laiką. Tai man naujas patyrimas.

– Ar aš nesu kaltas, kad mane myli?

– Ne.

Keista, kad jis mane laiko kažkokiu specialiu tipu. Tokio tipo buvo „Filotėjos" autorius (Šv. Pranciškus Salezietis).

Pajutau – kokia smulkmena yra, pavyzdžiui, skola, palyginti su sąžinės priekaištu, kurį jausčiau dėl žalos, padarytos artimo sielai. Kaip gera, kad ne mano kaltė, jei dėl manęs kažkas kankinasi... Mane nuramino ir dėl ligonių: nenusidėsiu, jei lankysiu tik tuos, kurie kviečia.

Šv. Mergele, ačiū už tą susitikimą. Grįždamas užsukau į Aušros Vartus.

Kas dar naujo? – Gražina:

– Kunige, mes daugiau nesusitiksim...

– Ar jūs ką netinkamo pastebėjote?

– Taip nori jis...

– Su kunigu bendrauti galima tiek, kiek jis gali būti kam nors naudingas. – Dar paklausiau:

– Jūs nesunaikinsit savo dienoraščio?

– Ne. Ten nėra paslapčių, kurių jam negalėčiau parodyti.

Jie žadėjo tuoktis vasarą, o vestuvės šiandien ar rytoj...

Kas dar? – Per rekolekcijas sekmadienį trys moterys susipešė šventoriuje... Ką reiškia tokia elgsena? Ar tai psichinis nenormalumas, ar speciali provokacija? Jei aprašys laikraščiai, bus proga mane ir Mokytoją pažeminti. Bet Tu, Brangioji, visa tai panaudok sielų laimei. Jei kiti išgyvena viešą pažeminimą, kodėl aš to turiu išvengti..."(1960 04 22 rekolekcijos)

„Laura, Sesė – tai sielos buvimo įrodymas, tai mano darbo paguoda. Mokytojau, kokia garbė, kad leidi būti jų vadovu. Šv. Mergele, Tu žinai, kad aš nieko neturiu, ko joms reikia. Jėzus leido žemėje susitikti su šventaisiais. Dabar ir Dangaus šventieji bus man daug artimesni...

Džiaugsmui būdingas pasitikėjimas, viltis. Demonas tai nori atimti. O be vilties ar gali likti meilė? Juk meilė – pasitikėjimas" (1960 12 16).

„Milijardai gėlių, žvaigždžių, žmonių, angelų... tik truputį atspindi, kas yra Dievas... (*Meilės Magnificat*).

Atsimink, Sese, mus stebi gerasis Jėzus, Šv. Mergelė Marija, visi Dangaus angelai ir šventieji. Noriu, kad būtum graži visus milijardus Amžinybės metų, kad siela – puiki ir nuostabi – prisikėlime atkurtų tavo jaunystę. Kad siela valdytų kūną dabar ir visą Amžinybę. Kad visi milijardai ir aš galėčiau amžinai tavimi žavėtis!

Pragare tu būtum baisi kaip šėtonas – deganti nebe meile, bet kerštu, neapykanta man ir visiems, alsuojanti baisiu žiaurumu... Sunki nuodėmė išstumia iš širdies dieviškąją meilę, mirtis pribaigia kūniškąją. – Būtum kerštu deganti bestija, žiaurumu panaši į velnią, deganti troškimu kankinti... Padaryti tave bjaurią ir pasibaisėtiną, gal net amžiams neturinčią kur dingti iš gėdos? – Ne!

Dieve, kaip baisu ir didinga! – Vienur aš laimiu, kitur pralaimiu... Nesvarbu, ar realiai daug nuveiksiu, – gal didžius mano norus perims kiti, – svarbu Viešpaties Valia: atlikti tai, kam aš reikalingas Jo planuose. Tačiau privalau siekti visomis jėgomis, visomis laiko minutėmis!

Šv. Mergele, Tu žinai, kam Jėzus paskyrė mane ne kaime, kur būtų daugiau laiko darbui.. O čia tik pareigos, tarnyba. Tai reikalinga, bet galėtų atlikti ir kiti" (1961 07 31).

„Šv. Teresėlė jautėsi esanti dangiškosios Šeimos vaikelis. Reikia Jėzų mylėti kaip vyresnį Brolį, Jam leisti save vesti į šventumą.

Čia prisimenu amžinatilsę Zitutę: kiekviena mergaitė tebūna man kaip ji, mano jaunesnė sesutė, kuriai reikia vadovauti, vesti į tobulumą... Ši mintis labai ramina aistrą. Kiekviena – seselė, lai turi mano Valdovės bruožų..." (1961 09 06)

GUDELIŲ KLEBONAS. STUDIJOS – PATS GYVENIMAS

Trejus metus – nuo 1961 m. spalio iki 1964 m. lapkričio 26 d. – kun. Juozas Zdebskis buvo Gudelių klebonas. Tai parapija netoli jo gimtinės.

Gudeliai – nedidelis bažnytkaimis su gražia mūrine bažnyčia – maždaug pusiaukelėje tarp Prienų ir Marijampolės, kryžkelėje ties Igliaukos stotele pasukus keliu į kairę. Netoliese driekiasi Žuvinto ežeras.

Jau pats – klebonas: ant pečių ne tik pastoracinis darbas parapijoje, bet ir visi buitiniai rūpesčiai – net ir šulinį išsikasti prie klebonijos, kad nereikėtų eiti per kelią pas kaimynus vandens. Žiemos šalčiams užėjus, bažnyčioje užšaldavo vanduo ir vynas – nešdavosi iš namų palto vidinėje kišenėje karšto vandens butelį... Senas medinis klebonijos namas nemažas, apstatytas tik pačiais reikalingiausiais, kukliais baldais. Net rūbų spinta namų darbo, iš obliuotų lentų, nudažyta tamsiai žaliais aliejiniais dažais.

„Esu naujoje vietoje, – įrašo dienoraštyje. – Pats nieko neprisidėjau, nieko neprašiau. Tai, Viešpatie, Tavo Valia. Normalios darbo sąlygos – normalus

krūvis, daugiau laiko. Šv. Mergele, argi Tu gali leisti, kad jį panaudočiau ne pagal Viešpaties Valią.

Kokia dovana jausti atsakingumą už sielas. Ir šitai kursto norą mokytis, neleidžia nuobodžiauti kaimo tyloje. Ar padarysiu jaunųjų meilę vaisingą? Šv. Mergele, juk ne veltui Tau jas pavedžiau. Ne aš, bet Tu turi vadovauti.

Turiu jaustis kaip daržininkas (taip rašė Rita): išauginti iš kiekvienos Dievui gražiausias gėles. Bet ne aš galiu duoti augimą. Iš tikrųjų mes sudarome brolišką vienybę – mes, kurie vieni apie kitus galvojame... Šv. Motina, visi mes priklausome Tau, kaip mažieji Jėzaus broliai, sesės, Dievo Tėvo įsūniai. Tai nuostabu!

Šio vakaro mąstymas – apie Tavo Nekaltąjį Prasidėjimą. Tai labai derinasi su mano šios dienos viešnios – Sesės akimis, veido kilnumu... Kaip baisu būtų, jei aš tą puikų jos veidą subjauročiau nuodėme, neskaistumo dėme. Kaip nyku būtų paskui... Į ką būtų galima iškeisti tą šventą džiaugsmą – matyti jos veide tyrumą...

Norisi išlieti mintis, kurios užplūdo toje ramybės vietoje – šventoriuje sutemus. Dievo veikalai visada didūs, jei mes savo laisve jų nesugadinam. Bet Jis gali net ir iš blogio, kurį žmogus padaro, išauginti gėrį. Net didesnį. Šv. Mergele, kai man dėl ko nors kils nerimas, padėk pasitikėti Tavimi. Juk visa – širdies jausmai, gyvenimo veikla – visa tai yra Tavo. Tu negali leisti, kad tai nepatarnautų Viešpaties reikalams – Jo garbei, sieloms. Tas pasitikėjimas turi nuraminti. Tu budėk, Šv. Motina, kad ir šios, ir visų sesių meilė būtų vaisinga didžiais Dievo ir artimo meilės darbais.

Širdį nuramina pasitikėjimas Tavimi. Gal aš kur nesuprantu Jo Valios? Bet aš noriu ją suprasti ir vykdyti. Šv. Mergele, neįmanoma, kad Tu šiuo reikalu nepadėtum.

Ryt prie mūsų sutarties dar reikia prirašyti mano parapiją ir visas jos šaltas širdis... Šv. Mergele, jei skyrei mane čia, tai saugok, kad nebūčiau kliūtis Jėzaus meilei čia ateiti" (1961 12 05 – 09 rekolekcijos).

„Sese, savo elgsena turiu sukurti tau kunigo idealą, kad galėtum apie mano elgesį visiems pasakoti be baimės ir gėdos, nejausdama reikalo slėpti. Taip pat kad savo elgesiu uždengčiau nuo tavęs savo brolių nuodėmes...

Turbūt Apvaizda man davė tave kaip dieviškosios meilės dovaną, kad įsivaizduočiau švelnumo nuostabą, kad suprasčiau Dievo Motinos kaip motinos paskirtį žmogaus gyvenime, kad pamatyčiau iš arti meilės stebuklą ir geriau suvokčiau, kas yra didžioji Meilė, iš Dievo plaukianti kaip upė iš versmės...

Ar žinai, ar numanai, kaip svarbu, grumiantis su blogiu, žinoti, kad ir artimoje aplinkoje esama tyrų sielų, kad kilnumas yra ne vien tolimas miražas žemėje..."(1962 02 24).

„Gal sieloms aš daugiau nusipelnysiu ne rašymu, bet kaip tik likęs nežinomas ir tylus... Jėzaus reikalas, ar panorės Jis mano siekimus įgyvendinti, jais pasinaudoti...

Kas naujo mano aplinkoje? Prijungė man Naujosios Ūtos parapiją. Dėl to daugiau vargo – pirmą kartą ten vykstant siautė pūga. Daugiau pareigų – aprūpinti ligonius, lankyti juos. Reikėtų susisiekimo priemonės. Svajoju apie motociklą. Tai ne tik malonumui, bet ir pareigoms. Tobuliau galėčiau aptarnauti ligonius. Vien motociklas tesivaidena, o ne naujosios parapijos žmonės, jų sielų reikalai... Juk tai prisirišimas prie žemės... Noras turėti išblaško susikaupimą net šv. Mišiose ar skaitant brevijorių... Nes tuoj savaime seka mintis: kaip turintį motociklą draugai, pažįstami respektuos. Jau nebebūsiu apskuręs...

Ar tai ne tuščiagarbės mintys? Kur visiškas abejingumas Viešpaties Valiai (ką leis turėti) ir pažeminimų branginimas?.. Šv. Mergele, Šv. Juozapai, materialinių reikalų Globėjau, sutvarkykite pagal Jėzaus Valią!"(1962 03 01)

Sukako 33-eji.

„Mano Viešpatie, – rašo kunigas dienoraštyje, – kai gegužės 10 d. sukako man Tavo amžius (33 metai), laukiau, kad kažkas turės įvykti – gal kokį kryžiaus kelią paskirsi. Rodos, matau: štai jis – manasis skausmas. Šv. Mergele, aš juk neturiu „savo" – jis Tau priklauso, daryk su juo, ką nori.

Laura išvažiavo... Padavė ranką. Sulaikiau ją savojoje:

– Tai aš jau nebeturėsiu sesers?..

– Ką jūs... – prasiveržė dejonė, bet greit susivaldė: – Telaimina jus Dievas!

– Jus taip pat! – atsakiau. Mačiau, kad ji tolsta lyg svyruodama. Atvažiavo gražus autobusas, ne tas mažutis. Palaiminau.

Likęs vienas vaikščiojau po kambarį, sustojau prie gėlių. – Jos gėlės, ir tas žiedas, jos išaugintas. Akys pritvino... Tai turbūt trečią kartą mano gyvenime: kai laidojom mažąją sesytę Zitutę, kai atsisveikinau su Kaunu. Ir šiandien... Visą dieną širdį užgulęs baisus kartėlis. Ir akys vis kažko pilnos... Naktį miegojau kokias 2-3 valandas... Jos auka...

Dieve, rodos, pradedu suprasti, kas yra meilė. Bet... kokia kaina... Ir pačiam norisi panašią auką daryti. Bet kaip? Šv. Motina, visuose „kaip" mano akys atsigręžia į Tave...(1962 05 23)

O ką mudu su Laura kalbėjome? Juk tas pokalbis buvo tikrai neeilinis... Matyt, taip turėjo įvykti. Laura atvykusi susižeidė koją – tarsi tam, kad negalėtų išvažiuoti. Išėjau į bažnyčią. Likusi viena pastebėjo ant stalo savo dienoraštį, padėtą kartu su manuoju... Prisimenu jos veidą priimant Komuniją vakare. Paskui – priėmusi nuėjo į suolą ir apsikniaubė ant atkaltės. Iš bažnyčios išėjo paskutinė.

Po vakarienės paklausė:

– Galite man valandėlę paskirti?

– Taip.

Susėdome abu prie stalo.

– Man rodos, – pradėjo Laura, – jūs nepasimokėte nežaisti merginų širdimis...

–?!

– Supraskit, esu žmogus... Nors nieko niekada nežadėjote, nors esame kalbėję apie kitą mergaitę... Net mintyse buvau pamilusi tą sesę... Nors ir žinojau, kad nesu mylima, bet kažkur giliai ruseno tokia neaiški mintis: o gal... Tikėjausi galėsianti prie jūsų gyvenimo aukos pridėti savąją... Jūs mane ugdėte, daug gero padarėte... Rožančius man buvo nesuprantamas... Nutariau už jus kalbėti Rožančių kasdien, ir pamilau šią maldą... Pradėdama kalbėdavau penkių Jėzaus žaizdų maldą: „Per Tavo rankų žaizdas – laimink jo darbus ir padaryk, kad jo rankų niekada nesuteptų nuodėmė ir svetimas kraujas... Per Tavo kojų žaizdas – laimink jo žingsnius ir vesk savo keliu... Per Tavo Širdies žaizdą – padaryk, kad jis mylėtų tą, ką Tu nori ir taip, kaip Tu nori – ir kad visus mylėtų Tavąja meile... Per Tavo galvos žaizdas – leisk jam, Viešpatie, suprasti Tavo tiesą ir ją skelbti trokštantiems tiesos... Per Tavo pečių žaizdas, Viešpatie, padėk jam nešti savo ir kitų gyvenimo kryžių ir po juo nepalūžti..."

Nutilo... Paskui paklausė:

– Ar galima daryti viso gyvenimo auką, norint įrodyti meilės amžinumą? – ir parodė lapelį, kuriame buvo jos įžadas Švenčiausiajai Trejybei: niekad artimiau nebendrauti su vyrais, vengti bet kokių progų, kurios galėtų užtemdyti amžinos meilės idealą...

Paklausiau:

– Ar gali būti mergaitės pašaukimas mylėti kunigą ir savo gyvenimo auka būti jam padėjėja?

– Žinoma, gali!

Dar paklausiau:

– Argi žmogaus pilnatvė – amžina meilė kitos lyties asmeniui? Kaipgi vienuolynai?

– Į vienuolynus stoja gal tie, kurių meilė amžina.

– Ogi Šv. Teresėlė dar vaikas įstojo...

– Tai reta dovana, kad žmogus nuo gyvenimo pradžios Dievą pamilsta labiausiai. Dauguma Dievo meilę supranta tik pamilusi kitą žmogų. Dievo Valia, kad energiją semtume ir iš natūralių šaltinių, – atsakė Laura.

Prieš išvažiuodama ji pakartojo:

– Man rodos, jūs nepasimokėte...

Nuraminau. Juk iš tikrųjų visur, kur esu, atsiranda merginų, kurias „galėčiau mylėti"... Bet juk dabar jau žinau, kaip elgtis: neprisileisti per arti. Šv. Mergele, tos nuostatos laikaus kaip didžio gyvenimo įsipareigojimo. Visiems aiškinu, kas yra Meilė. Reikia rašyti! Kartais, rodos, ryškėja knygos kontūrai... O kartais jaučiu poreikį užsiblokuoti nuo visų merginų... Ypač nuo Sesės...

Šv. Mergele, turiu viltį, kad per Tavo užtarimą įvyks mūsų visų gyvenime Viešpaties Valia... Visų gyvenime..." (1962 05 25)

„Perskaičiau paskutinį Lauros dienoraščio lapą – laišką... Veidu nusirito ašara... Nutiško ant dviejų atvertų lapų: vienas buvo prirašytas, kitas – dar ne...

Keista. Ir man, kaip ir jai, atrodo, lyg stovėčiau kažkur toli toli nuo savo gyvenimo – gal net pačioje Amžinybėje. Ir žvelgčiau į savo gyvenimą. Stebiuosi, kiek daug dabar matyti. Lyg iš neaprėpiamos erdvės. Iš tos vietos kiek daug galima suprasti! Net ir šitą didį klausimą – kas yra Meilė...

O Šv. Mergele! Koks keistas mano gyvenimas... Jame viskas nepaprasta: visi įvykiai dideli, visos klaidos irgi. Ką daryčiau, jei nejausčiau Tavo paramos. Kokius išmėginimus man siunčia Dievas...

Aiškiai jaučiu: prasideda naujas mano gyvenimo etapas. Dar labiau ilgiuosi Dievo. Tuos sunkumus Jis padės įveikti... (1962 06 22)

Šįryt, eidamas iš bažnyčios, pagalvojau: ko aš išmokau iš Lauros, ypač šiomis dienomis? Ogi suvokiau, kokia nuostabi moters didybė. Daugelis to nepripažįsta – net žaidžia jų širdimis. Kas įsigilins į šią temą ir atskleis visiems moters pasaulį... Šv. Mergele, kam Viešpats tai paves". (1962 06 23)

„Kas naujo? Vis mąstau, ką reiškia „nemylima meilė"? Lauros kančia dabar, kai tikrai žino, kad „nemylima". Juk išoriniame bendravime niekas nepasikeitė. Ką reiškia, kad ji savo likimą vadina „nupjautos, bevaisės, niekam nereikalingos šakos dalia, tuščiažiedžio žiedo lemtimi..."

Atrodo, moteris savo buvimo pagrindu laiko ne rūpinimąsi savimi, bet kitu, jausdama save padėjėjos vaidmenyje. „Negera žmogui vienam būti..." Taigi moteris eina per gyvenimą, ieškodama savo valdovo, kuriam galėtų tarnauti, kurio klausytų. Be šito ji neturi gyvenimo prasmės... Ir vyrai tuo naudojasi: laukia jų aukos. Aukos vaidmuo sunkiausias, jos nusivylimo skausmas didžiausias." (1962 08 02)

„Kadangi man reikia dirbti dviejose parapijose, transporto priemonės būtinumas vis aštrėja". Kun. Juozą nuolat kamuoja ši mintis. Ypač dėl to, kad iš prigimties linksta prie technikos. Jis tariasi su Marija, kaip vaikas su motina:

„Šv. Mergele, juk mano Globėjas – Šv. Juozapas – yra finansinių reikalų specialistas. Tu paprašyk jį, kad teiktųsi man tokį motociklą surasti, kuris patenkintų reikalą, bet ne dėl to, kad važiuodamas galėčiau didžiuotis, kad kas man jo pavydėtų, o dėl to, kad geriau vykdyčiau Viešpaties man uždėtas pareigas. Tačiau, Šventoji mano Valdove, tegul Viešpats ir neduoda, jei tokia Jo Valia...

Vedei mane, Šventoji mano Motina, kaip kūdikį už rankos per tą 10 kunigystės metų... Ne kartą klydau, bet nebaudei manęs, tik švelniai įspėdavai... Kuo atsilyginsiu Tau už mūsų sutartį, kad Tavo visa, kas kokia nors prasme su manim siejasi ar man priklauso. Šv. Mergele, galiu Tau tik dėkoti su ašarom akyse, jausdamas savo nevertumą... Nors klydau, bet juk nuoširdžiai galvojau, kad einu tikru keliu...

Rodos, buvo dvi pagrindinės kryptys, kuriose Tu neleidai pražūti. Tai skola (draugas ir jo reikalai) ir merginos (Įgula). Čia lyg iš tos pačios šaknies išaugusios atžalos: kažkoks aktyvumas – įgimtas ar piktojo įkalbėtas. Juo buvo nuspalvintas pirmasis kunigystės dešimtmetis. Su skausmu stebėdavau, kaip nepagaunamai skrieja laikas. Apgailestavau dėl to ir vis aiškiau suvokiau, kad turiu daugiau skaityti. Pradėjo bręsti supratimas, kad savo paties kalba ne visur ir ne viską galima išgelbėti. Kiek kartų leidai įsitikinti, kokie bereikšmiai būna žodžiai iš asmeninės patirties. Kartais tai gal net priešingą rezultatą duodavo.

Ir dar – kodėl aš klydau. Ogi dėl to, kad nesistengiau su kuo nors pasitarti. Turbūt dėl choleriško savo temperamento, bet tikriausiai ir dėl puikybės

vengiau kam nors atviras būti, ko nors klausti, su kuo nors tartis. Viešpatie, kaip nuosekliai Tavo meilė ugdė mano nuolankumą... Ir šiandien aš dėkoju dėkoju... Tu dėkok, Šv. Mergele!

Ko nors žymaus gyvenime, ypač pašaukimo srityje, nuveikti neįmanoma be maldos dvasios. O tą tinkamumą maldai, pasak Teresės Didžiosios, sudaro išsilaisvinimas iš kūrinių ir tikra nuolankumo dvasia.

Ką reiškia ta mano minčių apie motociklą invazija? Ar tai ne Apvaizdos duotas nuolatinis priminimas, kokie stiprūs ryšiai dar mane laiko prie žemės... Šv. Mergele, Tavo meilė man tikriausiai jau žino planus, kaip tuos ryšius nutraukti. O gal Viešpats paliks kaip priminimą, kas esu...

Keista, kad nepaprastų malonių Apvaizda suteikė kaip tik per tuos, kuriuos mažiausiai mylėjau. Ir atvirkščiai, kuo labiausiai pasitikėjau, iš tų patyriau apgaulę ir melą.

Šv. Mergele, juk Tu savo paprastumu, nuolankumu patraukei dieviškosios Didybės dėmesį. Šia paslaptimi prisiviliojai Žodį į savo Prieglobstį. Šita savybė mano akyse daro nuostabią Sesę ir kitas.

Šv. Mergele, norėčiau giedoti Tau gražiausią padėkos ir atsidavimo himną. Jei užmiršiu, priminki man kiekvieną dieną, kad visa, kas mano ar kokia nors prasme turi ryšį su manimi, – Tau priklauso ir viskuo naudojuosi tik kaip Tavo nuosavybe". TVM (1962 10 02 – 04 rekolekcijos)

„Pamažu imu suprasti, kad moters gyvenime meilė viską nuspalvina. Aš visiškai nustojau kaltinti moteris dėl jų klaidų meilės srity. Į klausimą: „Kam visa tai leidai?" jos atsako: „Aš labai mylėjau". Tas faktas, kad „mylėjau", jų gyvenime nusveria viską, yra svarbiau už bet kokį protavimą ir už visus kitus dėsnius ar jėgas. O gal ir už Dievą? Nors juk, bent teoriškai, taip negalėtų būti, jei būtų beribis pasitikėjimas Dievu. Vis dėlto turbūt ir pasitikėjimas Dievu moteriai reiškia, kad tai Apvaizda leidžia gyvenime sutikti tą, kurį pamilsti. Šv. Joana Šantalietė turbūt nebūtų ta, kas ji šiandien yra, jei nebūtų sutikusi savo gyvenimo kelyje Šv. Pranciškaus Saleziečio; Klara – Pranciškaus Asyžiečio; Šv. Teresė Didžioji – šv. Kryžiaus Jono ir t.t."

„Šv. Mergele, dėkoju Tau už drąsą, kurią parodžiau kalbėdamas su Rugieniu. Kodėl jis mano žvilgsnio neatlaiko...

Kodėl man atimta Ūta? Gal tai ypatingi Viešpaties planai, o gal mano kaltė? Bet kokia? Rodos, nieko nedariau puikybės skatinamas (nors viduje šį

jausmą turėjau). Aukojau šv. Mišias už tuos, kurie manęs neapkentė. Tebūna jiems Viešpats gailestingas.

Man lengviau. Sekmadienio vakarais dabar laisvas, niekur nereikia skubėti. Bet tie gerieji žmonės... Tu, Geroji Motina, nepalik jų be šv. Mišių – jau vien dėl tos senelės Katriutės vaikiškos maldos. Kiek Mišių ji užprašė šia intencija...

Kaip čia yra: visur, kur tik gyvenu, mano buvimas kažkaip atkreipia dėmesį žmonių, kurie dega neapykanta Dievui?.. „*Jūs būsite visų nekenčiami dėl mano Vardo...*" Kunigystės pagrindinė dalis yra kančia ir auka. Betgi meilė atima kančią iš žmogaus... Dangaus Angelai turi stebėtis, kad Jėzus kunigus padarė savo bendradarbiais aukos metu: „*Nevadinu jūsų tarnais, bet bičiuliais*"... Juk galia konsekruoti ir galia atleisti net Dangaus Angelams neduota... Šv. Mergele, Tu dėkok už mane!" TVM (1963 01 07 rekolekcijos)

„Kartais mane gąsdina aistra... O jei patekčiau į „auksines" aplinkybes... Kaip tada? Savo kova turiu saugoti Sesės ir kitų skaistų gyvenimą, laimėti jų kovos akimirkas. Bet Tu žinai, geroji Motina, kad tai savo jėgomis yra neįmanoma... Saugok...

Lauros pasiryžimas stoti į vienuolyną... Keista. Nejaugi Rita teisi, jog Dievas davė meilę žmogui, kad išsaugotų meilę Dievui? Šv. Motina, ji irgi Tavo kūdikis, kuriuo Tu įsipareigojusi rūpintis!

Ko man meldžia Rita? Šalia motociklo, jos nuomone, gal Dievas tiek leido pažinti moterų pasaulį, kad padarytų vadovu? Juk tiek seselių yra labai originalių – nieks jų nekoreguoja, nes nėra kam... Šv. Mergele, Tu žinai, kad malonę gali teikti ne žmogus. O ar pasinaudos kaip įrankiu?.. Šventasis mano Patrone, kaip Tu žvelgei į savo Šventąją Draugę, su kokia pagarba, šventa baime... Žinojai, kad Ji Jėzaus reikalams skirta, Tau pavesta tik saugoti, globoti, padėti. Melski už mane, už mus, mano Globėjau, kad mes mokėtume jausti bent dalelę tos šventos pagarbos, garbingo atsakingumo už jų tyrumą, jų įsijungimą į Viešpaties planus... Ir kad aš, būdamas šalia jų, neužmiršČiau Apvaizdos pasitikėjimo manimi.

Šv. Juozapai, aš labai patenkintas savo vardu. Juo geriausiai išreikštas mano pašaukimas. Būti jų draugu... Juk tai antrasis pašaukimas. Ypač, kai su jomis bendrauju. Atrodo, tarsi jos kažko tikisi iš manęs – kad ištiesčiau ranką skausme, parodyčiau kelią... Tada kyla noras rašyti – prabilti beletristika" (1963 02 14 rekolekcijos).

Aptarnaudamas dvi parapijas, kunigas Juozas labai pervargdavo. Teko važinėti dažniausiai dviračiu. Ne veltui jis taip troško motociklo. Kartą, aukodamas Mišias, net apalpo.

„Jei tada, – rašė jis, – man prie altoriaus būtų sąmonė negrįžusi... Laidotuvių sujudimas jau seniai būtų nurimęs, jau būtų ruošiamasi keturnedėliui... Šioje vietoje galbūt jau būtų dirbęs kitas. Gyvenimas būtų ėjęs sena vaga. Tomis pačiomis valandomis, kaip ir anksčiau, būtų važiavę autobusai, žmonės. Tie patys jų reikalai ir rūpesčiai. Banga kalbų per visą kraštą jau būtų bebaigianti ristis: „Ar žinai, girdėjai, kas atsitiko? – Staiga mirė... Pačioje jaunystėje... Dar tiek galėjo padaryti, taip reikalingas, ir taip jau maža kunigų...“ Ir t.t. Kažkas dar būtų gal gedėjęs... Bet laikas viską gydo...

O mano likimas?.. Pabaigus auką ir priėmus Komuniją... Jei kas būtų įspėjęs, kad ji paskutinė...

Vėliau kaskart, suklupęs ant kelių maldai, kartodavau: „Tėve, koks geras Tu Tėvas, kad leidi dar širdžiai plakti“... O priėjęs arti Eucharistijos, vis prisimindavau: „Mokytojau, Tu man dar ne Teisėjas...“ Dieve, Tu dovanojai dar man gyvenimą... Tam tikram laikui. Gal iš tikrųjų jau Tavo plane buvo numatyta mane pašaukti, bet... kas? Gal kieno malda? Tavo Atpirkimo vaisiai...

Kaipgi iš tikrųjų būtų buvę geriau? Kodėl man atrodo, gerai, kad taip dar neįvyko? Pirmiausiai – gerai dėl to, kad skola dar negrąžinta. Be to, dar vis neparašytos knygos... Pagaliau – pats nežinau kas... Instinktyvus noras gyventi.

O tačiau... Nė vienas mirdamas savo darbų dar nebuvo baigęs: juos pabaigė kitaip – gal net tobuliau – kiti. Mokslo pažanga, menas nesibaigia nė su vieno genijaus mirtimi. Gimsta kiti genijai. Kiekvienam atrodo, kad jis dar reikalingas...

Šv. Mergele, Tu žinai, kaip iš tikrųjų visi šie klausimai atrodo Viešpaties išminties ir meilės akivaizdoje... Tu leisi man mirti pirma, negu nuodėmė įvyks mano gyvenime... O jei nori, kad gyvenčiau, tai neleisk, kad atsidurčiau demono naguose, nors ir valandėlei. Juk žinai, kad Tau priklausau...

Šv. Mergele, nuolat grįžtu prie Tavęs su savo didžiu reikalu: budėk, kad mano, – taip pat ir kiekvieno gyvenime įvyktų tai, ko Dievas iš mūsų nori, kad mes kuo labiausiai patarnautume Jo begaliniams planams...“ TVM (1963 03 03 rekolekcijos)

Ir toliau kun. Juozui rūpi jam artimų sielų dvasinis tobulumas. Jis nepaliaujamai meldžiasi, tikėdamas, kad pasitikėjimas Dievu padės pasiekti stebu-

klingų dalykų. Jis prašo Švč. Mergelę priglausti Sesę po savo gailestingumo apsiaustu:

„O Motina, visu savo sugebėjimu Tave maldauju: padėk jai, primink galingus motyvus, kad kova joje iškeltų ją į šventųjų garbę, jos skaistumą iškeltų į kankinystės garbę, jei slaptingoji Aukščiausiojo Išmintis jai tą kovą leistų... Kad meilė padėtų Kūrėjo planus vykdyti, kad nebūtų jų griovėja...

Mano Dieve, mano Mokytojau, Tu savo meilę Bažnyčiai pavaizdavai prigimtinės žmonių meilės didybe. Bet kas gi yra Tavo meilė Bažnyčiai, – juk tai Tavoji meilė žmogui. Nuostabu! Turbūt ir mano meilė auga... Kartais ilgesys būna toks didelis. Viskas, kas užsifiksavę vaizduotėje – kiekviena smulkmena – taip brangu, kaip neįkainojamos vertės relikvija...

Rodos, imu suprasti Lauros pasakymą: „Galėčiau net numirti, kad tik būtų galima prisiglausti..." O tačiau be šito visa dar gražiau... Kas aukščiau už prigimtį. O dar nuostabesni tie kilnūs paslaptingi ryšiai anapus materijos...

Šv. Mergele... Didingi yra Viešpaties planai. Jei Jis norėtų iš manęs ko nors neįtikėtino, Tu juk leisi Jo Valią pažinti..." (1963 04 17 rekolekcijos)

„Kartais taip būna, kad lauki kokios žinios, kuri asmeniškai svarbi, – lauki ir niekaip negali sulaukti... Koks kankinantis toks laukimas... Sakoma, geriau kad ir blogiausia žinia, negu jokios... Sunku kamuotis dėl neaiškumo, laukti, gal tam mylimam asmeniui kas blogo nutiko... Lauki, nemiegi. Dienos, valandos pasidaro tokios ilgos... Ir staiga sužinai, kad viskas gerai, sugrįžo linksmas ir laimingas.

Panašiai būna ir pažinimo srity – toje paslaptingoje srityje, kuri nulemia mūsų veiklumą, mūsų energijos galią. Savotiškų abejonės, nerimo valandų būna ir mūsų sąžinės pasaulyje: ar teisingai elgiuosi, kuria kryptimi pasukti, ką nuspręst vienu ar kitu atveju ir pan. Mąstai, analizuoji, meldiesi. Ir štai, pagaliau. Visai taip, kaip tikėjaisi, tarsi kas būtų atėjęs iš šalies ir pataręs...

O gal iš tikrųjų pataria, tik mes savo kūno akimis nepamatėme to paslaptingo Suflerio? Juk šalia mūsų regimojo pasaulio yra nuostabus ir paslaptingas neregimų būtybių pasaulis... Su juo bendraujame mąstomosios maldos metu, ypač per rekolekcijas...

Nuostabus pavasaris lauke. Žalumas toks, kaip pirmoji jaunystė. Mano šventovėje šviesu. Ir gėlės ant altoriaus, besidžiaugdamos saule, spindi dvigubai gražiau...

Šv. Mergele, ar mano meilė Sesei užstoja meilę Tau? – Ne! Jokiu būdu! O tai, kad mane stebina merginų grožis, ar užstoja meilę Tau? – Ne! Juk Tavyje yra visa, kuo gali būti graži kiekvienos mergaitės siela. Pažindamas žemišką mergaičių grožį – ypač jų sielos grožį, kiek Viešpats leidžia pažinti, – vis labiau galiu vertinti Tavąjį grožį. Juk Tau Kūrėjas įdiegė visa, kuo gali būti graži mergaitė. Juo labiau ir ypač Sesės grožis, – jį kaip tik ypatingai leido man pažinti Kūrėjas. Ir kaskart gėrėdamasis šiuo ar kitu Kūrėjo nuostabumu, suspindinčiu Jo kūriniuose, negaliu neprisiminti Tavęs, Šv. Mergele. Kiekvienas išorinis panašumas į Sesę, pastebėtas gatvėje, suvirpina slapčiausias vidines stygas. Bet juk ir Dievą geriau gali pažinti per kitą žmogų. Taip, čia reikia kažkokio paslaptingo gebėjimo matyti ne tik kūną, bet ypač atpažinti dvasinį panašumą į Tavo, Šv. Mergele, grožį" (1963 03 08 rekolekcijos).

Kun. Juozui sukanka 34-eri. Jis kartais jaučia didelį nuovargį. Tačiau įvairių darbų neatsisako. Kadangi Lietuvoje trūksta religinių knygų, jis įsitraukia į jų dauginimą mašinraščiu ir platinimą. Nepaisydamas oficialaus draudimo, katekizuoja vaikų grupes.

Jis kreipiasi į savo Patikėtinę:

„Šv. Mergele, mano Motina, prašau Tave Viešpaties akivaizdoje, kad man būtų leista atlikti tai, ko nori Jo didžioji Valia, kad nenueitų veltui gyvenimas dirbant ne tai, kas Jo pavesta. Ne kartą gilesnio susimąstymo valandą pasijuntu tarsi prieš kokią paslaptį, kurios dar nežinau. Išsiilgęs laukiu tų darbų, kuriuos padaryti taip norisi, tų knygų, kurių siužetai dažnai pinasi mintyse. Nuolat iškyla vis tas pats klausimas: kodėl nespėju visko padaryti, visko perskaityti, ką norėčiau. Iš atsakymų gal tik vienas svarbesnis: tai dažnas nuovargis, kažkoks jautrumas. Lyg tas nuovargis būtų pagrindinis mano veiklumo stabdys. Tiesiog gaila laiko, kurį turiu skirti miegui. O gal Viešpats kaip tik nori to mano bejėgiškumo... Juk jam nėra negalimų dalykų – Jis gali leisti, kad kitas įvykdytų visa tai, ką aš taip noriu padaryti... O man skirta išspręsti problemą – išmokti kuo taupiausiai naudoti laiką visiems kitiems gyvenimo reikalams...

Dirbdamas prie knygų ir rašomosios mašinėlės galiu jaustis turįs teisę bendrauti su Sese. Kitaip turėčiau jaustis nevertas šios Viešpaties dovanos. Mano stropus jos sielos tyrimas turi būti lyg savotiškas atpildas už tyros širdies ugdymą, kuriuo galiu tame nuostabiame Dievo kūriny žavėtis, pagaliau

už tas paslaptingas jėgas, kurios palaiko mano jaunatvišką energiją. Tai Viešpaties dovana mano gyvenimui" (1963 06 03 rekolekcijos).

Širdies nerimas nesiliauja. Kun. Juozas ieško savo kaltės dėl skubėjimo, dėl kylančio nusiminimo, kai pasitraukia tie, kuriais pasitikėta.

„Mes ne kartą su skausmu žiūrime, kaip nuo mūsų nueina tie, kuriuos taip norėtųsi prie savo širdies išlaikyti... Vienintelis būdas sau ir širdies bičiuliui tikrai padėti – aukoti skausmą, visą gyvenimo svorį, kuris kartais būna sunkus, kaip kryžius ant Viešpaties pečių. Aukoti ta pačia intencija, kuria ir Atpirkėjas pakėlė savo kryžių.

Šv. Mergele, ir mano skausmas... Juk Tu žinai, kad viskas, ypač mano skausmas, priklauso Tau. Aš negaliu išdrįsti tikėtis, kad mano skausmas būtų vertas atsverti kieno nors nedėkingumą, išgelbėti kieno nors gyvenimą, bet žinau, jog Tu savo galioje turi Jėzaus skausmo atperkamąją galią. Ją per Tave aukoju – jei reikėtų, ir už tą, apie kurią dabar galvoju (1963 07 09).

Žinau tikrai: jei Sesė nejučiomis nustotų gražiausių Kūrėjo duotų papuošalų – kuklumo, drovumo, paprastumo ir santūrumo, tai kartu nustotų tos paslaptingos magiškos moteriškos galios daryti vyrų pasauliui palaimingą įtaką, žadinančią ir jiems kilnumo ilgesį, pagarbą. Tokia pagarba yra būtina, kad vyras moters akivaizdoje nė minty negalėtų jos pažeminti. Taip, tikrai tai palaiminga įtaka. Ar ir man? – savęs klausiu. Tikriausiai ir man. Kokia čia gali būti išimtis... Juk jos akivaizdoje jaučiuosi kaip prieš šventenybę.

Prisimenu, koks kilo noras priimti iš Viešpaties rankų kiekvieną gyvenimo akimirką, kuri reikalauja aukos, kad tik Viešpats teiktųsi ją apsaugoti. O jei Sesę – tai ir visas, ir visus (1963 07 10).

Jų daug. Jos įvairaus amžiaus ir išsilavinimo. Yra net vos besiskleidžiančių žiedų. Jos visos vienu balsu kalba:

– Tu geras, tu nuostabus! Tu sugebi puikiai suprasti ir guosti tada, kai sunku. Tu drąsiai ištiesi ranką mūsų silpnumo valandose. Iš tavo visos būtybės dvelkia kažkokia tvirtybė. Tu jau iš anksto atspėji, apie ką mes dar tik nedrąsiai pradedame kalbėti... Taip gera pasitikėti tavimi. Tikriausiai tu sugebi nuostabiai mylėti... Ir kas gali nemylėti tavęs? Tu sugebi atspėti visas mūsų paslaptis... O kai mes pačios atnešame tau jas, nenuvilk mūsų, nesiartink prie mūsų paslapčių mums nesuprantamai. Nepažemink mūsų, elgdamasis kaip

su daiktu, kuris nepakankamai vertinamas. Mes tave be galo gerbiame, bet trokštame ir sau pagarbos... Mes pačios norime įsileisti tave į visas dvasios gelmes, kur niekam nevalia įeiti. Tik neįeik ten vienas, be mūsų, mums nežinomu būdu. Ar sutinki? – Taip" (1963 08 14).

Ėjo dvyliktieji kunigystės metai. Tada pas kun. Juozą jau gyvena jo mama. Ji buvo, kaip ir anksčiau, valdinga, griežta. Sūnui priekaištaudavo, kad nepabūna namie – numigs porą valandų, ir vėl lekia. Sūnus jai buvo švelnus. Tačiau tai jį šiek tiek vargino. Ir kai mamutė išvykdavo pas dukterį Marytę, jis likdavo vienas.

„Šiandien vienas... Mama išvažiavo. Vienu momentu pajutau keistą jausmą: aš vienas... Kartu – norą su kuo nors pabendrauti. Kad ateitų kas nors...

Kaip gerai, kad galiu bent kiek suprasti, ką išgyvena visos, kurios myli... Žinoma, ta valandėlė, kai tarsi norėjosi verkti, buvo trumputė. Dirbu. Tad ši kančios rūšis – ilgesys, bus skirta aukai. O juk tai svarbiausia, kai gyvenime tiek nedėkingumo Viešpačiui.

Kažko imu nebesuprasti. Juk Sesė bent keletą kartų per metus atvažiuodavo... O dabar jau antri metai... Mintyse keli spėjimai. Gal jos širdy pražydo meilė kam nors? Tai nieko blogo. Kad tik tuo būtų įvykdyta Tavo Valia! O gal pradeda tolti nuo Dievo?.. Veju šalin tas spėliones. Šv. Mergele, juk negali atitekti demonui tas, kas Tau atsidavė...

Kas dar įvyko šiuo laikotarpiu? Šv. Mergele, ką reiškia, kad taip keistai parodei man, kaip greit gali baigtis gyvenimas?.. Su švogeriu važiavome motociklu abu patenkinti. Staiga atsipeikėju – aš guliu ant griovio krašto, o jis sėdi šalia. Motociklas ant kelio. Kas įvyko? Kada? Nieko nepamenu. Pasirodo, grandinė pagavo apsauginę skardą... Bandau atsikelti. Galva sunki, nuo judesio skauda... Kas būtų buvę, jei sąmonė man būtų grįžusi Amžinybėje? Juk tai ir įvyks netikėtai. „*Ateis kaip vagis, kada nelaukiate*"... Kaip svarbu būti visada pasirengusiam (1963 10 02 rekolekcijos).

Koks didis menas ir malonė, gyvenant šiame pasaulyje, palaikyti save Ano paslaptingojo pasaulio dvasioje ir į visą išorinį gyvenimą žvelgti tik tarsi išėjus (reikalui esant) iš nuostabaus namų jaukumo į šaltą audringą lauko orą...

Mąstomoji malda, darbas prie knygų tiesiogiai padeda išlaikyti šią palaimingą nuotaiką...

Tikriausiai įvairiais gyvenimo atvejais padeda orientuotis dėsnis: tiesa yra toje pusėje, kur daugiau vietos kuklumui, paprastumui, ambicijos sutramdymui. Viskas, kas tarnauja išdidumui, negali sutapti su Jo Valia. Argi ne tai liudija visas Jėzaus, Šv. Mergelės, šventųjų gyvenimas? Ir jei Viešpats tikrai ką didelio suteikia, ar gali širdis nejausti dėkingumo Jam? Kur tada vieta išdidumo jausmui?..

Na, o mano santykiai su savo būreliu bičiulių? Šv. Mergele, kodėl man vis atrodo, kad mano Gėlelė kažką naujo išgyvena? Ką reiškia tas tylėjimas? Jau antri metai... Nesuprantu, ką turėčiau daryti – meldžiu kasdien: „O Mergelių Sarge ir Tėve Šv. Juozapai... Tu esi specialistas šioje srityje, dieviškoji Išmintis tave pašaukė būti jų sargu ir tėvu... Neatstumk manęs ir Tu, Šv. Mergele, nes matai, kad visuose reikaluose aš kaip mažas vaikas, Tavo globos reikalingas...“ (1963 12 03-05)

Kodėl žmogus įvertina tik tai, ką jau yra praradęs? Kai grįžau užvakar išlydėjęs mamą, pradėjau ruošti vakarienę vienas. Tvarkiausi, valgiau pilnomis ašarų akimis... Taip neįprasta... Visuomet parėjęs rasdavau mamą, o čia – tylu... Gyvai stojasi akyse visos akimirkos, kada, rodos, galėjau daugiau meilės jai parodyti. Per daug šiurkštus būdavau, kai reikėdavo vandens parnešti: man vis atrodydavo, kad ji iš savotiško išdidumo nenori prašyti... Kaip skaudu, kad taip buvo. Bet daugiau nebus.

Šv. Mergele, padėk man, kad visad jai rodyčiau pagarbą, meilę, kad nejausčiau sunkumo, jei ją pasišauktum... Kaip amžinatilsį tėvelį... Vis man rodos, kad per paskutinį atsisveikinimą (o kad būčiau žinojęs!) šaltai pabučiavau jam ranką. O gal nė nepabučiavau, nes atsisveikinom autobuse... (1964 01 29)

Šv. Mergele, Tau dėkoju ypač už vakar dieną, kai leidai susitikti savo dvasios tėvą, kad davei jėgų visa išpažinti. Kokia palaima pasakyti apie save viską, nieko nenuslepiant... Žmogus negali būti pats sau teisėjas. Pasakyti ir tai, kas pačiam atrodo labai žeminančiai, pasakyti, ko labai bijai, kad nebūtų uždrausta, pasmerkta. Viską pasakius, širdis nurimsta, palengvėja, pasidaro gera, aišku. O jei kas nors tikrai pasmerkiama, neleidžiama, tai paskui visada atsiranda jėgų tai įvykdyti. Tikrai Viešpats savo meilę ir išmintį mėgsta mums pareikšti per asmenis, kurie mums vadus atstoja. Kokia čia paslaptis? Kokia kita, jei ne nuolankumas, kai pakertama mūsų puikybė ir atidaromos durys malonei.

Kartais važiuodamas savo motoriniu dviračiu savotiškai džiaugiuosi: kaip gera, kai susitinkant su žmogum nereikia bijoti jo žvilgsnio – štai važiuoja turtuolis. Ne. Tokia susisiekimo priemonė, kaip mano, kiekvienam tik užuojautą sukels...

Iš kur mano toks polinkis į žaislus? Gimnazijoj vis galvodavau, koks ginklas geresnis... O dabar – koks motociklas geresnis?.. Ir tai tokiame amžiuje... Bet ir mano švogeris, nors dar solidesnio amžiaus, o ta pačia liga serga... Nejaugi mes esame vaikai, kuriems dar reikia žaislų?..“ (1964 02 10)

Nors ir kaip stengėsi save smerkti dėl noro įsigyti motociklą, vis dėlto po mėnesio kunigas Juozas jį nusipirko. Nustūmė į šoną kitus būtinus reikalus – ir bažnyčios stogo remontą, ir paltą... Prieš savo sąžinę teisinosi tuo, kad sutaupysiąs daugiau laiko, pagaliau ir sveikatos...

„Tik dabar pradedu suprasti, kokia didelė dovana man motociklas. Juk tomis dienomis, kai baigėsi velykinės išpažinties laikas dėl senelių, negalinčių ateiti, – žinai, Geroji mano, kiek kilometrų susidarė? Vieną dieną apie 40, kitą – 60. O dviračiu kiek tam būtų reikėję laiko! Šią dovaną Apvaizda man suteikė Lauros tarpininkavimu: atrodo, ji savo nuomone nusvėrė.

Geroji mano, vis noriu glaustis prie Tavęs dėl to paties reikalo: pasiilgęs kažkokio didelio darbo, kuris laukia manęs, o čia iškilo naujas dalykas – reikia dukart per savaitę važiuoti į Kauną. Sutriko klausos funkcija. Lyg kas prieš mane čia kovotų.“

Į kun. Juozo Zdebskio veiklą tuo metu atkreipia dėmesį vietinės valdžios pareigūnai. Jis rašo:

„Štai vakar, baigiant vakarieniauti, beldžia. Įeina – girtas saugumietis. Susėdam prie stalo.

– Tu mokai vaikus, – užsipuola.

Netrukus ir antras beldimas – gimnazijos direktorius. Taip pat girtas... Ir išsėdėjo. Keikėsi abu, kalbėjo nesąmones ligi kokios pirmos valandos...

Kas lems mano likimą? Tolesnę gyvenimo eigą? Šv. Mergele, juk savo likimą Tau pavedžiau. Tegul Dievo malonė padeda tikėti, kad įvyks Jo Valia. Dėkoju už visa, kas įvyks. Kad tik tai patarnautų mano ir kitų išganymui...

Šv. Mergele, ką daryčiau tokiais ar kitokiais atvejais, jei negalėčiau jausti Tavo motiniškos meilės – nuostabiausios iš visų, kurias esu pažinęs žemėje.“ TVM (1964 08 11).

Reikėtų daug ką parašyti, tiek daug įspūdžių. Ypač šiandien, skaitant Lauros dienoraštį apie jos gelmes...

Skaitau ir taip norėčiau, kad tai būtų Sesės lapai. Bet... Priimk tuos mano norus, Viešpatie, įpink į savo planus ir padaryk vaisingus. Sutinku su tuo, kas man pagal Tavo Valią duota. Gal mano norai niekada ir nebus patenkinti... Dveji metai, kai nieko nežinau apie anos nuostabios sielos išgyvenimus...

Kokį planą turi Aukščiausioji Išmintis, leisdama taip giliai, tokiu nuostabiu būdu pažinti sielų taurumą?

Tikiu, Šv. Mergele, kad dėl Tavo užtarimo įvyks tai, kas labiausiai Jo reikalams gali patarnauti. Jei nori Jėzus aukos, argi nepriimsiu? Kam reikalingas mano gyvenimas, jei nieko jame nebus sunkaus, jei nieko neturėčiau pridėti prie Jėzaus aukos? Argi dar maža, ką esu iš Viešpaties gavęs? Tos visos širdys, kurios leidosi skaitomos kaip atvira knyga... Šitiek meilės! Pagaliau argi nereikia pačiam pažinti, ką reiškia meilės kančia...

Šį mėnesį įvyko dar vienas svarbus įvykis. Man pranešė, kad mokytojų konferencijoje buvau paminėtas ir esu perduotas prokuratūrai... Tas prieš mėnesį direktoriaus ir saugumiečio apsilankymas ir užsipuolimas: „Mokai vaikus..."

Šv. Mergele, vieno meldžiu: mano buvimas tenebūna kam nors kliūtis išganymui. Dievo malonės dėka teįvyksta tai, kas labiausiai patarnautų Jėzaus reikalams. Juk Tu melsi šito? (1964 09 09)

Meilės laikas visuomet kūrybingas. Kai pražysta meilė, ir dienoraščiai turiningiausi, ir gyvenimo energija labiausiai spinduliuoja, ir optimizmas trykšta. Ką tai reiškia? Gal meilė žmogaus gyvenime analogiškai atitinka augalų pasaulio žydėjimo metą, kai nuostabiausiai atsiveria gyvybės paslaptis? Tai bendra žemiškosios gyvybės prigimtis. O jei ir antgamtinės meilės atsivėrimas yra analogiškas, tai ir antgamtinė meilė, kaip Kūrėjo malonės gyvenimo vaisius, tikriausiai yra pagrindas, priežastis amžinos mūsų jaunatvės ne vien tik dvasios pasauly, nes juk visa, kas reiškiasi žmogaus dvasioje, tam tikru būdu turi pasireikšti ir išoriniais ženklais – gamtinės žmogaus srities reiškiniuose. (1964 09 15)

Dabar mano bylą gaubia savotiškos aplinkybės – panašu į rengimąsi mirčiai. Juk iš tikrųjų, jei nuteis metams, teks atitrūkti nuo gyvenimo, tad reikia kai ką sutvarkyti – perskaityti, palikti tik savo knygas. Gal tai Apvaizdos per-

spėjimas... Šv. Mergele, padėk išskaityti per gyvenimo įvykius prakalbančią dieviškąją Išmintį. Vieną dalyką, rodos, jau išskaitau – tai smūgis išdidumui: daugiau prieš kun. X turbūt nesijausiu išdidus dėl jo baimės katekizuoti vaikus.

Gerasis Kristau, kaip turiu Tau būti dėkingas už tai, kad visa, ką žodžiu esi kalbėjęs, parodai ir gyvenimo pavyzdžiais. Parodei visą krikščioniško gyvenimo tvarką, kokie privalo būti santykiai su Dievu ir artimu. Net ir pačią svarbiausią tiesą – mūsų amžinumą – Tu atskleidei mums realiu pavyzdžiu, parodei, kad iš tikrųjų yra galybė, kuriai mirtis neturi reikšmės.

Tu parodei, kad Dievas tikrai turi galios atkurti visą šventąją tvarką, kurią žmogus savo nusigręžimu nuo Kūrėjo plano kitados buvo sugriovęs.

Ateities glūdumoje mūsų laukia gyvenimas, kurio savo prigimtinėmis jėgomis – išskyrus tą nenumaldomą amžinumo ilgesį – beveik negalėtume suvokti. Mes tiek težinome apie savo amžinąjį gyvenimą, kiek Tu, Išganytojau, esi apreiškęs.

Žmogus neturi jokios nuovokos, kas jam yra skirta kaip atlygis už meilę, parodytą savo Kūrėjui (1963 04 21).

Gerasis Kristau!
Kadangi Tu esi mano Viešpats,
visa tebūna man pagal Tavo Valią.

Kadangi esi mano Draugas,
leisk su Tavimi visuomet pasilikti.

Kadangi esi mano Išgelbėtojas,
leisk su Tavimi kentėti.

Kadangi esi mano Dievas,
leisk Tau visiškai priklausyti.
Viešpatie, šiandien noriu
visame kame vykdyti Tavo Valią, –
savo malone padėk
ją suprasti ir įvykdyti!“ (1963 05 24)

KALĖJIMAS

Pagaliau kun. Juozas Zdebskis priėjo tą slenkstį, kuris tarsi padalijo jo gyvenimą į dvi dalis: prieš kalėjimą ir po kalėjimo. Baigėsi jaunystė ir ieškojimų bei pasirengimo gyvenimui laikas. Įpusėti 36-ieji gyvenimo metai. Praėjo 12 kunigystės metų.

Už grupinį vaikų katekizavimą Gudelių klebonas kun. J. Zdebskis 1964 11 26 Kapsuko (dabar Marijampolės) rajono liaudies teismo nuteisiamas vieneriu metus kalėti ir čia pat, teismo salėje, areštuojamas. Iki Aukščiausiojo teismo jis buvo kalinamas Vilniaus Lukiškių kalėjime. Dirbo maisto išnešiotoju, kalinių žargonu, balandiorų, brigadoje.

Aukščiausiajam teismui palikus tą patį nuosprendį, kalinys Juozas Zdebskis 1965 01 25 tolesniam kalinimui perkeliamas į Vilniaus Rasų gatvėje buvusiame Vizitiečių vienuolyne įrengtą pataisos darbų koloniją. Iš pradžių dirbo siuvykloje, o pavasarėjant perkeliamas į statybininkų brigadą. Kaliniai būdavo nuvežami į plyną lauką šalia Vilniaus, prie Rudaminos, kur tuo metu pradėtas statyti paukštynas. Po pusės metų peržiūrėjus bylą, kun. J. Zdebskis 1965 06 04 paleidžiamas į laisvę.

Kalėjime kun. Juozas toliau rašė dienoraštį. Prirašė 43 sąsiuvinio puslapius.

„Kiek čia žmonių kalinama! Vieni dėl nepavykusių „kombinacijų", daug vairuotojų, pakliuvusių už vairavimą girtų. Sėsdami gerti arba kurdami kombinacijos planus, jie tikėjosi geros baigties. Ne kartą, matyt, pasisekė, tad nė negalvojo, kad štai gali ir nepavykti...

Tikroji išmintis – gyvai pasijusti blogiausio atvejo ištiktam. O slaptas savęs paglostymas – tai išdidumas. Kaip gera jausti, kad visa Dievo Valioje. Gyventi kilniomis dvasinėmis vertybėmis. Kas sudaro dvasinį žmogaus pasaulį? Meilė, artimųjų aplinka, turėjimas siekimų, tikslų, jų vykdymas. Visa tai čia, kalėjime, atimta. Svarbiausia – laisvė. Ką reiškia žmogui laisvė? Fizine prasme yra ir blogiau gyvenančių už mus, tačiau apribota laisvė. Griežtas režimas – reti laiškai, pasimatymai. Ribojama pajusti kitų meilę. Nelaisvė – tai pragaro kančių sudedamoji dalis. Atėmus žmogui laisvę, atimama ir meilės galimybė, blokuojamas meilės kūrybingumas, nebelieka galimybės mylėti (1965 02 17).

Šiandien turėjau progą išgyventi ne kartą girdėtą iš moterų, bet paties nepatirtą jausmą – „norisi verkti". Po pietų grįžtame į darbo vietą. Visi tarp

savęs šiurkštūs, barasi, keikiasi... Veidai šalti, jokio jautrumo vienas kitam. O dar ankšta, nėra kur atsisėsti. Lukiškėse buvo kitaip, ten ant savo lovos jauteisi „namie". Taip tarp jų besisukiojant širdy ėmė tvenktis kančios jausmas. Akys pritvino...

Ačiū, Viešpatie, kad radau tuščią vietą. Čia mąstomoji malda visa nuramino.

Sunku. Bet tuo Viešpats leidžia kažkokį blogį atsverti, gal ką nors apsaugoti. Kančios būsena – tai kūrybingas, vaisingas laikas: norint jų laimės, aukoti savo skausmą už juos. Taip išblėsta skausmo kartybė...

Šalia šių minčių kalbu „Viešpaties Angelą", „Amžiną atilsį", prisimenu amžinatilsį tėtę. Tuos vakarus, kai grįždavau iš mokslo. Jis labai norėdavo nusivesti į sodą, ilgai rodydavo visus medžius. Skaudu prisiminti – tada man nebuvo tai įdomu... Toks jausmas – lyg būčiau skolingas tėveliui meilės. Dabar, rodos, mokėčiau... Jo gyvenimas liko man paslaptis. Mes niekada nebuvom atviri... Kodėl?

Norėčiau, bet taip sunku rasti švelnių žodžių mamai. Kuo ji kalta, kad, kaip rašė Laura, taip mažai gyvenime patyrė meilės? Šv. Mergele, Tu meilės Mokytoja. Kadangi ji dar nuo mažens patyrė mažai jautrumo, privalau dabar dvigubai būti švelnesnis – ji nekalta, kad susiformavo toks būdas.

Laiškas kalėjime yra meilės dvelktelėjimas. Tai leidžia užmiršti slegiančią meilės stokos atmosferą. Dieve, su kokiu entuziazmu čiupau atneštą sviestą – maniau, kad bus įdėtas Sesės laiškas... Deja. Kokia neprotinga meilė: vertina pagal save... (1965 02 18 – 24)

Toks gyvas šv. Mišių ilgesys! Šiandien trys mėnesiai... Pabudau 5 val. (keliamės šeštą) ir vis mintys apie Mišias... Pradedu noveną į Šv. Teresėlę, savo šventąsias Drauges, kad gaučiau leidimą iš bažnytinės vadovybės aukoti šv. Mišias. Juk mano gyvenimas tam skirtas. Nesu jų vertas dėl išsiblaškymų, klaidų, nepasiruošimo susikaupti (1965 02 26).

Kokie vargšai šitie žmonės! Dievui nepagarba, nepažinimas Jo tvarkos eina kartu su visišku nejautrumu kitam žmogui. Jie rūko, mėto ant grindų nuorūkas, garsiai kalba, vaikšto, kitiems miegant ar dirbant, visada griebia sau didesnį žuvies gabalą... Gerasis Kristau, kokia didelė nelaimė nepažinti Tavęs...

Šv. Juozapai, šiandien trečioji novenos diena. Kaip Tu elgeisi, išmokyk ir mane pagarbos moterims. Rodos, ateina kažkoks naujas mano gyvenimo etapas. Koks jis bus? (1965 03 11)

Šventasis mano Globėjau, šiandien išvakarės... Rodos, jaučiu Tave tokį artimą ir mielą kaip niekada. Rodos, šypsaisi man... Į Tave su savo didžiuoju prašymu – pasiryžimu žengti naują gyvenimo etapą: „O mergelių Sarge ir Tėve, padaryk panašų į save mergelių atžvilgiu". Būk jų Globėjas. Jei geroji Apvaizda mane pastato jų akivaizdoje, tai nori ir panašumo į Tave.

Šventasis mano Globėjau, kai mane apims smalsumas, primink man laisvės ilgesį kalėjime ir jame subrendusį šį pasiryžimą. Mirtis juk bus taip pat mažiausiai lauktas, netikėtas atvejis, kaip teismo sprendimas.

O Švenčiausioji, o Garbingiausioji Mergele, rytoj šv. Mišiose, kurios nežinau kur ir kurią valandą bus, kaip savo nuosavybę perduok Viešpačiui šį mano pasiryžimą. Tavyje mano viltis, kad bus suteikta malonė jį įvykdyti. Šv. Tavo Globėjas – Judviejų maitintojas – tešviečia man savo pavyzdžiu būti vyru! Šv. Globėjau, atrodo nė viena Tavo šventė nė vienais metais nebuvo tokia reikšminga kaip ši (1965 03 18).

Valdytojas kan. J. Stankevičius dėl šv. Mišių, atrodo, neigiamai nusiteikęs... Novena į Šv. Teresėlę dėl šv. Mišių: žinau, kad ji turi reikšmės, bet man nežinomu būdu... Viešpatie, išlaikyk mano pasitikėjimą! Visi šventieji, melskite šiuo reikalu!

Išvada: priešingai polinkiui tikėtis to, kas geriausia, realizuojasi vis nepalankiausias atvejis. Šv. Mergele, Viešpats aiškiai mane laiko kažkokioje bandymo tamsoje. Visa tai, kas sunku ar lengva, – Tavo nuosavybė. Viešpats tepriima aukai! Džiaugsmo banga užlieja pagalvojus, kad Jo gailestingumas teiksis tai panaudoti kam nors padėti... Įpratau, kai būna sunku, kalbėti „Confiteor" – atgailai už savo ir kitų kaltes.

Tėve, negalėdamas aukoti šv. Mišių, aukoju Tau mintimis Jėzaus, Šv. Mergelės, visų šventųjų meilę, jų kančias, – priimk ir tai, ką man siunti... Tik neatimk savo malonės... Kas dega neapykanta prieš mane kaip kunigą, tegu mato, kad visomis aplinkybėmis Tu, mano Viešpatie, neapleidi manęs... (1965 04 02 rekolekcijos)

Kaip ryšku šitoje nelaimingoje minioje – atrodo, vienintelis jų džiaugsmas – kitus kankinti. Tai varginga būsena, kur lengviausiai pasireiškia puikybė. Noras kankinti yra neapykanta, meilės nebuvimas. Dieve, juk tai pragaro dvasios dvelkimas... (1965 04 10)

1965 04 16

Didysis Penktadienis

Vakar – Didžiosios Meilės vakaras:
Aš jūsų nevadinsiu tarnais... –
Mylėkite, kaip aš jus mylėjau... –
Mokytojau,
Tu palikai save Altoriaus Sakramente!..

Šios dienos baisybė...
Kas Tave vertė pakelti visa tai
ir Motinai leisti tiek skausmo? –
Meilė –
ta didžioji Tavo Meilė,
kurios mes daugelis nesuprantame,
tiksliau – nepajėgiame suprasti...

Kuo Tavo didžioji Meilė skiriasi
nuo mūsų prigimtinės meilės?
Kaip pasiekti tas meilės aukštumas,
kad meilė visiems –
taip kaip Tavoji –
įgautų prigimtinės meilės jėgą?

Šie vargšai – dvasios vargšai aplink mane...
Tu ir jiems savo meilės dovanas –
Švenčiausiąjį Sakramentą – palikai.
Ir dėl jų Tavo Kraujas
šiandien ant kryžiaus...
Dėl jų Alyvų kalne
Tau buvo taip sunku...

Taip, kaip ir nuodėmė,
nedėkingumas tęsiasi ligi pasaulio pabaigos.
Šalia šitos kančios – Tavo ir mūsų –
nešančios atpirkimą,

įrodančios meilės didybę,
yra dar pragaro kančia
ir jos įžanga žemėje – beprasmybė.

Kaip neįprasta mums, Viešpatie
(atleisk, jei mes kartais nesuprantam...):
užuot perkūnais nutrenkęs nusikaltėlius,
Tu į skriaudžiamųjų šauksmą atsiliepi
pats atsistodamas
tarp pažemintųjų ir nuskriaustųjų...

Mokytojau, kaip suprasti Tave,
kuris myli ir šitokius mus?..
Mokytojau, ar atleidi man?..
Aš suvokiu, apie juos galvodamas,
tik užuojautos meilę...
O Tu?

Šventoji Mergele,
leisk mums suprasti,
kodėl Tu nebūtum
atėmusi kančios iš savo Sūnaus,
jei ir būtum galėjusi.
Argi mes, nusidėjėliai,
Tau brangesni už Sūnų,
kurį už mus aukojai?..

Šventoji Mergele,
maldauju tiktai vieno – *Malonės!* –
kuri šitokią meilę širdyse išugdo,
kuri padaro šitokius perversmus širdyse...
Tada visi mes suprasime,
kuo skiriasi nuostabioji šių dienų –
Didžiojo Ketvirtadienio, Penktadienio –
Jėzaus Meilė
nuo paprastos, prigimtinės,
kuri tik vieną pajėgia apimti...

Šventoji Mergele,
Tau žinomi visi mano poelgiai,
mano slapčiausios mintys...
Juk Tu turi visus mano būtybės raktus.
Neleisk, kad ten būtų kas nors,
ko aš gėdyčiausi,
nenorėčiau,
kad Tu žinotum...

Šventoji Mergele,
Tu matai,
kaip daugelyje reikalų –
bet ką aš sakau:
visuose reikaluose! –
esu kaip mažas vaikas,
Tavo globos reikalingas.
Ar Tu atstumsi mane?..
Žinau, kad nevertas...
Bet tegul per tai
dar nuostabiau pasireiškia
Viešpaties meilė mums, Jo garbė, –
kad Jis begalinis
ir savo malonę teikdamas.

Paprastai mes linkę
tik išorę matyti ir vertinti,
gyventi tik Penktadieniu,
užmiršdami,
kad išauš trečios dienos rytas –
Velykų Rytas.
O neišmanėliai, argi nereikėjo,
kad tai įvyktų? –
švelniai priminė Mokytojas
pakeliui į Emausą.

Šventoji mūsų Valdove, Karaliene,
primink tai mums gyvenimo kovose!

Velykos... Pirmos tokios mano gyvenime. Jaučiamos tik dvasia, tik širdy... Išoriškai – kaip visi sekmadieniai. Nėra margučių... Bet pabudau dar tamsy, mintys buvo su visais, kurie šiuo metu meldžiasi. Žinau, kad meldžiasi manieji, mama, gal ir namie likusi Gražina, Nikodema. Kažin ar meldžiasi ir Sesė?..

Tekėjo graži saulė ir aš išėjau į sodą su rožančium rankoje „dalyvauti" Mišiose. Kėlėsi ir mano draugai. Ryškiai pajutau, kokie jie vargšai... Jų širdys tuščios. Jie nepažįsta Tavęs, Mokytojau... Siųsk darbininkų į savo pjūtį! Viešpatie, visų mano gyvenimo reikalų pats didysis – *kad Tave pažintų*. Tam turi tarnauti ir rašomoji mašinėlė, ir motociklas, ir visas mano laikas, ir visos mano jėgos.

Šv. Mergele, ir Tau buvo leistas tikėjimo išbandymas. Geroji Motina, tegul visi dalyvauja Tavo šios dienos džiaugsme! Panaudok tam ir mane (1965 04 18).

Mūsų klaidos Viešpaties plane turi savo vietą. Dieve, Tu gali ir iš mūsų klaidų gauti dar daugiau gėrio... Tu padarysi tai.

Šv. Mergele, koks bus tolesnis Sesės vaidmuo mano gyvenime? Ką reiškia jos tylėjimas – į du mano laiškus neatsakė. Dieve, suteik savo šviesą, kad visame įvyktų Tavo Valia... (1965 04 25)

Dieve, parinkai man tai, kas geriausia: skyrei dirbti prie paukštyno statybos. Juk čia, pasirodo, ir skaityti galima, ir mąstomąją maldą atlikti. O atrodė, kad čia veltui žus visas laikas. Kaip dažnai mes neįžvelgiam Tavo meilės ir išminties... (1965 04 27)

Vargšai... Jie visai nesupranta, kas yra krikščionis. Jie neturėjo galimybės žavėtis Kristaus dvasia. Jie neturi kunigo vaizdo. Štai aš, kunigas, tarp jų. Ar dabar susidarys Kristaus dvasios vaizdą?.. Šv. Mergele, į Tave krypsta mano akys. Iš ko gi tikėsiuosi pagalbos?.. Ar jie ims suprasti, kas yra krikščionis?..

Įvykdyk Jėzaus įsikūnijimą, perteik Jo elgesio bruožus mano gyvenimui – kad visi jie per mane pažintų Jį! (1965 05 01 – 02 rekolekcijos)

Šv. Mergele, dėkoju už viską, ką papasakojo Marytė: portfelis vardinėms; paminėtas mano vardas per Vatikano radiją kovo mėnesį; atsižadėjimas smalsumo – galėsiu drąsiai žvelgti mergaitėms į akis, nebus apviltas jų pasitikėjimas; išdidumo sulaužymas prieš kaimynus dėl vaikų mokymo; Nikodemos ryžtas stoti į vienuolyną; darbas gryname ore ir visa, visa (1965 05 05).

Žvelgdamas į savo gyvenimą, pastebiu kelis etapus: vaikystė – skrupulai, kova; gimnazija – tarsi poilsis nuo kovos; seminarija – nuovargio kryžius, laisvės stokos jutimas, panašiai kaip čia dabar; Šiluva – Raseiniai – nesubrendusi jaunystė; Šiupyliai – Vilijampolė – draugas ir jo reikalai; Įgula – prigimtinė meilė, susižavėjimas; Šakiai – merginų jausmų atsiskleidimas; Gudeliai – smalsumas; dabar kalėjimas – Dieve, tebūna tai Tavo Valios suvokimas (1965 05 10, 36-asis gimtadienis).

Gera pajusti subrendusio žmogaus amžių. Apvaizda leido išeiti nuostabią gyvenimo, žmogaus pažinimo mokyklą, nereikėjo jokių universitetų. Pagaliau ir mokslo išmintis neuždaryta. Tik reikia darbo prie knygų. Rašyti romanus mąstomosios maldos tema... Šv. Mergele, į Tave kreipiu savo akis..." (1965 05 14)

Peržiūrėjus bylą, kun. Juozapas Zdebskis paleistas į laisvę 1965 06 04. Pirmiausia jis nuskubėjo į Aušros Vartus – padėkoti Marijai. Vėliau juokaudavo, kad čia jo, skustagalvio ir tokio apskurusio, nenorėjo prileisti aukoti Mišių... Tos dienos vakare išvažiavo į Naujienėlę – pas seserį aplankyti mamos.

„Šv. Mergele, šventosios mano Seselės Danguje, – įrašo dienoraštyje, – dėkokite dieviškajai Meilei už begalinį gailestingumą. Juk aš rašau jau ištrūkęs iš už spygliuotų vielų...

Vargšas Tėvelis – kunigas Juozas Matulevičius. Jis palydėjo mane, jau išsipuošusį laisvės drabužiais, ligi geležinių vartų, o pats liko liūdnu veidu ir tomis pilkomis kalinio drapanomis... Buvau nuėjęs į gimnaziją, rašiau laišką. Jis man pirmas ir pranešė tą Viešpaties dovaną: „Tave paleidžia." Iš karto supratau tik tiek, kad kažkas ieško... Ir darbų skirstytojui reikėjo ilgokai įtikinėti mane, – vis maniau, kad gal čia kas ne taip... (1965 06 30)

Mirtininko išpažintis

Iš kun. J. Zdebskio rekolekcijų fonogramos

Teko būti liudytoju nuostabaus Dievo gailestingumo žmogui, kuriam, atrodo, jau jokia žemės galybė negalėtų padėti.

Lukiškių kalėjimo požemiuose yra specialios kameros, kuriose kalinami ypatingi kaliniai. Kiti kaliniai, kurie dar turi šiek tiek vidinės kultūros, panau-

dojami išnešioti maistui – jie sudaro vadinamąją „balandiorų“ brigadą. Vienu metu 1964 m. pabaigoje dirbau toje brigadoje. Apvaizda taip patvarkė, kad man teko kaip tik tas požemis. Per duryse sprindžio didumo langelį, kurį atidaro prižiūrėtojas kareivis, paduodi maistą, tada langelis vėl uždaromas ir užrakinamas. Durys geležimi kaustytos, didžiausi užraktai. Tenai dirbant paprastai kareiviai įspėja: „Atsargiai, pavojingi!“

Kokia prasme jie pavojingi? – Pavyzdžiui, neatsargiai per arti to langelio prieisi – nutvers už plaukų ir visa sauja liks jo rankoje... Kartą fotografas, vykdydamas savo pareigą, atidarė kameros langelį ir vieną iš jų pavarde pakvietė fotografuotis. Jo nelaimei, arti stovėjo kitas kalinys su grindų šepečiu rankoje ir šepečio kotu smeigė pro langelį – žmogus liko be akies.

Ar iš tikrųjų jie tokie pavojingi? Pasirodo, iš tikrųjų: gyvenime jie niekur niekada nepatyrę meilės. Visų prižiūrėtojų kalba su jais be jokio gailesčio, be jokio gero žodžio, tik griežtas, įsakmus tonas. Jei jie kur varomi, rankas turi laikyti už nugaros – pabandžiusiam nuleisti – tuojau, be įspėjimo – karceris. Šitaip į darbą, iš darbo ir visur kitur. Prižiūrėtojai patys siaubingai jų bijo: kiekviena klaida gali kainuoti gyvybę.

Man buvo įdomu pabandyti, ar iš tikrųjų jie tokie pavojingi. Kartais budi žmoniškesnis kareivis, – gali vienu kitu žodžiu su kaliniu persimesti. Pavyzdžiui, rytą atidarius langelį: „Labas rytas, vyrai! Na, kaip miegojot?“ Jie žiūri į akis nustebę, jų šitaip niekas neprakalbina. Ir žinot, labai greit jie pasidaro nebepavojingi...

Vienoje kameroje kalėjo toks Vladas. Tikrai baisus žmogus. Jis pats turbūt nežinojo, kiek kartų teistas ir ką gyvenime padaręs...

Kartą rytą, kai kareivis atidarė langelį, žiūriu, sėdi Vladas kameroje ant grindų susimąstęs. Pakėlė akis į langelį ir jo pirmas žodis:

– Kažin ar mane sušaudys?..

Ką jam atsakyti? Sakau:

– Vladai, tu melskis...

Sužiuro...

– Cha cha cha! – laukiniu juoku nusikvatojo. – Melstis? – Paskui, lyg ką prisiminęs, lyg susitramdęs, tyliai sako: – Aš nemoku...

Sakau:

– Vladai, aš už tave melsiuosi...

Kokiomis geromis akimis jis pasižiūrėjo. Tasai baisus žmogus, kurio nesutvarko speciali brigada.

Sykį rytą kareivis nuveda mane jau į kitą kamerą paduoti Vladui maisto. Atidaro duris. Toje kameroje – dar kita kamera iš geležinių grotų: vadinasi, įėjus į tą kamerą jis tavęs negali pasiekti. Tenai nieko nėra, tik cementinės grindys. Žiūriu – sėdi mano Vladas ant cemento visai nuogas. Kampe skudurų krūvutė. Pasirodo, jam užėjo kažkoks siautulys (ten kartais pakrinka nervai: žmogų ištinka isterinė psichozė – jis ima keiktis, draskytis, daužyti sienas). Iškvietė specialią brigadą, jį sutramdė, įgrūdo į tą geležinį narvą. Iš drabužių likę tik skudurai...

Kartą sužinau: Vladas po teismo, vienas kameroje – pasmerktas... Kuo jam galima padėti? Suprantama: Dievui jo vardu kalbėti, ką nors jo vardu už jo klaidas sunkaus pakelti. Taip tai taip, bet vis dėlto: argi nieko negalima jam padėti? Galimybės menkos. Kareivis atrakina langelį, paduodi jam maistą ir vėl čia pat užrakina: nei tu jam ką pasakysi, nei ką paduosi...

Atėjo mintis – ant popieriuko parašyti gailesčio mintį. (Žmogaus amžinybei – kad ir kokios būtų jo nuodėmės – užtektų bent lašelio meilės, vieno supratimo: „Dieve, Tu myli mane, todėl atleisk nuodėmes, kuriomis Tave paniekinau“. Tik turi būti šie trys elementai: Dievo meilės, savo nedėkingumo supratimas ir iš to plaukianti išvada – atsižadėti nuodėmių.)

Paduodamas maistą, po bliūdeliu pirštu paspaudęs tą popieriuką, įkišu pro langelį. Jis paėmė bliūdelį – popieriukas nupuolė ant grindų. Kareivis nematė. Bet mano sąžinė vis tiek kalba: ar viską padariau, ką padaryti galėjau?

Vieną vakarą Apvaizda leido štai ką: paprastai budi du kareiviai, o tada kažkodėl – tik vienas. Gal tai vienintelė išeitis: panaudoti ir neįtikėtiniausią galimybę?

Prieinu prie to kareivio. Tiesiai be jokių įžangų sakau:

– Aš katalikų Bažnyčios kunigas: leiskite man to žmogaus išklausyti išpažinties.

Kareivis išpūtė akis:

– Ką! – Bet susidomėjo. – Tai už ką tu sėdi?

Žodis po žodžio – ir mudu ėmėme kalbėtis. Ta mūsų kalba pasidarė jau ne kaip pono su vergu, bet kaip žmogaus su žmogumi. Aiškiai matau – jame vyksta kažkokia kova. Juk žino: už tokį dalyką, jei kas sužinos, jam iš karto bus po viskam... Pagaliau:

– Idi, no bystro! (Eik, bet greitai)

Atrakino langelį, pats pasitraukė į šoną.

Dabar jau mudu su pasmerktuoju vienas prieš kitą. Tiesiai jam sakau:

– Aš katalikų kunigas. Ar nenori išpažinties?

Tas žmogus kaip stovėjo prie langelio, taip ir suklupo. Ką reiškia mirties akivaizda!

Paskui kareivis užrakino langelį. Einam su tuo kareiviu koridoriumi ir aiškiai matau, kaip jame netelpa džiaugsmas, kaip spindi jo akys! Jis jaučiasi padaręs kažką labai gero. Jau tarp mudviejų nėra skirtumo – jau lygūs, jau draugai, gal net broliai... Matau, kaip jis tiesiog norėtų griebti ir apkabinti ar ką panašaus padaryti... Ir paskui, kitą vakarą jis dar kartą leido. Tam žmogui buvo staigmena: taip netikėtai – šitokie ekspromtai – nepagalvotum...

Įdomiausia, tokiomis sąlygomis – jokios žmogiškos vilties, jokios išminties čia nerasi, niekas to nesugalvotų. O Dievas savo planuose visada yra laisvas – Jam negalioja jokios kliūtys! Apvaizda tikriausiai neatsitiktinai taip sutvarkė, kad tuos du vakarus budėjo vienas kareivis, o ne du. O ir kunigą galbūt specialiai patalpino kalėjime, kad šitai to žmogaus išgelbėjimui buvo reikalinga. Gal jo motinos malda laimėjo jam gailestingumą. Pagaliau, Dievas žino, kas atliko atgailą už jo nuodėmes – tik Amžinybėje paaiškės. Taigi Dievo planams nėra jokių kliūčių, jokių negalimų dalykų.

Kančios ir aukos mokykla

Grįžęs iš kalėjimo kun. Juozas Zdebskis pradėjo naują savo gyvenimo ir dvasinio brendimo laikotarpį. Jis turėjo progą geriau apmąstyti ir teisingiau įvertinti savo nepatirties ir nežinojimo klaidas. Sutvirtėjo pasiryžimas rinktis kančią ir auką, kaip priemonę dalyvauti Išganytojo sielų gelbėjimo srityje. Išėjęs skaudžią sielos taurinimo ir skaistinimo iki kankinystės mokyklą, jis suvokė savąjį iš Dievo gautą specialų pašaukimą – pagal savo Globėjo Šv. Juozapo pavyzdį būti mergelių Sargu ir Tėvu.

Kun. Juozui nuo pirmųjų kunigystės metų širdį gėlė rūpestis (o kartais net sielvartas) dėl kiekvienos į nelaimę patekusios ar klystančios mergaitės. Ilgus metus širdyje nešiojo riterišką jausmą idealizuojamai Sesei, kurios vaizdas padėjo geriau įsivaizduoti tyrąsias Dangaus dvasias. Tačiau... grįžęs iš kalėjimo sužinojo, kad ir jo idealizuojamoji nuklajojo, žaltvykslių suviliota...

Žvelgdami į gyvenimą Mirties ir Amžinybės akivaizdoje, su nuostaba atrandame nepakartojamą Kūrėjo įvairovę ne tik regimame pasaulyje, bet ir slapčiausiose žmogaus sielos gelmėse. Meilė vienam žmogui tampa etalonu,

kaip reikia mylėti visus Dievuje. Kun. Juozui atjauta ir gailestingoji meilė Sesės nelaimėje padėjo ir į visus žmones žiūrėti be šešėlio smerkimo, piktinimosi ar paniekos. Žinojo: Dievas gali sielos tyrumą ne tik išlaikyti, bet ir prarastąjį sugrąžinti.

Sužinojęs skaudžią tiesą, kaip atsiteisimą už šią malonę ir atgailą už kitų nuodėmes jis pavedė Dievui savo gyvybę. Tuo metu ši jo auka nebuvo priimta... Tačiau vietoj gyvybės Viešpats priėmė jo viso gyvenimo auką, pakreipdamas atgailos linkme.

Paleistas į laisvę kun. Juozas pirmiausiai apsistoja Alytuje. Čia atlieka kelių dienų rekolekcijas ir darbuojasi parapijoje. Šis laikas jam buvo tarsi kokia speciali dovana. Čia viskas gražu: šventovė, aplinka, kambarys... Kyla naujas jausmas – noras labiau kaip lig šiol įsijausti į tą neregimąjį pasaulį ir tyrųjų dvasių meilę. Tam reikėjo ypatingo susikaupimo.

Jis vėl mąsto apie rašytojo darbą. Jis skaito E. Handel-Mazzetti knygą „Ritos laiškai", kuri, jo nuomone, daro tiek daug palaimingos įtakos mergaitėms... Alytuje kunigas apmąsto savo būseną:

„Keista! Nelaisvėje susikaupimo valandėlę pirmą kartą gyvenime pajutau nuojautos jausmą. Kartais tai suvokdavau kaip realų žodį, o kartais atrodydavo lyg už rankos vesčiau kokią mielą būtybę, nekaltą vaikelį... Ir mintyse net paklausdavau: „Miela būtybe, kas tu esi?" Ar tai mano fantazija, ar kada sužinosiu, kas tu esi?.. Širdyje pasidarydavo šilta ir jauku... Nusišypsodavau, tik nežinia kam. „Miela būtybe, gal tu šventasis mano Angelas?.. Ar viena iš tų mielų mano Seselių Draugių?.."

Alytuje kunigas pajuto, jog svarbu, kad tokiame dideliame mieste dirbtų kunigai, gyvenantys malonės gyvenimą. Net 10 val., tikriausiai atvykę kokiais reikalais, žmonės nori susitvarkyti ir savo dvasinius reikalus. Malone apdovanotas kunigas nemažai galėtų jiems padėti. Gal jis svajojo, kad pačiam čia būtų tinkama vieta...

„Koks keistas mano gyvenimas, – rašo kun. Juozas. – Aiškiai jaučiu, kad Kažkas tvarko, Kažkas kartais tarsi žaidžia manimi... Kas vakar parodė savo galybę ir mano priklausomumą nuo tos galingos jėgos? – Dalijant šv. Komuniją pajutau, kad bus taip, kaip du kartus jau per šv. Mišias yra buvę: sąmonė arti išnykimo ribos... Ką daryti? Grįžti nebaigus dalyti?.. Pažvelgiau į Taurę, ir sunki mintis: „Kas bus, jei išversiu?.." Širdis ėmė labai sunkiai plakti. Bet sąmonė nedingo, tik labai virpėjo rankos, kol pabaigiau dalyti. Žinojau, kad

grįžus bus vėl visa gerai, nes dėmesys bus kitur nukreiptas. Juo labiau kalbant. Kalbėti buvo visai lengva, sekėsi: sakė, kalbėjau pusę valandos. Kaip keista! Čia – gyvybės riba, čia vėl – visas energijos išsiliejimas ir jokio nuovargio ar silpnumo...

Ar tai ne akivaizdus Kažkieno parodymas, jog ta malonė, kad dar leidžiama dirbti, – taip pat yra dovana? Kokį dėkingumą tada jautė širdis! Sukalbėjau „Te Deum laudamus..."

Dieve, neleisk pamiršti, kad niekuo didžiuotis negaliu..."

LEIPALINGIS. DIDYSIS SKAUSMAS

Po dviejų mėnesių atostogų Alytuje 1965 m. rugpjūčio mėn. Juozas Zdebskis skiriamas į Leipalingį vikaru. Čia jis darbuosis 14 mėnesių. Visas šis laikotarpis – didžiausio jo gyvenimo skausmo, bet kartu ir susirūpinimo amžinuoju sielų likimu metas. Ypač stengiasi saugoti nuo nepataisomų klaidų neprityrusį jaunimą. Daug mąsto apie kančią, skaito įvairią lektūrą, rašo į dienoraštį psichologinius stebėjimus. Tas laikotarpis, kaip pats sakydavo, buvo didžių Dievo malonių metas.

„Šv. Mergele, kaip visada, ir šiuo kartu į Tave kreipiu akis su viltimi, kad priglausi mane vargšą, kuris Viešpaties pagalbos tikisi kaip aklas, ranką ištiesęs, kad vestų...

Kiekvienas įvykis, kiekviena nauja diena – tai slaptingas Apvaizdos prakalbinimas. Ką pasakyti nori Geroji Apvaizda paskutinių dienų įvykiais?.. Jie iš tų, kurie keičia žmogaus gyvenimo kryptį, kurie gyvenimą suskirsto į tam tikrus etapus – kryžkelio reikšmės įvykiai. Kalbėk, Viešpatie, Tavo tarnas klauso su nuolankia viltimi, kad Tavo pagalba padės suprasti ir įvykdyti Tavo Valią.

Į ką mano Sesė iškeitė savo tyrą džiaugsmą? Ėjau automatiškai bažnyčios link, kaip paprastai panašiais atvejais mano gyvenime būna. Kaip buvo ir tada, kai gavau telegramą apie amžinatilsio tėvelio mirtį... Laimė, durys buvo neuž-

rakintos. Dieve, kas įvyko?.. Netikėti negalėjau: labai tikroviškai pajutau skausmą...

Sese, Sese, geriau būtų buvę numirti, kad tik nebūtų taip atsitikę. Visa tai man buvo nauja, nesuprantama, tai griovė visą supratimą, ligi šiol turėtą apie žmogaus gyvenimo klystkelius...

Kokia malda tokiame skausme labiausiai tinka? Automatiškai apėjau Kryžiaus kelią. Tai labiausiai derinasi su mano skausmu... Besimeldžiant subrendo vienas prašymas – pirmą kartą gyvenime toks: „Dieve, jei reikia, paimk mano gyvybę ar sveikatą – ką nori, – tik atkurk jos sielos grožį...“ Kažkas gąsdino apie šitą auką galvojant. Prisimenu Danutės kančios lovą ir jos žodžius: „Dievas manęs išklausė greitai. Aš tuoj susirgau...“

Šv. Mergele, ar turiu teisę šito Viešpatį prašyti? Juk nieko savo neturiu, juk visa – Tavo nuosavybė. Bet jei šitai reikalinga, jei to Viešpats nori... Žinau, kad negaliu išdidžiai galvoti, jog mano auka turėtų tokią didžią reikšmę – priversti Dievą daryti malonės stebuklus. Aukoju, dangiškasis Tėve, Jėzaus kančios auką, visų šventųjų meilę, bet jei reikia – ir savo auką...

Ar bus kas gyvenime dar gražaus?.. Ir tai visų sunkiausia – aš negalėsiu apie tave, geroji Sese, galvoti taip, kaip galvojau visada... Aš stengiausi neatsilikti nuo tavęs herojiškumu... Tai buvo keistas energijos reaktorius. Žinojau, kad tu kaip angelas tyra... Tavo skaidri šypsena ne kartą tirpdė mano atšiaurios prigimties šiurkštumą. Jis sutirpdydavo kiekvieną netyrą mintį, kiekvieną aistrą, rodos, net pasąmonės ar sapnų srityje. Žinau, kad ne tu viena tokia žemėje buvai. Bet paprastai matome tą, į kurį žiūrime. Rodos, tu pašaukei mane, ir aš atsigręžiau...

Sese, tu sutikai žmogų, kuris nepajėgė atpažinti tavo dvasios pasaulio nuostabumo ir pasielgė pagal materijos dėsnius... Savo paties nusivylimui ir kartėliui... Kodėl ir jam neparodei dvasios didybės ir neregimų dalykų grožio, kaip parodei man?.. Jis būtų buvęs amžinai dėkingas! Kas jį padarys nauju žmogumi?..

Pagaliau kas bus dabar mano gyvenimo reaktorius? Žinau, gyventi reikės nekeičiant gyvenimo krypties, jei Aukščiausioji Išmintis nepriims gyvybės aukos visam šiam pažeistam Kūrėjo planui atsverti. Tebus daugiau aukos mano gyvenime. Tebus ir be to tyro džiaugsmo...

Bet kas bus mano gyvenimo reaktorius? Ar galėsi toliau juo būti?.. Tai nėra prašymas, kad mylėtum. Tik norėčiau žinoti, kad apie tave galiu galvoti kaip anksčiau. Žinau, kad Dievas gali ir iš blogio, kurį mes padarom, išgauti

dar daugiau gėrio. Jis tai padarys, jei Jam paduosi ranką vesti, jei maldausi ir uoliai atsiliepsi malonės prakalbinimui...

Geroji Sese, jei tu žengsi šiuo keliu, tai bus naujas tavo garbės vainikas, kuris vėl rodys herojiškumo pavyzdį. Tai nuskaidrins tave ir vėl bus gera apie tave galvoti ir stebėtis, koks didis Dievas savo Malonės stebuklais! Tavo nauja garbė tikriausiai ir man nuims tą šydą, kuris dabar visa gaubia: atrodo kitokia ir saulė, ir gėlės ne tokios, kaip buvo prieš tą sunkų liepos 29-osios vakarą, kai iš tavo dienoraščio sužinojau tą skaudžią tiesą... (1965 08 16 rekolekcijos)

Dieve, siųsk savo šviesą,
kad suprasčiau,
kada ir kaip sugadinamas
nuostabusis Tavo kūrybos planas...
Ligi šiol žinojau viena –
kiekvienos klaidos kelias yra toks pat:
kai nejučiomis vis mažiau
maitinamos kilniosios mintys,
apsilpsta ir motyvų jėga,
kuri daro valią stiprią.
O tada gyvenimo aplinka
arba nauja jausmų banga
(pavyzdžiui, prigimtinė meilė)
gali nukreipti dėmesį visai kita linkme,
nesiderinančia su pagrindiniais
gyvenimo siekiais, didžiais tikslais,
ir žmogus pasijunta srovės nešamas...

Dievas yra Meilė.
Ir Tu, Šv. Mergele,
esi Jo meilės vaisius, dovana mums,
kad mes daugiau drąsos turėtume
suklupti prie palaimintųjų Viešpaties kojų,
kaip Magdalena Simono namuose.

Kaip gera, kad Dievas
savo meilę parodė mums

per Tavo, Šventoji Mergele, –
Gerosios Motinos vaizdą!
Tegul Tavo visagaliu užtarimu
per klaidos didumą
dar labiau suspindi
Viešpaties garbė ir gerumas
visų dangaus angelų ir šventųjų akivaizdoje! (1965 08 31)

Man buvo jos neapsakomai gaila tokioje nelaimėje: „To negalima ištaisyti...“ Žinojau, kad tai tiesa. Ir visai ateičiai. Tai turėjo uždėti naują žymę – atgailos šydą jos gyvenimui. Žinojau, kad ir aš niekada nebedrįsiu prašyti Viešpatį džiaugsmo, – kad galėčiau prisidėti prie jos atgailos.

Dieve, priimk visą skausmą, kad ir koks jis būtų, kaip atgailą... Sesė išvažiavo pilnomis ašarų akimis. Mašina lėtai tolo. Palaiminau... Nuėjau į bažnyčią. Šventovėje nebuvo nė vieno žmogaus. Staiga pajutau, kad galvą laikau suėmęs abiem rankom. Nusigandau: juk nuo skausmo kartais žmogus išprotėja ar staiga pražyla... Tikiu, kad laikas gydo žaizdas. Žinoma, ne viskas užgis. Niekada jau nebedrįsiu prašyti Viešpatį džiaugsmo... Kartais ateina mintis – kaip gera būtų numirti kankinio mirtimi ir savo krauju nuplauti žemės dėmę...

Šv. Mergele, Tu visa tvarkai, kas įvykti turi. Juk visa – Tavo nuosavybė. Tebūna visa, kas dabar sunku, kaip atgaila ir už sesių meilės kančias... Tebūna. Net jei mano kaltės ten ir nėra... (1965 09 01-02)

Kuo virsta mano kančia? Jau greit bus du mėnesiai, o ji nė kiek nemažėja. Ar tai bus toji auka, kurios prašiau liepos 29 d., klūpodamas bažnyčioje tą vakarą, kai prasidėjo naujas mano gyvenimo etapas? Šv. Mergele, neleisk pamiršti, kad niekada negaliu drįsti prašyti Viešpatį džiaugsmo.

Kaip keista ir dar neįprasta... Kai ėjau į Žemaičių Kalvariją, sutemo, o dar likę keliolika kilometrų. Aplink juodi miškai. Ar pavėžins mane kas? Ir staiga topt į galvą: juk negaliu prašyti jokios geresnės dalies, negu suteikta. Taip, Viešpatie... Tokio nedėkingumo akivaizdoje – negaliu...

Dieve, kokie baisūs priekaištai Tau mano sieloje! Kas aš esu, kad galėčiau drįsti Tau priekaištauti? Atleisk man, Viešpatie, tenebūna tai maištas: noriu tik pasiskųsti, pasakyti, ko nesuprantu. – Kodėl nepaėmei mano gyvenimo ar kitos kokios aukos, kad tik to nebūtų įvykę?.. Bet vėlgi – kas tas mano gyvenimas, kad jis galėtų atsverti, laimėti malonę? Kas mano auka, jei Jėzaus au-

kos akivaizdoje juk ne abu nusikaltėliai ant kryžiaus šalia Jėzaus gailėjosi už nuodėmes!

Kas yra žmogaus valios laisvė, jei Tu jos nedrįsti sunaikinti, Dieve... Paslaptys, paslaptys... Klaupiuosi prieš Tavo didybę, suvokdamas savo ribotumą, Dieve...

Šv. Mergele, kaip suprasti: juk tai, kas Tau priklauso, negali priklausyti šėtonui. Meldžiu Tavo pagalbos... Vykau net į Tavo šventovę Žemaičių Kalvariją. Ir ne vien dėl Sesės, bet ir sau pagalbos ieškodamas...

Šv. Mergele, tegul atleidžia mums Viešpats... Juk neturiu kam pasiskųsti, kaip tik Tau. Tavo esu toks, koks esu – su visomis mintimis ir visomis klaidomis. Tavo tebūna ir ji tokia, kokia yra... Juk Tu moki atvesti pas Jėzų. Esu matęs baisių žmogaus nelaimių, kodėl tik šita – tarsi mano paties?.. Jaučiu ją visu baisumu... (1965 09 18)

Mokytojau, argi Tavo malda nebuvo visagalė? Kaip suprasti, kad Tavo širdies šilumoje sušalo nelaimingasis Judas? Kaip suprasti, kad tik vienam nelaimingajam ant kryžiaus galėjai pažadėti rojų dar tą pačią dieną, o antrasis liko pražūčiai?..

Mokytojau, jei Tavo Auka buvo tik prašanti, maldaujanti meilė žmogaus išdidumo akivaizdoje, ar aš galėčiau drįsti galvoti: „Dieve, kodėl nepriėmei mano viso gyvenimo aukos, kad Sesės gyvenime to nebūtų įvykę?“ Kas mano auka, jei Tavo Meilės vaisingumo negaliu suvokti...

Šv. Mergele, čia nieko nesuprantu, todėl į Tave atkreipiu savo dvasios akis. Geroji mano, aš priimu viską, jei to reikia, jei Dievo gailestingumas sutiks prijungti kaip dulkelę prie Išganytojo kryžiaus paslapties, jei Tu sutiksi atiduoti tai kaip savo, o ne kaip mano auką. Juk dabar jokio palengvinimo sau negaliu maldauti. Neturiu teisės. Gal tamsa ir yra toji auka, kurios prašiau Viešpatį? Jei taip, ačiū Tau, tariu virpančia širdimi, akis kreipdamas į Gailestingumą, nes gerai žinau, kad visa pakelti galima tik su malonės pagalba. Juk ir prašiau žinodamas, kad mūsų yra noras, o jo įvykdymas – Tau priklauso, Dieve!

Padėk, Šv. Mergele, kad užuojautos Sesei jausmas leistų suprasti dieviškosios Širdies didybę. Kad to, ko noriu vienos sielos laimei, panašiai norėčiau ir kiekvienai kitai nelaimingai širdžiai... Šia nauja patirtimi, nauju sielos pažinimu leisk padėti kitoms širdims, apie kurias tykodamas slankioja demonas...

Meldžiu šito net ir tamsoje, kaip Tobijo ir Jobo atvejais, nieko nesuprasdamas. O jei ir atstumsi mane, vis tiek klūposiu už durų...

Tavo kūryboje, Dieve, visa nuostabiai gražu. Žinau, kad visa, ką išgyvenu, yra ne Tavo kūryba, o tik Tavo tvarkos, Tavo grožio gadinimas. Bet Tu gali net ir iš blogio, kurį žmogus padaro, išgauti gėrį. Ačiū, Viešpatie, kad šito supratimo neatėmei. Ačiū, kad į savo Meilės planus įvedei Moterį. Ačiū, kad esi Tu, Šv. Mergele! Jei nebūtų to žinojimo, kad Tu nuostabi Gėlė Dievo kūryboje, o per Tave – ir kiekviena moteris, ką aš daryčiau, kaip jausčiausi moterų akivaizdoje dabartinėje tamsoje? Už ko reikėtų nusigriebti, kas apsaugotų nuo neapykantos joms, kas aistrų audrą nuramintų, jei neliktų moters tyrumo vaizdo...

Dieve, nesuprasdamas klaupiuosi
prieš Tavo didybę:
Amen, amen!
Meldžiu tik vieno:
įvykdyk savo šventąją Valią
mūsų visų gyvenime
ir, kaip tik Tu vienas gebi,
iš mūsų klaidų sukurk dar daugiau gėrio!

Ir jei gyvenimas pasuktas
kryžiaus link,
ir jei tas kryžius kada bus nesuprantamas,
žinosiu, kad jis svarbus,
nes Mokytojas pasirinko
šitokį gelbėjimo būdą.
Jei aš klysčiau, – Jis negalėjo klysti:
Jis galėjo pasirinkti tik geriausią,
vaisingiausią būdą.
Ir mano skausmas,
kad ir koks jis didelis būtų,
Šventoji Mergele,
kaip Tavo nuosavybė
prisiglaus prie Jėzaus kryžiaus.

O jei tada būčiau beprotis?..
Taigi dabar kalbu ir už tą laiką,
jei kada nesuprasiu...
Tebūna jau dabar visa, kad ir kas būtų,
priimama kaip atgaila,
kaip pelnyta bausmė
už savo ir kitų nuodėmes...

Kuo skiriasi ta didžioji
antgamtinė, nemirtingoji Meilė
nuo šios mažosios – mūsų meilės –
kuri būna tokia vargana kartais,
kaip ir viskas šioje ašarų pakalnėje?
Ar negali išmokti
ir šita, paprastoji meilė
nuolat kreipti savo akis
į Tave, didis Kūrėjau,
ir iš tos paprastosios meilės nuostabumo
išskaityti Tavo didingumą,
o kai ilgimės, atsiminti,
kad ji tiek amžina,
kiek joje mylimas Tu,
ir dėl to, kad Tu myli?..
O toji kančia? Kol žemėje gyvename? –
Juk tai pati didžioji brangenybė!
Jei tik sąmoningai priimama kaip atgaila,
pelnyta už kitų meilės nuodėmes,
ji padarys amžinai laimingus tuos,
kurie patys save žūti amžiams buvo pasmerkę.
Kaip tai didinga!

Šių dienų savijauta labai panaši kaip būdavo kalėjime – atgailos dvasia: jaučiuosi, kaip Dievo nubaustas, turėdamas viltį, kad bus pasigailėta. Iš naujo prisiminiau savo didį ryžtą kovo 19-ąją – dėl smalsumo... Šių rekolekcijų dvasia panaši į kalėjimo paskutinių savaičių – aiški tik viena mintis:

maldauk, maldauk!

Kitos mintys, problemos lyg neišbaigtos, neaiškios, tik viena ryški: maldauk, maldauk! Ko maldauti? Kas man tai liepia? Be abejo, taip negali sakyti tas, kas nemyli. Ačiū, ačiū! Jūs maldaukite... Šv. Mergele, jei ir su mano atsidavimu Tau įvyktų taip, kaip su Sesės, vis tiek būsiu Tavo. Ir nusidėjėlis... (1965 09 27 – 29 rekolekcijos)

Laura, dėkoju Dievui už tavo mintis. Už apsisprendimą aukos gyvenimui. Po to pokalbio turbūt negalima nemylėti... Bet kažkokia kitokia, ne žemiškąja meile. Tebūna Jam garbė! Kaip slaptingai siekia dieviškoji Išmintis savo tikslų! Juk tas subrendimas tikriausiai įvyko tik dėl tos begalinės kančios, kurią suteikė neatliepta meilė. Ir aš tą naują gyvenimo formą – gyventi aukai – rodos, tik tą vakarą supratau. Bet supratau kažkaip naujai, realiai, tikroviškai – iš paties gyvenimo. Ir negalėčiau tikrai pasakyti, kada susiformavo man tai, ką pratariau tada, vakarui vis labiau šešėlius tiesiant: „Žinok, aš nenoriu, kad man būtų gera..." – ar klūpant prieš Švenčiausiąjį liepos 29 d., ar tą gražų vakarą? (1965 10 17)

Dieve, ačiū Tau,
kad šitoje nežinioje,
šitoje tamsoje, kai nieko nesuprantu,
norisi ne bėgti nuo Tavęs,
ne kelti maištą,
bet dar labiau glaustis prie Tavęs...

Dieve, koks didis esi,
jei ir baisiausius dalykus
savo meile ištaisai!
Meldžiu šito, Aukščiausiasis:
atkurk tai, kas sunaikinta,
idant dar labiau suspindėtų Tavo meilė,
Tavo galybė, Tavo didingumas
visų Dangaus angelų ir šventųjų akivaizdoje,
juk Tau ir tokie dalykai įmanomi...

Turbūt suteikti malonę,
kad iš tokios varganos būsenos

siela vėl ilgėtųsi –
savo norus, jausmus užmiršusi –
gyventi aukos gyvenimą, jausti didį norą,
kad kiekvienas amžinai laimingas būtų, –
yra didesnė kūryba, kaip pasaulį sukurti...
Dieve, sukurk tą stebuklą ir toje sieloje!
Mes garbinsime Tave per amžius
už Tavo visagalybę, už Tavo meilę,
kad ir tokius dalykus atleidi ir ištaisai!

Šventoji Mergele,
Tu Tarpininkė visų malonių.
Tegul Paskutinio teismo valandą
būna visiems aišku,
kad pasiaukojimas Tau
yra nekintamas dalykas,
iš esmės perkeičiantis žmogaus gyvenimą.
Tegul būna visiems aišku,
kokia Tavo galia padėti mums, kokia visagalė malonė!

Tegul būna visiems aišku,
kad Dievas gali duoti žmogaus valiai laisvę,
gali leisti klysti – dėl to,
kad Jis geba
dar nuostabiau viską atkurti
savo nauju sukūrimu“ (1965 10 19).

Kun. Juozo kančių dramoje ramybės nėra. Nuo didžiojo skausmo buvo praėję pustrečio mėnesio, kai į jo duris Leipalingyje pasibeldė dar viena mergelė, Vidutė, reikalinga veiklios, tėviškos pagalbos. Nesiimsime nagrinėti šios klaidžiojančios avelės kelionės, o ypač kun. Juozo troškimo padėti, suteikti veiksmingą pagalbą, tik pažvelgsime į įvykių baigtį, kaip tai mena ji pati po trisdešimties metų.

„Menu, – rašo Vidutė, – aną tolimą niūrų rudens vakarą prieš 30 metų, kai aš, sustojusi gyvenimo kryžkelėje, lyg paklydęs vaikas, blaškoma audrų, vidinio chaoso, nevilties, kupina dvasinės kančios siela pasibeldžiau į Tavo,

Tėveli, tuomet visiškai nepažįstamo, duris. Virpėjau pilna nerimo, baimės, bet labai trokšdama aiškumo, tikrų dvasinių gairių. Norėjosi būti iki galo atvirai, pagaliau sulaukti ir trupučio žmogiškos paguodos... Norėjosi atsiremti į kažką tvirtesnio, saugaus, pastovaus. Bet kaip išsakyti savo sielą? O Tu, Tėveli, buvai tikras mylinčio dangiškojo Tėvo atvaizdas – beveik be žodžių supratai besiblaškančią sielą. Kas per malonės stebuklas! Tu kalbėjai, aš tik tikslinau. Tavo tėviška meilė, gerumas, neeilinė išmintis – lyg anuomet Genezareto ežero audroje pakelta Viešpaties ranka – nuramino mano sieloje šėlstančias bangas, parodė švyturį. Likai mano sielos Kapitonas daugelį metų. Ypač penkerius pačius audringiausius, kupinus kraštutinumų, keisčiausių situacijų metus. Vedei mane lyg mažą vaiką, rodydamas gresiančius pavojus, ištikimai stovėjai mano sielos tyrumo sargyboje. Kiek kartų patyriau Tavo pasiaukojamą meilę, kantrybę, ištvermę!

Privargai su manimi, Tėveli... Kiek aukos ir maldų Tu sudėjai, kad mane išgelbėtum žemei ir Amžinybei. Mano širdis čia liepsnodavo begaline meile Dievui, trokšdama tik Jam vienam priklausyti, čia vėl puldavo į dvejones. Vėl užliedavo ją čia žemiškos laimės ieškojimo bangos, čia tikėjimo kritikos valandos. O Tu, Tėveli, matydamas mane klaidžiojant bedugnės pakraščiais, pajusdavai savo sieloje tikrą Alyvų kalno kančią. Kiek kartų, kai Tavo Vaikutis (Tu dažniausiai taip mane vadindavai) nutildavo, dingdavo iš horizonto, Tu, palikęs savąsias aveles, leisdavaisi iš Kapčiamiesčio iki Širvintų, ieškodamas vienos paklydusios...

Kartą savo raudonu motociklu važiavai per šimtą kilometrų ir radai mane net laukuose, kur su būriu draugų atlikau praktiką. Aš sutrikau ir vietoj dėkingumo pasakiau, kad nenoriu atsilikti nuo draugų. Palikusi Tave skausmingai parimusį ant motociklo, vėjavaikiškai, nedėkingai nubėgau... Ir tik dabar, po tiek metų, suprantu, kaip kentėjo Tavo tėviška širdis: juk nepavyko Tau surastos avelės išvaduoti iš erškėčių, visos Tavo pastangos veltui... Žinau, kiek tokiomis valandomis Tu melsdavaisi, atlikdavai atgailą už mane. Tavo akyse gal net ašara sužibėdavo... Taip brangi Tau buvo kiekviena siela...

Nepaisydamas tokio nedėkingumo, Tu vėl parašydavai – su nerimu, tėviška meile... Tavo rūpestis vėl atverdavo man duris į Dievo gailestingumą. Atverdavai man didžiąsias dieviškosios Meilės paslaptis. Mano siela vėl verkdavo ir džiūgaudavo, išsivadavusi iš klaidų erškėčių... Deja, ne ilgam. Jaunystė, draugai, pasisekimas ir... vėl malda atšąla, meilė išblėsta, mąstymo ir aukos nė

žymės... Vaikutis vėl verpete, siela vėl blaškosi, vėl audros, chaosas. Tačiau... kažkokia vidinė jėga stabdo ir skatina vykti pas Tėvelį, nors širdy jokio noro...

Kartą atvažiavau vėlų vakarą. Tu su nerimu manęs jau laukei. Bet, vos pamatęs, iš karto supratai, kad nėra tikro apsisprendimo, Vaikučio širdis kupina išdidumo, kažkokios pagiežos. Lyg ne aš, o Tu būtum nusikaltęs... Pasiūlei ateiti į rytines Mišias, susitaikinti su Viešpačiu, neatstumti Jo malonės... Mano sieloje užvirė kova. Deja, nugalėjo piktasis: atsikėlusi užrakinau duris ir, praėjusi pro Viešpaties šventovę, sėdau į autobusą. Išvažiavau. Ir nutilau ilgam.

O Tu – meldeisi. Net visą parapiją prašei melstis už mane. Ir vėl parašei..."

Ši papasakota istorija atskleidžia, kiek kantrybės, aukos, meilės rodė Tėvelis vienai vargšei besiblaškančiai jaunai sielai. Vėliau jos didžiosios audros nurimo ir ji pasuko Apvaizdos jai skirtu šeimos keliu. Apie tai jis pats jai pasakė: „Kaip brangiai tu man kainavai..." Jokių priekaištų – vien atlaidi meilė, tėviškas džiaugsmas, kad pagaliau ir ši „mažutėlė" laimėta Viešpačiui, kad ji eina tiesiu aukos keliu, nors ir nusagstytu gyvenimo kryželiais ir spygliais. Savo pavyzdžiu jis mokė kentėti, gyventi nuolatinėje vienybėje su Viešpačiu.

Mokė tyliai nusileisti į nusižeminimo gelmes. Jis aiškino, kad ir mažutėlių širdys moka tyrai mylėti, kad meilė – tobuliausias ginklas. Kad vaikus reikia mylėti ne pataikaujama, o reiklia meile. Tėvelio dėka ne tik pačios Vidutės, bet ir jos vaikų sielose ryškėjo kun. Juozo sielos meilės braižas.

„Tėveli, – liudija Vidutė, – ne kartą esi sakęs, kad mirtis meilės ryšio nenutraukia. Tai tiesa. Taip aiškiai jaučiu Tavo buvimą, Tavo meilę iš Dangaus, ir kreipiuosi į Tave nuolatos. Jeigu Tu taip nuostabiai supratai mane žemėje, tiek daug atleidai, tai dabar tuo labiau supranti...

Tėveli, truputį palauk, ir aš ateisiu amžinu taku pas Tave, vedina pulkeliu 13-kos savo vaikelių ir vaikaičių, kuriuos man padovanojo Dievas. Tu žinai, kad erškėčiuotas mano gyvenimo kelias, kupinas palaimintos, įprasmintos ir su Jėzaus kančia ant kryžiaus suvienytos aukos, – užtat tikras ir viltingas.

Drįstu prašyti: kai ateis mano valanda, ateik pasitikti – vėl paimk už rankos, kaip kadaise, ir palydėk pas dangiškąjį Tėvą, kurio gerumo įsikūnijimas Tu buvai man žemėje, ir parodyk Jo mylintį Veidą" (Tauragė, 1995).

Kun. Juozas buvo klaidžiojančių sielų gelbėtojas. Jis sakė: „Matant žūvančią artimą sielą, savaime kyla vienintelis troškimas: skausmo, kančios! To norėjo ir Jėzus Alyvų kalno tamsoje. Tada pajuntama, kad ankstesniame gyvenime būta per maža aukos. Kai žodžiai žmogaus neveikia, jam padėti ir jį išgel-

bėti galima tik savo gyvenimo, vienybėje su Jėzumi, auka, kančia... Taigi – renkuosi kančią!"

Prašyti sau kančios kitų išgelbėjimui – toks apsisprendimas kun. Juozo buvo padarytas 1965 m. per Nekaltojo Prasidėjimo šventę, atnaujinant pasiaukojimą Švč. Mergelei Marijai ir papildant 1965 m. liepos 29 d. paaukotą didžiąją savo gyvenimo auką. Visa tai buvo ne vien gražūs žodžiai: kun. Juozas tikrai pats tuo gyveno.

„Brangusis Mokytojau,
šiandien, rodos, bent kiek geriau suprantu,
ką Tu išgyvenai Alyvų kalno valandą.
Kaip filmas prieš Tavo dieviškas akis
buvo tyrosios sielos,
iš kurių – kartu ir iš Tavęs –
taip baisiai pasityčioja šėtonas...
Mokytojau, ar ir mano išgyvenimai
bent truputį panašūs
į Tavo norus tą baisią valandą?
Priimk, brangusis Mokytojau,
ir pridėk juos prie Tavo aukos...

Šventoji Mergele,
noriu būti Tavo, nors ir nesuprantu
slaptingo Apvaizdos elgesio.
Noriu būti Tavo,
kad ir skaudžiai priekaištaudamas
Tau širdies gelmėje.
Žinau, kad kada nors stebėsiuosi
Dievo Išminties ir Meilės didumu
dėl tų dalykų, kurių dabar nesuprantu...
Bet, Šventoji Mergele,
savo galingu užtarimu išmelsk malonę,
o paskui tegul įvyksta, ko Viešpats nori,
kas daugiau sieloms patarnauti gali...(1965 12 08)

Šv. Mergele, tebūnie mano noras, kad nedingtų skausmas apie Sesę galvojant, noru, kad jos siela taptų tyra, kartu, kad visos sielos būtų tyros. Taip pat –

ir mano... Dėl šio atminimo, dėl jos nelaimės atminimo – noriu būti labai stropiai skatinamas budėti, kad išsaugočiau savo sielos tyrumą, kad jį galėčiau aukoti Viešpačiui, kaip atsiteisimo auką (1965 12 13).

Šiandien pasiėmiau paskaityti Sesės mintis, parašytas prieš keletą metų. Kokios nuostabios, kokios jos brangios! Noriu įvertinti, kaip turėčiau žvelgti į tuos pačius dalykus po kelerių metų. Labai svarbūs keli psichologiniai momentai.

Pirmiausiai negaliu atsistebėti moters galvosenos originalumu. Kaip labai kartais skiriasi širdies logika nuo proto logikos. Vienoje vietoje net raudonai pasibraukiau: „Tikėjimas įtakos turi, to niekas negali paneigti. Tačiau sakyti, kad tikintis to nepadarytų, – negalima. Juk esti momentų, kai protas ir valia atsisako tarnauti ir viršų ima žmogiškoji prigimtis. Jeigu tuo momentu jis to siekia, tai niekas nepriklausys nuo to, ar ji tikinti ar ne. Juk mylint norima, kad jam visur ir visada būtų tik gera. Visur ir visada egzistuoja tik jis".

Nustebau radęs šią vietą dabar, kai visa įvyko... Ar čia buvo nelaimės pradžia?.. Prisimenu panašią mintį prieš daugelį metų, kurios niekaip negaliu užmiršti: „Jeigu ji myli ir jis to siekia, tai beveik neįmanoma atsispirti".

Sese, argi tikrai neįmanoma? Argi moters dvasia negali būti stipresnė už kūną? Ar mąstomoji malda, visus jausmus pastatanti į savo vietą, moterims neveiksminga?

Vargšės mergaitės, jos niekaip nepajėgia padaryti distinkcijos tarp to, kas meilėje yra nuostabu, didinga, ir kas grynai materialu. Joms meilėje visa gražu, jos ir materialiąją dalį tik kilniai matyti gali. Ir tai tiesa – Kūrėjo plane visa kilnu ir didinga. Bet jos, vargšės, sumaišo, kada pradedama eiti ne pagal Kūrėjo numatytą tvarką ir sujaukiamas visas grožis (1966 01 07).

Dirbti ir branginti visa, kas sunku – šitai, rodos, dar ryškiau suvokiau paskutinėse rekolekcijose. Šiandien, Viešpatie, Tau pasakau tokį savo rūpestį: kad visa tai, ko Sesei noriu, būtų ne prigimtinė meilė, kuri miršta, kuri gali išnykti, nuvysti kaip žiedai... O kad visa, Viešpatie, būtų dėl Tavęs. Kad tas noras būtų kaip pavyzdys, kaip reikalavimas, ko turiu kiekvienai norėti, ko privalau norėti ne dėl savęs, ne dėl savo malonumo, viešpatavimo, pergalės jausmo, bet kad Tu nori, jog būtų amžinai su Tavimi, amžinai tąja laime laimingos – laime, kurią kaip dovaną, Viešpatie, Tu trokšti suteikti ir lauki, maldauji, kad teiktųsi tą dovaną priimti...

Kaip keista ir liūdna... Šventoji Mergele, jos meilę laikiau pavyzdžiu tikrosios, idealios meilės... Liūdna, kad šitokia meilė ne amžina, kad ji gali be pėdsako dingti. Juk tyliai, kaip paslaptį, galiu sau priminti: iš visų gerųjų širdžių ji, rodos, vienintelė nė mažiausios pastangos neparodė, kad nebūtų man sunku kalėjime...

Šv. Mergele, jei mano mintys, motyvai ne tokie, kokių nori Viešpats, Tu juos pakeisk, patobulink – juk visi jie Tavo (1966 02 08).

Žiedai aplink, o kiek blogio pasauly... Kuo tą blogį atsverti? – Turbūt didžiausia dovana – kankinystė: viskas atiduodama, viskas atsvėrimui pridedama prie Jėzaus kančios. Tiesa, kankinystė gali būti lėta, iš kasdieninių smulkmenų sudėta. Kadangi tai tik smulkmenos, atrodo, argi šitokia kankinystė gali turėti vertės?.. O tačiau šventųjų gyvenimas tai mums liudija" (1966 05 16).

Du mėnesius kun. Juozas įtemptai perrašinėjo mašinėle J. Girniaus knygą „Žmogus be Dievo". Niekam kitam negalėjo skirti laiko, nes buvo pasiskolinęs trumpam. Atidėjo net rekolekcijas ir dienoraščio rašymą. Atokvėpio valandėlėmis prisimindavo savo mirusią mieląją sesutę Zitutę:

„Tu jau būtum 23 metų mergelė – tokia, kaip tos dvi sesės prie Dusios ežero. Tu buvai tada tik penkerių, o aš – devyniolikos. Buvo Šv. Onos diena – lygiai taip, kaip šiandien. Kirtom rugius prie balos, kuri dabar beveik sausa. Vakar su motociklu važiavau, buvau prie jos nuvažiavęs pažiūrėti. Ir tėviškės keliuku važiavau. Viskas taip sava, net keista, kad jau tiek daug metų nuo to laiko, kai tuo pačiu keliuku vesdavom gyvulius į laukus ir namo, eidavom į darbą. Ten dabar jau daug kas kitaip: išstatyta didžiuliai pastatai ir kluono nebėr, ir didieji beržai iškirsti, ir didysis topolis. Bet kriaušė gale namo ta pati, ir sodas toks tankus iš tolo žiūrint. Ir šulinys vidury kiemo, prie kurio atsisėdusi taip gailiai verkė tetukė tada, kai Tave tėtė parnešė ant rankų tokią nutilusią... Zitute...

Vakar aplankiau ir ramybės vietą Mindaugų kapinėse, kur tėvelis ir Tu laukiate Angelo trimito. Krosnos kapuose aplankiau ir kitą sesutę, kurios dar nepažįstu. Zuzanėlė būtų vyresnė už mane. Ar toli dar laikas, kai Viešpats leis ir mudviem susipažinti...

Zitute, šią popietę mudu tikrai buvom kartu. Man rodos, kad buvau ten prie balos, kur prieš 18 metų kirtom rugius. Susėdom pailsėti. Tu kaip niekada buvai gera man, išdykavai, žaidei. Paskui... mes vėl kirtom rugius, ir niekas

nematė, kada Tu atėjai skalbti ir kaip atsisvėrė lenta... Mamai parūpo, kur Tu. Ėjo ieškoti... Pamačiau ją, susiėmusią rankas virš galvos. Viską supratau ir pirmas atbėgau. Kaip plunksnelę ištraukiau Tave – ten nebuvo gilu... Darėm dirbtinį kvėpavimą ilgai ilgai, bet Tu nepravėrei akelių... O jos buvo tokios mėlynos, kaip lino žiedas...

Zitute, tikriausiai Amžinybėje dėkosime Aukščiausiajam ir už tą dieną... Gal kaip tik tuo buvai apsaugota nuo tokios nelaimės, kaip dabar atsitiko vienai mano Sesei... Ji tokia nelaiminga... Ir ar tik ji? Kiek daug jų...

Šventosios Mergelės, kurios jau laimėjote kovą, būkite mūsų visų gerosios Draugės. Artimiausios, ypač skaistumo kankinės, man atrodo: Agnietė, Cecilija, Liucija, Agota, Marija Goretti... Mano mielos Draugės, leiskit jausti save kartu visada, kai mano elgesys prieš Viešpaties Valią kėsinsis pažeisti kieno nors drovumo jausmą.

Koks artimas kartais atrodo Anas gyvenimas... Mielosios, būkite draugės ir mano Sesei, ir visoms nelaimingoms sesėms, kurioms šis gyvenimas yra viskas, kurioms atrodo, kad prarasti tai, į ką veržiasi jausmai, – tai prarasti laimę. Juk ir jūs, mielosios Kankinės, turėjote rinktis: arba tai, į ką veržiasi jauna prigimtis, arba Jo Valią, o kartu ir visą Aną gyvenimą, kuris man šiandien atrodo toks artimas, brangus. Gal Tavo, Zitute, sukaktis šiandien tą slaptingąjį pasaulį, kuris mums Viešpaties pažadėtas, padaro tokį realų, artimą. Koks turtas yra tikėjimas...

Zitute, kaip aš šiandien jausčiausi, jei žinočiau tik tiek, kad Tavęs nebėra ir niekada nebesusitiksiu... Iš tikrųjų meilė amžina gali būti tik Amžinybės akivaizdoje.

Šventosios Seselės, kaip mažai dar mums žinoma ana didžioji meilė Dievuje visų visiems. Išmokykite mus, kad nemanytume, jog meilė – tai tik prigimtinė, kuri skirta Aukščiausiojo pažadinti naujai gyvybei. Tai didinga, tai nuostabu, bet mes šio didingumo akivaizdoje dažnai užmirštam, kad yra dar kita nuostabi meilė, kuri duoda gyvybę ne kūnui, bet Anam gyvenimui. Čia irgi yra gimdymo skausmas – aukos skausmas, atsveriantis daugelio nedėkingumą, daugelio nuodėmes, kaip Jėzus ant kryžiaus – juk taip pat ne dėl savo nuodėmių Jam buvo taip sunku... Tai buvo sielų amžinosios laimės gimdymo skausmas... (1966 07 26 rekolekcijos)

Svarbu kukliai save ir savo jėgas vertinti. Dievas leidžia net sunkiai klysti, kad šį supratimą pagaliau mums išugdytų. Sese, nemanyk, kad tik tu taip liū-

dnai žvelgi į savo gyvenimą. Ir aš dažnai klystu. Klysime, jei neleisime Dievui, slaptingajai Jo malonei veikti, jausdami savo bejėgiškumą. Galia įvykdyti – Jo, o mūsų – tik norėti ir melsti, kad Jis teiktųsi... Palaimintos mūsų klaidos, jei visada jos neleis tik savimi kliautis. Bet palaimintos tiek, kiek vers į Jį akis su pasitikėjimu, su viltimi atkreipti. Iš tikrųjų, kokie svarbūs dalykai yra tikėjimas, viltis, meilė. Juk be tikėjimo negali būti ir pasitikėjimo, ir meilės. Taigi su baime žvelgdami į klaidas, kurių dar bus mūsų gyvenime, mes galime tik su viltimi melsti, kad Jis saugotų... Ir tai bus didžioji garantija.

Kaip gudriai demonas priartėja prie mūsų, stengdamasis ugdyti mums baimės ir nevilties jausmą, užuot jautus didesnį pasitikėjimą. Juk tai ir yra aukščiausias Dievo pripažinimas, jei kiekvieno silpnumo, kiekvienos klaidos ištikti pripažįstam Jo visagalybę ir Jo meilę – tikime, kad ir nevertiems mums Jo meilė bus suteikta, bus veiksminga. Meilės didybė ir pasireiškia tada, kai ji lieka ištverminga net patyrusi nedėkingumą. O juk Dievo meilė negali būti silpna. Vadinasi, pasitikėti Dievu – tai tikėti Jo Meile.

Sese, dabar aš žinau, kad Dievas tavyje padarys kažką nuostabaus... Svarbiausia, kad vienintelė brangenybė, kiek dar gyventi žemėje liko, – tai skausmas, kaip veiksmingiausia priemonė begalės nuodėmių akivaizdoje..." (1966 08 10 rekolekcijos)

KAPČIAMIESTIS

1966 m. lapkritį kun. Juozas Zdebskis skiriamas į Kapčiamiestį klebonu. Čia jis išbuvo lygiai dvejus metus. Dirbdamas Kapčiamiestyje, pasinėrė į religinės literatūros dauginimą. Daugino jau ne vien mašinraščiu, bet ir „Era". Viename jaunimo sambūryje Panemunėje kun. Juozas susipažino su medicinos felčeriu Povilu Petroniu, kuris slapta dirbo namudinėmis linotipinėmis staklėmis – leido religines knygeles ir maldaknyges. Kun. Juozas įkurdino P. Petronio spaustuvėlę netoli Kapčiamiesčio esančioje Monikos Žalkauskaitės sodyboje. Čia imta dauginti ir kun. Juozo parinktos knygos. Pirmoji tokiu būdu jo padauginta knyga buvo 20 egz. Antano Maceinos „Didžioji Padėjėja".

Supratęs rekolekcijų susikaupimo svarbą žmonių gyvenimui, kun. Juozas 1967 m. pavasarį įsigijo juostinį magnetofoną ir pradėjo įrašinėti kai kurias savo vedamas rekolekcijas. Tai buvo gera priemonė kontroliuoti ir šlifuoti savo kalbėseną, taisyti stiliaus ir kitas kalbos klaidas.

Skausmingasis laikotarpis dėl sesių paklydimų subrandino ir pagilino jo psichologines įžvalgas.

Klebono pareiga buvo rūpintis ir įvairiais ūkiniais reikalais. Valdžia kiek įmanydama kenkė ir šioje srityje. Imkime kad ir mokestį už elektrą – visiems elektros kilovatvalandės kaina buvo 4 kapeikos, o bažnyčiai – 25 kp. Dėl tokios neteisybės klebonas Juozas ėmė bylinėtis teisme.

Tuo laikotarpiu jis pasinėrė ir į apaštalinę rezistencinę veiklą. Jis pradeda vadovauti draudžiamoms rekolekcijoms bei konferencijoms, skirtoms vienuolėms, inteligentams, jaunimui. Įsitraukia ir į misijų veiklą. Žinoma, neapleidžia pastoracinio darbo parapijoje, dvasios vadovo pareigų.

„Štai jau mėnuo kaip naujas gyvenimas, – rašo kun. Juozas. – Šv. Mergele, kiek kartų puolu maldaujančiomis akimis dėl tos begalės reikalų. Mano mąstomoji malda beveik visuomet pereina į karštą maldavimą. Kartais taip sunku susikaupti. Ir kaip gera, kad galima prieš Jį atsiklaupti ir pasakyti: „Tai Tavo reikalai. Aš tik nevykęs administratorius, moku labiau gadinti, kaip tvarkyti...“

Viskas nauja: žmonės, aplinka, reikalai, darbas... Ir taip sunku prieiti prie knygų. O čia tiek darbo. Naujas reikalas – lenkų kalba (Kapčiamiestis – Lenkijos ir Gudijos pasienyje, todėl atvažiuodavo lenkiškai kalbančių žmonių iš tų šalių).

Bet, Šv. Mergele, Dievas juk visagalis. Jam nieko nėra negalimo visose aplinkybėse. Ir Tu juk budi visuose reikaluose. Neleisk pamiršti, kad didžiausia mano brangenybė – turėti ką nors sunkaus – ta nauja gyvenimo kryptis yra dovana, kurią man padovanojo Sesė... Jos nelaimę prieš akis turėdamas, jaučiu ir kitų nelaimes, negaliu šaltai į tai žiūrėti. O kaip reaguoti? – Kentėti kartu. Bet, Viešpatie, Tu žinai, kad tai galima tik malonės dėka... (1966 12 03 rekolekcijos)

Atėjo Naujieji (1967) Metai. Praėjusiais metais man didžiausias dalykas, už kurį labiausiai dėkoju Tau, – rekolekcijos ir viso gyvenimo išpažintis. Po to, kai pasakiau visas paslaptis, pasidarė lengviau suvaldyti savo smalsumą. Mintis, kad vis tiek reikės pasakyti, – dažnai atgraso...

Antras dalykas – laiko taupymas. Tiek reikalų! Kaip juos visus reikės įvykdyti.

Šv. Mergele, dėl visos reikalų krūvos leisk kaip vaikui kreiptis į Tave... Juk tai Mokytojo reikalai. Negali palikti manęs vieno (1967 01 03 rekolekcijos).

Kartais ateina mintis: kaip būtų gera numirti... Būtų baigti išbandymai... Kas taip paveikė mane? Gal sunki Vidutės kova, gal Sesės?..

Mokytojau, nepareikalavai gyvybės kainos. Gal Tu nori kitos aukos – tos nuotaikos, kuri dabar daugiausia vyrauja: viskas aptraukta lyg juodu vualiu... Bet tikiu, kad nepaliksi vieno manęs spręsti tų reikalų, kuriuos pradėjau. Juk dabar vienintelis džiaugsmas – kai galiu pasigirti, jog turiu ką sunkaus nuveikti kaip atgailą...(1967 02 25)

Šventoji Mergele, kaip gera žinoti,
kad Tu – ištikima Draugė, Motina;
kad niekas neįvyks be Jo Valios,
kad Jis toks galingas,
jog viską gali panaudoti
savo reikalams net ir tada,
kai nė spindulėlio vilties nematyti,
kai visos aplinkybės kalba prieš,
kai viskas tik gąsdina, –
kaip gera tada žinoti
kad nėra dalyko,
negalimo Dievui!
Visą gyvenimą
turi būti neužmirštamai aišku,
jog kiekviena pastanga,
kad ir kaip norėtume gero, palaimą neš tik tada,
kai Dievas duos augimą (1967 02 30).

Nuostabus tas kelias palei Dusią, netoli Kryžių. Ir diena šiandien nuostabi. Žalia žalia... Visur, kur pažvelgsi, gyvybė ir ją lydintis gyvybės džiaugsmas – priešingybė mirties liūdesiui. Koks kontrastas! Šiandien atgailos diena... Turėjau būti Aušros Vartuose. Bet Tu, Geroji, kitaip patvarkei. Dėl to leidai aplankyti sugriautą Tavo Kryžių šventovę. Čia visada taip paslaptingai gera, savotiška šventa tyla. Tarsi pasaulio kraštas būtų kaip tik ant šito ežero kranto.

Meldžiu (už kitus) atleidimo... Prisiminiau, ką kitiems kalbėjau. Dievas kartais delsia išklausyti, kad sudarytų galimybę mums labiau pasitikėti...

Matyt, ir gyvūnėliai žino, kad geram susikaupimui reikia kokio pusvalandžio... Iš krūmų išlindo dvi kurapkos. Šeimynėlė. Užuolanka pradėjo artėti prie manęs. Kas žingsnis, kas sulestas grūdelis, stropiai, vis apsidairydamos... Štai ir pavyzdys, kaip turime eiti per gyvenimo painiavas... Priartėjo per kelis žingsnius nuo manęs. Kaip gera, kad paukšteliai įsitikino: jo nėra ko bijoti, ir patikėjo man pačią didžiąją savo paslaptį – kur yra jų lizdelis... Kaip tai tinka šitai šventai vietai – čia taika, ramybė – net paukšteliai pasitiki... Ėmiau kalbėti „Confiteor...“ (1967 05 10)

Šventoji Motina,
o jei būtų galima žinoti,
kad tai – Jo Valia!
Žinau, Jis tai paslėpti gali
nuo mano akių, nuo mano pažinimo.
Tik Amžinybėje visa bus visiškai aišku. –

Šventoji Mergele,
neatimk vilties kibirkštėlės,
ir atėjus šitoms mintims!
Taip pat tikėjimo šviesos!
Tegul visą gyvenimą nieko nežinosiu,
bet tegul taip būna,
jei Jis būtent šitokios aukos
iš manęs laukia,
jei kaip tik šituo
galėčiau patarnauti sieloms.
Juk ar ne kiekvienai aukai įsipareigojau
apsisprendimu priklausyti Tau,
Šventoji Mergele,
net gresiant sunkiai nuodėmei, –
savaime ir tuomet, jei nieko nesuprasčiau,
jei niekur nematyčiau dygstant to, ką sėjau
Kaip ir kada šitas apsisprendimas
iš tikrųjų galėtų būti vykdomas,

jei nebūtų tokių laikotarpių,
kai viskas neaišku,
kai laikau pasitikėjimo egzaminą?!
Bet kartu Tu žinai, Geroji,
kiek iš savęs galiu...
Jau tiek kartų man įrodė gyvenimas,
kiek gali mano išdidumas...

Šventoji Mergele,
mano pasitikėjimas Tavimi – Dievu –
juk tai mano klusnumas! (1968 02 16)

Dėkingas Tau, Viešpatie, dėl Lauros apsisprendimo stoti į vienuolyną. Susirūpinęs dėl Gražinos... „Be manęs jūs nieko negalite padaryti"... Tikėjimo šviesą padaryti ryškią ir vaisingą tik Tu vienas gali... Rūpi taip pat ir Vidutė, ir Sesė, ir visi, visos...

Nuostabios buvo Velykų rekolekcijos su mokiniais, sukėlusiais tiek diskusijų, tiek vėjo dėl jų masiško dalyvavimo bažnyčioje...

Visų labiausiai dėkingas esu už nuostabią dvasią ir jėgą Tavo išrinktųjų, Viešpatie! Kaip labai jaučiama gaivinanti malonės srovė. Aiškumas, drąsa...

Dvasios horizonto kertelėje vis dar tūno kontūrai neparašytų romanų, kur turėtų glūdėti dideli tikslai, stiprūs motyvai. Argi veltui buvo leista iš taip arti pamatyti juos gyvenimo tikrovėje? (1968 05 01)

Šv. Mergele, Tu man labiau „Mergelė" kaip „Motina". Man mergaitės meilė yra labiau suprantama kaip motinos meilė... Taip, kaip Šv. Teresėlei Dievas yra mylintis Tėvas – toks kaip jos gerasis tėvelis.

Dieve,
Tu nori, kad Tave mylėčiau? –
Tai sukurk manyje meilės gaisrą!" (1968 10 08)

„Sau kun. Juozas Zdebskis, – kaip rašė Algimantas Žilinskas*, – maldavo tik vieno: Dieve, kad ir koks būtų priekaištas Tau mano nežinančioj širdy,

* Algimantas Žilinskas. „...Kančia – tas brangusis turtas". Žr. kn.: Kunigas Juozas Zdebskis. Gyvenimas mąstymuose. 2 knyga: Kunigas tarp gėlių. Vilnius, 1996, p. 338 – 346.

neatimk tikėjimo šviesos!" Ir nuolankumo: „Jei ir mano atsidavimą Tau ištiktų tai, kas ištiko Sesės atsidavimą, vis tiek būsiu Tavo – ir nusidėjėlis..." Visa jo jėga – tikėjimas, nuolankumas ir pasitikėjimas Dievu bei Švč. Mergele Marija.

Matyt, kalėjimas kun. Juozą Zdebskį galutinai subrandino didžiajai veiklai – tarp vaikų, jaunimo, vienuolių, kunigų ir pasauliečių tikinčiųjų Lietuvoje ir toli už jos ribų. Ir jo paties dvasią pakylėjo į naujas aukštumas. Čia, kalėjime, jis net išryškindamas žodžius rašo: „*Žmogus sukurtas laimei... Žmogų Dievas norėjo laimingą padaryti meilės laime*". Kaip tai, atrodo, disonuoja visai tai aplinkai, kurioje gyvena! Šią laimę nešti buvo jo – kunigo -krikščionio – paskirtis. Laimę – per meilę. Laimę – per auką.

Iš kunigo Juozo Zdebskio yra ko pasimokyti. Tik reikia su žmogišku teisingumu ir atvirumu sau ir kitiems skaityti jo dienoraščių puslapius. Su tuo teisingumu ir atvirumu, su kuriuo jis juos rašė. Ir tikėkime – ne šiaip sau rašė, o vykdydamas Dievo Valią: parodyti, kaip verta kopti dvasinio tobulumo keliu ir kaip įmanoma likti ištikimam didžiajam kunigystės pašaukimui.

Skaityti ir mokytis – stebėti ir sekti! Ir gal paprašyti paties kunigo Juozo tarpininkavimo pas Dievą, kad būtų suteikta meilės, tikėjimo, pasitikėjimo ir... nuolankumo...

Kun. Juozo Zdebskio dienoraščiai atveria jo sielos verdenes, iš kurių be paliovos alma tarsi gyvasis vanduo jo taurios mintys, kuriomis jis pats gyveno ir gaivino visus savo gyvenimo kelyje sutiktuosius. Jie parodo ir tas psichologines bei religines šaknis, kurios maitino jo sielą ir išorinę veiklą.

Kun. Juozo Zdebskio tobulybės siekimo kelyje išskirtinos kelios būdingiausios, esmingiausios jo gyvenimo nuostatos.

Savo prigimties netobulumo suvokimas. Jo aistringą ir prieštaringą prigimtį gal ir nederėtų vadinti netobula: iš tokių prigimčių gimsta genijai, herojai (deja, kartais ir nusikaltėliai). Kun. Juozas, naudodamasis Dievo malone, iškalė savyje ir daugelyje kitų gražų Dievo paveikslą.

Nuolatinis ir atkaklus tobulumo siekimas. Kasdienė mąstomoji malda, kasmėnesinės rekolekcijos, visiškas atvirumas dvasios tėvui ir besąlygiškas jo nurodymų vykdymas – tai praktiniai stulpai, į kuriuos rėmėsi jo tobulybės rūmų statyba.

Dar prieš kunigystės šventimus – 1952 m. jis jau aiškiai suvokia savo troškimus, pašaukimo pareigą ir numato pagrindines priemones šiam pašaukimui įvykdyti: „Mano gyvenimas, manau, bus toks, kuriame reikės daug dirbti,

daug duoti kitiems. Todėl: kasdien mąstymas, Rožančius, dvasinis skaitymas. Nė vienos dienos be mąstymo!"

„Visos jo veiklos, gražaus darbo šaltinis buvo malda, meilė ir auka, – sakė vyskupas Julijonas Steponavičius. – Meldėsi jis savo namuose, kambaryje, meldėsi bažnyčioje. Meldėsi jaunimo sambūriuose... Meldėsi už visus ir su visais. Meldėsi todėl, kad iš maldos jam tryško jėga darbui, o iš darbo – šviesa maldai".

Stebina kasdieniai kun. Juozo mąstymai kalėjime. Jis mąsto – meldžiasi, kai kiti kameroje burnoja, keikiasi, pasakoja nešvankius anekdotus ar savo nuotykius, kai skelia domino. Jis meldžiasi už juos ir už visus klystančius, nusikalstančius. Kai dėl keliamo triukšmo negali susikaupti, jis mąsto rašydamas. Jis stiebiasi vis aukštyn: kuo sunkiau, tuo tobuliau įprasmina savo būtį.

Ypač stengiasi neapleisti mėnesinių rekolekcijų: „Visų svarbiausia, kas sudaro naujo gyvenimo formą, – tai rekolekcijos..."

Labiausiai stebino kun. Juozo nuolatinis Dievo ir Švč. Mergelės jutimas, tiesioginis ryšys, tarimasis su Jais – ar tai Jų valia? Ir visa ko pavedimas Jiems. Tai labai retas egzistencinis savo vienovės su Dievu jutimas...

Į visus žmones žvelgimas kaip į Dievo vaikus. Vagys, plėšikai, homoseksualai, alkoholikai ir kiti puolusieji – jam vis vien Dievo vaikai, kuriuos sutikęs turi vesti pas Jį. „Jėzui jie lygiai brangūs – Jis mirė už visus", – sakydavo kun. Juozas.

Savo buvimo kalėjime prasmę kun. Juozas suvokia kaip Dievo jam skirtą misiją, kad kaliniai „Tave, Viešpatie, pažintų". Tai ne nauja: jau kunigystės pradžioje jis savo misija laikė visiems sutiktiesiems skelbti ir liudyti Kristų. Kalėjimas šito iš jo negalėjo atimti. Tik labai jis sielvartaudavo, kad tie vagys, plėšikai, žagintojai ir kiti, pas kuriuos jį „Jėzus atsiuntęs", nė girdėti jo negirdi, apgailestaudavo, kad jie nepažįsta Kristaus atpirkimo dovanų. Ir vėl visa tai jis stengiasi priimti su nuolankumu: juk Kristus, mirdamas už mus, žinojo, kad daugelis nepasinaudosime Jo atpirkimo vaisiais. Todėl koks didelis (nors ir tylus, santūrus, kaip visuomet) jo džiaugsmas, kai mirtininkas atlieka išpažintį... Be galo jaudinantis šis jo pasakojimas ir džiaugsmas, kad „Dievui nieko nėra negalimo".

Savo kasdieniame kalėjimo gyvenime kun. Juozas Zdebskis sutinka aplinkinių žmonių priešiškumą ar net neapykantą jam kaip kunigui, kaip Dievo tarnui. Ir prieina išvadą: reikia įveikti neapykantą kunigui. – Tačiau kuo? Ir pats sau atsako: meile, kantrybe, taktu...Tačiau jei jie jaučia neapykantą

Dievui, tai kunigo žodžiai ją tik didins. Taigi, kaip? Ir nieko kito neranda, kaip tik meilę ir auką. Į juos prakalbėti galima tik darbais...

Jis jautė didžiulę atsakomybę ne tik už sutiktus žmones, bet ir už visų gyvųjų ir mirusiųjų likimą (Amžinybėje esančiuosius jis vadino savo nematomaisiais geraisiais draugais). Jautė atsakomybę už visą Bažnyčią ir savo tautą: dėl to ir kovojo dėl visų žmonių teisių bei laisvių. Tais vergijos metais jis rašė: „Mes atsakingi už visų netikėjimą. Kartu ir už tautos ateitį, už visų išganymą, už visos Amžinybės laimę!" Kaip žmones atvesti į amžinąją Laimę – Dievą, jis matė tik vieną kelią, kurį nurodė pats Kristus, – meilę.

„Šiandien reikia ne įrodyti Dievą, bet parodyti... vykdant pagrindinius Kristaus reikalavimus: nė vieno žmogaus nelaikyti priešu; gera daryti ir tam, kuris man bloga daro; būti atsakingam už kiekvieną; nuolat siekti pažangos, – rašė jis, užbaigdamas Kristaus žodžiais: *„Iš to pažins, kad jūs mano mokiniai"*.

Kiekviename sutiktame žmoguje kun. Juozas matė ne šiaip sau praeivį, bet Dievo siųstąjį, kad pagal išgales ištiestų jam ranką ir pavedėtų Dievop. Ši jo nuostata, ypač tais pastoracijos varžymų laikais, jam padėjo surasti daug „deimančiukų", kurie ir šiandien puošia gyvenimą. Jo darbo su vaikais ir jaunimu vaisiai – ne vienas iš šiandieninių katalikų inteligentų, kunigų. O kur dar gausios meile ir pasiaukojimu uždegtos širdys!

Kančios prasmės suvokimas, jos sakralizavimas Dievuje ir nuolankus jos aukojimas už savo ir kitų nuodėmes. Transcendentinę vertę įgijusi kančia iš grasos jam tampa Dievo dovana, turtu, sielos džiaugsmu.

Iš kun. Juozo Zdebskio dienoraščių matome, kad jis patyrė daug kančios. „Juk mano visas gyvenimas – kančia nuo vaikystės", – rašė jis. Tą patį galėtų pasakyti beveik kiekvienas žmogus gyvenimo saulėlydyje, ir tai būtų tiesa. Tačiau jo dienoraščiuose stebina kančios priėmimas, jos transformavimas į džiugios aukos dvasią... Kančia jam buvo ne tikslas, o tik Kristaus gyvenimu ir mirtimi parodytoji geriausia priemonė sieloms gelbėti – dalyvauti jų atpirkimo darbe.

Ar po savo didžiosios kančios jis mirė žemei (teologine prasme)? Atrodo, taip. Ir todėl visa, kas tarnavo Dievui ir sielų gelbėjimui, kun. Juozas rinkosi besąlygiškai ir nesvyruodamas: kalėjimas – tai kalėjimas; kova dėl žmogaus teisių – tai kova, nepaisant visų gresiančių pavojų; misijų darbas su jaunimu ir vaikais Lietuvoje ir visoje Sovietų Sąjungoje; kelionės pas kenčiančius asmenis (Petrą Plumpą, Balį Gajauską, Vladą Lapienį, Nijolę Sadūnaitę lageryje, Ro-

bertą Grigą ir kitus – kariuomenėje) – jei tik to reikalauja Dievo ir žmonių meilė, jų kūno ir sielos gelbėjimas.

Šis „mirimas“, savęs išsižadėjimas (nors visa, kas žmogiška – ir meilę, ir skausmą, ir ilgesį, ir visus kitus jausmus jautė) jam padėjo siekti tobulybės viršūnių, kurias galima pasiekti tik atsikračius viso žemiškojo balasto, vedamam į jas sielos, o ne kūno.

Meilės jausmo iškėlimas ir sudvasinimas. Kun. Juozas Zdebskis gilinosi į prigimtinę vyro ir moters meilę. Jis suvokė, kad meilė – jėgų ir įkvėpimo šaltinis, tačiau – ir didžiausių pavojų versmė. Kad nepaklystų ir nenuklystų, visiškai atsidavė Švč. Mergelės ir dvasios vado globai. Todėl meilė jam liko šventas jausmas, gražiausioji žmogaus aspiracija. Tikėjimo pakylėta virš hedonizmo ir egoizmo, ji įgyja tą žmogiškąją ir dangiškąją vertę bei grožį, kuriam niekas neprilygsta...

Be abejo, kun. Juozo Zdebskio širdis irgi buvo „nenukalta iš šalto akmens“ (Maironis). Jam irgi teko išgyventi tai, ką tenka išgyventi turbūt visiems normalios prigimties žmonėms, – meilės palaimą ir... kančią. Ar tik ne tokioje akimirkoje ranka įrėžė sąsiuvinyje kraujuojančios širdies žodžius: „Būtų gera, kad ateitų mirtis. Geroji Mirtis“... Tačiau iš meilės kančios, kaip ir iš kovos, galima išeiti palaužtam, bet galima išeiti ir sutvirtėjusiam – pavertus kančią sąmoninga auka. Kun. Juozas išėjo aukštai pakylėtas meilės kančios. Taip aukštai, kad ir kitus galėjo vesti gyvenimo kančios-aukos keliu. Ir nors dienoraštyje įrašo, kad „skaistus gyvenimas – tai kankinystė, bet jis nesibodi nei šia kančia, nei meile.

Bet meilę jis supranta ne kaip daugelis nūdien – susižavėjimą, kūno potraukį ir aistrą, – o kaip kilniausią sielos polėkį: mylimą žmogų kelti ir vesti į Dievą...

Stebina nepaprastai gyvas, tiesiog visąlaik jo juntamas tikėjimas Antgamčiu: kasdienis tarimasis su Švč. Mergele, tiesioginis Jai visko išsakymas, pasitikėjimas Ja ir kūdikiškas glaudimasis prie Jos. Turbūt tik šis egzistencinio buvimo vienovėje su Dievu jutimas – dievojauta – apsaugojo maištingą ir stiprių aspiracijų jo prigimtį nuo nuopuolių. „Dieve, iš visų dovanų turbūt didžiausia – jausti gryną sąžinę. Tai daugiau kaip... laisvė“, – rašė jis kalėjime.

Susirūpinęs jis ir dažnai net sielvartauja dėl mergaičių suvedžiojimo, piktnaudžiavimo jų meile, dėl tyrų sielų nuopuolio... Visa tai jis išgyvena kaip savo kančią. Jausdamasis esąs pašauktas nuo to jas apsaugoti, jis dažnai krei-

piasi į savo dangiškąjį Globėją Šv. Juozapą: „O mergelių Sarge ir Tėve!“ ir jojo misiją – globoti Švč. Mergelę – prisiima kaip savo pašaukimą būti mergaičių globėju ir sargu...

Svarstymuose apie meilę jis rašo: „Kunigystės pagrindinė dalia – kančia“. Asmenišką bendravimą su moterimis jis traktuoja kaip savo pašaukimą būti jų draugu, parodyti dvasios jėgos grožį ir didybę. Savo elgesį bendraujant jis apibrėžia taip: „Būnant kartu neliesti, esant progai – ne viską matyti...“ Tai reikalauja valios jėgų ir kančios, „bet šitoji kova savyje – argi tai nebus toji kankinystė, kuri išaukština skaistų gyvenimą iki kankinystės garbės?“ Nėra kito, kaip tik kovos ir kančios kelias. Kun. Juozas Zdebskis sako: „Tai tik tuomet bus visiškai teisinga, kai aistra bus aukojama ant aukuro“. Ne aistroje sudegti, o ją kančioje sudeginti... Tai nelengva... Bet taip kunigas Juozas Zdebskis suvokė meilę ir savo kunigiškąjį pašaukimą. Taip jis ir gyveno.

Tikras kunigystės pašaukimo suvokimas: pačiam kopti ir visus sutiktuosius vesti į tobulumo viršūnes. „Gyventi, kad pas juos ateitų Kristus“, – tai jo gyvenimo moto“ (Cituota pagal minėtą šaltinį.).

KELIAS NAUJO ĮKALINIMO LINK

Už tiems laikams itin aktyvią pastoracinę veiklą kun. Juozas Zdebskis valdžios reikalavimu pašalinamas iš Kapčiamiesčio klebono pareigų ir 1968 m. lapkritį skiriamas į Valakbūdį Šakių rajone. Deja, čia padirba tik tris mėnesius. Už tai, kad pasirašė Vilkaviškio vyskupijos kunigų pareiškimą dėl Kauno kunigų seminarijos ir tikinčiųjų diskriminavimo, taip pat kad panašų pareiškimą, pasirašytą su Garliavos klebonu kun. Petru Dumbliausku, nusiuntė į Maskvą, 1969 m. vasarį kun. J. Zdebskis netenka kunigo registracijos pažymėjimo ir teisės oficialiai dirbti kunigo darbą. Tačiau jis rankų nenuleidžia ir ima darbuotis kitaip. Kovo mėnesį įsitraukia į Petrašiūnuose organizuojamas rekolekcijas kunigams. Be to, šiuo laikotarpiu jis rengiasi ir aktyviai kovai dėl Bažnyčios laisvės ir tikinčiųjų teisių. Oficialiai įsidarbina – kartu su to paties likimo sulaukusiu kun. Sigitu Tamkevičiumi – pas gimnazijos laikų draugą

Jurgį Brilių melioracijos darbininku Prienuose. Lygiai po metų, kai grąžinamas kunigo registracijos pažymėjimas, toliau tęsia pastoracinę, misijų ir rezistencinę veiklą. Apgailestauja, kad kasdienių darbų verpetas trukdo imtis kūrybinio rašymo...

„Šv. Mergele, rytoj mūsų sutarties diena, diena Sesės klystkelių... Geroji, visa visa juk yra Tavo. Tu turi teisę su manimi laisvai elgtis – leisti būti labiausiai pažemintam, taip kaip Jėzus pažemintas buvo, turi teisę neleisti imtis savo kūrybos... Bet jei tai galėtų patarnauti Jo reikalams, – Tu leisi...(1968 12 07)

Kas naujo? Šiandien nereikia nė galvoti, kas: „Niekur negali eiti [kunigo] pareigų. Per dvi savaites turi įsidarbinti". Kun. Alfonsas Svarinskas guodžia: „Svarbiausia pažinti, ko Dievas šituo nori iš mūsų".

Šv. Mergele, labai dėkingas už šitą mintį: juk fizinis darbas tai nebus laiko veltui leidimas. Dievo planuose nieko nebūna veltui. Ar laiko leidimas veltui buvo Jėzaus gyvenimo 30 metų? Argi tai kaip tik nebus visų svarbiausias prakalbėjimas – protestas prieš puikybę.

O dabartinė mano būklė – tebūna Dievo Valia, kuo teiksis Jis pasinaudoti. Kur Jis leis įsidarbinti, kur priims, kur ne – tebūna Jo Valia. Gal kaip tik ten, kur man atrodys netinkamiausia, Jo bus numatyta manimi pasinaudoti kieno nors išganymui. Ir nereikia norėti, kad būtų lengva: juo sunkiau bus, juo mažiau atitiks mano norus, juo daugiau turės būti vaisingumo. Mano norai tiek verti, kiek galiu juos vykdyti iš klusnumo.

Per įvykius, per aplinkybes Tavo, Dieve, Valia pasireikš. Šv. Mergele, leisk Tavo motiniška Širdimi visiškai, be jokių sąlygų ir be baimės pasitikėti..." (1969 02 16 – 17 rekolekcijos)

Prienai. Ganytojas be kaimenės

Taigi, ne vyskupai, bet religinių kulto reikalų įgaliotinis nusprendė, kad kun. Zdebskis negali eiti kunigo keliu. Ultimatumas: per dvi savaites įsidarbinti civiliniame darbe. Kun. Juozas ir čia įžvelgia Viešpaties valią. Išsikrausto iš Valakbūdžio.

Kaip pasakojo arkivyskupas Sigitas Tamkevičius*, juodu abu ištiko toks likimas. Tada kun. Juozas įsidarbino Prienuose melioracijoje, o kun. Sigitas – vienoje Vilkaviškio gamykloje. „Kelis mėnesius ten kirvukus dirbau, sako jis, paskui irgi perėjau į Prienų melioraciją. Kartu važiuodavome motociklu į darbą kažkur prie Jiezno laukuose. Kasėme molį, klojome vamzdžius. Kartais juokaudavome, planavome, ką darysime. Pavakary grįždavome, pavalgydavome ir išvažiuodavome vadovauti rekolekcijoms: vienas į vieną, kitas – į kitą pusę.

Vesdavome rekolekcijas mokiniams, jaunimui, suaugusiesiems, seserims vienuolėms. Labai dažnai važiuodavome į Kauną. Tiesiog Apvaizda mums davė progą būti su žmonėmis, jaunimu. Atsirado žmonių, kurie organizavo slaptas rekolekcijas, visokias konferencijas ir vis mus kviesdavo. Tais metais dirbome tiek daug, kaip niekada nebuvome kunigiško darbo dirbę.

Neįsivaizduoju, kas būtų galėję kun. Juozą Zdebskį pažeminti ar išvesti iš pusiausvyros. Man atrodo, iš tikrųjų jis buvo tiek užsigrūdinęs, kad bet koks pažeminimas jam buvo beveik akstinas daugiau dirbti ir dar labiau save realizuoti.

Oficialių kunigo pareigų atėmimas mums leido išsiskleisti pogrindyje ir dirbti iš visų jėgų. Kun. Juozas tiek daug dirbo, kad aš galėjau jam tik pavydėti. Apskritai jis atrodė – gal jo toks charakteris – tiesiog nepavargstantis. Jeigu jam kas būtų pasakęs, kad po visos dienos darbo reikės važiuoti į Maskvą ar kur dar toliau, – jis tuojau, nė nemirktelėjęs būtų tai padaręs.

Jį žmonės labai vertino. Ką jis kalbėdavo, viskas jau būdavo jo paties apmąstyta. Jis daug skaitydavo, bet man atrodo, kad tai, ką skaitydavo, jis dar šimtus kartų permąstydavo, nes aiškiai matai – jo reiškiamos mintys – tai jo mintys, jau perėjusios per jo galvą, per jo širdį, jo išgyventos. Žmonės tai jautė ir labai mielai klausydavo. Paprastai jis kalbėdavo labai ištęstai: mano konferencijos trukdavo maždaug pusvalandį, o jo – valandą, pusantros, o kartais dar ilgiau. Bet žmonės nepavargdavo...

Tuo metu labai nedaug kunigų drįso viešai mokyti vaikus, nes visi žinojo, kad už vaikų mokymą – metai lagerio. Atrodo, jis tai net specialiai darė. Jis neturėjo baimės jausmo – nebijojo nei lagerio, nei ko kito. Gal bijojo, bet to stengėsi nerodyti. Galbūt net norėjo kentėti, kad visi matytų, jog čia toks svarbus reikalas, dėl kurio galima ir pakentėti. Vieną kartą nuteistas, pirma laiko

* Plg. Mylėti artimą. Vilnius, 1998, p. 50-57.

paleistas, jis vėl mokė. Prienuose vėl komisija užtiko jį, surašė aktą, vėl buvo teismas ir vėl įkalintas Pravieniškėse...

Kunigas Juozas turėjo išsiugdęs tokį bruožą: dėl kitų jis galėjo eiti į ugnį. Pavyzdžiui, dėl vaikų. Jeigu būtų reikėję ir ne metus kentėti lageryje, o visus 25-erius, – neabejoju: jis lygiai tą patį būtų daręs. Tai nebuvo jam iš prigimties duota. Jis tai buvo išsiugdęs. Išsiugdęs gilia malda, mąstymu. Jis labai dažnai melsdavosi. Maldoje taip susikaupdavo, kad, atrodydavo, visas pasaulis jam dingsta. Nė vienos dienos jis nepraleisdavo be mąstymo... Giliai mąstantis kunigas negali, tiesiog fiziškai negali būti blogas kunigas. Malda buvo jo viso gyvenimo pagrindas. Maldoje jis sėmėsi visų tų minčių, kurias kitiems perduodavo, maldoje sėmėsi jėgų ištverti. Jo prigimtis nebuvo lengva, jis pats prisipažindavo, kad jam susivaldyti yra nelengva. Tad maldoje jis rasdavo jėgų save tramdyti...

Tokių kunigų kaip Juozas Zdebskis reta. Tokio gilumo, tokio pasiaukojimo. Tokio žmogaus pavyzdys yra nepaprastai reikšmingas. Daugelis iš jo mokėsi, kaip reikia tarnauti žmonėms. Visos jo jėgos buvo skirtos tarnavimui žmonėms.

Šiandien jaunieji kunigai ir visi katalikai turėtų mokytis iš kun. Juozo: gyvenimo su Dievu; maldos, nuolatinio gyvenimo Viešpatyje; nesavanaudiškai mylėti kiekvieną žmogų.

Kun. Juozas turėjo išsiugdęs tikrą krikščionišką artimo meilę. Jis net priešo nelaikė priešu. Jis elgėsi pagal Evangeliją. Priešo jis galėjo tik gailėtis, galėjo jam kuo nors padėti, kad tas truputį susimąstytų. Nedaug yra kunigų, kurie net už saugumiečius būtų taip meldęsi, kaip kunigas Juozas.

Jo stiprybės šaltinis – nuolatinė, gili malda. Jam buvo būdingas nuolatinis, gilus susikaupimas, maldos būsena. Malda buvo jo nuolatinis draugas. Jeigu ne tokia malda, sunku įsivaizduoti, kaip kunigas ar ne kunigas galėtų taip dėl kitų gyventi..."

Kaip minėta, valdžiai neleidžiant atlikti parapijoje kunigo pareigų, kun. Juozas su kitais kunigais įsitraukė į rekolekcijų organizavimą. Jos vyko vienuolėms, inteligentams, būsimiems kunigams. Apie rekolekcijas vienuolėms pasakojo dr. Antanė Kučinskaitė (1915 – 2006):

„1969 m. surengtos slaptos seserų širdiečių metinės rekolekcijos netoli Prienų, Andzevičių šeimos sodyboje. Susirinko apie 20 – 30 seserų. Joms vadovavo kun. J. Zdebskis. Rekolekcijomis nepaprastai žavėjosi visos vienuo-

lės – ir jaunosios, ir gerokai pagyvenusios. Neregėtas dvasingumas. Kai rytais kunigas aukodavo šv. Mišias, jo veidas skleidė nežemiškus spindulius... Tiesiog pasikeisdavo net visa jo laikysena...

Mąstymai, konferencijos pataikydavo tiesiai į sielos gelmes. Būdamas pasaulietis kunigas (ne vienuolis), jis sugebėdavo nuostabiai įsijausti į vienuolių psichiką...

Jis ypač pabrėždavo visišką atsidavimą Dievo Apvaizdai ir skatindavo nugalėti baimės jausmą, drąsiai imtis apaštalavimo darbo. Jis sakė, kad ir joms, pasiaukojusioms Kristaus tarnybai, gali pasitaikyti nukentėti... Tačiau tai jų neturi nubaidyti nuo užsidegimo apaštalauti..."

Apie kun. Juozo Zdebskio veiklą pasakodamas kun. Edmundas Rinkevičius pabrėžė jo išskirtinį atsidavimą artimui: „Tai buvo labai švelnus, nuoširdus, draugiškas žmogus, be jokios puikybės. Jis buvo visiškai atsidavęs savo darbui – kunigiškai tarnystei, todėl mylėjo visus vienodai. Bendravome su juo per vasaros rekolekcijas. Gražus vasaros laikas Dzūkijoje, nuostabi gamta, tyla ir ramybė. Jo žodžiai skamba ramiai, bet be galo įtaigiai – kiekvienas žodis sminga į širdį ir sąmonę. Jis gyveno tuo, ką sakė. Tai neeilinio, labai gilaus proto ir taurios sielos žmogus. Jo Antgamčio supratimas ir mokėjimas logiškai perduoti mintis tiesiog stulbindavo mus, jaunus klierikus.

Būdamas švelnus kasdienybėje, jis visiškai pasikeisdavo klausykloje. Ten jau tapdavo negailestingai reiklus. Mums, būsimiems kunigams, buvo sunkiai suvokiamas jo griežtumas. Padirbėjęs pats kunigu, dabar galiu pasakyti, kad jis matė daugiau negu jam penitentas pasako per išpažintį. Todėl taip jautriai reaguodavo norėdamas padėti. Jis reikalaudavo, kad išpažintis visiškai apnuogintų žmogaus sielą, o tam reikėdavo pasirengimo.

Jo vadovaujamos rekolekcijos buvo naudingiausios mano gyvenime. Ypač naudingos buvo elementarios mąstymo pamokos".

Dvasinis alkis Lietuvoje buvo toks didelis, kad kunigai ne visada suspėdavo atsiliepti į prašančiuosius rekolekcijų, konferencijų. Tačiau kunigo pašaukimas – nuolatinis darbas parapijoje. Ir kai kun. Juozui buvo grąžinta teisė į oficialias pareigas, jis labai nudžiugo. 1970 m. vasaros pradžioje kun. Juozas pradeda dirbti Prienų vikaru.

„Žmonės, – rašo jis, – kodėl mes tokie nepastabūs? – Aplink mus tiek grožio. Viskas žydi. Juk tai meilės šypsena mums. Jei mes sugebėtume visa tai pastebėti ir dėkoti, nebūtų tarp mūsų tiek daug pykčio...

Visa, ką padarau kiekvienam žmogui, padarau Tau, kuris ateini Švenčiausiojo Sakramento paslapty...

Ar galiu būti laimingas ilgėdamasis ko kito, ne kančios?.. Skaistus gyvenimas – tai kankinystė...

Kaip mes įsivaizduojame pergalę? – Paradai, ovacijos, triukšmas. Visi kalba apie didvyriškumą, mini vardus... Tuo tarpu Kristaus pergalė yra: „Kai būsiu pakeltas aukštyn, visus patrauksiu prie savęs..."

Koks paradoksas. Pergalė didžiausiame pažeminime! Iš tikrųjų tik šitaip galima parodyti dvasios didybę. Tikroji pergalė – dvasios pergalė. Kai kankintojai negali pasiekti dvasios persvaros, griebiasi fizinės persvaros – kankinimų, žudynių. Sieloms negalima padėti, nesutinkant priimti pažeminimų. Klaidos negalima išvengti, jei neįmanoma paslėpti savo persvaros, savo puikybės.

Panašiai būna ir mūsų vidinio gyvenimo labirintuose: negalime laimėti vidinės pergalės, jei nesutinkame būti pažeminti prieš save. Kiekviena nesėkmė sukelia neapykantą sau pačiam. Jos paveikti mes pamirštame Jėzaus žodžius: „Be manęs jūs nieko negalite padaryti..." (1970 09 20)

Poilsį duoda tik tas džiaugsmas, kurį gali pastebėti kito akyse, žinodamas, kad tai mano pastangomis, mano kančia jam padovanota... Meilė įrodoma kančia. Meilė maitinama kančia, aukojimusi dėl kito.

Kaip žmogus gali teisingai apsispręsti, kai aplink siaučia audra? – Jei mes taip elgiamės kaip apaštalai aną naktį: pamirštame, kad esame taip arti Jo – kurio klauso vėjai ir jūra. Pamirštame net Jo šventovėje būdami... Visur klajoja mūsų mintys. Palaiminti būtume, jei apie visa tai pasakotume Jam. Bet mes Jį pamirštame...

Mes Jį pamirštame. Visų labiausiai mums Jį primena skausmas, atsidūrimas ties savo būties riba, pajutimas, kad mano būtis – ne mano paties rankose, atminimas Jėzaus žodžių: „Be manęs jūs nieko negalite..."

Štai kodėl skausmas mums yra didžioji palaima – tai priemonė, apsauganti nuo puikybės, sakytume, tarsi duodanti teisę Dievui teikti mums dovanas be pavojaus mūsų Amžinybei" (1971 01 30-31).

Tai paskutiniai kun. Juozo Zdebskio dienoraščio įrašai prieš antrąjį įkalinimą. Dienoraštį toliau rašė jau būdamas Lukiškių kalėjime ir Pravieniškių lageryje.

Ėjo metai. Aprimo didysis skausmas. Gyvenimas iškėlė naujų problemų. Bet neišblėso Kunigo gyvenime aukos dvasia ir pasirengimas priimti kančią kaip atlyginamąją auką už žūvančiuosius ir klaidžiojančiuosius. Viešpats dar leido jam pamatyti atgautąjį grožį tos sielos, už kurią jo tiek kentėta ir aukotasi.

Kaip didžiulė Dievo dovana mylinčioms ar meilės ištroškusioms širdims iškyla kun. Juozo Zdebskio asmenybė, jo kančios ir gyvenimo mokykla, taip gerai atsiskleidusi (argi ne stebuklingai!?) per visus kraustymusis, kalėjimus ir kratas išlikusiuose dienoraščiuose ir mąstymų užrašuose, kartais – atrodytų – širdies krauju rašytuose lapuose. Šie kun. Juozo Zdebskio vidinio gyvenimo puslapiai savo aukos nuopelnu gal laimės malonę tiems, kurie šiandien panašiai išgyvena ir jaučia – dar blaškydamiesi, ar savo kančioje nerasdami vilties spindulėlio...

Teiškyla kaip gyvas pavyzdys MEILĖ ne tik Dievui, bet ir žmogui, verta rašyti visomis didžiosiomis raidėmis, nes ji stiprybės semiasi iš Dievo ir į Jį grįžta, vykdydama Jo Valią – mylėti artimą.

VĖL KALĖJIMAS

1971 m. rugpjūčio 26 d. Prienų vikaras kun. Juozas Zdebskis iškviečiamas pas tardytoją Prienuose ir čia pat areštuojamas. Po keturių dienų (rugpjūčio 30 d.) iš Prienų milicijos jis išvežamas į Vilniaus Lukiškių kalėjimą, kur kalėjo iki 1972 m. sausio 3 d. Paskui perkeliamas į Pravieniškių bendrojo režimo vyrų pataisos darbų koloniją ir čia kalinamas iki 1972 m. rugpjūčio 25 d.

Buvo apkaltintas ir nuteistas už vaikų grupinį katekizavimą. Byla teismui perduota spalio 25 d.

Teismas vyko Kaune lapkričio 11 d. Motinos vardu buvo pateikta kasacija Aukščiausiajam teismui, tačiau nuosprendis – vieneri metai kalėti – 1971 m. gruodžio 9 d. patvirtintas.

Būdamas įkalintas, visus metus rašė dienoraštį – mąstymus. Sunkiai įskaitoma rašysena prirašyti 52 ploni sąsiuvinėliai.

„Gerai prisimenu, kai rugpjūčio 26 d. važiavau vesti rekolekcijų. „Užvažiuokit truputį", – paskambino tardytojas. Surašęs, ką reikėjo, pagaliau pareiškė: „Suimamas... Tokia tardytojų tarnyba". Ir, jau metęs mandagų toną, šaltai prakošė: „Padaryti kratą". Staiga, štai nuo šios valandėlės mano padėtis visai kitokia. Iš karto pagalvojau apie savo kalendorėlį, visus savo nebaigtus reikalus, darbus..." (1971 12 03)

Po trijų mėnesių, jau įkalintas kalėjimo rūsyje, kun. Juozas apmąsto savo būklę: „Stengiuosi suprasti Viešpaties planus. Tada buvo viskas neaišku. Juk važiavau rekolekcijų klierikams vesti, rodos, visa buvo taip reikalinga, ir štai – kaip kardo smūgiu visa nukirsta. Dabar, po trijų mėnesių, jau nenorėčiau, kad to nebūtų buvę... Jau ir savo protu kai ką pajėgiu suprasti: šioje istorijoje, kaip ir visuose Viešpaties planuose, viskas turi savo vietą, viskas reikalinga. Apvaizdos veikime pralaimėjimai mums tampa laimėjimais, taip kaip ir Viešpaties kančioje – didžiausias, atrodytų, pralaimėjimas buvo kaip tik Jo didžiausias laimėjimas. Jo ir mūsų. Taip būna su kiekvienu mūsų skausmu. Ir kad ateitų Velykų Rytas po kančios, – turi būti išgyventa Didžiojo penktadienio tamsa (1971 11 26).

Viskas yra meilė. Taigi ir tai, kad esu vienas. Kažko Dievas iš manęs laukia. Apmąstymo, susikaupimo, rekolekcijų... Priešingybė buvusiam gyvenimui, kur kiekviena minutė buvo užimta.

Juo daugiau kančios, juo didesnė dovana – daugiau meilės (iš Dievo), juo didesnė malonė. Juo daugiau bus metų kalėjime, jei tokia bus Dievo Valia, juo daugiau bus laimėta sieloms, – juo daugiau ne pagal mano svajones...

Lengva ryžtis, kai matai naudą. O kai nieko nematai, kai žinai tik teoriškai, kad plaukas nenukrinta be Jo žinios, kad viskas yra meilė... Tik nežinioje pasirodo meilės jėga – tai proga užtarnauti, laimėti, proga parodyti meilę (1971 09 15).

Mus stebina, kodėl Viešpats paima mus nuo savo darbo, rodos, tokio svarbaus, kurį, rodos, tik aš galiu atlikti, kuris toks svarbus visuomenei, gyvenimui... Lygiai taip jaučiamės, kaip Petras aną vakarą: „Aš Tavęs neišsiginsiu!"

Kaip reikia, kad Viešpats primintų, jog mūsų darbas Dievui nereikalingas. Tai tik leidimas mums būti dalyviais Dievo laimėjimuose.

Kodėl Jėzus tik 33 metus gyveno žemėje? Galėjo nors 50... Kodėl Šv. Agnietė tik 13, Teresėlė – 24, Marija Goretti – 12 metų?.. Taip ir aš: kodėl nespėjau būsimiems kunigams rekolekcijų pravesti?..

Šv. Mergele, neleisk pamiršti, kad visa, ką mes spėjame, ką sugebame, yra malonė. Ir tai, ko nespėjau, nesugebėjau, – yra meilės dovana, net jei tai būtų ir bausmė... Dievas gali išklausyti tobulesniais būdais, negu mes gebame prašyti. Šv. Teresėlės tėvai prašė, kad gimtų berniukas-misionierius. Dievas atsiuntė mergaitę-misionierę – misijų Globėją.

Taip ir mano buvimas kalėjime. Aš – trumparegis, neįžvelgiu, ko tuo siekiama pasauliui, tautai, man... Ką Dievas suteikė per Simo Kudirkos nelaimę? Mums rodos, kad jam nepavyko... O kodėl man neleidžiama šv. Mišių... O ar tai buvo leista Petrui kalėjime, Šv. Pauliui?.. Kokia nesąmonė prieštarauti meilei. Reikia, kad Tavo planų kartais nesuprasčiau. Juk jei tokių momentų nebūtų, aš turbūt pradėčiau jaustis lygus su Tavimi, mano Dieve...

Ir Tavo, Šv. Mergele, gyvenime nuolat būdavo tokių momentų. Kai radot Jėzų šventykloje: „Kam manęs ieškojote, argi nežinojote, kad man reikia būti tuose dalykuose, kurie yra mano Tėvo?“ Ir jūs nieko tada nesupratote...

Juk tai momentai pasitikėti. Pasitikėjimas – tai meilė, nusižeminimas. Nuolankumo mokykla. Juk prieš Tave aš kaip dulkelė audroje, kaip šapelis pavasario upėje. Tai tiesa, bet puikybė taip nenori jos pripažinti...

Šapelis... Esu nešamas nusižeminimo link. Visų žmonių, viso pasaulio istorija turi tik šią kryptį. Tai kelias į mūsų laimę čia ir Amžinybėje.

Šv. Mergele, kad mes visą gyvenimą tai suprastume! Juk tai, kad nežinau savo likimo [kalėjime], irgi nusižeminimas... Taip pat ir tai, ko ilgiuosi, ko maldauju... Juk maldauju, kad Jėzus nusižemintų ligi mano kameros paprastumo... Ar aš dar kada gyvenime turėsiu teisę didžiuotis?.. Visas mano gyvenimas – tarnavimas kitiems. Šv. Mergele, o kaip atrodo mano gyvenimas, žvelgiant iš šio taško? Mano praeitis ir ateitis? Kameroje aš vienas. Kokia speciali malonė, kad aš vienas! Leisk ją panaudoti pagal Viešpaties Valią. Juk tai priešingybė buvusiam mano gyvenimo krūviui, kai ne visur spėdavau, kai nepasidalydavo rekolekcijų rengėjai. Viskam Viešpaties išmintis randa vietą... (1971 09 16)

Laisvėje nuolat kremtiesi, kiek daug kas nepadaryta, nenueita, nepakalbėta... O čia būtent visos pareigos atliktos, nes už mane pats Dievas visa turi nuveikti. Juk tai Jo Valia, kad neinu savo pareigų... (1971 09 18)

Kartais žmogaus gyvenime turi taip būti, kad viskas būtų prieš jo norus. Tik tada pajunti, ką reiškia auka. Tik tada turbūt supranti, ką reiškia: „Tėve, jei galima tepraeina ši taurė..." Tik tada pajunti svorį ir antrosios dalies šios frazės: „tačiau tebūna ne mano, bet Tavo Valia!"

Juk tai didžių laimėjimų dienos. Ačiū! Šv. Mergele, pasakyk taip, kaip Tu moki, ir prijunk prie Jėzaus kančios už tuos, kurių aš nepajėgiu kartais prisiminti (1971 09 20).

Kas buvo šiomis dienomis prieš 19 metų? – Šventimų dienos, mano galutinis apsisprendimas. Gerai, kad taip apsispręsta. Prisimenu, kaip rektorius kalbėjo „Ištverkite 20 metų, paskui ištversite viską. Bet štai 20 metų, o kažin ar lengvesnė ta kova...

Ką aš daryčiau, jei Apvaizda pareikalautų panašiai kaip iš vyskupo Matulionio? Kai tokia mintis ateina, žinau tik viena: maldauti stiprybės. Akys atsigręžia į Tave, Šv. Mergele: „Atsimink, jog amžiais nėra girdėta, kad apleistum bent vieną..." (1971 09 19)

Vyskupo Matulionio jau nėra žemėje. Iš šio taško žvelgiant, ką reiškia dabar jo praleistos kalėjime dešimtys metų, jei atsiranda sielų, kurios jam dėkoja... Bet Tu žinai, kad tai suprasti reikia Malonės dovanos...

Nerimas dėl ateities – tai ne kas kita, kaip nepasitikėjimas meile. Jei visiškai tikiu, kad mane myli, kaip galiu būti dėl ko nors neramus? Šv. Mergele, tebūna šis supratimas mano giliausiam nusižeminimui. Bet Tu žinai, kad motina didžiausią dėmesį skiria silpniausiam vaikeliui... (1971 09 20)

19 metų, kai suteikta kunigystės malonė! Atleisk, Viešpatie, visas klaidas, visa, ko nepadariau, ką padaryti turėjau, ką dariau ne tai, ko Tu norėjai... Mano draugai konfratai šį vakarą susikaupę. Rekolekcijų pradžia. Tepasigaili Viešpats ir šiose sąlygose tesuteikia man tai, ką ir jiems. Šiandien mes trys. Draugai lošia domino ir mano mintys gali būti laisvai su Tavimi, Šv. Mergele...

Prisimenu kunigo Sigito T. žodžius: „Kad vaikai burtųsi, reikia tik vieno: kad jie jaustų meilės šilumą iš mūsų. Jei vaikų draugiškai neprakalbinai kasdieną, jie savaime ims skirstytis".

Juk tai tinka visur. Ir mano kameros draugams tik meilės šiluma gali turėti įtakos. Prižiūrėtoja, kuri su panieka į mus žiūrėdavo, vakar paprašyta atnešė degtukų mano draugams. Aš jai visada buvau tik mandagus. Dabar jos akyse nematyti paniekos mums.

Dieve, kas per paslaptis yra meilė! Vargšė mama, pajėgė net į Vilnių atvažiuoti... (1971 09 23)

Šitiek nuodėmių aplink, ar turiu teisę prašyti, kad išleistų? Šv. Mergele, Tu būk absoliuti Šeimininkė viso, kas su manimi siejasi. Paguosk mamą ir visas mamas...

Čia tūkstančiai jaunimo! O visoj Lietuvoj! Pasauly! Kiek reikia atgailos už jų nuodėmes ir už tuos, kas juos nuodėmių išmokė... Juk visų jų akelės buvo tyros. O aš noriu, kad mane greičiau iš čia išleistų... (1971 09 18 – 22)

Žvelgiu į šiuos tris nelaimingus vaikinus kameroje ir norisi klausti: „Ko iš manęs nori, Viešpatie?" Tu matai, koks aš bejėgis prieš juos. Aleksas Tavo vardą su baisiausiais keiksmais maišo. Tik Tavo malonė gali juos pakeisti. Daugiausia, ką galiu jiems duoti – kentėti už juos vienybėje su Tavimi, Viešpatie... Kiek Tu leisi suprasti ir duoti jėgų įvykdyti... (1971 09 27)

Viešpatie, mano parapija – trys nelaimingi jauni žmonės, kurių vieną teisė mirties bausme, bet paskui davė 15 metų... Antras laukia teismo ir beviltiškai sprendžia, kas bus iš gyvenimo, jei gaus 15 metų, o jei sušaudymas... Trečias... O trečias – pasiėmęs popieriaus, skaičiuoja „sroką" – gresia keturi straipsniai. Ir niekaip neišeina daugiau kaip 10 metų. Vargšė mano parapija! Jie nė vienas nemoka pasitikėti Dievu (1971 09 30).

Visiškai kitaip aš jaučiuosi. Kokia begalinė dovana tikėjimas... O vargšai mano draugai nuodėmių naštos prislėgti. Jie tikrai galėtų prieiti išpažinties, bet jiems tai svetima. Ar čia nėra ir mano kaltės, Viešpatie? Jie mano žodžių neklauso... Reikia kažko kito.

Viską Tu numatei, gerasis Mokytojau. Kas yra žmogus, jei jis gali elgtis prieš Dievo Valią, jei jis gali paniekinti Jo Meilę... Kokia puikybė, kuri padaro žmogų nuodėmės vergu ir neleidžia pamatyti jokios kitos džiaugsmo rūšies.

Jei nors vienam iš jų padėti būtų galima... Argi nevertėtų visa pakelti... Taip, bet tai tik teorija. Visi jausmai kalba kitaip. Ir tik Tu, Viešpatie, gali padėti realiai gyvenime tai suprasti.

Šv. Mergele, kas man – silpnučiam vaikeliui, belieka, jei ne prisiglausti prie Motinos, kas belieka... Ir šis žinojimas, kad aš Tavo, kad visa, kas mano – Tavo, – juk tai mano didžioji viltis. Argi būtina vaikeliui žinoti, kaip Motina sutvarkys viską? Neleisk pamiršti vieno: jei bus sunku, tai Tu juk neturi teisės – pagal mūsų sutartį – palikti manęs be reikalingos Malonės... (1971 10 03)

Nauja vieta

Trečia diena, kai esu naujoje kameroje. Čia jau ne keturi, o šeši – daugiau žmonių, daugiau kalbėjimo, ypač iš karto atrodė labai ankšta. Bet... Juo sunkiau, juo daugiau ant aukuro... Čia žmonės kultūringesni, išskyrus vieną – Vytą. Jis viską kloja apie savo nedorybes... Moterų atžvilgiu tikras patinas, matyti iš jo elgesio su prižiūrėtojomis. Šv. Mergele, juk tai daugelio mūsų tautos vaikų tipas. Ar ilgai Viešpats bus niekinamas Jo kūrinių?..

Kitas – rašytojas eruditas. Dar kitas – vairuotojas. Kažkaip drąsiai kalba prieš komunistus. Kiti įspėjo – saugotis. O pagyvenęs buhalteris – tikrai tikintis. Paspaudė ranką, sužinojęs, kad esu kunigas. Dar vienas – tikras ar apsimetęs silpnaprotis. Štai visa mano parapija...

Kam esu perkeltas į šią kamerą? Juk Dievo planuose nieko nebūna atsitiktinai, netyčia. Viena aišku, kad mes ne visus Viešpaties planus suprasti, ne visas Jo mintis aprėpti pajėgiame. Šv. Mergele, Tu esi sargyboje, kad mes Jo Valią suprastume ir įvykdytume. Tu turi pareigą mums pasakyti... Bet Tu pasakyk visiems, visam pasauliui – nė vienas iš tų tūkstančių jaunuolių nežino, kad žmogaus laimė – vykdyti Jo Valią... (1971 10 08)

Per radiją kalba kolūkio vadovė – į klausimą, kada ji būna laimingiausia, atsakė: „Kada kas nors įvertina pastangas...“ Ar aš taip pat? Viena savo dalimi – taip. Tačiau kita dalis žino, kad tai nereikšminga. Tik vieno įvertinimo

reikia: ar visa tai, ką duoda kiekviena diena, bus panaudota taip, kad tai reikštų meilę Jam ir susirūpinimą sielomis. Tu, Geroji, budėk, kad būtų tik taip mano ir mūsų visų gyvenime... (1971 10 09)

Vagių kameroje

Vėl naujoje kameroje. Vėl ketvirtame aukšte. Kiekvieną kartą, atėjus į naują kamerą, būna panaši nuotaika. Kažkokia minorinė. Nė vieno nepažįsti. Pati aplinka dažniausiai atrodo netvarkingesnė negu buvusi. Paskui viskas pamažu keičiasi. Tarp tų žmonių atsiranda ir įdomių, net draugiškumo gijos pradeda megztis.

Radau tris draugus. Visi nuteisti pagal 146 straipsnį. Prisistato: „Mes – vagys". Šiaip, atrodo, labai ramūs. Rodos, nė vienas nesikeikia. Tai labai nuostabu.

Šv. Mergele, kokiu tikslu mane čia atsiuntė Apvaizda? Juk nieko atsitiktinio nebūna Jo planuose?.. (1971 10 25)

Geroji, leisk atiduoti jiems visa, kam Viešpats mane pas juos siuntė, ko tikėjosi iš manęs... Tu matei šiandien, kiek aš galiu duoti, žiūrėdamas į žmogaus nelaimę...

Jėzus Alyvų Kalno valandą degė begaliniu noru juos visus padaryti turtingus. Bet jie nepriėmė... Tada Jis nuo kryžiaus prabilo savo kančia: „Susidomėkite mano meile ir priimkite ją!" – Šv. Mergele, ir Tu degei šita pačia mintimi. Ir mano vargšę širdį uždek...

Šiandien per radiją buvo nuostabi laida – Bacho, Guno, Šuberto „Ave Maria". Ir net mano Kolia pasakė: „Nuostabu!"

Tikriausiai šią nuostabią laidą girdėjo ir kas nors iš mano draugų, artimųjų. Tikriausiai ir Loreta – juk ji atmintinai moka visus „Ave Maria" (1971 10 26)

Šventoji Mergele,
Tau gerai žinoma būklė,
apie kurią Evangelija tik užsimena:
jie nieko iš to nesuprato...

Ir mano gyvenime dabar laikas,
kai daugelio dalykų nesuprantu.

Bet argi neužtenka žinojimo,
kad Tu viską žinai...
Tu, kuri mane myli.

Mes laimime savo nežinojimu.
O tai, ką žinome, ir taip aišku.

Šventoji Mergele,
ir vėl į Tave turiu savo akis kreipti:
Tu išmokyk taip pasitikėti,
kad tas pasitikėjimas pas Viešpatį laimėtų.
Pasitikėti taip, kad pasitikėjimas priverstų...

Bet tai gali tik malonė!
Šito maldauju, Šventoji Mergele!

Šventoji Mergele,
Tavo gyvenime buvo labai daug nežinios.
Jau pačiu Apreiškimo momentu
tikriausiai Tau buvo daug kas neaišku.
Bet Tu nekamantinėjai Angelo.
Tu paklausei tik to,
kas buvo esminis dalykas:
Kaip tai įvyks,
jeigu aš nepažįstu vyro?
O atsakymo į visus kitus klausimus
Tu laukei. Laukei ilgai –
net dešimtis metų!
Tačiau tai,
kas buvo svarbiausia Tavo laimei,
Tu tikrai žinojai,
kad įvyks visų baisiausia:
Pervers mano rankas ir kojas,
suskaičiuos visus mano kaulus...

Šventoji Mergele...
Ir Tu turėjai laukti.
Laukti nežinioje, vien tikėdama meile.
Bet juk tai ir buvo
Tavo meilės Dievui įrodymas,
Tavo laimėjimas!

Ir mano gyvenimui tik šiam tikslui duota
mano dabartinė nežinia.
Juk tai dovana!
Begalinė, neįkainojama.
O aš ne kartą ja bodžiuosi...

Juk aš nieko neturiu savo.
Mano laikas, mano gyvenimas –
ne mano. Visa visa – Tavo!
Pameni mūsų sutartį? –
Koks varganas aš tos sutarties dalyvis...
Ją įvykdyti, išlaikyti duotą pažadą
aš negaliu be Tavo pagalbos.
Tu pati turi tą sutartį
mano sąmonėje, mano gyvenime sukurti.
Tikriausiai ne kartą
aš Tau prieštarauju..." (1971 10 19)

Šioje kameroje kun. Juozas buvo apvogtas, pajuto visišką jaunesniųjų nesiskaitymą su vyresniaisiais. Visa tai jis stengiasi suprasti.

„Vis dėlto ką reiškia paskutiniai įvykiai? Ką gali manyje pažadinti vakarykštis budėtojos pasielgimas (įžūlumas, panieka)? Kameros draugų vidinė būsena, jų dėmesys savo norams? – Ką daugiau, jei ne didesnį nusižeminimą, nes juk tai priminimas, ko tikisi iš manęs visi ateistai. Ne ko kito tikėsis ir mane teisdami. Neapykanta juos verčia taip galvoti. Jie kaip tik nenori, kad atsiskleistų kankinystė. Byloje vienoje charakteristikoje taip ir rašo: „Stengiasi daryti save kankiniu". Štai ko ateistai many labiausiai nepakenčia.

Antras dalykas, kurį Viešpats leidžia man šioje kameroje pajusti, tai visiškas nenoras prie ko nors prisirišti... O svarbiausia, kad dar kartą įsitikinau, jog

reikia nusižeminti, negalvoti, kad mane čia kas nors turi gerbti, mandagiai elgtis. Už viską, viską dėkoju... (1971 11 02)

Mane paguodžia Jėzaus gyvenimas –
tylusis gyvenimas.
Kuo dabar aš galiu daryti gera?
Kuo būnu panašus į Jėzų? –
Savo negalėjimu.
Mano valios dabar nėra – negali būti.
Aš pats galiu tik keikti, neapkęsti,
taip kaip šalia Jėzaus
vienas mirdamas ant kryžiaus keikė...
Arba – galiu nusižeminti,
kaip darė antrasis, –
priimti visa kaip pelnytą bausmę
už savo ir už viso pasaulio nuodėmes.

Viešpaties išmintis ir blogį
panaudoja savo karalystės tikslams.

Tėvas Kolbė savo bejėgiška mirtimi
prakalbėjo visam pasauliui
daug galingiau, negu savo veikla,
net savo spauda.
Jėzus pasakė:
Kai būsiu pakeltas aukštyn,
visus patrauksiu prie savęs.
Kai Jėzus tapo visiškai bejėgis,
tada pasidarė žinomas ir neužmirštamas
visam pasauliui.
Kai būsiu pakeltas, visus patrauksiu...
Ecce Homo...
Visur bejėgiškumas...

Galėjo Jėzus dar dešimtis metų mokyti,
o tačiau...

Jis mokyti pradėjo savo negalėjimu!
Ir būtent savo negalėjimu
Jis pasidarė žinomas visam pasauliui –
visiems tūkstančiams metų
ligi pasaulio pabaigos.

Kaip nuostabu, o Viešpatie!
Tavo rankose viskas
tarnauja Tavo reikalams –
net paties šėtono veikla
Tau tarnauja (1971 11 21).

Sapnas

Buvau kažkokioje bažnyčioje, rodos, būsimoje darbovietėje. Bet visų svarbiausia – bažnyčioje, lyg klube, kur tvarkaus biblioteką, presbiterijoje, Evangelijos pusėje, – nežinau, ko aš ten atsidūriau, – žiūriu: ant altoriaus laiptų sėdi Šv. Mergelė, – Tu, mieloji Motina!, rodos, kažką pasilenkusi rašo, gal mezga... Žinau, kad ta mintis mano galvoje buvo: Ji paprasta, mūsų vargo dalininkė, Jos nereikia bijoti. Bet gerai žinojau (kažkaip panašiai, kaip tada – sapnuodamas Šv. Teresėlę), tikriausiai žinojau, kad tai Šv. Mergelė – Tu mieloji Motina! Iš kažkokios šventos baimės savo vietoj – per porą žingsnių – lėtai kluptelėjau su baimingu klausimu žvelgdamas į Šv. Mergelės veidą: kas dabar bus? Lyg su baime, ką man pasakys? Bet Šv. Mergelė nieko nepasakė, tik pakėlė galvą, atkreipė į mane akis – aš jau klūpojau – ir švelniai, nuostabiai nusišypsojo... Neapsakomo džiaugsmo banga užliejo širdį, tarsi toji šypsena turėjo reikšti mano likimą, tarsi tai buvo koks sprendimas man... Šiandien visą dieną gyvenu, to sapno veikiamas.

Tai buvo vienas iš tų sapnų, kurie visą gyvenimą nepamirštami, kaip tada Šv. Teresėlės... Tik tada buvo realus įrodymas (telefono skambutis). Čia – ne. Nebuvo net šviesos aureolės – lyg pabrėžiant, kad Šv. Mergelė paprasta, mums artima, kad Jos nereikia bijoti. Negalėčiau pasakyti, nei kokios spalvos akys, plaukai, nei kaip apsirengusi, – žinau tik, kad ilgas rūbas, ne baltas, kažkoks spalvotas. Tačiau toks pat nuostabus žinojimas, kaip ir Šv. Teresėlės sapne. Niekas nekalbėjo, nebuvo jokių palydovų. Kas man pasakė, kad tai Šv. Merge-

lė? – Tarsi vidinis, absoliučiai tikras žinojimas, kuris mane parklupdė, nebuvo ir jokio klausimo, prieš ką aš klaupiuosi. Tai buvo absoliučiai aišku. Visas prakalbėjimas – ta nuostabi šypsena ir akordas jai – nepaprasta džiaugsmo banga...

Šv. Mergele, šiaip ar taip, aš Tau nuoširdžiai dėkoju. Jei tai buvo vien tik sapnas, jis vis tiek patarnavo mudviejų „diplomatinių santykių" pagerinimui – kad ne vien prote, bet ir jausmuose man būtum artima, miela, kad būtum mano Nuosavybė... – taip kaip aš – Tavo nuosavybė esu... (1971 12 18)

Gerasis Kristau,
leisk mintyse su Tavimi
apeiti Kryžiaus kelią.

Tu – kalinys,
Tu išgyvenai tą valandėlę,
kai žmogus iš laisvo kaip paukštis
vienu momentu tampa belaisvis,
tampa daiktas...
Ir Tu buvai kažkur pogrindy.
Turbūt išsitiesei pailsėti ant akmenų...

Tu patyrei žmonių šiurkštumą,
kai elgėsi su Tavimi kaip su gyvuliu...
Net kur kas blogiau –
su gyvuliais žmogus taip nesielgia...
Tave mušė...
Jie laukė, kada išseks Tavo kantrybė...

Mokytojau, Tu išgyvenai tai,
ką išgyvena pasmerkti sušaudyti...
Visada žmogus kažko tikisi geriau,
negu iš tikrųjų įvyksta...
Kai įvyksta tai, kas blogiausia –
kokia keista būna savijauta –
tarsi perėjimas iš dienos į naktį,
tarsi pabudimas iš sapno.

Blogiausias atvejis –
tai nežinia...

Mokytojau, Tu išgyvenai skausmą
dėl artimųjų kančios.
Tu sutikai savo mielą Motiną.
Tu buvai prieš Ją
ir prieš visą pasaulį pažemintas.
Tau buvo skaudu, kad Ji kenčia,
Bet vis tiek Jai kentėti leidai...
Tikriausiai taip būna
ir su mūsų kančiomis.
Tu myli mus,
bet dėl didelių tikslų,
dėl mūsų ir kitų laimės
vis tiek kentėti leidi.
Ačiū, Viešpatie!
Bet Tu visur su mumis
eini kentėti ir pats...

Taip, tik tada, kai turime išgyventi
visų blogiausią atvejį,
pasirodo mūsų apsisprendimas aukai.
Tik tada ir įvyksta
mūsų tikroji auka (1971 10 02).

Pykčio proveržis

Šv. Mergele, Tu žinai, kas buvo prieš kelias valandas. Pavalgėm pietus. Algiui (sumušęs žmoną) atnešė megztinį ir dar šį tą, taip pat ir pyragaičių Kūčioms. Visiems davė paragauti. Užsimezgė pokalbis apie Kalėdų papročius, apie šieną. Mažasis Jura labai bjauriai leptelėjo apie Jėzaus gimimą.

Aš po pietų buvau nuvirtęs ant lovos. Po tų Juros žodžių mane, kaip spyruoklę, kažkas išsviedė iš lovos. Prišokau prie Juros – jis antrame aukšte guli. Nežinau, kas sulaikė ranką, kad netrenkčiau... Viduj pajutau: būtina viską pa-

daryti savo Viešpaties garbei apginti – kad Jis nebūtų su purvais maišomas. Sąmoningai įsidėjau galvon šią mintį: kad tik ši pastanga nebūtų kova dėl savo puikybės patenkinimo...

O Jurai pasakiau:

– Ar tu gyvulys ar žmogus? Privalai gerbti tuos žmones, kurie yra su tavim. O dėl Dievo, aš kovosiu ligi mirties! Turbūt tau varžtas atsileido, kažkoks šėtono apsėstas esi – tokio dar nebuvo, kiek čia chuliganų teko matyti. Aš tave rimtai įspėju: iškels man bylą, bet ir tu liksi invalidas arba... ir užteks gyventi...

Paskui galvojau, ar aš sąmoningai taip kalbėjau, ar tik gąsdinau? Sąmoningai niekad nenorėčiau, bet – man net pačiam baisu – aš nežinojau, kad galiu taip baisiai užpykti. Dar kokį pusvalandį lyg kokias konvulsijas raumenyse jaučiau... Nežinau, ar kada buvau taip baisiai supykęs.

Paskui vėl, prigulęs savo lovoje, meldžiausi, stengiausi mąstyti apie Jėzaus pažeminimą: „*Mes žinom, kad Tu velnio apsėstas...*" Ir protarpiais raumenis visame kūne vis įtempdavo kažkokia pykčio konvulsija. Palengva nuramino ši mintis: ar pajėgčiau ir už Jurą aukoti savo kentėjimus? Visa prigimtis purtėsi, bet... Jėzaus pavyzdys! Taip, „*Tėve, atleisk, nes jie nežino ką daro!*"

Vakaras. Po tokios baisios audros. Džiaugiausi, kad nepavartojau fizinės jėgos... Už Tavo, Viešpatie, reikalus čia nereikia pavartoti fizinės jėgos pirmajam. Nes tas, priverstas neburnoti, nekalbėti ko nors baisaus prieš Dievą – vis tiek degs Jam neapykanta... Taip. Reikia bandyti jį draugiškai paveikti. Veiksmas juk lygus atoveiksmiui. Prievarta sukels tik neapykantą...

Dar viena keista mintis atėjo: ar tik prižiūrėtojai ne tyčia laiko mane su tokiais bedvasiais išsigimėliais?.. Ar čia tik atsitiktinumas, kad tik vienoje kameroje teko būti su kultūringais žmonėmis – rašytoju, buhalteriu, Eugenijumi? (1971 12 22)

Gaila tų vaikinų dėl jų dvasios skurdo. Tiesiog negaliu suprasti, kaip jie savo būklę, savo skurdą ištveria. Ne kartą apie tai galvoju, stengiuosi perprasti, bet man tai nepavyksta, – kaip jiems nepasidaro iki pasišlykštėjimo bjauru dėl savo kalbų, minčių... Tikriausiai jie tai laiko vertybe iš puikybės ir dėl puikybės aklumo. Dieve, kas yra puikybė, jei iš žmogaus padaro pabaisą... Kas yra pragaras... Juk tai tikra pragaro atmosfera... Viešpatie, juk visą Amžinybę jie turės baisioje kartybėje jausti vieni kitų varganumą... Jie negalės vieni nuo kitų pabėgti – neturės kur...

O ką gali jausti tokiomis sąlygomis gyvendami tokie kaip mes? Kameroje, maždaug 2x5 m, mes šešiese – trys lovos dviem aukštais. Toje pačioje aplinkoje, niekuo neatitvertas, tualetas...

Šv. Mergele, tepriima Viešpats šv. Mišių Auką už visų nuodėmes, kad jiems nereikėtų taip amžinai... Ir Dievo gailestingumas visa tai paverčia tam tikra prasme į gera... Juk tai Jo Valia. Tai efektyvus prisidėjimas prie tos kovos, pagalba draugams, iš kurių tarpo, nuoširdžios draugystės esu paimtas... Kartu ir dėl šių vargšų išganymo. Visa tai turi būti taip, kaip Jėzaus gyvenime turėjo būti, kad įvyktų Velykų Rytas (1971 12 27).

Didelė meilė nesunaikina kančios,
tik duoda jėgų ją pakelti.
Ir mylint gali prasiveržti skundas, dejonė.
Jei Jėzus dejavo, tai reiškia –
kiekvienam iš mūsų natūralu pajusti
silpnumo valandas, baimę, svyravimą.
Bent tiek aišku – turi būti
nuolatinė mano pastanga ištverti.
Pasakyčiau, turi būti
nuolatinis maldos gyvenimas,
kasdienė mąstomoji malda.

Jis draugus rado miegančius.
Kitaip sakant, Jis rado ne draugus.
Jis atėjo ieškoti meilės – ir jos nerado...
Ar tai, kad Jėzus ieškojo draugų,
ieškojo meilės,
nerodo, kad Jis tikrai jautė kažką panašaus,
ką pragaro nelaimingieji pajunta,
sužinoję savo baisų likimą?
Tikriausiai jau mirties valandą
jie turi pajusti tą baisų apleidimą,
meilės nebuvimą,
kurį pajuto Jėzus aną baisią valandą.
Vadinasi, būti panašiam į Jį –
tai pajusti ir apleidimą, tiksliau –
pabūti kalėjime...“ (1971 10 22)

Pasirengimas teismui. Kalba

Kun. Juozas rengėsi teismui, kuris buvo numatytas 1971 m. lapkričio 11 d. Parengė ir savo kalbos teisme tekstą, kurio, deja, jam nebuvo leista perskaityti. Tačiau sąsiuvinėlį su tekstu jam pavyko perduoti per pasimatymą lapkričio 16 d. savo motinai, kuri jį perdavė Vladui Lapieniui. Kalbos tekstas netrukus buvo persiųstas ir į Vakarus. Štai toji kalba.

Tarp dviejų įstatymų... Teisė gyventi, kai draudžiama gimti...

1971 m. rugpjūčio 26 d. buvau areštuotas ir iškelta baudžiamoji byla už tai, kad šių metų vasarą Prienų bažnyčioje mokiau vaikus tikėjimo tiesų. Viename iš bylos aktų užrašyta: „Rasta bažnyčioje apie 70 vaikų ir apie 50 tėvų. Kaltinamas pažeidimu LTSR BK str. 143 I d., kuris kalba apie Bažnyčios atskyrimą nuo valstybės. Kaltinimas paskelbtas suimant."

Kuo motyvuoju savo elgseną? Tenka pakartoti tą patį motyvą, kuris buvo pasakytas, kai ateistų grupė, atėjusi į bažnyčią, paklausė, ar žinąs, kad vaikus mokyti draudžiama. Atsakyti lieka tais pačiais žodžiais, kuriais pirmieji Jėzaus pasiuntiniai paaiškino Aukščiausiam žydų teismui: „*Dievo reikia klausyti labiau kaip žmonių*".

1. Taigi pagrindinis atsakymas į klausimą, kodėl mokiau vaikus tikėjimo tiesų, – dėl to, kad toks yra Kristaus reikalavimas: „*Eikite ir mokykite /.../ laikyti visa, ką esu jums kalbėjęs*". Įsakymas apima visus žmones neskiriant – suaugęs ar vaikas. Mokyti ne savo išminties, ne kurio nors filosofo siūlomo gyvenimo būdo, bet to, kurio reikalauja Kristus, pabrėžiant didžiausią Jo reikalavimą – nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu. Iš tų, kurie pasisiūlė būti gyvenimo meno mokytojais, nė vienas šitaip reikalauti nedrįso. Nė komunistų partija.

2. Šį Kristaus reikalavimą pakartoja Romos Katalikų Bažnyčia, kaip juridinis asmuo, savo juridiniame kodekse trimis paragrafais (CIC 1329, 1330, 1331).

3. Reikalavimą mokyti vaikus tikėjimo tiesų – Kristaus nurodyto gyvenimo būdo – pratęsia vaikų tėvai, kurie į savo vaikus turi natūralią teisę. Kai tėvai nori, kad jų vaikai mokėtų muzikos, kviečia muzikos mokytoją, matematikos – matematikos mokytoją ir pan.

I

Taigi mes atsiduriame tarp dviejų įstatymų. Atrodytų, kad šis teismas nereikalingas. Kokį tikslą galėtų turėti valstybė leisdama įstatymus, jei ne piliečių gerovę, kuri negali būti suprantama be sąžinės laisvės, be tėvų teisės į savo vaikus? LTSR konstitucija pripažįsta sąžinės laisvę ir tėvų teisę į savo vaikus. Žmogaus teisių deklaracija pasirašyta ir ratifikuota. Apie tai gana išsamiai buvo išdėstyta prieš metus tokioje pat kun. Antano Šeškevičiaus byloje. Kadangi ir ši, dabartinė byla nėra paskiro individo – teisiamojo – reikalas, bet Katalikų Bažnyčios, kaip juridinio asmens, reikalas tam tikroje geografinėje plotmėje, tai visa tai kartoti turbūt nereikia.

/.../ Laisvė Katalikų Bažnyčiai, kaip juridiniam asmeniui, turi reikštis leidimu funkcionuoti. Pavyzdžiui, jei leidžiama gyventi, tai kartu ir valgyti, ir kvėpuoti, ir pan. Jei oficialiai leidžiama egzistuoti kunigams, tai savaime įeina ir leidimas reikštis pagrindinėmis savo funkcijomis, t.y. aukoti, atleisti nuodėmes Dievo Vardu (teisti) ir mokyti.

Išeina, kad esu teisiamas už savo tiesioginių pareigų atlikimą.

Pažvelgus į bylos dokumentus, ateistų charakteristikos iš įvairių buvusių darboviečių kaltina tuo pačiu – už savo pareigų atlikimą.

Gaila, kad ten neradau charakteristikos iš Vyskupo kanceliarijos, – ar ir ji būtų kaltinusi už pareigų atlikimą?..

II

Teismo akivaizdoje reikia parodyti ir psichologines aplinkybes, neabejotinai turinčias įtakos ir mano elgsenai, už kurią esu teisiamas.

Tas aplinkybes sudaro gyvenimo faktai, kuriuose patys ateistai arba paskiros institucijos nesilaiko to paties įstatymo, kalbančio apie sąžinės laisvę, pagal kurį šiandien esu teisiamas.

Žodis „ateistas“ čia pavartotas kaip labiausiai tinkantis mūsų reikalui, kadangi ateistas, ar jis būtų saugumo darbuotojas, ar administracinio aparato, ar švietimo, šiuo atveju reiškiasi vienodai, kaip kovotojas prieš Dievą.

Sąžinės laisvės problemą TSRS įstatymai sprendžia atskirdami Bažnyčią nuo valstybės. Deja, kai kurių ateistų dėka Bažnyčia jaučiasi ne atskirta nuo valstybės, o priešingai – palenkta ateistų interesams, ir tai gana dažnai apgaulės, klastos keliu.

Dėl tų pačių priežasčių tikintieji jaučiasi „už borto“, jaučia nelygybę prieš įstatymą. Pavyzdžio dėlei galima vieną kitą faktą priminti, ypač kurie artimai siejasi su mūsų bylos objektu.

Pirmiausia tikintieji jaučia nelygybę prieš įstatymą, kurią ypač išryškina faktas, kad ateistai turi savo spaudą, mokyklas, o tikintiesiems tai neleidžiama.

Jei kunigai baudžiami už vaikų rengimą pirmajai išpažinčiai, tai norisi klausti, ar yra buvusi iškelta bent viena byla ateistams už tikinčiųjų interesų pažeidimus, ypač pagal 1966 m. paskelbtą BK § 143 papildymą. Tokių faktų juk nėra.

a) Pavyzdžiui, prieš metus buvo atleista iš darbo Vilkaviškio vidurinės mokyklos mokytoja Ona Brilienė kaip tikinti, dėl to neturinti teisės dirbti pedagoginio darbo ir net niekur kitur dirbti, – ar tai ne pažeidimas sąžinės laisvės? Ir tai ne vienintelis faktas mūsų aplinkoje.

b) Taip pat ateistų pastanga, kad visuomenė, ypač jaunimas, moksleiviai, tarnautojai, nedalyvautų šv. Mišiose. Tikriausiai jie jaučia, kad Dievą pažinti lengviausiai iš veido, tikrai maldoje paskendusio. Jie instinktyviai jaučia, kad visa, ką mes vadiname „malonės veikimu“, taigi ir tikėjimo tvirtumas, yra būtinai susiję su šv. Mišiomis. Vadinasi, egzistuoja sąžinės laisvė, bet kad visuomenės, ypač jaunimo, vidinė kultūra nebūtų maitinama. Yra daug faktų, kai mokytojai neleidžia į bažnyčią laidotuvėse dalyvaujančių mokinių arba iš bažnyčios juos išveda. Ar tai ne nusikaltimas prieš sąžinės laisvę?

Ypač tikintiesiems nesuprantama, kodėl Vyriausybė neatsiliepė nė į vieną tikinčiųjų pareiškimą dėl esančių nenormalumų tikinčiųjų atžvilgiu. Juk spaudoje buvo paskelbta, kad mėnesio laikotarpy atitinkama institucija privalo reaguoti į pareiškimus. Pavyzdžiu gali būti ir su šia byla susijęs tikinčiųjų reagavimas. Šią vasarą, kai grupė ateistų atėjo į bažnyčią mokant vaikus tikėjimo tiesų ir pradėjo iš pasalų fotografuoti vaikus, klausinėti jų pavardžių, motinos stojo ginti savo vaikų. Bažnyčioje kilo triukšmas. /.../ Po šio įvykio 89 vaikų tėvai parašė skundą Liaudies kontrolės komisijai prie TSKP CK, kurio tema buvo „nutraukti savavaliavimą prieš tikinčiuosius“. Į kreipimąsi nebuvo jokio oficialaus atsakymo, nors siuntėjo adresas buvo.

Pažvelkime toliau.

Daug faktų iš ateistų elgsenos dvelkia aiškia apgaule, klasta prieš sąžinės laisvės reikalavimą. Ir kodėl visa tai nebūna baudžiama? Ne kartą ateistų elgesys prieš tikinčią visuomenę būna panašus į Šekspyro raštuose XV a. pavaizduotą hercogo Glosterio elgseną, kuris, siekdamas Anglijos karaliaus sosto,

visus konkurentus slapta žudydamas, visuomenei gebėjo pasirodyti net su maldaknyge rankose.

1) Ar nepažeidžia klastingai sąžinės laisvės ateistų pastanga, kad studijuoti į Romą ir į vyskupų postus patektų ateistų parinkti asmenys? Koks kitas tikslas gali čia glūdėti, jei ne klastinga mintis – šaly, kurios konstitucija garantuoja sąžinės laisvę, griauti Bažnyčią iš vidaus, kad būtų galima matyti, jog vyskupai savo postuose, jog potvarkiai išeina iš Vyskupo kanceliarijos, tuo tarpu kunigų skirstymas į darbovietes ir visi kiti potvarkiai būtų ateistų diktuojami, kad ir Lietuvoje Katalikų Bažnyčios padėtis būtų panaši į Stačiatikių Bažnyčios būklę.

2) Ar nedvelkia klasta pastanga kai kuriuos kunigus ir net vyskupus kompromituoti tikinčiųjų ir net Vatikano akyse? Pavyzdžiui, ar tai tikinčiųjų pastanga, kad energingas ir sveikas Jo Ekscelencija vyskupas V. Sladkevičius Vatikano pasauliniame vyskupų sąraše būtų tituluojamas „sedi datus"*?

3) Ar ne klasta dvelkia faktas, kad kunigų seminarija egzistuoja, bet į ją leidžiama priimti, taigi ir išleisti tik po 4 – 5, kai tuo tarpu Lietuvoj kasmet miršta po 20 – 30 kunigų? Taip pat pastangos, kad į seminariją nepatektų labai gabūs ir aukštos vidinės kultūros studentai ir profesoriai.

4) Panašiai ir su vaikų mokymu. Ar ne klasta, kad prie Pirmosios komunijos leidžiama eiti, bet ką reiškia reikalavimas klausinėti po vieną? (Nors juridiškai įforminto tokio įstatymo nėra). Kaip paruošti po vieną tose parapijose, kur per vasarą vaikelių būna keli šimtai? Tėvai teisėtai laukia šiuo reikalu pagalbos iš mūsų, kunigų. Ir kas lieka daryti? – Leisti vaikelius Pirmosios komunijos neparuoštus? Tai, ko žmogus nepažįsta, negali pamilti. Ar čia neslypi pastanga tyliai atimti vaikus iš tėvų? Tada ateistai galės pasakyti: pas mus sąžinės laisvė, žmonės patys tikėjimo atsisako. Tada tikėjimo laisvė tampa panaši į leidimą gyventi, kai draudžiama gimti.

Gerbiamieji teisėjai, norisi galvoti, kad jūs, kaip ir daugelis jaunesnės kartos žmonių, šiandien Dievą pažįstat iš „Biblijos linksmybių" ir panašių knygų, o ne Tą, kuris dėl mūsų ant kryžiaus mirė, ir kažin ar dabar, turėdami savo specialybės aukštojo mokslo diplomus, išlaikytumėt iš tikėjimo dalykų bent tokį egzaminą, kaip laiko vaikai prieš Pirmąją išpažintį?

Jau vien šitai turint galvoje, kadangi, anot Rachmanovos, ir jūs esate žmonės, „naujųjų laikų fabriko" pagaminti, mes privalome jums atleisti už šį teis-

* Priskirtas padėjėju prie vyskupo sosto, be teisės jį paveldėti (lot.).

mą ir melsti Dievą atleidimo. Tą dieną, kai bažnyčioje, kaip minėjau, buvo sukeltas triukšmas, paskui vaikelius paklausus: „Vaikučiai, ar reikia šitų žmonių neapkęsti?", jie atsakė: „Ne!" – „O koks svarbiausias Jėzaus reikalavimas?" – „Nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu!" – vėl atsakė jie.

Tokių ir panašių faktų, kurių vieną kitą pavyzdžio dėlei paminėjau, kuriuos plačiai žino visuomenė, negali nežinoti ir prokuratūros. Kodėl visa tai toleruojama, kodėl esu teisiamas, kaltinamas sąžinės laisvės pažeidimu? Kaip gali būti pilietis baudžiamas pagal reikalavimus, kurių, kaip matome, daugeliu atvejų nesilaiko net paskiros valstybinės institucijos? Ir pats faktas, kad keliama kunigui šitokia byla, ar nėra nusikaltimas prieš sąžinės laisvę, kaip pastanga atimti iš tėvų vaikus? Turbūt būtų galima kaltinti sąžinės laisvės pažeidimu, jei tai būtų daroma tėvams nežinant.

Įsižiūrėjus į gyvenimo faktus, pats paragrafas, pagal kurį esu teisiamas, atrodo be aiškių kontūrų. Pavyzdžiui, prisiminus kad ir tokią pačią 1964 metų bylą, kurioje taip pat už vaikelių mokymą buvau nuteistas metus kalėti. Paskui, praėjus keliems mėnesiams, atėjo Vyriausybės įsakymas paleisti ir teistumą panaikinti. Išteisinamajame akte buvo motyvas: „Ištirta, kad prievartos vaikams nebuvo". Bet šitai teismas žinojo ir nuteisdamas kalėti. Apie prievartą vaikams teisme nebuvo nė užsiminta. O BK str. 143 byloje buvo aiškinamas taip: draudžiama organizuoti ir dėstyti religijos tiesas mokykloje (ne bažnyčioje). Nors šituo nebuvau kaltinamas, teismas vis tiek teisė. Kaip tai suprasti? Ir jei paskui išteisino, kodėl dabar vėl esu pagal tą patį paragrafą teisiamas? Juk ir dabar teismas gerai žino, kad prievartos vaikams nebuvo. Tai liudija ir tėvų kreipimasis dėl šio reikalo į TSRS Vyriausybę. Vaikeliai buvo mokomi ne mokykloje, o bažnyčioje, mokomi pagal tėvų valią. Įstatymas juk negali būti suprantamas tomis pačiomis aplinkybėmis vieną kartą vienaip, kitą – kitaip.

Taip pat nepavyko išsiaiškinti, kur yra paskelbtos „įstatymais numatytos taisyklės" (BK, p. 281). Nei tardytojas, nei Vilniaus juridinė konsultacija į šį klausimą neatsakė.

III

Kokia iš viso to išvada?

Nors žmogiškai, trumparegiškai žvelgiant, visada panašiais atvejais norėtųsi pakartoti Jėzaus žodžius: „*Tėve, jei galima, tepraeina ši taurė*", tačiau iš tikrųjų mes, kunigai, turėtume dėkoti jums už šį ir panašius teismus. Šie faktai

priverčia mūsų sąžines prakalbėti, neleidžia užmigti, priverčia apsispręsti, iškelia mums dvi galimybes.

Viena jų – būti kunigu pagal Kristaus mintį, ryžtantis eiti pareigas, kurių reikalauja Kristus, Bažnyčios teisė, kartu priimti visa, ką Apvaizda leis išgyventi.

Kita išeitis – rinktis vadinamąjį „taikaus bendradarbiavimo su ateistais" kelią: bandyti laviruoti, bandyti tarnauti dviem valdovams, pataikauti ateistų pastangoms, kad kunigas eitų savo pareigas, bet ateizmui būtų nepavojingas, kad pats išvaikytų iš bažnyčios jaunimą, kad šis nedalyvautų apeigose, procesijose, kad netarnautų Mišioms, – net nereikalautų dalyvauti Mišiose, kadangi tai esą negalima; kad rengdamas vaikelius Pirmajai komunijai pasitenkintų tik poteriais, nieko neaiškindamas apie Mišių paslaptį – viso krikščioniško gyvenimo centrą, negalvodamas, kokia padėtis krašte bus po 10, 20 metų! Vadinasi, neatlikti tiesioginių kunigo pareigų, eiti į konfliktą su sąžine, rūpintis, kokie bus šiandien pietūs, pasistengti užmiršti, kad vaikeliams vis tiek bus kalbama apie Dievą, bet apie tokį, kokio iš tikrųjų nėra. Aš taip pat netikiu tokio Dievo, kokį piešia mūsų aplinkoje spauda, radijas.

Jūs man parodėte tūkstančius jaunimo už grotų. Jų nė vienas nepažįsta Dievo tokio, kokį mylėti reikia, kuris myli mus. Jiems niekas nekalbėjo apie tokį Dievą, jų niekas nemokė savo laimę rasti kiekvieno žmogaus, net priešo, akyse, jam gera darant. Gerai žinau: jei mes, kunigai, jiems apie tai nekalbėsime, akmenys šaukti pradės, – Dievas iš mūsų pareikalaus jų likimo...

Ką reiškia mūsų aplinkoje „taikus bendradarbiavimas su ateizmu", ko niekaip negali suprasti užsieny gyvenantys tikintieji. Ar dėl to nėra kalti ateistai?

Arba, kaip šiuo atveju matome, rinktis langus su grotomis. Kaip tardytojas pasakė: „Nenorėjai valgyti keptų ančių, tai dabar – kalėjimo duona"...

Ir jei mūsų, kunigų, neteis teismai šiandien – mus teis tauta! Pagaliau ateis Aukščiausio Teisingumo valanda. Šito bijoti mums, kunigams, tepadeda Dievas labiau negu jūsų teismo!

Vėl prisimenu tūkstančius jaunimo už grotų. Jie vaikystėje neklausė tėvų... Man brangi šalis prie Nemuno krantų. Gerai žinau, kad jos čia nebus, jei jos vaikai neklausys tėvų... Apie tai aš jiems kalbėjau. Pasakiau jiems, kad tai Dievo reikalavimas. Jei tai, pagal jūsų sąžinę, nusikaltimas, pripažinkite mane fanatiku ir teiskite mane, bet kartu ir save...

Prašau teismą atsižvelgti į minėtas psichologines aplinkybes, nepamiršti, kad teismo sprendimas neverstų tikinčiosios visuomenės galvoti, jog kai kurie

konstitucijos paragrafai – tik propagandai. Ar gali likti pagarba reikalavimui, verčiančiam eiti į konfliktą su sąžine, ar gali likti pagarba įstatymui, jei jis baudžia už savo pareigos atlikimą?..

Lieka pakartoti pirmųjų Apaštalų žodžius, pasakytus žydų teismui: „*Dievo klausyti reikia labiau kaip žmonių!*"

Teismas įvyko lapkričio 11 d., po pustrečio mėnesio nuo kun. Juozo Zdebskio suėmimo. Laukdamas teismo, jis ne tik pasirašė savo kalbą, bet rengėsi ir psichologiškai. Apgalvojo savo elgseną teisme: turi parodyti, kad yra kunigas, kad jam rūpi sielų likimas, o ne patogumai sau; kad neturi nė lašo neapykantos; kad turi pasakyti tiesą pasauliui; parodyti užuojautą jį teisiantiesiems (juk jie – nusikaltėliai prieš kunigą); jo orientyras turi būti Dievo Valia, o ne pataikavimas, kad būtų mažiau nuteistas; pagaliau nusiteikti kalbėti paprastai, nuolankiai.

Vis dėlto kad ir pasirengęs psichologiškai, pasirašęs kalbą teismui, kun. Juozas nebuvo iki galo nurimęs. Kartais apimdavo silpnybė.

„Mėnuo. Kaip greit! Koks silpnas mano tikėjimas... Kaip pradžiugino advokato tvirtinimas, kad mane gali nuteisti tik metams, o ne trejiems...

Visas mano silpnumas – juk tai akivaizdus pasirodymas, kaip tvirtai laiko pririšę prie žemės paslaptingi saitai...

Šv. Mergele, ką Tau su manim daryti? Ir tai visai neperdėta. Ši silpnybė visai reali. Tai tiesa. Bet ar tai nėra ir mano viltis? Juk Dievo galybė, Jo gailestingumas tik silpnaisiais pasinaudoti gali. Puikybė – vienintelis Dievo malonės priešas...

Dėl ko širdis labiausiai virpa į priekį žvelgiant? – Kad reikės stoti į nelygią kovą vienam priieš visus priešus, prieš visus šimtus milijonų. Žemėje nieks negins manęs. Kas atsitiktų, jei būtų atimta viltis tą valandą? O juk aš jos nevertas... Bet juk kaip tik dėl mano nevertumo turės ją Viešpats man suteikti... Stoti prieš pasaulio galybę, kai žemėje niekas negina, ne vienas smerkia... Tėvynė šaukia, jos ateitis.

Šv. Mergele, tik viena svarbu – Tu budėk, kad aš suprasčiau ir įvykdyčiau Jo Valią. Tu juk atsakinga, kad aš žinočiau, ką ten, atsistojus prieš teisėjus, reikia pareikšti. „*Kai atsistosit prieš teisėjus ir valdovus, negalvokite, ką reikės sakyti. Tą valandą bus jums duota*". Kaip čia reikėtų „šventosios laisvės", „nie-

ko Dievui neatsakyti!“ Šv. Mergele, tyliai norėčiau Tave paklausti: juk tik šitoks pasitikėjimas garantuoja, kad Viešpats kovos mano pusėje? (1971 09 26)

Ko aš labiausiai baiminuosi? Ar ne to, kas gali pailginti mano buvimo laiką čia? Juk man reikės juos pulti, kritikuoti, nes jie dega tokia pačia neapykanta, kaip Aleksas. Vakar jis ėmė burnoti prieš Dievą, nekreipė dėmesio į jokius įrodinėjimus – jie jo nedomina, laikosi vien tik ateizmo įkaltų nuo vaikystės argumentų. Prieš tokios nuostatos žmones man reikės kalbėti apie jų klaidas, kurių klaidomis jie nelaiko. Į mane žiūrės kaip į piktadarį visuomenei, kaip į apgaviką, išnaudotoją...

Šv. Mergele, Tu matai, kas manęs laukia. O kad aš pajėgčiau prieš juos stoti taip, kaip apaštalai tada prieš Aukščiausią žydų teismą, kai drįso pasakyti: „*Dievo reikia labiau klausyti kaip žmonių*“. Tu esi atsakinga, Šv. Mergele... Juk tai malonė ne tik man vienam, bet ir mano draugams, tautai. Juk tam palaimino Ekscelencija Vincentas Sladkevičius. Juk už tai meldžiasi mano matomi ir nematomi Draugai, Sesės. Bet už tai dabar turiu viską priimti iš Tavo rankų, Šv. Mergele, – visa, kas ne pagal mano norus vyksta gyvenime.

Vadinasi, turėsiu žvelgti į juos su užuojauta, be neapykantos, kaip Jėzus: „Tėve, atleisk jiems, nes nežino, ką daro“. Jėzaus elgsena – tai mano pirmavaizdis, kaip privalau elgtis ir aš. Bet Tu, andai po kryžiumi stovėjai, privalai stovėti ir dabar po kiekvienu kryžiumi, kuris dėl Jėzaus reikalų stovi.

Vargšai, šie tūkstančiai jaunimo: jie nežino, dėl ko jų kryžius stovi (1971 09 29).

Kam aš kalbėsiu? – Tik ne teismui. Jie vis tiek manęs nesupras. Vadinasi, kalbėsiu ne savo, bet tautos vardu ne jiems, bet visam pasauliui (1971 10 05).

Taip, atrodo, suvokiu, jog reikia čia būti, reikia kalbėti teisme, kad tai būtų plačiai išgirsta. Šv. Mergele, dieviškoji Išmintis visa žino, kaip reikia sutvarkyti. Viena aišku, reikia, kad smerkiamas, paniekintas būčiau.

Keista, Aleksas (tikrai, rodos, jam nėra nieko švento) kartą pasakė: „Jam į akis pažiūrėjus matyti, kada su kitu pasauliu bendrauja...“

Turiu būti pažemintas... Vadinasi, ir mano buvimas kalėjime, ir teismas reikalingas, kaip reikalingas buvo ir Jėzaus teismas, ir visokios teisiančių nuomonės. – „*Šalin, prie kryžiaus Jį!*“ Visa tai buvo reikalinga. Šv. Mergele, ar tai ne išaukštinimas, panašiai kaip Tavo, – pameni, – kai Jėzus leido po kryžiumi stovėti? Juk šituo galinga pasaulyje tapai. Matyt, reikia, kad ir apie mane plačiai išgirstų, kad tapčiau pažįstamas nepažįstamiems (1971 10 06).

Šiandien jau pranešė, kad byla perduota teismui. Slapta šmėstelėjo mintis, kad gal būsiu paleistas?.. Veju nuo savęs tai, kas mano norams pataikauja. Juk didesnis laimėjimas sieloms, kad nuteistų... Taip reikia. Ir teismo reikia. Visko reikia, ką Viešpats išgyventi leidžia...

Šv. Mergele, juk viskas yra Tavo nuosavybė, aš nieko neturiu savo. Ir draugai, ir kameros, ir ateitis, ir dabartis – viskas viskas Tavo. Bet Tu žinai, kad ir Jėzus savo kančioje ištarė žodžius: „*Tėve, jei galima, tepraeina ši taurė*". – „*Mano Dieve, mano Dieve, kam mane apleidai?..*" Tačiau kad įvyktų Velykų Rytas, turi būti šios nenorimos kūno jausmais, svetimos, atstumiančios valandos. Taip, žinau, kad visa tai meilė – Viešpaties meilė mums (1971 10 25).

Teismas

Iš vakaro davė nusiskusti barzdą. Rytą vėlokai įsodino į „voronoką" (milicijos mašiną). Važiavom neilgai, – supratau, kad teismas vyks Kaune, o ne Prienuose. Koridoriuose visur maišosi žmonės, visur pilna milicininkų. Pirmas pažįstamas, kurį sutikau, buvo kun. Sigitas. Nors buvau lydimas būrio milicininkų, padavėm vienas kitam ranką. Jo veidas kažkoks įsiaudrinęs, įraudęs. „Dieve, padėk tau!" – pratarė ir skubiai dingo. Supratau, kad jis ne savo valia išeina.

Salė buvo pilna. Prabėgau akimis, ieškojau konfratrų. Bet veltui, visi veidai nematyti, nepažįstami. Viena kita iš moterų lyg matyta... Bet jos stengėsi į mane nežiūrėti. Su mama pasisveikinti niekas netrukdė, bet visą laiką milicininkų būry.

Teisėjo veidas man patiko. Buvo ir Prienų prokuroras, šalia jo – visuomeninis kaltintojas – mokytojas. Prieš pat teismą prisistatė jų parinktas gynėjas – atsiklausė, ar galįs dalyvauti. Leidau. Pagaliau leista kalbėti ir man.

Pasakiau pagrindinius savo elgsenos motyvus: Kristaus įsakymas, CIC, tėvų valia. Ir viskas. Mano parengtos kalbos sakyti neleido. Teisėjas tuoj pertraukė, ėmė klausinėti. Prašiau, kad leistų pasakyti bent psichologinius mano elgsenos motyvus. Tačiau, vos paminėjus vyskupą Vincentą Sladkevičių, tuoj vėl nutraukė. Labai nenorėjau stoti į atvirą barnį su teismu, pasirodyti nemandagus. Jie, rodos, laukė, tykojo šito...

Visuomeninis kaltintojas prisikabino prie mano pasakymo: „Pasitaiko tokių bukų vaikelių, kuriuos sunku išmokyti..." Bandė truputį mane pajuodinti:

– Pilietis /.../ rado pas savo žmoną.

– Ūū, – kažkas salėje smerkiamai šūktelėjo, bet greit nutilo.

Pagalvojau, ar į tai atsakyti, ar ne? Prabilau:

– Jei kaltinamas už lankymąsi ateistų namuose, tai norėčiau paklausti, koks įstatymas tai draudžia? Bet visuomeninio kaltintojo mintis, jei gerai supratau, yra tam tikra dorinė užuomina... Paminėta pavardė. Tada reikia ne užuominos, bet tuos asmenis apklausti.

Jaučiausi ramus taip pasakęs. Perskaito nuosprendį, teisėjai išeina. Iš salės prie manęs prieina vienas vaikinas ir, visiems matant, paduoda gražų raudoną obuolį... Smulkmena, bet kokia reikšminga diplomatiška paguoda!

Teisme nieko nenujaučiau apie tai, kas buvo prieš mano teismą. Teismo salėje pamačiau, kai pro duris įkišo galvą Gedas*. Viršininkas. Vadinasi, ir saugumas dalyvauja. Taigi čia kažkas reikšminga.

Paskui, jau einant per kratos kambarį, kai vežė vėl į Vilnių, žiūriu ir netikiu: įleido kun. Prosperą [Bubnį]. Jis iš karto mane pažino ir prakalbino taip draugiškai, kaip mums, kunigams, įprasta. Pasirodo, ir jo tokia pat byla, teistas Raseiniuose, kitą po manęs dieną. Ir man, ir jam, kaip jis sakė, šis susitikimas buvo didelė Dievo dovana. Juk aš jau trečias mėnuo atskirtas nuo gyvenimo".

Prie teismo pastato buvo susirinkusi minia tikinčiųjų. Tarp jų maišėsi ir KGB atsiųsti agentai. Apie tai, kas vyko prie teismo pastato, byloja du Prienų altaristos kun. Antano Zakaryzos KGB paimti ir byloje prisegti laiškai. Tai Ylakių parapijos klebonui Arlauskui siųstas laiškas iš Pažėrų 1971 11 16 ir iš ten pat siųstas laiškas Balbieriškio (buvusiam Prienų) klebonui Juozui Berteškai. Laiškuose aprašyta, kaip vyko teismas.

Teismas vyko Kaune, Ožeškienės g. Nr. 12. Motinos ir vaikai gatvėje skandavo: „Gėda komunistams!" Visi liudytojai gynė kun. Juozą Zdebskį. Tik visuomeninis kaltintojas bjauriai kalbėjo, net teisėjas jį du kartus sudraudė, taip pat dvi partinės ponios, nepažįstamos, išsidažiusios, smerkė teisiamąjį. Salėje buvo kun. J. Zdebskio motina. Skaitant nuosprendį, buvo uždaryti langai, nes gatvėje žmonės šaukė: „Duokite Bažnyčiai laisvę! Gėda komunistams!"

Kagėbistai ir milicininkai ėmė vaikyti žmones, juos mušė, vienai moteriai sulaužė net šonkaulius, kitai perskėlė antakį. Nemažai suėmė. Tarp jų ir kun. Sigitą Tamkevičių. Atiminėjo fotoaparatus. Daugelį suėmę išvežė į užmiestį,

* Gedas Bagdonas, KGB Kauno miesto skyriaus viršininkas, buvęs kun. Juozo klasės draugas.

po 3 – 4 val. paleido. Žmones vijo net iš artimiausių parduotuvių. Grasino kariuomenę iškviesti.

Šis kun. Juozo Zdebskio teismas buvo paskata daugeliui tikinčiųjų dar atkakliau ginti Dievo, Bažnyčios ir Tėvynės reikalus. KGB savo ruožtu po vieną ar grupėmis areštavo ir teisė pasišventėlius.

„Kai gavau nuosprendį, – rašo kun. Juozas, – visi, kas tik mokėjo, skaitė, visiems buvo įdomiausia, ar tikrai aš už tokį reikalą esu kalėjime...

Kažin kodėl grįžti į kalėjimą buvo jau lengviau. Supratau iš kunigo Prospero pasakojamų naujienų, kad Apvaizdos planuose taip reikia. „*O neišmanėliai, argi nereikėjo...*"

Žmonių elgesys buvo didelė paguoda. Rodos, supratau, kad vyksta visa tai, kas Apvaizdos planuose sielų likimui patarnauti gali. Dėl to turiu būti pažemintas, pajuoktas. Juk, Viešpatie, tai Tavo pramintas kelias (1971 11 18).

Šv. Mergele, ir rytdiena – Aukščiausias teismas – Tavo. Leisk nuoširdžiai tikėti, kad įvyks Jo Valia. Tu žinai, kaip kaukia mano norai – vėl grįžti į darbą, į gyvenimo sūkurį, bet taip pat gerai žinai, kad ir be manęs Viešpats visus savo planus įvykdyti gali. Jei leis vėl dirbti, tai bus tik kaip malonė, kaip dovana. O jei leis čia būti, dar didesnė dovana. O Tavo bus visi, kurie meldėsi už mane, aukojo...

Šv. Mergele, ir man primink kiekvieną kartą, kad visada taip pratarčiau, kaip tada, rugpjūčio 26 d., suimant: „Jei tokia Dievo Valia!" Kad ir kaip jie ten vakar būtų nutarę, man užteks žinoti, kad to Viešpaties planams reikia.

Šv. Mergele, už viską, už viską dėkoju Viešpačiui, ką Jo išmintis, Jo meilė suteikti teikiasi... Nesvarbu, jei dabar man neaišku. Žinau, ateis laikas, kai už viską dėkosiu" (1971 12 10).

Aukščiausiasis teismas patvirtino nuosprendį: kun. Juozas Zdebskis antrą kartą nuteisiamas vieneriems metams už vaikų katekizavimą. Bausmės laikas skaičiuojamas nuo suėmimo dienos. Taigi į laisvę išeis lygiai po metų nuo suėmimo, t.y. 1972 m. rugpjūčio 25 d.

Mišios kalėjime

Specifinė kalinio Juozo Zdebskio kančia buvo negalėjimas aukoti šv. Mišių ir jų ilgėjimasis. Pirmojo kalinimo metu kun. Juozas pakluso tuometinio savo

hierarcho nuomonei ir Mišių neaukojo. Tačiau po II Vatikano Susirinkimo, matyt, pasikeitė ir bažnytinės vadovybės nuostatos. Kun. Juozas nuo pat pirmųjų dienų Lukiškių kalėjime ėmė svarstyti galimybę aukoti šv. Mišias kameroje.

Mišių aukojimui reikėjo specifinių medžiagų. Nors, palyginti su pirmuoju kalinimu 1965 m., kalinių maitinimas ir kitos sąlygos buvo šiek tiek pagerėjusios, tačiau kol kun. J. Zdebskis buvo įkalintas be teismo sprendimo, jo laikymo taisyklės buvo griežtesnės. Pavyzdžiui, buvo ribojamas siuntinių gavimas – 5 kg siuntinį įkalintasis galėjo gauti tik kartą per mėnesį. Oficialiai neleista ir susirašinėti. Vis dėlto kun. Juozui pavyko slapta perduoti namiškiams laišką, kuriame prašė atsiųsti tam tikrų Mišioms reikalingų medžiagų.

Šv. Mišių ilgėjimasis ir prašymas malonės jas celebruoti glaudžiai siejosi su kun. Juozo pamaldumu į Šv. Mergelę Mariją ir nuo seminarijos laikų jo mylimiausia šventąja Kūdikėlio Jėzaus Teresėle.

„Geroji Mergele, – meldėsi kun. Juozas, – Tu visos Visatos Karalienė, bet Tu tokia artima mūsų vargui, neturtui, net skurdui. Štai Jėzaus atėjimas į pasaulį... Tavo namelis Nazarete... Tau pažįstami visi mūsų vargo darbai. Tu buvai to namelio šeimininkė, kartu ir tarnaitė. Visa buitinių reikalų našta Tavo patirta, išgyventa...

Šv. Mergele, kodėl aš Tavo artumo varžausi, kaip koks driskius ponų salone? Argi Tu ne todėl paprasta, kad mes Tave kaip Motiną priimtume, pripažintume, nepaisant mūsų skurdo?

Kažkodėl čia, kalėjime, Tu, visos Visatos Karalienė, man atrodai tokia paprasta, artima... kaip Šv. Teresėlė tada... (1971 09 16)

Šiandien turime naują draugą. Jo tėvynė Totorija, Uralas. Tikras gražuolis, bet... Visi lošia domino. Žiūriu į juos ir galvoju, ar būtų galima jų akivaizdoje aukoti šv. Mišias?.. Asistentai būtų neregimieji mano Draugai. O jie čia nieko nenutuoktų... Juk nėra dalyko, kuris būtų negalimas Dievui. Taigi mano nerimas – kaip reikėtų čia, jų akivaizdoje, Tave pakviesti, – nepagrįstas.

Šv. Mergele, kai Tu su Jėzumi ant rankų buvai tarp žmonių, kaip Tu jauteisi? Juk niekas tada Jo nepripažino ir neklaupė prieš Jį. Lygiai taip būtų ir dabar, jei Jo gailestingumas leistų Jam taip nusižeminti – labiau kaip tada, ant Tavo rankų, ir ateiti į mūsų kamerą...

Šv. Mergele, ar tie žmonės, su kuriais Tu buvai, taip pat keikėsi? – Ne, negalėjo taip būti, juk jie nemokėjo rusiškai. Ir jei Jėzus čia ateitų, dar labiau turėtų stebėtis visi Dangaus angelai ir šventieji.

Visi, kurie mylite Viešpatį, mano neregimieji Draugai, parenkite kelią Valdovui, prakalbėkite į šių vargšų širdis. Ar šiuose prakeikimo namuose kas nors yra aukojęs šv. Mišias? Ir aš būčiau nevertas didžiojo Valdovo tarnas, kad Jo garbė, Jo meilė dar ryškiau suspindėtų (1971 09 27).

Viešpatie, ar Tu ateisi į šių vargšų aplinką, į šiuos baisius namus, Švenčiausiojo Sakramento paslapty?.. Tavo gailestingumas neišmatuojamas. Tavo nusižeminimas. – Prieš ką? – Prieš mūsų nevertumą!.. O didis Dieve, prieš ką mes dar galim nenusižeminti? Bet jei Tu ateisi čia, juk Tu žinai, kad pats savaime aš neturiu tokio pasitikėjimo Tavimi šitų vargšų akivaizdoje. Kaip tai realiai galėtų įvykti, aš net neįsivaizduoju. Bet Tu juk irgi visa tai patyrei. Ir Tave vadino „velnio apsėstu".

Šv. Mergele, Jėzus, čia mane siųsdamas, turėjo savo tikslus. Tu juk žinai juos. Aišku, norint man pajėgti Jėzaus tikslus suprasti, turi numirti mano norai (1971 09 29).

Sakyk, Geroji, gal kalta mano nedrąsa, kad niekaip nerandu kelio gauti šv. Mišių tekstą ir medžiagų? Žinau, kad nesu vertas, kad už savo ir kitų klaidas... Čia viskas kažkaip paslaptinga. Šv. Mergele, kaip laukiau, kad pas Aleksą anoje kameroje ateitų, o kai jis išėjo į pasimatymą, mane „s vieščiami" – į kitą kamerą. Kaip sunku čia kurį nors prakalbinti! Nė už vieną negali garantuoti, kad ne „stukačius". Kaip nesunku parduoti kitą, jei pasivaidena kokia nors nauda sau (1971 10 08).

Tai kas, kad aš nieko nežinau, kas dedasi mano gyvenime, kad nesuprantu, kodėl niekaip nerandu kelio gauti šv. Mišių tekstą ir medžiagų. Šv. Mergele, juk tai irgi kažką reiškia. Bet ar man neužtenka žinoti, kad Tu rūpiniesi ir Tu myli mane? Myli, nepaisydama mano nedėkingumo... (1971 10 11)

Šv. Motina, kaip tai atsitiko, kad Tu tapai man artima, miela? Ir koks vaizdas Tave tokią man padarė? Be abejo, malonės balsas, per mano mąstymo mintis apie Tavo gyvenimą. Juk Tu buvai taip pat su darbo rūbais, buvai nepritekliuose, turėjai būti kartais ir suodinom rankom... Ar ne kalėjimo vargana aplinka šias mintis man pažadino?..

Šv. Teresėle, ir dėl šv. Mišių Tave reikia užsipulti. Tu daug gali pas Dievą. Jei kartą paklausei, tai daugiau negali, neturi teisės nepaklausyti! (1971 10 12)

Kaip nuostabu, kad Dievas su manimi nori pasidalyti savo laime. Tebūna už tai garbė Jo didybei visų Dangaus angelų ir šventųjų akivaizdoje! O nuostabieji mano Draugai, ką reiškia dabartiniai keisti mano gyvenimo įvykiai? Ką reiškia, kad neturiu galimybės aukoti šv. Mišių? Jūs savo maldomis užtarkite,

pridenkite mano nuodėmes, mano nevertumą... Juk kiek kartų šv. Mišiose būdavau išsiblaškęs...

Šv. Teresėle, patark, kaip man perduoti ko reikia, – matai, kad nerandu būdo, o Tu juk gali, žinai, kas siuntinį ruoš... (1971 10 13)

„*Jie nebeturi vyno...*" Ir aš neturiu duonos ir vyno... Ar pasakei Jėzui? Bet kaip aš to galiu klausti! Ir jei aplinkybės nesikeičia, matyt, taip reikia. Ir Tu ne visą Jo elgesį supratai. Kodėl Jis liko šventovėje Tau nieko nepasakęs? O ir tada Kanoje: „*Mano valanda dar neatėjo...*" Bet Tu buvai tikra. Juk Tu liepei tarnams: „*darykite visa, ką tik Jis pasakys*". Ir mano reikalas – matyt, taip reikia. Nesvarbu, kad man neaišku, kodėl taip reikia; nesvarbu, kad aš nežinau, kokioje vietoje Jis nori pastatyti mane savo planuose.

Geroji Mergele, kai aš tai užmiršiu, Tu primink man! (1971 10 14)

Šv. Mergele, mano gerieji Draugai, kas būtų, jei man šiandien atneštų šv. Mišių priemones? Kažkodėl man atrodo, kad tai jau nebetoli... [Deja, tai įvyko lygiai po dviejų mėnesių...] *Fiat Voluntas Tua!* (Teesie Tavo Valia) (1971 10 23)

Keista, kur dingo [žmogus] su šv. Mišių materija? Jau gal trečia diena kaip nematyti. Kažkas kovoja prieš? Gal ir čia iš tų dvasių, kurios nugalimos tik malda ir pasninku? (1971 10 24)

Šv. Teresėle, ar Tu gerai eini savo pareigas? Juk Tu moki pranešti... Man trūksta tik teksto šv. Mišioms. Tu suveiksi. Prašau ir maldauju, kad tvirtai žinočiau visa, kas man Jo planuose žinoti reikia...

Mano gerieji nematomieji Draugai, mano seselės – Zitute, Zuzanėle, visi visi! Ir kurie skaistykloje laukiate... Mes kažkuo panašūs dabar. Tegul dar labiau suspindi Viešpaties garbė, jei Jis teiktųsi į šią skausmo ir liūdesio šventovę ateiti. Taip dar pasikartotų Betliejaus nusižeminimas. Visa protingoji Jo kūrinija būtų priversta iš naujo stebėtis. Ateik, Meilės Dieve, į šias vargingas širdis! (1971 10 25)

Vėlinės. 10 valanda. Tikriausiai Prienuose Mišios. Reikia įsijungti kalbėti dalį Rožančiaus...

Bet kaip su šv. Mišiomis? Šv. Teresėle, ar ir Tu tyli šiuo metu? O gal man reikia pajusti tokią aukos rūšį, kokios meldė Meksikos apaštalas tėvas Pro: pajusti apleidimo nykumą? Gal tai, kad nėra arti nė vieno draugo – nė vieno, kuriuo galėtum tikrai pasitikėti, – gal to kaip tik reikia, kad auka įgytų didesnę vertę?.. (1971 11 02)

Šv. Mergele, šiandien vėl gavau sausų vynuogių ir duonos Mišioms. Ir vėl nėra teksto... Keista, tarsi kas kovotų prieš. O rodos, jau taip nedaug tereikia...

Jo Valia tebūna, nors ir nieko nesuprantu, kodėl taip reikia. Bet argi neužtenka man, kad Tu žinai? (1971 11 03)

Kiek naujienų! Nespėju fiksuoti. Juk praėjo teismas. Vėl Lukiškėse. Praėjo karantinas. Atsidūriau mažajame korpuse, 290 kameroje.

Šv. Mergele, ką tai reiškia, kad dar negaliu aukoti šv. Mišių? Juk, rodos, jau viską turėčiau, tik tekstas sumaišytas... (1971 11 16)

Tikėdamasis sukombinuoti pamatyti kun. Prosperą, išėjau šiandien į darbo brigadą. Vos pradėjus kieme kasti duobę, žiūriu – Miša. Jam padaviau, ką turėjau kun. Prosperui, – jis ten „balandioras".

Šv. Mergele, ką dar norėčiau Tau pasakyti? – Priglausti kaktą ir tylėti... O Tu pati visa žinosi, – ir ko mamai ligoninėje reikia, ir draugams, ir Tėvynei, ir visam pasauliui... (1971 12 14)

Kai tik atrodo, kad jau jau visa turėsiu šv. Mišioms, būtinai kažkas įvyksta. Jau rengiausi tą mažą storą žmogiuką bibliotekoje paprašyti maldaknygės „Šlovinkim Viešpatį". Ir jis dingo. Ta moterėlė žadėjo šiandien ateiti – nėra. 186 kameroje, kai Aleksas turėjo iš pasimatymo atnešti, jis išėjo į pasimatymą, o mane perkėlė į kitą kamerą... Ir taip nuolat. Šv. Mergele, ką tai reiškia? Ko Viešpats nori iš manęs tokiu keistu elgesiu? Kartais atrodo, kad aš delsiu. Bet kai tik šia linkme kas pajuda – stop! O trūksta juk taip nedaug – Kanono pabaigos.

Šv. Mergele, Tu užstok savo meile mano nuodėmes... „*Jie nebeturi vyno*"... Tu gerai žinai, ko man reikia. Aš kažko nesuprantu. Šv. Teresėle, ar Viešpats nenori, kad man Jo Valią pasakytum?.. Tegul Jis atleidžia visas mano nuodėmes, kvailybes. Tikriausiai jų pilnos mano dienos (1971 12 16).

Kai tik būnu netoli tikslo – šv. Mišių, tiesiog formuojasi klausimas: kas dar įvyks? Kas gi šiandien įvyko? – Paprasčiausiai neišvedė į darbą... Kažkokia bendra, įprasta Apvaizdos elgesio su manimi taisyklė: kurį laiką palaikyti nežinioje. Ir tada – nepaprastu ryškumu – nušvinta. Ką gi daugiau galiu, kai ateina tas nežinios laikotarpis, – tik nusižeminti ir laukti. Nuoširdžiausiai nusižeminti. To niekad nebus per daug. Mano nusižeminimas, kad ir koks nuoširdus jis būtų, Dievo didybės akivaizdoje vis tiek tebus dar puikybė...

Žodžiu, dėl šv. Mišių tikrai žaidžiama su manimi. Bet kaip tai suprasti: bausmė ar malonė?..

Viena yra aišku: visa, kas įvyksta, yra meilė. Net jei tai būtų šėtono veikla, jai leidžiama reikštis tiek, kiek tai gali patarnauti mūsų vidinei kultūrai. O jei bausmė? – Ji taip pat gali būti tik iš meilės. Dievas yra nekintama Meilė. Tėvas savo vaikelį gali bausti tik iš meilės.

Taigi, ar tai bausmė, ar šėtono veikla Apvaizdai leidžiant, vis tiek siekiama mano ir kitų gero. Tačiau kokio gero siekia šis paslaptingas Apvaizdos elgesys? Šv. Mergele, į Tave krypsta mano akys...

Pirmiausia atkreipia dėmesį į tai, kad reikia išmokti branginti šv. Mišias. Juk visada branginame tai, kas sunkiai pasiekiama. Tokiomis aplinkybėmis reikia kitaip įvertinti savo buvusias klaidas šv. Mišių atžvilgiu. Kokias? Pirmiausia prisimenu menką pasiruošimą prieš šv. Mišias. Ne kartą laisvai kalbėdavome su konfratrais, tarnais. Kažin ar pakankama buvo padėka po šv. Mišių?

Tepriima Viešpats šį negalėjimą aukoti kaip atgailą ir už konfratrų daromas klaidas šioje srityje.

Šv. Mergele, ar priims Viešpats? – Jei Tu aukosi, iš Tavo rankų priims! Tebūna taip pat kaip atgaila ir už šv. Mišių susiejimą su finansais...

Šv. Mergele, tai dar viena iš tų brangių patirčių, kai pasijunti, kad nieko negali. Jei kada ką galiu, tai tik su Tavimi, mano Dieve... (1971 12 20)

Tiesiog bijau kišti ranką į kišenę, negalėdamas patikėti: nejaugi jau viską turiu šv. Mišioms? – Jei taip, tai ką tai reikštų? Juk keturi mėnesiai, kai kovoju dėl to, ir vis kas nors ties paskutiniu žingsniu sutrukdo. Nejaugi jau... (1971 12 23)

Pagaliau – Mišios! Kūčių vakaras. Atmintyje išryškėja iš praeities glūdumos tėvų namai. Tas vakaras, kai susitvarkydavome, išsiprausdavome, suklaupdavome visi prie apkrauto stalo. Tėtė pradėdavo maldą...

Šiandien daug kas kitaip... Mama ligoninėje, nors šiandien išgirdau iš Loretos laiško, kad mamai geriau – buvo plaučių uždegimas. Šiandien mamos vardinės. Šv. Mergele, Tu pasveikink ją savo meilės dovanomis. Tu, didžioji liudytoja ramybės, kurią atnešė žemei Tavo Jėzus. Jis – ir mūsų visų!

Šv. Mergele, atlygink Viešpaties dovanomis ir tiems, kas mums šiandien Kūčias padovanojo. Net nežinau kas. Visus, kuriuos Viešpats suvedė su mano gyvenimo keliu, kurie prisimena šį vakarą mane – Šv. Mergele, juos visus noriu prisiminti. Ir jei nepajėgiu, – tai juk visi jie Tavo širdyje. Visi jie Tavo. Įdomu, kas tvarko mano „peredačius“? Ar ne Loreta? Ak, tos moterys! Ir daugiau atsiranda tokių, kurie savo gyvenimą įprasmina pagalba kitiems, jų poreikiams ir idėjoms!

Bet visų svarbiausia, kas įvyko vakar. – Aš juk jau išdrįsau aukoti šv. Mišias! Vakare, kai visi sumigo... Mano kameroje nėra tikinčiųjų... Jie nieko apie tai nesupranta...

Kas man davė drąsos? – Mintis, kad mano rankose Jėzus turi būti dar labiau nusižeminęs, negu buvo Tavo rankose, Šv. Mergele, Betliejaus skurde. Protingoji kūrinija dar labiau stebėsis. Mano altorius – spintelė prie lovos. Kielikas – nulūžęs šaukštas. Korporalas – popieriaus lapas...

Mano Dieve, kas supras Tave! – Tu, kurio klauso titaniškos kosmoso jėgos, Tu tas pats buvai tarp mūsų... Kaip tada Betliejuje, Nazarete. Niekas neklaupė prieš Tave: „*Argi šitas ne Marijos sūnus?*" Duona. Balta kvietinė duona. Viešpatie, kas yra tikėjimo dovana, kuri įgalina žmogų suprasti šitokias paslaptis! Suprasti Dievą, kuris sutinka su mūsų vargingumu susilyginti.

Tikriausiai būčiau neišdrįsęs aukoti, jei ne kun. Prospero laiškutis, kuriame buvo parašyta, kad jis aukojo. Jei jis nebūtų atsiuntęs trijų paskutinių kanono maldų...

Kokia riba buvo toji gruodžio 23-ioji... Atrodo, nieko ypatingo. Gyvenimas ir šiandien teka įprasta vaga. Bet buvo tie keturi mėnesiai, kai negalėjau aukoti Mišių. Buvo! Šv. Mergele, leisk man visa suprasti, ką Viešpats nori, kad suprasčiau. Dėkok mano vardu už viską, viską...

Susidaro naujų sunkumų – laukti, kol visi sumigs. Jie įpratę dieną miegoti, o naktį skaito. Tas laikas, kai nutyla kalbos ir jie skaitydami pavargsta ir sumiega, nuostabiai ramus. Pats aš neįpratęs šiuo laiku budėti, noriu miego, bet galvodamas apie galimybę susitikti su Jėzumi (!) – įveikiu visas kliūtis. Tačiau kažkodėl rodos, kad tokios aplinkybės neturėtų ilgai tęstis...

Šv. Mergele, ką aš svarstyčiau, norisi kaip kūdikiui prie motinos prisiglausti ir maldauti, kad vestum mane kaip mažą vaikelį už rankos... Kad visa mano gyvenime įvyktų, ko Viešpats nori.

Šv. Mergele, ar leisi šiandien šv. Mišias aukoti? Juk mamos vardinės. Užmigdyk greičiau juos, kad man paliktų laisvę... (1971 12 24)

Kalėdos. Kaip jos čia atrodo? – Nepastebimai. Tiesiog čia jų nėra. Mes visi šeši ir 30 vyrų per pasivaikščiojimą vieni kitų nesveikiname. Daugelis jų kalba rusiškai. Mane pasveikino tik mūsų žydukas Sania, bet tikriausiai ir pats gerai nesuprasdamas, ką reiškia Kalėdos. Vienintelis dalykas, kuris mūsų kameroje priminė, kad šiandien Kalėdos, tai nuostabus mano krepšys, kurį kažkas kažkokiu būdu atgabeno... Plotkelės niekas nepasigedo, aš ir nepasiūliau, nors paaiškinau, kad Kūčios – tai taikos vakarienė – susitaikymas su visais.

Vargšai mano kameros draugai, jie Tavęs, Viešpatie, nepažįsta. Ir kai Tu ateini pas mane šv. Mišių paslaptyje, jie visi miega...

Šv. Mergele, šiandien ypatingai reikia sveikinti Tave. Juk šiandien – Tavo šventė. Geroji, man rodos, aš pradedu jausti, ką reiškia mūsų paslaptingi naktiniai susitikimai su Tuo, kurį Tu pagimdei, maitinai, auginai – kurį Tu mylėjai! O kaip aš jaučiu? Iš tikrųjų man pačiam keista – aš pradedu nebijoti, kad neužmuščiau mažojo Juros ar ko kito jam nepadaryčiau pykčio pagautas, kai jis stengiasi įžeisti, įskaudinti. Šv. Mergele, juk ir šiandien, jei Jis leis, mes susitiksime. Ir Jo artumoje visas mano žiaurumas baisiai nepritinka. Iš tikrųjų žmogus gali keistis tik dėl kito. Palaiminti tie, kurių tas „Kitas" yra Dievas... (1971 12 25)

Ar ne dovana man, kad vakar mano draugai greit sumigo? Ir... dėl to aš galėjau net trejas (!) šv. Mišias... Štai kas yra kunigystė, kad pats Dievas klauso...

Šiandien keturi mėnesiai, kai aš kalinamas. Ir ketvirta diena, kai turiu šv. Mišias. Vakar pabandžiau naują formą – ne sėdomis ant spintelės, bet pačioje lovoje ant pilvo gulėdamas, pagalvėlę po krūtine pasidėjęs. Nuostabiai gerai! Sania priėjo pasiimti nuo spintelės užsirūkyti – nieko, skaitau ant pilvo atsigulęs. Išspjovė savo „bl..." Gerasis Kristau, Tu juk pripratęs prie plūdimo. Kaip andai buvo ir per Tavo teismo procesą... (1971 12 26)

Šv. Mergele, norėjau pasakyti: „Šventoji mano Drauge"... – kaip Tu man reikalinga! Mano pokalbiams. Kodėl man kurį laiką (rodos, net keletą metų) atrodė, kad Tu nepasiekiama didybė – ne veltui per tą laiką aš įsimylėjau Šv. Teresėlę... O dabar – kai patekau į šią vargo, nepriteklių – kalėjimo atmosferą, Tu vėl tapai man suprantama – tie mąstymai apie Tavo gyvenimo realybę, Tavo vargą. Argi anksčiau aš šito nežinojau? – O taip! Malonė gali laisvai padaryti, kad mes žinotume ir nežinotume, ir tai, ką žinome, vėl iš naujo sužinotume" (1971 12 28).

REKOLEKCIJOS

Kunigas Juozas Zdebskis ir būdamas kalėjime ištikimai laikėsi nuo seminarijos laikų išugdyto principo: nė vienos dienos be mąstomosios maldos! Neapleido jis ir rekolekcijų – ilgesnio susikaupimo valandų. 1971 m. nuo lapkričio 30 d. iki gruodžio 8 d. – aštuonių dienų rekolekcijas aprašė dienoraštyje.

Čia jis sudėjo savo kasdieninių mąstymų mintis. Susikaupęs stengėsi visą dieną mąstyti Jėzaus ir Marijos mintimis, stengėsi būti kupinas giedrumo ir džiaugsmo, atminti ir galvoti, kad Jėzus myli tave, taip pat ir tuos, kurie šalia tavęs, taigi turi ir jais rūpintis. Vėliau šių rekolekcijų mintys ir dvasinės įžvalgos sudarė daugumos jo vadovautų rekolekcijų pagrindą.

„Vėl brangi ramybės valanda, kai mano draugai miega. Dar ligi vakarienės yra laiko. Pas mus ramiausia padėtis mąstyti – gulint. Tada lengviausia dėtis miegančiam, niekas nekalbina. Taip mintyse apeinu Kryžiaus kelią, ieškau medžiagos mąstymui.

Akivaizda – Tu, Šv. Mergele. Artėja gruodžio 8-oji – mūsų sutarties diena, kitą dieną – vėl mano teismas (aukščiausias teismas).

Gruodžio 8-oji... Šv. Mergele, Tu žinai, ką dar man primena ta diena – (brangaus žmogaus nuopuolio) – tai atgailos diena. Kaip keista, nesuderinama su šventės turiniu. Paslaptingai, simboliškai tai pasuko visą mano gyvenimą atgailos linkme. Tai buvo laikas, kada išaugau iš vaiko amžiaus, kada nustojau manyti, kad gyvenimas – krykštaujantis kūdikis.

Šiandien begulint toptelėjo nuostabi mintis – gal išeitų ir aštuonių dienų rekolekcijos? Juk į darbą nevaro, niekur neveža. Kartu tai būtų rašytos rekolekcijos. Juk gyvenime niekada tokių progų nebūna, kad galėčiau taip daug rašyti, būti vienoje vietoje, galvoti (1971 11 28).

Vakaras. Visą dieną naujasis ruselis ginčijosi, klausinėjo apie įvairius dalykus, susijusius su religija. Pagaliau visi sėdo lošti domino, ir aš likau laisvas. Sėdžiu ant „parašos“ paaukštinimo (kitur nėra ant ko prisėsti) spintelę prisitraukęs ir rašau...

Šv. Mergele, tokiomis aplinkybėmis nepalik manęs vieno – juk Tu žinai, kad aš vienas nieko negalėsiu padaryti. Bandysiu raštu mąstyti tarp kalbančių, keikiančių savo vargšų, kai mąstymams laiką reikės tiesiog vogti iš aplinkos triukšmo.

Šv. Mergele, štai ko maldauju Tave... Kad Tu sutiktum klausytis jų kalbų, kad Tu sutiktum būti su manimi ir nuveikti didįjį rekolekcijų darbą. Šv. Mergele, tegul Dievas atleidžia jiems. Jie nieko nežino, jiems niekas nekalbėjo, jie žino tik savo norus.

Kas yra rekolekcijos (12.01)

Ko reikia, kad rekolekcijos įvyktų? – 1) Revizijos, 2) planavimo, 3) vienybės – didžiausia vienybė su anuo pasauliu.

Esminės rekolekcijos sąlygos. – Pirmiausia, šiomis aplinkybėmis kuo mažiausiai kreipti dėmesio į jų kalbas, nes jose beveik nieko nebūna, kas būtų dėmesio verta.

Štai dabar šalia manęs daugybė sielų. Jos dalijasi į dvi grupes: 1) tai mano nematomieji Draugai, kurių didybė eina ligi paties Dievo (!), Tu, Šv. Mergele ir 2) tie vyrai, kurie aplink mane kalba, keikia.

Lygindamas vienus su kitais, ar dar galiu kelti klausimą, kuriems dėmesys pirmiausia priklauso? Štai čia gal ir bus toji vieta, kuri turi užpildyti, užimti vieną iš pačių esminių dalykų, kuriuos sudaro rekolekcijos – kas nors šiomis dienomis turi būti aukojama. Ką aukoti galėčiau?– Juk nieko neatsitiktų, jei šiomis dienomis neliesčiau laikraščių. Šiaip, jei kas kalbins, negalima nekalbėti, bet tuoj vėl reikia grįžti prie savo paslaptingo nematomojo pasaulio.

Nereikia laukti, kada ateis tikrai patogus laikas mąstymui. Štai dabar visi suvirto į lovas po pusryčių. Tuoj bus pasivaikščiojimas, bet dabar ramu. Sėdu ir rašau, paskęstu savo mintyse. Yra tam tikras menas fiksuoti žybtelėjimus, kaip rašė Rachmanova, krautuvėje pardavinėdama, – kol ateina kitas pirkėjas.

Kokios esminės rekolekcijų sąlygos? – Šv. Mergele, leisk šiomis dienomis būti kartu su Tavimi.

Rekolekcijos – tai yra sielos atsivėrimas Malonės veikimui. Kaip žiedas atsiveria saulei, ir tik tada gali jame vykti tie visi paslaptingieji procesai, taip lygiai didysis Viešpaties reikalavimas: *„būkite tobuli“* – gali realizuotis tik Malonės veikiamoje sieloje. Tai didi paslaptis. Ir saulės veikimas žiede jau yra didinga paslaptis. Juo labiau antgamtinio gyvenimo labirintai, natūraliomis akimis žiūrint, yra neįžvelgiama, nesuvokiama paslaptis. Ko neturime patys, sau duoti negalime. Turime gauti iš kito. Iš Šaltinio.

Antgamtinis gyvenimas negali būti nei kūno akimis matomas, nei kūno ausimis girdimas. Žmogui, kaip ir visiems žinduolių klasės gyvūnams, įgimtas tik juslių pažinimas.

Čia mes su savo logika nieko negalime suprasti natūraliu protu galvodami, negalime rasti kelio į paslaptingą antgamtinio gyvenimo kosmosą. Mums nieko daugiau nebelieka, kaip tik prisiminti, ką Jėzus mums pasakė: *„Be manęs jūs nieko negalite padaryti...“* – Net apie antgamtinio gyvenimo buvimą

mes sužinojome tik iš Jėzaus, iš paties Dievo. Tai Jo begalinė meilė, Jo dovana, kad Jis panoro su mumis pasidalyti savo vidaus gyvenimo paslaptimis...

Vadinasi, ateiti į rekolekcijas – tai ateiti pas Jėzų ir sutikti, kad Jis mane vestų, kur pats nori, bet aš nežinau kur, mano kojos visai bejėgės tokiai kelionei. Ten, kur Jėzus nori mane vestis, aš niekad nesu buvęs. Apskritai, iš kur aš žinau apie tas karalystes? Tik iš Jo paties. Tik Jis apie tai man prasitarė.

I. Taigi sąvoka „ateiti į rekolekcijas" jau suponuoja Juo pasitikėti ir, savaime suprantama, Juo tikėti. Ką tai reiškia?

Pirmiausia – niekas negali imtis rekolekcijų be tikėjimo. Netikinčiųjų pasaulyje rekolekcijų ir nebūna.

Bet štai problema. Ką daryti, jei tikėjimas vos rusena, jei jis labai silpnas, jei eidamas į rekolekcijas einu ne kaip pas Tą, kuris mane myli, ne kaip pas draugą, bet einu tiesiog bijodamas Jo. Ką tada daryti?

Tai ateiti pas Draugą. Nėra kitos išeities, kaip maldauti: „Tu pats mano sieloje visa sukurk, ką manyje rasti nori"...Tada nieko kito nebelieka, kaip Jam pasakyti tiesą apie save, Jam atvirai parodyti savo silpnumą, nors ir virpėčiau iš baimės dėl nežinios, į kurią Jėzus norės mane vesti.

Ne visi ateidami į rekolekcijas šitai pajėgia. Štai kur priežastis, kodėl taip būna, kad žmonės dešimtis metų dalyvauja rekolekcijose, bet jos nekeičia jų gyvenimo, jos nieko jų sielose nepalieka. Jie ateina į rekolekcijas tik savo kūnu, bet neatvėrę sielos. Jei ne bendra tvarka, jei ne vyresniųjų valia, jie ir nebūtų į rekolekcijas ėję, juo labiau nė kalbos negali būti, kad jie galėtų rekolekcijas atlikti vieni. Paprastai gyvenime šitie žmonės nieko nebežino apie susikaupimą, tylą, mąstomąją maldą. Jų gyvenime šitų dalykų ir nebūna.

Rekolekcijoms tinka štai kokie žmonės – kurie gyvenime pastoviai, reguliariai praktikuoja susikaupimą. Tik šitokie žmonės vertai ateina į rekolekcijas.

II. Turbūt šitaip žvelgdami į rekolekcijas, mes nė vienas nepasijustume verti jose dalyvauti. Dėl to, ateinant į rekolekcijas, be galo svarbus antras momentas: turint galvoje visą savo nevertumą, sutikti pripažinti tiesą apie save, bet ne bėgti nuo Jėzaus, o maldauti. Be pasitikėjimo Juo, be visiško atsidavimo Jo meilei negali būti rekolekcijų. Todėl rekolekcijos būtinai turi būti maldavimo dienos.

Bet ką tai reiškia maldauti? – Tai pripažinti, kad man trūksta kažko, ko turi Tas, kurį maldauju. Pripažinti, kad man daug ko trūksta, niekada negali

puikybė. Štai pagrindinė priežastis, dėl kurios daugelio metų rekolekcijos lieka nevaisingos. „*Be manęs jūs nieko negalite padaryti...*“

III. Jam visa pasakyti. Tiesiog būti Jo akivaizdoje:

1) pripažinti, kad man daug ko trūksta antgamtinio gyvenimo paslaptyse, – tai reiškia patikėti, kad Jėzus tikrai nori mane vestis į paslaptingą šalį, apie kurios grožį aš net supratimo neturiu. Sutikti su Juo eiti, tai reiškia –

2) sutikti pasitikėti Juo, pripažinti, kad Jis yra pati didžioji vertybė, kad Jis tobuliau už mane patį mano laimę supranta ir gali tobuliau negu aš pats padaryti mane laimingą.

„Man daug ko trūksta“ – galima jau vien teoriškai įrodyti iš Jėzaus įsakymo: „*Būkite tobuli, kaip mano dangiškasis Tėvas tobulas yra*“. Tai reikštų tapti Dievu. Bet tai nesąmonė! Šiuo Jėzaus pasakymu rytietišku stiliumi mums duota kryptis visam gyvenimui – didysis pažangos reikalavimas. Kad ir kokios didelės būtų mūsų pastangos, vis tiek tai reiškia tik tiek, kad pažangos siekiant niekada negali būti ribos. Žodžiu, mums visada daug ko trūks. Panašiai kaip į kalną kopdami vis aiškiau matome, kad aplink vis platesni horizontai.

Gyvai pajusti, kad man daug ko trūksta, – tai reiškia susirūpinti Jėzaus pasakymu „*būkite tobuli*“. Taigi į rekolekcijas privalome eiti ne kaip į kiną, teatrą, kur mes tik sėdėsime – patys nieko neveikdami – ramūs ir patenkinti tenkinsime tik savo smalsumą;

3) į rekolekcijas turime eiti panašiai kaip į savo teismą, kur bus sprendžiama mūsų byla, nuo kurios pareis mūsų likimas.

Kaip tai? – Nes aš galiu pamilti vien tai, ką pažįstu. Jei Dievo pažinti negaliu nei kūno akimis, nei kita jusle, tai lieka vienintelis kelias – per protą: apie Tave, mano Dieve, galvoti, skaityti. Vienintelis natūralus kelias Tave, paslaptingoji Būtybe, pažinti, pamilti – protu: mąstant apie Tave, apie visa, ką Tu mums esi pasakęs.

Kodėl gi man Tave pažinti reikia specialios dienos? Ar tai negali būti kasdien, tarp visų darbų ir reikalų? – Juk tie daiktai ir reikalai suima visas mūsų mintis, visą dėmesį. Kai mes kine sėdime, apie nieką kita tada negalvojame. Taip būna ir gyvenimo audringoje srovėje.

Bet visų labiausiai mūsų dėmesį patraukia mūsų pačių norų tenkinimas. Štai čia, einant į rekolekcijas, įvyksta pagrindinė, lemiama kova. Ko mes bijome rekolekcijose? – Bijome prarasti visa tai, kas tenkina mūsų norus. Gamtinius norus. Todėl išorinės sąlygos, nuo kurių pareina rekolekcijų pasisekimas –

4) ar sutiksime rekolekcijų dienomis ne visus savo norus patenkinti. Praktiškai čia svarbiausia tai, kas susiję su smalsumu. Kitaip sakant, nieko sau neleisti, kas šiomis dienomis nebūtina. (Mano sąlygomis – kuo mažiau kreipti dėmesį į aplinkos kalbas, keiksmus, į laikraščius).

Rekolekcijose mūsų sielos gelmėse turi susikauti puikybė ir nusižeminimas, tiesos pripažinimas ir melas.

Aplink kiekvieną į rekolekcijas ateinantįjį siaučia visa gauja balsų, gąsdinančių visais galimais būdais, kad tik žmogus nesutiktų pripažinti tiesos apie save, kad tik nesutiktų nusižeminti, kad tik neprakalbėtų Dievui ir būtų išgelbėtas.

Toji kova vyksta ir per visą rekolekcijų eigą. Visa tai labai ryšku iš dalyvaujančiųjų išorinės laikysenos.

Žmogaus pastangas susirūpinti savo vidine būsena rodo dėmesio nukreipimas nuo visų savo norų, ypač nuo tų, kurie tenkina smalsumą, t.y. išlaikymas visokeriopos tylos. Gerosios mintys – kaip bailūs paukščiai, kurie greit pasislepia nuo kiekvieno šlamesio.

Tyla gali būti kelių rūšių. Žmogų galima išblaškyti kalbinant žodžiais. Bet taip pat kalbinti galima ir akimis. Išblaškyti galima savo mintims duodant laisvę klajoti, kur smalsumas vilioja;

5) rekolekcijų nuotaiką sukurti nepaprastai padeda baisios atsakomybės pajautimas. Dievas kiekvieną myli, turėdamas tikslą per mus kitiems leisti pažinti meilę. Ypač dvasinių pašaukimų nebūna, jei tai nesiejama su kitų išganymu.

Vadinasi, nuo to, kaip aš įvykdysiu savo pašaukimą, pareis kažkieno išganymas. O gal net daugelio. Kas suskaičiuos, kiek reikšmės žmonių išganymui turėjo Šv. Teresėlė! O pagaliau kiekvienas šventasis – kas suskaičiuos kiek gero padarė jis gyvenimui, pasauliui...

Šv. Mergele, kai aš mirsiu, Amžinybėje atsigręš į mane kažkieno akys arba dėkodamos, arba kaltindamos mane... Tegul ir jos, tos sielos Tau priklauso, kaip ir viskas mano gyvenime... Norų audros tikrai neleis Malonės veikimui pasinaudoti manimi, jei mano gyvenime nebus rekolekcijų, t.y. nebus natūralių pastangų pažinti Tave, mano Viešpatie, ir nebūsiu įrankis kitiems Amžinybei laimėti...

Kūrėjo planas (mąstymas apie du lagerius, gruodžio 2 d.).

Man mieliausia tema iš šios srities – mąstymas apie du lagerius, į kuriuos pasaulis dalijasi, arba, kitaip sakant, mąstymas apie dvejopą džiaugsmą. Tokia

jau žmogaus sandara. Nepaprastai ryšku visur, kad pagrindinė jėga, kuri verčia žmogų gyventi, kovoti, yra džiaugsmas. Žmogus sukurtas laimei.

Kiekviena gyva būtybė turi savitą džiaugsmo rūšį. Žuvelės laimei reikia vandens, paukšteliui – oro erdvės. Žmogų kaip kūrinį, panašų į save, Dievas norėjo laimingą padaryti ta laime, kuria laimingas yra Dievas, – meilės laime.

Bet žmogus viena savo būtybės dalimi yra žinduolių klasės gyvūnas. Todėl jam suprantama ir toji laimė, kuria laimingas būna neprotingųjų gyvūnų pasaulis, – gamtinių jutimų (juslių) tenkinimo laimė, – kadangi, tenkindamas gamtinius jutimus, žmogus taip pat išgyvena džiaugsmo pojūtį.

Šitai pastebėti gyvenime visiškai nesunku. Kiekviena būtybė savaime veržiasi į tą džiaugsmo rūšį, kuri jos prigimčiai natūrali. Kadangi žmogus ne vien dvasinė, bet ir medžiaginė būtybė, – jam visada yra atvira galimybė palinkti ne vien į dvasinę, bet ir į medžiaginę laimę.

Štai visas gyvenimas ir dalijasi į šiuos du lagerius. Rodos, dauguma žmonių, ypač mūsų aplinkoje, gyvena tik dėl vieno tikslo – kad būtų patenkinti gamtiniai norai – skaniai valgytų, šiltai miegotų, kad turėtų kiekvieną daiktą, kurio įsigeidžia, kad visi tik juos pripažintų, juos gerbtų, – jie jaučiasi kaip viso gyvenimo, viso pasaulio centras, apie kurį turi suktis visas pasaulio gyvenimas. Tai ir yra trys žmogiškos tragedijos rūšys, tariant senovišku terminu – akių pageidimas, kūno pageidimas ir gyvenimo puikybė. – Noras tenkinti visų jutimų geismus, noras turėti (akių geismas) ir noras turėti valdžios.

Kiekvienas nesunkiai šitai galime suvokti bent kiek įsigilinę į savo nuotaikas, pojūčius:

1) kuo mes džiaugiamės,
2) dėl ko liūdime,
3) apie ką svajojame,
4) kokia tema mums įdomiausia kalbėti,
5) kokias knygas skaityti įdomiausia,
6) kuo užsiėmus greičiausiai praeina laikas,
7) kokiam užsiėmimui visada turime laiko.

Šios temos fone, be abejo, turiu pažvelgti į savo gyvenimą. Bet su Tavimi – aš vienas nesusiorientuosiu, jei Tu, Šv. Mergele, nepasakysi man, kaip vaikeliui visada sufleruoja, ką reikia sakyti.

1) Džiaugiuosi – galimybe rinkti Jonelio Stašaičio motociklą, japonišku tranzistoriumi, mašina, motociklu, kelionėmis – viskuo, kas tenkina malonumus, puikybę. – Šv. Mergele, matai, kokia mano charakteristika...

2) Liūdžiu, gąsdinamai veikia – mintys apie įžadus; kalėjimo galimybė, jei pritaikytų kitą straipsnį ir patekčiau dirbti toli, užkampy; pažeminimas prieš visuomenę teisme; byla Vatikane; apkrovimas darbu – visa, kas nežada tenkinti akių geismo, malonumų, puikybės.

3) Svajoju – apie japonišką tranzistorių, mašiną, motociklą – tuos pačius dalykus, kurie džiugina...

4) Mieliausia tema – ieškoti radijo specialistų tarp kalinių. Kalbant su Petru, Joneliu ar būna ten pagrindinis mano siekimas rūpintis sielomis?.. Šv. Mergele, tikriausiai būna, bet kaip piktžolės prasikiša ir kiti motyvai...

5) Knygos – kalėjime skaitytos: „Širdies nerimas", „Mirtis manęs palauks", „Ugnį šaukiam į save", „Hipnose bei Mensch und Tier". Šv. Mergele, dėl knygų, rodos, ramu...

6) Kam eina laikas – akcijai, judėjimui, kelionėms, tik ne knygoms... Nelieka (iš 24 valandų!). – Šv. Mergele, čia Tu turi spręsti. Visas laikas – Tavo.

7) Kam visada turiu laiko? – Aparatams. Motociklui. Kelionėms – akcijai.

Šv. Mergele, štai koks vaizdas. Norisi su dėkingumu į Tave atsigręžti – už kai ką norisi dėkoti, tačiau visiškai aišku, kad labai arti manęs vaizdas žmogaus, apie kurį Jėzus pasakė: „*Kūniškas žmogus nesupranta nieko dvasiško*".

Kas būtų, jei nuolat negalvočiau, koks esu iš tikrųjų... Lengvai eičiau nukunigėjimo linkme... Ir tai visai neperdėta. Kaip sunku man ką nors geresnio kitam atiduoti... Visi jausmai kalba priešingai. Štai kaip reikalinga Tavo globa, Tavo dėmesys, sutartis su Tavimi, Šv. Mergele...

Savo norų tenkinimo laimė – ta pati, kuria laimingi ir neprotingieji gyvūnai. Ir žmogus, kai atsiduoda tik šiems norams, vis labiau ima artėti prie neprotingojo gyvulio lygio. Kaip tai įvyksta?

Gyvūnui šitokios laimės užtenka. Instinktų tenkinimas gyvūnų pasaulyje vyksta pagal tam tikrus dėsnius. Ateina pavasaris – paukščiai žino, kad reikia sukti lizdus. Pavasaris praeina, ir jie vėl nebemoka lizdų sukti.

Tuo tarpu žmogaus jausmų (prigimtinių) tenkinimas atiduotas proto kontrolei. Kadangi žmogus ne vien instinktų būtybė kaip gyvulys, todėl jam vien jausmų laimės neužtenka. Jei kitokios laimės žmogus nepažįsta, jam šita patirtis kelia siaubą. Žmogus visomis priemonėmis siekia patirti jausmų malonumą, to siekia beprotiškai, nesąmoningai, instinktyviai bijodamas, kad išvis gali nepatirti laimės žemėje.

Taip pasaulis ir lekia, kaip pasibaidęs arklys, lekia į savo laimę, visai nepastebėdamas, kad gyvenimo kryžkelėje nepažiūrėjo į krypties rodykles, ir da-

bar visas jo gyvenimas lekia vis greičiau – jis mano, kad į savo laimę, nepastebėdamas, kad – visai priešinga linkme. Jis niekuomet neras savo laimės vien kūniškuosius prigimtinius jausmus tenkindamas. – Milijonierius niekada nepasiekia supratimo, kad turtų jam jau gana. Prigimtinių kūniškųjų jausmų laimė – lygiai taip, kaip vytis savo šešėlį: juo smarkiau vejamės, juo greičiau jis nuo mūsų bėga.

O kokios laimės žmogui reikia pagal jo dvasinės prigimties dėsnius? – Yra žmonių, kurie taip tiksliai jaučia kito žmogaus reikalą, jo skausmą, kad neturi laiko savo skausmo kentėti. Laimę jis mato tik kito žmogaus akyse, kai jose spindi džiaugsmas ir žino, jog tai jo pastangomis, dėl jo aukos jis tą laimę patyrė.

Štai medicinos sesuo prie mirštančiojo budi per naktį. Nors ji pavargsta, bet kartu sielos gelmėje ji pajunta paslaptingą, naują laimės rūšį. Tai Amžinybės laimės akordai, suskambantys šventų švenčiausioje sielos gelmėje.

Tai ir yra ta laimės rūšis, kurios išmokyti pasaulį atėjo į žemę Kristus. Tai buvo laikai, kai žmonija buvo užmiršusi šią didžią paslaptį. Žmogus tada buvo prekė, daiktas. Romos imperija – vergų imperija: vienas laisvas ir vienuolika vergų! Suprantama, kad šioje aplinkoje didysis Jėzaus meilės reikalavimas buvo baisus kontrastas. Nenuostabu, kad prieš šį Jėzaus reikalavimą stojo geležiniai imperijos legionai, ne veltui pirmaisiais trimis šimtmečiais buvo išžudyta dėl tikėjimo į Kristų milijonai žmonių.

Tai ne mūsų sumanymas šitaip pasaulį padalyti. Pats Jėzus šitą paslaptį mums pasakė. Tai šv. Evangelijos vieta apie Paskutiniojo teismo siaubingą sceną.

Jėzus pasakė ir kaltinimo motyvus: „*Buvau alkanas – nepavalgydinot, buvau pakeleivis – nepriėmėt į namus, buvau ligonis – nelankėt...*“ Ir vieni, ir kiti tada šauks: „*Kada mes Tave matėme ligonį, keleivį, alkaną?*“ Ir vieniems, ir kitiems tas pats atsakymas: „*Ką padarėt kiekvienam, man padarėte*“. Tik iš šito bus sprendžiama mano byla. Dėl kiekvieno mūsų kovoja pats Dievas. Vadinasi, visa, ką aš pasakiau kiekvienam žmogui, ką pajutau kiekvienam savo širdyje, Jėzus priima taip, tarsi Jam pačiam tai būtų padaryta. Pasaulio pasidalijimas į dešinę ir į kairę vyksta kiekvieną dieną mūsų gyvenime – kasdien mes pažengiame į dešinę ar į kairę.

Bet čia vyksta keista paslaptinga inversija. Panašiai, kaip vieną svarstyklių lėkštę spaudžiant, antroji turi kilti. Ir atvirkščiai. Juo daugiau mes duodame laisvės savo norams, juo mažiau atpažįstame žmones, kurie reikalingi mūsų, o

juo daugiau darome gera žmonėms, juo labiau slopsta jausmų norai. – Štai visa paslaptis kovoje dėl žmogaus dvasios didybės. Štai visa pedagogikos paslaptis.

Bet mūsų pedagogikos praktikoje tai tragedija. Taip pat ir tėvų tragedija. Išgelbėti šių dienų jaunimą galima tik supažindinant jį su aukščiausios rūšies laime. Kai pradeda šviesti saulė, nereikia dirbtinės lempos. Žmogus, pajutęs meilės laimę, lengvai pajėgia nusigręžti nuo savo norų vergijos. Tėvų nelaimė, kad jie savo mažųjų neatveda pas ligonius, pas nelaiminguosius ir neleidžia jiems pajusti aukščiausios rūšies laimės.

Atrodo, visa taip paprasta, būti žmogumi – taip nesudėtinga. Tačiau kodėl tiek maža žmonių, kurie šitą paslaptį supranta? – Čia ir yra priežastis, kodėl Šventajame Rašte pasakyta: „Jo vardas – melas". Čia slypi pirmųjų tėvų tragedija. Ir mes visi, jų ainiai, šią tragediją jaučiame. Žmogus nusigręžė nuo savo buvimo Šaltinio. Nusigręžusį nuo Malonės palaimos žmogų lengvai apgauna šėtono gudrumas. Dabartinėje būklėje žmogus savaime linksta į norų laimę ir visada jam gresia pavojus prarasti net nuovoką apie aukščiausios rūšies – meilės – laimę, apie paslaptį ne sau gyventi, o savo artimui. Dabartinėj būklėj ne sau gyventi žmogus gali tik sąmoningomis pastangomis, panašiai kaip kopdamas į kalną. Iš tikrųjų tai gali tik tas, kuris rūpinasi ne tik savo vidine kultūra, savo išsilavinimu, bet ir trokšta save aukoti kitiems, trokšta juos mylėti. O kito žmogaus nemylėsi, jei nemylėsi Dievo. Jį mylėdamas tu leidi, kad į tave nužengtų Dievo Malonė, kuri per tave skleisis kitam ir tu pažinsi aukščiausios rūšies palaimą. Bet tam reikia ugdyti savo susikaupimą – rūpintis savo dvasinių vertybių ugdymu, savo vidine kultūra.

Šv. Mergele, o kaip yra mano gyvenime?

1) Ar aš kam nors linkiu bloga?

2) Ar būnu su kuo nors susipykęs?

3) Ar gera darau tik tiems, kurie man patinka?

4) Ar nesirenku kartais geriausios dalies?

5) Ar netrokštu, kad kai kurie žmonės greičiau dingtų iš mano aplinkos?

6) Ar nepiktdžiugiauju dėl kieno nors skausmo, nepasisekimo?

7) Ar yra tokių, su kuriais nesikalbu?

8) Ar yra, už ką nenoriu melstis, aukoti savo skausmo?

9) Kai mane kas įžeidžia, ar ieškau čia ir savo kaltės?

10) O gal savo aplinkoje nerandu kilnesnių žmonių už save?

11) Ar įskaudintas, nuskriaustas skubu pas Jėzų, kad suvienyčiau su Jo kančia savo nuoskaudą?

12) Ar ieškau savo aplinkoje žmonių, kurie kenčia, kuriems reikia padėti?

13) Ar nutyliu, nukenčiu, kad taika išliktų tarp mūsų, nors ir jausdamas, jog esu nekaltas, jog mano pusėje tiesa? Ar sutinku kada nors būti pažemintas?

14) Ar turiu išsiugdęs įprotį kiekvienam sutiktam žmogui kažką gero duoti, bent pasimelsti už jį. (Net ir tiems, kuriems nejaučiu simpatijos...)?

15) Ar dėkoju Viešpačiui už skausmą, kurį man kiti padaro?

Koks šio mąstymo reziumė? – Atrodo, kad man didesnę grėsmę sudaro savanaudiškumas, taip pat visa, kas tenkina kūniškus jausmus, malonumus...

Tačiau ar ne geležinis dėsnis, kad gyvenime nuolat turi būti kokių nors nemalonumų, trūkumų. Kitaip savanaudiškumas, norų tenkinimo aistra nepaprastai greit suvešės kaip piktžolė. – Kaip gerai, kad visa tai gali **tvarkyti klusnumas**.

Kokią reikšmę čia turi įžadai? – Žmogus – tokio tipo būtybė, kuriai nuolat reikia kartoti. Padaryti įžadai nuolat tai primena.

Mąstau apie savo **gyvenimą mirties fone**. Juk ateis diena, kai suprasiu, kad štai jau miršta. Net jei mirtis būtų staigi, nenumatyta, vis tiek, kai Amžinybės šviesoje grįš sąmonė, turėsiu suprasti, kas dabar vyksta, suprasti, kad aš miršta. AŠ! Mačiau, kaip kitas miršta, bet čia – aš! Gal mirtis ištiks nieko nespėjus pagalvoti, netikėtai, planuojant ką didelio, svarbaus nuveikti, kai atrodys, kad esu labai reikalingas, kad be manęs niekas negalės to padaryti...

Prisimenu, kai su švogeriu važiavome „Java“ ir grandinė pagavo apsauginę skardą... Sąmonė dingo staiga, kaip filmas nutrūksta. Pabudau, guliu ant griovio kranto, švogeris sėdi šalia, motociklas stovi ant plento. Aš nieko nežinau, kas atsitiko, kodėl guliu. Pajutau, kad galvą pajudinti labai sunku – kai pajudinu, skauda. Sąmonė grįžo žemėje, o galėjo grįžti Amžinybėje... O juk taip bus...

Reikės duoti ir „kiekvieno tuščio žodžio“ apyskaitą. Ir tai bus paskutinis sprendimas. Neatšaukiamas ir neapeliuojamas. Svarbiausia – tai bus netikėtai. Gal kokioj kelionėj, su džiaugsmu sėdint prie vairo. Ar kun. Benediktas [Sakovičius] pagalvojo, kad aš jam parvežiau mirties [autoavarijoje] įnagį? O gal ir mano išsvajotos mašinos... Pavyzdžiui, Jonelio Stašaičio motociklas – kiek ten reikėtų įdėti sumanaus triūso, kiek kūrybinio džiaugsmo... O gal tai paskui būtų mirties įnagis.

Vėlgi slaptos mintys apie automobilį... Bet ir jis gali būti priemonė patekti į kalėjimą. Gali būti priežastis didžiausių nemalonumų su inspekcija. Kaip

galima tokiais dalykais rizikuoti dėl kito motyvo, o ne dėl klusnumo, kad to reikia tik sielų gelbėjimui, Tavo, Dieve, reikalams. Tad Tu, Viešpatie, ir turi būti atsakingas, jei leisi man kokia nors priemone pasinaudoti. Taigi, imdamas vairą, turiu žinoti, jog visa yra ir Tavo, Šv. Mergele, nuosavybė, ir aukoju ją Jėzaus reikalams.

Akių geismas – noras turėti. – Tai, kaip aš pažvelgsiu iš ano pasaulio į savo gyvenimą pirmą kartą? Kiek aš pamatysiu „žalių knygučių" [per kratą atimtas kalendorėlis] savo gyvenime? – Visi daiktai, panaudoti ne sielų reikalui, bus „žalia knygutė". Taip pat ir visi pinigai. Kaip būtų gera, jei visi daiktai būtų pirkti iš klusnumo! Ir jei Viešpats duotų (kaip sakė Ekscelencija Vincentas, „Dievas baudžia turėjimu"), kaip būtų gera, jei visa būtų turima ir panaudojama iš klusnumo! Bent su draugais turiu pasitarti (Sigitu, Alfonsu).

Malonumai. Lygiai taip pat reikės duoti kiekvienos laiko minutės apyskaitą. Kiek laiko sunaudota sielų reikalams, kiek savo malonumui, savo norų tenkinimui. Kiek laiko praleista pareigai įvykdyti, kiek savo norams tenkinti.

Taip pat ir žmonės. Su kuriais buvo susitinkama dėl jų sielų arba dėl kitų sielų, ir kiek buvo susitinkama tik dėl to, kad įdomu, malonu. Kaip baisu bus, jei paaiškės, kad tai nuostolis sieloms! Laikas, praleistas vėjais, dėl to neįvykdytos pareigos sieloms. Kaip baisu bus, jei mane ims kaltinti sielos, žuvusios amžinai ar bent mažiau garbės nusipelniusios...

Puikybė. Bus visiškai aišku, kad visi pagyrimai, ovacijos, dovanos, visi išgarsinimai – iš Amžinybės žvelgiant tėra ne kas kita, kaip tik mūsų dvasios varganumo parodymas. Tai vis progos, man suteikiančios labai artimą galimybę visa, ką Viešpats man teikėsi duoti, pripažinti kaip savo nuosavybę, pamirštant Davėją. Tai progos užmiršti, dėl ko Jėzus mus įspėjo: *„Be manęs jūs nieko negalite padaryti"*. Tai išbandymai, kaip Petrui aną sunkų vakarą, kai jis tvirtai tikėjo, jog pats viską gali. Mirties fone visa tai bus visiškai aišku.

Kaip svarbu man to neužmiršti dabar, kai visi kankiniu vadina... Šv. Petrai, kuris akivaizdžiai turėjai progą pajusti Jėzaus žodžių teisingumą... Ir iš mano paties patirties: kaip labai norėjosi teisme neįžeisti teisėjų, tarsi nuo jų priklausytų mano likimas. O ir dabar, laukiant Aukščiausio teismo... Laukiu su didele viltimi, tarsi be Aukščiausio teismo Viešpats nebūtų visagalis, tarsi tikinčiųjų maldos, šv. Mišios bejėgės būtų pridengti mūsų nuodėmes, net stebuklo būdu parodyti Viešpaties galybę. – Kai Tu, Šventosios Bažnyčios vadove, Šv. Petrai, buvai kalėjime, o visa Bažnyčios malda, nepaliaujama malda kilo į Dievą – kokius nuostabius davė rezultatus...

Iš Amžinybės žvelgiant, laikas, praleistas kalėjime, – atrodys visai kitaip. Dabar svajoju, kad tik pavyktų greičiau iš kalėjimo išeiti, o iš Amžinybės žvelgiant – ar nebus čia praleistas laikas vaisingiausias mano gyvenime? – Ar pajutau, kaip praėjo kelios dešimtys metų? Kad ir kiek reikėtų praleisti kalėjime, vis tiek tai būtų mažytis mikroskopinis taškelis Amžinybės požiūriu. Jei buvimas čia yra dalyvavimas Jėzaus atpirkimo darbe, tai ko man bijoti? Tikrasis mano gyvenimas juk ne čia. Tad reikėtų džiaugtis, jei Viešpats leidžia būti kalėjime. Net jei ir tiek, kiek Liudo Simučio gyvenime [25 metus].

Bet štai kas, mano gėdai, paaiškėja. – Bijodamas kalėjimo, aš bijau prarasti savo norus, gyvenimo žemėje malonumus, kurie tenkina mano jausmus. Štai kodėl mano prigimtis taip veržiasi pabėgti nuo atgailos.

Spontaniškai prieš mano dvasios akis iškyla naujas mąstymas –

Įžadai ir atgaila. Taip, reikėtų džiaugtis, jei Viešpats leidžia būti kalėjime, jei kas pajuokia, jei iškyla visokių nepatogumų, jei kai kurie žmonės – tikri kitų ir mano kankintojai. Taip, reikėtų džiaugtis ir visa tai vienyti su Jėzaus kančia. Bet, deja, taip nėra. Ir jei taip nėra, juk tai liūdna mano charakteristika. Šitokios charakteristikos fone suskamba Jėzaus žodžiai: *„Jei nedarysite atgailos, visi pražūsite“*.

Viską veda džiaugsmo perspektyva. – Mąstymas apie atgailą susideda iš kelių mąstymų.

Atgaila – tai nuodėmės padarinių ištaisymas. Tai didelė meilė už meilės paniekinimą. (Prirūkyta. Draugai daužo domino kauliukais, barasi, ginčijasi. Tik dabar pastebėjau, kad neturiu labai svarbaus įpročio – dėkoti už viską, kas nervina, kas prieš mano norą. Juk visa, kas prieš mano norą, – tai mano atgaila.)

Nuodėmės forma – mano valia, norai. Ištaisyti ją gali priešingybė – prieš mano valią, norus. Dėkoti už tai, kas prieš mano norus, galima tik Meilės akivaizdoje.

Nuodėmė ir įžadai. Dievo įsakymai – tai kelias į laimę, žmogui iš meilės parodytas. Žmogus negali tobuliau suprasti savo laimės, kaip ją supranta Dievas, ir negali tobulesnėmis priemonėmis jos siekti, kaip jam nurodė Dievas.

Nuodėmės esmė – nepasitikėjimas, kad Dievas tobuliausiai supranta, kas yra mano laimė; nepasitikėjimas, kad Dievas tikrai nori, jog būčiau laimingas.

Liuciferis buvo nuostabus Dievo kūrinys. Jis pažino save ir savimi žavėjosi. Ir tai buvo tiesa. Bet jis pamiršo dėkingumą, pamiršo, kad visa tai jam do-

vana... Negana to, jis išėjo iš ribų: netarnausiu! Puikybė ir yra nejautimas dėkingumo Dievo dovanoms.

Panašiai buvo ir pirmųjų tėvų gyvenime. Jų laimei nieko netrūko. Kad jie turėtų galimybę pareikšti Kūrėjui meilę, jiems buvo suteikta klusnumo galimybė – įsakyta nuo vieno medžio neliesti vaisiaus.

Gundymas buvo labai gudrus ir atsargus. Tie vaisiai gražūs. Dievas nebuvo uždraudęs į juos žvelgti. Atsargus, bet klastingas gundytojo klausimas: *„Kodėl Dievas jums neleidžia šio vaisiaus liesti?"* Kai Adomas ir Ieva šio klausimo klastos nesuprato, gundymas pasidarė begėdiškas, atvirai melagingas: *„Jūs būsite kaip dievai"*! Kitaip sakant, Dievas nesuprantąs, ko jūsų laimei reikia, arba: Jis nenorįs jūsų laimės. Patikėję gundymu, pirmieji tėvai Dievą palaikė esant žemesnį už save, Jį paniekino. Tai įvyksta kiekvienąkart nusidedant...

Nėra būtybės, vertesnės ir aukštesnės už Dievą, todėl Jo paniekinimas yra visų didžiausias blogis, už jį didesnio negali būti.

Kas yra nuodėmė. Vaizdingai, deramai šitai suvokti žmogus pajėgs tik Amžinybėje. Šiek tiek galima bandyti suprasti iš tos baisios kančių jūros, kuri yra žemėje dėl to, kad yra nuodėmė, kaip iškreipimas Kūrėjo plano, tvarkos, kurią yra nustačiusi Jo išmintis ir meilė.

Kiekviena kančia žemėje – tai tam tikros tvarkos iškreipimas, kurį įvykdo ta pati žmogaus puikybė, kaip ir pirmojoje nuodėmėje – nesutikimas Dievo išmintį laikyti esant aukštesnę už savo protą, nesutikimas tikėti Dievo meile mums, be to, Dievo, Jo esmės paniekinimas. Juk Dievas yra Meilė.

Kas gali apsakyti klaikumą, kurį turės pajusti kiekvienas mirdamas, kai būtinai turės suprasti, kas yra Dievas, Jo meilė ir kas yra nuodėmė – Dievo paniekinimas. Būtinai turės suprasti, kas yra puikybė, dėl kurios žmogus padaro šitokią klaidą. – Kas gali apsakyti siaubą šitos valandos, šitokio praregėjimo, kartu siaubą vienintelės tikrosios žmogaus nelaimės – puikybės, kuri vienintelė kalta, kad žmogus nepraregėjo anksčiau... Dabar jau vėlu. Vėlu visai Amžinybei... Niekada, niekada...

Pažvelgus į nuodėmės padarinius ir čia, žemėje, – vaizdas siaubingas. Norisi prisiminti, kur gyvenime teko matyti didžiausią sielvartą? Ne kartą teko matyti nusiminusius veidus, ašarotas akis. Kai kurie momentai ypač ryškiai užsifiksuoja. Pavyzdžiui, kad ir Aleksas (iš 186 kameros), kai jis pirmą kartą, tik atėjęs į kamerą tiesiai iš teismo, kartojo kaip pamišęs: „15 metų... 15 metų". Už savo norų patenkinimą vieną kartą, kai išgėrę pasigavo 18-metę mergaitę,

einančią iš šokių. Šitas vaizdas man buvo didelė Dievo malonė, suteikusi tarsi naują požiūrį į šios rūšies nuodėmes.

Kokia žmogaus elgsena gali atpirkti nuodėmes? Kadangi kiekviena nuodėmė yra ne kas kita, kaip iškelta aukščiau Dievo kokiu nors būdu pareikšta mano valia, tai ją atpirkti gali tik priešingybė – savo valios atsižadėjimas kaip auka, kaip bausmė, pelnyta už savo ir kitų nuodėmes. Tai ir yra klusnumo įžadas, jei tai būna suvienyta su Jėzaus atgaila.

„Tėve, jei galima, tepraeina ši taurė, tačiau tebūna ne mano valia, bet Tavo". – *„Štai aš Viešpaties tarnaitė, teesie man kaip Tu pasakei".* – Štai kur prasideda atpirkimo paslaptis. Štai kuo gali žmogus prie jos prisidėti.

Klusnumas, net ne religiniu motyvu – vaikų paklusnumas tėvams – yra pagrindinis gyvenimo palaimos laidas, tautos stiprybė.

Vis dėlto ryškesnio vaizdo, kas yra nuodėmė, kas yra gyvenimas be klusnumo, negali būti nieko kito – kaip baisus, siaubingas pragaro vaizdas.

Įžadai pragaro fone. Pragaras – daug kartų mąstyta tema, bet amžinai nauja, visada aktuali. Ši tema visada duoda naujų impulsų valiai, gyvenimui. Man rodos, kad Dievą aš labiausiai suprantu tik pragaro fone. Ir nuodėmę suprasti galime tik pragaro fone. Ir įžadai visai kitaip atrodo pragaro fone.

Sąvoka, ką šis baisus žodis reiškia, ne mūsų protu suprantama. Ši sąvoka mums visada bus paslaptis. Tai, ką Jėzus sakė apie Amžinybės būseną – *akis neregėjo, ausis negirdėjo* – neigiama prasme tinka ir pragarui. Tai sąvoka, toli pranokstanti žmogaus proto, pažinimo ribas.

Mes apie pragarą beveik nieko nežinotume, jei Jėzus nebūtų jo uždangos praskleidęs. Tiesa, sveikas protas šaukiasi teisingumo, bet... Koks protas drįstų pragaro vaizdą sukurti tokį, kokį piešia Šventasis Raštas? Keliasdešimt kartų paminima ši siaubinga tiesa. Visu autoritetu ją pabrėžia Liono Antrasis Visuotinis Susirinkimas 1274 metais. Kai kurie Jėzaus nupiešti vaizdai irgi labai ryškūs (Mt 18, 8).

Iš prof. Juozo Grigaičio MIC paskaitų prisimenu: poena sensus, poena damni.

I. Poena sensus – visų jausmų kančia. Didžiosios pasaulio dalies (ir mano paties!) didžiausias siekimas – visų jausmų, visų norų tenkinimas. Mano norai tampa dievu, užima Jo vietą, išstumia Jį. Mano norams aukojama brangiausios aukos. Aukojamas mano būtybės ilgesys būti laimingam meilės laime, aukojama kitų žmonių žemiškoji ir net amžinoji laimė, aukojama tautų

likimas, aukojamas net pats Dievas (!), kuris kaip dovaną – savo meilės dovaną – yra suteikęs man jausmus ir jų norus.

Dieve, kas yra mano norai, kad drįstu juos kelti virš Tavo Valios, t.y. virš Tavo išminties ir virš Tavo meilės man! Koks baisus dalykas mano norai, jei šitokios aukos jiems aukojamos: savo asmeninė laimė (ir tai laimės vardan!), kitų žmonių laimė, tautos likimas, pats Dievo vertumas...

Jei yra absoliutaus teisingumo valanda, tai tikrai teisinga, kad tie norai pajustų vertą priešingybę, kaip pelnytą bausmę, kaip absoliutų teisingumą, kurio šaukiasi ašaros visų, iš kurių buvo atimta tai, kas jiems priklauso, kad būtų patenkinti mano norai. Tada, kai aš labai noriu ką nors turėti, – ar galvoju, ar prisimenu, kad ir kitas nori turėti, kad jam priklauso pirmenybė dėl jo sveikatos, pareigų, momento reikalo svarbumo? Visa tai perrėkia mano norai...

Čia privalau nepamiršti, kad mano norai, – ypač tie, kurie galingi, audringi, – tai begalinė Kūrėjo dovana man ir tikriausiai daugeliui. Bet mano norai palaimą neš tik tada, kai protas jiems leis pasireikšti laiku, tinkamoje vietoje, o ne visur ir visada, kai jie patys sukyla. Vaisiai skanūs būna tik atėjus laikui. Paukštis gali skristi tik sparnams išaugus. Negali būti poilsio ir atlyginimo nedirbus. Nėra pjūties be sėjos. Nėra Velykų Ryto be Didžiojo penktadienio...

Dėl gimtosios nuodėmės ir visų mūsų nuodėmių visada bus tik taip – džiaugsmo nepasieksime kitaip, kaip tik per skausmą.

Vadinasi, didžiausias mano vidinės kultūros priešas yra mano norai, kai jiems leidžiama siausti be proto kontrolės, taip kaip siaučia audra, kaip gaisras – viską naikindamas. Taip ir mano norai gali sunaikinti mano – ir daugelio – džiaugsmą, dėl kurio dieviškoji Meilė mus pašaukė į buvimą.

Visa tai turėdamas galvoje, ar galiu įvertinti, kokia neįkainojama brangenybė mano ir kitų džiaugsmui kurti yra **įžadai**, kaip laukinių norų tvarkytojai, kaip meilės auka už visus, kurie savo norus kelia aukščiau visų žmonių laimės, net vietoj paties Dievo!

Jei mano norai yra pajėgūs sugriauti daugelio žmonių, ypač mano aplinkoj gyvenančiųjų laimę, tai kas gali būti teisingesnio, protingesnio už pastangas ne visus mano norų reikalavimus išpildyti? Jei tai vykdoma iš meilės Dievui, šitai mes vadiname atgaila.

Vadinasi, už neprotinguosius mano norus vis tiek bus bausmė. Arba aš pats tai padarysiu, juos sutramdydamas, arba mano norai patirs savo priešin-

gybę ir visą amžinybę jaus baisų pragaro siaubą. Taigi aš privalau už juos kartais save bausti, kaip baudžia tėvas savo vaikus, – verčiau dabar, o ne amžinai, amžinai... Bausti save ir kitus, jei juos myliu, jei juos mylėti noriu. Tai ir bus tobuliausia meilė jiems – už jų nevaldomus norus bausti save, kad jie amžinai nebūtų baudžiami. Štai ką reiškia krikščionių atgaila. „Jei nedarysite atgailos, visi pražūsit!" Ir įžadai – kaip meilės dovana, kaip skolos mokėjimas už tuos, kurie patys nežino kam skolingi.

II. Poena damni – visko praradimas amžinai, amžinai. – Kaip tai įsivaizduoju?

Visa, kas aplink mus vyksta, kas mus kankina, mes žinome, kad praeis. Ir tas žinojimas mums nepaprastai palengvina būtį. Bet jei žinotume, kad tai bus daugelį metų? Nors ir mažas būtų skausmas, jis taptų nepakeliamas vien dėl to žinojimo – amžinai, amžinai...

Visų didžiausias praradimas tas, kad kiekvienas pragaro nelaimingasis supras, jog jis prarado kaip tik tai, ko visą gyvenimą siekė, būtent savo džiaugsmą. O džiaugsmas yra Dieve. Koks baisus apsirikimas! Manė, kad džiaugsmą teikia norų tenkinimas, o pasirodo, kad jų tenkinimas duoda tik momento užsimiršimą. Žmogui juk reikia ne momento, bet amžinos laimės, kuriai jis sukurtas, – meilės laimės. Kokia tragedija, jei žmogus tik dabar, paskutinėje teismo instancijoje, pamatys, kad toji laimė, kurios visą gyvenimą siekė, tai ne savo norų tenkinimas, bet pastangos ieškoti kitų skausmo, pastangos iš jų tą skausmą paimti ir pačiam iškentėti. – *„Ką padarėte vienam mano mažiausiųjų brolių, man padarėte"*...

Kokia tragedija, jei žmogus tik dabar supras, kad jam reikia meilės laimės, bet dabar jo būklė tokia, kad jo jau niekas niekada nebemylės, ir – kas siaubingiausia – jo puikybė, visą gyvenimą neleidusi vertinti kitų norą labiau kaip savo, dabar vers jį ir toliau visų neapkęsti. Dabar, kai savo norų tenkinti jis jau nebegali, puikybė vers visus kankinti, juo labiau, kad tuos pačius baisius jausmus kiekvienas reikš ir jam. Kokia siaubinga neapykanta – visų visiems!

Dabar žmogus turės suprasti, kad gyvenime, išbandymo laikotarpyje, nesirūpindamas kitais žmonėmis, o paisydamas tik savo norų, nemylėjo pačios didžiosios Meilės, visokios gerosios meilės žemėje Šaltinio. Ir per tai prarado galimybę pajusti meilės laimę. Amžinai, amžinai...

Teologai mano, jei pragaro nelaimingieji žinotų, kad po daugelio milijonų metų jie bus sunaikinti, jie turėtų pajusti didelę laimę... Tačiau jie gerai žino, kad visa – amžinai, amžinai...

Šv. Mergele, jei viso žemės gyvenimo kančia būtų galima išgelbėti nors vieną iš šitokios tragedijos, – kokia palaiminga tai būtų kančia!

Kokia brangenybė yra įžadai, jei jie teikia mūsų veiksmams, mūsų gyvenimui didesnę galimybę dalyvauti didžiajame Jėzaus žygyje gelbėti sielas ir suvaldyti didžiausią priešą – savo neprotingus norus...

Juk aš mirsiu. Taip. Tad arba dabar turiu ne viską duoti, ko alksta mano norai, arba visa prarasiu amžinai, amžinai...

Mano norai... Vis dėlto, kokia tai didelė dovana. Juk tai proga, man suteikta galimybė pareikšti meilę!

Kam reikalingas klusnumo įžadas – reikalas jungtis su kitais, – juk galiu ir aš pats sau įsakinėti? „Niekas nėra teisėjas savo byloje". Patys mes negalime išsivaduoti iš jausmų įtakos taip, kad mūsų sprendimai būtų tikrai protingi. Štai kodėl reikia tartis. Tam skirtas klusnumas, apyskaita. Štai kodėl reikalingos bendruomenės. Tai labai svarbu turėtų būti audringo temperamento žmonėms, kaip, pavyzdžiui, mano.

Šv. Mergele, pragaro siaubo akivaizdoje – ko Tu iš manęs tikiesi? – Juk tai, kas Tavo nuosavybė, Tu negali nepadaryti, kad visa, kas priklauso Tau, nekovotų su nuodėmės padariniais.

Jėzus juk parodė, ką daryti pragaro siaubo akivaizdoje. Jo gyvenimas žemėje dalijasi į kelis etapus. Tylusis 30 metų gyvenimas. Apie jį šv. Evangelijoje tėra tik vienas sakinys: „*Jis buvo jiems klusnus*". Tai labai nuostabu. Tas, kurio klauso žvaigždynai, buvo klusnus savo kūriniui. Kam to reikėjo? Atrodo, net nuostolis. Juk galėjo Jėzus daug vertingesnį darbą, kaip staliaus amatas, pasirinkti. Tačiau Dievo elgsenoje klaidų ir atsitiktinumų nebūna.

Ką reiškia 30 Jėzaus gyvenimo metų su titulu „klusnus"? – Ar šiuo vienu Evangelijos žodžiu Jėzus ne daugiau nustebino pasaulį, kaip visu savo mokslu? Klusnumas – tai naujas mokslas, negirdėtas to laiko pasauliui, o ir XX a. pagonijai tai nesuprantama – gal atrodo net kvailybė.

Taip. Pasaulį nustebinti gali tik sensacijos. Didžioji pasaulio dalis, kuri savo džiaugsmą supranta kaip savo norų tenkinimą, apie klusnumą neturi jokio supratimo. Ir negali turėti. Vergija savo norams, kaip nuodėmė, jau yra puikybė. Nuodėmė, savaime, yra puikybė pačia savo esme. Puikybei nesuprantamas klusnumas. Visada, kai gyvenime atsiranda vergija savo norams, kuri būtinai turi reikštis lygiagrečiai su puikybe, visada tie laikai būna labai nelaimingi būtent dėl to, kad tų epochų vaikai nemoka klausyti tėvų. Tada būtinai turi būti pilni kalėjimai... Pilni gražiausio jaunimo. Klusnumas tokioj

aplinkoj yra tikra sensacija, jei tik tokioje visuomenėje atsiranda žmonių, kurie sugeba galvoti, mąstyti. Vergija savo norams ir puikybė negali būti mąstanti. Juk pats mąstymas – tai ne kokio malonumo tenkinimas: tai geriau jau tiktų pavadinti auka.

Šiuo vienu žodžiu „klusnumas" Jėzus nustebino visų amžių galvotuosius protus. Kaip keista! Norint garsiau prakalbėti, kartais reikia nutilti (!). Klusnumas, nusižeminimas kartais prakalba garsiau, kaip valdovai iš savo didybės sostų.

Gruodžio 6 d. pasiėmiau savo pirmąjį kalėjime užrašų sąsiuvinį. Pirmieji mąstymai (ypač lapkričio 15 d.) buvo nuostabi paguoda – prisiminimas apie mūsų sutartį, o Švč. Mergele, Jėzaus Alyvų Kalno valandą: *„Tėve, jei galima, tepraeina..."* Taip pat prisiminimas sielų, kurias gelbėti Viešpats kviečia. Ir viskas kitomis spalvomis sumirgėjo...

Sunku būna kaip tik dėl to, kad įspūdžiai, nuotaikos pridengia tai, ką mes gerai žinojom, – aukos motyvus. Štai kodėl reikia maldos. Kaip svarbu tokiomis valandomis visa tai prisiminti, pavyzdžiui, turėti užsirašius ir paskaityti, pajusti akivaizdžiai.

Juk tai speciali malonė, ypatingas išrinkimas, tai kaip tik prisidėjimas prie Jėzaus žygio – gelbėti sielas nuo pragaro. Persmelktas šios dienos nuotaikos, kai aplink taip ryškiai trūksta meilės (kaip tai baisu!), nuoširdžiausiai turiu dėkoti, jei Viešpats leidžia, kaip ir Tau, Šv. Mergele, po kryžiumi stovėti...

Atpirkimo esmė – puikybės nugalėjimas, nes nuodėmės esmė – puikybė – savęs iškėlimas aukščiau Dievo, Jo Valios laikymas menkesniu dalyku už savo norus. Atpirkimo esmė turi būti nusižeminimas, iš tikrųjų – pažeminimas, pajuoka, bejėgiškumo demonstravimas. Šv. Mišiose visa tai suvienijama su Jėzaus kančios motyvais – kaip pelnyta, verta bausmė už Meilės paniekinimą, kaip teisingumo įvykdymas.

Dėl to nenuostabu, kad be galo daug kančios nueina veltui, be prasmės, kaip pragaro kančia. Ir siaubingiausia, kad ta baisi pragaro kančia yra ne iš meilės. Jei būtų iš meilės, ji nebūtų baisi, – tada pragaras būtų ne pragaras, o priemonė meilei parodyti, įrodyti.

Mes laimime tada, kai būname su Jėzumi pažeminti. Kaip tai psichologiška, pagal pasaulio nuotaikas, kad Jėzus 30 metų tylėjo! Pasaulis tik sensacijomis domisi. Tačiau tai, kas yra atpirkimo esmė – nusižeminimas Jo tyliajame gyvenime, – buvo. Taigi visas Jėzaus gyvenimas yra atpirkimas.

Tai įteisinimas visų ligonių, kalinių ir pan., kurie negali dalyvauti akcijoje, gyvenimo sūkuryje, bet gali mylėti. Iš Jėzaus elgesio aišku, kad akcija nėra pati svarbiausia atpirkimo dalis. Jėzus tik trejus metus atidavė akcijai, o juk galėjo daug daugiau. Mūsų akimis žiūrint, galėjo dar bent dešimtį metų gyventi.

Analogiška mintis, mano konfratrų nuomonė, jog reikia gyventi taip, kad į kalėjimą nepatektum. Bet kalėjime būnant galima daug garsiau prakalbėti, negu iš sakyklos. Vieno tik reikia, – kad visa tai būtų daroma iš klusnumo, kad visai negalėtų ateiti mintis: gal aš iš tikrųjų originalas...

Jėzaus atgailoje galima išskirti:

1) Jo 30 metų tylią, monotonišką, mažų gyvenimo nepatogumų, trūkumų, darbo nuovargio kančią ir

2) vis didėjantį žmonių, turinčių valdžią, nepasitenkinimą. Jo veikla žeidė jų puikybę, kol visa tai peraugo į atvirą kerštą Jėzui. Čia ypač charakteringa, kad Jėzus sutiko laisvai priimti neteisingą elgesį su Juo, neteisingą teismą, neteisingą mirties bausmę.

Ar čia nėra atsakymas į tuos kelis momentus, kai mano pyktis buvo audringas ir baisus? – Jėzus neprarado romumo prieš savo kankintojus, net prieš savo teisėjus, prieš Pilotą.

Šv. Evangelija užsimena apie keletą momentų – kai Jėzus pasislėpė nuo priešų, kai atvirai ir kietai išbarė juos, kai paėmė rimbą ir ėmė varyti lauk iš šventyklos prekeivius. Jo dieviška Išmintis sprendė, kaip turi būti balansuojama toji pusiausvyra tarp pasyvaus nesipriešinimo ir aktyvios kovos. – O kas mūsų gyvenime turi šitą pusiausvyrą spręsti? Ar ne klusnumas?

Atrodo, kad net paskiri asmenys yra pašaukti skirtingiems gyvenimo būdams. Prisimenu Ekscelencijos Vincento Sladkevičiaus žodžius: „O gal jis pašauktas būti paprastu klebonu, savo tylia, kuklia veikla..."

O kaip yra **kunigų bendruomenėje**? Kas, jei ne klusnumas galėtų teisingiau tokius sudėtingus klausimus spręsti... Yra veiklos, darbų, kuriuos iš esmės turi spręsti pavieniai žmonės, nors jie turėtų ir labai gerų norų. Čia prisimenu tą laiką, kai buvau vienas, ne tarp draugų.

Visoje išorinėje veikloje gresia išsiblaškymo pavojus. Čia ir glūdi atsakymas, kodėl mes savaime turime tapti vienuoliais. Įžadai turėtų būti daromi ne vien kuriam nors įsigeidus, bet tik to, kuris savo gyvenimu įrodo, kad jis įžadų vertas. Vadinasi, labai svarbus vaidmuo tenka bandomajam laikotarpiui.

Kas sukėlė būtinumą kurti kunigų bendruomenę? – Ar ne patys gyvenimo faktai, kai daugelis konfratrų renkasi „keptų ančių“* gyvenimą. Turi atsirasti kitoks gyvenimo tipas, kad susibalansuotų. Kadangi daugelis konfratrų renkasi patogų gyvenimą, privalo atsirasti tokių, kurie sutiktų turėti mažiau patogumų – tik minimumą, kurio formą turėtų nustatyti taip pat bendruomenės nuomonė.

Kokia turėtų būti pagrindinė dorybė? – Ją nustatyti taip pat galima tik įsigilinus į reikalo esmę. Kovai visada gresia puikybės pavojus, todėl pagrindinė dorybė turi būti priešingybė – paprastumas, atviras, broliškas santykis visur. Žodžiu, čia kaip idealas tinka žmonės, kurie yra neįžeidūs.

1) O jei paprastumas, tai savaime panašumas į „Viešpaties Tarnaitę“...

2) Kadangi veikloje visada gresia pavojus vykdyti ne Jo Valią, bet savo, tai čia antras motyvas, kodėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas Jai. Juk Ji dabartiniame Apvaizdos plane turi pareigą padėti mums pažinti ir įvykdyti Jo Valią.

3) Be to, vyriškumo dinamika iki galo išsiskleidžia tik moters tyrumo akivaizdoje.

Žmones vienija ne tai, kad jie mato vienas kitą greta dirbdami, gyvendami, bet tai, kad jie mato vienas kitą melsdamiesi. Dėl to būtinos bendros rekolekcijos. Jie turi būti labai judrūs, plačių pažiūrų. Visi turi vykdyti bendrą praktiką, ypač ugdyti mąstomąją maldą. Ją praleisti turėtų būti nusižengimas ir draugams, visuomenei, tautai.

Tai būtų mūsų meilės auka, pridėta prie Jėzaus Atpirkimo aukos, būtent aukojama vienijantis su Juo šv. Mišių paslaptyje.

Meilė visada plinta kaip ugnis, ji nori vis daugiau apimti. Meilė turi persimesti ir į kitus žmones, juos uždegti. Ir čia tuo pačiu principu: pastebėti juos gyvenime ir juos suvienyti.

Kai Šv. Pranciškus pajuto pašaukimą į vienuolio gyvenimą, jis nerado nė vieno vienuolyno, kuris jam tiktų. Tada jis sukūrė naują – tokį, į kurį jautė pašaukimą. Ir tai visiškai atitiko laiko dvasią. Jo vienuolyno neturtas buvo kaip protestas, kaip išgelbėjimas iš feodalinės padėties Europoje.

Taip ir čia. Pagrindines formas turi sukurti atidus įsigilinimas į gyvenimo aplinkybes. Per tas aplinkybes prakalba Dievas. Senieji vienuolynai tokių

* Užuomina į tardytojo pastabą, areštuojant: „Nenorėjai keptų ančių valgyti, tai dabar ragausi kalėjimo duonos“.

žmonių netraukia. Juose jie neranda ko nors naujo, ko galėtų išmokti. Kas yra šie žmonės? Tai tie, kurie pasiryžę nieko Dievui neatsakyti. Kurie sutinka savo patogumus aukoti dėl kitų išganymo.

Ar Jėzaus gyvenime buvo ir laisvai pasirinktos kančios? – O taip. Viskas Jėzaus gyvenime buvo pasirinkta laisvai. Jis – Dievas, Antrasis Švč. Trejybės asmuo, – nėra aukštesnės galybės už Dievą. Jam nėra kas įsakinėtų. Tačiau, stebint Jo gyvenimą žmogišku požiūriu, stebint Jo, kaip žmogaus, gyvenimą, ką reikėtų atsakyti?

Kitą dieną mąstant vėl žybtelėjo deimantas. – Tobulai suprasti, kur Dievo Valia, galima tik per klusnumą. Tai vėl argumentas dėl įžadų reikalingumo. Tai vėl smūgis didžiausiai mano gyvenimo grėsmei – mano norams. Prieš šitą pavojų tik vienas ginklas efektyvus – atgaila, visų gyvenimo sunkumų priėmimas atgailos dvasia. *„Jei nedarysite atgailos, visi pražūsite“. „Mokykitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies“. „Kas nori sekti manimi, teima savo kryžių ir teseka paskui mane“.*

Pagaliau Jėzaus gyvenimo pavyzdys. Ar Jo gyvenime buvo sąmoningos atgailos? Taip. 40 dienų ir naktų dykumoje! Šv. Evangelija mini, kad, išpasninkavęs 40 dienų ir naktų, buvo alkanas. Turbūt gundytojas tikėjosi, kad Jis, būdamas alkanas, bus nusilpęs, kaip Ezavas, parduodamas savo pirmagimystę už lėkštę lęšienės...

Dievas yra Meilė. Ir žmogiškoji Jėzaus prigimtis – dėl Malonės pilnatvės, dėl hipostatinės vienybės – apimta nuolatinio meilės gaisro.

Atgailos nebūna ten, kur nėra meilės, kur nėra jautriai išgyvenama dėl paniekintos dieviškos Meilės, kur nejaučiama dėkingumo. Iš viso argi buvo Jėzaus gyvenime tokių momentų, kurie nebūtų buvę atgaila? Juk visas Jo gyvenimas – klusnumas. O tai ir atgaila, ir auka, ir meilės pareiškimas. Yra tik dvi klusnumo rūšys: iš baimės – vergija ir iš meilės – krikščioniškai suprantama atgaila.

Psichologiškai analizuojant šią paslaptį, galima išskirti tris momentus.

1) Savijauta, kad atgaila dar prieky. – Šiuo atveju bus viena iš dviejų: arba bus galvojama, kad reikia atgailos ir tam tikra vidine nuostata prie jos bus linkstama, arba ji bus visai iš galvos išmesta. Pirmuoju atveju – sąmoningai praktikuojama malda priverčiant save atlikti rekolekcijas ir ypač mąstomąją maldą. Antruoju atveju – savaiminis, automatiškas savo norų vykdymas.

Taigi apie atgailos gyvenimą galima kalbėti tik tada, jei yra praktikuojama mąstomoji malda. Tik tokie žmonės tinka kovai. Tik jais galima pasitikėti.

2) Pati aukos kartybė. – Čia kiekvienam suprantamos ir ašaros, ir dejonės: „*Tėve, jei galima, tepraeina ši taurė...*" – Kiekvieno mūsų prigimtis ieško palengvinimų, švelnumo, išsiteisinimų, prisimena savo teises, savo nuopelnus, sveikatą, amžių, aplinkybes ir t.t.

Kas neprisiverčia, nesugeba prisiversti taip giliai įsijausti į motyvus, kad atrastų jėgų sau padaryti skausmo, tas priklauso prie savo norų tenkintojų. Toks kovai netinka.

Taigi pastebėti savo gyvenime tas progas aukai, kurias pati Apvaizda pasiūlo, gali tik tas žmogus, kuris sąmoningai siekia atgailos, kuris pajėgia sąmoningai padaryti sau skausmo.

Šv. Mergele, Tu matai, kokios mano svajonės šiandien, mąstant, kas manęs laukia ryt. Rytoj – Aukščiausias teismas. Tu žinai, kad abejoti Dievo Valia – sunki nuodėmė! Tu budėk kaip motina vaikelio gyvenime. Tu gerai žinai, kad mano norai – neprotinga, akla jėga. Aš ne kartą esu pavėluotai supratęs, ką kadaise Jėzus priminė Emauso mokiniams: „*O neišmanėliai, argi nereikėjo?..*" Dabar irgi gal norėčiau, kad rugpjūčio 26-tą nebūtų suėmę. Viešpats geba nuostabiau sutvarkyti, kaip kad mes galime tikėtis, svajoti, prašyti.

3) Po aukos. – Tai Velykų Ryto nuotaika. Ar kada nors gailėjosi bent vienas, kad gyvenime suvaldė savo norus, atstūmė kurį nors malonumą, idant būtų įvykdyta pareiga, kad būtų palengvinta kitiems? – Ar gailisi šiandien Šv. Pranciškus Asyžietis, kad paniekino tėvo turtus? Ar gailisi Marija Goretti, kad tada pratarė: „Tai nuodėmė!" Ar gailisi Marija Magdalena, Šv. Augustinas ir daugelis, daugelis?..

Pagaliau prisiminkime tuos momentus, kada savo norams paklusdavom, – ar pasijutome laimingi? Kai su rašytoju kameroje ginčijomės, jis bandė įrodyti, kad jaunimui reikia pajusti lytinio gyvenimo palaimą. Bet nutilo išgirdęs: „Šituo klausimas neišsprendžiamas. Ar matėte, kaip jie grįžta iš orgijų: išgesusiomis akimis, ištįsusiais veidais..."

Ar džiaugėsi amžinatilsį Kęstutis, kad nusipirko mašiną, motociklą tik dėl noro turėti? Ar pagalvojo pirkdamas, kad tai bus jo mirties įnagis? Mašina jam tapo tik geležies gabalu, jokios poezijos neliko... Mielas Drauge, dabar jau tu privalai man patarti daugelyje gyvenimo pinklių, kai siekiu savo norų tenkinimo...

Žmogus savo norus gali nugalėti tik žinodamas, kad tai suteiks didesnį džiaugsmą. Aukotis, save įveikti. Ne kartą mes deramės su savo norais ir negalime jų sutramdyti tik dėl to, kad pamirštame, kokį džiaugsmą patirsime savo atgaila vėliau, ne šį momentą. Bet jei džiaugsmą norėsiu patirti dabar, – jo visai gali nebūti...

Baigiu aštuonių dienų rekolekcijas. O jos vyko neįprastomis aplinkybėmis. Kameroje, kaip tyčia, buvo visa norma – šeši.

Ką iš šių rekolekcijų privalau atsiminti amžinai? – Jose buvo nuostabių deimantų.

1) Tėvelio [kun. Pranciškaus Masilionio SJ] prašymas: „Padėk...“ [suburti veiklių ir aukingų kunigų bendruomenę] – jis man kažkaip nauju ryškumu suspindėjo. Šv. Mergele, tai begalinė dovana! Bet Tu atsakinga už jos realizavimą.

2) Mąstymas apie pragarą – mano norus. Niekad taip nebuvo aišku, kaip šiose rekolekcijose, kad mano norai, jei visada bus tenkinami visi malonumai – mano jausmai, tai reikės kentėti arba amžinai, arba skaistyklos baisybėje, ir gal ilgai, ilgiau kaip visas žmogiškasis gyvenimas, gal net tūkstančius metų. O juk tai bus ne kalėjimas, o nenusakoma kančia. Vienintelis dalykas, kuris turi mane džiuginti – tai, kas rytoj įvyks teisme, bus Jo Valia.

3) Dar vienas dalykas nuostabus – Tu vėl man tapai artima, paprasta Draugė! Kas čia buvo įvykę, Švč. Mergele, Tavo atžvilgiu – išbandymas? Negaliu suprasti. Ir tai, rodos, net metais tęsėsi...

Šv. Mergele, Tu žinai, koks šiandien vakaras mano gyvenime. Šiandien – džiaugsmo, skaistumo šventė. Kartu – tai atgailos (už kitus) vakaras. – Nelabai derinasi... Tačiau ar galima sakyti „nesiderina“? – Jei būna neskaistumo, tai tik dėl atgailos nepakankamumo. Kaip vieno žmogaus nelaimė gali pakreipti kito žmogaus gyvenimą nauja linkme... Kokiomis keistomis priemonėmis pasinaudoja Apvaizda kartais...

Šv. Mergele, šiandien Tavo Vardo diena. Juk Tu pati mums pasakei savo vardą – išskyrei iš visų titulų, kuriais Tave pagerbti norime. 1858 m. paprastai mergaitei Bernadetai Tu pasakei: *„Aš esu Nekaltas Prasidėjimas“*.

Šiandien ir mano – Tu žinai, kokia – šventė. Ji mano gyvenimą kreipia nauja linkme. Ši šventė kviečia mane į skaistumą, kviečia gyventi ne sau. Mūsų sutartis kviečia mane į atgailą. Juk reikia atgailos už visus visus. Mano draugai, mano Tėvynė, jos jaunimas, nuodėmės visame pasaulyje...

Šv. Mergele, žinau, kad mudviejų sutartis – tai didžiulis mano laimėjimas, kurio aš net suprasti savo prigimtinėmis jėgomis negaliu. Šiandien tarsi iš naujo priimu iš Tavęs šią neįkainojamą dovaną – Tavo meilę. Prie Tavo kojų leisk padėti savo gyvenimą ir visus, kuriuos dieviškoji Meilė, Išmintis su manimi suvesti nori, taip pat visus reikalus – Tu visa visa žinai... (1971 12 08)

Kai nueisiu į Amžinybę, aš turbūt ten nieko negalėsiu parodyti, kas būtų tikrai mano. Juk kiek žmonių už mane meldžiasi, kiek šv. Mišių aukota. Tas nuostabus žmogus paaukojo savo rankos amputavimo kančią! (1971 12 09)

Nerimas dėl mamos. Mama ligoninėje...Vargšei daug pastangų kainavo mano teismas, kelionės. Juk ji taip sunkiai įlipa į mašiną, o surado ir kur teismas, ir advokatas, ir visa kita. Geri žmonės padėjo... Šv. Mergele, nerandu geresnės dovanos jai, kaip prašymą per Tave: išmokyk mamą visa tai, kas kankina, priimti kaip Jėzus ant kryžiaus – už viso pasaulio nuodėmes, ir už mano, ir už sesės, ir tėtės, ir savo. Jei Viešpats dabar ją pasišauktų, tai mūsų pasimatymas kalėjime būtų paskutinis. Aš jai nepratarčiau mirties artumoje paskutinio žodžio, ir mano paguodai liktų tik pažadas visa tai priimti kaip Jėzus ant kryžiaus – už visų nuodėmes, jos pažadas – kas vakarą gulant sužadinti gailestį. Kaip gerai, kad mes apie tai pakalbėjome...

Šv. Mergele, juk visas tas rūpestis – Tavo nuosavybė. Ir mama – Tavo. Tu privalai ja rūpintis. Ir visi tie namai ir jų gyventojai, ir ramybė tuose namuose... Argi aš, kad ir būdamas prie mamos lovos, galėčiau manyti, jog aš kažką reiškiu?.. – Tai dar viena Apvaizdos siųsta pamoka pajusti savo negalią: „*Be manęs jūs nieko negalit...*" Bet su Tavimi, Viešpatie, mes visa galime (1971 12 12).

Prisimenu savo mėnesines rekolekcijas. Tada atėjo į galvą toks jų moto: „Nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu!" Juk čia, kalėjime, tai ypač svarbu. Čia beveik neturiu draugų. Čia nuolat reikia susidurti su tais, kurie mums nedaro gera, kuriems rūpi tik savi norai, ir kartais baisiai užsidegi kaip tik nedaryti jiems gera. Čia turėčiau įsigilinti į Jėzaus žodžius: „*Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino ką daro*".

Šių mėnesinių rekolekcijų tikslai: 1) revizija: pirmyn, atgal – pasiruošti mirti; 2) kas šį mėnesį naujo, ko Apvaizda nori mane per šio mėnesio įvykius išmokyti.

Atrodo, nieko ypatingo neįvyko. Visos dienos – vienodos, kaip vandens lašai. Bet taip tik paviršutiniškai žiūrint. O giliau žvelgiant – negali būti jos be

turinio, be įvykių. Ir štai vienas pasirodė labai reikšmingas: atkreipti dėmesį, ką Viešpats nori pasakyti, jei leido gyventi su žmonėmis, kurie kaip tik man nemieli. Juk ir dėl jų ant kryžiaus numirė Jėzus. Vadinasi, ir jie brangūs Jam. Ir štai iš karto pasijuntu bejėgis. Juk mylėti neizoliuojant, mylėti visus – grynai Malonės dovana.

Šv. Mergele, visi visi mano gerieji Draugai, maldaukite šito Viešpatį! Kas būtų, jei šitie žmonės Amžinybėje galėtų pasakyti: „Iš tavo elgesio mes nepažinome, ar yra Dievas". O tas elgesys nieko daugiau, kaip Jėzus prašė: „*Mokykitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies*". Elgesys, iš kurio gali Jo buvimą pažinti, yra ne kas kita, kaip pažeminimai, kaip nekaltai, nepagrįstai nukentėti (1971 10 31).

Šv. Mergele, koks vargingas aš Tavo gyvenimo akivaizdoje... Juk Tu daugeliu gyvenimo atvejų turėjai laukti. Laukti nežinioje, vien tikėdama meile. Bet juk tai ir buvo Tavo meilės Dievui įrodymas, Tavo laimėjimas. Taigi ir man tik šitam tikslui turi būti skirta dabartinė mano nežinia. Juk tai dovana! Didelė, neįkainojama. O aš vis bodžiuosi ja... Juk nieko savo neturiu. Mano laikas, mano gyvenimas – ne mano. Visa visa Tavo! (1971 10 19)

Neregimieji draugai. Šiandien Visų šventųjų diena. Popietė. Laikas, kai žmonės savo šventovėse prisimena mirusius. Apgultos klausyklos. Ar tylomis konfratrai nepapriekaištauja, kad štai manęs nėra?..

Man prieš dvasios akis iškyla didžiulė minia. Jūs visi, kurie laimėjote pergalę, mūsų ištikimiausi Draugai. Juk tai Jūs rūpinatės mūsų reikalais, Jūs virpate dėl mūsų pergalės kovoje. Ir Jūs visi, kurie dar sąskaitų suvesti nespėjote! Mes ne kartą pamirštame Jus... O juk Jūsų likimas atiduotas mūsų meilei... Būkit mūsų užtarėjai ir draugai, kad netaptume kliūtimi Jo Malonės veikimui...

Mielas Tėte, sesutės Zitute ir Zuzanėle, drauge Kęstuti, – visi, visi, kurie laukiate mūsų, kuriems dar nesibaigė bandymo laikas... Ką norėčiau Jums šiandien pasakyti? Pirmiausia paprašyti, kad maldautumėte užtarimo Malonės, kad niekam nebūčiau ilgesnės skaistyklos priežastis.

O visa didžioji minia pažįstamų ir nepažįstamų mūsų Draugų! Tegul Jūsų meilė išreikalauja, kad mes gyventume žemėje daugiau tik kūnu, o dvasia būtų su Jumis! Juk tai Jūsų didysis ilgesys. Jūs tik laukiate mūsų prakalbinimo. Kaip tai nuostabu! Tad ar verta dar ko nors bijoti? Aš ir teisme nebūsiu vienas. Ir kalėjime nebūnu vienas. Su manimi Jūs turite ateiti ir į šiuos nelaimingus rūmus. Bet juk tai Jūsų didysis noras... Juk tokia yra Viešpaties Valia, kad Jo

Meilę toliau neštų Jūsų meilė – atneštų tarp mūsų, į visą pasaulį, į visas širdis... Leiskite man maldauti Jus ir šitų tūkstančių vardu, kurie Jūsų maldauti nemoka... Jų nevilioja laimė, kuria Jūs esate laimingi. Jie nepažįsta kitokios laimės, kaip tik savo norų tenkinimą. Būti nelaimingiems pagal jų supratimą – tai negalėti patenkinti savo norų...

Ši diena ir yra tam, kad mes prisimintume Jus, laimingieji ir kenčiantieji mūsų Draugai, kad maldautume Jūsų užtarimo, kad per tai mūsų puikybė būtų sutramdyta ir kad visa, ką Jūs galite išmelsti mums, tikrai Viešpaties dovanomis laikytume, o ne savo nuosavybe, kad nepasikartotų Liuciferio klaida: „Netarnausiu!"

O nuostabiausi Dievo Kūriniai, vienintelė jėga, kuri mūsų vienybę išardyti gali, – tai puikybė! Niekas daugiau. Dėkokite Viešpačiui už viską, už viską, kuo Jo slaptingoji Apvaizda mūsų puikybę sunaikinti siekia, net ir už tai, ko mes nesuprantame Jo planuose...

Šv. Mergele, padėk gyventi daugiau anuo, tikruoju gyvenimu, o ne šiuo, laikinu, apsisprendimui skirtu. Bendrauti su Jumis, tikrieji mano Draugai! (1971 11 01)

BUVIMO KALĖJIME PRASMĖ

Šv. Mergele, mano buvimas čia, be abejo, taip pat Viešpaties dovana. Tu budėk, kad aš neleisčiau laiko veltui, kad panaudočiau jį savo lavinimuisi, apsigalvojimui, planavimui, kūrybai. O tam reikia, kad mano mintys skverbtųsi į visas mano gyvenimo sritis, kalbant su draugais, su konfratrais, su seselėmis, bet visų labiausiai – su Draugais iš Ano pasaulio. Dabartinės aplinkos draugai, be abejo, trukdo savo kalbėjimu, savo išdykavimu, bet, jei jų neturėčiau, nebūčiau ėmęsis tų vertingų psichologinių studijų šių originalių tipų, kuriuos stebėti kitur gyvenime dažniausiai nebūna galimybės, nes visą dėmesį patraukia kiti reikalai. O juk jie irgi Tavo vaikai... Juose – ir vien tik juose – aš galiu mylėti Jėzų. Be jų nėra kito kelio sutikti Tave, Viešpatie (1971 11 26).

Iš tikrųjų kunigui būti tarp šitų žmonių visiškai ne pralaimėjimas. Juk tai kaip tik žmonės, į kuriuos nei žodžiu, nei knyga jau neįmanoma prabilti. Bene

vienintelė priemonė, kuri gali priminti jiems jų sielą, Amžinybę, tai kunigas, atsidūręs tarp jų – keikūnų, kalbantis jiems pačiu savo gyvenimu, elgsena, romumu...

Kodėl būtinai kunigas? – Pats žodis „kunigas" jau kalba apie Dievą. Nors jie ir nieko nenorėtų apie Dievą žinoti, bet kunigo pamatymas jiems savaime visus tuos dalykus primena. Pirmoji reakcija būna pašaipa, neapykanta. Akys piktos, pašiepiamos. Aną dieną koridoriuje du jauni berniokai pašaipiai užkalbina:

– Tėve, kaip reikalai?

– Kokie?

– Dvasiniai, – drebtelėja.

Jie apie kunigus yra daug girdėję ir susikūrę tam tikrą vaizdą – kunigai išnaudotojai, aukso prisikrovę, žmonės, paniekos verti. Ir štai pamato kunigą arti savęs – žmogus kaip žmogus, paprastas, tylus, draugiškas, kuris iš tikrųjų ne sau gyvena. Jau pats kunigo buvimas tarp jų tampa kalbėjimu, net jei žodžiais jis ir nieko nekalbėtų, tiksliau, jei jo aplinkos žmonės neturėtų kantrybės tokių žodžių klausyti.

Tikėjimo arba netikėjimo pradžia – tam tikra nuostata kunigų atžvilgiu. Pagarba arba panieka jiems. Ar nebūtų begalinė geradarybė šitų žmonių sieloms, jei kunigo buvimas ištaisytų tą sukarikatūrintą vaizdą apie kunigus? Juk ta pati nuostata jiems susiformuoja ir Dievo atžvilgiu.

O kunigystės atžvilgiu? Juk tai priemonė jų sieloms gelbėti. Kunigas, būdamas tarp tokių žmonių, aukos visus įžeidimus, pajuoką, laisvės, o gal net šv. Mišių neturėjimą, prijungdamas prie Jėzaus aukos kaip mažą dalelę už jų sielas. Tai didysis Jėzaus žygis prieš pragaro siaubą. Kuo daugiau, jei ne savo norais (deja, nepatenkintais), galime prie šio Jėzaus žygio prisidėti? (1971 12 10)

„**Arbeitpriester**". Tai darbas beveik be kūrybinio džiaugsmo. Nepamatysi savo darbo vaisių. Tai kažkas panašaus kaip versti uolas, lyginti kalnus, kad pasidarytų dirbama žemė, tinkama sėti kultūrinius augalus. Man rodos, vienintelis tikslas, kurį apaštalavimas gali turėti tarp šitų žmonių, tai ir yra buvimas. Buvimas kažkokio parodomojo tipo, kurio jie nėra matę, koks turi būti žmogus. Kaip, pavyzdžiui, Aleksas (iš 186 kameros) stebėjosi: „Pirmas žmogus mano aplinkoje, kuris nekeikia". Aną dieną, kai Pavlikas pramiegojo pusryčius, paskui aš jį valgydinau, kiti stebėjosi, – jiems tai buvo kažkas neįprasta, gal ir nematyta.

Kokią tai reikšmę gali turėti jų gyvenimui? – Viešpatie, tik Tu žinai. Bet Tu kalbėjai apie įvairų sėklos likimą... Kažkur skaičiau apie Afrikos apaštalą, kuris neatvertė nė vieno afrikiečio, nors gyveno tarp jų, parašė jų kalbos gramatiką. O atsivertimai prasidėjo po jo mirties...

Ar ne vienintelė geradarybė, kurią galiu jiems padaryti, – parodyti romumą visais atvejais, kada jie nė iš tolo tokiomis progomis ramūs būti nepajėgia? Jų dabartinėje būklėje – ar ne vienintelis įrodymas, kad yra Dievas, – tai parodymas žmoguje esant kažko nemedžiaginio... (1971 12 21)

Jėzaus atpirkimo laimėjimas
buvo ne tik Velykų Rytas,
bet ir trisdešimt metų tylaus darbo,
kuriuo niekas nesistebėjo,
kurio didybės niekas garsiai negyrė.
Buvo Jo kančios realybė –
panieka fariziejų ir kankintojų akyse,
apleidimo vienatvė.
Kur buvo Jo draugai kaip tik tas valandas,
kai Jam buvo labai sunku?..

Šventoji Mergele,
visa tai jautei ir Tu!
Tikriausiai labai norėjai,
kad po kryžiumi būtų išsirikiavusi
Jo visa kariuomenė –
visi Dvylika Jo išrinktųjų.
Deja, kur buvo jie?..

Jėzus ir anksčiau turėjo progų
įsitikint jų nepastovumu.
Jis matė, kaip Kafarnaumo sinagogoje
paliko Jį, lig tol paskui Jį sekę...
Ar jie staiga pamiršo Jo stebuklus?
Kodėl taip įvyko? –
Ar ne jų proto puikybė? –
Tai kieta kalba,
kas gali jos klausytis?!

Jėzus matė Petro veidą, matė,
kaip paskui Petras vengė Jo žvilgsnio,
kai jie keturiasdešimt dienų vėl buvo kartu.
Petras tik dabar pradėjo suprasti
naują meną:
visais didžiaisiais momentais remtis Juo,
tai yra daryti prielaidą,
kad aš galiu ko nors nežinoti, negelbėti...

Kaip sunkiai suprantama mums visiems
ši tiesa didžiojo Jėzaus Apaštalo lūpose:
Visa galiu Tame, kuris mane stiprina!

Ir mano gyvenime turi būti panašiai:
Tarnas nėra didesnis už valdovą.
Jei persekiojo mane, persekios ir jus (1971 12 27).

Naujametinis metų apibendrinimas. Paskutinis senųjų metų vakaras. Pirmas jausmas, kuris dabar širdyje – dėkingumas. Šv. Mergele, man aišku, kad Geroji Apvaizda kažkur mane veda, kažkokio tikslo link. Iš ko apie tai sprendžiu? – Įgijau labai didelį imlumą. Kiekviena knyga, kiekvienas pokalbis vis leidžia atkreipti dėmesį į kokią nors naują patirtį, naują atradimą. Tarsi būtų koks tylus įpareigojimas.

Ne visiems šių metų norams Viešpats leido įvykti, bet už viską dėkoju. Žinau, kad viskas, net bausmė, reiškia meilę.

Šv. Mergele, teatleidžia Viešpats visas buvusių metų nuodėmes, klaidas... Tu, kaip Motina, vesk už rankos kitais metais eiti visur, kur Viešpaties Valia ves. TVM [Tibi Virgo Maria] (1971 12 31).

Šv. Mergele, gerai žinau, kad visuose sprendimuose tiek pavyksta rasti tiesos, kiek yra sąlygų veikti Malonei. Taigi: 1) kiek many būna nusižeminimo, t.y. kiek siela būna atverta priimti tiesą ir 2) kiek pajėgiu atsižadėti norų įsibangavimo.

Geroji Motina, padėk man susiorientuoti, kas buvo praėjusiais metais? Kur mane Apvaizda veda?

Metai, kurie visai amžinybei praeityje, aiškiai susideda iš dviejų dalių: ligi rugpjūčio 26 d. ir po šios datos. Pirmojoje dalyje – tai buvo nepaprasto apkrovimo dienos. Tu žinai, kiek likdavo laiko miegoti. Kiek kartų sekmadienį ar kitą dieną reikėdavo dirbti visai nemiegojus. Žinoma, toks apkrovimas labai ribojo normalią gyvenimo tvarką, siekimus.

Dėl to pirma išvada kitiems metams: nereikia persistengti dirbant tokioje vietoje, kur reikia nepaprastai daug triūso. Tačiau tebūna Jo Valia! Juk dėl apkrovimo, dėl darbo apimties ir įvyko tas didžiulis laimėjimas, kad aš čia. *„Mano mintys – ne jūsų mintys!"*

Juk niekada net į galvą nebūtų atėjusi mintis, kad ta didžiulė darbo apimtis duos šitokius rezultatus. Ar tai nėra akivaizdus pavyzdys, kad Apvaizdos planuose net jei tai būtų paties šėtono veikla – ji tarnaus Dievo planams.

Ar negali būti taip, kad dabartinė mano, sakytum, stagnacija kaip tik Apvaizdos plane šito daug tobuliau siekia, šito, ko mūsų pastangos, tokios vargingos, – niekaip negali pasiekti, kai žodžiai būna nevaisingi. Kad mes, kunigai – čia esam du, – argi tai ne dar labiau sustiprina mano prakalbėjimą? Taip pat ir tai, kad prieš mane kalėjime buvo tėvas Šeškevičius...

Gyvenime amžinai kartojasi dieviškosios Išminties suspindėjimai tarp mūsų, kai Dievas išklauso tobulesniu būdu, negu kad mes prašėme, ir tada mums atrodė, kad Jis neišklausė...

Šv. Mergele, neleisk pamiršti šitos taisyklės, kad ir kokios būtų aplinkybės, kokie būtų įvykiai. Taip būtų net tada, jei mes būtume nuodėmės būsenoje. Juk Dievas yra nekintama Meilė, ir Jo veikloje negali būti kitokių motyvų kaip tik meilė.

Pagaliau ar galima pasakyti, kad dabartinė būklė – stagnacija? – Ar aš galėjau kada taip garsiai prabilti kaip kad dabar? O kiek daug naujos patirties, naujų minčių! Ypač atkreiptas mano dėmesys į visur gyvenime pasireiškiančią diplomatiją. Šiuo požiūriu, man rodos, Apvaizda veda kažkokio tikslo link...

Dabar, rodos, man susiformavo įprotis dvejopai žvelgti į žmogų – ką tu darai, sakai ir ką tu galvoji. Na, be to, geriau supratau, kokią didžiulę reikšmę turi fantazijos galia, loginis ryšys, pastebėjimas smulkmenų, kitais žodžiais tariant, ką žinau, ko tikiuosi, ką veikti...

Kiekviena dovana turi būti nuolankumu laimėta, kad Viešpaties dovanos nevestų į puikybę, kad nepasikartotų Liuciferio tragedija – jis žavėjosi savo didybe be dėkingumo...

Taigi išvada tokia. Jei tuose dalykuose, kurių Dievas negali nenorėti, Jis vis kažkodėl delsia, tai gali būti keli delsimo motyvai:

1) arba Dievas išklauso tobulesniu būdu, o mes neatpažįstame Jo veiklos,

2) arba trūksta nusižeminimo, kaip būtinos sąlygos dovanoms laimėti,

3) arba yra nuodėmių, už kurias neatlikta atgaila, kuri būtina, kad įvyktų absoliutus teisingumas. Juk Dievas yra ir Teisingumas!

Kiekvienam mūsų siekiui būdingi visi trys šie punktai, ypač du paskutiniai, jie yra verti kuo atidesnio mūsų dėmesio, apmąstymo (1972 01 01).

Šv. Mergele, Tu tobuliausiai žinai, kokie konkretūs reikalai čia įeina, kokios ir kieno nuodėmės. Kartu ir visus kalėjimo nepatogumus turiu priimti su nuoširdžiausiu dėkingumu, kaip tiesioginį artėjimą į viską, ko Dievas nori, kam trukdo nuodėmės, už kurias neatlikta atgaila... Vadinasi, ir aš stoviu kovoje, – tik kitokiu ginklu.

Taigi, Šv. Mergele, tebūna padėka Viešpačiui už visa, kas sunku, už visus, kurie įžeidžia, neapkenčia. Už viską ačiū!“ (1972 01 02)

PRAVIENIŠKĖS

1972 m. sausio 3 d. kun. Juozas Zdebskis iš Vilniaus Lukiškių kalėjimo buvo perkeltas į Pravieniškių bendrojo režimo pataisos darbų koloniją. Nelaisvė, atrodytų, ta pati, tačiau kolonijos gyvenimas skyrėsi nuo kalėjimo. Čia kunigas akivaizdžiai galėjo matyti nuodėmių padarinius, tautos nelaimę. Tie tūkstančiai vyrų rytinio patikrinimo rikiuotėje nuodėmės siaubu persmelkė jautrią, cholerišką kun. Juozo vaizduotę. Veiklioji prigimtis skatino ieškoti išeities – efektyvios pagalbos ne tik tiems, tarp kurių tuo metu jis gyveno, bet ir visai nelaimingai mūsų tautai, net visam pasauliui. Čia jis dar aiškiau suprato, kad tiems, kurie jau yra dvasios lavonai, padėti gali nebent kitų auka – atgaila už save ir už visus.

Pravieniškėse jis išgyveno beveik 9 mėnesius, kol buvo paleistas į laisvę 1972 m. rugpjūčio 25 d. Šioje kolonijoje susiformavo ir tolesnio jo gyvenimo veiklos bei būsimų rekolekcijų jaunimui, šeimoms, pasauliečiams ir vienuolėms bei kunigams pagrindinės mintys ir nuostatos. Jis suprato, kad privalo

dalytis su kitais tuo, kuo pats gyveno, kuo įsitikino savo gyvenimo kaina. Tik dvasinis vidinis gyvenimas, atsidavimas Dievui žmogų daro žmogumi.

Iš Pravieniškių laikotarpio liko 32 ploni sąsiuviniai dienoraščių. Čia jis fiksuoja ne tik kasdienio gyvenimo faktus, bet ir, ištaikęs laiko susikaupimui, remdamasis aplinkos psichologine analize, pateikia taip pat gilesnių dvasinio gyvenimo įžvalgų, kuriomis grindžia tiek savo čia praktikuojamų rekolekcijų mąstymus, tiek ilgainiui, jau laisvėje, panaudos savo tolesnei apaštališkai veiklai.

Lagerio gyvenimas

„Naujoje vietoje, – rašo kun. Juozas, – kaip paprastai – kol apsipranti: atrenki daiktus, sugrūstus maiše, nes jį ne kartą buvo krėtę prižiūrėtojai, o paskui turėjai greitosiomis sukišti atgal, kol surandi kiekvienam daikčiukui vietą – kas iš senų gyventojų priima į spintelę, ką padedi į vadinamąją „kaptiorką".* Paskui tarp naujų, nepažįstamų žmonių reikia susirasti kamputį, kur būtų galima prisėsti – pailsėti, rašyti. Žmonių tiek, kad miegama dviem aukštais, o keli net ant grindų...

Įsitaisau prie lango; dauguma susėdę ant lovų, visi vargšai, invalidai. Ne kūno, bet sielos invalidai – vagys, plėšikai ir kitokie nelaimėliai. Ir čia vagia vieni iš kitų – jau pradingo kojinės, dvi dėžutės konservų, dėžutė muilo. Toj maišaty nežinau gerai nė kada. Dvi dienos praėjo be šv. Mišių. Neradau ramios vietos, o nuo 23 val. gesinama šviesa. Bet, Šv. Mergele, šiandien Tu žinai, kokią turiu viltį... Teikis, Viešpatie, amžinomis gėrybėmis atlyginti visiems, kurie dėl Tavo Vardo mums gera daro.

Šv. Mergele, ar neis čia laikas veltui? Kiekvieną dieną turi mane mokyti, kaip kūrybingai laiką leisti. Leisk pažinti, ko čia Viešpats nori iš manęs. Per patikrinimą, kai išrikiuojama 1200 vyrų kolona, atrodo, kaip kareivių būrys – nusikaltėlių kariuomenė. Viešpatie, ką aš jiems turėsiu duoti... Pirmomis dienomis, be abejo, viskas labai varginančiai veikia...

Vakaras. Aš po šv. Mišių! O mano draugai aplink mane – vargšai... (1972 01 05)

Trys Karaliai – niekas nė puse žodžio neužsimena, kad šiandien šventa. Dievas yra tobuliausias nemylimos meilės pavyzdys. Mes įpratę gera daryda-

* Kalinių asmeniškų daiktų ir maisto sandėliukas (rus. žargonas).

mi laukti dėkingumo, įvertinimo. Gerasis Kristau, Švč. Sakramento paslapty ar daug yra tų, kurie Tave myli? (1972 01 06).

Šitie vargšai vis klausinėja mane pašaipiai: „Ar daug turi aukso?.. O pinigų maiše?" Kas jiems tokią nuomonę suformavo? Juk tie ironiški žodžiai turi kažkur pradžią... Tad nėra ko stebėtis, kad jie į mano krepšį žiūri beveik su fantazija, kaip sakė vienas plėšikas Kauno pogrindy: „Mes manėm rasti kokį auksinį kryžių"... Jie jaučiasi kone turintys teisę imti iš mano maišo visa, kas bent kiek prašmatniau atrodo.

Ši diena – vien kontrastai. Dieną sėdžiu prie lango, skaitau. Ir štai iš gretimo korpuso vienas kalinys, žiūrėdamas į mane pro langą, pašiepdamas persižegnojo, rankom padarė gestą „Viešpats su jumis"... – O prieš vakarienę vienas būtinai prisispyrė pavaišinti. Nusivedė į „kaptiorką" ir iškėlė balių: pastatė didžiulį puodą margarino, pyrago, sūrio, cukraus, dar įgrūdo pakelį augalinių taukų, dantų pastos. Už ką toks draugiškumas? Jis su broliu čia iš Klaipėdos, abu vagys. Kai tėvas pametė, jam buvo tik treji metukai... Nežino, ar krikštytas... Kalbinu jį:

– Sakyk, Joneli, iš kur kaliniai turi tiek maisto?

– Reikia mokėt kodeinu arba degtine prekiauti.

– Ar iš vargo pradėjot vogti su broliu?

– Ne. Pradėjom vogti, kai gerai gyvenom.

Šv. Mergele, jis toks geras vaikinukas man pasirodė. Ir kas juos augino... Būki Motina ir jam, ir jiems visiems...

Gerasis Kristau, dabar turiu išmokti naujo bendravimo būdo su Tavim, kai beveik niekada nebūna tokios vietos, kur pasijausčiau vienas su Tavimi. Tu turi išmokyti, Šv. Mergele, kad ir triukšme būčiau su Tavimi sielos šventovėje. Rytą per patikrinimą, kai visi išrikiuojami po 10 eilėje, aš turbūt tik vienas meldžiuosi. Kokia keista savijauta: tarsi vienas visiems atstovaučiau Aukščiausiojo akivaizdoje (1972 01 07).

Vienas bruožas kolonijoje yra visai kitoks negu kalėjime. Ten maža grupelė vienoje kameroje, o čia per tūkstantį. Nėra vilties su visais sueiti į kontaktą: prausykloj, valgykloj, kine žmonės susitinka panašiai kaip mieste, krautuvėj – vienas kitam nė žodžio netaria. Tik tie, su kuriais specialiai Apvaizda suveda, tampa pažįstami. Aš juos visus prisiminti privalau šv. Mišiose. Šv. Mergele, Tu privalai man priminti...

Šv. Mergele, koks dėkingas turiu būti už prakalbėjimą taip plačiai. Gal dar nė pats nežinau, kokį laimėjimą Viešpats nori mums padovanoti šiuo mano

buvimu. Bemąstant staiga nušvito toks brangus supratimas: aš į visus privalau žvelgti su „šventa puikybe“, saugok Dieve, nesijausti esąs žemesnis, nesivaržyti jų. Juk visi jie dabar – mano nuosavybė, mano parapija (1972 01 09).

Į juos privalau žvelgti kaip vadas į savo būrį. Juk Viešpaties veikloje atsitiktinumų nebūna. Jei Viešpats leidžia gyventi čia, vadinasi, turi tam tikrus planus, tikslą, dėl kurio čia mane skyrė. Jokiu būdu neprivalau jų bodėtis.

Šiandien, Šv. Mergele, aš turtingas. Gerasis Dievas parodė savo galybę. Kiek kartų anksčiau, per tuos keturis mėnesius, buvau arti šv. Mišių. Ir vis kas nors sutrukdydavo. O kai Viešpats nori, būna ir atvirkščiai. Štai keli pavyzdžiai. Džiovintas vynuoges man pavogė. O taip džiaugiausi, kad visą didįjį buteliuką buvau prisisunkęs vynuogių sulčių. Bet nelaimė: pasirodo, jos rūgdamos išmušė kamštį, buteliukas parvirto ir beveik viskas spintelėje išbėgo, liko tik menki likučiai. Sekmadieniui – dar šiaip taip, bet pirmadieniui – kažin. Ir štai šiandien vėl turiu tikro vyno!

Kitas pavyzdys. Jau buvau nusivylęs, kad gulomis Mišių laikyti tiesiog neįmanoma. Juk triukšmas, keiksmai, 23 val. gesina šviesą. Ir štai atsirado vieta, aplinkybės...

Kaip gera jausti Ranką, kuri veda... Šv. Mergele, juk tai priminimas, kad mane Kažkas myli... Kartu priminimas, kad nepamirščiau, jog mane myli ir tada, kai laikas būna panašus kaip tada Trims karaliams Jeruzalėje – tie keturi mėnesiai man be šv. Mišių (1972 01 10).

Mintis, kuri susikristalizavo šiandien ligi sąmoningos šviesos, tikrai labai nuostabi: čia man puikios sąlygos analizuoti žmonių psichologiją ir lavinti pažinimo meną. Visi žmonės nauji, nepažįstami. Apie visus reikia susikurti tam tikrą nuomonę. Yra žmonių, kurie turi du veidus: vienas skirtas specialiems tikslams, kitas – su geradario kauke. Bet yra ir tokių žmonių, kurie tikrai nori gero. Štai uždavinys – ir vienus, ir kitus reikia atpažinti. Vadinasi, esu dabar specialioje mokykloje. Svarbiausia – prisiminti, kad ir vienus, ir kitus Viešpats vienodai myli. O aš privalau norėti gero ir vieniems, ir kitiems. Ar turėsiu teisę kada nors užmiršti tą didžiulę rytais per patikrinimą išrikiuotą minią, kuri nesimeldžia, už kurios nuodėmes reikia atkentėti? Juk tai mano vaikai... (1972 01 16)

Viešpats man leidžia po truputį – tam tikrais laikotarpiais – pajusti vis kitokios rūšies auką. Kokia ji šiuo metu? Tai kankynė dėl buvimo kartu. Vien tas grūdimasis, kai reikia praeiti pro lovų tarpus iš salės galo. Kartais tai tikra problema, ypač naktį, kai ant tako sumigę žmonės, pasidėję čiužinius, nes

nėra vietos lovoms pastatyti, trečio aukšto neįrengsi. Kai kurie jų tokie storžieviai, įsiutę... Būna ir atvirkščiai... (1972 01 18)

Rašau ant palangės. Vėl naujoje sekcijoje. Tą mažąją užėmė 25 žmonių brigada, kuri važiuoja į stotį prie rąstų, o mus visus išdalijo po kitas sekcijas. Man teko kaip tik ta, apie kurią anksčiau buvau blogiausios nuomonės. O dabar pasirodė, kad čia jaukiausia. Vaikinai, atrodo, neturi tokio agresyvumo, kaip anoje sekcijoje. Čia 36. Vakar keli jų įtraukė į tokį įdomų pokalbį apie religiją. Vienas jų:

– Kai grįšiu, – sako, – būtinai eisiu išpažinties.

Paskui jie man tiesiog prievarta įgrūdo gerą gabalą lašinių. Aš net nepatogiai pasijutau...

– Kuo aš atsilyginsiu?

– Mums nereikia atlyginimo, – sako, – mes jus gerbiam.

O šiandien kaimynas, greta miegantis Antanas paklausė:

– Kas būna toj taurėj, kurią kunigas turi prieš save per pamaldas?

Štai kiek jie žino apie šv. Mišias! O sakė, pirmos išpažinties privestas. Katekizmas? – Kažkokia moterėlė poterių pamokė. Jis iš manęs pirmą kartą (!) išgirdo apie Švč. Sakramentą, šv. Mišių paslaptį... Jo nuomone, tėvai kalčiausi dėl tokio nežinojimo...

– Štai dabar tau aišku, – pasakiau, – už ką aš sėdžiu kalėjime – kad vaikai žinotų visa tai...

Mokytojau, mes prieš Tave turėsime atsakyti už jų nežinojimą, jei nekeisime, kaip sakė mano tardytojas, „keptų ančių į kalėjimo duoną...“ (1972 01 21)

Šiandien penki mėnesiai. Dar mėnuo ir bus pusė bausmės laiko. Viešpatie, ar pateisinu Tavo siuntimą į čia? Ar vykdau Tavo Valią?

Šiandien prieina prie manęs vienas kalintis mokytojas ir sako: „Mane paskyrė sandėlininku“. Šv. Mergele, Tu matei, kaip manyje sužibo pavydo žiburiukai... O kas juos užgesino? – Prisiminiau Viešpaties Valią, Jo planus. Juk aš esu čia ne tam, kad man būtų patogu ir gera, bet kad padėčiau sieloms. Gal kaip tik man reikia būti pačiame blogiausiame darbe, kad kiti galėtų mane matyti ne patogumuose, bet aukos gyvenime. Ar ne iš puikybės kyla tokios mintys?

Šv. Mergele, tu pridenk mano netobulumus, kad tai būtų tikrai noras Jo Valią vykdyti. O jei gaučiau ramų kamputį, kad galėčiau dirbti, tebūna Jam garbė už tai! Juk galimybė skaityti, dirbti – be galo svarbu. Žodžiu, Tu kalbėk už mane, Šv. Mergele, Tu tobulai žinai, kuo Jam patarnauti galiu. Šv. Mergele,

Jam nereikia mano „patarnavimų“. Juk tai begalinė Malonė, jei leidžia Jo planuose, Jo reikaluose dalyvauti. Tai ne kas kita, kaip Jo meilės dovana.

Vargšai mano geradariai, kiek jie vargsta dėl manęs. Šiandien p. Regina [Buzienė] rašė, kad kaip tik tą dieną, kai iš Lukiškių mane išvežė, ji buvo atvažiavusi, atvežė maisto, bet negalėjo perduoti. Sesutė Stasė Kaulinskaitė irgi buvo. Ponia Regina žada mano mamą su mašina atvežti į pasimatymą. Ją aplankė ligoninėje ir seselė Stasė, ir gydytojas Modestas Juozaitis.

Tai tik maža dalelė išgirstų geradarybių, o kiek nežinau! Kaip ir kada aš galėsiu atsilyginti? Šv. Mergele, Tau visus juos atiduodu. Tu žinai, kaip ir kam atlyginti. Juk visa, kas mano, – Tavo. Jei man kas gera daro, už visa tai atsakinga Tu esi... (1972 01 30)

Aš dar taip neseniai po Komunijos...
Gerasis Kristau, nepalik manęs!
Tu pats sukurk tarp mūsų
nuolatinę vienybę.

Be Tavęs mano sieloje visada vakaras...
Argi Tu ne daug svarbesnis už viską,
kas vyksta aplink mane,
kas bent kiek gali
tenkinti smalsumą, išblaškyti?!

Šventoji Mergele
ir visi mano paslaptingieji Draugai –
kenčiantieji ir pasiekę pergalę –
saugokite mano sielos gelmėse
vienybę su Viešpačiu! (1972 01 30)

Dar viena Viešpaties dovana. Ypatinga, išskirtinė. Pašaukė į „vachtą“. Pasimatymas ar KGB? – Pasimatymas! Pirmas čia gyvenant... Ir svečiai – kokie nepaprastai brangūs! Sigitas T. Jį net pabučiavau. Marytė [Vitkūnaitė]. Ji džiaugėsi, kaip mažas vaikas.

Tai buvo tarsi gaivus vėjo pūstelėjimas karštą, tvankią vasaros dieną. Taip. Tai buvo švelnus, malonus padvelkimas meilės, taip pasiilgtos meilės. Tai buvo kontrastas tos aplinkos, kurią randu darbe, sekcijoje, visur šiame rajone, kur siaučia meilės badas. Marytė ir Antanas [Grinkevičius] siekė ranką pabučiuoti atsisveikindami... Prie visų žmonių... Kaliniui...

Rodos, kalbėjau paskui „Tave, Dieve, garbinam". Visą vakarą nesinorėjo su niekuo vaikščioti ir kalbėti, buvau kažko pilnas. Praturtėjau ne vien dvasia, bet ir rožančiumi – Marytė paskolino (1972 03 04).

Aš turiu nuolat rašyti! Kiek suprasta naujo, kiek psichologinių pastebėjimų... Pagaliau mąstymo susikaupimas triukšme – tik rašymo dėka pavyksta. Ar ateis toks laikas, kad ir savo svajonėse ilgėčiausi tikrųjų vertybių – kančios ir meilės, o ne vien to, kas mano norus patenkins? Turbūt visada šis klausimas bus taip išgyvenamas kaip Alyvų kalne: „*Tėve, jei galima, tepraeina.., tačiau tebūna ne mano, bet Tavo Valia!*" (1972 03 05)

Gerasis Kristau,
Tu – Vadas.
Aš galiu ir privalau
visais reikalais tartis su Tavimi.

Visi kovų planai – Tavo įsakymas;
visa, kas atsitinka – Tavo siuntimas.
Juk be Tavęs –
plaukas nuo galvos nenukrinta.
Ir tai, kad aš čia – Tavo paskyrimas.
Ir paskui, kur mane laikys,
bus Tavo paskyrimas.
Čia būsiu, kol Tavo planams tai bus reikalinga.

Mokytojau, koks silpnutis mano tikėjimas,
jei Tu kartkartėmis paguodi mane,
leisdamas, rodos,
net Tavo planus numatyti! (1972 03 07)

Kaip tai suprasti? Vaikiną iškvietė į pasimatymą. Atvažiavo mama, senutė mama. Tikriausiai apie jį naktimis galvoja, jo pasiilgsta. O jis pasitiko klausimu: „Ar atvežei pinigų?" Senutė sutriko: „Neturiu..." Tada jis pakilo ir išėjo. Motiną paliko apsiašarojusią. Visas pasimatymas truko keliolika minučių...

Argi tas vargšas vaikinas nesiilgi motinos meilės? Kodėl daugelis vaikų nesupranta tėvų meilės, jos visiškai nepastebi? Kas, jei ne puikybė ir vergija savo norams, neleidžia pažinti meilės (1972 03 23).

Gerasis Mokytojau,
visa kaip Tavo kančioje turi būti.
Kurie šaukė: „Hosanna!“,
tuoj ėmė šaukti: „Ant kryžiaus Jį!“
ir vis dėlto šitai Tavęs nesulaikė
įsteigti šventosios Bažnyčios,
suteikti savo meilės dovanų.

Ir manęs jokia žmonių elgsena
negali sulaikyti dėl jų gyventi. –
Kad kaip Tu, Mokytojau,
žmogžudžiui ant kryžiaus suteikei gyvenimą
už lašelį meilės (1972 03 20).

Didžioji savaitė. Kaip nepastebimai artėja Velykos! Viskas vyksta nepastebimai greit. Vakar nebuvo detalių, tad nebuvome darbe. Vėl nuėjau pas „zampolitą“.

– Jūs sakėte, kad negalima išleisti atlikus pusę bausmės, nes esu nepasitaisęs... Ko tikisi iš manęs vadovybė, kokio pasitaisymo laukia?

„Zampolitas“ kažkaip pasilenkė prie savo popierių kartodamas tarsi pačiam sau: „Ko tikisi... ko tikisi...“, ir, lyg norėdamas nuo klausimo išsisukti, pats paklausė:

– Kaip jūs vertinate mūsų auklėjimo priemones?

– Be abejo, aš turiu savo nuomonę. Čia auklėjama fizišku kartojimo įgūdžiu. Pavyzdžiui, kaip dviračiu važiuoti – mechaniškas judesio kartojimas. Jei nebus pagarbos idėjai, asmeniui, nieko nebus.

Pakalbėjome, kad reikia namų jaukumo, reikia didelio noro, gero jiems norėti, tikėjimo ateitimi, gėrio pergale.

– Aš pavargstu, norėdamas jiems gero, o jie vis tiek niekuo nesidomi. Ką daryti?

Štai čia ir pasirodo krikščioniškos pasaulėžiūros didingumas. Kodėl nepavargsta meilės didvyriai – šventieji? Malonės veikimas – štai kur problemos sprendimas. Koks bejėgis yra noras gero be aukos gyvenimo...

„Zampolitas“ siūlė – taip nedrąsiai – tapti komunistu. Esą pakviesiąs ateistus lektorius. Atsakiau, kad man visi tie argumentai girdėti. Aš negaliu būti komunistas, nes matau krikščioniškojo auklėjimo pranašumą. Keisti reiktų į didesnę vertybę.

– Reikės visą laiką atbūt, – pagaliau ištarė. – Juk pats sakai, kad grįžęs vėl taip elgsiesi.

– O kaip jūs pažiūrėtumėt, jei aš pareikalaučiau jus – komunistą – nesilaikyti savo principų?

„Zampolitas" nepatenkintas pratylėjo...

Taip ir išsiskyrėme. Ėjau galvodamas: „Viešpatie, dabar Tu turi parodyti savo galybę, Tau patinka veikti, kai žmogiškam gudrumui nebelieka perspektyvų. O jei Tavo planams taip reikia, tebūna Tavo Valia. Žinau, kad būdamas čia, aš veikiu. Pagrindinis veikimas – atgaila. Šv. Mišios šia intencija. Turi būti sunku, turi būti nuobodulio, monotonijos, priešingybės savo norams (1972 03 28).

Didysis Ketvirtadienis. Mokytojau, Tu 33 metus ruošeisi šiai dienai. Tu jos laukei. Tu žinojai, kaip mums sunku vykdyti Tavo didįjį reikalavimą nuolat patiriant nedėkingumą. Tu norėjai mus padaryti tvirtus savo tvirtybe. Kokia Tau nauda iš to? – Štai kas yra meilė! Ji turi laimingą daryti kitą, jai reikia dalytis džiaugsmu. Meilė yra turtas, kuris išsilaiko ir auga tik dalijamas, tik pereidamas į kitus kaip gaisras.

Kad įvykdyčiau šios dienos mintį šv. Mišiose, su Jėzumi neturi būti jokio oficialumo, lygiai kaip ant Tavo rankų, o Šv. Mergele...

Didysis Penktadienis. Jei vakar Meilės diena, tai šiandien – suvokimui, kas yra paniekinta Meilė. Mokytojau, šiandien Tu pats susinaikini už mūsų nuodėmingumą ir nevertumą. Tu nori mus keisti...

O kaip atrodo naujoji pagonija? Ji nesuvokia Kristaus aukos. Darbo ceche vienodos, tuščios kalbos, keiksmai... Kaip reikalingi atstovai, kurie užtartų naujuosius pagonis Aukščiausiojo Teisingumo akivaizdoje. Šv. Mergele, kaip labai reikia, kad Tu po kryžium stovėtum, kaip labai reikia Jėzaus kryžiaus aukos... (1972 03 30 – 04 01)

Vis dėlto, pasirodo, aš esu impulso žmogus. Rodos, jau kokia pora valandų praėjo nuo pasimatymo su svečiais – Maryte Vitkūnaite ir Tėveliu, bet dar vis negaliu susikaupti darbui. Nors sėdžiu vienas, visi kine. Kiek pasiaukojimo žmonės parodo. Marytė gal kokius šešis kartus važiavo veltui. Teikis, Viešpatie, padaryti, kad visi, kurie mums gera daro, dėl Tavo Vardo tai darytų! (1972 04 23)

Šventoji Mergele, koks aš silpnutis... Tai, ką Sigitas rašė apie ganytojišką raštą, apie kalbą teisme iš magnetofono, aiškiai rodo, kad laukia susitikimas su KGB. Jei tai man kelia nerimą, vadinasi, kaltas mano prisirišimas prie žemės, savo norų – *Homo carnalis*... Mano nematomieji Draugai, kurie jau pasiekėte pergalę, argi aš nesiilgiu Jūsų artumos... Melskite už mane!

Mokytojau, juk aš susitinku su Tavimi, juk šv. Mišiose visa paaukota. Mirtis vis tiek visa atims. Vis tiek jos atėjimas bus netikėtas. Bet nejaugi dabar...

Reikia eiti prigulti, nes, matyt, pakilusi temperatūra. Sloga. Naktį darbe buvo sunku išsėdėti... Turėjau ką aukoti... (1972 05 07)

Šv. Mergele, Tu – Išminties Sostas. Kada gi mes būnam gyvenime išmintingi? Turbūt tik tada, kai būnam klusnūs. Tada mūsų sprendimų neiškreipia jausmų audros. Šv. Mergele, aš galvoju, sutinku viską prarasti, o širdies gilumoje vis tiek mintis: „Taip neįvyks..." Nors protu suvokiu, kad didžiausia malonė – blogiausias atvejis, kurio labiausiai bijau...

Ir toje baimėje neįkainojama malonė mano gyvenime du sapnai: Šv. Teresėlės – „Jums penktą valandą skambins telefonas" ir Tavo, Šv. Mergele, šypsena Lukiškių kalėjime – Tu paprasta, Tavęs nereikia bijoti. Tai dvi prošvaistės iš Amžinybės, leidžiančios jausmais patirti, koks laimėjimas viską praradus...

Dieve, kaip sunku tarti, kad dabartinis gyvenimas tikrai bus „kai dar gyvenau žemėje..." Ir tai bus tikrai. Tad argi verta prie ko nors būti prisirišusiam taip, kad be to negalėčiau gyventi...

Šios dienos tikrai nepaprastos – veržimasis prie žemės. Juk apaštalai, taip pat už Kristų kovoję, visi mirė už Jį. Be abejo, esu ruošiamas kažkokiai didelei malonei (1972 05 09).

Gerasis Kristau, galvojant apie ateitį, ar ne svarbiausia pataisa mano gyvenime turėtų būti neprisirišti prie daiktų, asmenų, įvykių. Nieko Dievui neatsakyti! Kaip gyventi, konkrečiai nurodys klusnumas (1972 05 11).

Gerasis Kristau,
kaip aš vis pamirštu,
jog Tu mano prigimtį tokią sukūrei,
kad ji veržtųsi į laimę,
ir jausmais suprantamą...
Aš vis nustebęs žiūriu
į didžiuosius aukos žmones,

kurie gyvenimą ant stulpo praleido, –
ir nusigąstu:
aš visai nepanašus į juos...

Gerai žinau,
kad jų laimės supratimas visai kitas,
kad jų veržimasis į kančią –
tai tik troškimas dar didesnės laimės.
Taip, bet visa tai žinau tik teoriškai.
Ir man nieko daugiau nebelieka,
kaip nuoširdžiai nusižeminti
ir kukliai prisiminti vis iš naujo,
kad visi tie nuostabūs atgailautojai
taip pat turėjo jausti fizinį
atgailos kartumą.

Mokytojau, belieka prašyti,
nužemintai maldauti,
kad man visada šviestų
aukštesnės rūšies laimės samprata –
toji, apie kurią kūniškasis žmogus
ir supratimo neturi:
kad aš labai norėčiau jų visų laimės –
labiau kaip savo norų patenkinimo.

Šventoji Mergele,
Tu trisdešimt metų buvai prislėgta
ir laukei baisių dalykų.

Kaip gali būti kitaip? –
Jei jau padaryta nuodėmių,
už jas turės kas nors kentėti –
čia ar Amžinybėje.

Juk tai gailestingumas,
jei Viešpats leidžia kentėti čia (1972 05 15).

Koks baisus gyvenimas, kai „auklėjama“ ne pagal Tavo įsakymus, Viešpatie! Vargšai, kaip jie neapkenčia homoseksualų, apsigimėlių, o savo nuodėmes pamiršta. Bet štai kas labiausiai stebina. Pasirodo, ir tarp kalinių yra pritariančių šitokiam „auklėjimui“ – palaikyti tarpusavio neapykantą.

Pradedu suprasti, kodėl aš pareigūnų laikomas pavojingu – mano nuomonė dėl auklėjimo sistemos iš esmės kitokia: reikia tarpusavy palaikyti ir ugdyti meilę, o ne neapykantą. Šv. Jonai Bosko, didysis „chuliganų vade“, – būki pedagogas ir tarp mūsų! (1972 06 14)

Jėzaus gyvenime yra
visiško pralaimėjimo momentų –
net Jo darbo esmė atrodo pralaimėjimas.

Štai Kafarnaumo sinagoga. –
Mokytojau,
Tavo žodžių ten niekas nesuprato...
Tu matei, kokia išraiška buvo jų akyse –
pikti žvilgsniai į Tave.
Tu norėjai juos suburti, padaryti draugais,
bet jie Tavęs nesuprato...

O dar ryškiau – kančios paslapty.
Kur tie, kurie šaukė: „Hosanna“,
buvo tada,
kai Tu buvai apsuptas keikiančių,
žaibuojančiomis akimis budelių?
Kur buvo Tavo draugai?

Koks paniekos triumfas buvo,
kai Tu kabėjai ant kryžiaus!
Kur Tavo darbo vaisiai?
Kur Tavieji, kuriuos vienijai,
rinkai trejus metus?
Juk trejus metus mokei.
Dar tiksliau – 33-jus metus.
Kas iš Tavųjų mokinių išlaikė egzaminą?

Mokytojau, ar ne taip yra? –
Jei Tu ką laimėjai, tai tik pralaimėdamas.
Kaip keista! Tavo ginklas,
Tavo veiklos esmė – pralaimėjimas,
pajuoka, neapykanta Tau.

Bet argi Tau buvo reikalingi
tie pralaimėjimai?
Juk Tu atėjai dėl mūsų,
ir Tavoji veikla,
ir jos metodai – dėl mūsų.
Tu mus padarei dalininkais visko,
ką Tu patyrei, –
taip pat ir pralaimėjimų.

Jei viskas buvo dėl mūsų,
tai kam reikalingi mums
Tavieji pralaimėjimai?
Ar ne dėl to, kad mūsų širdyse
rastų tinkamą medžiagą Sekminių Ugnis?!
Juk Tavo pralaimėjimai truko
tik ligi Sekminių.

Vadinasi, Tavo – ir mūsų –
pralaimėjimai reikalingi,
kad atvertų mūsų širdis
Sekminių paslapties veikimui,
kad mes sutiktume pripažinti tiesą
Tavo žodžiuose:
Be manęs jūs nieko negalite padaryti!

Tavo pralaimėjimai reikalingi,
kad mes suprastume, jog iš tikrųjų
Tu esi Alfa ir Omega.
Tavo pralaimėjimai tik tam,
kad įprasmintų mūsų pralaimėjimus.

Kaip nuostabu! Tada mums
jau nebūna pralaimėjimų.
Visa, kuo gali džiaugtis tie,
kurie norėtų mus sunaikinti,
yra tik priemonė,
atverianti širdis malonės veikimui.
O tai yra pergalė!

Tai vienintelė tikroji pergalė,
vienintelė priežastis žmogaus didybės,
jo vidinės kultūros reaktorius.
Vadinasi, Sekminių Ugnis,
permainos Apaštaluose yra mums įrodymas,
kad Tu tikrai esi Alfa ir Omega –
Tu tikroji priežastis mūsų kilnių norų,
kiekvieno mūsų veikimo.

Mokytojau, Tu moki laimėti pralaimėdamas.
Tu vienintelis šitą paslaptį moki.
Po Tavo vėliava stovėti –
juk dėl to galime didžiuotis.
Daugiau tokių vadų nėra! (1972 05 19)

Vienas vaikinukas siūlo mainytis tušinukais. Sako:
– Savo sekcijoje negaliu parodyti.
– Kodėl? Pavogei?
– Taip sakant, nukniaukiau... O kam mano pavogė?
– Bet Dievas neleidžia taip daryti. Daiktas šaukiasi savo savininko.
Nedvejodamas išsitraukiau savo tušinuką – aš turiu du – ir ištiesiau jam:
– Še! O aną skubiai nešk ir padėk kur buvo. Ar dar nežino?
– Ne!
Mačiau, kaip jis bėgte nubėgo. Ir atidavė, nes paskui Aleksas pasakojo. Matyt, draugui papasakojo visą įvykį (1972 06 10).

Šventasis Pauliau, Tavo skundas
dėl savyje jaučiamų blogio šaknų
paguodžia mane.

Šventoji Marija Magdalena,
visi šventieji nusidėjėliai,
jūs mūsų paguodai,
jūs – kaip įrodymas,
kad blogis mumyse
neatleidžia nuo pareigos mylėti,
nesunaikina mumyse galimybės mylėti.

Dieve, kas Tu esi,
jei Tavyje telpa tokie kontrastai! –
Absoliutus teisingumas, svaiginama didybė,
kurio paniekinimas baudžiamas
amžinu pragaru
iš teisingumo – ne iš kerštо?
Kita vertus – nusižeminimas
ligi mielo Vaikelio ant Motinos rankų,
ligi simbolinės mūsų maisto –
šventosios Komunijos – formos.

Žmogaus protas čia nieko paaiškinti negali.
Vien malonės paslaptis
neatpažįstamai mus keičia (1972 06 10).

Šių dienų normali žmogaus būsena – puikybės siekimas ir savo norų tenkinimas. Patraukti dėmesį gali tik kontrastas – pažeminimas ir auka, kaip priešingybė savo norams.

Štai kuo šiandien galima prakalbėti į visuomenę (1972 06 25).

Mano Dieve,
man net baisu pasidaro, –
kaipgi čia yra?
Aš šv. Mišiose, po Komunijos
beveik mieliau mąstyčiau,
kaip pritaikyti durims raktą...
kur dar pagludinti...

O juk Tu su manim šią valandėlę! –
Prieš Tave Mozė drebėjo.

Nusiauk kojas,
nes žemė, ant kurios stovi, šventa.
Išbudęs patriarchas po nuostabaus sapno:
Šita vieta šventa, ir aš nežinojau...
Prieš Tavo didybę
virpėjo tauta prie Sinajaus kalno.
Prieš Angelą – Jobas puolė ant žemės.
Ekstazėje Tave pajutę –
praranda pasaulio nuovoką.
O aš... nedrebu po šv. Komunijos.
Aš mieliau jaučiu aplinką,
negu Tave...

Bet nuramina mintis:
O Šv. Mergelė! O Šv. Juozapas? –
Jie nedrebėjo prieš Tave, Mokytojau.
Jie tik mylėjo.
Meilė negali bijoti!
Viešpatie, kokia geradarybė,
kad Tu paslėpei savo didybę!
Meilė negali gąsdinti.
Koks nuostabus Naujasis Testamentas,
kur visa yra Meilė!

Tavo nusižeminimas
ir sudaro man galimybę Tave mylėti.
Tai Tavo prisitaikymas
prie mano varganos prigimties.
Bet reikia mano sąmoningos pastangos.
Kitaip visi daiktai aplink mane
nuplukdo mano meilę...

O toji pastanga –
juk tai pastanga susikaupti –
suvaldyti smalsumą,
kad pamatyčiau Tave, o visa kita –

Tu ateidamas man atneši.
Kad tik sutikčiau
bent kiek dėmesio Tau skirti.
Kaip nuostabu!

Šventoji Mergele, negali būti,
kad Tu neišmokytum mūsų šito meno!
Tu – įkūnytas susikaupimas (1972 06 27).

Vakar, šiandien – kokie įspūdžiai! Vakar užkampy, už išeinamosios, ant tokių geležų laužo, mačiau didžiausią balą kraujo. O šiandien išvydau tą, kuris ten, tame užkampyje norėjo numirti... Jaunas vaikinukas, visų ujamas – brigadoje muša už neišdirbtas normas, chuliganai pajuokia, kad jis, vargšas, šlapinasi į lovą...

Bet šiandien jis vėl panoro gyventi. Nuėjau pas jį nieko nesiklausęs – per ramybės laiką. Pats stebisi: „Kas man užėjo į galvą? Niekam nelinkėčiau... Neduok Dieve, kad tėvams kas parašytų..."

Norėjau dar vakar aplankyti. Brigadininkas nenorėjo išleisti iš darbo. Pagaliau nusileido: „Eik, jei praleis per vachtą". Pasimeldžiau: „...jei reikia, kad nueičiau..." „Vachtos" abejos durys buvo atviros ir kareiviai nieko nepaklausė nei nueinant, nei grįžtant. Bet to nelaimingojo vakar nepavyko pamatyti. Nunešiau sviesto, pyrago. Jis miegojo. Norėjau per kitą perduoti. Bet tas nesutiko: „Tokio nereikia gailėtis, – sakė. – Be reikalo jam duodi". Sutikau sanitarą – nuramino, kad mirtino pavojaus nėra...

Daryti gera – reikia prisiversti. Savaime bus tik norų, savo norų tenkinimas. Kitaip sakant, savaimine eiga sklinda ne meilė, o neapykanta. *„Dangaus karalystė kenčia prievartą". „Jei nedarysite atgailos..."* (= jei nenugalėsit savo norų). (1972 06 26).

Daugeliui nepatinka, kad aš užtariu skriaudžiamuosius. „Tavo angeliukas už kampo", – pašiepė vienas, kai atnešiau cigarečių tam nelaimėliui. Tikrai jį radau už kampo vieną, o ne su visais. Jie neturi jokio motyvo užuojautai – tai puikybės dėsnis (1972 06 29).

Ypač vertinga, kad supratau, kodėl tas vargšas bandė žudytis. Aleksas papasakojo, kaip jis terorizuojamas, mušamas. Atsivėrė naujas supratimas apie lagerio užkulisius. Ypač lagerį pažinti padėjo pačiu laiku pakliuvusi Balio

Sruogos knyga „Dievų miškas“. Pastebėjau, kad čia yra visi lagerio atributai, kaip ir „Dievų miške“, tik mažesnio masto... (1972 07 03)

Žmogus kalba apie tai, kas glūdi jo viduje. Jei kalba daugiausia tik apie tai, kas žemiau juostos, ir keikia tik vulgarybėmis, vadinasi, jis tik apie tai mąsto, tik tuo gyvena. Taigi, kad žmogų pažintum, tereikia išgirsti jį kalbantį savo natūralioj aplinkoj, kur jis jaučiasi laisvai, nesivaržydamas.

Štai ką šiąnakt darbe pasakė Vaidis:

– Jei kas pateko į kalėjimą, tai vis tiek yra ką nors padaręs. Zdebskis save laiko šventu, o kam kišo nagus prie vaikų mokymo – žinojo, kad tai įstatymu draudžiama.

Labai keistai jie painioja pagarbą ir neapykantą kunigui... Tikriausiai panašiai jie išgyvena Dievą – norėtų, kad Jo nebūtų, tiksliau sakant, bijo, kad Jis yra, ir niekaip negali ta mintimi atsikratyti (1972 07 06).

Mokytojau, ar Tu visą laiką
aktyviai jautei
kančios motyvus, prasmę, tikslą?
Ar ne tam pradžioje padaryta intencija:
tačiau tebūna ne mano, bet
Tavo Valia!
Taip. Kančiai duoti prasmę,
padaryti intenciją gali tik malda,
susikaupimo momentai.

Mokytojau, Tu žinai,
kaip sunku aktyviai išlaikyti
vienybę su Tavimi kančioje.
Ir Tau reikėjo kalbėti –
su teisėjais ir kitais, –
žmogiškai žiūrint,
nukreipti mintis į aplinką. –
Pagaliau Tavo žmogiškas skundas:
Kodėl mane apleidai?.. –
juk tai mūsų visų
kančios psichologija,
mūsų visų mintis, įtarimas.

Ar tie, kurie po kryžiumi stovėjo –
išdrįso stovėti! –
ar jautė jie aktyviai
Tavo kančios intenciją? –
Viena, rodos, aišku:
jie jautė meilės vienybę su Tavimi.
O toje meilės vienybėje
savaime glūdėjo
ir intencija kentėti tais pačiais motyvais.
Tavo kančios motyvais –
su Tavąja kančia
jų meilė suvienijo ir savąją.
Meilė visada kenčia mylimojo kančią.

Kaip svarbu, kai mes mokome,
kai apie Tave kalbame,
kad tie, kurie klauso,
Tau pajustų dėkingumą,
Tave pažintų kaip Meilę!
Tik tada jie pajėgs
su Tavo kančia suvienyti savąją,
tik tada supras šv. Mišias,
Kryžiaus kelią, šv. Rožančių –
ypač Komuniją ir Mišias!

Tai suprasti nuostabiai padeda
vienybė su nematomais Draugais –
su šventaisiais
ir su skaistyklos sielomis (1972 07 06).

Rojaus būsena – šeštadienio vakaras. Skaitau „savo klasėje“ A. Vienuolio „Padavimai ir legendos“ ir negaliu atsistebėti tų žmonių dvasios tyrumu. – Vidutė, žuvusi Saulės mūšyje, Ritutė, palaidota Naglio kalne, ir visi visi.

Tyrumas meilėje – tikro džiaugsmo šaltinis. „Kaip visa tyra“... (Loreta) – Pasitikėjimas, kuris nesusiduria su nusivylimu, visada siejasi su paslaptingu džiaugsmu.

O čia pat, už lango grupė vaikinų su savo lageriškom blevyzgom... Mąstau – koks kontrastas! – Vargšai vaikinai... Jiems nesuvokiamas tyrumo džiaugsmas. O be jo – tarsi iš rojaus išvyti... Girtuoklių, „čefyristų" būreliai – tai savotiškas erzacas vietoj prarasto tyrumo džiaugsmo – bandymas rasti ką panašaus į tarpusavio bičiulystę.

Pajusti aukščiausios rūšies džiaugsmo žemėje negalėsi, jei nesiimsi prievartos sau, nesutramdysi savo neprotingų, laukinių norų ir nepasiūlysi užpildyti atsiradusios tuštumos kitais, protingais norais. O mano draugai čia jokio supratimo neturi apie prievartą sau (1972 07 08).

Mes klaupiame prieš Tave, Viešpatie,
norėdami permaldauti,
tarsi prieš įkūnytą rūstybę,
o juk Tu esi
priežastis meilės,
kuri gimsta visų Tavųjų širdyse!
Tu nori to,
ko mes norime savo atgailose.

Tačiau Meilė negali sunaikinti,
nepripažinti Teisingumo.
Kas yra nuodėmė,
kad dėl jos Meilė
turi pavartoti Teisingumą?

Štai kodėl ir meilės santykiuose su Tavimi
reikalinga atgaila –
dėl savo ir kitų nuodėmių (1972 07 05).

Šį kartą rašau lauke. Išvaikščiojau visą rajoną ieškodamas ramaus kampučio ir neradau. Skaitykla neveikia – šiandien pirmadienis. Būrio skaitykloje – orkestro repeticija; miegamojoje sekcijoje – vakarinis bruzdėjimas – kas nors ims kalbinti. Pagaliau atsiminiau, kad dar yra suolai – vieta rūkyti už pirties. Mano laimei, dar neužimta. Mokytojau, juk aš po šv. Komunijos... Čia ir vaizdas gražus – juodas sunkus debesis, bet dar nelyja. Ir spalva taip gražiai derinasi su žalia medžių juosta. Didis Kūrėjau – tai Tavo menas!

Jau ne kartą esu mąstęs apie kankynę gyvenant tokioje žmonių grūstynėje – kankina vienas kitą net nenorėdami. Vien buvimas šalia kito, kai neįmanoma pabėgti, kai nieko negali turėti intymaus, individualaus, kai žmonės, it gyvuliai į gardą arba į tvartą suvaryti, stumdo vienas kitą. Taip ir pragare – kančia vien dėl minios nelaimėlių, kuriuos tarpusavy jungia tik neapykanta. Ir mano dabartinėj vyrų aplinkoj turbūt nebūtų tokio slogulio, jei jų veidai vienas kitam nebūtų tokie svetimi, atšiaurūs...

Brangus Mokytojau, ką aš daryčiau, jei mano sielos šventovėje nebūtų Tavęs, – taip pat visų mano nematomųjų Draugų... Ką daro nelaimingieji pragare, kur nėra meilės nė lašelio... Čia kartais dar blykstelėja koks žiburėlis, tarsi skurdi gėlytė dykumoje.

Kaip be galo svarbu viskas, ką Viešpats teikiasi panaudoti išgelbėjimui nuo pragaro siaubo! Kaip svarbu glaustis prie Dievo, nusigręžus nuo nuodėmės vergovės... (1972 07 31)

Artėja mano paskutinis mėnuo čia. Vis dažniau krypsta mintys į ateitį – kaip gyvensiu. Svarbu vis labiau nusižeminti ir tikėtis gailestingumo... Šv. Mergele, Tu visada visų reikalų absoliuti Savininkė ir Valdovė. Kun. Sigito du kartus susapnuota frazė: „Juozas grįžo ir vėl tuoj išėjo" – neturi kelti nerimo – turiu tikėtis ir malonės, kad taip nebūtų... Motinos meilė, Šv. Mergele, negali palikti manęs vieno savo negalioje.

Kažkokia telepatija kalba, kad Modis jau gavo laišką. Kokią palaimą man teikia jau vien jo prisiminimas, o juo labiau pasirodymas! Tikriausiai ir kitiems – taip pat. Šv. Mergele, juk Dievas nori visų mūsų kanonizacijos.

Šv. Teresėle, turiu Tau mielą pavedimą: pasveikinti nuo manęs Ekscelenciją Vincentą Sladkevičių – šiandien jo Vardinių išvakarės. Taip pat ir mano tėtės. Mielas Tėte, kreipiuos ir į jus. Juk jūs privalote ir dabar man tėvu būti – labiau kaip vaikystėj...

Ateik Šventoji Dvasia. Neleisk pamiršti, kad privalau pralenkti laiką ir erdvę! Planuoti, kurti, gyventi ne savo, bet visų gyvenimu (1972 07 18).

Vakar iškvietė mane pas būrio viršininką. Kartu buvo ir brigadininkas Vaidis. Jie puolė, kam bendrauju su „šobla" (jaunimu): Aleksu, „Maryte", kad dalijuosi su jais maistu.

– Paskui jie juokiasi iš tavęs, – suktai užkalbinėjo viršininkas. Sakė, kaip vienas kalinys, pavogęs „sakramentus", dalijo kitiems ir visi šaipėsi.

– Niekur sakramentų nepalieku, – atsakiau, – ir nieko man nepavogė.

– Tai ką jie ten dalijo?

– Paprastą duoną. – (O kambario draugai man nepasakė šito...)

Papasakojo apie „Marytę“, kaip jis parsiduoda.

– Tai ką tokiems daryti – šaudyti?

– Žinoma, – su entuziazmu sušuko Vaidis. – Nepriešta ravo niekas...

Paaiškinau, kad Kristus neleidžia nė vieno laikyti žemesniu. Pagaliau, ar nereikia kaltinti tų, kurie „perka“.

Iš to pasikalbėjimo supratau, kad labiausiai bijo, jog aš jauniems skleidžiąs savo idėjas. Paaiškinau, ką jiems „skleidžiu“: stengiuosi būti mandagus, būti tarp jų tikras žmogus. Kunigo sąvoka jiems per daug tolima. Be to, stengiuosi juos pažinti: kodėl jie tokie, kur tai veda.

– Jei šito nesistengčiau, tai būtų nedovanotina. Čia pabūti – tai didelė psichologinė studija.

– Tai visus kunigus reikėtų po metus palaikyti čia?

– Būtų labai naudinga... Jei kas jau yra agitacija, – tai pats mano buvimas čia. – (Iš tikrųjų neturėtų laikyti tarp kriminalistų).

Viršininkas nutilo ir manęs klausėsi. O Vaidis irgi tylėjo. Paskui darbe buvo labai geras: nusivedė ir parodė, kur arčiau dušas, pasirūpino, kad galėčiau išsiprausti. Kur čia šuo pakastas? Ar šiuo paslaugumu nenorėta užtušuoti savo įskundimo? Apskritai tarp mudviejų yra slapta įtampa. Jam niekaip nepavyksta manęs apvynioti ant piršto. O tai, be abejo, žeidžia jo puikybę. O kokia jo neapykanta Dievui! Tik iš jo vieno šioje prakeikimų vietoje esu girdėjęs keikiantis Dievo Motinos vardu...

Šv. Mergele, išmokyk analizuoti žmonių elgseną, juos geriau pažinti ir kiek įmanoma padėti... (1972 07 21)

Mokytojau, Tavoji kančia –
tai menas būti sutryptam,
menas pralaimėti.
Taip sunku šio meno išmokti!
Idant normaliu dalyku
laikytume įžeidimus, pažeminimus,
reikia, kad tai
kasdien būtų primenama –
reikia kasdien eiti Kryžiaus kelią.

Mokytojau, išmokyk ir mus jaustis,
kad esame didesni,

bet ne iš puikybės, –
didesni Tavo didybe,
Tavo paslaptimi,
o ne savo išmintimi.

Kiekvienas pataikavimas –
tai negebėjimas būti didesniam (1972 07 11).

Vakar šv. Komunija buvo ypatinga. Tu, Viešpatie, vis leidi man vos ne realiai Tave jausti kaip mielą, artimą Draugą.

Dar viena dovana vakar buvo tai, kad aplankė kun. Sigitas. Miela buvo išgirsti, kaip džiaugėsi Modis, gavęs mano užrašus. Paliko didį uždavinį – ruošti draugams rekolekcijas. Šv. Mergele, kokia auksinė proga! Visa pareis nuo to, kiek pajėgsiu nusižeminti. Jau, rodos, gimė įžangos minčių...

Provokacinė Alekso mintis – darbe lyg juokais pasakė apie mane: „Jį reikia sugundyti nusidėti, tada gal nustos tikėjęs..." (1972 07 23)

Šv. Mergele, vakar diena priminė mirties galybę. Kaip keista. Jei kas rytą būtų pasakęs, kad vienas iš tų, kurie rytą kėlėsi naujai dienai, vakaro nesulauks... Jis buvo sekcijos tvarkdarys. Viską sutvarkė, rytą padarė valgyti savo brigadai, o apie pietus jau gulėjo pamėlynavusiu veidu, užmerktomis akimis. – Infarktas. Pasijutęs blogai, dar pats nuėjo į sanitarinę dalį, o iš ten jau nebeišėjo...

Juk mums visiems taip, ar kiek kitaip, atsitiks... Keista, bet sunku tuo patikėti...

Tie visi, kuriuos mirtis jau ištiko, turi būti ištikimiausi mano draugai. Jie turi tikrąją išmintį. Jiems mano nuoširdus dėmesys.

Ir apie mirtį kalbėti, mąstyti su džiaugsmo perspektyva. „*Žmogaus akis neregėjo ir ausis negirdėjo... ką Dievas prirengė tiems, kurie Jį myli*". Mąstymas apie mirtį – tai tarsi bendras žvilgsnis ir į žemę, ir į Dangų. Tai liūdesio ir džiaugsmo susidūrimas (1972 08 22).

Ryt – Šv. Onos šventė. Miela Zitute, kartu ir Tavo šventė. Kiek metų praėjo? Tau tada buvo penkeri, o dabar būtų jau 29-neri...

Zitute, ar prisimeni, kaip mudu žaidėm ant tos balos kranto... Tu kaip niekada kabinėjaisi ant kaklo, juokeisi, lakstei kaip drugelis...

Kažin kas tavęs laukė gyvenime? Nuo ko tave išgelbėjo Viešpats, pašaukdamas mažutę.

Noriu, kad rytdiena būtų susikaupimo diena, – noriu pagerbti savo sesutes Zitutę ir Zuzanėlę, be to, paminėti, kad lieka lygiai vienas mėnuo kalėti.

Mano Seselės, mano šventosios Draugės ir Draugai su šventųjų Karaliene, – kad rytdiena būtų vaisinga, nepraeitų veltui. – Pažinti Viešpaties Valią ir įvykdyti ją... (1972 07 25)

Štai dabar maždaug ta valanda, kai mes kirtom rugius ir staiga pamatėm mamą prie balos, susiėmusią rankas virš galvos, ir išgirdome jos šauksmą. Visi metėm dalgius. Aš atbėgau pirmas... Zitute, tu ramiai plūduriavai vandeny, iškilusi į paviršių... Vienu šuoliu pagriebiau ir išnešiau į krantą. Ilgai dariau dirbtinį kvėpavimą, apsuptas mamos ir visų verksmo, tarsi tai būtų kova su mirties galybe. Tačiau mirtis jau buvo savo darbą baigusi... Tėtė paėmė Tave į rankas, ir mes visi liūdna procesija nulydėjome namo. Tėtė ilgai neturėjo jėgų tavęs iš rankų paleisti, ant lovos krašto atsisėdęs...

Niekas mums nepasakė tą dieną, tą rytą, kad Tavo žemės gyvenime tai paskutinė diena. Ir mums niekas nepasakys. Jėzus tik įspėjo: „*Nežinote nei dienos, nei valandos. Budėkite*".

Kiekvieną dieną, kaip visuomet, veržiuosi į džiaugsmus, kuriuos man siūlo pasaulis su savo gudrumu, ir vieną dieną visa tai bus tarsi kardo smūgiu nuo manęs atidalyta amžinai ir iškeista arba į neįkainojamos vertės džiaugsmą, arba... Ir visa tai bus amžinai, amžinai!

Zitute, Zuzanėle – mano Seselės! – Negaliu įsivaizduoti, kad dieviškoji Meilė neleistų jums žinoti mano reikalų ir melsti Aukščiausiąjį už mano klaidas, kad Dievo Valia pilnutinai įvyktų. Kartu, Sesytės ir Tėte, padėkite mums, kad mūsų širdys būtų daugiau Ten, o ne čia!

Zitute, visi Tavo žaisliukai liko. Visa mums duota tik laikinai, tik paskolinta tam, kad galėtume veiksmingiau tarnaujančia meile sutikti kiekvieną žmogų... „*Ką padarėte kiekvienam, man padarėte...*" Kiekvieną daiktą, jei jis nieko neduoda kitiems – tiesiogiai ar netiesiogiai, mes neteisėtai turime. Taip pat ir kiekviena laiko minutė, jei nieko neduoda kitiems, yra tuščiai praleista...

Lygiai taip ir kiekvienas žmogus, kuris linksta prie mūsų, – jei panaudojamas Viešpaties reikalams, t.y. jei supažindinamas su didžiuoju įsakymu – mylėti kitą žmogų, perteikti jam gėrį, dvasines vertybes, yra atsivėrimas Dievui ir leidimas Jam gyventi tavyje... (1972 07 26)

Atgaila – pusiausvyra prieš jausmų audras. Pagrindinis dalykas, kurį galiu Viešpačiui atnešti, kad būtų pridengtos visų nuodėmės – meilė. Gyvenime

klusnumas iš meilės – iš dėkingumo, nusižeminimo, atgailos – šie visi elementai ir įeina į meilės sąvoką".

Bet atgaila ir auka, pasak kun. Juozo, – ne tik prievarta sau, taigi tam tikra kančia. Teisingai suprantama atgaila ir visas aukos gyvenimas yra neatsiejamas nuo džiaugsmingo dėkingumo už viską – ir už tai, kas atrodo nepakeliamai sunku. Atrodytų, tarsi pakinta normalios žmonių kalbos žodžiai, žodžių prasmė, kai jie susiliečia su Antgamte, su Amžinąja Prasme.

Kas pažinojo kun. Juozą Zdebskį, galėjo matyti tai savo akimis: matė nepalaužiamą jo tvirtumą ir principingumą, suteikiantį žvilgsniui plieninį atspalvį, ir kartu nenusakomą nuolankumo bei džiaugsmo atšvaitą veide.

„Šv. Teresėle, – rašė jis, – Tu menininkė mažus dalykus paversti dideliais. Visa tai daro meilė.

– Kaip suprasti, kas yra meilė?

– Klusnumas pasako.

Šv. Mergele, man rodos, judvi panašios. Kurgi Tavo gyvenimo nepaprasti dalykai? – Tiesa, Jėzus. Bet ir Jis pats ant Tavo rankų – ar ne paprastumo įsikūnijimas? O Tavo 30 metų tylaus gyvenimo Nazarete...

Vadinasi, nesvarbu, kad esu pasodintas, kad jaučiuosi bejėgis prieš šios aplinkos širdies kietumą, prieš jų sumedžiagėjimą. Svarbu klusnumas, svarbu dėkoti už viską, ką Dievas teikiasi duoti. Šv. Teresėle, Tu juk per tai tapai misijų Globėja, tapai galinga pas Dievą. Na, o *„Dievas pažvelgė į savo tarnaitės žemumą"* – ar ne tą patį kalba?..

Visa tai būtinai skatina mąstymui – džiaugtis neturėjimu, pažeminimu, nesveikata. Tiksliau – džiaugtis jų laime, jų išvadavimu iš nuodėmės vergijos, nuodėmės pažeminimo. Žinoma, tai negali būti puikybė, negali būti supratimas, kad tai mano nuopelnai.

Šv. Teresėle, ir Tavo nuopelnai tapo didūs tik dėl vienybės su Jėzumi, su Jo nuopelnais. Šv. Mergele, Tu tapai Dangaus ir žemės Karalienė tik dėl vienybės su Jėzumi, tik dėl to, kad po kryžiumi stovėjai ir su Jo Auka suvienijai savąją. Per Kristų, mūsų Viešpatį. Šv. Mergele, ir mano, ir mūsų gyvenimą, intencijas, aukas suvienyk su Jėzaus – šv. Mišiose, po Konsekracijos. Teesie Tavo valia...

Šv. Teresėle,
ar ir čia tinka Tavo dėsnis:
juo vargingesni mes būnam,
juo mieliau Viešpats pas mus ateina?

Taip.
Tikriausiai taip.
Tik su viena sąlyga:
jei sutinkame pripažinti tiesą apie save.

Šv. Mergele ir Jūs visi
nematomieji mūsų Draugai!
Išmokykite mus
bent kiek panašiai kaip Jūs
gyventi dvilypį gyvenimą:
būnant nors ir turgaus vidury,
tačiau širdyje –
nuolatos su Tavimi, Viešpatie.

Mokytojau,
Tu žemėje gyvenai
tikrai dvilypį gyvenimą:
Tu kalbėjai,
bendravai su žmonėmis,
o viduje – nuolatinė vienybė,
begalinė meilė Tėvui.

Leisk ir mums taip gyventi.
Juk visi Tavo šventieji tai mokėjo (1972 06 20).

Atgailos gyvenimo džiaugsmas. Gerasis Kristau, kas gali mus nugąsdinti? – Mus, kurie turime Tave. Mirtis? – Bet juk tai pergalės vainikas! Tai ne pasitraukimas nuo tų, kurie širdžiai brangūs, bet kaip tik ypatingas įėjimas į jų gyvenimą. Tai ne išnykimas, o tikrasis buvimas, tai meilės pradinė stadija, amžinai nesibaigianti. O, visas paslaptingasis Pasauli, kurį mes vadiname „anapus“, priminkite mums, kad turime nuolat žvelgti iš Anapus.

Viešas sugėdinimas? – Bet juk tai puikybės pergalėjimas, nuodėmės pergalėjimas, tai mūsų prisidėjimas prie Jėzaus didžiojo darbo gelbėti sielas, tai atsistoti šalia „*Ecce Homo*“, tai stovėti po kryžiumi. Tai laimėti Velykų Ryto džiaugsmą...

Nepatenkinti norai, nepatogus gyvenimas? – Bet juk tai ir yra prasmingiausias, vaisingiausias gyvenimas. Kasdienybės, nuobodulio, nepatenkinto smalsumo auka...

Vadinasi, tik viena nelaimė gali būti – tai Malonės praradimas, taip pat didžiųjų dovanų – tikėjimo, vilties, meilės praradimas. Čia vėl labai aiškiai išryškėja, kokios svarbios tos valandos, minutės, kurios būna skirtos malonei natūraliomis priemonėmis laimėti, pavyzdžiui, laikas mąstomajai maldai (1972 02 28).

Prisimenu, kai kartą per rekolekcijas pasakiau, kad mąstymo laikas visada, ir po dešimčių metų, būna sunkiausias laikas dienos eigoje, viena seselė paprieštaravo: jai – tai esąs maloniausias poilsio laikas...

Gal prieš mane specialiai kovojama, kad tas laikas būtų sunkiausias?.. Žinoma, tas laikas malonus, atgaivinantis, nuskaidrinantis, bet niekada neišvengiama kovos, ypač dabartinėje padėtyje, – man pavyksta mąstyti tik rašant. Gal čia kalta tokia chaotiška aplinka...

Šiuo metu pasitaikė reta reta valandėlė mano dabartiniame gyvenime. Aš sėdžiu gimnazijos klasėje visai vienas. Šypsausi Tau, Mokytojau! Kaip gera žinoti, kad Tu esi Aukščiausias Viršininkas, tvarkantis ir mūsų reikalus, buvimo čia laiką, skirstai darbus ir viską viską. O juk Tu tas pats, kuris numirei ant kryžiaus dėl mūsų laimės, kuris ir šiandien, kaip turiu nuolankią viltį, mano rankose tylus, nusižeminęs būsi...

Kaip tai nuostabu! Aš padedu pieštuką, užsimerkiu, pasirėmęs rankomis, ir... Šventoji Šeima vėl tampa gyvenanti, ir man gera tarp Jūsų... Juk visa, ką man siųsi, Viešpatie, bus atgaila, griaunanti tas barikadas, kurios kliudo pasiekti didžius tikslus, pavyzdžiui, kunigų bendrija, kunigų seminarija ir pan. Svarbiausia – vienybė su Tavimi, Viešpatie! Tikra vidinė ramybė, apie kurią čia niekas nieko nė nenutuokia... (1972 01 27)

Šiandien girdėjau vieversį čyruojant. Antra diena jau tikras pavasaris! Nuostabi saulė ir dangus toks tyras, mielas, nuostabus, kaip meilė jaunoj širdy. Ir pušys! Stovėjau ir žiūrėjau į jas, kaip į nuostabų meno šedevrą, kol atkalbėjau „Te Deum". Mano padėka po šv. Komunijos, kartu ir mąstymas – ne kartą būna Tavo sukurtoje šventovėje, Viešpatie, tolimiausiame sodo take, kur mažiausias bruzdėjimas ir matyti miškas. Gamta neatskiriamai susilieja su visa mano būtybe. Ji savaime kelia aukštyn, prie Tavęs, mano Viešpatie.

Vis dėlto mąstymui reikia, kad jis nebūtų prabėgom. Turi praeiti tam tikras laikas. Šiandien maniau, kad nesurinksiu pakrikų minčių, buvau išsekęs. O paskui... Kokie deimantai atrasti šios dienos mąstyme!

Mokytojau, turėdamas Tave, aš turiu viską! – Ir gamtos grožį, ir nuostabias širdžių gelmes, ir paslaptis, spindinčias akyse. Turėdamas Tave, aš valdau savo vidinį nerimą, visas gyvenimo sritis, kuriose tik jaučiu pašaukimą.

Kaip daug paslapčių atskleidžia, Mokytojau, Tavo elgsena su Šv. Motina, su Šv. Juozapu! Kas daugiau laimėjo, kaip Šv. Mergelė... Ji – visų malonių Tarpininkė. Kas gali turėti didesnę galimybę gera daryti, kaip Tu, Šv. Mergele... Bet štai! Dieviškoji Meilė ir Išmintis Tau leido po kryžiumi stovėti... Tavo ir Šv. Juozapo gyvenimas nebuvo malonumų tenkinimas. Visai neperdėtai galima sakyti – tai ištisa, nenutrūkstama kančia. Jau vien dėl to, kad žinojai Izaijo pranašystę: *„Pervers mano rankas ir kojas, suskaičiuos visus mano kaulus"*.

Iš šito taško žvelgiant, ir mano darbas čia atrodo tuščiai leidžiamas laikas. O tiek reikia perskaityti knygų... Tačiau – ką gali žinoti. Ar tuščiai eina ligonių dienos, aukojamos kaip atgaila už nuodėmes? Ar tuščiai ėjo Jėzaus darbas Juozapo dirbtuvėje, Šv. Mergelės, Šv. Juozapo kasdieniniai vargai, buities rūpesčiai... Pagaliau ateina į galvą Tavo, mielas Kūdiki, Šv. Teresėle, mažytės gyvenimo smulkmenos, kurios buvo iš meilės, kaip priemonė meilei parodyti. O jei ir tą vakarykštę būseną: beveik neatsistojus išsėdėti aštuonias valandas nepasirėmus, neatsilošus, – gal ją Viešpats numato savo planuose kam nors panaudoti. Jis ir negali nepanaudoti – juk visa tai – Tavo. Juk visa, kas mano, – Tavo nuosavybė, o Šv. Mergele... (1972 03 15)

Šv. Mergele, dėkoju Tau už šį nuostabų kamputį, kuriame ramu ir nieko daugiau nėra, be Tavęs, Viešpatie, kuris atėjai pas mane, be Tavęs, Šv. Mergele, be Jūsų, mano palaimintieji Draugai!

Šiandien iš mąstymo paaiškėjo, kad susikaupimas – tai savo norų išjungimas. Ekstazėje – visiškai išblėsta gamtiniai norai. Saulei šviečiant, vabzdžių neprivilios žvakės šviesa...

Kaip susikaupti? – Iš pradžių sąmoningos pastangos savo norus (ypač smalsumą) suvaldyti. Paskui, pajutus Ano pasaulio akordus, jau reikėtų pastangų grįžti iš karališkų rūmų į lūšną...

Bet ta pradinė pastanga – nuslopinti savo norus, ypač smalsumą, juk ir yra atgaila, siekianti iškeisti menkutę lūšną į karališkus rūmus, iškeisti norų palaimą į Meilės laimę, kuriai žmogus sukurtas. Štai kodėl be atgailos neįmanomas susikaupimas. *„Kūniškas žmogus nesupranta nieko dvasiško"*.

Šv. Mergele, kas man vakar padovanojo kairę koją? – Iš vagono kraunant rąstus vienas didžiulis išsirito ir riedėdamas sustojo prie kito rąsto, kaip tik tiek vietos palikdamas, kad dar galėjau ištraukti savo koją...*

Džiaugtis skausmu – iš tikrųjų tai kažkoks orientyras, kaip rodyklė vairavimo lentoje, rodantis mūsų vidinę būseną – puikybės, vergijos savo norams laipsnį, antra vertus, rodantis meilę Dievui, žmonėms. Taip pat tai yra orientyras, rodantis pašaukimus ir kiek galima kuo pasitikėti... (1972 04 14)

Šiandien po šv. Komunijos akis užmerkęs mintimis skridau pas visus, su kuriais Viešpats suartėti leido. Tikrai įsitikinau, kad kūnas, tai tarsi varžtai būti kartu. O jei su kuo būnam kartu, tai kur visi kiti?.. Nuostabu bus Amžinybėje – visų bendravimas su visais. Visų meilė, visiems žinoma ir niekam nekelianti pavydo.

Šv. Mergele, čia paguodžia mintis, kad visi, su kuriais suvedei mane, Tau priklauso, Tavo nuosavybė... Ir kun. Sigitas. Šiandien jo dešimtmetis. Tu disponuok jo dienomis. Pasakyk jam Viešpaties Valią ir padėk įvykdyti... (1972 04 18)

Kodėl man vakar rodės, kad kažkam reikia atgailos? Gal kad pražiopsojau vakarienę – buvo proga atgailos nuotaikai, – o gal slaptingas Malonės veikimas... Kažkur giliai giliai sielos stygas palietė seniai žinoma, bet tarsi iš naujo sužinota šv. Evangelijos mintis: *„Dievo karalystė prievartą kenčia ir smarkieji sau ją grobia“*.

Kaip keistai, Viešpatie, daliji savo deimantus! Juk tą mintį esu daug kartų girdėjęs. Kodėl taip būna, kad tarsi nušvinta iš naujo, tarsi pirmą kartą išgirsta...

O juk tai būtinas mąstymas visoms rekolekcijoms. Ar nebūna taip, kad net rekolekcijų dalyviai ateina ir pasyviai laukia, tarsi vedėjas ar kas kitas turėtų viską už juos padaryti... Didysis rekolekcijų tikslas ir yra sužadinti prisivertimą siekti didelio tikslo, sužadinti siekimą didelio džiaugsmo. Didesnis džiaugsmas visada ateity, perspektyvoje. Kas neturi kantrybės jo laukti, niekada jo ir nepatirs.

Ir dabar. Kad ir kaip gąsdintų kalėjimo baimė ar kitos nelaimės, vis tiek tai būtų ženklas, kad Viešpaties numatyta didelis džiaugsmas, ir greičiausiai net ne vien man... Viešpaties suteiktas džiaugsmas negali būti grynai asmeninis: juo būtinai reikia dalytis su kitais.

* Vėliau, sutikslinus datas ir valandas, paaiškėjo, kad kaip tik tuo metu viena seselė pajuto ypatingą nerimą ir poreikį visomis sielos galiomis šauktis Dangaus pagalbos kaliniui Kunigui...

Skaistumo kovoje irgi ta pati problema – matyti didesnį džiaugsmą ir dėl jo aukoti šį momentą, vėl prisiverčiant pačiam. Tokia elgsena – tai dvasios pasireiškimas. Žmogų džiugina dvasinės jo dalies išryškėjimas.

Įdomiai, bet labai teisingai Vaižgantas yra pasakęs: kūno veiksmai, taip pat meilės biologinė dalis patys savaime (be dvasinio turinio) yra neįdomūs.

Kaip nuostabu! Vadinasi, mano buvimas čia kažkam turi teikti džiaugsmo. Šv. Mergele, Tu žinai kam – gal mano artimiausiems, gal skaistyklos sieloms... (1972 04 28)

Kaip svarbu dėkoti: „*Mano siela garbina Viešpatį ir mano dvasia džiaugiasi Dievuje*"... O, jei mes mokėtume dėkoti! Ne priekaištingai ilgėtis, ko įsigeidžia norai, bet su dėkingumu prisiminti tai, ką turiu. Šitai apsaugotų mus nuo egoizmo, mūsų žvilgsnį nukreiptų nuo savęs.

Šv. Mergele, dėkoju už tą momentą, kai prisiminiau, kad aš, būdamas dabartinėje padėtyje, dalyvauju visur, kur pagal Viešpaties Valią privalau būti. Šv. Teresėle, Tu juk moki pasakyti... Tu ir Joneliui Stašaičiui Viešpaties Valią pasakysi geriau negu aš pats.

O aš privalau dėkoti už viską, už viską – ir už nuotaikas, ir už nuovargį, ir už tai, kad galiu nuolankiai tikėtis, kad mano gyvenimą gailestingoji Meilė priims kaip atgailą... už viską, kas kliudo Viešpaties planams įvykti...

Taigi, jei nori dalyvauti visur, kur Viešpats nori, – džiaukis ir dėkok už visa, kas sunku... (1972 05 24)

Ar man reikės čia išbūti dar tris mėnesius, ar daugiau, ar mažiau, – turiu pripažinti, kad tai bus geriausias atvejis, ir tai tik Amžinybėj visiškai suprasiu: tada, pažinęs Viešpaties planus, nustebęs dėkosiu net ir už skausmą: „*O neišmanėliai, argi nereikėjo...*" Tikriausiai ir tai, kad neiškėlė į kitą bausmės vietą, ir visi kiti pasivaidenę palengvinimai, bet atsimušę lyg į kažkokią sieną, be abejo, visa turi tam tikrą prasmę. Šv. Mergele, ir Tu ne visa supratai Viešpaties planuose. Tu budėki, kad ir aš visada su Tavimi tarčiau: „*Tebūna Tavo Valia...*" (1972 05 27)

Kartais būna tokių keistų valandų, kai žmogus nebetelpi tikrovėje, kurioje tuo momentu esi, ir fantazija reikalauja pralenkti erdvę ir laiką... Pajunti būtinybę kurti, kažką planuoti, ryškiau suprasti, ką lig šiol tik neaiškiais kontūrais suvokei.

Tokia mano būsena buvo po pietų. Nuėjau į tuščią gimnazijos klasę. Bet čia nebetelpu. Kažkur veržiuosi, o kur – negalėčiau pasakyti. Panašu į verži-

mąsi naujų žemių ieškoti, naujų naftos klodų, metalų... Pro langą matau – kiti žaidžia futbolą. Bet manęs tai nedomina – per smulkus objektas...

Viskas jau nuo pat ryto prasidėjo. Retai kada šv. Mišių metu mane kas sutrukdo. Bet šįryt... Įsitaisiau salėje. Ir štai vienas tvarkdarys ėmė brautis pro langą, nes durys buvo užrakintos, pasiimti čia paliktos šluotos. Mano veržlumas sutrikdytas. Smilktelėja mintis: „*Lapės turi urvus, paukščiai lizdus, o Žmogaus Sūnus neturi kur galvos priglausti*"... – Pasijutau toks visiškas beturtis: akivaizdžiai leista pajusti: „*Be manęs jūs nieko negalit...*" – Ir tas visiško bejėgiškumo pajautimas mane nudžiugino: juk tai garantija, kad mano reikalą veikia Dievo galybė. Juo mes neturtingesni ir bejėgiškesni, juo su didesniu dėmesiu prie mūsų pasilenkia gailestingoji Meilė! Šv. Teresėle, juk tai Tavo dogma...

Vadinasi, svarbiau ne mūsų turtai, fizinės galimybės, bet mūsų pasitikėjimas – tikėjimas Meile!" (1972 07 18)

PER MARIAM AD JESUM

Kun. Juozo Zdebskio viena pagrindinių gyvenimo taisyklių buvo „Per Mariją – prie Jėzaus". Tai ryškiai matoma iš paskutinių jo dienoraščio puslapių, rašytų Pravieniškių griežtojo režimo pataisos kolonijoje. Jo tikėjimo kelyje Ji visada būdavo šalia, Ji rodė tikėjimo kelią, nes viskas, kas mus ištinka, jau buvo Jos išgyventa. Švč. Mergelė niekada neapleidžia savo vaikų ir nieko nepasilieka sau – Ji pačiu tikriausiu (nors dažnai – labai skausmingu) keliu veda Ja pasitikinčią sielą pas savo Sūnų. Po Komunijos kun. Juozas visad prašo Švč. Mergelės budėti šalia jo, kad Jėzui būtų maloniau ateiti pas jį.

„Mokytojau, – kreipiasi kun. Juozas priėmęs šv. Komuniją, – kokį menkutį pasiuntinį Tu pasirinkai, kuris net konsekracijoje gali suklysti... Ir Tu tikiesi, kad šitokie pasiuntiniai pakeis pasaulį... Iš tikrųjų, ar mes geresni už tuos, kurie Tave ant kryžiaus paliko vieną...

Bet, Viešpatie, kaip didinga, kad aš turiu Tave! Juk lygiai taip, kaip tada. – Jie galingi buvo, kad turėjo Tave, kad sutiko nusižeminti dėl savo silpnumo ir Petro lūpomis nedrąsiai ištarti: „*Tu visa žinai... Tu žinai, kad aš Tave myliu*".

Tavo Apaštalų gėda – koks tai akivaizdus įrodymas, kas yra Malonės veikimas. Kas jiems, pabėgėliams, paskui suteikė drąsos dėl Tavęs numirti?

Įvykdyk savo šventąją Valią! Juk Tu nori, kad Malonė mūsų sielose veiktų.

Kokia begalinė dovana, kad aš galiu Tau kalbėti, su Tavimi tartis, Tave kaip savo nuosavybę turėti. Ir kaip tai atsitinka, kad aš Tave kartais užmirštu,

kad bandau ko nors norėti ar bijoti vienas, be Tavęs... Šv. Mergele, štai kur mudviejų sutartis – Tu privalai budėti, man priminti į viską viską – ir į laisvę, ir į vergiją, ir į turtą – žiūrėti kaip į Tavo nuosavybę, kaip į Viešpaties pakvietimą daryti gera.

Aną naktį Apaštalai paliko Mokytoją kaip tik dėl to, kad pasijuto vieni. Kai tik Jis paslepia nuo mūsų akių savo galybę, mums ir ima rodytis, kad Jis nieko negali. Čia ir yra meilės egzaminas. Meilė visa tiki. Meilė niekada nesijaučia viena. Užtat ji visagalė (1972 03 12).

Vakar sesė vardinių proga perdavė tokią nuostabiai gražią rožytę. Šv. Teresėle, šį rytą po šv. Komunijos, man rodos, Tu man taip pat rožę padovanojai. Pirmą kartą gyvai supratau, kad šventieji su mumis elgiasi ne taip, kaip kalėjimo administracija su kaliniais, bet kaip su lygiais, o gal net kaip su didesniais (!) – Iš kur šitas supratimas? – Šv. Kūdiki, Šv. Teresėle, prisimeni savo pasakymą: „Jums penktą valandą skambins telefonas?" Kiek tuose žodžiuose buvo pagarbos, meilės, net vaikiško naivumo...

Ar gali būti mano gyvenime dar geresnė nusižeminimui mokykla?.. Kaip keista. Kur tik pasireiškia dieviškasis veikimas, visur randame šią nuostabią žymę – nuolankumą... (1972 03 18)

Palaimintos valandos, minutės, kada sutramdėme savo norus. Kaip gera nieko neturėti, Šv. Pranciškau. Taip kaip Jėzus: *„Paukščiai turi lizdus, lapės urvus. Žmogaus Sūnus neturi kur galios priglausti"*.

Ir man dabar panašiai. Kiekvienam reikalui reikia iš naujo susiorientuoti: skaityti ten, kur randi vietą arčiau lango, rašyti, kai visi suminga dieną, o kai sukyla, ima kalbėti, – tada miegoti. Kodėl taip yra, – juo mažiau būna patogumų, juo mažiau turiu norų, juo labiau Tave, Mokytojau, jaučiu kaip Draugą ir širdy šviesiau... (1972 03 22)

Mąstymo perlas: jei Viešpats skiria ką nors didelei išorinei garbei, dideliems reikalams, didelei Malonei, ar nereikia manyti, jog tai turi būti silpnutė būtybė? Kad ji turėtų pagrindą pajusti nuolankumą. Juk tai Viešpaties veiklos taktika. Gali būti žmogus, išoriškai žiūrint, didis, bet viduje menkutis dėl puikybės. Viešpaties planams reikia, kad būtų vidumi didis žmogus. Puikybė kyla dėl vidinės menkystės. Kad žmogus tiktų Viešpaties planams, reikia, kad jis sutiktų būti vidumi didis, sutiktų pripažinti tiesą, sulaužyti savo puikybę. Ar nepatvirtina šito Šv. Petro istorija, Šv. Pauliaus ir daugybė kitų pavyzdžių? *„Jis pažvelgė į savo tarnaitės žemumą..." „Nesu vertas vadintis Viešpaties apaštalu, nes persekiojau Dievo Bažnyčią..."* (1972 03 23)

Šv. Mergele, šiandien noriu pasiskųsti, kad turiu daug blogio šaknų. Vakar darbe vienas kalinys parodė mažą racionalizaciją, palengvinančią mūsų darbą. Pajutau slaptą pavydą, kodėl ne aš tai sugalvojau...

Šv. Pauliau, Tavo skundas dėl savy jaučiamų blogio šaknų šiek tiek paguodžia mane. Šv. Marija Magdalena, visi „šventieji nusidėjėliai", – jūs mūsų paguodai, jūs kaip įrodymas, kad blogis mumyse neatleidžia nuo pareigos mylėti, nesunaikina mumyse galimybės mylėti... (1972 06 10)

Dievo taktika – panaudoti silpniausius įrankius. Šv. Teresėlė – misijų Globėja. Šv. Joana d'Arc – kariuomenės vadė. Jėzaus generolai – paprasti vargšai žvejai. Dievas savo tikslų siekia ir gali pasiekti visomis aplinkybėmis, neįtikėtiniausiomis sąlygomis. Iš Jo pasekėjų reikalaujama tik vieno – kad sutiktų pripažinti, jog Jėzus buvo teisus sakydamas: *„Be manęs jūs nieko negalite"*.

Mes turime kuo džiaugtis, nes Dievas kartais aiškiai parodo, kaip Geroji Apvaizda veda mus, nepaisydama daugybės mūsų nuodėmių, nepaisydama mūsų nevertumo... (1972 07 03)

Gerasis Kristau, šiandien po šv. Komunijos taip gera buvo su Tavimi kalbėtis. Visų labiausiai jausti, kad iš tikrųjų tai, kad nedalyvauju fiziškai, visai nereiškia, jog visi darbai sielų labui sustoja. Čia tikriausiai puikybės diktuojama mintis. Kas rūpinosi Tavo Karalyste, Viešpatie, kai manęs dar nebuvo žemėje, kai aš dar neegzistavau? Kas statys Tavo Bažnyčią, kai mano rankos bus dulkėmis pavirtę? Leidimas dirbti Tavo Karalystei – tai dovana, malonė man, o ne būtinybė, be kurios Tu nieko negalėtum. Tu pasirinkai tokį kelią – per tarpininkus. Tikras pasitikėjimas nevertais bendradarbiais – tarpininkais...

Gerasis Kristau, kaip gera prašyti, turint Tave savyje – arti arti... Juk Tu esi arti mūsų Švč. Sakramento slėpinyje, kad mes galėtume Tave prašyti, tarsi Tau duoti leidimą mus apdovanoti... Koks paradoksas!

Tikra palaima žinoti, kad pagrindinis Veikėjas čia esi Tu! Vadinasi, ir numirus niekas nesustos, ką suaktyvina meilė (1972 02 22).

Gerasis Kristau, šiandien šv. Komunijos perlas – toks mielas pajutimas – Tu Vadas. Aš galiu ir privalau tartis visais reikalais su Tavimi. Visi kovų planai – Tavo įsakymas, visa, kas atsitinka – Tavo siuntimas. Juk be Tavęs *„plaukas nuo galvos nenukrinta"*. Ir tai, kad aš čia – Tavo paskyrimas. Ir paskui, kur mane laikysi, bus Tavo paskyrimas. Čia būsiu, kol Tavo planams bus reikalinga.

Mokytojau, koks silpnutis turi būti mano tikėjimas, jei kartkartėmis paguodi mane, leisdamas, rodos, net Tavo planus numatyti...

Tu – Vadas. Bet Tu – ir Absoliutus Teisingumas. Reikia kančios mūsų gyvenime kaip pelnytos bausmės už savo ir viso pasaulio nuodėmes. Kokia laimė, kokia viltis, kad leidi aukoti šv. Mišias – *Kyrie eleison!* Draugai darbovietėse, o man leista aukoti... Keista, mane išrinkai kontempliatyviajai daliai... Darbai vyksta ir be manęs. Ir jei vėl bus leista man, ar neužmiršiu, jog ne mano veikimu galimos Dievo meilės dovanos vienokiu ar kitokiu būdu, bet ką parenkant. – Štai ką reiškia Sigito pasakymas: „Tavo pradėtas darbas..." (1972 03 07)

Šv. Komunijos perlas šiandien toks: jau nuo pat ryto apėmęs jausmas, kad esu tarsi vadas prieš kariuomenę, kurios jėgą žino Kristus Piloto teisme: „*Tu neturėtum jokios valdžios, jei tau nebūtų duota*".

Kristau, Tu mokėjai išdidžiai tylėti prieš Erodą. Viešpatie, Tavo didybė. Paskutinio Teismo trimituose – baisios didybės Karalius. Tavo didybė baisi šėtonui. – Šv. Mergele, Tu baisi šėtonui dėl Jo didybės. Kankinių tvirtumas ir drąsa – tai Tavo, Viešpatie, didybė.

Tavo didybę pajuto žmogžudys ant kryžiaus, kareivis ištardamas: „*Tikrai šitas buvo Dievo Sūnus*".

Tavo didybę pajunta nuolankios širdys... (1972 03 22)

Mokytojau, kas buvo vakar vakare, kai aš jaučiausi su Tavimi tarsi po šv. Komunijos... Ir iš kur? Rodos, iš Kryžiaus kelio mąstymo tas palaimingas jaukumas. O Kryžiaus kelio tema buvo: Tavo kančioje – ištisai klasta.

Mokytojau, šita mintis – Tu kentėjai dėl manęs – man buvo tokia brangi, ir šiandien dar ja gyvenau. „Tu kentėjai dėl manęs" – ši mintis – Tavo, šv. Mergele, gimusi, rodos, vakar mąstyme. Tu paprasta, Tavęs nereikia bijoti ir Tu, šv. Mergele, kentėjai dėl manęs. Argi aš galiu Tau ką nors atsakyti?.. (1972 04 28)

Gerasis Kristau,
kai Tu ateini pas mane
šv. Komunijos paslapty,
būk Valdovas viso,
kas vadinama mano:
kalbėk mano lūpomis;
matyk mano akimis –
tegul jos mato vien tai,
ko Tu nori, kad matyčiau;

ausys teklauso vien to,
ką Tu nori, kad girdėčiau;

mano protas tebūna užimtas
vien Tavo reikalais;

mano rankos, kojos
tebūna Tavo valdomos...

Šventoji Mergele,
mane išgąstis ima pagalvojus,
kad manyje žmonės turi pažinti Jėzų! (1972 08 03)

SESELIŲ REKOLEKCIJŲ APMATAI

Pradžia. Mielos sesės, žinau, kad jūs kiekviena sugebėtumėte būti gera sesuo, bet tik vienam arba tiems, kurie patinka... Mokėtumėte kiekviena būti motina, bet ne visiems.

Štai rekolekcijų tikslas. – Praplėsti savo širdis. Kad meilė apimtų visą Žemės rutulį ir skaistyklos sielas, ir tuos, kurie jau laimėjo pergalę.

Gyvenimas būtinai mums daro įtaką. Dėl aplinkos poveikio mūsų širdžių meilės apimtis mažėja, mažėja, praranda visus žmones ir galutinai lieka tik meilė sau – savimeilė. Nė vieno žemėje nėra, kuriam šis pavojus negrėstų. Todėl nė vieno nėra, kam rekolekcijos būtų nereikalingos.

Vadinasi, rekolekcijų tikslas – perprasti naujos rūšies meilę (1972 05 19).

Rekolekcijų tikslas yra ir atsigręžti, atverti sielą Malonės veikimui, kaip žiedą saulei, kartu pašalinti kliūtis Malonės veikimui.

Atverti ir pašalinti. Pagal šitą pagrindinį orientyrą rikiuojasi tokios mąstymų temos.

1) Pašalinti kliūtis – tai sunaikinti puikybę. Mąstymas apie norų vergiją, nuodėmę, nuodėmės prakeiksmą čia ir amžinybėje – pragaras.

2) Atverti sielą – tai pažinti aukščiausią laimės rūšį – meilės laimę. Pažinti Meilę ir savo nedėkingumą. Pažinti Meilę reiškia, kad esame sukurti meilės laimei; čia ir atpirkimas, Švč. Trejybės slėpinys.

Mąstymas „į dešinę ir į kairę" – pagrindinis.

„Sūnus palaidūnas". Čia nuostabiai atsiskleidžia meilės laimė, puikybė ir nusižeminimas.

Šv. Mišios – Švč. Sakramentas – nusižeminimo, Meilės okeanas.

3) Pažinta Jėzaus – Dievo Meilė ir pažadinta savo meilė Jam būtinai veda į auką – meilės kančią.

Surasta meilės laimė šaukia, kad milijardai ją surastų. – Postūmis aukos gyvenimui.

Priemonės sieloms gelbėti: malda ir svarbiausia – auka. To Jėzus išmokė.

Aukščiausia aukos rūšis – būti pažemintam. Alyvų Kalno valanda. – *Ecce Homo.*

Jėzaus kančios – atpirkimo esmė yra priešingybė puikybei – pažeminimas. Ne iš bejėgiškumo, bet iš meilės (1972 06 10).

Šv. Juozapas – sąjūdžių Globėjas. Šiandien per ryto mąstymą vaikščiodamas kraštiniu takučiu vos nesušukau iš džiaugsmo: vieną momentą nušvito nuostabus atradimas: Šv. Juozapas ir Šv. Mergelė – tai sąjūdžių vadovai. Šv. Juozapai, juk Tu bėgai į Egiptą, Tu saugojai savo brangią Nuosavybę – Jėzų kartu su Jo Motina. Tu, Šventasis mano Globėjau, tylus, bet išmintingas ir veiklus (1972 06 07).

Tik Dievas gali išmintį suteikti. Aš meldžiau šito – jų išganymui, kad būčiau naudingiausias pagal Viešpaties leidimą. Taip pat ir visuose reikaluose – ir mokydamas, ir visur visur.

Šv. Juozapai, Tu globojai, auginai didžio meilės sąjūdžio reaktorių – Jėzų. Kai kas panašaus ir mano aplinkoje. Mūsų ta pati pareiga – Jėzų saugoti žmonių širdyse. Tai meilės sąjūdžio garantija. Tai pasisekimo laidas.

Saugoti Jėzų širdyse – štai pagrindinė kryptis.

Šv. Juozapai, Tu rizikavai bėgdamas į Egiptą – iš klusnumo Dievo Valiai, iš meilės Jėzui. Tremtyje Tu maitinai Jėzų ir Mariją. Tu ir dabar privalai rūpintis mūsų finansiniais reikalais.

Tavo pergalę lydėjo skaistumo pergalė.

Bėgant į Egiptą Dievas nesuteikė jiems patogumų, turto, po kupranugarį kiekvienam... – Jei Dievas mums ką ir suteiktų, mes vis tiek turime likti beturčiai dvasioje.

Visi trys – Jėzus, Marija, Juozapas žinojo, kokia auka to meilės sąjūdžio laukia, žinojo, kas atsitiks Jėzui. Sąjūdis laimėti gali tik eidamas mirti – šito

sąmoningai ir laukdamas. Anksčiau ar vėliau tai turi įvykti. Tai Jo Valia. Tik auka prakalba garsiai. Be šito sąjūdis nevaisingas.

Tik šitokie žmonės galingi prieš kankintojus, tik šitokie moka saugoti paslaptis.

Šv. Juozapai, Tu žinojai, kad dieviškoji Išmintis sprendžia, kam mirti, kam gyventi – vaikeliai, Erodo iššudyti. Tu nepasiūlei Jėzaus Erodui tuo tikslu, kad kitiems Erodas nieko nedarytų.

Šv. Juozapai, niekas nežinojo Nazarete, kas iš tikrųjų yra Šventoji Šeima. Koks panašumas! (1972 06 08)

Natūralioje plotmėje turbūt didžiausia laimės sąvoka yra natūrali meilė. Jei nėra supratimo apie Amžinybės laimės sąvoką, jei niekada nepažvelgiama į gyvenimą iš mirties taško, – kas gali suvaldyti natūralios meilės jėgą?

Primenama auka yra klusnumo auka. Jei primenamos aukos nepriimame, – ko norėti, kad prisiimtume laisvas aukas, kurių regimai niekas neprimena?

Meilė, kuri pajėgia nepavydėti, kuri pajėgia egzistuoti ir nebūnant kartu, gali būti sukuriama tik aukos gyvenimu. Tai tarsi barometras, parodantis, ar mylinčios širdies aukos gyvenimas pakankamai stiprus.

Jei nepajėgiama mylėti nebūnant kartu, vadinasi, nėra aukos gyvenimo, tada meilė būtinai ves į fizinį artumą – į šeimą arba į nuodėmę.

Šv. Mergele, išmelsk malonę, kad išmoktume bendrauti nebūdami kartu, pajusti, kaip tai nuostabu, ypač bendrauti su neregimuoju Pasauliu.

Labai reikšminga žinoti, kad tai vis tiek ateis arba tai vis tiek praeis. Nors ir daugelį metų kalėjime, bet mirtis vis tiek ateis... Net džiaugsmas – vis tiek praeis (1972 06 16).

Jei nusižeminu, tai nereiškia, kad aš jau vertas Viešpaties Malonės. Vis tiek tai bus dovana. Nusižemindamas tik sutinku pripažinti tiesą.

Juo meilė antgamtiškesnė, juo toliau nuo keršto, pavydo, juo daugiau apima visus.

„Kaip viskas tyra...“ – Pasitikėjimas ir meilė artina prie Rojaus būsenos (1972 07 04).

Seselės – motinos. Seselės, ar jūsų bus pakankamai, ar jūs reikiamai susikaupsite, kad tai atsvertų pasaulio išsiblaškymą? Jūsų išsiblaškymas ir jūsų susikaupimas, t.y. jūsų vidinė kultūra daro įtaką aplinkai.

Jūs it motinos turite ugdyti didvyrius pirmiausia per susikaupimo meną. Tautą pažadins tie, kurie mokės susikaupti. Tik susikaupus brėsta mumyse Kristaus dvasia, Jo bruožai – kiekvienas atstovauja savitam Kristaus bruožui pagal prigimties savybes, gyvenimo aplinkybes, pavyzdžiui, švelnumui, drąsai, šventai rūstybei, Jo veiklai, Jo tyliam gyvenimui ir pan.

Kad kiltų kūrybingumas, gimtų idėjų, – taip pat reikia susikaupimo ir apsisprendimo nieko Dievui neatsakyti, bet neliūdint dėl to (!). Kitaip norų bangos nustelbs kūrybingumą. Kūrybingumas negali būti be aukos.

Mergaitės, būdamos kuklios, kartu apaštalauja, prakalba į visų puikybę, ypač vyrų, ir ją paneigia. Jėzus taip pat atpirkimo paslaptį įvykdė kaip priešingybę puikybei iškeldamas savo nusižeminimą. Tik kuklumas duoda galią mergaitei apaštalauti žvilgsniu, veido išraiška, visa laikysena. Šv. Mergelės kuklumas – tai, kad nedrįso save Dievo Motina pavadinti. Šv. Juozapas nedrįso paklausti, kai po Angelo apreiškimo slinko mėnesiai ir ėmė ryškėti keista paslaptis... (1972 07 03)

Neskaistumas ir tyrumo palaima. Tik ką baigiau skaityti Cveigo novelę „24 valandos moters gyvenime“. Šv. Mergele, man vis rodos, tarsi kas paduoda man kaip tik tokias knygas, kurios turi ypatingą reikšmę mano gyvenimui. Ši novelė man sukėlė daug minčių.

1) Aš niekad nedrįsiu smerkti sesių dėl klaidų. Cveigas čia pagavo mano slaptą mintį, kad žmogaus – moters – gyvenime būna ypatingų pavojaus momentų, kaip man rodos, dar neištirtų, o gal net nepastebėtų, netapusių tyrinėjimų objektais.

2) Patvirtina žodžius: „Nežinau atsitikimo, kad aistra būtų kam padėjusi dvasiniu atžvilgiu“.

3) Auksu nužertas nuodėmės miražas visada nepaprastai siaubingai išsisklaido.

4) „Kad tik niekas nesužinotų!“ – ši mintis turi baisią jėgą, kažin ar ne didesnę už gyvybės jėgą.

5) Didelė būtinybė yra šv. Išpažintis!

Šv. Mergele, aš privalau būti labai subtiliai santūrus žmogaus paslapčių prisipažinimo akivaizdoje. Moralinės teologijos įspėjimas: „Geriau mažiau (klausti) negu per daug“.

Dieve, Tu mažiausiai tinkamus panaudoji savo tikslams. Šventosios Mergelės, išmokykite mane tik su pagarba tirti sielos gelmes, tik Viešpaties įgalio-

jimu pažvelgti į sielų šventoves. Jokiu būdu ne iš smalsumo, kai nejučiom pamirštamas Viešpaties pavedimas. Viešpaties leidimas ir įgaliojimas pažvelgti į sielų gelmes tampa piktnaudojimu, jei neįveikiame savo smalsumo (1972 07 29).

Viešpatie, kas esi? – klausiu Tave po šv. Komunijos. – Kas esi, jei teisinga yra, kad nesiskaitymas su Tavimi vertas amžinos bausmės? Ne iš kerštо, bet dėl teisingumo. Ir bausti šitaip dėl teisingumo privalo Meilė! Juk Tu ir bausdamas myli.

Kaip simboliška, kad Šv. Paulius, pajutęs Tave, Viešpatie, arti, tik ištarė: „Kas esi?" ir apako nuo Šviesos, kurios nepajėgė atlaikyti akys.

Šv. Augustinai, ar Tu dabar jau supranti, kas yra Dievas? Tada, ant jūros kranto Tavo pastangos suprasti Dievą tebuvo kaip mažo vaiko pastangos su sraigės kiauteliu išsemti jūrą į mažą duobutę.

Dieve, mes Tave tiek pažįstame, kiek Tu leidi save pažinti. Bet Tu juk nori, kad mes gerai pažintume Tave. Vienintelė kliūtis, kodėl Tu nepažįstamas daugeliui, – puikybė ir vergija savo norams – nuodėmės.

Turbūt didžiausią reikšmę žmonijos likime, ieškant priežasčių, kodėl Tu esi nepažįstamas, turi neskaistumo nuodėmės. Viešpatie, kas per jėgos glūdi mumyse. Ir turbūt svarbiausia, kad ši aistra veikia visas žmogaus galias, t.y. ne tik fizinę sritį, bet ir protavimą, argumentaciją, ieškant pasiteisinimo dėl noro patirti šį malonumą; ir net pasąmonę, nesąmoningai ieškant progų patirti šį malonumą, taip pat vaizduotę, neleisdama įsiskverbti priešingiems jausmams ir reginiams, pavyzdžiui, mirties, pragaro vaizdams (1972 05 30).

Šv. Mergele, padėk nepamiršti šio ryto mąstymo apie neskaistumo nuodėmę. Juk aistras malšinti turėtų atminimas visų nelaimingų žmonių. Turbūt daugelis jų yra tėvų nesivaldymo aukos... Kokie jie nelaimingi! Bet jie patys šito tikriausiai nepajėgia suprasti. Jiems visai nebaisu taip kalbėti, keiktis... (1972 06 01)

Aš apimtas šv. Komunijos paslapties poveikio... Esu vienas Viktoro kabinete. Čia pat, ranka pasiekiamas tas nelemtas tušinis pieštukas su filmuku [su erotiniais vaizdais], už kurį jis sumokėjo net 15 rublių. Širdies gelmėje sukirbėjo – o gal pažiūrėti. Bet, matyt, šv. Komunijos veikimu, sustojo būrys mano Draugių – šventųjų Mergelių iš ano pasaulio, nes pajutau jų artumą ir norai aptilo – suvokiau, kad tai būtų lyg jūsų, mielosios Sesės, pažeminimas, įžeidimas (1972 07 11).

Kai mumyse siaučia jausmų audra, kodėl mes pamirštame, kad tai taip pat Dievo kūrybos vaisius, dovana mums, sargas, kad žmonių giminė neišsibaigtų. Tokiems pat jausmams tarpininkaujant atėjo į pasaulį ir Šv. Mergelė, ir Šv. Juozapas, Šv. Teresėlė ir mes visi, visi... Gyvulių pasauly šį jausmą valdo instinktai, o žmonių – protas. O kai žmogus leidžia tai tvarkyti ne protui, o instinktams, atsiduria toje pačioje plotmėje kaip gyvulys.

Dievą žmogus paniekina visų Jo dovanų srityse. Vietoj Dievo iškeliami trys dievai: jėga, turtas, savo jausmai. Šitų trijų dievų priešpriešai mes, iš meilės Dievui ir save bausdami už Jo paniekinimą, taip pat už visų panieką Dievui, iškeliame tris atgailos rūšis: klusnumą (savo galybės atsižadėjimą), neturtą, skaistumą. Šie trys pasaulio dievai vienu žodžiu vadinami savimeile – savęs mylėjimu, o priešingybė – atgaila už visa tai – gali būti tik iš meilės Dievui ir žmonėms dėl Dievo, nes jei nemyli žmonių, negali mylėti ir Dievo. – *„Ką padarėte kiekvienam, man padarėte“*.

Todėl ir jaučiant savy bet kurių norų audrą nereikia savęs neapkęsti. – Tai kvietimas atgailai. Kartu ženklas, kad mums daug energijos duota, taip pat ir dideli uždaviniai, už kurių įvykdymą bus pareikalauta apyskaitos.

Malonumai neduodami, jei nejaučiama pareiga. Taip yra visose srityse. Kiekvienas malonumas kūno jausmų srityje turi atitinkamą tais jausmais saistomą pareigą. Pavyzdžiui, valgis, miegas, atostogos – siejasi su pareiga dirbti, kurti. Draugystė – su pareiga rūpintis vieniems kitais, vieniems kitus ugdyti... Lytinis jausmas – su pareiga auginti vaikus. Turtas, valdžia – su pareiga daryti gera kitiems, atsakomybė už juos.

Visos jausminės linksmybės vieną kartą baigiasi... Kiekviena žemiška garbė praeina. Kiek buvo valdovų, prieš kuriuos drebėjo žmonės, – Bismarkas, Hitleris, Stalinas...

Kaip jaučiasi siela, kai pajunta paskutinę tikrovės valandą, pamato, kas ji yra, pamato, kuo buvo nusigręžusi nuo Dievo, ir štai – amžinai amžinai... Visi trys pasaulio dievai – turtai, garbė (jėga), malonumai – jau nieko nebegali. Nėra nė vieno draugo. Niekas nebegali padėti, nebegali išgelbėti. Baisus likimas amžinai amžinai...

Kad ir kokia kančia būtų, bet žinant, kad ji praeis, – pasidaro pakeliama. Tačiau žinant, kad likimas amžinai?.. (1972 07 16)

Ką žmogus savo noru kalba, tai ateina iš jo minčių, tuo jis gyvena. Kas nedorai kalba, tai tas ir jo mintyse, ir veiksmuose. Jei mergina koketuoja, tai ir jos veiksmai gali būti nuodėmingi. Tas pats pasakytina apie šio laiko madas:

drovumo nepaisymas lemia ir elgseną – neatsparumą gundytojams. *„Jei nedarysite atgailos, visi pražūsite"*. – Kitaip sakant, jei laisvę duosite savo norams – nepažinsite tikslų, tos palaimos, į kurią apsimokėtų iškeisti savo gamtinių, juslinių norų palaimą, tai visi pražūsite. Ir santykiai su merginomis: jei nebus tramdomi norai, būtinai viskas eis ligi galo...

Šv. Mergele Marija, Šv. Teresėle, Šv. Marija Magdalena, Šv. Agniete, kankinta pažeidžiant drovumo jausmą, – visos šventosios mano Seselės, man atrodo, kad šį rytą jūs ypatingu būdu buvote šalia manęs, kai ryžausi sudeginti tą pornografinį filmuką iš tušinio pieštuko, išviliojęs jį iš Viktoro, ir jo net neperžvelgęs. Tenkindamas savo smalsumą, būčiau tikrai pažeidęs jūsų drovumą, pažeminęs jus, – juk ten Viešpaties kūrybos paslaptys vaizduojamos be pagarbos. Kaip aš dėkingas! O šventosios Seselės... Būkite arti manęs visada panašiais atvejais, kad Viešpaties Valią visada pažinčiau ir ją įvykdyčiau (1972 07 23).

Moters esmė – auka. Ji ir nusideda iš pasiaukojimo. Sugundyti turbūt lengviausia pažadinant motinišką užuojautos jausmą. Gal ir tiesa, kad žmoguje kartais būna susikaupę tiek aistros, kad ji gali stichiškai sprogti (1972 07 29).

Šv. Mergele, šiomis dienomis man gimė nauja idėja, naujas mąstymas: tyrumo jausmas neįkainojamai brangesnis už aistros patenkinimą, kuriam prasmę, didybę duoda Kūrėjo numatyti tikslai, o vien kūno veiksmas, kaip rašo Vaižgantas, yra neįdomus...

Šv. Mergele, jaučiu, kad čia yra begalinė dovana. Tu dėkok vietoj mano nesugebėjimo... (1972 08 03)

Atgautas skaistumas. Dirbame naktinėje pamainoje. Mąstydamas apie Jėzaus kančią, geriau susipažinau su tavimi, Šv. Marija Magdalena... Juk tu turi būti speciali globėja visų, kuriuos kankina kūno geismai. Tavyje įvyko stebuklas – nekaltumas gali būti ne vien prarastas, bet ir atgautas. Tu – atgailos propaguotoja. Tu – taip reikalinga mūsų laikams, mūsų tūkstančiui vyrų ir į juos panašiems. Tu taip reikalinga mūsų mergaitėms...

Šv. Marija Magdalena, koks nuostabus Dievas, jei malonės veikimas daro stebuklus sielose ir taip neatpažįstamai jas keičia. Vadinasi, nusižeminimas ir atgaila puošia sielą. Tai grožio paslaptis...

Vakarinio mąstymo – Kryžiaus kelias su Šv. Magdalena – mintis: kodėl jie nebijo nuodėmės? Šv. Marija Magdalena, juk tu irgi nebijojai, o paskui... Tu tikriausiai buvai nerami, tavęs nepatenkino vergavimas jausmams, bet tu ne-

bijojai. Tu negalvojai apie Dievą, Jo nejautei, Jo nepažinai. Gal nepatenkinta atsidavei tokiam gyvenimui, kaip kažkokiai būtinybei... Vienos mergaitės pasiteisinimas: „Ką aš jam padarysiu, kad jis ateina..." Be abejo, čia slypi slaptas noras, kad ateitų. Gal ir tu, Šv. Marija Magdalena, panašiai kovojai su sąžine?..

Tikriausiai čia veikė puikybė. Juk dėl nedoro gyvenimo buvo galimybė pasipuošti, būti turtingai... Tu nebijojai nuodėmės, nes nepažinai Meilės ir negalvojai apie ją. Ir kai tu pamatei, pažinai Jėzų, pažinai Meilę, – tikrą meilę, tokią, kokios ilgisi moters širdis.

Taip, žmonės nepažįsta Meilės. Nepažįsta Tavęs, o Meile. Negalvoja apie Tave, abejoja Tavo, Mokytojau, dieviškumu, istoriškumu... Pinigo bei pramogų vaikymasis užima jiems gyvenimą, jie neturi laiko apie Tave galvoti. Neturi laiko pastebėti Meilės...

Apaštalams vieną naktį pasivaideno kančios siaubas, ir jie pamiršo Meilę. Šv. Petrai, tu išsigandai kalėjimo ir pamiršai Meilę, ir tada išsigynei Jėzaus... Visi mes taip pasielgiame – gyvenimo konvejeris nepalieka laiko galvoti apie Meilę, ir mes nuodėmės nebijome.

Sūnus palaidūnas tik tada suprato nuodėmės siaubą, kai kančia privertė pažinti meilę, tėvo meilę.

Šv. Petrai, kai tu išdidžiai tvirtinai: „*Aš Tavęs neišsiginsiu!*" – ar tada nemylėjai Jėzaus? Naktis parodė, kokia silpna buvo meilė...

Kai nėra tikro nusižeminimo, negali būti tikros, galingos meilės, kartu ir nuodėmės baimės.

Šv. Petrai, paskui tik nedrąsiai išpažinai Jėzui: „*Tu žinai, kad aš Tave myliu...*" Toj nedrąsoj buvo nusižeminimas, o kur nusižeminimas, – ten didelė meilė.

Šv. Marija Magdalena, Jėzaus kryžių tu supratai, pažinai kaip meilę. Ir šitas supratimas tave vertė bijoti nuodėmės, vedė į atgailą. Ką man kalba Tavo kančia, Mokytojau? Ar Tavo kryžius mane ragina į atgailą už save ir kitus?

Šv. Marija Magdalena, pas mus niekas nuodėmės nebijo... Čia niekas negalvoja apie Meilę... O ir visame gyvenime taip pat... Šv. Marija Magdalena, tu tokia panaši į mūsų jaunimą, mergaites. Būk jų mokytoja, padėk pažinti Meilę!" (1972 05 04 – 05)

KUNIGAI... KUNIGYSTĖ...

Kunigas Juozas Zdebskis mylėjo ir tuos, kurie jį persekiojo, iš jo tyčiojosi, jis grūmėsi su jų daromomis nuodėmėmis, už juos atgailavo. Savo gyvenimu, darbu, malda, auka jis norėjo sekti paskui Kristų, kuris eina gyvas su gyvaisiais, kad atnaujintų viską per save ir patvirtintų kelią į pasaulio atsinaujinimą, kad išgelbėtų ir patrauktų sielas prie Kristaus. Kun. Juozas nelaikė savęs kokiu didvyriu ar išskirtiniu asmeniu. Gerai suprasdamas savo, kaip ir visų kitų, žmogiškos prigimties silpnumą ir trapumą, savo ištikimybę kunigystės pašaukimui rėmė Viešpaties Valios supratimu ir vykdymu, per pasiaukojimą Švč. Dievo Motinai įgaudamas vilties ir pasitikėjimo visose gyvenimo situacijose. Savo kunigystę jis siejo su apaštalavimo pareiga ir čia, lageryje.

„Po vakarienės, – rašo jis, – Šv. Mergele, mūsų sekcijoje, kaip paprastai, triukšmas. Bet aš noriu valandėlę su Tavimi pabūti, į nieką daugiau dėmesio nekreipdamas. Žinau gerai: juo daugiau nepatogumų, juo daugiau atgailos – juo labiau priartinu Dievo gailestingumą, juo daugiau bus patarnauta sieloms. Juk Tu, mano visų turtų Savininkė, visa prijungsi prie Jėzaus Atpirkimo darbo...

Šv. Mergele, šiomis dienomis aš laikau pasitikėjimo Tavimi egzaminą. – Kai pasiūlė dirbti arba pirties tvarkytoju, arba pasimatymų iškvietėju, labiau norėjau prie pasimatymų... Išgirdau, kad skirs prie pirties. Tu, Šv. Motina, matei, kad nusiminiau. Iš tikrųjų – juk turiu pasitikėti Tavimi, ir ne ten, kur trokšta mano akli norai, o ten, kur bus Jo Valia, kur būsiu reikalingas Jo planams, kur būsiu naudingas Jo Karalystei. Leisk tikėti, kad įvyks Jo Valia. Ir turiu būti visiškai ramus. Argi privalau norėti ten, kur lengviau, kur mano norus labiau atitinka... Juk čia esu aukai. Tu, Šv. Mergele, kasdien mano dalelę prijunk šv. Mišiose prie Jo Aukos. Tada man bus vis tiek, kas įvyks. Gyvenimas bus prasmingas, jei ir nieko negalėčiau dirbti su savo knygomis ir raštais, bet turėčiau ką sunkaus aukoti už jų nuodėmes. Ar ne taip buvo ir Jėzaus tyliajame gyvenime 30 metų? O paskui – Jo viešojo gyvenimo pabaiga, Jo kryžius...

Nieko Dievui neatsakyti! – Štai pagrindinė taisyklė. Visai nesvarbu, malonu man ar ne.

Gerasis Kristau, žiūrėdamas
į šią laukinę minią aplink mane,

ne kartą klausiu,
ką aš jiems turiu duoti?
Mokytojau, juk Tu
pasiuntei mane pas juos ne veltui,
ne atsitiktinai.

Bet kaip jiems duoti,
kad žodžiai, kuriuos kalbu,
kartais jiems būna
tarsi iš kitos planetos?
Kaip norėčiau jiems pasakyti:
nekalbėkite taip,
nevartokite narkotikų,
gerbkite svetimą nuosavybę...
Bet jiems tai neturi reikšmės.
Jie dėl to nepradeda
nė truputį kitokie būti.
Kad ir ką kalbėčiau jiems apie Tave,
jie nepradeda tikėti.
Nuodėmės jiems tapę jų brangenybe, –
jie netiki, kad galėtų būti
dar kitokio džiaugsmo...

Bet, siųsdamas mane čia,
Tu visa tai žinojai...
O vis dėlto siuntei.
Juk iš klusnumo aš čia.
Kaip nuostabu!
Be klusnumo negalėčiau pasakyti,
kad mane siuntei, –
nedrįsčiau taip pasitikėti savo nuomone.

O jei siuntei, –
Tu negali apsirikti.

Mokytojau, ar bus įprasmintas

mano buvimas čia,
jei aš ir jų nelaisvės kartėlį
aukosiu tarp jų būdamas?

Pagaliau, Šventoji Mergele,
juk Tu turi pareigą
mane Viešpaties Valios išmokyti.
Juk – pasiaukojimu Tau –
Tu esi už tai atsakinga.
Bet lygiai taip Tu turi pareigą
vesti toliau, šefuoti visus darbus,
kurie anapus penkių eilių –
lagerio – tvoros (1972 02 01).

Rodos, užvakar pokalbyje su mokytoja priminei man, Šv. Mergele, kad turiu būti pažemintas.

– Jūs smerkiate mane? – paklausiau.

– Taip. Noras būti kankiniu, didvyriu. Kodėl kiti kunigai nenori...

– Beveik kiekvieną galėtų sodinti. Jūs manot, kad aš fanatikas?

– Taip.

Tokia yra ir daugelio kitų, net ir mano konfratrų nuomonė... Ačiū, Viešpatie! – *Ecce Homo*. Po kryžiumi stovėti. Puikybė tik šitaip gali būti nugalėta ir atidarytas kelias Malonės veikimui (1972 02 12).

Šv. Mergele, juk mes Tavo kunigai. Kunigystėn, apaštalavimui pašaukti. O Jono Ragausko knyga „Nenoriu dangaus" – tai akivaizdus pademonstravimas, kas atsitinka su žmogumi, kai jis lieka tik kūniškas, juslinis žmogus... Čia viena iš kitos išplaukia tos didžios tiesos, apie kurias kalbėjo Jėzus: *„Jei nedarysite atgailos, visi pražūsite!"* Kaip dėkingas turiu būti Tau, Viešpatie, jei dabartinėje mano būklėje turiu už ką atgailauti, kai Tu pats parenki atgailos rūšį ir kiekį. Tegul man šviečia nuolat tas didis tikslas, kurį parodei, kurio siekiant būtinai reikia atgailauti... (1972 01 21)

Koks baisus būna kunigo griuvimas... Kaip viskas aukštyn kojomis apsivertė kun. Ragausko galvosenoje... Kokia didi paslaptis Malonės veikimas ir kaip lengvai visa tai galima iššvaistyti... Kažkaip net baisu darosi tą knygą skaitant. Kokios baisios permainos gali žmoguje įvykti! Visa, kas buvo bran-

gu, kun. J. Ragauskas sutrypė savo keista argumentacija. Kas buvo juoda, dabar jam balta, ir atvirkščiai... (1972 01 27)

J. Ragausko knygoje „Nenoriu dangaus" tikėjimo tiesų nagrinėjime labiausiai pasigendu vieno: visi sprendimai ten pagal žmogaus norų kriterijų. Niekur neaptikau, kad išvados būtų siekiama vadovaujantis supratimu, jog Dievas yra Meilė...

Kaip klusnumas yra nusižeminimo išraiška gyvenimo tikrovėje, taip auka yra natūralus meilės pasireiškimas (1972 02 04).

Kelios šios dienos mintys po šv. Mišių. Mane stebina Apvaizdos veikimas. Iš tikrųjų mane persekioja Meilė! Štai į rankas patenka knygos, atrodo, visai atsitiktinai. O jos tiek daug pasakančios... Pavyzdžiui, J. Ragausko knyga „Ite Missa est". Kaip griežtai čia jis kalba apie kunigystę. Bet kodėl tie visi piktinantys faktai jo nevedė į atgailą, o tolino nuo Dievo?.. Todėl, kad buvo stoka Meilės supratimo.

„Nenoriu dangaus". Čia paslaptys, dogmos, Apvaizdos įvykiai – viskas sprendžiama natūraliu protu, pagal žmogaus norų atitikimą ar neatitikimą. Ir niekur neradau, kad sprendžiant apie įvykius, paslaptis būtų buvęs orientyras: „Dievas myli mus... Dievas yra Meilė". Niekur nėra nusižeminimo...

Knygą „Ite Missa est" galima apibūdinti kaip rinkinį pavyzdžių iš gyvenimo kunigų, kurie patenka į norų vergiją ir kurie gyvenime stokoja atgailos (1972 02 26).

Šv. Mergele, kaip paslaptingai kartais būna. – Tie patys motyvai, kurie kun. J. Ragauską vertė tolti nuo kunigystės, man daro priešingą poveikį. Be abejo, tai ypatinga dovana. Ir kas dėjosi kun. Ragausko sieloje, jei jis kai kuriuos man žinomus dalykus, pavyzdžiui, apie kun. Paukštį, visai kitomis spalvomis nupiešė, būtent taip kaip ateistinėje spaudoje: viską juodai. Tai neapykanta...

Kaip gera būti vaiku! Sėdžiu bibliotekoje. Vakaras. Baigiu skaityti „Ite Missa est". Kun. J. Ragauskas prie savo mirusios motinos...

Kažkodėl prisiminiau tėviškę, gyvenimą, ateitį. Nežinomą ateitį. Tą nežinomybę paryškino du svečiai iš Vilniaus KGB. Ir juos Dievas gali panaudoti begalinėms dovanoms suteikti – net kankinystei. Ar aš jos ilgiuosi? Juk tai būtų tikriausias patarnavimas sieloms... Žinau, kad visiems darbams turi galią, Viešpatie, naujus darbininkus pašaukti. Instinktyviai širdis taria Tavo žodžius: „*...jei galima, tepraeina...*"

Kaip gera, girdint jų grasinimus, kaltinimus, jausti gryną sąžinę – net jei nužudytų, jei apšmeižtų spaudoje... Juk Tu, Šv. Mergele, visa tvarkai...

Vargšai, kokias pastangas jie dėjo... Labai stengėsi įrodyti, kad aš doroviškai kritęs... Šiek tiek suglumo, kai pratariau: „Jei visa tai būtų tiesa, tai juk nevažiuotumėte pas mane kaip kalinį. Tada būčiau jūsų draugas..."

Šv. Mergele, dėkoju už mąstymą apie mirtį. Kaip jis nuramino mane visų tų grasinimų akivaizdoje... Tikrai „žmogus tik mirties fone tinkamiausiai gali įvertinti vertybes..." (1972 02 29)

REKOLEKCIJOS KUNIGAMS

Paskutinį nelaisvės mėnesį kolonijoje kun. Juozas Zdebskis intensyviai rengėsi būsimiems darbams, ypač rekolekcijoms kunigams – savo bendražygiams ir bendraminčiams, kurie norėtų atgailauti dėl savo nuodėmių ir mylėti Viešpatį širdimi ir darbais, įžiebtais Jo meilės, kurie gebėtų dirbti aukodamiesi iš gailestingumo ir palankumo kitiems...

„Mąstyme po šv. Komunijos, – pasižymi savo dienoraštyje kun. Juozas, – svaigau nuo didybės pasiūlymo ateityje vesti saviesiems rekolekcijas...

Mokytojau, ar ne visi Tavo didieji pavedimai neproporcingi mūsų jėgoms? Ir juo didesnis bejėgiškumo jausmas, juo labiau – pagal Tavo, Šv. Teresėle, teoriją – galima tikėtis – privalome tikėtis, kad gailestingoji Meilė visa padarys. Kas kita, jei reiktų rekolekcijas vesti apsileidusiems kunigams – tada būtų aišku, apie ką kalbėti, bet dabar... „Šitokiems" pagrindinė kryptis turi būti – pažadinti nusižeminimą. O Dievo Malonė paskui visa padarys... (1972 07 24)

Viešpatie, jei suteiksi progą vesti rekolekcijas broliams... Kokia neįkainojama proga kurti (kunigų bendrijos) programą. Prieš akis mėnuo. Visas pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas programai! Įsivaizduoju tokius pagrindinius kontūrus:

Atsverti kunigų prisirišimą prie patogumų – nieko Dievui neatsakyti. – Mirtis kaip orientyras. Kontaktas su nematomaisiais Draugais. Paprasto džiaugsmo iškeitimas į aukštesnės rūšies džiaugsmą (1972 07 26).

Pagrindinė mintis, ko turi būti siekiama rekolekcijose, – tai įdiegti dėkingumą už viską – kad šviečia saulė, kad mūsų akys džiaugiasi Viešpaties pasauliu, pajusti Jam dėkingumą už viską, ką turime aplink. Bet taip pat pajusti ir tai, kad aplink niekas nedėkoja... Nuodėmės, nuodėmės... Visame gyvenime, tautoje, pasaulyje. Reikia atgailos! Reikia didelio klusnumo – meilės, vietoj nedėkingumo.

Čia atėjo į galvą mintis iš Nijolės (Sadūnaitės) atsiųsto Kryžiaus kelio, truputį išgąsdinusi mane: „Viešpatie, atimk visa, kas man brangiausia"... Kas galėtų ištverti tokį ryžtą, jei už šios tamsios panoramos nešviestų didelis džiaugsmas – jų laimė... Juk Tavo, Mokytojau, gyvenimo esmė ne kryžius, bet Prisikėlimas, Dangun žengimas...

Didžioji kunigų gyvenimo katastrofa yra tai, kad jie pačiu tikruoju gyvenimu ima laikyti gyvenimą čia, žemėje, ir laimės ima ieškoti čia. Pamirštama, kad per visą Evangeliją nuolat primenama: Amžinybė. Tai pagrindinė šv. Evangelijos tema, didžioji Jėzaus aistra... Amžinybė... Šitai turint galvoje savaime prisimenu įžadus: neturtas, skaistumas, klusnumas. Kunigo aukojimasis – didesnės laimės vardan. Tai atkaklus sielų gelbėjimas. Viską, taip pat ir save atiduoti Kristui.

Didžioji nusižeminimo mokykla – Švč. Sakramentas, šv. Mišios.

Aukos, nusižeminimo zenitas – ant Kalvarijos kalno ana didinga ir baisi valanda, kai viskas buvo ATLIKTA.

Kunigo auka –
didelės laimės vardan.

Aukos, nusižeminimo zenitas –
ant Kalvarijos kalno
ana didinga ir baisi valanda,
kai viskas buvo atlikta. –

Su kokiu dėmesiu sekė Jėzų tie,
kurie aną valandą po kryžiumi stovėjo!
Kaip sunkiai Jėzus gaudė orą,
bandydamas atsikvėpti!
Visi jautė, kad artėja...
Vis rečiau Jėzus gaudė orą.

Ar dar atsikvėps? –
Dar kartą!
Ir vos girdimas: Atlikta!
Galva nusviro...

Visi, kurie Tave mylėjo,
turbūt aiktelėjo –
paskutinė skausmo banga...
O gal ir paslaptingas džiaugsmas,
kad viskas atlikta?
Pritilo patyčios,
jas pakeitė išgąstis – gamtos išgąstis –
kai su nusvyrančia galva užgeso saulė
ir kraupioje tamsoje sudrebo žemė.
Juoda tyla,
tik paslaptingi dūžiai skylančių uolų...

Štai kiek atidavei Tu, Viešpatie,
dėl mano laimės,
kad aš galėčiau amžinai
laimingas būti meilės laime.
Tad ar turiu teisę
užmiršti dėkingumo pareigą?
Ar galiu nematyti kitų nedėkingumo

O savo paties?.. (1972 08 13)

Atlikta... Visas Tavo gyvenimas su mumis... Tie 33 metai – tai ne dėl tos siaubingos valandos. Ji tik būtina priemonė dideliam džiaugsmui pasiekti. Žmonės bijo aukos dėl to, kad mes jiems parodome ne didelį džiaugsmą, Viešpaties mums skirtą, o tik aukos kartumą.

Likti šventai išdidžiam, oriam pažeminimuose, kaip Mokytojas Piloto teisme, – tai gyventi Prisikėlimo dinamika. Mes neturime teisės nieko nebesiekti, per anksti pasenti. Ir vesti kunigams rekolekcijas – tai įpareigojimas būti savotišku vadu. Tai pranoksta žmogaus natūralias jėgas. Tai pašaukimas, panašiai kaip Šv. Joanos d'Arc – vadovauti kariuomenei. Nieko nereikš, jei nesuprasi aukos paslapties – siekti džiaugsmo per auką. Norint suprasti auką,

būtina suprasti dėkingumo pareigą ir, ta mintimi vadovaujantis, įvertinti nedėkingumą.

Turime pajėgti Tau tarti: ačiū už visa, kas nemalonaus mūsų laukia! Šv. Mergele, kad pajėgtume šitai ištarti, Jėzus mums turi tapti labai artimas, brangus, panašiai kaip Jis buvo brangus Tau. Tu privalai mus šito išmokyti.

Gyvenimas – didžioji mokykla. Visais įvykiais ir visais gyvenime sutiktais žmonėmis Dievas mums kalba. Todėl turime visur ieškoti priežastingumo, visur klausimas: kodėl? (1972 08 14)

Nuodėmės magnetinis laukas. *„Dievuje mes gyvename, judame ir esame...“* Ką reiškia žodžiai – Dievas yra visur? Ar Dievas yra ir manyje? Vadinasi, tai turi būti kažkas panašaus, kaip tada, Šv. Teresėle, kai tu man pranešei: „Jums penktą valandą skambins telefonas...“ Ir tai įvyko.

Tu buvai šalia – tai jutau lyg kokia nauja jusle, ir nieko turbūt nebūtų pridėjęs fizinis regėjimas.

Vadinasi, ir nuodėmė įvyksta, jei taip būtų galima pasakyti, tarsi pačiame Dievuje? – Viešpatie, juk tai baisu! Kažkas panašaus Dievo atžvilgiu, kaip žmogiško tyrumo išprievartavimas... Tarsi Dievas būtų sujungiamas su šėtonu! Kaip, pavyzdžiui, šventvagiškoje komunijoje – išbarstant, išniekinant Švč. Sakramentą!

Nuodėmė gali įvykti tik dėl to, kad nejuntama vienybė su Tavimi, Viešpatie... Taip pat su šventaisiais, su nematomuoju Pasauliu. Tik dėl to, kad mes kažkur nukreipiame dėmesį. Gal ir ne kažkur, o į daiktus, jausmų norus. Arba apsvaigina garbė. Prasideda šis procesas, kai nepriimame Dievo Valios. Ypač dėl neklusnumo. Arba vykdome Dievo Valią, arba tampame savo norų vergai.

Kai žmogus patenka į magnetinį nuodėmės lauką, jis pasijunta tarsi vairuotojas į rūką patekęs, – pameta orientaciją, sutrinka, nežino, kurioje kelio platumoje yra, nežino, kas yra jo priekyje. Tada nieko kito nebelieka, – tik spausti stabdžius...

Tai būklė tarsi peteliškės, lekiančios į šviesą – nesvarbu, kad ten atvira ugnis. Tai būklė įsimylėjimo, kai visa galvosena persiorientuoja automatiškai tik šita linkme – būti kartu... Ir į nuodėmės magnetinį lauką patenkama net kilniausiais motyvais.

Klusnumas – tai antidotas prieš nuodėmės magnetinio lauko veikimą. Tai nėra vergavimas kito kaprizams, bet atsidavimas kolektyviniam sprendimui. Juk tai, ko reikalauja vyresnieji, ypač svarbiuose dalykuose, tai ne vieno

nuomonė. Pavyzdžiui, regulos. Kol jas patvirtina, kiek šviesių asmenybių, sielų žinovų jas turi perskaityti; jos kritikuojamos, taisomos. Tai, ką mes vykdome iš klusnumo, patartume vykdyti ir kitam, jei į mus kreiptųsi patarimo tuo pačiu klausimu.

Iš tikrųjų klusnumas reikalingas tam, kad išsivaduotume iš savo norų vergijos. Jis tampa nuopelnu, nes sutampa su sąžinės kalbėjimu ir virsta klusnumu Dievui – priemone meilei Dievui pareikšti.

Paklusti – tai tarsi įjungti specialias lempas rūke važiuojant. Klusnumas ne žemina, o išaukština dėl to, kad jis vykdomas iš meilės Dievui, suprantant dėkingumo pareigą Jam. Todėl, suprantama, nė kalbos negali būti apie klusnumą, jei nesirūpinama vienybe su Tavimi, Viešpatie, jei Tave užstoja daiktai – visa, kas vilioja mano akis, noras turėti.

Turbūt dažniausiai neklusnumas ir prasideda dėl aistros daiktams. Mano dėmesio skalėje nebelieka vietos Tau, Viešpatie, ir žmonėms. Viską užgožia daiktai...

Neorientuojamas noras turėti negali išvengti puikybės. Šioje stadijoje apie Tavo Valią niekas nė nepagalvoja. „Nieko Dievui neatsakyti" – tai tampa siaubu. Bėgtų į pasaulio kraštą, kad tik niekas to neužsimintų. Gal todėl instinktyviai bijoma ir rekolekcijų?..

Apie aukščiausią džiaugsmo rūšį – aukotis ne sau gyventi – nebelieka jokio supratimo. Viską vainikuoja kūno malonumų tenkinimas – neskaistumas, girtavimas ir kt... (1972 08 16)

Mano aplinkoje yra ir tikinčių žmonių. Tačiau ką reiškia faktas, kad jie nepasigenda išpažinties, Švč. Sakramento? Kažkada jie eidavo šv. Komunijos. Kodėl jie jos neieško, neprašo, kaip panorę valgyti... Jiems šv. Komunija nėra gyvas Jėzus. Jie eidavo išpažinties, priimdavo šv. Komuniją iš tradicinio įpročio, elgdamiesi taip, kaip elgiasi visi, aplinka, bet šventieji Sakramentai jiems nebuvo poreikis, būtinybė, taip kaip noras valgyti, būtinas gyvybei palaikyti. Nėra to šventųjų paslapčių ryškumo, kurį suteikia sieloms tik Malonės veikimas.

Jei nėra Malonės veikimo, vadinasi, viešpatauja nuodėmė. O tai ženklas, kad jokio supratimo apie auką, atgailą, taip pat ir apie šv. Mišias kaip aukos mokyklą ir mūsų aukų konsekraciją.

Štai piktžolių prižėlęs laukas, štai širdžių dykuma. Ir tai – dėl mūsų kaltės. Pirmiausia reikia gelbėti vaikelių sielas, nes tame lemiamame laikotarpyje prasideda kova tarp nuodėmės ir aukos gyvenimo, tada dar jų sąžinės tyros.

Šalia aukos, klusnumo, atgailos labai svarbus darbas yra malda, nuolatinis ryšys su Viešpačiu. Ypač svarbi rekolekcijų užduotis – be paliovos ugdyti mąstomąją maldą (1972 08 17).

Kas gresia šių dienų kunigams? Lengvas, patogus gyvenimas, kai tenka mažai dirbti, nieko netrūksta, įmanoma patenkinti visi įgeidžiai, malonumai, kai yra galimybė pajusti kitų dėmesį (garbės siekimas). Patogumai vilioja vis toliau, ligi neskaistumo nuodėmių. Svarbiausia – baimė rizikuoti, baimė visa tai prarasti. Tada savaime negalvojama apie mirtį, nėra bendravimo su antgamtiniu pasauliu. Auka, juo labiau viso gyvenimo auka, dažniausiai pasidaro neįmanoma. Pribręsta psichologinės sąlygos šantažui, užverbavimui.

Suprantama, kad tokiomis sąlygomis negali būti nė kalbos apie studijas, taip pat apie mąstomąją maldą. Siela, kaip žemė be lietaus, kur viskas virsta dykuma, kur visas sielos nuostabumas tampa išdegintas nevaldomų aistrų, savo norų karščio. – Kūrėjo duota energija eikvojama veltui – griaunamąja, o ne kuriamąja linkme.

Nesugebant aukotis, nugalėti savo egoizmą, užvaldo puikybė, kuri visada atima tikrąjį džiaugsmą ir dar labiau skatina ieškoti, kaip patenkinti savo norus (1972 08 03).

Ko išmokyti atėjo Kristus? – Aukščiausios rūšies laimės.

Skausmas – geriausia priemonė išsiveržti iš nuodėmės magnetinio lauko. – *„Jei nedarysite atgailos...“* Bet skausmas nėra savaiminis tikslas. Skausmas – atgaila vienybėj su Tavimi, Viešpatie, auka – priemonė išgelbėti save, kitus iš nuodėmės orbitos. Nekartokime klaidos kalbėdami apie atgailą – Dievas sukūrė žmogų ne skausmui, o džiaugsmui (1972 08 06).

Įdomu stebėti kunigo veidą renkant parašus peticijai prieš tikinčiųjų persekiojimus. Psichologiškai – tai gana keistos aplinkybės. Žmogus užklumpamas netikėtai ir turi apsispręsti staiga, tiksliai ir neatšaukiamai.

Vienas iš psichologinių postulatų teigia, kad žmogus, patekęs į tokią situaciją, kai turi staigiai apsispręsti, kai jis pasijunta stipraus jausmo, didelės aistros poveikyje, parodo savo tikrąjį veidą, nes nebelieka laiko jokiai diplomatijai. Tokioje situacijoje žmogus elgiasi iš tam tikro įpročio – kaip elgdavosi visuomet arba kaip anksčiau planavo elgtis, jei apie tai buvo galvojęs. Štai sūnus palaidūnas, staiga pasirodžius tėvui, pasielgė taip, kaip buvo apgalvojęs: *„Tėve, nusidėjau... nesu vertas...“*

Norint pažinti žmogų, reikia pamatyti jį supykusį, pažeistos ambicijos – kaip jis moka duoti, imti.

Kuo parašų rinkimo aplinkybės originalios? – Žmogus atsiduria tarp dviejų kraštutinumų, dviejų alternatyvų. Iš vienos pusės – patogus, ramus gyvenimas; viskam, ką turi (ypač mašinai), negresia pavojus. Visi palankiai nusiteikę, visi laiko protingu, mokančiu gyventi. Iš kitos pusės – galimybė staiga netekti viso to ramaus, patogaus gyvenimo. Susikerta trys elementai: noras turėti, galimybė prarasti, kaina – tikslas, dėl kurio tai daroma. Ir štai būtinai turi išryškėti, kiek sugebama nusigalėti, kiek yra aukos dvasios. Kiek rūpi sielų likimas, pareiga, o kiek savo patogumai. Be abejo, žmonės susiskirsto į kelias grupes:

1) Pasirašo nedvejodami, kaip savaime suprantamą, aiškų dalyką.

2) Nedvejodami nepasirašo, dažniausiai net nemandagiai, vos ne išprašydami.

3) Pasirašo po ilgų svarstymų. Ilgai skaito tekstą, atrodo, kad galvosena arti vienos ir arti kitos alternatyvos. Jų parašas kažkoks netikras (kartais vos įskaitomas). Greičiausiai po to naktį blogai miega. Vienas kitą dieną net atvažiavęs atšaukė.

4) Ilgai svarstęs, daug kartų skaitęs, nepasirašo. Kartais randa kokį nors „protingą" motyvą pasiteisinti, pavyzdžiui, net klusnumą vyskupui ir pan.

Tie, kurie nepasirašo, irgi būna dvejopi:

1) vieni aiškiai parodo nepalankumą, net savotišką agresyvumą (kai vos neišprašo lauk);

2) kiti gudrauja, mėgina suktis, kad ir vilkas būtų sotus, ir avis sveika, t.y. kompromisiškai bando laikytis vidurio: arba dedasi nespėjantys, arba dėl atsargumo teigia nenorintys pirmauti...

Pasitaiko ir aiškios diplomatijos atvejų... „*O kad tu būtum karštas arba šaltas...*" Sprendžiant apie žmogų vienintelė garantija – kiek jis moka ne sau gyventi, kiek geba aukotis kitiems.

Analizuodami tokius ir panašius faktus, matome, kad didžiausias mūsų priešas – tai patogus, sotus gyvenimas, kuriame nereikia per daug vargti, kuris duoda pakankamą pagrindą, kad praeiviai keltų kepurę, maždaug taip, kaip šv. Evangelijoje: „*Mėgstate būti vadinami rabi...*"

Žvilgsnis į konfratrų susiskirstymą geografinėje erdvėje visiškai patvirtina šią mintį. Tų, kurie sėdi „gerose" vietose, charakteristiką iš anksto galima beveik tiksliai nuspėti.

Reikia atkreipti dėmesį į dar vieną atvejį: „toks tokį pažino...“ Jei nepasirašė šitas, tai nepasirašys ir kitas, ir trečias. Komunikacija savaime padalija į vienminčių grupes. Beveik visuotinis reiškinys – paėmus į rankas parašų lapą, peržvelgti, „kaip kiti...“ Beveik niekas nenori pirmas stoti prieš minią, prieš viešąją nuomonę. Deja, kokia tauta, toks ir kunigas...

Kaip tada su Jėzaus pasididžiavimu: „*Jūs žemės druska!*“ Ar tik nereikėtų šiandien „druskos druskoje“? Ar nereikėtų kunigų, kurie pajėgtų atsistoti prieš konfratrų minią daugelio pajuokai, ir iš jų reikalauti, o ne pataikauti aplinkos nuotaikoms!..

Iš kur jie semsis išminties ir drąsos? O iš kur sėmėsi Šv. Joana d'Arc, Šv. Pranciškus Asyžietis, Prancūzijos klero atnaujintojas tėvas Olier ir jo reaktorius sesuo Agnes!

Be vidinio gyvenimo iš jų akcijos būtų tik daug triukšmo ir griuvėsiai. Tik vidinis gyvenimas garantuoja, kad Dievo galybė veiks mumyse. „*Be manęs jūs nieko negalite padaryti*“.

Jei bijoma iš kitų reikalauti, – tai arba nėra noro, arba nėra jėgos. Jei nėra noro – vadinasi, bijoma prarasti patogumus, nes visi sukils prieš. Minia nepakenčia tų, kurie ją pranoksta, jai neduoda ramybės. Jei nėra jėgos, – nėra ir vidinio gyvenimo, nėra atgailos. Gyvenime šiedu dalykai susiję – kai nėra noro ir jėgos, tai nematoma ir tikslo, reikalo. Taip galvojant, ir remiamasi natūraliomis galiomis, pamiršus Dievo Valią ir Jo galybę.

Mąstomoji malda – mirties prasmė apsisprendimui aukotis, ne sau gyventi. Daugiausia, ką mes galime atiduoti – tobulas klusnumas Dievo Valiai (Grignion de Monfort) (1972 08 17 – 18).

Pagarba kunigui. Kodėl žmonės gerbia kunigą? Kad tikintieji, – tai suprantama kodėl. Tačiau kodėl gerbia ir netikintieji? Juk reikia šitą faktą pripažinti, nors jų pagarba dažnai būna savotiška, kartais net pridengta išoriniu nepakantumu, pajuoka. Tačiau kunigo asmenybė juos vis tiek stebina. Pavyzdžiui, skirstant į darbą vienas uniformuotasis apie mane pasakė: „Visgi nei vogs, nei chuliganys“. Arba tardytojas: „Matyt, buvai geras kunigas, kad žmonės taip kovoja...“

Pagarba kartu yra ir palankumas. O juk palankumas kunigui ir dėmesys Dievui – neatidalijami dalykai. Palankumas tarnui reiškia pagarbą to tarno Valdovui.

Pavadinimas „dvasininkas“ rodo, kad mūsų specialybė – dvasinis pasaulis. Visuomenė kunigą laiko specialistu tos srities, kuri parodo, kaip mūsų dvasinė dalis turi vadovauti medžiaginei daliai ir ją valdyti.

O, kad dvasinė dalis valdytų medžiaginę!.. Bet juk tai viso pasaulio siekimas, visos pedagogikos kryptis. Maža to. Juk tik norėdamas šitos darbuotės mus išmokyti, Antrasis Švenčiausiosios Trejybės Asmuo tapo žmogumi! Ir savo Bažnyčiai įsakė šito mokyti visas pasaulio tautas.

Per dvasią valdyti medžiagą – tai Kūrėjo uždavinys žmogui. Jo įstatymas. Tai žmogaus vieta medžiaginiame pasaulyje. Šito sugebėjimo trokšta žmogus pačia savo prigimtimi – tai paties Kūrėjo įdiegta žmogui. Visus, kurie šitai sugeba, žmogus instinktyviai gerbia kaip savo idealą. Ieškant slapčiausių labirintų žmogaus sielos gelmėse, negalima nepastebėti, kad iš to, kiek dvasios medžiagai apvaldyti yra kunigų gyvenime, visuomenė daro išvadą apie dvasinio pasaulio egzistavimą. Šitokie kunigai tampa kovojančiųjų tvirtybe, – panašiai kaip sakė Šv. Augustinas: „Gali tas, gali anas, kodėl ne tu, Augustinai?“

Žinoma, būti šitokiu ramsčiu kovoje su medžiaginio pasaulio grėsme, taip pat įrodymu apie nemedžiaginio pasaulio egzistavimą gali ne vien kunigai. Čia yra kontempliatyvaus gyvenimo pateisinimas.

Jei dvasinė žmogaus dalis vadovauja medžiaginei, šitai negali likti nepastebėta. Veide, akyse, kalboje, visoje elgsenoje įsispaudžia nuostabūs pėdsakai, kurie žavi kiekvieną, nors besižavintis iš išorės ir rodytų nepakantumą dėl savo puikybės, pavydo arba baimės prarasti aistrų laisvę. Nors Pilotas pasmerkė Jėzų, širdies gilumoje Jį gerbė.

Čia yra kontempliatyviųjų apaštalavimo paslaptis. Ir aktyvioji veikla turi tiek prasmės, kiek visa veikėjo esybė atspindi tuos nuostabiuosius dvasios pėdsakus. Čia slypi ir pamokslų bei viso apaštalavimo sėkmės paslaptis.

Sekti Kristumi – tai yra ne kas kita, kaip laimėti savyje dvasios pergalę prieš medžiagą. Šitą prasmę turi ir Šv. Pauliaus žodžiai: „*Gyvenu nebe aš, bet gyvena manyje Kristus*“.

Kristaus elgsena todėl žavi ir baugina visus, kurie nori stovėti pasaulio centre Dievo vietoje, kad Jis savo dvasia tobulai apvaldo medžiagą. Net kankintojai nepajėgė išvesti Jo iš pusiausvyros.

Nesunku suprasti, kaip baisiai mes apgauname mus gerbiančius žmones, jei negyvename taip, kaip jie apie mus galvoja, kaip jie norėtų, kad mes gyventume... Suvaidinti čia neįmanoma. Taip kaip dvasios pergalę kūnui atspindi

visa žmogaus esybė, taip ir atvirkščiai – kūniškumas palieka pėdsakus, nesvarbu, kad visuomenė ir negalėtų išvardyti kunigo nuodėmių.

Mes, kunigai, privalome nepamiršti, kad mums skiriama pagarba priklauso Dievui. Šv. Mergelė davė mums nuostabų pavyzdį, kaip priimti pagarbą. Jos „Magnificat" – tai kodeksas, kuriame yra visos taisyklės, kaip priimti pagarbą ir net šlovę, kai Dievas išaukština nuolankiuosius: *„Viešpats pažvelgė į nuolankią savo tarnaitę..." „Didžių dalykų padarė man Viešpats"*. Tai nė trupučio neperdėta. Juo labiau tai tiktų mums, jei reikėtų priimti tokį išbandymą – pakelti šlovę...

Čia verta nepamiršti nuostabaus sutapimo. – To, ko iš mūsų reikalauja žmonės, mus gerbdami, to paties iš mūsų reikalauja Kristus.

Rekolekcijų schema. Rekolekcijose figūruoja du elementai: mano valia (puikybė) ir Dievo valia. Rekolekcijos – šitų dviejų valių arba kova, arba taiki, protinga sutartis.

Kur nuveda gyvenimas, jei vadovaujamasi despotiška „mano valia"? – Vergija savo norams. – Nuodėmė. – Pragaras žemėje ir amžinybėje.

Kur nuveda gyvenimas, jei vadovaujamasi Dievo Valia? – Didysis Meilės įstatymas. – Gyvenimas ne sau. Dėl to poveikio – Malonės augimas sieloje.

Tikėjimas. – Prieš kovoja ypač turtas, naudojamas savo norams tenkinti.

Viltis. – Puikybė verčia tik savimi pasitikėti.

Meilė. – Kūno malonumų tenkinimas verčia viską užmiršti.

Didysis motyvas. – Amžinybė, nematomieji Draugai.

Gyvenimo barometras. – Kam leidžiamas laikas: ar visada žinau, ką reikia dirbti (1972 08 22).

Paskutiniai įrašai. Visuomenę skandina visuotinis tvanas tenkinti savo norus, į nieką nekreipiant dėmesio. Be abejo, šia linkme veikia ir modernioji technika. Gresia pavojus, kad gyvenime nieko neliks, kas iš žmogaus pareikalautų pastangų, – vien technika. O ten, kur dar reikia pastangų, paprasčiausiai gali diktuoti puikybė. Vadinasi, gresia pavojus, kad Malonės veikimas gali visiškai išsekti.

Mokytojau, ką mes turime daryti? Leisk su Tavim kalbėtis kaip rytą užėjus į vado kabinetą pasiimti dienos veiklos plano, uždavinių, kalbėtis kaip vaikui su tėvu, kaip draugui su draugu...

Viešpaties elgsena su mumis – nuostabi nuolankumo mokykla mums.

Šv. Mergele, Tu šventųjų Karalienė. Tu žinai, kuris šventasis kurios srities specialistas, kuris privalo (!) padėti vienuose, kuris – kituose reikaluose. Staiga supratau: užtenka kreiptis į „savo" šventuosius. Juk tarp jų yra tobula komunikacija ir jie laisvai su džiaugsmu gali dalyvauti vienas kito reikaluose. Šv. Mergele, juk Tavo ir Tavo šventųjų džiaugsmas – padėti mums Dievo Valią pažinti ir ją įvykdyti! Kreiptis į šventuosius yra nuostabus būdas susikaupti, pažadinti kūrybines mintis. Jie tarsi nusiveda į naujas, mums dar nežinomas karalystes. *„Žmogaus akis neregėjo ir ausis negirdėjo..."*

Šv. Mergele, ar galėčiau turėti nuostabią viltį, kad Tu visuose mano reikaluose atsiųsi reikiamą specialistą... Nuostabu! Nebereikia bijoti kliūčių, bijoti ateities...

Mokytojau, kaip turime būti
dėkingi Tau ypač už tai,
kad Tu savo žmogiškąja dalimi
teikeisi išgyventi mūsų aukos baimę.
O Tavyje juk buvo Malonės pilnatvė!
Tad ką kalbėti apie mus,
kuriuose malonės veikimas
nuolat alinamas puikybės,
kuri kaip piktžolė gaji,
nuolat iš naujo mumyse atgyja?!

Kalbant apie dideles aukas,
reikia ryškių faktų:
reikia Kalvarijos kalno su užgesusia saule,
reikia *„Ecce Homo!"*,
Paskutinio teismo trimitų,
mirštančių pasaulio galingųjų nevilties,
reikia nusigąsti aklumo mūsų,
statančių savo namus čia, ant smėlio
tarsi čia amžinai gyventume (1972 08 24).

Šios dienos tikrai keistos – sudėtos iš įspūdžių, veikiančių priešingomis linkmėmis. Pirmiausia – rekolekcijų susikaupimo dienos, mintys apie svarbiausius reikalus, tačiau tarp jų būtinai reikia galvoti apie žemiškus dalykus, darančius taip pat stiprų įspūdį – apibendrinti baigiamuosius reikalus prieš išeinant.

Šv. Mergele, ar įvykdžiau Jėzaus Valią per šiuos metus? Ką ypatingo gavau per šiuos metus?

1) Šv. Mergele, Tu vėl tapai man artima, sava. Tas sapnas Lukiškių kalėjimo bažnyčioje...

2) Ilgai kankinusias mintis apie prigimtinius santykius pakeitė priešingas – tyrumo jausmas; tai didelė, pati tikriausioji laimė.

3) Įžadai, rodos, pasidarė nebebaisūs..." (1972 08 24)

Čia baigėsi dienoraštis, rašytas Pravieniškėse.

MALDA. DRĄSA. TVIRTYBĖ. IŠTIKIMYBĖ

Iškalėjęs lygiai metus, kun. Juozas Zdebskis iš lagerio į laisvę išėjo 1972 m. rugpjūčio 25 d. Bene charakteringiausiai jo nuostatą tuo metu atskleidžia paskutinis vieno sakinio įrašas po kelių mėnesių, spalio 18 d.: „Kitus galime įtikinti vien tuo, kuo patys gyvename".

Jo dvasinę būseną tiksliai apibūdina sesuo Loreta Teresė Paulavičiūtė, o tolesnę jo veiklą ir KGB persekiojimą – apžvelgia Vidas Spengla (Algimantas Žilinskas) 1996 m. išleistoje knygoje „Gyvenimas mąstymuose".

„Išėjęs į laisvę, – rašė ses. Loreta, – kun. Juozas dienoraščio neberašė: nebuvo nei laiko, nei jėgų. Jis tarsi skubėjo gyventi...

Vienybės su atperkamąja Išganytojo Kryžiaus auka kun. Zdebskis nuo šiol mokys visus, su kuriais susitiks gyvenimo kelyje: ir rekolekcijose, ir prie klausyklos, ir lankydamas ligonius bei gyvenimo kryžiaus prislėgtuosius, ir net eilinius nepažįstamus žmones – bendrakeleivius, nepaisant tautybės, sutiktus daugybėje kelionių misijų bei kitokiais reikalais.

Gal todėl taip ryškus Amžinybės ir amžinosios laimės – Meilės laimės – dvelksmas skaitant dienoraščio mintis. Daug kur tos mintys, posakiai kartojasi. Toks buvo jo vidaus gyvenimas: naujas tiesas iki galo įsisąmoninti įmanoma tik kartojant, ypač jei tai – žmogaus prigimčiai labai nelengvi dalykai...

O toji prigimtis – kaip ir pats pripažįsta – nebuvo angeliška... Taigi neteisinga būtų falsifikuoti kun. Juozo paveikslą, vaizduojant (ar įsivaizduojant) jį

kaip šventąjį nuo pat mažumės. Šios unikalios Asmenybės žavesio ir patrauklumo didžiąją pavyzdžio galią ir sudaro tai, kad tai buvo žmogus toks, kaip ir mes visi. Šį tvirtos valios, stiprių norų, didžių troškimų ir didelių aistrų Žmogų kūrė nuolatinis, kryptingas savęs ugdymas, remiamas tikėjimo ir egzistencinės vienybės su Dievu bei dvasiniu pasauliu.

Šio Žmogaus ryžtinga valia ir mylinti širdis, kai dar buvo kūno pančių varžoma, be galo troško padėti visiems – kiekvienam.

Jis aukojosi ir aukojo savo gyvenimą kaip atgailą už visus ir už viską, vienydamas su kenčiančiu ant kryžiaus Išganytoju. Argi ne tą patį daro dabar, jau būdamas su Prisikėlusiuoju?.. O juk dabar – iš tiesų – jis ne tik nori, bet ir gali kiekvienam padėti daug daugiau, negu šioje žemėje gyvendamas. Tik įsiklausykime į jo mąstymų esmę, į svarbiausius atradimus, kuriuos kun. Juozas vadina mąstymo „perlais" arba „deimantais". Jo mąstysenos efektyvumą ir gyvenimišką tiesą geriausiai įrodo visas tolesnis Kunigo gyvenimas".

Algimantas Žilinskas, remdamasis KGB archyviniais dokumentais, gerai ištyrė kun. Juozo Zdebskio persekiojimo ir sekimo epopėją ir pateikė išsamų vaizdą, kaip kagėbistai stengėsi susidoroti su šiuo kovotoju už tikinčiųjų teises ir laisves.

„1982 m. rugsėjo 14 d., – rašė jis minėtoje knygoje, – LSSR KGB 5 tarnybos viršininko pulkininko E. Baltino ir tos pačios tarnybos 3 skyriaus (kuris buvo atsakingas už darbą su dvasininkija) viršininko papulkininkio J. Radzevičiaus pasirašytoje pažymoje apie DGOR* „Voratinklis" (rus. „Pautina") sekamąjį Šlavantų parapijos kleboną kun. Juozą Zdebskį pateikiama jo veiklos apžvalga. Joje rašoma:

„1971 m. balandžio mėn. Zdebskiui buvo pradėta operatyvinio tyrimo byla (slapyvardžiu „Akiplėša"**), kuri priskiriama „religine dogmatika maskuojamų žodine ir rašytine forma vykdomų antisovietinės agitacijos ir propagandos" bylų kategorijai...

Iš bylos medžiagos matoma, kad Zdebskis dėl savo religinio fanatizmo ir nacionalistinių įsitikinimų dar 7-ojo dešimtmečio pradžioje pradėjo labai pažeidinėti religinių kultų įstatymus (sistemingai grupėmis katekizavo vaikus, nekviestas eidavo pas gyventojus, ragindamas juos lankyti bažnyčią ir atlikti

* DGOR (rus. – dielo grupovoj operativnoj razrabotki) – grupinio operatyvinio tyrimo byla.
** „Nagliec" (rus.).

kitas apeigas), o pamoksluose šmeižė sovietinę tikrovę, mokyklą, mokytojus. Nuo 1968 metų Zdebskis drauge su kitais reakcingais kunigais (operatyvinės įskaitos objektais Svarinsku, Tamkevičiumi, Dumbliausku, Kunevičiumi) pradėjo aktyviai veikti, reikalaudamas dvasininkams suteikti religinėje veikloje neribotas teises, dėl to ėmė rašyti įvairius kurstytojiškus laiškus į sąjungines ir respublikines instancijas bei rinkti tiems laiškams pritariančių tikinčiųjų parašus. Be to, užmezgė ryšius su daugeliu aktyvių nacionalistų, tokių kaip Petronis, Plumpa, Stašaitis, kurie vėliau buvo nuteisti už labai pavojingus valstybinius nusikaltimus, ir drauge su jais nelegaliai gamino ir platino religinę bei kitokią ideologiškai žalingą literatūrą. Būdamas atskirų vienuolinių grupių dvasinis įkvėpėjas, stengėsi su jų pagalba įtraukti jaunimą į vadinamuosius eucharistiečių būrelius, kurių sambūriuose jaunimą auklėjo nacionalistine dvasia.

Kad būtų užkirstas kelias Zdebskio priešiškai veiklai, jam buvo panaudotos įvairios įspėjamosios profilaktinės, administracinės ir baudžiamojo proceso priemonės. Konkrečiai: 1964 m. ir pakartotinai 1971 m. jis buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn pagal LSSR BK 143 straipsnį (bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos nuo bažnyčios įstatymo pažeidimas). 1969 m. vasario mėnesį Religijų reikalų tarybos įgaliotinis iš jo atėmė kulto tarnautojo registracijos pažymėjimą*.

Zdebskio tyrimo eigoje buvo įvykdyta agentūrinių-operatyvinių priemonių kompleksas, kad būtų nustatyta, dokumentais įforminta jo priešiška veikla ir užkirstas jai kelias".

Taigi, 1971 m. rugpjūčio 26 d. kun. J. Zdebskio areštas už vaikų grupinę katekizaciją Prienuose buvo tik vienas iš bandymų palaužti jo dvasią. Būdamas Lukiškių kalėjime ir Pravieniškių lageryje, vis prisimena arešto metu pasakytus tardytojo žodžius: „Nenorėjai valgyti keptų ančių, tai teks paragauti kalėjimo duonos". Visą kalinimo laiką jis svarstė savo, kaip kūniškojo žmogaus, norų ir savo, kaip Dievo vaiko, pašaukimo koliziją: kūnas visada rinktųsi „antis", bet siela – „kalėjimo duoną", nes tik taip apginamas krikščionio ir kunigo pašaukimo tesėjimas. Jau kalinimo pabaigoje jis tarsi reziumuoja: „Sekti Kristumi – tai yra ne kas kita, kaip laimėti pergalę prieš medžiagą".

* Be šio pažymėjimo sovietiniais metais joks dvasininkas neturėjo teisės oficialiai (viešai) atlikinėti kunigo pareigų.

Nerasdamas kitų būdų sutramdyti jo veiklai, KGB ėmė rengtis jo areštui iš anksto, nors, antra vertus, kaip paaiškėja iš kitų minėtosios bylos dokumentų, labai nenorėjo jo teisti, nes suprato, kad šis procesas nuskambės per pasaulį. LSSR KGB Kauno miesto skyriaus viršininkas papulkininkis G. Bagdonas 1971 m. rugpjūčio mėn. pažymoje rašo, jog apie tai, kad Prienų vikaras kun. Juozas Zdebskis bažnyčioje katekizuoja vaikus, žinių buvo gauta dar liepos pradžioje: „Šių duomenų patikrinimui liepos 8, 11 ir 14 dienomis į bažnyčią buvo siunčiamos tarybinių ir visuomeninių organizacijų komisijos, kurios visiškai patvirtino šiuos duomenis. Nustatyta, kad Zdebskis į bažnyčią surenka iki 50 – 70 mokyklinio amžiaus vaikų ir organizuotai moko juos religijos.

Zdebskis buvo iškviestas į vykdomąjį komitetą ir perspėtas, kad jeigu nesiliaus neteisėtai veikęs, bus patrauktas baudžiamojon atsakomybėn... Jis pareiškė, kad nieko nepaisydamas ir toliau mokys vaikus...

Liepos 16 d. į bažnyčią buvo nusiųsta 8 žmonių komisija, kuriai vadovavo Prienų rajono prokuratūros tardytojas drg. Pakštys. Be jo, komisijoje buvo vietinės tarybos, rajono liaudies švietimo skyriaus, rajono laikraščio redakcijos ir rajono VRS vaikų kambario atstovai. Komisija nuvyko į bažnyčią tuo metu, kai Zdebskis mokė vaikus: bažnyčioje buvo apie 70 vaikų...

Remdamasi surinkta medžiaga, Prienų rajono prokuratūra iškėlė Zdebskiui baudžiamąją bylą. Apklausinėjamas Zdebskis neneigė, kad jis organizuotai katekizuoja vaikus, bet pareiškė, kad ir toliau dirbs šį darbą, nepaisydamas jokių tarybinės valdžios organų jam taikomų sankcijų... Prokuratūra ketina Zdebskiui taikyti kardomąją priemonę – įkalinti iki teismo."

Taigi, kaip matyti iš šios pažymos, rašytos dar prieš kun. J. Zdebskio areštą, KGB ilgai tyrė, svarstė, ką su juo daryti: bandė įbauginti vykdomajame komitete, tardė jį dar laisvėje esantį, tačiau matydamas neįveiksiąs, 1971 m. rugpjūčio 26 d. areštavo.

Tikriausiai kaltinimas vaikų katekizacija buvo ne tiek priežastis, kiek proga pabandyti prislopinti vieną iš veikliausių Lietuvos kunigų, o nuteisiant jį – net pašalinti pagrindinę jungtį iš jų sekamos religinės pogrindžio spaudos grupės, kurią sudarė, be Zdebskio, Jonas Stašaitis, Petras Plumpa, kun. J. Berteška, Povilas Petronis ir kt.

Areštavus kun. J. Zdebskį, prasidėjo gyventojų akcijos dėl jo išvadavimo – į įvairias instancijas vyko tikinčiųjų delegacijos, buvo renkami parašai Prienų ir Kauno bažnyčiose...

Kaip užfiksuota KGB dokumente, „rugsėjo 12 d. Prienų bažnyčioje buvo renkami parašai dėl kun. J. Zdebskio išvadavimo. Parašus rinko apie 25 m. jaunuolis, panašus į kun. Sigitą Tamkevičių. Jis vaikščiojo ir į gyventojų butus...“

Kitame dokumente pranešama, kad parašai dėl kun. J. Zdebskio išvadavimo renkami Kauno bažnyčiose: Šančiuose, Arkikatedroje, Vytauto bažnyčioje ir kitur. Parašus renka 23 m. juodbruvas jaunuolis... Buvo renkami parašai ir Karmelitų, Prisikėlimo, Petrašiūnų, Vilijampolės bažnyčiose.

Apie kun. J. Zdebskio areštą ir tęsiamą Lietuvos Katalikų Bažnyčios ir dvasininkijos persekiojimą buvo kalbama ir per „Amerikos balso“ radiją. Dėl kun. J. Zdebskio persekiojimo žmonių delegacija buvo nuvykusi net į Maskvą pas SSRS Ministrų Tarybos pirmininką A. Kosyginą ir susitikusi su užsienio spaudos korespondentais.

KGB dėjo daug pastangų, kad būtų nutraukta ši žmonių kova. Ko gero, jiems tai buvo pirmas toks atvejis, sukėlęs tokią tikinčiųjų reakciją. Kun. J. Zdebskis savo dienoraštyje užfiksavo, kad vieną kartą net tardytojas nusistebėjo: „Matyt, buvai geras kunigas, kad žmonės taip dėl tavęs kovoja...“

Kun. J. Zdebskio teismas buvo paskata daugeliui tikinčiųjų dar atkakliau ginti Dievo, Bažnyčios ir Tėvynės reikalus. Šis teismas iš tiesų tapo Dievo dovana – ne praradimas, o laimėjimas Lietuvos Katalikų Bažnyčiai ir visai Tėvynei. Daug Lietuvos kunigų ir vyskupų praėjo sovietinius kalėjimus ir lagerius, daug jų žuvo ar mirė negrįžę Tėvynėn ir, anot kun. Juozo Zdebskio, yra tapę „geraisiais mūsų Draugais“ Amžinybėje. Tikime, ir jis yra su jais ir su mumis. O jo palikti žodžiai, mąstymai ir maldos ir šiandien daugeliui padeda rasti artimiausią kelią pas Dievą“.

Kun. J. Zdebskio gimtasis namas Naujienos k., Krosnos (Mindaugų) parapijoje (Iš asmeninio archyvo)

Iš kairės pirmieji – J. Zdebskio tėvai: Vincas Zdebskis ir Ieva Slavėnaitė-Zdebskienė (Iš asmeninio archyvo)

Ieva ir Vincas Zdebskiai 1953 m., Naujiena (Fot. J. Zdebskis)

Naujienos pradžios mokykla su mokytoja Mare Burduliene. Pirmoje eilėje septintas iš kairės Zdebskių Juozukas. Naujiena, 1938 m. (Iš asmeninio archyvo)

Mokytojas Vaclovas Bartuška prie buv. Krosnos pradžios mokyklos, kurios IV skyrių Juozas Zdebskis baigė 1941 m. (Iš asmeninio archyvo)

Krosnos bažnyčia J. Zdebskio vaikystės metais
(Iš asmeninio archyvo)

Juozukas. Naujiena, 1939 m.
(Iš asmeninio archyvo)

Juozas gimnazistas su sesėmis Maryte ir Zitute. Naujiena, 1947 m. gegužė (Iš asmeninio archyvo)

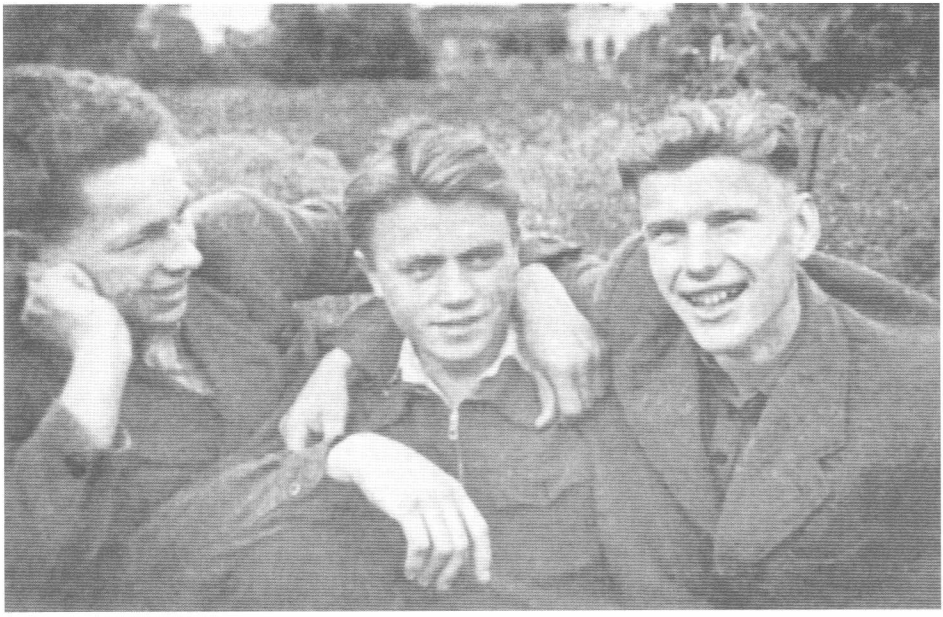

Klasės draugai (iš dešinės į kairę): Juozas Zdebskis, Sigitas Babinskas, Kęstutis Aneliauskas. Kalvarija, 1947 m. gegužė (Iš asmeninio archyvo)

Juozas Zdebskis. 1948 m.

Juozas prie Žaltyčio ežero. 1952 m. rugpjūtis (Iš asmeninio archyvo)

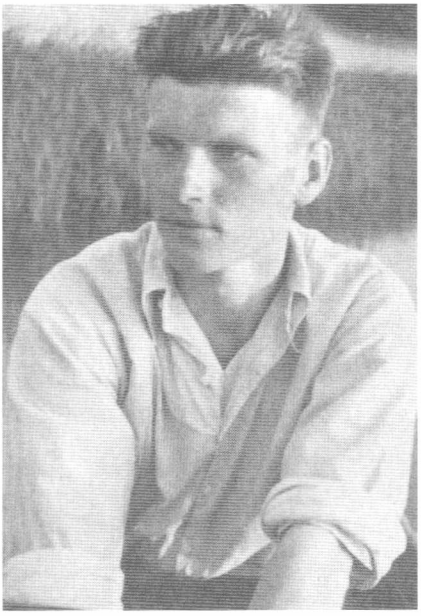

Juozas Zdebskis subdiakonas. Kauno kunigų seminarija, 1952 m. (Iš asmeninio archyvo)

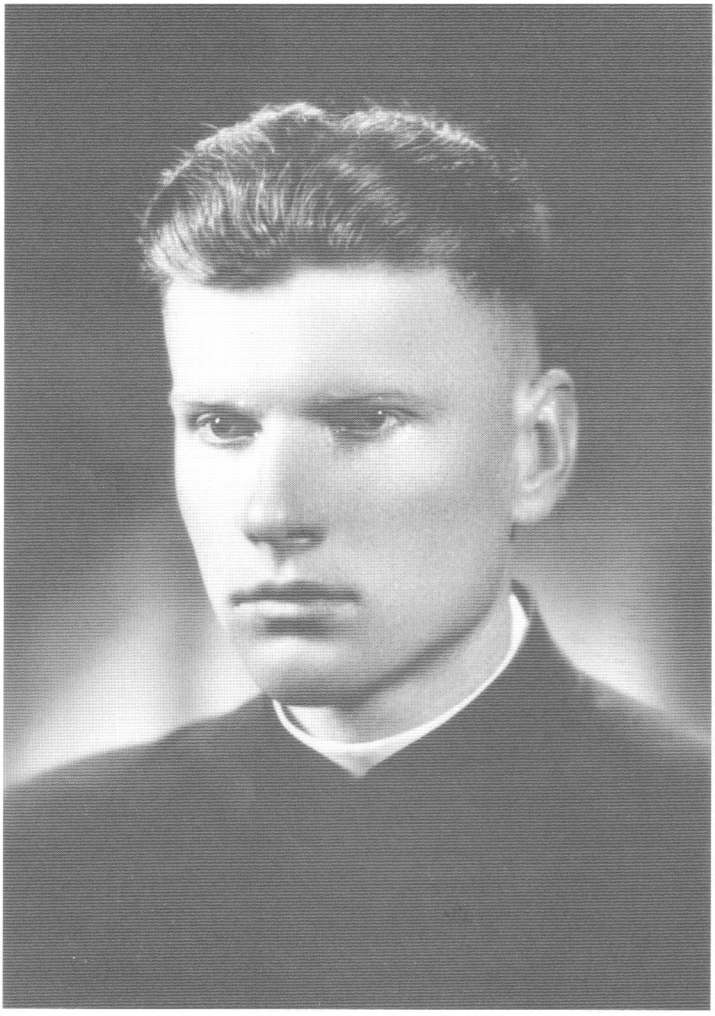

Neopresbiteris. 1952 m. rugsėjo 21 d.

Vysk. Kazimieras Paltarokas šventina kunigu Juozą Zdebskį. 1952 m. rugsėjo 21 d. Kauno Arkikatedra (Iš Prienų krašto muziejaus archyvo)

Kunigystės šventimai iš vysk. K. Paltaroko rankų. Kauno Arkikatedra, 1952 m. rugsėjo 21 d. (Iš asmeninio archyvo)

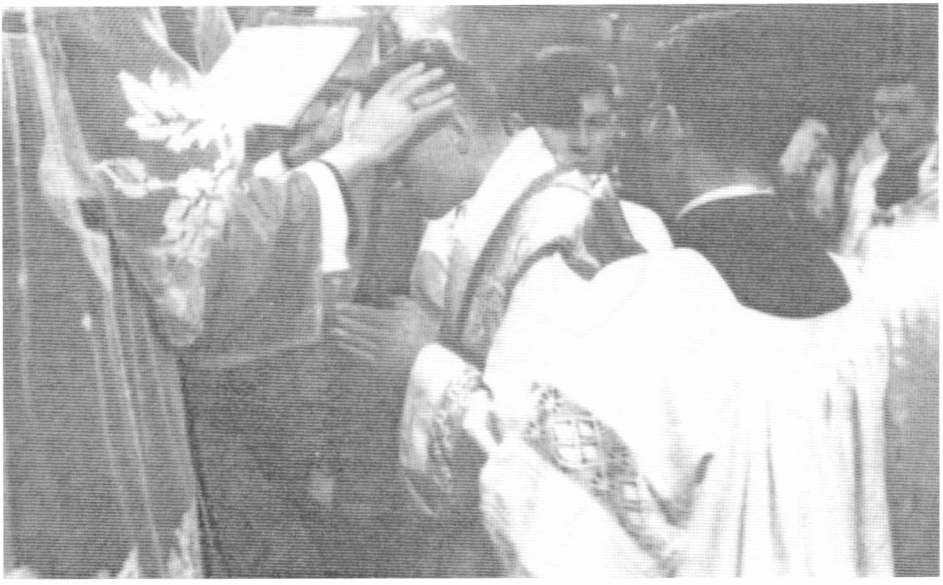

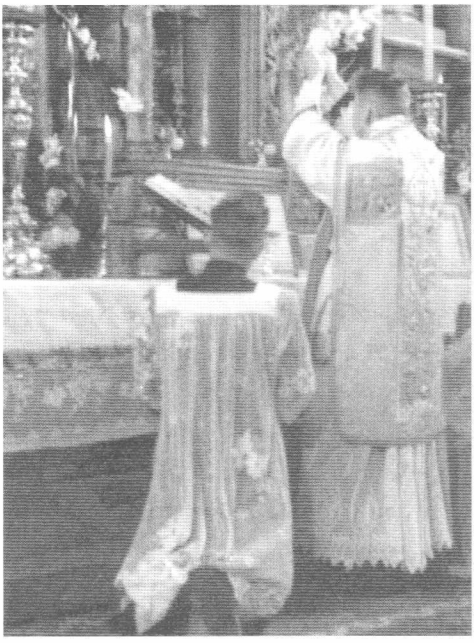

Kun. Juozas Zdebskis aukoja pirmąsias šv. Mišias. 1952 m.

Kun. J. Zdebskio primicijos. Kun. Juozas laimina savo tėvus. 1952 m.

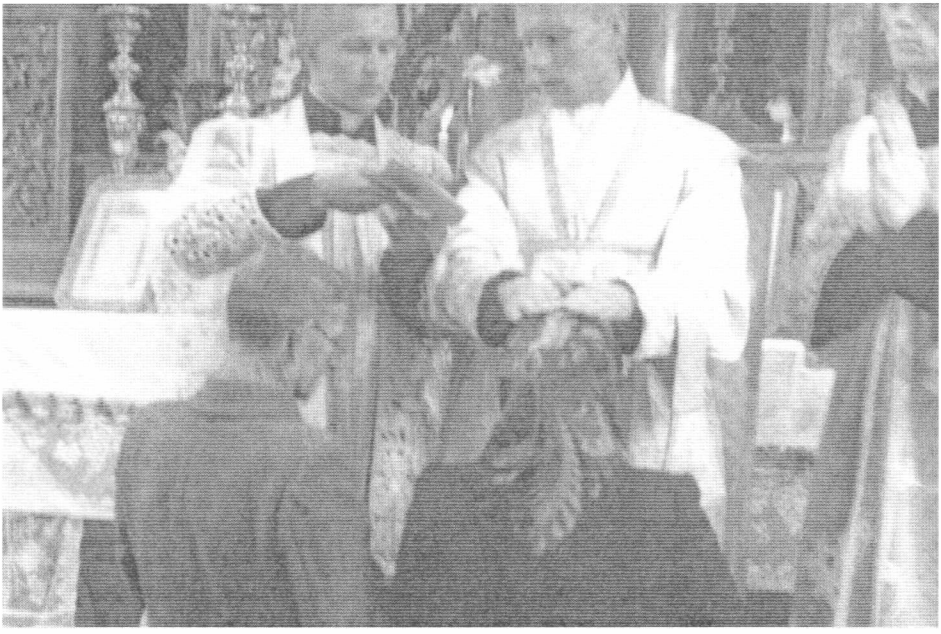

Kun. J. Zdebskis. Pas Levuką. 1954 m.
(Iš asmeninio archyvo)

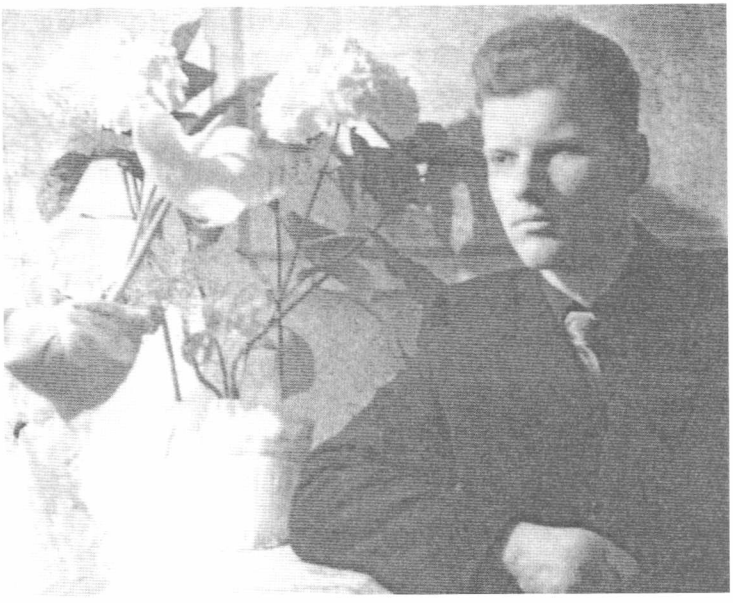

Juozinės. Kaunas,
1958 03 19

Janinos ir Juozo Belickų sutuoktuvės. Marijampolė, 1958 m. gegužės 3 d. (Iš asmeninio archyvo)

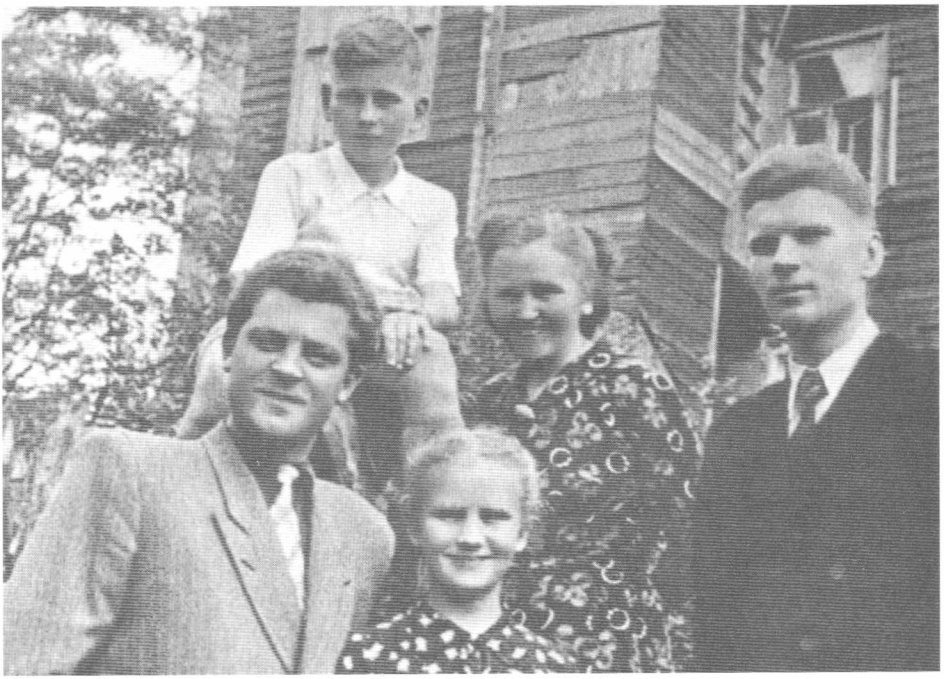

Pas Pundzius su Antanu Preikšu. Kaunas, 1958 m. vasara (Iš asmeninio archyvo)

Prie tvenkinio. Šakiai, 1960 m. (Iš asmeninio archyvo)

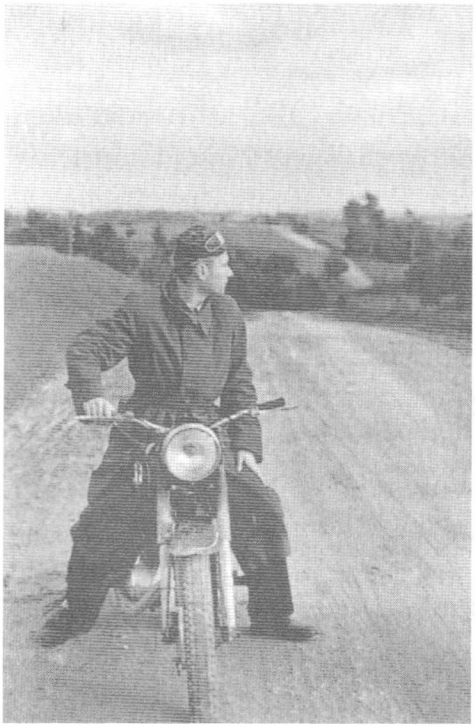

Parapijos keliais. Gudeliai, 1964 m.
(Iš asmeninio archyvo)

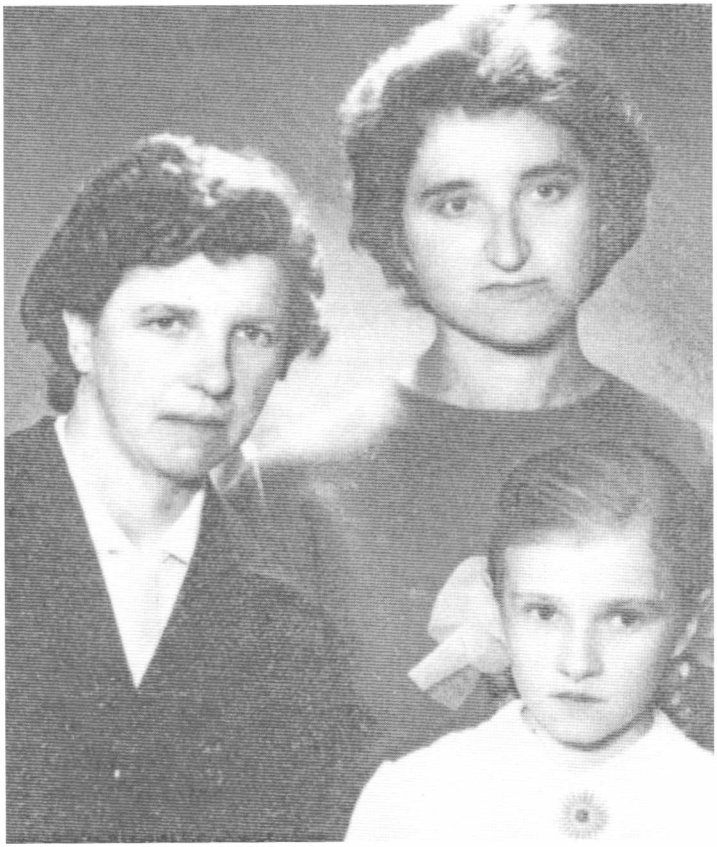

Loreta Paulavičiūtė (dešinėje) ir kun. J. Zdebskio sesutė Marytė Linkevičienė su savo dukrele Gidute jos Sutvirtinimo dieną. Kaunas, 1965 m. rugpjūtis (Iš asmeninio archyvo)

Kun. J. Zdebskis. 1971 m. (Iš asmeninio archyvo)

Palydint į Amžinybę. (Iš asmeninio archyvo)

Po Pirmosios komunijos. Prienai, 1971 m. (Iš asmeninio archyvo)

Kun. J. Zdebskio katekizuojami vaikai Prienų bažnyčioje. 1971 m.
(Nuotr. iš buv. KGB archyvo)

Po katekizmo pamokos vaikai priima šv. Komuniją

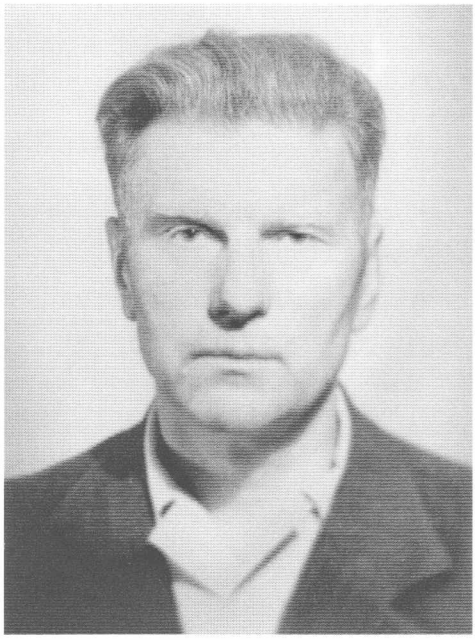

Kun. J. Zdebskis neseniai grįžęs po antrojo įkalinimo. 1972 m. (Iš asmeninio archyvo)

Pusryčiai Šlavantuose. 1977 m. (Iš asmeninio archyvo)

Su alpinistais Ščheldos viršukalnėje. Centrinis Kaukazas, 1974 m. (Fot. B. Gučaitė)

Ščheldos slėnyje vietos altoriui beieškant. Centrinis Kaukazas, 1974 m. (Fot. B. Gučaitė)

Šv. Mišios Ščheldos slėnyje. 1974 m. (Fot. B. Gučaitė)

Ant Ščheldos ledyno morenos. 1974 m. (Fot. B. Gučaitė)

Šlavantai. Švč. M. Marijos Apsilankymo bažnyčia ir klebonija. (Iš asmeninio archyvo)

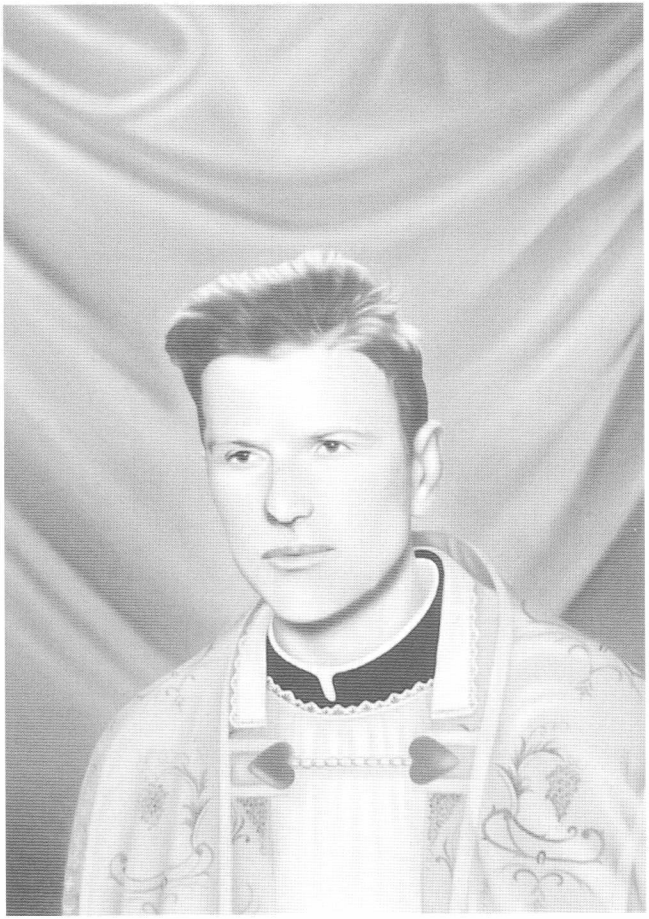

Kun. Juozas Zdebskis. 1974 m. (Dail. Lino Linkevičiaus tapytas portretas)

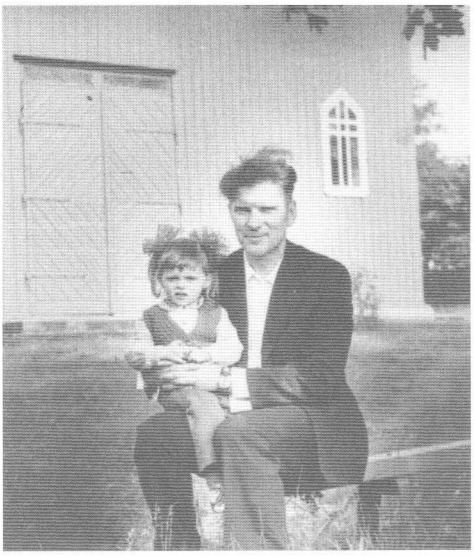

Su krikšto dukrele Evelyte.
Šlavantai, 1975 m.

Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto – kun. J. Zdebskio, kun. S. Tamkevičiaus, kun. V. Vėlavičiaus, kun. J. Kaunecko ir kun. A. Svarinsko šv. Mišios. Šiluva, 1979 09 15

Kun. Alfonso Svarinsko 50 metų jubiliejaus šventė Viduklėje. 1975 m. (Iš asmeninio archyvo)

Pirmoji Pavolgio vokiečių jaunimo grupė, atvežta į Lietuvą. Priekyje sėdi 15-os vaikų mama Emilija. Šlavantai, 1980 07 12

Pavolgio vokiečių grupė prie Šlavantų bažnyčios. 1980 07 12

Kun. Juozas Zdebskis
po nudeginimo. 1980 m.

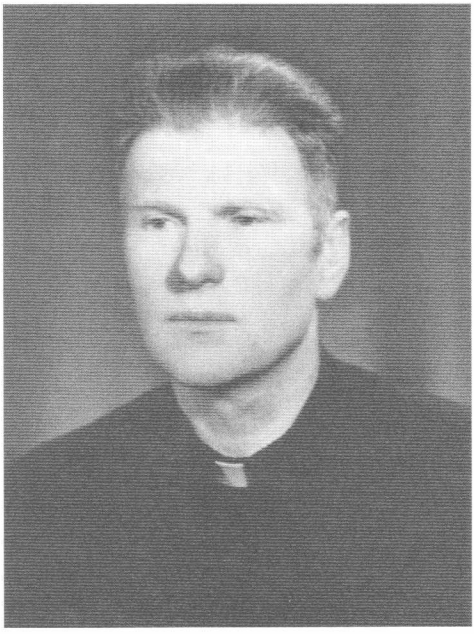

Kun. J. Zdebskis (ketvirtas iš kairės) klūpomis veda atgailos procesiją minint Kražių skerdynių 90-metį. Kražiai, 1983 08 21 (Iš asmeninio archyvo)

Antroji Pavolgio jaunimo grupės viešnagė Lietuvoje, prie Kauno katedros.
1983 06 26

Atgailos procesija aplink Kražių bažnyčią klūpomis. Kražiai, 1983 08 21 (Iš asmeninio archyvo)

Paminklas kun. Juozui Zdebskiui atminti jo gimtojoje sodyboje Naujienos k., Krosnos parapijoje (Skulptorius Domas Čepas)

Prie paminklo niekada nenuvysta gėlės

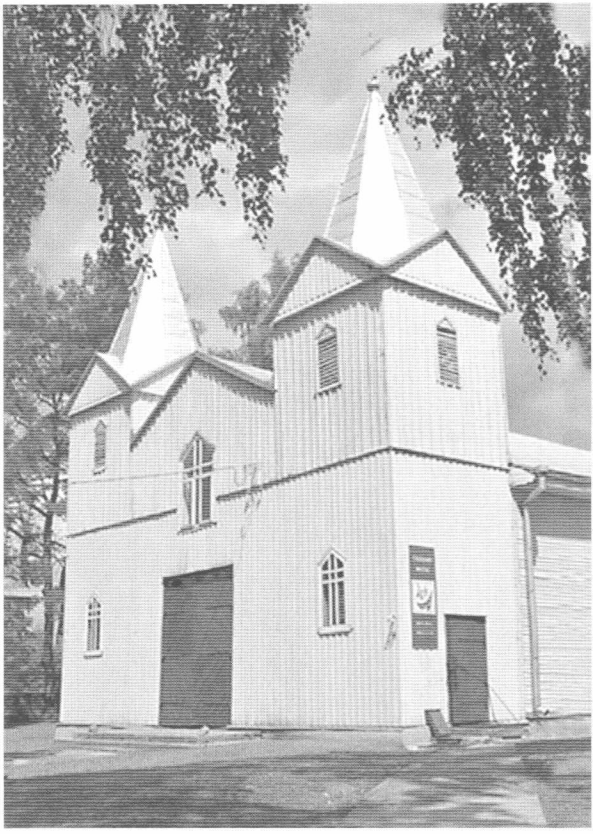

Šlavantų parapijos bažnyčia

II DALIS

ŠLAVANTŲ TĖVELIS

Atsiminimai
Pokalbiai
Pasakojimai

Ses. Loreta Teresė Paulavičiūtė
Gydytoja, artima bendražygė

NEGALIMA MYLĖTI TO, KO NEPAŽĮSTI

Grįžęs iš kalėjimo, kun. Juozas vėl visas savo jėgas ir visą laiką atidavė apaštalavimui. Vieni metai, praleisti kalėjime, davė ne tik naujų įspūdžių ir psichologinių stebėjimų medžiagos, bet ir daug progų (o gal net ir daugiau laiko, negu pastoracinėje veikloje) apmąstymams, gilesniam savo misijos, savo pašaukimo supratimui. Nuo to laiko jį dar labiau negu anksčiau tarsi degino nerimas gelbėti sielas, daryti gera, atiduoti visą savo gyvenimą – visą laiką ir visas jėgas – sielų tarnybai. Kalėjime realiai pamatęs nuo Dievo nutolusio jaunimo likimą, pajuto dar didesnį poreikį ir būtinybę ką nors konkrečiai veikti tautos ateičiai ir Bažnyčios labui. Pradėjo daugiau darbuotis su jaunimu. Ne visiems tas darbas ir jo metodai buvo suprantami Kildavo įvairių šnekų. Vieni jį garbino kaip didvyrį ir kankinį, kiti piktinosi ir smerkė. Kun. Juozas viską kantriai pakėlė, jau iš anksto pasirengęs bet kokiai kančiai ir bet kokiam pažeminimui.

Tuo metu Tėvelis Juozas man buvo nepasiekiamas. Tačiau jis mūsų neužmiršdavo ir kartkartėmis aplankydavo. Buvau prisiklausiusi įvairių šnekų apie kun. Juozo apaštalavimo metodus, tad kartą jam atvažiavus išdrįsau kažką atvirai kritiškai pasakyti. Atsimenu, buvau nustebinta, kai Tėvelis, atrodo, nė kiek neįsižeidęs ir tarsi nepasijutęs įskaudintas, kažkaip šelmiškai nusišypsojo ir pasakė:

– Ačiū Dievui, viskas gerai. Žinai, sesel, jau buvau bepradedąs bijoti, kad nepasikelčiau į puikybę... Įsivaizduok, grįžus iš kalėjimo net seni žmonės atsiklaupę bučiuodavo ranką dėkodami – tiek pagarbos, liaupsinimo tenka išgirsti... O dabar – reiškia, viskas gerai!.. – Ir linksmai nusijuokė.

Tokio reagavimo į kritiškas pastabas dar nebuvo tekę matyti. Anksčiau panašiais atvejais jis nepatenkintas susiraukdavo, nors stengdavosi to neparodyti, susivaldydavo.

„Negalima mylėti to, ko nepažįsti", – dažnai kartodavo kun. Juozas savo pamoksluose ar platindamas religinę literatūrą, organizuodamas jos dauginimą. Noriu iš savo ilgametės pažinties su kun. Juozu prisiminti bent dalelę jo veiklos spaudos baruose, kur ir man teko dalyvauti.

Kauno XII vidurinės mokyklos (Vilijampolėje) gimnazistė Stasė Sinkevičiūtė (vėliau gyd. Belickienė) 1950 m. vienoje klasėje subūrė penkių mergaičių katalikių būrelį, į kurį po metų iš jaunesnės klasės ir aš buvau pakviesta. Būrelio šūkis: „Dievui ir Tėvynei!" Pareigos – būti vertoms katalikių vardo, kas mėnesį eiti išpažinties, kas sekmadienį ir šventėmis dalyvauti šv. Mišiose, pagal galimybes nepraleisti gegužinių, birželinių ir spalio rožančinių pamaldų. Leidome mėnesinį žurnaliuką „Laimės žiburys" – storo mokyklinio sąsiuvinio vieną rankraštinį egzempliorių su piešiniais, eilėraščiais, straipsniais ir perskaitytų religinių knygų recenzijomis. O tų knygų tada buvo tikras badas. Viena būrelio narė turėjo Džiovanio Papinio „Kristaus istoriją" ir vieną iš Tihamer Totho knygelių jaunimui, kitos – dar kelias knygutes. Iš giminių ir pažįstamų rankiojome pageltusias, apdulkėjusias, suplyšusias – kartais be pradžios ir pabaigos – prieškarines knygas. Svajodavau, kaip būtų gera, jei mirtinai susirgčiau – tada galėčiau paprašyti pakviesti mūsų būrelio išpažintims pasirinktą kan. Juozapą Stankevičių ir paprašyčiau jį, kad duotų mums paskaityti kokių nors religinių knygų...

Iš Vilijampolės sekmadieniais eidavome į Katedrą klausytis valdytojo pamokslų – tai ir buvo visas tuo metu mums prieinamas religinis lavinimasis. Netrukus tas mūsų būrelis iširo, nes baigusios mokslą abiturientės išsiskirstė. 1955 m. brandos atestatą gavau ir aš. Bet po metų to būrelio vadovė Gražina (taip konspiracijos sumetimais vadinome Stasę Sinkevičiūtę) Vilijampolės bažnyčioje „atrado" jauną drąsiai bei aktualiai kalbantį pamokslininką ir nuostabų nuodėmklausį kunigą Juozą Zdebskį.

1957 m. jį perkėlus vikarauti į Įgulą, mes nusekėme iš paskos sekmadieniais klausytis jo pamokslų. Per Sumą Katedroje išklausydavome kan. J. Stankevičiaus pamokslų, o papildomai būdavo kun. Zdebskio (kurį praminėme „Absoliutine idėja") pamokslų ciklai, sakomi per votyvą ar vakarines pamaldas. Jis kalbėdavo apie Dievo buvimą, apie žmogaus temperamento tipus, jų išugdymą į charakterį, apie žmonių tarpusavio santykius, apie vyro ir moters psichologinius ypatumus. Bet svarbiausia – apie meilę: ne tik Dievui, bet ir tą pasaulietinę, jaunimui tokią aktualią meilę... Pamokslai atsakydavo į daugelį mums iškylančių klausimų ir visokių neaiškumų. Eiliniams žmonėms katali-

kiškos literatūros nebuvo beveik jokios. Kun. Juozas buvo pirmasis ir vienintelis tuo metu mūsų sutiktas kunigas, nepagailėjęs savo laiko prie klausyklos ar šalia jos pasigilinti ir padėti išsiaiškinti mums iškylančių problemų, nepabijojęs skolinti religinio turinio knygų.

Nepamirštamą įspūdį paliko iš kun. Juozo gauta pirmoji tokio pobūdžio ir aktualumo mašinraščiu dauginta knyga „Organiškoji askezė" (be autoriaus pavardės). Atradimų džiaugsmo apimta, neatsitraukdama ją perskaičiau per dvi paras, paskui daviau kitoms. Negalėjau tverti kailyje: kaip gaila, kad tik vienas egzempliorius! Nors imk ir perrašyk ranka...

Kartą į svečius pasikvietė mane „Spalio" fabriko bibliotekos vedėja sesuo pranciškonė Benvenuta Ada Urbonaitė, dar nuo gimnazijos laikų globojusi aktyviausias mūsų būrelio skaitytojas. Ji leido man pabandyti spausdinti rašomąja mašinėle. Per keliskart išmokau barbenti vienu pirštu.

Kun. Juozas per tą laiką jau buvo perkeltas į Šakius. Mes jį retkarčiais ten aplankydavom. Kartą jis paklausė, gal pažįstu mašininkę, kuri galėtų skubiai perrašyti trumpam jo pasiskolintą Antano Maceinos „Jobo dramą". Užsienyje spausdintos knygos egzempliorius! Ses. Benvenuta entuziastingai ėmėsi darbo: ji spausdindavo, o kad būtų greičiau, mudvi su Gražina pakaitomis jai diktuodavome. Knyga buvo išspausdinta bene per savaitę – turint galvoje tuometines sąlygas, galima sakyti, rekordiniu greičiu. Toliau, jau ne taip skubant, kun. Juozo užsakymu spausdinome Antano Maceinos knygas „Didysis inkvizitorius", „Niekšybės paslaptis", taip pat ir kitų autorių (dažniausiai – anonimų) knygas.

Bene 1960 m. pabaigoje kun. Juozas pats įsigijo rašomąją mašinėlę. Sužinojęs, kad mano mama prieš karą dirbo mašininke sekretore, kun. Juozas, 1961 m. po sunkios ligos man išėjus akademinių atostogų, parūpino mudviem su mama rašomąją mašinėlę ir atvežė darbo.

Gyvenome Vilijampolėje M. Mažvydo gatvėje mažame dviejų miniatiūrinių kambarėlių namelyje su pereinamu kiemu. Mašinraščio darbui vietos buvo tik kampelyje už krosnies. Vasarą dar nieko, bet žiemą prie įkaitusios krosnies dirbdavome prakaituodamos. Bet prakaitą atpirkdavo tų nuostabių knygų turinys. Rašydavome po 8 ar 10 egzempliorių, kartais ant plono rūkomojo popieriaus. Popieriaus ir kalkės gauti buvo problema: parduotuvėse nebūdavo, o jei ir pasirodydavo – atsargumo sumetimais didesnį kiekį pirkti vengta. Popieriaus tiekėju tapo kun. Juozas, kartais jo pasiimti eidavom pas kokią šimtametę senutę ar seseles vienuoles.

Kun. Juozas rūpinosi ir sugedusių mašinėlių taisymu: iš pradžių išsivežđavo taisyti, o vėliau pats išmoko ir pataisydavo vietoje. Taip jis darė ilgus metus. Ir tik po jo mirties supratome, kokia problema tais laikais būdavo pataisyti rašomąją mašinėlę...

Kun. Juozas ne tik organizuodavo knygų spausdinimą platinti, bet mielai naudodavosi jomis kaip vienintele priemone prabilti sielai. Tai matyti iš mūsų šeimos patirties.

Nelaimių ir ligų prislėgta mūsų nedarbinga šeima (tada dar nežinojome, kad namuose ilgus metus garuoja gyvsidabris, atėmęs man sveikatą) sunkiai vertėsi iš vienintelio mamos buhalterės 70 rublių atlyginimo. Mašinraščio darbų užsakymai buvo didžiulė pagalba šiaip taip pragyventi. Taigi mano mama, nors ir nepasižymėjo gilesniu tikėjimu, nepaisydama rizikos ėmėsi šio darbo. Man, suprantama, svarbiau buvo pats religinio žodžio platinimas, o kartu ir proga padėti mamytei susipažinti su knygomis, kurių skaityti nebūtų turėjusi nei laiko, nei noro. Netrukus pajutome šios geradarybės dvasinius vaisius: mano mamytė, anksčiau eidavusi į bažnyčią tik per Kalėdas, Velykas ir kelias didžiąsias šventes, pradėjo ją lankyti kas sekmadienį, taip pat per gegužines, birželines bei rožančiaus pamaldas, praktikuoti pirmuosius mėnesio penktadienius, o vėliau – jei tik galėdavo – ir kasdien priimti Švenčiausiąjį...

1962 m., baigusi medicinos instituto tris kursus, pradėjau dirbti felčere Prienų raj. Mackių felčerių-akušerijos punkte. Rašomoji mašinėlė liko Kaune pas mamą. Ji ir toliau darbavosi kun. Juozui. Jau perrašytas knygas iš Kauno nuveždavau kun. Juozui į Gudelius. Naujus užsakymus mamai dažniausiai atveždavo jis pats...

Kartą vėlų lapkričio vakarą – arti vidurnakčio – išgirdau beldžiant į langą: tai kun. Juozas savo motociklu į Mackius atvežė kažkur gautą rašomąją mašinėlę neribotam laikui naudoti Dievo garbei. Su ta mašinėle Mackiuose išspausdinau kelias puikias knygas. Ir vėliau, jau 1963 m. persikėlusi studijuoti į Vilniaus universitetą, atsivežiau tą mašinėlę. O mano mamytė išsijuosusi darbavosi Kaune. Net tada, kai 1964 m. kun. Juozas metams buvo įkalintas, ji vykdė jo užsakymus per jo patikėtinius: Anelė Pundzienė išspausdintas knygas perduodavo klierikams, o ses. Pranutė Kavaliauskaitė – kitiems kunigams ir skaitytojams.

Grįžęs iš kalėjimo, kun. Juozas suaktyvino savo veiklą: gaudavome spausdinti ir naujesnių knygų. Jo užsakymu išspausdintas knygas veždavau į Leipalingį, o nuo 1966 m. – į Kapčiamiestį. Baigusi universitetą ir 1966 m. pradžio-

je gavusi paskyrimą į Varėnos ligoninę, o po pusmečio pradėjusi dirbti Valkininkų apylinkės ligoninės vyr. gydytoja, suprantama, nebeturėjau laiko pati spausdinti. Rašomąją mašinėlę grąžinau kun. Juozui. 1967 m. mama išėjo į pensiją ir su visa šeima (taip pat ir su rašomąja mašinėle) iš Kauno atsikraustė į Valkininkus. Čia ir toliau uoliai darbavosi iki pat mirties, net pusiau apakusi po glaukomos operacijos.

1966 m. lapkričio mėn. kun. Juozas skiriamas Kapčiamiesčio klebonu. Kaip ir anksčiau, jis rūpinosi visais įmanomais pastoracijos ir apaštalavimo būdais, taip pat ir knygų dauginimu. Atvažiavo kartą į Valkininkus linksmai nusiteikęs, padavė didoką sunkų ryšulį ir tarė:

– Pažiūrėk, sesel, gal kas nors išeis padaryti iš šitos „makulatūros".

Vos jam išvažiavus puoliau žiūrėti, kas čia per makulatūra. Surūšiavau, sukarpiau, išdėsčiau, įrišau – ir išėjo 20 egzempliorių Antano Maceinos knygos „Didžioji padėjėja"! Visai kaip spaustuvėj spausdinta! Tada pirmą kartą pamačiau „Eros" kopijavimo aparatu pagamintą knygą. Negalėjau atsistebėti ir atsidžiaugti. Ilgai nelaukdama, jau kitą vakarą po darbo nuvežiau kun. J. Zdebskiui visą tą lobį...

Įstrigo tas jaunatviškas kunigo Juozo entuziazmas, nesiskaitymas su savo laiku ir poilsiu, su jokiais nepatogumais, jei tik pasitaiko bent menkiausia proga daryti gera. Toks jis išliko atmintyje visam laikui. Dvasiniu vadovavimu ugdydamas mano charakterį, dažnai paguosdavo sakydamas, kad ne tik mano, bet ir jo nuodėmių dauguma – *per excessum*, taigi iš persistengimo. Dažnai primindavo, kad neturiu ribos jausmo, pridurdamas: „Pats iš savo patirties žinau, kaip nelengva jį išsiugdyti..." Ir man didžioji paguoda šiuo atveju buvo kun. Juozo dažnai kartojami Šv. Pranciškaus žodžiai: „Meilės Dievui saikas, mylėti be saiko..."

Tas besaikis troškimas iš meilės Dievui ir žmonėms daryti gera lydėjo kun. Juozą visą gyvenimą. Matyt, tai – ne taip jau dažnai gaunama dovana, nes paprastai jos nesuprasdavo ne tik kagėbistai, bet ir save laikantys tobulais krikščionimis. Ne vienam sunkiai suvokiama buvo kunigo Juozo visa ir visus aprėpianti meilė. Bet jis ryžtingai ėjo per gyvenimą vykdydamas tai, ką suprato kaip savo pareigą ir paskirtį – gal net kaip charizmą, nors taip to ir neįvardydamas.

Viena iš jo pašaukimo sričių tebebuvo spausdinto žodžio veikla. 1962 m. laiške man rašė ir susitikus kalbėjo, kad turi nedrąsią viltį, jog esąs pašauktas rašyti – ne tik religinius moralinius veikalus, bet gal dar labiau – grožinę ka-

talikišką literatūrą, kuri būtų visiems prieinama ir suprantama – net tiems, kuriems neįkandami Antanas Maceina ar – juo labiau – Stasys Šalkauskis. Kun. Juozas rinko savo psichologinių stebėjimų ir turtingos konfesarijaus patirties medžiagą, rašė dienoraštį – kai kuriuose puslapiuose kaip gatavą medžiagą pateikdamas dialogus grožiniam kūriniui. Svajojo parašyti romaną, kuriame per jo matytas žmonių gyvenimo tragedijas būtų parodytas kunigo – dvasios vadovo – vaidmuo įvairių sielų ir šeimų gyvenime, taip pat mąstomosios maldos ir tikėjimo reikšmė ekstremaliomis, kritiškomis situacijomis, apsisprendimų kryžkelėse.

Deja, rašyti nebeliko laiko: visą jį, visas jėgas atėmė aktyvi ir iki kraštutinumo pasiaukojama tarnystė Dievui per žmones. Apaštalavimo darbuose ir toliau vieną iš svarbiausių vietų užėmė veikla spaudos baruose: neturėdamas galimybių pats rimčiau prisėsti prie rašomojo stalo, visais įmanomais būdais stengėsi organizuoti nelegalios spaudos rengimą ir platinimą.

1973 m., paprašyta tėvo Juozo Grigaičio MIC, ėmiau tvarkyti jo raštus. Kadangi kun. Juozas tuo metu buvo sunkiai pasiekiamas, keliskart pasinaudojau proga ir su tėvu Grigaičiu išsiaiškinau man rūpimus vidinio gyvenimo klausimus. Sutikusi kun. Juozą, pasisakiau. Atsimenu, kaip kun. Juozas nudžiugo ir išreiškė didžiausią pagarbą savo buvusiam seminarijos laikų dvasios vadovui:

– Sesel, tikra Dievo malonė, kad turi progą pabendrauti su tokiu žmogumi kaip prof. J. Grigaitis. Tai didelė laimė. Tik žinok, kad ir mes, kunigai, nedrįstame jo trukdyti smulkmenomis. Brangink jo laiką. Pasiruošk ir susiplanuok iš anksto svarstytinus klausimus. Stenkis pasinaudoti jo dvasiniu vadovavimu. Žinok, kad tai viena šviesiausių mūsų tautos asmenybių!

Nors anksčiau buvo minėjęs, bet dabar kun. Juozas smulkiau papasakojo, kokią lemiamą reikšmę jo kunigystei ir apsisprendimui bei tolesniam gyvenimui turėjo tėvas J. Grigaitis.

Palaimingu tėvo Grigaičio dvasiniu vadovavimu naudojausi iki pat jo mirties 1974 m. liepos 24 d. Iš tiesų tai buvo didelė Dievo malonės dovana – tarsi papildymas kun. Juozo Zdebskio padėtų dvasinio gyvenimo pagrindų.

Kun. Juozas domėjosi ne tik mūsų šeimos reikalais, bet ir mano dvasiniu gyvenimu. Taip jau buvo (ir gal ne tik mano gyvenime), kad tik kun. Juozas Zdebskis vienintelis buvo toks, kuriam nebuvo jokių problemų ar net gyvenimiškų smulkmenų, kuriomis nedrįstum jo trukdyti. Jis taip nuoširdžiai įsijausdavo į visus artimo reikalus, problemas, bėdas, o ypač nelaimes, kad kal-

bantįjį suprasdavo iš pusės žodžio. Tai buvo vienas iš nedaugelio mano gyvenime sutiktų žmonių, kuris pats neprašomas pastebėdavo esąs reikalingas suteikti kokią nors pagalbą.

Kai dėl ligos nebepajėgiau dirbti gydytoja ir namie sėdėdama vėl pradėjau spausdinti, kartą atvykęs kun. Juozas pastebėjo, kaip man sunku rašyti mechanine mašinėle polineurito pažeistais pirštais. Neprašomas jis parūpino elektrinę „Optimą". Ilgainiui Valkininkuose įsigijome dvi mašinėles, kurios dirbo visu pajėgumu, kartais po 14 – 16 valandų per parą...

Negaliu nepaminėti ir kun. J. Zdebskio kaip ligonių globėjo geradarybių, susijusių su mano ligų kryžiaus malone. Dar dirbant Valkininkuose gydytoja man prasidėjo labai stiprių skausmų priepuoliai, kurių metu krisdavo kraujospūdis iki neišmatuojamo – net netekdavau sąmonės. Vieno tokio priepuolio metu pasitaikė, kad pro šalį važiuodamas su savo mašina užsuko kun. Juozas. Išvydęs mano būklę, ilgai nelaukęs kunigas nuvežė mane iš Valkininkų į Vilnių ir pasirūpino, kad būčiau paguldyta į ligoninę.

Ligoninėse tapau nuolatinė pacientė. Nuo 1978 m. jau nebepajėgiau dirbti gydytojos darbo ir, gavusi II invalidumo grupę, išėjau į pensiją būdama 41 metų.

Ir dabar Tėvelis manęs neužmiršo. Kažkokia nesuvokiama nuojauta jis tarsi pajusdavo, kada labiausiai reikalinga pagalba. Dvasios vadas buvo jau ne jis, jau ir prašyti pagalbos būčiau turėjusi ką. Tačiau – prašyti... Net dabar nesuprantu, ar prašyti nedrįsau, ar gal puikybė neleido...

O kun. Juozo niekada nereikėdavo prašyti: jis pats pamatydavo, pats suprasdavo, pats pasiūlydavo patarnavimą – dvasinį ar kokį kasdienį buitinį. Ir niekada neatrodė, kad jam kas būtų buvę sunku, kad neturėtų laiko, kad būtų buvęs be reikalo varginamas...

Atsimenu, kartą po mano operacijos, kai kun. Juozas, užsukęs pas mamytę į Valkininkus, pasisiūlė parvežti mane iš Vilniaus, o mama nedrąsiai pradėjo atsisakinėti, teisindamasi, kad mums nepatogu kunigą varginti ir trukdyti, kun. Juozas labai rimtu veidu atsakė:

– Ponia, juk nekrikščioniška yra neduoti progos padaryti gerą darbą! Tai tikriausiai puikybė neleidžia nusižeminti ir priimti paslaugą iš kito...

Taip ir vežiojo (gal keliolika kartų) į ligoninę ar iš ligoninės, ne tik po operacijos, bet ir dėl ligos nebepaeinančią... Ir net į Šiluvą į Šilines buvau 1979 m. jo nuvežta su kitomis „klipatėlėmis"... Teatlygina jam Viešpats amžinosiomis gėrybėmis...

Tiesa, užvažiuodamas niekada neužtrukdavo ilgiau kaip pusvalandį. Tačiau jau nebereikėdavo ilgų kalbų, – atrodė, kad jis ne tik viską žino, bet ir kažkaip neišaiškinamai tuoj pat supranta net neprasitarus. Dabar turėjau progos pastebėti, kad labiau išryškėjo toji Tėvelio savybė, kurią jis vadino telepatija...

Nuo 1982 m. rudens trejus metus išgulėjau neišeidama iš kambario, beveik nesikeldama iš lovos. Tos sunkios ligos pradžioje sąlygos taip susiklostė, kad gyvenau viena – taigi beveik dvejus metus taip ir išgulėjau viena. Tiesa, nebuvau apleista. Tačiau tikrąją mano sveikatos padėtį, matyt, suprato ir žinojo tik Tėvelis, nors ir jam (kaip ir kitiems) nesiskundžiau. Bet ir čia – jis tarsi pajusdavo be žodžių...

Atsimenu, kartą labai blogai pasijutau. Atrodė, kad mirtis čia pat: išpylė šaltas prakaitas, apėmė silpnumas, sutriko širdies veikla, netekau sąmonės... Nežinau, kiek laiko taip išgulėjau. Atsigavusi neturėjau jėgų ne tik pajudėti, bet ir atsimerkti... Išgirdau rakinant duris – įėjo Tėvelis (jis turėjo buto raktus). Dar man sunku buvo kalbėti, bet Tėvelis be žodžių viską suprato. Paklausė, ar esu pasirengusi mirčiai. Trumpai priminė, kad nepamiršČiau jungti visus skausmus ir kančias, gyvenimą ir mirtį su Kristaus, mirštančio ant kryžiaus, Auka. Paklausė, gal norėčiau, kad pakviestų artimuosius. Bet man norėjosi likti vienai su Viešpačiu: atlaikęs Mišias, Tėvelis paliko Švenčiausiąjį... Tąkart atsigavau.

Tėvelis lankydavo ir vėliau – namuose ir ligoninėse, Vilniuje ir Valkininkuose. Man gyvenant Vilniuje, dažnai trumpam užsukdavo važiuodamas į kurią misijų kelionę ar lankyti kalinių: prašydavo remti malda, aukoti ligos kryželį. Paprastai keliolikai minučių užsukdavo ir grįždamas: padėkoti už paramą, trumpai papasakoti apie didesnį įspūdį padariusius įvykius.

Tas Tėvelio dėmesys, bejėgio ligonio įtraukimas į savo apaštalavimą suteikė naują prasmę ir mano gyvenimui – padėjo lengviau pakelti ne tik fizines kančias, bet ir tuo metu užgulusią dvasinę sausrą. Jis visados domėjosi, ar esu aprūpinta sakramentais, ar nereikia dvasinių patarnavimų. Kai jau nepajėgdavau išeiti iš kambario, kada galėdamas atvažiavęs atlaikydavo šv. Mišias.

Ne vieni metai mano gyvenime iš tiesų buvo labai sunkūs – tiek fiziškai, tiek dvasiškai, tiek materialiai. Atslinkdavo tikros nevilties valandėlių, kai atrodė, kad esu užmiršta ne tik žmonių, bet ir Dievo. Tada tarsi šviesos spindulėlis toje tamsoje padėdavo mintis, kad yra Tėvelis, kad jis pajunta, kai kryžius tampa nebepakeliamas ir atskuba padėti.

Iš tiesų ne kartą jis sakė, kad turėjęs kitų reikalų, kad buvo bevažiuojąs į kitą Lietuvos pusę, bet staiga pajutęs, jog būtinai reikia aplankyti (kaip tą kartą, kai rado belaukiančią mirties).

Tėvelis ne tik pats atvažiuodavo, bet dažnai atvesdavo aplankyti ligonės ir savo bendrakeleivius. Kartais ištisais mėnesiais tai būdavo vieninteliai lankytojai (išskyrus seseles, besirūpinančias buitiniais ir kitais reikalais)...

Dar po vienos operacijos pradėjau vaikščioti. 1986 m. sausio 27 d. geradariai – kun. Algimantas Keina ir kun. Jonas Boruta – nuvežė mane (pirmą kartą po 4 metų ligos) iš Valkininkų į Marijampolę, į Dievo Tarno Jurgio mirties metinių minėjimą. Ten paskutinį kartą susitikau kun. Juozą. Tuoj po Sumos pamačiau jį šventoriuje, bet jo laukė keletas žmonių, turintys įvairių reikalų.

Prie Dievo Tarno sarkofago melsdamasi laukiau, kada būsiu vežama namo. Atėjo ir kun. Juozas. Trumpai pasimeldęs, iškvietė mane iš bažnyčios. Sustojom ant bažnyčios laiptų:

– Tai, sesel, jau vaikštai? Ačiū Dievui!

Paklausiau, kaip Tėvelį rasti naujoje parapijoje (pas jį nebuvau buvusi nuo 1977 metų). Tėvelis dar paklausė:

– Sesel, ar neišvytum, jei dabar mes atvažiuotume su centrinio šildymo įrengimo meistru? – (Mat prieš Kalėdas aplankęs mus Valkininkuose Tėvelis atkreipė dėmesį, kad namuose šalta, nes blogai šildo sena centrinio šildymo krosnis. Tada pažadėjo atvežti iš Kalvarijos gerą meistrą, kuris buvo sutvarkęs klebonijos šildymą Rudaminoje). Kadangi gyvenome tik iš mano ir mamos pensijų ir namuose pinigų stigo, pasakiau Tėveliui, kad sėdim ant ledo. Į tai jis atsakė: ledus galima ištirpdyti... Dar pasiderėjau, kad dabar žiema – nepatogu bus meistrui dirbti tokiame šaltyje išjungus šildymą: gal geriau būtų palaukti pavasario. Tėvelis atsakė:

– Tai... pavasario dar sulaukti reikia... Taigi atvažiuosim pasitaikius progai, kai tik meistras galės.

O po savaitės, vasario 5 dieną, Tėvelis iškeliavo iš šio pasaulio...

Tačiau jis išliko gyvas. Gyvas ne tik žmonių atmintyje. Jo globa taip aiškiai jaučiama iš Tenai. Jis tiek daug savęs paliko žmonėms – išdalijo visą save! Gal todėl toks gyvas ir taip arti jaučiamas net ir palaidojus kūną.

Valkininkai – Vilnius,
1986 – 1995

Robertas Grigas
Kunigas, Bičiulių sambūrių dalyvis

RAŠAU... IR ŠIRDIS VERKIA

Kunigą Juozą Zdebskį pažinau maždaug nuo 1975-ųjų. Tais metais, kaip ir daugelis dešimtmečių-šešiolikmečių Dzūkijos tikinčių vaikų, įsijungiau į Eucharistijos bičiulių sąjūdį. Tada dar nesuvokiau, kad šio religinio-tautinio atbudimo siela mūsų krašte yra Šlavantų Tėvelis, kaip jį švelniai vadindavome, t.y. kun. Juozas Zdebskis. Rinkdavomės įvairiuose pasauliečių butuose Veisiejuose, Leipalingyje, Kapčiamiestyje, prisidengdami „legaliu" gimtadienių, vardadienių, išleistuvių į kariuomenę pretekstu. Dažnai susitikdavome Šlavantų klebonijoje. Tėvelis taip mokėjo organizuoti tuos mūsų susibūrimus, kad pats neprasikišdavo, likdavo šešėlyje, leisdavo vyresniesiems mūsų draugams, pakviestiems kalbėti buvusiems sąžinės belaisviams. Pirmiausia dalyvaudavome šv. Mišiose, beveik visi priimdavome Komuniją. Tada skirtingais keliais, atskiromis grupelėmis, apsidairydami sugužėdavome į numatytus namus. Slaptumo, galimybės nukentėti, persekiojamo Kristaus, ujamos Tėvynės pojūtis „draudžiamą vaisių" darė dar skanesnį, įdomesnį, o tarp mūsų sukurdavo nepaprasto artimumo, broliškumo nuotaiką. Įsivaizduoju, kad taip turėjo būti pirmųjų krikščionių katakombose. Paskirtame kambaryje šeimininkai ir vietinės bičiulės jau būdavo parengę vaišių stalą. Visi trumpai, bet karštai pasimelsdavome ir sėsdavome užkąsti. Vietoj padėkos maldos kun. Juozas dažnai užgiedodavo savo mėgstamą „Himną Kūrėjui", ir visi iš širdies, kas kaip mokėdamas, traukdavome, svaigdami nuo Visagalybės, tilpusios giesmės žodžiuose:

Tavo Vardas saulėj įrašytas,
jūroj ir viršūnėse kalnų.
Tavo kelias žvaigždėm nusagstytas
ir žiedais žibučių mėlynų...

Tėvelis giedodavo ir dainuodavo savitu balsu, kuriame nebuvo nė trupučio noro „pasirodyti", kaip nors išsiskirti, imponuoti ar perrėkti, o tik kažko-

kia kantri, rami melancholija. Kartais po visų kalbėtojų, visiems išsakius savo įspūdžius, o kartais pradžioje kun. Juozas prabildavo. Kalbėdavo neprimestinai, nedirbtinai, o išsyk visų mintis patraukdavo į gelmę. Niekada jis nesiveržda-vo, nedegdavo troškimu kalbėti, o prašomas – nesibrangindavo. Impulsą duodavo einamieji reikalai (tuo metu prasidėjo verbavimai, tardymai) ar ryškesnės mūsų aplinkos dorovinio ir religinio gyvenimo spragos, ar dienos, susitikimo prasmė (religinė šventė, išleistuvės į armiją ir pan.).

Daugelio iš mūsų karštos galvos ir širdys tuomet virė pasipriešinimo aistra – noru duoti atkirtį religinei ir tautinei priespaudai. Kokiu džiaugsmu ir pasididžiavimu mus jungė ta pogrindžio romantika, tie patylom į užantį dalijami, vos įskaitomi, per kalkę išspausdinti „Kronikos", „Aušros" numeriai! Kokia nuostabia jaunystės sąjunga mus pavertė tos kuklios, pilkos koplytstulpio emblemos, nešiojamos atlapuose! Jos buvo išleistos legaliai ir tik mums pradėjus nešioti kaip Jėzaus draugų ir Lietuvos bičiulių simbolį dingo iš kioskų, buvo pradėtos atiminėti mokyklose. Taigi ūpas formavosi toks, koks visur kyla iš spontaniško maišto prieš smurtinį melą – mums tik duok proklamacijas klijuoti, trispalvę iškelti – uch! „Sūneli, Tėvynė tave šaukia ir vėl bus laisva Lietuva!" – plyšaudavo jaunų gerklių traukiama, švytinčių akių palydima daina.

O Tėvelis šiame kunkuliuojančiame entuziazme įžiūrėjo slypinčius pavojus ir kaip Petras, Kristaus įsakytas, yrė mus į gilumą. Iki šiol stebiuosi, kaip jis mums, vaikams, paaugliams, gebėdavo perteikti sudėtingas teologines mintis...

– Vaikeliai, mes nieko nelaimėsime, kad ir kokia būtų veikla, kokie užmojai, jei nebūsime asmenybės, jei nebus nuoširdžios, nusižeminusios mūsų atgailos, jei nebus bent trumpučio sąžinės tyrimo vakare: „Viešpatie, ar visa gera dariau, ką šiandien padaryti galėjau?"

Kun. Juozo buvimas, jo sielvartingai giedras veidas (primenantis Šv. Joną Bosko) tarsi pripildydavo mūsų sambūrius Šventosios Dvasios, nenusakomos ramybės ir susimąstymo. Klausantis jo, stebino fenomenalus žmonių psichologijos, gyvenimo ir tarybinės – kovos su Dievu ir žmogumi – sistemos pažinimas, lydimas nepaprasto nuolankumo. Jokio savęs iškėlimo, nuopelnų priskyrimo sau.

Su nuostabia pedagogine intuicija kun. Juozas mokė mus pirmiausia tarpusavio meilės Eucharistiniame Jėzuje ir aukingos atgailos dvasios. Tėvelio elgesys mums buvo akivaizdus įkūnijimas to didingo dėsnio, kuris taip paprastai buvo suformuluotas Eucharistijos bičiulių įstatuose:

„Bičiuliai – tai savotiška šeima. Tai vienos idėjos žmonės. Kai kurį nors iš jų ištinka vargas ar reikalas, visi skuba jam padėti malda ar konkrečia pagalba. Kai vienas džiaugiasi – visi džiaugiasi, kai vienas kenčia – visi kančia dalijasi“.

Kun. Juozas ne žodžiu, bet kasdieniu savo elgesiu, bendravimu su mumis rodė, mokė, iliustravo, kaip tai daroma. Mūsų bendrai švenčiamose kunigų, artimųjų vardinėse, gimtadieniuose iškart kreipė mūsų žvilgsnį ne į prabangą ar iškilmingumą, o kur kas giliau – į dvasines dovanas. Jo širdies iniciatyva įsigalėjo prasmingas paprotys: jubiliatui dovanodavome pačių pieštą paveikslą, atviruką, kurio kitoje pusėje surašydavome linkėjimus ir kas ką apsiima, pajėgia paaukoti už sveikinamąjį. Pavyzdžiui, jei būdavo Gavėnia, rašydavome: „Iki Velykų nevalgysiu saldainių ir skirsiu šį susivaldymą Jėzui už Jus“. Ir parašas – koks bičiulis čia ryžtasi. Arba: „Per Adventą nežiūrėsiu televizoriaus ir aukosiu tai už savo draugus“. Ir parašas. Tokių dovanų – kiekvienas pagal savo ydas ar silpnybes, kurias jautė reikiant suvaldyti, pagal savo sielos platumą – prirašydavome, primargindavome dar neįgudusia mokinukų rašysena ištisą piešinio lapą – nuo viršaus iki apačios. Galima įsivaizduoti, kokia maloni staigmena tai būdavo sveikinamam kunigui arba draugui. Tada dar paaugliškam mano užsidegimui, kuris troško kunkuliuojančios veiklos, tai atrodė per smulku, per menka, vaikiška... Tik dabar pradedu suprasti, kaip toli numatė Tėvelis, mokydamas mus mažučių atsižadėjimų atgailos intencija... Daugelis anuometinių vaikų, kurie nuoširdžiai ryždavosi per Gavėnią nevalgyti saldainių, vėliau neištižo ir per saugumo tardymus, nepasiklydo verbuotojų pinklėse, nepasidavė nei baimei, nei neapykantai, kai sėdėjo paras... O kai kurį iš mūsų išskirtinai prispausdavo valstybinio persekiojimo letena, Tėvelis su Bičiuliais, kaip Angelas Sargas, žiūrėk, jau čia. Kristaus įžvalgumu ir išmintimi išanalizuoja padėtį, nuramina tėvus, pataria, kaip laikytis. Ir vėl pasijunti Bažnyčios – nesuskaldomos Uolos – dalelytė, ir vėl tokie menki tau rodosi tie pavojai, kurie iki šiol vertė gūžtis.

– Vaikeliai, kuo daugiau pasaulyje matote blogio, tuo daugiau reikia nekaltos kančios. Tik nekalta kančia ir pažeminimo kančia, paaukota Išganytojo kryžiaus intencija – t.y. kaip pelnyta bausmė už savo, už lietuvių tautos, už pasaulio nuodėmes – gali dar išgelbėti pasaulį.

Aidi tyliame būrelyje susimąstęs, sielvartingai ramus Tėvelio balsas. Laikas tartum sustoja po Kristaus kryžiumi, ir jau visai neatrodo vengtina nelaimė, kad rytoj mokykloje tardys, grasins saugumo komitetais, šaipysis...

Prisimenu, 1980 m., kai dar mokiausi Pedagoginiame institute, buvau sumuštas ir išėjau akademinių atostogų. Patyręs neteisybės savavaliavimą, ne itin linksma nuotaika ilsėjausi namie. Tik kyšt vieną dieną – Tėvelis su Bičiuliais! Jų rankose – kuklios gėlių puokštės, lūpose linkėjimai nesvyruoti kovoje dėl Tiesos ir Meilės, sveikinimo atvirukas... Kurie yra tai patyrę, žino, kaip tokie aplankymai varge sutvirtina dvasią, sujungia su mistiniu Kristaus Kūnu. Ir Tėvelis spėdavo, gebėdavo taip aplankyti kiekvieną persekiojamąjį, verbuojamą Judo darbui, nuskriaustą, nukentėjusįjį... Matydavome ir suprasdavome, kad Kunigas tai daro iš giliausio įsitikinimo ir troškimo nepraeinančios mums laimės.

Kaip gyvą girdžiu jo balsą:

– Tai, vaikeliai, kaip mūsų planai? Ar įvykdysime?

Planai – tai trys Rožančiaus dalys: jei su Tėveliu kur nors važiuodavome, retai nors viena likdavo nesukalbėta. Jis turėjo talentą be didelių įtikinėjimų, vien savo autoritetu, iš pačios dvasios sklindančiu galingu tikėjimu taip paveikti, kad ši ilga malda nenusibosdavo. Vadovauti Rožančiui Tėvelis visada leisdavo vienam iš mūsų, ypač kurį galbūt jausdavo nedažnai tai darant. Sukalbame dalį, užsimezga pokalbis apie einamuosius reikalus, asmenines ir visuomenines bėdas. Tėvelis apibendrina, sujungia mūsų turimus faktus, mūsų jauną įkarštį, padaro įžvalgią išvadą. Nurodo lemiančią Dievo malonės ir Kryžiaus malonės reikšmę, padaro mums rūpimų aktualijų reziumė – ką tai turėtų reikšti krikščioniui, kaip vertinti, kaip laikytis. Ir vėl:

– Tai kiek, vaikeliai, mums dar liko?..

Taip pinasi į ilgą Rožančiaus vėrinį jaunų širdžių siekimai ir problemos. O pabaigus kalbėti tarp mūsų įsivyrauja tokia nepakartojama atmosfera, kad nors sakyk su Šv. Apaštalu Petru: *„Mokytojau, gera mums čia būti! Pastatykime tris palapines...“* Taip Tėvelis mums nesuskaičiuojamą daugybę kartų dovanojo Taboro kalną jau čia, žemėje, niekada neužmiršdamas priminti, kad jo įamžinimui reikės kiekvienam palypėti į savo Golgotą... Dažnai per tokias keliones prie Rožančiaus jungėsi Švč. M. Marijos, Šv. Kazimiero ir Tėvelio mylimos – šventosios Kūdikėlio Jėzaus Teresėlės – litanijos.

Tai atsakymas į kai kurių žmonių priekaištą, kad Tėvelis dažnai vežiodavosi merginas iš mūsų, Bičiulių. Esu liudytojas ir tvirtinu: štai kaip jis mus vežiodavosi! Jeigu ne kun. Juozo auklėjimas, įtaka, tai ir mano paties, ir daugelio Lietuvos jaunuolių gyvenimas tikriausiai būtų nušliužęs daug seklesne, tuštesne vėže... Dalyvaudami Tėvelio atidžiai aukojamose šv. Mišiose, ben-

draudami su juo Bičiulių renginiuose bei kelionėse, vien jo sielvartingai gero veido artumoje, skambant jo balsui, žvelgiant akims, iš kurių švytėjo kažkokia nenusakoma pilnatvė – mes be galo realiai jutome, kad: „*Kur du ar trys susirinks mano vardu, ten ir Aš būsiu tarp jų*".

Prisimenu, kartą kun. Juozas mus, Dzūkijos Bičiulius, vežė iš Veisiejų į Vilkaviškį, kur buvo sutartas Lietuvos tikinčio jaunimo sąskrydis. (Sąskrydį užklupo saugumas ir visus nuvarė tardyti į miliciją, laimei, Tėvelio nesučiupo. Tai buvo 1981 m. balandžio mėnesį.) Važiuojant Tėvelis, kaip paprastai, neleido laiko veltui: davė mums perskaityti raštą, kaip sunaikintas Mergelių kalnas prie Telšių, atkreipė mūsų dėmesį į realią Tautos kankinių pagalbą mūsų dabarčiai. Jis nuolat pabrėždavo:

– Neužmirškime gerųjų mūsų draugų Amžinybėje! Būkime tikri, kad jie gali ir nori mums padėti, ir tik Dievas žino, kiek jie mūsų dabartinę kovą remia ir kokiu laipsniu jie ją laimi. Kreipkimės į juos!

Sukalbėjome Rožančių. Mašinos viduje įsivyravo tokia Taboro ramybė ir gerumas, kad mane visą pervėrė mintis, kurią Tėveliui pasakiau: „Kaip būtų miela, jei, pavyzdžiui, dabar avarija, visi žūname ir susitinkame Viešpaties Rojuje! Ir kaip būtų skaudu, jeigu reikėtų skirtis: kažkam iš mūsų užtrukti skaistykloje ar, neduok Dieve..."

Tokias tobulumo ilgesio mintis žadindavo Tėvelio malda ir artuma. Jis niekad nepravažiuodavo pro bažnyčią rimtai ir mąsliai nepagarbinęs Jėzaus Švenčiausiajame Sakramente, o pro kapines – nesukalbėjęs „Amžiną atilsį".

Jei į mūsų šventes susirinkdavo jaunimo, vaikų, o autobusų iki namų jau nebūdavo, Tėvelis sukišdavo kiek mūsų telpa į savo automobilį ir keletu reisų išvežiodavo visus iki pat durų – į kaimus, į miestelius: iš Šlavantų į Veisiejus, Kapčiamiestį, Leipalingį ir t.t. – nepaisydamas, kad jau vėlus laikas, kad rytoj vėl anksti keltis ir laukia kelionė. Taip jis mums kaip Jėzus Kristus ant altoriaus dalijo savo gyvą kūną ir kraują, savo jėgas, laiką, išteklius, nemigą, pastogę...

Buvo tiesus ir artimiausiems draugams: ne piktai, ne paniekinamai, bet aiškiai, kartais su švelniu humoru nurodydavo, kas negera ir klaidinga. 1985 m. vieno nelegalaus naujametinio mūsų vaidinimo metu nuskambėjo patyčių gaidelės komunizmo ir mirusiųjų jo vadų atžvilgiu. Nors sužavėta publika plojo, Tėvelis čia pat, visiems girdint, padarė pastabą, kad krikščionys privalo saugotis pagiežos net ir persekiotojams, vengti asmenų niekinimo.

Pastebėjęs ką nors iš mūsų laikant save didžiu, per daug griebiantis išorinės veiklos, kun. Juozas dažnai sulaikydavo ir įspėdavo: ar nėra mūsų intencijoje slapto, užmaskuoto noro „būti žmonių garbinamiems"?

Apskritai visoje Bičiulių veikloje didžiausias kun. Juozo rūpestis, atrodo, buvo intencijos grynumas. Ir pamoksluose, ir tiesiogiai jis nuolat primindavo, kad mes, rinkdamiesi į bendras pamaldas, Jonines, sambūrius, nesididžiuotume savimi: štai kokie mes jauni, drąsūs, kiek mūsų daug, ką mes galime! Atvirkščiai, jis visada kreipė širdis, kad pirmiausia atsiprašytume Dievą už tai, ko mes, mūsų tautiečiai, visa žmonija, netesėjome. Tada dėkotume Dievui už tai, ką iš Jo – ne iš savo nuopelnų – turime, ir tik paskui galėtume tyrai džiaugtis Jame. Šis Kunigas visada tarsi nujausdavo, kur yra taikinio centras, ir į jį šaudavo.

Kartą po gražaus sambūrio Šlavantų klebonijoje keliais automobiliais padarėme mažutę ekskursiją po Dzūkiją: aplankėme uždarytą Paveisininkų bažnyčią, nusifotografavome prie jaunimo statyto kryžiaus su užrašu: „Viešpatie, atnaujink mūsų Tėvynės veidą". (Dėl to kryžiaus buvo žiauriai tardytas ir gąsdintas kapčiamiestietis Romas Žibūda.) Galop nusiyrėme valtimis į unikalų Paveisininkų piliakalnį, esantį prie Veisiejo ežero, pusiasalyje. Vasara (1981 m. liepos 5 d.), aplink tik žaluma, dangus ir vandens mėlynė, jauni veidai, jaunystės energija...

Kaip tiksliai kun. Juozas visą tą ūpą nukreipė Dievop! Susėdome aplink jį piliakalnio papėdėje, o jisai mums – konferenciją apie džiaugsmą: kuo turi skirtis krikščionio džiaugsmas nuo pagonio ir kada krikščionis turi teisę ramia sąžine džiaugtis. Vėl tos paprastos gilios tiesos: visų pirma turime Dievą atsiprašyti, paskui Jam dėkoti, suprasti, kad kartais reikia atgailos mintimi atsisakyti ir nedraudžiamo džiaugsmo...

Kaip išmintingai buvo parinkta tema – turbūt vienintelė teisinga. Klausėsi vaikinai, merginos, kurie Jėzaus vardu ir galia kasdien turėdavo pažaboti netvarkingą prigimties šauksmą, įveikti instinktų laisve besidžiaugiančios pagoniškos jaunystės trauką... Tėvelis priminė ir protėvius, kurie ilsisi šiame piliakalnyje, karžygius, kuriems mes daug ką esame skolingi ir kuriuos prisiminti turime pareigą Viešpačiui... Tarsi gera skaidrios rimties dvasia praskriejo virš būrelio, ir jau kitoks ūpas valdė mūsų bendravimą, vyresniųjų akivaizdoje atšlaitėse šokamus liaudies ratelius, entuziastingai dainuojamas lietuviškas dainas. Kun. Juozas susibūrimams uždėdavo tyrąjį Jėzaus Amžinybės antspaudą.

1982 m. gegužės 13 d. buvo mano išleistuvės į kariuomenę. Palydėti į sunkią rekrūto dalią susirinko tikintis jaunimas, Bičiuliai. Leipalingio klebonas, dabar jau amžinatilsį kun. Konstantinas Ambrasas paaukojo šv. Mišias. Kaip visada išlydint vaikinus katalikus į bedievišką kariuomenę, pasakė pritaikytą žodį. Ragino varguose remtis krikščioniškomis ir lietuviškomis vertybėmis, pasitikėti Marijos globa. Po šv. Mišių tėveliai palaimino ir susirinkome mūsų namuose. Išleistuvės buvo katalikiškos, be alkoholinių gėrimų. Sutiko pagerbti mus savo apsilankymu parapijos klebonas, vėliau atvažiavo ir kun. Juozas. Linkėjo ištverti svetimą jungą draugai; dainavome, šokome ratelius, žaidėme liaudies žaidimus.

Kun. Juozas visą laiką buvo greta, savo giedrai skausminga rimtimi įkvėpdamas pasitikėjimą Dievo valia. Naktį už Leipalingio kapinių pastatėme aukštą medinį kryžių su užrašu iš Sibiro lietuvaičių maldaknygės: „Viešpatie, daryk ką nori su manimi, tik pasigailėk mano tautos ir mano mylimųjų". Kun. Juozas jį pašventino, nuoširdžiai pasimeldė kartu su mumis. (Kryžius po kelių savaičių buvo sunaikintas valdžios piktadarių).

Sugrįžę į mūsų kiemą likome užsidarę jo automobilyje su tėveliais ir dar ilgai kalbėjomės mane jaudinančiu karinės priesaikos klausimu. Sakiau, kad sąžinės nekreivindamas jos duoti negalėsiu, o tėveliams tokia mano nuomonė sukėlė didelį nerimą. Kun. Juozas sakė, kad Dievas gali norėti ir šitokio pažeminimo: juk toks moralinis prievartavimas yra baisi kančia. Tačiau pabrėžė, kad sąžinėje reikia ieškoti Apvaizdos valios. Rytą kun. Juozas savo automobiliu nuvežė mus į Lazdijų karinį komisariatą.

Tai tik regimoji jo pastanga būti kartu su kenčiančiaisiais. Kas pasvers neregimąją jos dalį – maldą, šv. Mišių Auką?

Toliau pasakoja mano mama *Anelė Grigienė*:

„Iš pradžių visai negaudavome iš sūnaus laiškų. Sužinojome, kad jis yra mušamas, niekinamas. Tada kun. Juozas dažnai lankydavo mus. Ypač kai būdavo labai sunku, kai kankino nežinia – žiūrėk, ir pasibeldžia su grupele jaunimo 2 – 3 val. nakties, nuramina ir, rodos, kurį laiką lengviau...

Kun. Juozas nujausdavo, kada ką reikia daryti. 1982 m. rugpjūčio pradžioje atvykęs pradėjo kalbėti, kad reikėtų aplankyti Robertą. Aš nustebau:

– Kunige, tai neįmanoma. Šitoks kelias! Be to, jis ten taip skriaudžiamas, kad nedavė priesaikos, tad niekas neleis su juo susitikti.

Kun. Juozas sako: reikia pabandyti. Nors buvo labai sekamas, ryžosi. 1982 m. rugpjūčio 8 d. išvykome į Kazachiją, į Badamą, kur tarnavo Robertas.

Kas supras mano nerimą: o jei sūnaus jau nebėra gyvo?.. Nes paskutiniame laiške – labai suglamžytame, purviname, matyt, rašytame skubant, – parašyta: „Nesijaudinkite, žemė visur ta pati ir šventa, taip įvyks, kaip Viešpats norės". Jei jau šitaip rašo, tikriausiai kažkas baisaus...

Važiuojame iki Vilniaus kun. Juozo automobiliu, kaip visuomet, melsdamiesi. Vilniuje mašiną paliekame aikštelėje. Taksi nuvažiuojame į aerouostą. Įlipame į lėktuvą Tu – 134. Vėl pasimeldžiame. Kun. Juozas snaudžia. O mane kamuoja mintys: jei nerasim, jei neleis susitikti... O gal jau nebėra gyvo... Taip spaudžia širdį. Rodos, ir lėktuvas lėtai skrenda... Kad tik greičiau galėčiau pamatyti, sužinoti. Kun. Juozas pramerkia akis, lyg išgirdęs mano mintis ir sako:

– Nesikrimsk, mamyte, viskas bus, kaip Dievas norės.

Pirmą kartą gyvenime sutikau tokį valingą žmogų. Aš, kamuojama baimės ir nežinios, negaliu užmigti. O kun. Juozas pataria:

– Dabar reikia pamiegoti, nes Dievas žino, kada ką pasieksim...

Pagaliau Čimkentas*, o nuo jo iki Badamo apie 50 km. Pasisamdom taksi ir važiuojam.

Širdis daužosi, rodos, plyš krūtinė, kai pagaliau atsiduriame prie žaliai dažytų aukštų vartų. Kiemo viduryje didžiulė penkiakampė žvaigždė. Budėtojas klausia, ko norim. Pasakom, pas ką atvažiavome, ar toks čia yra? Atsako, kad yra. Dėkui Dievui! Budėtojas įspėja, kad čia dabar siaučia dizenterija.

Matyti, kad viršininkams nemalonus mūsų vizitas. Bet aš atkakliai prašau parodyti, kur sūnus. Kunigą Juozą jie palaikė Roberto tėvu: dokumentų netikrino, o mes nutylėjome. Taigi ir „tėvas" griežtokai paklausė, kur sūnus. Viršininkai sunerimę delsia, bet galop pasako, kad sūnus ligoninėje Kzyl Ordoj, už 400 km. Juozas rūsčia veido išraiška klausia, ar galime aplankyti jį ligoninėje. Viršininkas, matyti, sunerimęs, kodėl mes iš taip toli atvažiavome, ir nežino, kaip pasielgti. Pareiškia, kad, jei gydytojai leis, tai galėsime aplankyti. Bet pataria nevažiuoti: nieko baisaus nėra, pasveiks.

Man nelieka vilties. Apima baisus skausmas, kad sūnaus tikrai nėra gyvo. O kun. Juozas ramina, kad rasim... Štai kaip jis jautė momentą, kada reikia vykti pas Robertą – pačią kritiškiausią valandą, kai jo gyvybei grėsė pavojus...

Naktis. Autobuso nėra, tik pravažiuojantis traukinys, bet į jį bilietų iš anksto neparduoda. Man atrodo beviltiška. O kun. Juozas, kaip visada, sako:

– Pasimelskim ir laukim. Svarbu, kad traukinys čia sustoja.

* Dabar: Šymkentas.

Atvažiavo. Mes su krepšiais prieinam prie vieno vagono. Palydovė be bilietų neleidžia. Prie antro – taip pat. Prie trečio vagono durų nieko nėra. Įlipame. Kun. Juozas sako, kad reikia eiti kuo toliau nuo durų: svarbu, kad traukinys pajudėtų. Aš drebu iš baimės: mes be bilietų, kas bus? O kun. Juozas šypsosi.

Dar traukiniui nepajudėjus, atskuba palydovė ir pradeda šaukti: „Kas jūs tokie? Greit išlipkit!" Kun. Juozas lėtai eina prie toli esančių durų. Man rodo, kad neskubėčiau, o palydovei aiškina, kad mes iš kosmoso. Palydovė pakviečia milicininkus, bet traukinys jau važiuoja. Milicininkai labai mandagūs, patikrina dokumentus. Kun. Juozas paaiškina, kur mes važiuojam. Jiems atrodo, kad mes užsieniečiai. Kunigas tai patvirtina, ir riedam toliau. Vėl rožančius rankose.

Apie pietus pasiekiame Kzyl Ordą. Susirandame infekcinę ligoninę. Aš, kaip medikė, be leidimo nenoriu eiti į skyrių, o kun. Juozas užlipa į antrą aukštą... Robertas palatoje intuityviai atsisuka į duris ir, kaip vėliau pats pasakojo, lyg sapne pamato kun. Juozą...

Susirandame skyriaus vedėją – labai maloni rusė, bet aiškina, kad infekcinėmis ligomis sergančiųjų išleisti negali. Sakau, kad pati esu medikė ir elgsimės pagal visas taisykles. Išleidžia. Infekcinio skyriaus seselė sutinka mus priglausti savo bute. Po gero pusvalandžio mes jau visi kartu mažame iš molio drėbto namelio kambaryje, netoli ligoninės. Robertui tas kelias buvo ilgas ir sunkus, pavargo. Seselė, mus palikusi, išeina į darbą.

Truputį pailsėję, imamės to, kas svarbiausia: išpažintis, šv. Mišios, Komunija. Klūpom abu prieš nuostabų Dievo tarną, kuris į šią dykumą atvežė Kristų. Robertui klūpant per veidą rieda didžiuliai prakaito lašai. Svirduliuoja, nes labai išsekęs, iškankintas, bet meldžiasi, meldžiasi... O aš lūpomis melstis negaliu, tik ašarodama galvoju: „Viešpatie, koks Tu geras! Aš savo maldose prašydavau, kad bent sūnaus kapą turėčiau, o Tu suteikei malonę jį pamatyti gyvą, priglausti prie kenčiančios širdies. Ačiū Tau, Viešpatie, ir Tavo tarnui kun. Juozui!"

Po Mišių padedu nusilpusiam Robertui atsistoti. Viešpatie, niekas nesupras motinos džiaugsmo, o kartu ir skausmo matant tokį savo vaiką! Suspausta širdimi žiūriu į sūnų – atrodo, vien oda ir kaulai – ir galvojau: „Mamos, močiutės, kaip mes augindamos mylim savo vaikus, kaip juos saugojam! O štai ką iš jų padaro nužmoginimo mašina – sovietinė armija!" Vėliau, prisiminusi šį reginį, apraudodavau kiekvieną vaikiną, išeinantį į kariuomenę. Ypač

gaila būdavo motinų, nes jos nežinojo, į kokį pragarą pateks sūnus – ar ištvers, ar bus parvežtas cinkuotame karste...

Sėdame valgyti. Pasimeldžiame, kun. Juozas palaimina mūsų stalą ir sako:

– Pamatysite, kaip greitai Robertas atgaus jėgas!

Kun. Juozas trumpam mane palieka su sūnumi pasikalbėti, o pats išeina į kiemą ir su rožančiumi rankose meldžiasi.

Nežinojau nuo ko pradėti. Atrodė, įvyko stebuklas. Valandos virto minutėmis. Atsisveikinimo valanda artėjo. Kaip norėčiau likti čia, šalia sūnaus, ir padėti jam nešti tą sunkią naštą. Bet tai neįmanoma...

Kun. Juozo prašymu Robertas, nieko neslėpdamas, papasakojo viską, kas jam nutiko, nes gal ir pats nemanė, kad grįš į Tėvynę gyvas ir sveikas.

Kun. Juozas visą laiką stebėjo mus abu ir gebėjo taip psichologiškai paveikti, kad atsiskyrimas nebūtų toks tragiškas. Kiekvienose Mišiose pamokslėlis, kuris paveiktų net kiečiausią širdį, nuramintų sunkiausiai kenčiantį, – tai priminimas kančios, aukos prasmės, priminimas apie kenčiantį Kristų ant kryžiaus ir Motiną po kryžiumi.

– Jei Dievas su mumis, tai kas prieš mus?..

Pastebėjęs mano ašaras, ramina:

– Mamyte, savo skausmą, kančią aukok už tuos, kurie kankina tavo sūnų. O dabar sukalbam dalį Rožančiaus...

Štai kas davė jėgų sūnui ir man ištverti, nepalūžti. Pasitikėjimas, atsidavimas Dievo Valiai, kančios prasmė stiprino tada ir dabar. Sunkiomis gyvenimo valandomis prisimenu kun. Juozo žodžius: „Leisk, Viešpatie, kas man sunku, pakelt taip, kaip Tu ant kryžiaus...“

Ši kun. Juozo sėjama gėrio sėkla dygo ne tik Lietuvoje, bet ir taigoje, Altajuje, Sibire ir daug kur. Nerasi su kunigu Juozu bendravusio žmogaus, kuris nesivadovautų jo patarimais įvairiose situacijose“, – taip baigė pasakojimą apie aną įvykį mano mamytė.

Tada per mano išpažintį kun. Juozas paklausė:

– Ar sutinki atleisti visiems, kurie tave kankino, suvienyti visa, kas buvo ir bus sunku, su Jėzaus kryžiumi – kaip atgailą ne tik už tą blogį, kurį tau kiti darė, bet ir už tą, kurį pats kitiems esi padaręs, taip pat už keturių milijardų gyvųjų ir visų skaistykloje esančių nuodėmes?

Pajutau džiaugsmą, kad galiu sutikti, ir pasakiau:

– Taip, Tėveli! – Juk Jėzus per savo ištikimuosius parodė man tokį gailestingumą: surado ir aplankė čia, svetimybėje, ligoje, nelaisvėje – kaip galėčiau pats kitiems neatleisti!..

Kun. Juozo klausimo paskatintas, atleidimo ženklan dalį namiškių lauktuvių atidėjau į siuntinį, kurį pasiuntėme Badamo darbo bataliono seržanto Safariano vardu pirmajam būriui. Nuo šio būrio vyrukų gaudavau nemažai pylos. Tačiau dabar Viešpaties ir Tėvelio gerumas ištirpdė nuoskaudos ledus – liko tik noras pasidalyti savo laime ir parodyti, kad linkiu jiems vien gero...

Tėvelis nepumpavo savo patirties, išminties, – leido iki valiai pabūti su mama, išsikalbėti. Jau vien savo buvimu, ta iš vidaus trykštančia ramybe ir harmonija jis įkvėpdavo pasitikintį Dievo artumo pajautimą, keliais žodžiais ar taiklia užuomina primindavo namų ir mūsų Bičiulių sambūrių jaukumą. Į kuklų namelį ant Syrdarjos kranto jis tarsi atkėlė gabalėlį Lietuvos – tapo ramu, tvirta ir patikima. Kai rugpjūčio 12 d. atsisveikinant negalėjau sulaikyti ašarų, Tėvelis griežtokai priminė vyrišką ambiciją – matyt, nenorėjo, kad graudinčiau mamą.

Antrą kartą kun. Juozas su mamyte mane aplankė 1984 m. sausio 11–12 d. jau pačiame Badame, kur buvau perkeltas po ligos. Karininkai nesutiko išleisti į Čimkento viešbutį, todėl įsiprašėme leisti pernakvoti dalinio medicinos sesers šeimoje. Iš ryto, nors ir su baime, seselė leido paaukoti šv. Mišias. Atlikau išpažintį, pasistiprinau šv. Komunija. Buvo pats laikas, nes seselės vyras, dirbąs dalinio virtuvės viršininku, ėmė primygtinai reikalauti, kad išsinešdintume. Greičiausiai tai jam buvo įsakyta „iš aukščiau".

– Matote, kokia žmogaus psichologija, – aiškino Tėvelis, – moters, seselės prigimtis nepajėgė mūsų išvaryti, tai atsiuntė savo vyrą...

Mano mamytė pasakojo, kad vieną dieną, grįžtant po mano aplankymo, aerouoste, laukiant lėktuvo (bilietus jau turėjo), kun. Juozas užmigo. O ji, skausmo suspausta širdimi, kad nežinomybėje paliko sūnų, dairėsi į tą įvairiaspalvę minią, kurioje buvo daug uniformuotųjų.

„Girdžiu, – sako ji, – lyg šaukia kažkas kun. Juozą pavarde. Tuoj pat jį pažadinu ir pasakau ką girdėjau. Kun. Juozas nusišypsojęs ramina:

– Čia nervinė įtampa ir baimė kankina, nusiraminkite.

Jei šiandien pamatyčiau tokį sūnų, kaip tada, numirčiau iš sielvarto. O tuo laiku šalia buvo kun. Juozas, kuris stiprino dvasiškai, kelionėms rengė mane psichologiškai.

Sužinojome, kad su Robertu ruošiamasi morališkai ir fiziškai susidoroti. Kun. Juozas pareiškė: dabar jį išgelbėti gali tik viešumas. O aš to nepaprastai bijojau...

Po kiek laiko išgirstame per Vatikano radiją kalbant apie mūsų sūnų, jo persekiojimus, kankinimus. Viešpatie, tai viskas – susijaudinusi laužiau sau rankas, dabar tai tikrai sūnaus nebematysiu...

Naktį, kaip dažnai mėgdavo, atvyko kun. Juozas nuraminti, kad nesikrimstume: dabar jie nebedrįs sunaikinti Roberto, nes apie jį sužinojo visas pasaulis!

Taigi kun. Juozo nuoširdumas, globa apsiautė mus, kai mums buvo labai sunku ir liūdna. Nuolat lankė, guodė, drąsino mus ne tik kun. Juozas, bet ir Eucharistijos bičiuliai, taip pat laiškai iš visai nepažįstamų žmonių su dvasinės ramybės, stiprybės linkėjimais. Atrodė, kad visa Lietuva suklupusi maldai už mūsų sūnų ir visus rekrūtus. Dėkui Dievui ir kunigui Juozui už mūsų sūnaus ir daugelio jaunuolių apsaugojimą nuo mirties.

Pas sūnų Robertą Kazachijoje su kun. Juozu buvau nuvykusi tris kartus ir visada pastebėjau nenusakomą jo gebėjimą paveikti žmones. Viršininkai, kurie iš pradžių pasirodydavo tokie visa galintys, nieko nebijantys, po pokalbio su kunigu tapdavo lyg mažesni, kažko išsigandę... Štai ką gali Tiesa!

– Darant gerus darbus negalimų dalykų nebūna, – sakydavo kun. Juozas.

Paskutinį kartą į Kazachiją pas sūnų su kun. Juozu važiavau 1984 m. gegužę. Nors padėtis jau buvo pagerėjusi, bet kun. Juozas jautė, kad tarnybos pabaigoje ypač bus norima Robertą palaužti. Todėl jam būtina mūsų moralinė ir dvasinė parama. Be to, nebuvo aišku, kas jam bus padaryta pasibaigus tarnybos laikui. Nes lankantis antrą kartą viršininkas man aiškino, kad jei Robertas priesaikos nepriims, jis bus pasiųstas į Afganistaną, o iš ten – neaišku, ar sugrįš. Kun. Juozas jam atsakė, kad mums, katalikams, mirtis nebaisi: svarbu, už ką numirsi. Sūnus buvo ramus, šypsojosi, o man buvo labai baisu išgirdus žodį „Afganistanas". Bet baimės irgi neparodžiau, nes mačiau, kad viršininkas stebi, kaip į tai reaguosime...

Tą kartą nuvykus, iš kariuomenės teritorijos mums nebuvo leista išeiti. Apsistojome šalia kareivinių pas civilius darbuotojus. Naktį kun. Juozas atlaikė šv. Mišias ir suteikė rekrūtui sakramentus.

Rytojaus dieną vaikščiojome po Badamo dykumą. Kun. Juozas su Robertu norėjo pasikalbėti be manęs ir dykuma nuėjo tolyn. Man buvo sunku, kad greitai vėl reiks skirtis. Bet dėkojau Dievui ir kun. Juozui, kad vėl pamačiau

savo vaiką. Nežinau, ką kun. Juozas su Robertu vaikščiodami taip ilgai kalbėjo. Bet atsisveikinant sūnus buvo linksmas, ramus. Ir aš tvardžiausi, neparodžiau ašarų.

Atėjo vidudienis. Nakčiai Robertui reikėjo eiti į darbą. Kitą dieną dar būtume galėję pabūti su juo. Bet kun. Juozas kažkodėl nutarė, kad, nieko viršininkams nesakius, reikia dingti. Vėliau Robertas rašė, jog viršininkai buvo nepatenkinti, kad be jų žinios išvažiavome. Juolab kad dar visą dieną būtume galėję pabūti. Kun. Juozas važiuojant juokavo:

– Jie dabar suks galvas, kodėl taip pasielgėme. O jei būtume laukę rytojaus, jie būtų ką nors sugalvoję.

Birželio pabaigoje Robertas sugrįžo namo. Dėkui Dievui, Eucharistijos Bičiuliams, Lietuvos žmonėms, kurie meldėsi už jį. Nuoširdžiausiai ačiū Dievo tarnui kun. Juozui, vyskupui Sigitui Tamkevičiui, kad turime sūnų gyvą. Dėl kunigų Juozo Zdebskio, Sigito Tamkevičiaus, Roko Puzono įtakos mūsų sūnus tapo kunigu", – taip baigė savo pasakojimą mano mamytė Anelė Grigienė.

Kai 1984 m. birželio 1 d. sugrįžau namo iš dvimetės nelaisvės armijoje, pirmasis iš pažįstamų mane aplankė kun. Juozas. Atvyko vieną pavakarę su gėlėmis ir... su Bičiuliais. Taip jis suskubdavo pasiekti visus mūsiškius, kurių gyvenime jo jautri siela nujausdavo artėjant kažkokią sprendimo ribą, brėstant permainoms. Jo krikščioniškas subtilumas nutrindavo bet kokio nepasitikėjimo užtvaras: tardamasis su kun. Juozu, būdavau atviras kaip Viešpačiui Dievui sąžinės tyrimo metu. Svarstydami pašaukimo klausimą, su kun. Juozu valandų valandas vaikščiodavome Leipalingio pušynėliuose, kapinėse. Laikas neprailgdavo, tarsi priartėjus prie mylinčios Dievo Amžinybės.

Kai sužinojome, kad laikraštyje „Kovinė vėliava" išspausdinta melaginga žinutė, esą armijoje aš pakeitęs pažiūras, vėl atvyko jisai – kun. Juozas – ir tarėmės, kaip reikėtų taikliausiai reaguoti. Sužinojome, kad saugumiečiai šį falsifikatą kaišioja tardomiesiems kaip mano „atsivertimo" įrodymą. Tėvelio Juozo nuomone, šmeižtą turėčiau demaskuoti. Ir ne dėl savęs, ne siekdamas išsiteisinti visuomenei, o kad nebūtų klaidinamos mažutėlių sąžinės. Jo manymu, panašiais atvejais tai vienintelė teisinga laikysena.

Bičiuliams paprastai jis kartodavo:

– Kiekvienas nusikaltėlis drąsus, kol jisai tikisi paslėpti savo juodus darbus. Mūsų sąlygomis terorą gali pristabdyti tiktai jo viešas paskelbimas. Viešuma, tik viešuma!

Ypač šį neklaidingą metodą kun. Juozas patardavo saugumo verbuojamiems jaunuoliams, paaugliams:

– Žinokite, jus ramybėje paliks tik tada, kai bus tikri, kad jų kėslai, įkalbinėjimai, pažadai būtinai iškils į dienos šviesą. Todėl tardymų metu sakykite, kad viską išsipasakosite tėveliams, draugams. Ir taip darykite. Tai vienintelis būdas išsipainioti iš jų pinklių.

Sužavėtas šio paprasto dėsnio tiesos ir norėdamas, kad tikintieji ir tautiečiai nebūtų apgaudinėjami, 1984 m. vasarą parašiau „Kovinės vėliavos" redakcijai „Atvirą laišką". Laiškas pateko į pogrindžio spaudą ir Vatikano radijo bangomis pasiekė Tėvynę. Nežinojau, kas laukia už neteisybės paneigimą. Tačiau guodė kun. Juozo mintis:

– Jei Dievas ką pašaukia aukai, tai duoda ir jėgų nuo jos nepabėgti.

Įstrigo atmintin, kad šitos taisyklės – rūpintis pirmiausia ne savo, o kitų gerove – Tėvelis išpažintyje ir šalia išpažinties skatino laikytis ir kitose gyvenimo srityse.

Mūsų veikloje susitikdavo vaikinai ir merginos. Bendri idealai, bendras darbas ir rizika neišvengiamai vedė į artimą draugystę. Kaip ją išsaugoti krikščioniškųjų idealų aukštumoje, išvengti nepageidautino familiarumo? Į klausimą, ar tarp Bičiulių leistini bučiniai bei glėbesčiavimasis susitikus ar išsiskiriant, kun. Juozas atsakydavo, kad net tada, jei savyje nejaustume nešvarių pagundų, jei tenorėtume išreikšti draugiškumą, mes nežinome, kokią jausmų audrą tai gali sukelti kitam žmogui. Taigi jis patardavo, rūpinantis vienas kito sielos gerove, vengti jausmingumo. Pabrėždavo mintį, kad ne fizinis artumas suartina ar išskiria žmones.

– Jaunuoliai, pažįstami su kryžiaus paslaptimi, verčiau pakels susivaldymo kančią ir nesutiks nė krisleliu užteršti mylimojo sielos, – mokė kun. Juozas.

Kiekvieną susitikimą su žmonėmis, šventinius susirinkimus, bendrus pietus jis panaudodavo neįkyriai, švelniai blaivumo ir pamaldumo paskatai. Abstinencijos idėją remdavo ne dėl kokio išskaičiavimo, o dėl aukojimosi Tėvynės labui.

– Kadangi tautoje yra didžiulis polinkis į savižudišką girtavimą, reikia žmonių, kurie laisvai sutiktų aukoti Dievui visišką blaivybę, kad būtų atkurta pusiausvyra, kad būtų padaryta atgaila.

Išdrįsusiems taip pasiryžti kun. Juozas įsegdavo Nepriklausomybės metų ženkliuką – auksinę monstranciją vynuogių kekių fone.

Kartais, kai Šlavantų klebonijoje prie stalo susėsdavo šauni jauna kompanija – kas su blaivininkų ženkliuku, kas su Vyčiu, kas su Rūpintojėliu atlape, – kun. Juozas švelniai šypteldavo:

– Jūs tik žiūrėkit, kiek čia įvairių partijų susirinko!..

Prie stalo, prie darbo ar keliaujant natūraliai kylančias kalbas kun. Juozas vairuodavo į dvasios gelmę. Neprisimenu, kad jis kada būtų nutraukęs kitą sakinio viduryje, puolęs karštai įrodinėti, neigti, tvirtinti. Paprastai jis susitelkęs klausydavosi ir stebėdavo pašnekovą – vos pastebimas šypsnys klajodavo veide. Atsiradus tylos properšai, iš lengvo įterpdavo vieną kitą ramų sakinį – pavyzdį, prisiminimą iš gyvenimo. Tai būdavo mąstymą įskelianti kibirkštėlė iš pastoracinės ar gyvenimiškos, linksmos ar skaudžios kun. Juozo patirties.

1985-uosius metus sutikome Bičiulių būrelyje, pasikvietę kun. Juozą. Jo siūlymu Naujųjų slenkstį peržengėme bažnyčioje, Tėveliui aukojant šv. Mišias. Paskui sugužėjome į pastogę ir paslaptingoje žvakių šviesoje klausėmės Kunigo. Kaip visuomet, jis pabrėžė Švenčiausiojo Sakramento ir Juo pasitikinčių žmonių reikšmę likiminėje Tautos kovoje. Ragino jungti gyvenimo sunkumus su Jėzaus kryžiumi. „Nes kaip šv. Mišių Auka yra Jėzaus atperkamosios Aukos sudabartinimas nekruvinu būdu, taip Pakylėjimo metu mes keletą minučių stovime po Jėzaus kryžiumi...“ – dažnai kun. Juozo akcentuota mintis. Visa savo siela jis stengėsi įkvėpti mums šv. Mišių vertinimą, pagarbą ir pasitikėjimą iš jų srūvančiomis malonėmis.

Jei kas norėdavo kalbėtis su Tėveliu vienu du, užeidavo į jo kambariuką. Šlavantų klebonijoje tai buvo bene mažiausia kamaraitė – prie sienos sofa, viduryje stalas, pasieniais kuklios viena ant kitos sukrautos knygų lentynos.

Va jos tai seniai kėlė mano nuostabą ir traukė dėmesį. Teologijos, medicinos, mineralogijos, istorijos, pedagogikos, psichologijos veikalai šešiomis kalbomis – lietuvių, vokiečių, prancūzų, anglų, lenkų, rusų. Vertingiausia mūsų ir gretimų tautų klasika. Jau ištisos lentynos naujausios knygnešių eros lobių – kopijuotų, mašinėle spausdintų „draudžiamųjų“ knygų. Ant sienų, etažerių – Jėzaus mokslo, Marijos žemės simboliai – medinis spygliuotos vielos raštu apvyniotas kryžius, arkivyskupo Jurgio portretas, Šv. Agnietės kankinystės paveikslas, Vytis. Už knygų lentynų stiklų – suimtųjų kunigų Alfonso Svarinsko, Sigito Tamkevičiaus, taip pat Vytauto Skuodžio, Nijolės Sadūnaitės, Andriejaus Sacharovo, Aleksandro Solženicyno, kitų žmogaus teisių gynėjų nuotraukos.

Įsiminė virš Tėvelio bibliotekos buvęs paveikslas K. Briulovo „Paskutinė Pompėjos diena“, tapytas kraupiai kontrastuojančiais juodais ir raudonais tonais: išsiveržusio ugnikalnio šėlsme žūvantis pagoniškas antikos miestas. Ir mes gyvename ant krūpsinčio savųjų nuodėmių ugnikalnio. Šis paveikslas, sakydavo Tėvelis, jam primena pragarą.

1985 m. vasario pradžioje sutariau su kun. Roku Puzonu dirbti zakristijonu Kiauklių parapijos bažnyčioje (Širvintų rajone). Kun. Rokas 1984 m. per Kalėdas paskelbė viešą pareiškimą, kuriuo pasmerkė KGB pastangas jį užverbuoti ir atsisakė bendradarbiauti su Bažnyčios ir Tėvynės duobkasiais. Tuo metu kun. Juozas kaip tik buvo perkeltas į Rudaminos parapiją ir Bičiuliai keletą dienų talkino jam persikraustant iš Šlavantų į naująją vietą. Suvežiojus ir įskvirbinus pro duris didžiumą kuklių kun. Juozo rakandėlių, tarp kurių didžiausią dalį sudarė knygos, Tėvelis kartu su kitais pavėžėjo mane iki Kauno. Iš ten planavau vykti į Kiauklius. Atsisveikindamas kunigas Juozas tarė:

– Pasakyk tam nuostabiam berniukui: *unanimes in oratione* [vienminčiai maldoje].

Priešpaskutinį kartą su kun. Juozu susitikome Aušros Vartų koplyčioje Gailestingumo Motinos atlaiduose. Ir kun. Rokas, ir aš turėjome savo problemų (po Vėlinių eisenos į kapines smarkiai atakavo rajono ir aukštesnė valdžia), todėl įkalbinome ir parsivežėme kun. Juozą į Kiauklius. Tikintį mūsų jaunimą brutaliai puolė mokykla. Prašyte prašiau Tėvelį, kad vakarinėse šv. Mišiose pasakytų pamokslą – nulietų iš savo turtingos Dievo malone dvasios vieną kitą lašą bauginamiems, šantažuojamiems mažutėliams.

Jam būdingu sukalbamumu kun. Juozas leidosi įprašomas ir po Evangelijos šv. Mišiose, nuolankiai susikaupęs išėjo prie altoriaus. Į pamaldas buvome spėję sukviesti nemažą būrį vaikų ir jų tėvų.

Kalbėjo Tėvelis ilgai, jam būdingomis temomis:

- kad šv. Mišiose Pakylėjimo metu mes tikrai kelias akimirkas būname po sudabartintu Jėzaus kryžiumi ir ką mums tai reiškia;
- kad tautoje vykstantis „kryžių karas“ moko mus įvertinti kančios reikalingumą dvasiniam Lietuvos atgimimui (Kiaukliuose kaip tik neseniai bedievių pareigūnai buvo vandališkai sunaikinę tris naujus kryžius);
- kad tikintiems vaikinams dera ir yra įmanoma „meilė be rankų“ (t.y. be intymių lipšnumų iki vedybų), ir mūsų sesės turi to reikalauti;
- kad žmogaus gyvenimą keičia ne tai, ką jis sužino, o tai, dėl ko apsisprendžia pakelti kančią.

Po šv. Mišių visi būriu sugrįžome į kleboniją. Kun. Juozas pratęsė pokalbį apie mokyklos kėslus ir kokiais būdais juos sugriauti, apie teisingą tėvų ir vaikų laikyseną persekiojimo metu, pagalbos ieškant Švč. Sakramente, atsiduodant Dievui kaip Jo pašauktai būtybei. Papasakojo šį tą iš savo patirtų įspūdžių per tardymus, susitikimus Lukiškių kalėjime: kaip išklausė vieno mirti nuteisto kalinio išpažinties, kokį džiaugsmą juto jį saugojęs kareivis, įveikęs baimę dėl savo kailio ir leidęs įvykti šitam „nusikaltimui".

Apsėdę kun. Juozo fotelį, nuščiuvę klausėsi mūsų vaikeliai ir jų tėveliai...

Kaip esu dėkingas Dievui, kad prieš kun. Juozo mirtį leido jam šiuos mažutėlius – nors kartą! – savo širdimi pamaitinti!

Mįslingas paskutinis susitikimas su juo – 1986 m. sausio 27 d. Marijampolėje, arkivyskupo Jurgio Matulaičio mirties 59-ųjų metinių minėjime... Meldėme altorių garbės ištikimajam Dievo Tarnui. Po to jaunimas sveikino vyskupą tremtinį Julijoną Steponavičių, atvykusį iš Žagarės užkampio.

Po pamaldų ieškojau progos pasidalyti aktualijomis su kun. Juozu. Tačiau tokių norinčių buvo ne vienas, tai ir tampėme jį, kaip bitės žiedą, besišypsantį, neskubantį, kiekvienas į save, savo reikalais. Pagaliau likome dviese ir, vaikščiodami ištuštėjusiu šventoriumi, dalijomės rūpesčiais. Į vieną man labai svarbų klausimą, kun. Juozas atsakė:

– Kad būtų visiškas nuolankumas Dievo valiai, kol kas abu melskimės ir laukime, kaip Apvaizda patvarkys... Kartu perspėjo kun. Roką ir mane, kad būtume atidūs:

– Jus, – sakė, – saugumui belieka arba teisti, arba stengtis palaužti, arba susidoroti kaip su kunigu Laurinavičiumi...

Kaip tik buvo sužinota apie saugumo intrigas prieš Vilkaviškio vikarą kun. Juozą Klimavičių: įtartinomis aplinkybėmis dingo ką tik pradedančio darbą kunigo magnetofonas, įrašytos kasetės. Vagis milicija greitai surado, tačiau vikarą nei iš šio, nei iš to ėmė lankyti saugumiečiai, reikalauti slaptų pasimatymų ir pan.

Tėvelis nutarė užsukti pas šį pikto jėgų puolamą jauną kunigą. Važiavome ta pati draugija, kuri buvo automobilyje vasario 5-ąją: vairavo Algis Sabaliauskas, šalia, kaip įprasta, sėdėjo kun. Juozas, ant užpakalinių krėslų – Romas Žemaitis, man nepažįstama mergina ir aš. Užsukome pas kun. Juozo seserį, gyvenančią Marijampolėje, užkandome. Tada leidomės į Vilkaviškį. Buvo slidu, pakely matėme bent kelias šalikelėn nuslydusias mašinas. Tėveliui pasiū-

lius „vykdyti planus“ – kalbėti Rožančių, – paprašiau, kad maldai vadovautų minėtoji mergina, bet ji atsakė dar gerai nemokanti – pasiklausysianti mūsų. Iš to supratau, kad Tėvelio draugijoje ji naujokė, nes bent kiek artimesni bičiuliai visi be išimties mokėjo šią maldą. Bet, mums meldžiantis, ir jinai rimtai dalyvavo.

Kunigėlį radome namie. Užlipome į antro aukšto kambarėlį, iš kur dingo jo aparatas. Tėvelis, kaip Šerlokas Holmsas, iki panagių išknibinėjo visą „istoriją“: išnagrinėjo pareigūnų laikyseną, vagių suradimą. Kreipdamasis į pradedantį kopti kunigystės kalvon kunigą tėvišku „tu“ kun. Juozas sakė:

– Dabar, vaikeli, tavo gyveniman artėja kažkoks persilaužimo momentas. Nuo to, kaip apsispręsi, priklausys tavo gyvenimo kryptis. Atlaikyk šia intencija šv. Mišias. Kai Pakylėjime būsi po Jėzaus kryžiumi, pavesk šį reikalą Išganytojui, kad pasielgtum, kaip Jis nori. Žinok, kad dabar tave gali išgelbėti tik dalyko paskelbimas viešumon. Kažin ar kun. Rokas dabar būtų gyvas, jei nebūtų buvęs viešai paskelbtas jo pareiškimas...

Toks kunigo Juozo paveikslas išliko ir liks atminty iki susitiksime – Dieve duok! – Amžinybėje. Darantis gera, iki paskutinio dalijantis save, savo laiką, patirtį kitiems... Kaip gera ir kaip traukia dėkoti Dievui, kai prisimeni žmogų tik tokį!

Grįžtant į Marijampolę, stebint šalikelėse įstrigusius automobilius, nejučia pradėjome kalbėti apie avarijas.

Važiavo, sako, motociklu vaikinas su mergina. Kaip ten atsitiko – širdys sužydėjo, ar ką, – prireikė jiems pasibučiuoti, aišku, nenulipant nuo motociklo. O priekyje geležinkelio pervaža ir nusileidžia šlagbaumas. Jisai suspėjo palenkti galvą, o jinai – ne, ir šlagbaumo pagalys nukirto pusę galvos. Tačiau kažkokių konvulsijų įtempti raumenys išlaikė ją įsikibusią – neleido nukristi nuo motociklo.

Kitoje vietoje – naktį lėkė iš šokių motociklą apžergę koks šešetas jaunuolių, o kelyje stovėjo neapšviestas sunkvežimis su kyšančia iš kėbulo armatūra. Smūgis, ir visi tiesiog pasimauna ant geležinių strypų...

Kalbėjomės tada, baisėjomės, ir nieks nepamanė, kad po 9 dienų – vasario 5 d. – keturi pašnekovai taps dar šiurpesnės avarijos aukomis...

Dieve! Rašau šias eilutes ir širdis verkia: kodėl Tu pašaukei nepabūgstantį karį iš kraujuojančių Tavo Sūnaus frontų? Iš skurdžios asmenybių Lietuvos

žemės! Širdis verkia ir protas nesupranta... Tačiau ausyse tebeskamba su begaliniu įsitikinimu tariami kun. Juozo žodžiai:

– Dievas yra visagalis ir Jis yra Meilė... Todėl visa, kam Jis mūsų gyvenime leidžia įvykti, kyla iš didžiausios meilės mums, yra mums didžiausias įmanomas gėris...

Todėl lenkiu galvą Tavo, Viešpatie, kryžiui, pasitikiu išmintinga Tavo meile. Tikiu, kad ir ši atsiskyrimo žaizda neša Tautai išganymą...

Vasario 10 d., kai Rudaminos bažnyčios kalvą užtvindė kunigų, tikinčiųjų, jaunimo minios, kai raudote raudojome skirdamiesi – nors tik laikinai – su geruoju tėvu Juozu, daugelis būtų pritarę nuostabiai tiksliam J. E. vysk. Vincento Sladkevičiaus apibūdinimui: „*Mirtis – ir kažkoks prisikėlimas!*"

Kun. Juozui dėkojo, jo atsiprašė ir tie, kas anksčiau nesuprato jo sielos, jo darbo metodų, nusilenkė Dievo atliktai kūrybai šiame tauriame Lietuvos sūnuje, nes matė jo darbo vaisius – kapą tvindančią jaunų, tyrų, pasiryžusių veidų jūrą, jų meilę ir tikėjimą. Esu tikras – pikto galybės nesidžiaugs šio Teisiojo mirtimi. Tokiais kapais velnias sėja sau pražūtį, o mums iš jų dygsta Prisikėlimas!

Kiaukliai – Kaunas,
1986 04 02 – 1995

Jonas Vailionis
Kunigas, Bičiulių sambūrių dalyvis

IŠDAVIKU AŠ BŪTI NENORIU, TIKĖJIMĄ IŠDUOTI – NUODĖMĖ

– Būdamas VIII klasėje, pasiaiškinime dėl Vasario 16-osios šventimo rašėte: „Išdaviku aš būti nenoriu, tikėjimą išduoti – nuodėmė". Ar tas ryžtas buvo lyg nusižiūrėtas iš kun. J. Zdebskio?

– Tas sakinys iš tiesų glumina mane: man pačiam sunku patikėti, kad tada, prieš daugelį metų, galėjau šitaip parašyti.

Sakote, nusižiūrėtas ryžtas ir drąsa. Tikriausiai mes, tuomet vaikai, daug ko mokėmės iš kunigo Zdebskio. Su mumis jis gyveno. Kaip paaugliams būdinga, mes kartais ir pamėgdžiodavome jį. Bet tokiomis išskirtinėmis gyvenimo sąlygomis, kai pirmą kartą tiesiogiai patekome į saugumo komiteto darbuotojų rankas – naktį, staiga, iš autobuso išvesti, – tokiomis sąlygomis, ko gero, nebeliko jokio noro ką nors mėgdžioti, maivytis. Liko tai, ko tas žmogus, kunigas tave buvo išmokęs, liko tikėjimas, kad šitaip galima kalbėti.

– Ar galėtumėt kunigą Zdebskį pavadinti savo mokytoju?

– Taip. Ypač kai kyla kokių konfliktų su žmonėmis, kunigais ar Bažnyčios autoritetu, tada aš visuomet pradedu žvalgytis atgal, į vaikystę.

Prisipažįstu, kad kunigas Zdebskis, kurį mes vadinome Tėveliu, tikrai buvo mano mokytojas. Jis mokė mus ne vien tiktai žodžiais, – mes klausydavomės jo ilgų ilgų, tradiciškai vadinamų pamokslų. Jis mums kalbėdavo iškylose prie ežero ir slaptuose susirinkimuose kurio nors iš mūsų namuose. Jis mus išlydėdavo į įvairius žygius, keliones – į Šiluvą, Kryžių kalną. Kartu su juo mes statėme kryžius. Kartu mes lankėme ligonius, pasirūpindavome vienu invalidu – vis kartu su juo. Tai buvo gyvenimo mokytojas. Kad aš šiandien galiu tikėti ir kad galiu skelbti ir sakyti, jog religija ir tikėjimas yra mano gyvenimo dalis, tai vien dėl to, kad buvau sutikęs ir mane sutiko šitas žmogus – Zdebskis.

– Vaikai būna išrankūs ir ne su kiekvienu eina į turistinį žygį. Kokiomis savybėmis Jus patraukė kunigas Zdebskis?

– Tai buvo žmogus, sakyčiau, gyvas širdies magnetas, kuris traukė savo draugiškumu, palankumu, šiltumu, net savo silpnybėmis. Jis mokėjo supykti, ir visai nesigraužė, kad gali supykti. Jis mokėjo įsižeisti, ir visai neslėpė, kad įsižeidė. Mus skyrė didelis amžiaus skirtumas – mes buvome vaikai, o jis suaugęs vyras, galėjęs būti mūsų tėvas, net galbūt mūsų senelis, bet jo asmens savybės mus traukė – jis buvo it magnetas. Mes po pamokų – nuo Veisiejų iki Šlavantų 12 km – su dviračiais važiuodavome, kad pamatytume Tėvelį, kad pasišnekėtume, kad pabūtume su juo.

– Jūsų parapijoje irgi buvo kunigas?

– Be abejo. Buvo kunigas Albinas Deltuva, geras klebonas, prieškario kapelionas, puikus pedagogas, drąsus kunigas, visos mūsų parapijos mokytojas. Jis buvo taip pat puikus tėvas, – jiedu bendradarbiavo. Bet mus labiau traukė tėvelis Zdebskis.

– Knygos „Akiplėša" autorius rašo, kad iš jo sklido jėga, ir ta jėga buvo ne šio pasaulio. Ar Jūs irgi tai patvirtintumėte?

– Tuomet tikrai aš jaučiau tai, ką jaučia kiekvienas paauglys ar vaikas. Jaučiau tą jėgą. Tai buvo tvirtas žmogus. O kartais silpnas...

Kai buvau jau kiek vyresnis, vairuodavau jo automobilį – jam buvo atimtas vairuotojo pažymėjimas. Ir ne aš vienas, daugelis vaikinukų jam padėdavo – vairuodavo dieną ar naktį. Tai buvo „kunigas automobilyje": jis turėjo aplankyti daug ligonių, susitikti su daugeliu žmonių. Jis buvo tarpasmeninių susitikimų kunigas, ką labai dažnai mes, kunigai, šiandien pamirštame. Jis labiausiai vertino tarpasmeninius žmonių susitikimus.

Sakykim, kur nors važiuojame. Žiemos kelias, mes jau vėluojame: turim būti, tarkim, 8 val. vakaro, o jau pusė dešimtos. Mums likę dar koks 120 km... Jau net legendomis tapę pasakojimai: staiga pamatome – žmogus guli. Mes tą vargšą girtuoklį gal kokias 3 ar 4 valandas vežiojam (nes jis vis rodo, ir vis nepataikom), kol pagaliau parvežame namo. Ir į numatytą vietą, užuot nuvykę 9 val. vakaro, mes nuvykstame 6 val. ryto. Žinoma, kiek po to būdavo priekaištų!

Tai buvo pamokos, kaip reikia matyti žmogų. Kai aš jį paklausiau: „Kodėl mes, Tėveli, šitą žmogų taip... – juk turėjome svarbesnių dalykų, mūsų laukė sutartą valandą..." Jis tik liūdnai pažvelgė į mane ir tarė: „Tai buvo nugirdytas Viešpaties veidas – girtas Viešpaties veidas". Ir daugiau nieko.

Tokie pavyzdžiai, tokia reakcija ir patirtis smelkėsi mums augant. Nenorėčiau daryti kunigo Zdebskio legenda, nenorėčiau skelbti, kad jis buvo kankinys, kovotojas prieš buvusią tarybų valdžią, prieš jos tą KGB. Kai dabar žvelgiu atgal, kai visą atmintį perkratau, drįstu pasakyti, kad tai buvo kunigas, kuris kovojo ne prieš valdžią, bet kovojo už žmogų. O kadangi toji sistema trypė žmogų, be abejonės, neišvengiamai jis susidūrė su ja ir jos buvo laikomas priešu. Jo tas skvarbumas, įsismelkimas į kiekvieno žmogaus gyvenimą, jo drąsa, galingas tikėjimas, man atrodo, buvo pats pavojingiausias dalykas, kurį įžvelgė ir suprato toji sistema, jos avangardas, kurį vadiname KGB. Jo skvarbumas ir ėjimas į žmones jiems buvo labai pavojingas. Juk gyvenime jis mus mokė: „Jeigu jūs, vaikeliai, neapkęsite savo priešų, jeigu mėginsite keršTauti savo priešams, jūs niekuo nesiskirsite nuo tų, kuriuos mes vadiname priešais".

Jis mokė mylėti. Jis mokė gyvenimą vertinti kaip Dievo dovaną. Jis labai dažnai tai pabrėždavo.

Prisimenu tuos metus, kai į jį tikrai buvo pasikėsinta: jis tapo paslaptingai nudegintas cheminėmis medžiagomis. Tada jis tapo savų nuskriaustas – bematant atleistas iš TTGKK. Prisimenu būtent tą dieną, kai jis iš susitikimo grįžo atgal į automobilį. Įsėdo, nusišluostė ašarą ir pasakė, kad labai sunku kentėti nuo priešų, bet dar sunkiau, kai nėra draugų tą valandą, kai tave priešai labiausiai užpuola. Jis priminė auksinį posakį iš Evangelijos: *„Po Jėzaus kryžiumi stovėjo Jo Motina ir mylimas mokinys... Važiuojam!"* – paragino.

Štai kokie mano išgyvenimai. Kartais dabar pagalvoju, kad jo mirtis – tai buvo galbūt brangiausia Dievo dovana jam. Kodėl? Ogi ką jis būtų veikęs, kaip jis savo gyvenimą būtų kreipęs šiandien, pasikeitusiomis sąlygomis? Ar jis būtų angažavęsis, toliau ėjęs, kaip ir visi kiti kunigai rezistentai?.. Regis, kad jis būtų nuėjęs su gyvenime labiausiai stokojančiaisiais ir galbūt radęs vietą tarp kalinių – gal būtų kalėjimo kapelionas. O gal būtų buvęs skurdžiausios visuomenės dalies kunigas... Nes jis ir tuomet atrado drąsos reikalingą vietą Bažnyčioje. Kai gyvenimas buvo toks, kokį mes prisimename, – tarybinis gyvenimas, kai Bažnyčia irgi buvo daroma tarybine, ir toliau tęsiasi viskas... Man kartais labai įdomu pasvarstyti, kaip jis būtų įėjęs į šitą besikeičiantį gyvenimą. Todėl ir manau, kad žūtis buvo jam brangi dovana, o mums – dingstis susimąstyti. Viešpats pasišaukia geriausius – galima sakyti, taip vyksta gyvenime.

Taip, savo atmintyje turiu tokį kunigą, kurio pavyzdžiu galiu remtis, kurį atsiminęs galiu toliau gyventi. Pažinojau savo jaunystėje ir kun. S. Tamkevi-

čių, ir kun. A. Svarinską. Mes augome tokioje aplinkoje. Ir vis dėlto kunigas J. Zdebskis lieka kaip gyvas drąsos pavyzdys, kuriuo gali remtis...

– *O kaip būdavo organizuojami Bičiulių susitikimai?*

– Mes buvome ta Dzūkijos grupė – Veisiejų, Leipalingio, Kapčiamiesčio, truputį Lazdijų parapijos. Tai Eucharistijos bičiuliai, blaivystės, vadinamųjų abstinentų, būrelis. Per mūsų susitikimus jis kalbėdavo, labai ilgai kalbėdavo – po 2 – 3 valandas. Tai buvo slapti susiėjimai. Tai buvo jo tikėjimo liudijimas. Jis mus mokė tikėjimo, mokė dalykų, kurių mes niekur kitur nebūtume sužinoję.

Paskui tas jo mokomas žodis, pasakyčiau jo mokslas, gyvenimas su juo... Tai buvo tokia vadinamosios persekiojamos Bažnyčios mokykla – gyvenimas su kunigu. Tai šiandien galima sutikti Prancūzijoje: parapijose yra ekipos, tokie branduoliai – 5, 6, 10 tokių branduolių, kurie renkasi berods kas dvi savaites arba kartą per savaitę. Susitinka, kartu yra kunigas, ir švenčia Eucharistiją. Ir yra sumanę tam tikrą veiklą. Tai po II Vatikano Susirinkimo sumanyta Bažnyčios taktika parapijose.

Kai įsigilinu, – tai tikrai galiu pasakyti, kad mes labai panašų dalyką jau turėjome tada. Mes lankėme ir močiutes kaime su juo; mes ėjome skaldyti joms malkų; mes žiemą važiuodavome su slidėmis Šlavantų vienkiemiuose lankydami senukus, jiems vežđavome duonos. Lankydamas ligonius (jis turėdavo maždaug 40 ligonių ir senelių savo parapijoje ir visus ligi vieno apvažiuodavo kiekvieną pirmąjį mėnesio penktadienį nuo ryto iki vakaro) vežđavo ne tik Komuniją – jis vežđavo ir kepaliuką duonos, ir sviesto, ir medaus tokį mažą stiklainiuką, ir uogienės kokios – jis vežđavo paprastumą: vežđavo tai, ką žmogus turi nunešti vienas kitam.

Štai mano pamokos, ir todėl aš galiu jį vadinti savo mokytoju.

– *Ar ilgai bendravote su kun. Zdebskiu?*

– Mūsų bendravimas tuo regimu būdu nutrūko jam žuvus. Iki pat paskutinių dienų mes susitikdavome. Jis mane aplankė kariuomenėje, nors aš pusę metų tarnavau Guseve, čia pat, netoli, paskui – Lietuvoje ir manęs nereikėjo lankyti. Jis atvažiavo į Gusevą pas mane kaip pas draugą. Jau po kariuomenės, kai abejojau, ką rinktis – tai labai natūralu – priimti kvietimą būti kunigu, stoti į seminariją ar ne, – visų tų abejonių kankinamas aš nuvažiavau pirmiausia pas jį. Ir klausiau, ką man daryti? Jis pasakė tiesą, kuri mane iki šiol stiprina: „Tau bus sunku būti kunigu, bet bus lygiai sunku ir juo nebūti! Nes esi toks pat, kaip ir aš“.

Šiuos jo žodžius girdžiu labai dažnai. Jis mokė savo atvirumu, jautrumu. Sakysim, grįžęs iš kariuomenės aš dirbau. Mūsų susitikimai gal buvo retesni. Bet bendravimas niekada nenutrūko. Susitikdavome dažnai – ir tas būrelis, ir vienu du.

Kai 3 ar 4 metus laukęs galiausiai buvau priimtas į seminariją, aš per pirmąsias atostogas žiemą – tą paskutinę jo gyvenimo žiemą – nuvažiavau į Rudaminą. Norėjau jį pamatyti. Ir tai buvo mūsų paskutinis susitikimas, paskutinis pasimatymas.

Laidotuvėse, deja, aš negalėjau dalyvauti. Prisimenu, kai gavome žinią, kad jis žuvo, aš nuėjau pas tuometinį seminarijos rektorių paprašyti, kad mane išleistų į laidotuves. Bet rektorius pasakė, kad tai ne mano tėvas ir kategoriškai uždraudė važiuoti. Žinoma, būdamas karštas dzūkas, pasakiau, kad aš į tėvo laidotuves jo neprašyčiau – tas kunigas man daugiau negu tėvas. Tačiau vis tiek nebuvo leista važiuoti į laidotuves – nei man, nei kitiems.

Iš tiesų jis buvo mano gyvenimo tėvas, daug daugiau negu dvasios tėvas. Bet visi suprantame tą padėtį, kuri buvo: Zdebskis nebuvo mylimas ir kunigų – ne tiktai saugumo komiteto. Tai buvo žmogus, kuriam iš tiesų ir saugumo taiklus vardas duotas – „Akiplėša". Tam tikra prasme tai buvo pranašas – drąsus tikėjimo, žodžio ir gyvenimo žmogus. Ir tokie žmonės – „akiplėšos" kabutėse ir be kabučių nėra mylimi.

Laidotuvėse nedalyvavau. Tačiau per pavasario atostogas (nes iš seminarijos nebuvo galima išvažiuoti kitaip kaip tik per atostogas) aš ir dar du draugai iš karto po Velykų nuvažiavom į Rudaminą prie kapo. Turiu pasakyti, kad tai buvo pirmas ir paskutinis kartas prie jo kapo – iki šiolei nesu buvęs. Dėl to, kad nenoriu nieko vaidinti, todėl kad jis vis dar gyvas – atminty jis dar gyvas, gyvas gyvenime.

Aš manau, jo troškimas, kad būtų tęsiamas gyvenimas, kuriuo jis gyveno ir mokė gyventi, o ne vien kapo lankymas, mirties jubiliejų rengimas ar pašnekesiuose, laidose apie „Kroniką" jo toks labai santūrus paminėjimas... Tegul būna tęsiamas gyvenimas žmogaus, kuris buvo drąsus, gyvai tikintis, visai žmogiškas.

Vilnius,
1998

Ses. Veronika Kazimiera Beišytė
Medikė, katalikiško jaunimo ugdytoja

NEPALIK TU JŲ...

Pirmą kartą kun. Juozą Zdebskį pamačiau, kai jis buvo Gudelių klebonas (apie 1963 m.). Marijampolės ligoninės chirurgijos skyriuje gulėjo jo parapijietė. Lankymo metu į medicinos seserų kabinetą, kurio durys buvo atdaros, įėjo vyriškis – kuklios išvaizdos, pilka paprasta storos medžiagos eilute, labai mandagiai pasisveikino ir paklausė, kurioje palatoje guli ponia X (pavardės neprisimenu). Seserys su nuostaba pažiūrėjo į tokį mandagų, labai švelnaus dvasingo balso lankytoją ir nurodė ligonės palatą...

Po poros dešimtmečių mes, marijampoliečiai, jau ne kartą keliavome į Šlavantus ieškoti dvasios peno, pasisemti jėgų kovai su ateizmo nuodais, pasiklausyti apie tikrąsias vertybes ir jų grožį. Būdavo tik paraginu:

– Na, jaunime, – važiuojame sekmadienį prie ežero!

– Prie ežero, į Šlavantus – tai gerai!

Susitardavom susitikti prie kapinių aikštelės. Ten atvažiavę daug kas pasistato savo automobilius. Nuvykstame į Šlavantus anksti. Kai kas bėga prie ežero maudytis. Bet dauguma sueina į bažnyčią. Daug kas nori prieiti išpažinties pas kunigą Juozą, kuris visų kantriai klauso, ilgai moko: atrodo, kad jam niekas nerūpi, tik tie susirinkę žmonės. Paskui būna šv. Mišios, ilgoka konferencija. Prie altoriaus – mergaitės, vilkinčios tautiniais drabužiais, o berniukai – kamžomis.

Po pamaldų klebonijos kieme ištiesiame ant žolės staltieses, sukrauname atsivežtus valgius ir laukiame ateinant Tėvelio – palaiminti stalo. O jis, pasirodo, turi šimtus reikalų. Įvairūs interesantai, svečiai – kiekvienas nori kun. Juozo dėmesio. Ir jis, tarsi plėšydamas po gabalėlį, dalija kiekvienam savo meilę. Laukiame, nekantraujame. Kai sulaukiame, jis visada šiltas, mielas ir labai paprastas. Pasisotinę giedame Tėvelio mėgstamą „Būk pagarbintas, gamtos Kūrėjau..." Vakarop sugrįžtame į bažnyčią ir vėl klausomės. Kunigas jau nebelipa į sakyklą – stovi žemai priekyje arba prie suolų.

– Tai ko jūs čia atvažiavote? – klausia. – Ko jūs bėginėjate, ko ieškote? Gražių ežerų, romantikos? – lyg priekaištas. – Bet jei jūsų šitiek susiburia kilniam tikslui, mūsų tauta dar nežuvusi...

Jau prieblanda, įsiviešpatauja tyli ramuma. Ir ne tik išorėje, bet ir viduje. Tai matyti iš susimąsčiusių jaunų veidų. Niekam nesinori išeiti iš čia. Kiekvienas širdyje permąstome girdėtas mintis ir jų poveikį mūsų sielai.

Vieną kartą į Šlavantus suvažiavo itin daug mašinėlių. Apstojo visą šventorių. Kai žmonės po pamaldų skirstėsi, Tėvelis stovėjo ant kalniuko ir tarsi pats sau kartojo:

– O kaip dūksta dabar kagėbiai, matydami tiek privažiavusių!

Ilgainiui marijampoliečių tradicija tapo švęsti mokslo metų pradžią paskutinį rugpjūčio sekmadienį. Po Mišių antra konferencija buvo numatyta gamtoje. Tėvelis sėdėjo pirmoje mašinoje ir rodė kelią. Nuvykome prie didžiulio (25 ha) Veisiejo ežero, kurio šiaurinėje dalyje viduryje yra sala, o pakrantėje – Paveisininkų piliakalnis. Pastačius Kapčiamiesčio hidroelektrinę, piliakalnis atsidūrė pusiasalyje, į kurį iš sausumos galima patekti tiktai siauru keliuku. Apžiūrėję piliakalnį, pasigrožėję nuostabiomis apylinkėmis, per aukštas žoles ir brūzgynus nubridome prie uždarytos mažos Paveisininkų bažnytėlės. Sustojome ratu, o Tėvelis prislėgtu balsu pratarė:

– Štai, šita bažnytėlė uždaryta tarybinių mokytojų pastangomis: KGB įsakymu mokytojai nusivedė vaikus ir iš bažnytėlės viską išnešė, išmėtė...

Atsidarėme medines duris ir suėjome į vidų. Visur voratinkliai, dulkės, sulaužyti bažnytiniai daiktai... Kun. Juozas užtraukė giesmę „Marija Marija...“ Giedojome su ašaromis akyse.

Grįžę prie ežero valtimis kėlėmės į salą ir giedojome: „O Kristau, tą patį kelią reikia man nueiti taip, kaip Tu, o Kristau, pakelsiu visa, jeigu būsi su manim kartu...“

Uždaryta, išniekinta šventovė visiems paliko sukrečiantį įspūdį: reikėtų susiruošti ir atvykus ją bent kiek išvalyti. Praėjo rugsėjis, baigėsi spalis. Paskutinė spalio diena – šeštadienis. Į dvi mašinėles prisikrauname reikalingų priemonių ir išvykstame gelbėti Paveisininkų bažnytėlės.

Diena buvo lietinga. Tačiau, besiartinant prie Veisiejo ežero, dangus nusiblaivė, sušvito saulutė. Sustojom prie bažnytėlės. Pasiskirstėm darbus: su šepečiais ir šluotomis valėme dulkes, kurių kilo baisūs debesys; vaikinai kibirais nešė iš ežero vandenį, o merginos plovė grindis. Viskas buvo išplauta, išvalyta. Kęstutis su Robertu ištraukė katafalką, apdaužytas vazas. Marytė su Daina,

užlipusios ant buvusių vargonų, šlavė. O klausyklas, sakyklą ir altorius valė Antanukas.

Kai tik pradėjome tvarkyti bažnytėlę, iš kažkur atsirado du vyrai. Nelabai buvo jauku, nes jų žvilgsniai mums neatrodė draugiški. Jie akimis pervedė visus, įnikusius į darbą. Matyt, pagalvojo, kad esam iš kažkur atsiųsti. Vienas paklausė, gal čia Vėlinėms ruošiamės?..

Iškuopę purvą, bažnytėlę išpuošėme: altorius uždangstėme atsivežtais užtiesalais – nors ir ne per puikiausiais. Į stiklines ant altorių primerkėme baltų chrizantemų, sustatėme žvakes ir didžiajame altoriuje pakabinome didelį drobėje tapytą Švč. Jėzaus Širdies paveikslą, į vazas prie katafalko pamerkėme eglišakių.

Visi, sustoję prieš padabintą altorių, užsidegę žvakes, pasimeldėme ir susirengėme grįžti, palikdami drėgme ir eglišakiais kvepiančią suvargusią Dievo šventovę.

Paveikslą pakabino Žukauskų Antanukas. Po dienos kitos jis turėjo išeiti į kariuomenę. Mama jam buvo prisakiusi būtinai grįžti vakaro Rožančiaus pamaldoms. Deja, nespėjo, nes kažkas pasiūlė dar užsukti į Šlavantus. Čia sukalbėjome Rožančių ir po to visi sugarmėjome į mažą medinę kleboniją. Klebonas visus susodino prie stalo, paruošto ten atvykusių sesių vienuolių.

Po vakarienės Tėvelis Juozas palaimino Antanuką – neaukštą tamsiaplaukį vaikinuką, suklupusį prie jo kojų. Paskui jaunimas ėmė traukti lietuviškas dainas. Dainos sklido pakiliai, džiaugsmingai. Į Marijampolę grįžome apie 23 valandą. Tėveliai buvo susirūpinę, bet paskui džiaugėsi vaikų atliktu darbu Dievo garbei.

Antanukas, dvejus metus ištarnavęs sovietinėje armijoje, grįžęs įstojo į Kauno kunigų seminariją. Dabar iš sakyklos moko tikinčiuosius Dievo ir artimo meilės. Gal jau tada, kai valėme Paveisininkų bažnytėlės apdaužytos sakyklos kraštus, ir įvyko tas didysis pašaukimas... Kas žino... Ir Kęstutis Žemaitis Kristaus buvo pašauktas... Gal Viešpats, norėdamas padėkoti už išniekintos šventovės sutvarkymą, ir apdovanojo tuos jaunikaičius pašaukimo malone...

Vienais metais Tėvelis užsiminė, kad Gerdašių klebonas Pranas Adomaitis švenčia kunigystės 50-ties metų auksinį Jubiliejų. Visi nuvažiavome į Gerdašius. Pasimeldę vainikais padabintoje bažnytėlėje, pasivaišinę klebonijoje, džiugūs grįžome namo. Dar kitais metais Tėvelis pasiūlė vykti į Kryžius. Tai buvusios bažnytėlės vieta ant Dusios ežero kranto, tačiau nugriauta taip, kad tada nė žymės nebuvo belikę. Tėvelis tarė žodį, paskui visi pagiedojome, padai-

navome. Labiausiai įsiminė dainos „Balnokit, broliai, žirgus" paskutinis posmas, kurį visi choru kartojom daug kartų: „O toj mažoj širdelėj visa Lietuva..."

Po giesmių ir dainų Reginos ir Tomo mama pasiūlė:

– Jaunime, rytoj rugsėjo 1-oji. Į mokyklą visi nešit mokytojams gėlių. O vakare ateikit su uniformomis į Mišias ir atsineškite gėlių padėti prie altoriaus.

Vaikai entuziastingai pritarė. Ir kitą vakarą į Mišias sugužėjo daugybė uniformuotų gimnazistų su gėlėmis. Kai baigėsi pamaldos, jaunimas pabiro po visą šventovę, klojo gėles prie altoriaus laiptų.

Apsisukau, žiūriu, bažnyčioje kun. Juozas – kaip paprastai prie Dievo Tarno Jurgio sarkofago... Su džiaugsmu ir nuostaba žiūrėdamas į uniformuotas figūrėles, paklausė, kas tai, kas čia atsitiko. Paaiškinau, kad tai pirmoji mokslo metų diena...

Kaip iš juodos žemės pražysta gražiausi žiedai, taip ir ateizmo purve bei kagėbistų šiukšlyne anuo laiku Marijampolėje stiebėsi į dieviškąją Saulę širdys kilnių jaunuolių. Kilo mintis juos suburti, palaikyti, pastiprinti, nes aplink slankiojęs šėtonas kėsinosi juos praryti. Paprašytas kun. Juozas mielai sutiko mums padėti. Rinkdavomės visi kartu arba atskirai – vienos mergaitės, vieni berniukai. Mus priimdavo Užupiai, Urniežienė, Brusokai Makoluose, Straušai, o dažniausiai, ypač kai būdavo vieni berniukai, Montvilai Majakovskio gatvėje. Buvo didelė rizika, nes mokytojas Montvila dirbo pedagoginėje mokykloje, žmona – gydytoja. Tačiau jie, nepaisydami rizikos, priimdavo pas save, nes matė ir suprato, kokią dvasinę naudą jaunimui duoda šie susitikimai visiems, tuo labiau ir jų dviem sūnums ir dukteriai.

Kartą prieš Velykas susirinkę laukėme kun. Juozo. Atvažiuoja, trumpam išlipa iš mašinos ir pasako, jog vadovauja rekolekcijoms, tad nebegali pasilikti. Mums buvo labai gaila, kad Tėvelis tokį kelią važiavo, būtume palaukę ir išsiskirstę...

Kitą sykį iš 20-ies pakviestų pas Straušus susirinko tik septyni. Kitiems kažkas sutrukdė: vienas turėjo išvykti, antras kraustėsi į kitą butą, trečias į Kauną išvažiavo, dar vienam galvą skaudėjo... Buvo skaudu, kai atvažiavo Tėvelis ir rado tik tiek jaunimo. Bet jis gana linksmai sureagavo: „Kaip gerai šitokie maži būreliai. Galima geriau, atviriau pasikalbėti". Nei pyko, nei sutriko... Kai pasakiau, kad dėl tų kelių jaunuolių gal neverta jo varginti, jis pažvelgė į susirinkusiuosius ir pašnibždom tarė man:

– Nepalik tu jų...

Prie nuolatinio būrelio berniukų vis prisidėdavo naujų. Visada būdavo Petras su Pauliumi, Rimas su Vladu, Arūnas, Saulius, Benas, Juozukas, vienas ir kitas Tomas, Vytukas, Zenius. Arūnas ir Zenius pasirinko kunigystę, o Saulius, Juozukas, Benas, Rimas sukūrė geras katalikiškas šeimas. Iš jų nė vienas nesusiviliojo turtais, alkoholiu ar klaidžiais šunkeliais...

Kai vykdavo būrelio susikaupimo valandėlės pas Montvilus, baigę pamoką visi pereidavome į didįjį jų nuosavo tvarkingo seno namo kambarį. Šeimininkai vaišindavo obuoliais, sultimis, namie keptais pyragėliais, sausainiais. Kambaryje visi būdavome stati, nes per konferencijas išsėdėjus ilgą laiką, norėjosi judėti.

Muzikali Montvilų šeima surengdavo mums koncertą. Tėvas pūtė fleitą, vyriausiasis sūnus Petras griežė akordeonu, Paulius – smuiku, duktė Sigutė skambindavo pianinu, o mama mušdavo būgnelį. Skambėdavo liaudies ir kitos dainos. Šeimos koncertas visad prasidėdavo daina „Ko liūdi, berželi...“ Kun. Juozas irgi džiaugsmingai šypsodamasis klausydavosi.

Po kun. Juozo mirties jo šeimininkė man pasakojo, kad grįžęs iš įvairių kelionių, žygių Tėvelis niekada nieko nepasakodavo. Bet apie Marijampolę, kur muzikuoja visa šeima, visada su pasigėrėjimu papasakodavo...

Kun. J. Zdebskis, nors ir labai užsiėmęs, bet visada turėjo laiko nors trumpam aplankyti daugelį metų gulintį patale rusų kareivių peršautą kun. Pranciškų Šulskį. Paskutinę vasarą prieš savo mirtį kun. Juozas net nuvažiavo prie Latežerio, netoli Druskininkų, kur kun. Pranciškus poilsiavo palapinėje. Ses. Valė pasakojo, kaip jis išsitiesęs atsigulė ant žemės šalia ligonio sudedamosios lovelės, o ji pasakiusi:

– Na, jūs atrodot kaip numiręs...

Kun. Juozas atsakė:

– Mano lavonas bus labai negražus...

Po kun. J. Zdebskio mirties teko girdėti vieno rimto žmogaus (berods kunigo) žodžius, kad kun. Juozas yra sakęs:

– Rudaminoj bus paskutinė mano stotis...

Tokios mįslingos kunigo nuojautos rodo išskirtines jo sielos galias...

Kun. Juozo drabužiai buvo skurdūs. Tačiau pro jo skurdžią išorę dvelkė kažkoks nenusakomas vidinis dvasingumas. Jo pamaldumas buvo visiškas susiliejimas su Kristumi. Kun. Petras Našlėnas, tuo laiku dirbęs nelegaliai, dažnai pavaduodavo kunigą Juozą Šlavantuose, kai šis išvykdavo į tolimas keliones. Pasitaikydavo, kad čia vienoje, čia kitoje bažnyčioje išplėšiamas taberna-

kulis, išniekinamas Švenčiausiasis. Kunigams buvo įsakyta atsargumo dėlei Švenčiausiąjį nakčiai dėti į seifą. Kun. Petras Našlėnas pasakojo, kad Tėvelis, nunešęs Švenčiausiąjį, priglusdavo prie to seifo zakristijoje, apkabindavo jį, tarsi atsiprašydamas už tokį Gyvojo Jėzaus kalėjimą...

Ses. Loretai Paulavičiūtei kun. Juozas yra sakęs, kad pravažiuodamas niekada neaplenkdavo trijų šventų Lietuvos vietų: Aušros Vartų, Šv. Kazimiero karsto ir Dievo Tarno Jurgio sarkofago.

Seselė Stasė Jakubėnaitė, gyvenanti Vargdienių seserų bute greta Aušros Vartų koplyčios, pasakojo, kad ne kartą labai vėlai vakare pažvelgusi pro antro aukšto langą yra mačiusi gatvėje prie kolonos klūpantį ir besimeldžiantį kun. Juozą.

Kai iš Putnamo (JAV) atvykdavo mūsų seserų, kun. Juozas stengdavosi su jomis susitikti. Paruošdavome jam kokią nežymią vietelę – sakysim, porą kartų prie kapinių, apšepusioje mano sesers Onos Urniežienės trobelėje. Kartą buvo atvykusi jauna sesuo Stasė ir jiedu netrumpai kalbėjosi. Kai ši išėjo, kun. Juozas pasakė: „O, ką reiškia gyventi laisvėje – visai kitas žmogus. Kad visos seselės tokios būtų..."

Kadangi Nekaltojo Prasidėjimo seserys „Immaculata Press" spaustuvėje Putname spausdino „Kronikas" ir vertė į anglų kalbą, jos viską žinojo apie kun. J. Zdebskį. Ses. Palmira Kavaliauskaitė atvykusi irgi su kun. Juozu susitiko Urniežienės trobelėje. Ji apkabino jį, priglaudė ir kartojo: „Tai jūs, tai jūs tas kun. Zdebskis – apie jus mes daug žinome!"

Kai kun. J. Zdebskis 1971 m. buvo teisiamas už vaikų katekizavimą Prienuose, mes ant plono popieriaus išspausdinome rašomąja mašinėle jo kalbą teisme. Tą kalbą nuvežti į Ameriką sutiko iš Putnamo atvykusi ses. Eugenija. „Siuntinį" laimingai pavyko nugabenti – seselės susuko sukarpytą skersai lapą į rutuliukus ir įsiuvo į apsiausto siūles. Per kratą jo nerado.

Paskutinį kartą su kun. Juozu Zdebskiu buvau susitikusi 1986 m. vasario 4 d., jo mirties išvakarėse. Reikėjo susitarti, kad jis atvyktų pas berniukus, bet vis nebuvo progos. Prasitariau apie tai pogrindžio kunigui Ričardui Repšiui. Jis pasakė, kad irgi turi reikalų ir sutiko nuvežti savo automobiliu. Skubėjo. Važiavome greitai. Buvo daug prisnigta balto puraus sniego – vietomis mašina vos traukė.

Nuvažiavę kun. Juozą radome bažnyčioje: buvo atlydėtas numirėlis. Kunigas giedojo egzekvijas, bet dar Mišių nebuvo. Kun. Ričardas neturėjo laiko

laukti, tad nuėjo į zakristiją. Tėvelis, palikęs numirėlį, išėjo į šventorių su kamža. Sutarėme dėl savo reikalų.

Žmonės laukė kunigo ir pamaldų tęsinio, o jis visai neskubėdamas kalbėjosi su mumis. Dar prašė būtinai jam pranešti, kai atvyks iš Amerikos seselė viešnia. Aš jaudinuosi, sakau:

– Ačiū, Tėveli, ten jūsų laukia...

O jis neskubėdamas nusišypsojo:

– Tas, kur karste, jau niekur neskuba...

Palydėjo mus iki šventoriaus vartelių ir grįžo į šaltą ledinę bažnyčią tęsti pamaldų už mirusįjį.

Po poros dienų ir jis toje pačioje bažnyčioje gulėjo niekur neskubėdamas – atidavęs Dievui ir artimo tarnybai ne tik visą savo gyvenimą, bet ir gyvybę...

Marijampolė,
1995 09 08

Ses. Aldona Raižytė
Pedagogė, katalikiško jaunimo ugdytoja

IŠGYVENIMAI TĖVELIO APLINKOJE

Pirmasis susitikimas su tėveliu Juozu buvo keistokas. Apie 1970 metus vyko jo vadovaujamos uždaros rekolekcijos. Buvau pakviesta ir aš, bet eiti atsisakiau, nes nepažįstama aplinka, o kad daugiau nebūčiau kalbinama, nuėjau į kitą – Šančių bažnyčią. Tenai būdama pajutau viduje tokią tarsi prievartinę jėgą: eik į rekolekcijas. Nė nepajutau, kaip išėjau iš Šančių bažnyčios ir nuėjau į Karmelitų. Čia rekolekcijas vedė tėvelis Juozas. Tai ir buvo pirmoji mūsų pažintis. Tos rekolekcijos visiškai pakeitė mano gyvenimo kryptį. Nors visada, nuo pat kūdikystės Dievą mylėjau, – čia jau su motinos pienu yra įėję, – bet vienuolės gyvenimo pasirinkimas ir visa kita – jau buvo dėl tėvelio Zdebskio įtakos. Ir būtent per tas rekolekcijas.

Jo rekolekcijos būdavo labai dvasingos, tikras atsinaujinimas. Ir per tas pirmąsias, ir visas kitas jisai sakydavo, kad būtinai reikia savyje aptikti tai, kas mumyse nepatinka Dievui, nepatinka žmonėms ir pajusti dėl to skausmą. O jei šito mes savyje neaptinkame, vadinasi, veltui leidžiame laiką rekolekcijų metu, sėdėdami kelias dienas užsidarę, nes visiškai nepasiekiame rekolekcijų tikslo. Tėvelis mokė ugdytis tvirtą savitvardą, dėti didžiules pastangas aptikti savo neigiamas savybes.

Per rekolekcijas, Tėvelio paraginta, tapau abstinente. Už visas didžiausias gyvenimo vertybes, kurias gavau per žmones, labiausiai esu dėkinga Tėveliui. Gal dėl to, kad jis buvo pirma mano sutikta tokia išskirtinė Asmenybė.

Tėvelis – skausmo vyras ir jis visada visada, visokiomis progomis linkėdavo: „Tegul tau Dievas nepagaili skausmo". Kaip jis sakydavo, skausmas yra druska, kuri saugo nuo puvimo – skausme vyksta žmogaus nutyrinimas. Jis mums, dar jauniems, sakydavo:

– Tik šitaip grūdinasi plienas. Vaikai, užaukite tvirti.

Kun. Juozas labai vertino nekaltą ir pažeminimo kančią. Jis sakydavo, kad būtent ši kančia yra panašiausia į Kristaus kančią – tai ne tik nuvalanti, bet ir

atperkamoji kančia. Ir tėvelis Juozas ieškodavo tokių žmonių, kurie guli ligos patale ilgus metus, – nes jie tikrai kenčia nekaltą kančią, – ir prašydavo juos melstis už Lietuvą. Sakydavo:

– Jūs esate stipriausi, galingiausi žmonės ir nuo jūsų priklauso tautos ateitis. Jūs daug ko galite išmelsti.

Kadangi šmeižto tarybinėje santvarkoje (kaip ir dabar) buvo labai daug, tėvelis Juozas kaltinamas niekada niekada nesiteisindavo ir visas neteisybes priimdavo kaip pažemintą ir nekaltą kančią.

1972 metais vėlų rudenį Tėvelis buvo suimtas už vaikų katekizavimą. Tas areštas mane labai sukrėtė. Nors turėjau tėvus, tačiau atrodė, kad, apnikus nežinojimui ir abejonėms, nebus į ką atsiremti. Man buvo sunku suvokti, kaip tokiu baisiu metu, kai tauta neteko tokio kunigo, žmonės dar gali linksmintis, juokauti?.. Pagaliau viena geraširdė moteris man paaiškino:

– Vaikeli, tau dabar baisu, o mes pripratę prie baisenybių. Užėjus rusams, kasdien po nakties dingdavo geriausi žmonės ir nežinojom kur. Be to, ir baisu buvo jų ieškoti...

Per Tėvelio teismą didelėje minioje buvau ir aš. Įsivaizdavau, kaip Kristų veda teisti, ir graudžiai pravirkau. Tuoj prie manęs priėjo du milicininkai, mus abi su seseria nuvedė į mašiną, pilną prikimštą žmonių, ir nuvežė į miliciją, paskui pasiuntė tardyti. Tai buvo mano pirmas krikštas...

Kai Tėvelis grįžo iš kalėjimo, teko su juo artimiau susipažinti. Jis visada buvo kaip geras tėvas. Mačiau jį visokiose situacijose, bet visada ramų, susikaupusį, nuoširdžiai mylintį kitą.

Mačiau, kaip jis džiaugėsi, kai jo kunigystės jubiliejui jaunimas sugalvojo tokią dovaną – kartu kaip atsiprašymą už apšmeižimą (apšaukus girtuokliu ir už tai atėmus vairuotojo pažymėjimą) – sukūrė jaunųjų abstinentų būrelį. Visa Lietuva, o ypač jaunimas, gerai žinojo, kad Tėvelis abstinentas ir pats labai sielojosi dėl tautos girtavimo. Jis sakydavo:

– Maža tauta bus nugirdyta stiklelyje...

Mačiau, koks jis būdavo laimingas susitikdamas su jaunimu. Jis norėjo į kiekvieno širdį įlieti tikrą gyvenimo prasmę. Mokė pažinti aukščiausios rūšies džiaugsmą, o toks pajuntamas, kai aukojiesi už kitą. Ragino širdį ir maldą plėsti iki begalybės – melstis už viso pasaulio žmones ir už sielas, esančias skaistykloje.

Mokė gerai suprasti Mišių Auką, pritaikyti ją gyvenime, susieti su gyvenimu.

Mokė pažinti didžiąsias gyvenimo vertybes, jas saugoti, dėl jų kovoti. Jaunimą pratino saugotis puikybės, tuštybės ir kitų ydų.

Mokė išdrįsti atsiprašyti ką bloga padarius. Aiškino, kaip blogai elgiasi tėvai lepindami savo vaikus, nemokydami iš mažens atsiprašyti. Tokie vaikai gyvenime tampa nelaimingi savo norų tenkintojai, egoistai. Jie niekada negalės pajusti aukščiausios rūšies džiaugsmo, bet kentės ir kankins kitus.

Kun. Juozo Zdebskio dažnai kartojamos mintys:

– Laimingi tie, kurie išmoks kentėti už kitus.

– Nežus nei paskiras žmogus, nei tauta, jeigu bus žmonių, kurie sutiks už juos atlikti atgailą.

– Kentėti, kad kitiems nereikėtų kentėti per amžius.

– Nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu.

– Dievas labai vertina pažemintą ir nekaltą kančią. Blogį nugali meilė.

– Duok jėgų ir meilės, Viešpatie, visa, kas sunku, pakelt kaip Tu ant kryžiaus, už savo ir tautos nuodėmes, už Tavo Meilės paniekinimą.

Primygtinai reikalavo ir prašė laikytis šios taisyklės:

– Kad nepraeitų nė viena diena, kurios vakare nepaklaustume savęs: ar visa padariau, ką gera padaryti galėjau. Po išpažinties garsiai sužadindavo gailestį už padarytas nuodėmes. Mokė melstis:

– Viešpatie, Tu pats mano širdyje sukurk tai, ką manyje rasti nori.

Kokie turiningi būdavo susitikimai su Tėveliu. Kiek jis dovanodavo džiaugsmo, kai po rimtų konferencijų ar rekolekcijų eidavo su jaunimu pažaisti... Jis taip mokėjo vaikiškai džiaugtis, kad ir mus užkrėsdavo tyru džiaugsmu.

Tėvelis buvo tikras dvasios milžinas. Jis visada mus vesdavo į dvasinio gyvenimo gelmes. Tai buvo tikras rekolekcijų meistras: pats dažnai organizuodavo rekolekcijas jaunimui, ir seserys vienuolės jį kviesdavo.

Tokių rekolekcijų metu išryškėdavo du aspektai. Vienas, jis mus supažindino su tuometine saugumo veikla, mokė ją pažinti tikrai unikaliu būdu. Mes dar buvome jauni, nepaprastai bijojome saugumo ir niekas nenorėjo susitikti su tais raudonaisiais žvėrimis.

Antras dalykas, Tėvelis buvo labai reiklus ir mus mokė to reiklumo, mokė mylėti kitus žmones – vaikelius, jaunesnius, kuriuos jau mes ugdėme, mylėti ne tik jausmu, bet ir reiklumu. Jis sakė:

– Kas gi labiau mylėjo už Kristų ir kas buvo reiklesnis nei Kristus? Kas drįso daugiau pareikalauti iš žmogaus: net savo priešą mylėti?

Kartą rekolekcijas vedė kitas kunigas. Mudu su kun. Juozu rūpinomės jaunimo buitimi. Jis pradėjo man aiškinti, ką reikės daryti, jei atvažiuos saugumiečiai. Atmintyje išliko keli pamokymai:

– Nenusigąskite, nes nieko nusikalstamo nedarome. Paprašykite atvykėlius prisistatyti. Tegu parodo pažymėjimus. Gerai įsižiūrėkite pavardes ir pareigas. Jei norėtų kurį vieną vežtis, neleiskite, tegu veža visus.

Po tų aiškinimų aš pasakiau, kad gali juk ir neatvažiuoti. Tėvelis atsakė:

– Atvažiuos, tik dėkis viską į galvą.

– Tėveli, jeigu tikrai žinote, kad atvažiuos, tai kodėl mes čia turime laukti? Bėkim!

– Ne, mes nieko blogo nedarom, mes tobuliname save ir čia būsim.

– Tai kodėl mes dabar turim jų laukti?

– O kaip jus išmokysi plaukti?

Vadinasi, jis mus puikiai pažinojo. Matė, kad esam sekami, puikiai žinojo, kad atvažiuos. Bet neleido trauktis, leido mums susidurti akis į akį su saugumiečiais ir mus pratino „plaukti". Kaip tikras tėvas ir sumanus pedagogas.

Ir tikrai netrukus pasirodė saugumiečiai, su jais buvo milicininkas ir miškininkas. Lynojo lietus, mes visi buvom sulindę į didelę palapinę, rengėmės Mišioms.

Kai tik pasirodė saugumiečiai, aš, žinoma, jaučiau pareigą išlįsti iš palapinės pirmoji. Paskui išlindo ir kiti. Mes drebėdami kažką pradėjom vapalioti. Gerai, kad tarp mūsų atsirado Tėvelis.

Saugumiečiai įžūliai klausia:

– Kas čia per stovykla?

– Vasarojame! – atsakė Tėvelis.

– Prašom pavardes, – pareikalavo saugumietis ir milicininkas.

– Tai kad jūs pas mus atvykote, o ne mes pas jus, todėl privalote pirmi prisistatyti, – kuo ramiausiai atsako Tėvelis.

Prisistatė tik girininkas. Tėvelis išsitraukė užrašų knygutę ir paprašė prisistatyti kitus. Bet šie pasišiaušė:

– Kas jūs toks?

Tėvelis labai mandagiai, bet ryžtingai prisistatė:

– Šlavantų klebonas kunigas Juozas Zdebskis.

Mes, matydami, kad turime tvirtą užnugarį, irgi darėmės drąsesni.

Tėvelis į viską atsakinėjo įprastai juokaudamas – atrodė, kad vyksta eilinis pokalbis. Tačiau mūsų pavardžių jis jiems užsirašyti neleido:

– Viena, jūs patys neprisistatėte, tad negalite primygtinai reikalauti vaikų pavardžių. Antra, aš prisistačiau jums: esu vietinis klebonas, čia mano svečiai, mes esame savoje parapijoje. Jeigu jums bus kas neaišku, prašom kreiptis į mane.

Žinau, kad vėliau Tėveliui už tai teko skaudžiai nukentėti.

Kartą mūsų parapijoje – Kaune, Amaliuose, valdžia nugriovė kryžių, nuvežė į šiukšlyną ir išmetė. Geri žmonės aptiko tą kryžių ir mums pranešė. Mes kryžių parsigabenome, bet jis jau buvo netinkamas. Kreipėmės į Tėvelį patarimo. Jis patarė pasidaryti naują kryžių.

Po kelių dienų visą naktį darbavomės: vieni su vaidilutišku rimtumu sudeginome senąjį, kiti prie kelio statėme naują, Tėvelio palaimintą ir pašventintą. Po trijų dienų atvažiavo vėl to kryžiaus versti. Kadangi nemažai jaunimo vakare rinkdavosi į Petrašiūnų bažnyčią, čia ir sužinojome apie tai. Nespėję nė tėvams pranešti, nubėgome kryžiaus ginti.

Ten važinėjo milicijos mašinos, mus gąsdino, bet mes stovėjome, nesitraukėme. Mūsų buvo apie 20, iš vyresnių tik vienas kitas, o visi kiti – vaikai. Apie vidurnaktį atvažiavo girtų milicininkų gauja ir keli saugumiečiai palydovai. Mus apsupo, baisiai keikdamiesi mušė, kelis vyresnius vaikinukus paėmę išsivežė, o kitus išbaidė, išgainiojo...

Prisiverkę per naktį, vos auštant važiuojame pas Tėvelį. Nuvažiavę viens per kitą aiškinome, kaip mus mušė, kaip skriaudė ir kaip dabar bus, kad kelis paėmė...

Tėvelis visiškai ramiai, su plačia šypsena:

– Tai labai gerai! Šaunu!

Mes visi išplėtę akis žiūrim.

– Kas šaunu? Mus taip mušė, taip baisiai keikė!

O jis sako:

– Tai gerai! Jūs gi einat Dievo keliu! Jeigu jūs neturėtumėt skausmo ir eitumėt per gyvenimą į nieką neužkliūdami, tai reikėtų suabejoti. O dabar gerai, labai gerai...

Tėvelis mus pasodino prie stalo, paruošė pusryčius ir dar kartą padrąsinęs išleido. Važiavome atgal nurimę, tikrai, ko mes taip verkšlenom... Ir pradėjome svarstyti, kaip nueisime pas tų vaikinukų tėvus, kaip jiems viską nupasakosime, kaip eisime jų vaduoti. Žodžiu, pradėjome logiškai mąstyti...

Tėvelis visada mokėdavo padėtį ištaisyti, viską sustatyti į vietas. Jis visada žmones lydėdavo meile ir rūpestingumu. Bet jis mūsų ir nelepino, buvo reiklus.

Tėvelis niekada negalėjo praeiti pro pagalbos reikalingą žmogų. Nors kartais, atrodė, šie žmonės pagalbos nebuvo verti. Jis nesivadovavo žmonių praktiškumu: verta – neverta. Jam viskas buvo verta, kur tik galėjo patarnauti. Tačiau kartu buvo ir geras psichologas.

Kartą jaunimo būrelis lydėjo į Šiluvą savo naujoką paprašyti jam ištvermės ir Švč. Motinėlės Marijos palaimos. Kartu, kaip visuomet, buvo ir mūsų bičiulis – Tėvelis. Išėję iš koplyčios, vaikinai pamatė besivoliojantį ant žemės girtą žmogų, kuris niekaip negalėjo atsikelti. Jie norėjo jam padėti, bet niekaip nesisekė: pastatytas ant kojų, jis vėl griūdavo. O Tėvelis pastebėjo, kad tas girtą tik vaidina. Ir griežtai pasakė:

– Greitai stokis ir eik pasakyti tiems, kurie tave siuntė, kad čia niekas nieko nedaro.

Ir tikrai: „girtasis" išsitiesė ir normaliai nukulniavo. Tėvelis ėmė juoktis:

– Matot, ko reikia – nė nesvyruoja...

Kelionėse Tėvelis būdavo be galo kantrus. Ne tik ramiai, bet ir su šypsena pakeldavo visus kelionių nesklandumus. Jam niekada nebūdavo sunku padėti toli išsiųstam kareiviui ar kaliniui.

– Verta kartais ir dėl vieno žmogaus pervažiuoti visą imperiją...

Taip ir darydavo.

Jo žodžiai, ypač kilnus pavyzdys, pasiaukojanti meilė visada išliks mano ir mano draugų atmintyje. Duok Dieve, kad pajėgtume jo pavyzdį ir žodį pritaikyti savo gyvenime!

Kun. Juozas Zdebskis buvo didi asmenybė. Ko mokė mus, tuo pats jau gyveno. Tėvelis sakydavo:

– Jei nori patarnauti Bažnyčiai ir Tėvynei, turi savo asmeniniame gyvenime kuo tobuliau diegti šiuos bruožus: nekaltai kentėti ir priimti pažeminimus. Tai labiausiai atitinka Kristaus kančios bruožus.

Tuos bruožus kun. Juozas tobulai ugdė savyje, savo kasdieniame gyvenime. Jis dėkodavo Dievui už kančią ir pažeminimus. Ir Dievas jam jų nepagailėjo... Kentėjimai ir pažeminimai buvo jo gyvenimo kasdieniai palydovai.

Kaunas,
1986 04 21

Ses. Monika Gavėnaitė
Spaudos darbų talkininkė

O MOTERIE, DIDIS TAVO TIKĖJIMAS

Su kun. Juozu Zdebskiu buvome pažįstami jau seniai, dar prieš „Kronikos" leidimą. Pati pradžia – girdėjau jį pamokslaujant Įgulos bažnyčioje, kai dirbo vikaru (1957 – 1959). Buvo geras pamokslininkas. Paskui kilo mintis daryti slaptus susirinkimus, kad žmonės geriau pažintų Dievą, tikėjimą. Pradėjome ieškoti kunigų, kas galėtų pakalbėti religinėmis, taip pat tautinėmis temomis. Prie to prisidėjo ir kiti drąsesni žmonės, ne vien seselės. Pradėjome organizuoti ir jaunesnio, ir vyresnio amžiaus žmonių susibūrimus.

Su kun. Zdebskiu supažindino kun. Svarinskas, atvedęs jį į mano darbovietę. Dažniausiai ir kviesdavome kun. Zdebskį, nes jo mintys buvo labai gilios, tiesiog jis pritaikydavo Kristaus gyvenimo pavyzdį dabarčiai, faktus vertindavo religiniu ir tautiniu požiūriu.

Kadangi išdrįsdavome rinktis į konferencijas, tai kilo mintis parengti ir literatūros jų lankytojams.

Iš pradžių dauginome tik katekizmus, o paskui ir kitas religines knygas. Parinkdavome iš tų, kurios buvo leidžiamos užsienyje, o paskui nelegaliai patekdavo į Lietuvą ir čia būdavo dauginamos bei platinamos. Kun. Zdebskis buvo ypač uolus tų knygų – ar Maceinos, ar Girniaus, ar Brazdžionio – ieškotojas. Jis surasdavo originalą, o paskui ERA arba pogrindžio spaustuvėje, arba net valdiškose įstaigose nakties metu atskirais lapais padaugindavome. Reikėdavo tuos lapus atsinešti, surūšiuoti, paskui nešti įrišti – turėjome žmonių, kurie namuose dirbdavo.

Kunigas Zdebskis buvo labai uolus ir atkaklus šiame darbe. Vienoje vietoje ERA ilgai negalėdavo būti laikoma, kad saugumas nesusektų. Tai jis per pažįstamus suieško kitą vietą ir perkelia. Iš jo sklido didelis pasitikėjimas Dievu, Jo Apvaizda – kad niekas neatsitiks be Dievo valios. Įrištas knygas parsinešdavau į savo butą. O jis paprasčiausiai ateidavo dieną, susikraudavo kny-

gas ir išeidavo kaip su bulvių maišu. Tada sustabdydavo taksi arba šiaip kokį automobilį ir kur nors išveždavo.

Būdavo, kad ir vakare ateina. Vieną vakarą mes kartu su juo išvažiavome: irgi tokį maišą knygų prisidėjome ir turėjome nuvežti į Igliauką. Paprastai į stotį bijodavome važiuoti – stabdydavome mašinas, kad pavežtų į užmiestį. O ten vėl stabdydavom kitą – kad sunkiau būtų mus susekti.

O vieną kartą įsėdome į kažkokį įtartiną automobilį – atrodė, kad veža lyg saugumietis. Manau sau, jau viskas – mūsų kontrabandą nuveš į saugumą. Bet, matyt, Dievo planuose tai nebuvo skirta – nieko neatsitiko. Nuvežė mus į užmiestį, tada vėl kažkokią mašiną sustabdėme ir taip nuvykome į Igliauką. Buvo jau vėlus laikas. Visi klebonijos langai tamsūs – pagalvojom, kad miega. Bet, pasirodo, klebonas (Alfonsas Svarinskas) buvo išvykęs į laidotuves. Kieme stovėjo sugedęs viliukas, tai susėdom ir laukiame, kada kas iš kur grįš.

Bet kun. Zdebskis – nenuorama, jis nepasėdės ilgai. Išėjo apsižvalgyti ir netrukus žiūriu – jau šviesos languose. Maniau, sugrįžo klebonas. Bet, pasirodo, tai kun. Zdebskis langą atsidarė, įlipo į vidų, uždegė šviesas ir tada mane pakvietė. O kai grįžo klebonas ir pamatė degančias šviesas, pagalvojo, kad krata ar vagys įsilaužė... Turėjom juoko!

Toks originalus buvo kunigas Zdebskis: labai dvasingas, labai išradingas ir kartu humoro jausmą turintis. Tad ir saugumiečius dažnai apšaudavo.

Su juo nebuvo liūdna. Pavyzdžiui, konferencijose – tokią iškalbą turėdavo, kad gali valandą ar daugiau kalbėti žmonėms ir neatsibosta klausytis. Padaro trumpą pertrauką, ir vėl gali kalbėti. Kas girdėdavo jo pamokslus, tie paskui dažniausiai dalyvaudavo žygiuose į Šiluvą, Kryžių kalną. Susiformavo stiprus aktyvas, patriotų katalikų būreliai. Jų auka ir maldos priartino tautos prisikėlimą.

Kaunas,
1998

Ses. Gerarda Elena Šuliauskaitė
Spaudos darbų talkininkė

VIENI NEISIME NEI Į DANGŲ, NEI Į PRAGARĄ

Tai buvo apie 1970 metus. Išgirdome, kad Prienuose yra labai uolus kunigas. Apsidžiaugėme sužinojusios, kad tas kunigas pakviestas vesti mums rekolekcijų. Vieną vakarą susirinkome bute, kur buvo numatytos rekolekcijos, ir nekantriai laukėme kunigo. Pasibeldė kažkoks žmogus, nepanašus į kunigą. Nenorėjome jo įsileisti (mes tada visko bijojome ir kiekvienas nelauktas skambutis sukeldavo nerimą). Bet viena susigriebė: gal čia ir bus rekolekcijų vedėjas? Atidarėme duris. Nepažįstamasis įėjęs tiriančiai peržvelgė mus ir pasisakė kas esąs.

Mano nuotaika iš karto krito: mintyse buvau susidariusi visai kitokį to garsaus kunigo vaizdą. O čia stovėjo labai paprastas, iš pirmo žvilgsnio toks nedrąsus, neryžtingas, niekuo neimponuojantis žmogus.

Svečias ėmė kalbėti. Išdėstė pirmuosius punktus mąstymui apie rekolekcijų reikšmę. Mūsų nustebimui, lyg atspėdamas klausytojų mintis, jis pradėjo aiškinti, jog rekolekcijų sėkmė priklauso ne nuo vedėjo asmeninių savybių, jo iškalbos, žinių, o tik nuo mūsų bendradarbiavimo su Dievo malone, nuo mūsų pačių nusiteikimo. Iš rekolekcijų privalome laukti ne kažko naujo, įdomaus, bet pačios turime giliai apmąstyti ir aptarti su Viešpačiu tai, ką išgirstame.

Įtampa atlėgo. Aš su malonumu nusitvėriau minties, kad kažko ypatingo neišgirsime, bet Dievas padės – rekolekcijos vis tiek duos naudos. O žmonės... Jie visada perdeda, ypač ką nors girdami... Bet juo toliau kalbėjo vedėjas, juo labiau keitėsi mūsų nuotaika. Kiekvienas jo žodis buvo nuspalvintas savomis emocijomis, nuoširdumu, psichologiniu įžvalgumu, subtiliai išgyventas ir perduodamas be jokio falšo.

– Jei nėra meilės didvyriškumo – dėmesio kitiems, tada nėra šventumo. Sielos išganymo sau neįvykdysime, jei neturėsime dvasios vaikų.

– Jei kas eina į pragarą, tai tik dėl to, kad kažkas, matyt, paniekino savo pašaukimą. Nes pašaukimų duota tiek, kad niekas neitų į pragarą.

– Jau vien žinojimas, kad vieni neisime nei į Dangų, nei į pragarą, turi sukelti mums nerimą...

– Seselės, didžiausia nuodėmė – nepasitikėti Dievo meile mums...

Tokių rekolekcijų tais laikais mes dar nebuvome girdėjusios. Po mąstymo punktų man juokingai atrodydavo, kai kunigas vis primindavo: „Seselės, gerai patikrinkite, ar jūsų mintys neklaidžioja kur nors". Mes buvome taip uždegtos, o Dievas atrodė taip arti, kad apie išsiblaškymą nė minties nekilo. Tada pirmą kartą išgirdome apie opiausias Bažnyčios ir Tėvynės problemas. Jis – pirmasis kunigas, aiškiai pasakęs, ko mums reikia siekti, kaip reikia mylėti žmogų – draugą ir priešą, kokio apaštalavimo dabartinėje situacijoje laukia iš seserų vienuolių Bažnyčia ir Tauta. Jis pabrėžė intensyvaus vidinio gyvenimo svarbą ir besąlygišką aukojimąsi kitiems.

Kun. Juozas ypač vaizdžiai mokėjo pateikti gyvenimo pavyzdžius, kurie uždegdavo širdis meile Kristui ir žmonėms, tarsi išaugindavo sparnus apaštalavimui. Jau pirmosios jo rekolekcijos daugeliui mūsų davė naują gyvenimo kryptį. Tuomet pradėjo vykti įvairūs jaunimo, vaikų ir suaugusiųjų sambūriai, kurių vadovas dažnai būdavo kun. Juozas Zdebskis.

Kun. Juozas – labai savita ir įdomi asmenybė. Jo pamaldumas buvo santūrus, tačiau gilus, vidinis. Klebonijos darbuotojai pasakodavo, kad ir kokiu laiku jis grįždavo namo – nors ir vėliausią vakarą – visuomet eidavo aplankyti Švč. Sakramento į bažnyčią. Jei kas bandydavo atkalbėti, sakydamas, jog jau labai vėlu, tamsu, jis tyliai pratardavo: „O Jėzus juk laukia..."

Kelionėse, kad ir su kuo važiuotų, visuomet kalbėdavo tris dalis Rožančiaus ir dar vieną pridėdavo, juokais sakydamas: „Na... dar liko miego dalis..." Visi važiuojantys žinojo, kad po Rožančiaus dar reikia sukalbėti Šv. Juozapo, Šv. Antano, Šv. Kazimiero, Šv. Teresėlės litanijas. Jis nuoširdžiai mylėjo, jo žodžiais tariant, ano pasaulio Draugus ir buvo jiems dėkingas už gautas malones. Kun. Juozas niekada nepravažiuodavo pro Marijampolę neaplankęs Dievo Tarno Jurgio Matulaičio, kurio kūno palaikai ilsisi Marijampolės Bazilikoje. „Juk negražu pravažiuojant neaplankyti draugų..." – pasakydavo bendrakeleiviams, ir suka mašiną bažnyčios link...

Kun. Juozas buvo be galo pakantus kitų ydoms, nieko nesmerkdavo, visuomet stengdavosi pateisinti: „Na, negali būti! Gal ne taip supratote. Juk, rodos, toks geras žmogus..."

Sunku rasti kitą tokį kunigą, kuris taip lengvai būtų visiems prieinamas, stengtųsi visada padėti. Į kitus kreiptis dėl kokio menkesnio dalyko kartais būna nedrąsu. O kunigas Juozas taip nuteikdavo žmogų, kad atrodydavo, jog prašantysis jo pagalbos tarsi suteikia kunigui malonę padaryti dar vieną gerą darbą...

Taip jo plačios širdies padrąsinti, visi jį ir išnaudodavo: kas pas ligonį už kelių šimtų kilometrų, kas kur nors pavėžėti paprašys, konferenciją pravesti ar senelį aplankyti. Visus sutikdavo maloniai šypsodamasis, o paprašius – tuoj iš kišenės išsitraukdavo kalendorėlį ir pasižymėdavo: „Na, kaip nors čia įsprausim...“ Gerus darbus darė už ačiū, nereikalaudamas jokio atlyginimo.

Šlavantų Tėvelis niekada nepraeidavo pro nelaimės ištiktąjį. Kartą važiuojant iš Vilniaus prie plento ant griovio kranto pamatė gulintį žmogų. Kunigas tuoj sustabdė mašiną, įsitikino, kad čia tik įgėręs saulutės atokaitoje ramiausiai sau snaudžia, jį pažadino ir liepė eiti ten, kur niekas nematytų, kad pravažiuojantiems nekeltų rūpesčių...

Tokių atsitikimų buvo šimtai. Gelbėti tokius, kurių draugystė nemaloni, kurie net neatsimins, kas išgelbėjo juos nuo peršalimo, invalidumo ar net mirties, iš kurių vietoj padėkos išgirsi tik keiksmus, ir tik Amžinybėje jie sužinos, kiek kainavo jų geradariui parvesti ar parvežti namo, – tai yra visiškas savęs atsižadėjimas. Juk tuo metu kunigo dažniausiai kas nors laukdavo ir sulaukę gerokai pavėlavusį pasitikdavo su priekaištais ar nemalonia veido išraiška...

Jis nepraeidavo pro šalį, kur nujausdavo galimą nelaimę. Kartą, važiuojant Žemaitijos keliais, pastebėjo po stipraus lietaus išgraužtą kelio pakraštį. Kunigas iš karto sustojo:

– Čia naktį, besilenkiant mašinoms, gali įvykti nelaimė... – Susirado lazdelę, ant jos užrišo savo baltą nosinę ir įsmeigė prie pavojingos vietos: – Visgi bus šioks toks ženklas, kol kas sutvarkys kelią...

Vieną dieną, važiuodamas labai judriu plentu, pastebėjo: visos mašinos parodo posūkio ženklą ir kažką aplenkia. Privažiavo arčiau. Žiūri: ant kelio guli didokas rąstas, užimdamas beveik pusę kelio. Kun. Juozas nusistebėjo:

– Na, kokis galas galėjo taip padaryti? Juk čia lengvai gali įvykti nelaimė – avarija!

Išlipęs nuvilko rąstą į šalį ir važiuoja toliau. Vos truputį pavažiavus, iššoka autoinspekcija ir stabdo jo mašiną. Kunigas nustebo:

– Rodos, niekuo nenusikaltau... Ko jie kimba prie manęs?

Milicininkai mandagiai prakalbo ir paprašė teisių... Mat už kliūties pašalinimą nuo kelio (kurią autoinspekcija sąmoningai padarė, norėdama patikrinti vairuotojų jautrumą kitiems, ir kuri jau pusę dienos gulėjo ant plento, nors mašinos švilpė viena po kitos) norėjo įrašyti „Kelio džentelmenas", paaiškindami, jog šis įrašas gali daug padėti, jei įvyktų koks nesusipratimas. Milicijos inspektorius, pildydamas reikalingą dokumentą, paklausė „kelio džentelmeną", kuo jis dirba. Išgirdę, jog tai kunigas, inspektoriai sutriko: baigti rašyti ar ne? Jie jautėsi nesmagiai: tik ką išgyrę vairuotojo humaniškumą, nusistebėję kitų abejingumu, negalėjo trauktis, o kunigui rašyti „Kelio džentelmenas" – sudrebėjo ranka... Vis dėlto, nors ir be entuziazmo, dokumentą sutvarkė...

Kun. Zdebskis, pats uoliai darydamas gera kitiems, nuolat ragino visus nepraeiti abejingai pro kitų nelaimę, tačiau kartu budėti, kad čia neįsisuktų puikybės demonas, viską paversdamas niekais. Jei kas mėgindavo labai jam dėkoti, sulaukdavo aštrių žodžių.

Kartą po savaitės rekolekcijų seserys norėjo jam padėkoti. Valanda iškilminga: visos sustojo, o viena, išėjusi į priekį, pradėjo kalbėti. Dėkojo nuoširdžiai, iškeldama vedėjo nuopelnus. Kun. Juozas iš pradžių klausėsi rimtai, bet juo toliau, juo labiau niaukėsi jo veidas. Kai sesuo nutilo, vedėjas prabilo kietu ir griežtu tonu:

– O dabar prie visų jūsų žodžių labai tiktų atnešti tribulą ir dar pasmilkyti!..

Įspūdis buvo pritrenkiantis – toks geras Tėvelis, o taip skaudžiai išjuokė mūsų tikrai nuoširdžią padėką...

Vengdamas jam rodomos pagarbos ir dėmesio, nebuvo fanatiškas. Kai 1977 m. rugsėjo mėnesį Šv. Rapolo bažnyčioje Vilniuje su kurso draugais šventė 25-erių metų kunigystės jubiliejų, įvairių miestų jaunimas susiorganizavo atvažiuoti jo pasveikinti, parodyti kitiems, kaip jauni žmonės myli ir gerbia tuos kunigus, kurie aukojasi dėl Bažnyčios, nepaisydami pavojų ir negailėdami savo gyvybės. Po iškilmingų pamaldų būrys jaunimo sugužėjo į zakristiją. Kun. Zdebskis, metęs žvilgsnį, tuoj suprato: ieškoma jo – veidai pažįstami. Nors norėjo pasislėpti tolimiausiame kampelyje, bet iš zakristijos neišbėgo. Vis dėlto vėliau, užsiminus apie tą jubiliejų, prasitarė:

– Aišku, tokie išskyrimai iš kitų, sveikinimai – labai nemalonūs. Bet dėl bendro Bažnyčios reikalo – tebūnie...

Apie jo dvasios taurumą ir paprastumą ryškiausiai bylojo visa aplinka: paprastas namelis, menki drabužiai, nuo nesibaigiančių kelionių aptrinta mašina. Įsikūnijęs altruizmas.

Kartą vėlyvą vakarą, grįždami iš ilgos kelionės po Latviją, užsukome pas vieną kleboną. Pamatęs kun. Juozą labai išvargusį, po ilgos kelionės suglamžytu ir dulkinu kostiumu, šeimininkas, ranką ant širdies padėjęs, apgailestavo:

– Kokia gėda! Jis – visas dulkinas, išvargęs, o mes – patogiai, šiltame kambaryje įsitaisę...

Kun. J. Zdebskis artimai bendravo su aukštas pareigas einančiais žmonėmis, mokslininkais ir įvairių profesijų inteligentais, nuolat buvo apsuptas jaunimo. Tačiau labiausiai jam rūpėjo niekam nežinomi, gyvenimo nuskriausti ir užmiršti, apleisti varguoliai.

Kartą vasarą kun. Juozas, prisidėjęs krepšelį lauktuvių, pasiūlė nuvažiuoti į kaimą. Privažiavę ant kalnelio apleistą sodybėlę, įėjome į sukrypusią trobelę. Ant lovos sėdėjo senutė. Jos veidas, vargų išvagotas, raukšlėtas kaip džiovinta kriaušė. Pamačiusi kunigą džiaugsmingai šūktelėjo:

– O klebonėlis... Klebonėlis atvažiavo! – aiškiai matyti, kad jis čia buvo dažnas svečias.

Kun. Juozas priėjo prie lovos, apkabino senutę per pečius ir maloniai kalbino, klausinėjo. Močiutė švieste švietė, veideliai išraudo. Ilgokai pašnekėjęs, nuoširdžiai atsisveikino ir paliko dovanėlę.

Aplankymas, nuoširdumas, palankumas – kiek džiaugsmo vienišai senatvei!

Kiekvieną pirmąjį mėnesio penktadienį jis lankydavo savo parapijos senelius ir ligonius, nuveždavo jiems Švenčiausiąjį. Kiek tokių džiaugsmo valandėlių jis suteikdavo kančių iškamuotiems varguoliams.

– Didysis mano parapijos turtas – ligoniai ir seneliai, – girdavosi kunigas.

Užtat juos lankydavo, nepaisydamas blogo oro, svarbių reikalų ar sugedusio transporto. Jo jautri širdis sielojosi dėl visų, negalinčių maitintis Gyvenimo Duona. Negailėdamas lėšų, jėgų ir laiko lankydavo toliau ar arčiau tarnaujančius armijoje kareivėlius.

Jis kartais lydėdavo artimuosius ir į lagerius pas sąžinės belaisvius, o jei negalėdavo gauti pasimatymo su jais, bent iš tolo pasiųsdavo kunigišką palaiminimą. Antai kun. Juozas vienas iš pirmųjų aplankė Sibiro tremtyje Bogučianuose Nijolę Sadūnaitę.

Kelionėse Tėvelis būdavo nepamainomas pagalbininkas: kai perpildytose geležinkelio stotyse būdavo beviltiška gauti bilietą, jis kažkokiu būdu visados sugebėdavo išprašyti. Štai kartą Maskvoje vienoje stotyje prie visų langelių buvo nutįsusios didžiausios eilės. Bilietą gauti, atrodo, neįmanoma. Pastebėjome dar vieną langelį, į kurio pusę niekas nė nesidairė – prie jo kabojo užrašas: „Tarybų Sąjungos didvyriams". Kun. Juozas priėjo prie to langelio ir paprašė bilieto. Jam šaltai buvo paaiškinta, kad čia aptarnaujami tik Tarybų Sąjungos didvyriai. Kunigas šypsodamasis, tik jam būdingu didelio vaiko tonu prabilo:

– Aš... nesu didvyris, bet tikrai pažadu, kad būsiu didvyris...

Kasininkė, tarsi užburta jo tono, sušvelnėjo ir kiek padelsusi ištiesė bilietą „būsimajam didvyriui"...

Dievas mėgsta humorą. Kaip ir nuoširdūs žmonės. Kun. Juozas dažnai sakydavo, kad, norint ką nors išprašyti, reikia žmogų prajuokinti: tada šis tampa sukalbamesnis.

1984 m. kovo 4 d. per Šv. Kazimiero iškilmes į Vilnių atvyko daug maldininkų. Didelė jų dalis, nors buvo labai šalta, išstovėjo per visas pamaldas šventoriuje. Virš durų kabėjo garsiakalbiai, bet jie neveikė. Žmonės nieko negirdėjo, negalėjo sekti Mišių eigos, nebuvo jokios galimybės priimti Komunijos. Kitos Mišios turėjo būti lenkų kalba, tačiau ir jų jau laukė daugybė. Štai tau ir iškilmė – nei šv. Mišių, nei Komunijos...

Iš bažnyčios su minia išeina keli kunigai, tarp jų ir kun. Zdebskis. Visi susijaudinę – klebonas jiems neleido aukoti Mišių prie Šv. Kazimiero karsto... Žmonės puolasi prie jų, išdėsto bėdas ir prašo pagalbos: reikia kažkur suorganizuoti Mišias. Bet kur? Gal pamėginti Šv. Mikalojaus bažnyčioje?..

Visi patraukia į tą seną lietuvių bažnytėlę su viltimi – gal kaip nors susitars su klebonu. Susirenka bažnyčioje, bet niekas nedrįsta eiti į zakristiją. Pagaliau kreipiasi į vieną seserį vienuolę:

– Tu čia vietinė, tu geriau visus pažįsti, tai eik prašyti.

Ką darys, vargšelė, eina. Eidama svarsto: „Ką aš ten sakysiu? Negi kunigai patys negali tarpusavyje susitarti?"

Pakilo su ja ir kun. Zdebskis. Įėję į zakristiją, randa daugybę žmonių: kunigai, patarnautojai, zakristijonas... Toji pasiuntinė, svarstydama, ką čia pasakius, prasibrovė į vidurį zakristijos ir jau norėjo prabilti, bet netikėtai prie jos prisigretino kun. Zdebskis ir rimčiausiu veidu iškilmingai pradėjo:

– Gerbiamasis kunige klebone, mes atėjome... – Pasiuntinė nustėrusi laukia, ką jis čia dabar pasakys, nes tokiu rimtu tonu kalbant dar nebuvo jo girdėjusi. Kunigas tęsia: – Mes atėjome susitarti dėl... santuokos! – Pasiųstoji sesuo nustėrusi atšoka:

– Na, kas gi čia dabar!

Kadangi klebonas (vėliau vysk. Juozas Tunaitis) gerai pažinojo kun. Juozą ir atsiųstąją seserį, tai tokia komiška situacija sukėlė visiems skanaus juoko. O kun. Zdebskis stovi, kaip niekur nieko ramiai šypsodamasis. Sesuo, nežinodama ką daryti, prabyla:

– Gal leisite kun. J. Zdebskiui čia paaukoti šv. Mišias. Mes atėjome iš Šv. Kazimiero iškilmių, bet šv. Mišiose nedalyvavome ir Komunijos nepriėmėme...

Visi dar skaniai juokėsi iš kun. Juozo pokšto, o klebonas tuoj pat sutiko patenkinti prašymą...

Tokiose ribinėse situacijose kun. Juozas mokėjo taip suvaidinti, jog net rimti pareigūnai sutrikdavo: kunigas tiesą sako ar juokus krečia?

Varėnoje vyko sufabrikuotas kun. Sigito Tamkevičiaus teismas dėl avarijos. Tikinčiųjų privažiavo iš visos Lietuvos: pilnutėlė salė, būrys prie salės durų, koridoriuje, ant laiptų ir lauke. Į salę daugiau nieko neįleidžia. Ateina kun. Zdebskis. Praeina susikaupusiu veidu pro minią, su niekuo nesisveikindamas, įeina į kažkokį kabinetą. Čia prisistato kaip korespondentas, ir jis įleidžiamas į salę.

Teismas neįvyksta; pranešama, kad teisiamasis serga ir negali atvykti. Kun. Juozas nuvyksta jo ieškoti, bet neradęs, grįžta į Varėną. Čia randa didžiausią triukšmą: milicija ir saugumiečiai gaudo atvykusiuosius į teismą.

Pamatęs, kas darosi, kun. Zdebskis skuba tiesiai pas rajono galinguosius. Lauke, prie durų, randa stoviniuojančius milicininkus ir saugumiečius. Kunigas prieina prie jų ir paprašo įleisti pas viršininką: jam reikia žinių užsienio korespondentams apie įvykį prie autobusų stoties... Visi pareigūnai apstulbsta, pritrenkti tokios drąsos. Atsipeikėję puola kunigą ir liepia kuo greičiau dingti iš akių. O tas ramiausiai nužingsniuoja į mašiną. Kai jau automobilis trūktelėja į priekį, iššoka darbuotojas, kviesdamas į vidų, bet „korespondentas“, nekreipdamas dėmesio į jo šūkaliojimus, nuvažiuoja.

Nuvažiuoja tiesiai į Varėnos bažnyčią. Čia prieš šv. Mišias tėviškai pabara tuos jaunuolius, kurie, entuziazmo pagauti, tyčiojosi iš saugumiečių, milicininkų.

„Vaikeliai, kurie tyčiojotės iš tų žmonių, nedrįskite be išpažinties priimti Komunijos, nes užmiršote Kristaus priesaką – mylėti net ir priešus“ ir nueina į klausyklą...

Po šv. Mišių jis grįžta į miliciją ir griežtai taria: „Paleiskite kuo greičiau suimtą jaunimą, nes jei taip nepadarysite, aš greit apie jūsų elgesį informuosiu SNO (Suvienytų nacijų organizaciją)“, – ir išeina.

Kartą per vieno disidento teismą Vilniuje į Aukščiausiojo teismo salę įėjo kun. Juozas. Saugumiečiai greit jį pastebėjo ir užsipuolė:

– O tu ko čia sėdi? Ko tau čia reikia?

Užpultasis šypsodamasis ramių ramiausiai paaiškino:

– Na... atėjau medžiagos „Kronikai“ pasirinkti...

Galima įsivaizduoti, kaip suglumo saugumiečiai. Atsipeikėję tuoj pat išgrūdo iš salės bebaimį kunigą.

Kun. Juozas Zdebskis būdavo beveik visuose sąžinės belaisvių teismuose. Ilgiau ar trumpiau pabuvęs sakydavo:

– Tai jau turbūt užregistravo! Galima važiuoti namo...

Kai buvo suimtas kun. A. Svarinskas ir mūsų širdyse sustiprėjo baimė, kun. Juozas ramino:

– Žiūrėkite, kaip Dievas myli Lietuvą! Anksčiau krimtomės, kad Lietuva negavo kardinolo. O dabar Dievas davė daugiau negu kardinolą – davė kankinį. Lietuvai daugiau naudos turėti kunigą kalėjime, negu gauti kardinolą.

Visa kunigo Juozo asmenybė dvelkė kažkokiu paslaptingumu. Apie save jis beveik nekalbėdavo. Grįžęs iš ilgiausių kelionių pas kalinius ar tremtinius, net savo draugams beveik nieko nepasakodavo, nesiskųsdavo savo sveikata, savo vargais ar nesėkmėmis. Nors būdavo jautrus kitų negalėms, savimi nesirūpino visiškai – nei sveikata, nei savo asmeniniais poreikiais. Tarytum jis jų nė neturėtų, išskyrus darbą parapijoje. Tik labai artimiems kartais pasiskųsdavo, jog sveikata visai prasta – beveik viena koja jau karste. Iš kur bus sveikatos: dieną naktį kelionėse. Visiems jo reikia, visi kviečia, nepaisydami – turi jis laiko ar ne, jau pailsėjęs ar visiškai nusikamavęs. Jis nesiaiškindavo, kad po sunkios kelionės, kad jo laukia dar didesnis darbas. Dažnai miegodavo tik valandą kitą...

Kartą, grįždami iš kalinių lankymo, vėlų vakarą atsidūrėme viename Sibiro aerouoste. Buvome išvargę po ilgos kelionės, o lėktuvas bus tik rytą. Kur dingti? Keleivių perpildytos salės, net laiptai užsėsti – vos galima praeiti siau-

ru takeliu. Vaikštau tarp žmonių ir beviltiškai dairausi, kur čia prisiglaudus. Staiga viena šeima pasiūlo: „Užimkite mūsų kėdes, mes greit išskrendame".

Tuoj pasišaukiau saviškius ir mes karališkai įsitaisome. Įsivaizduokite – net kėdėse! Kun. Juozas atrėmė galvą į sieną ir tuoj pat užmigo. Taip jis miegojo visą naktį tarsi savo lovoje. O mes ilgai muistėmės – čia šalta, kėdės kietos, čia žmonės šurmuliuoja... Su nuostaba žvelgėme į kietai įmigusį kun. Juozą ir stebėjomės jo ištverme. Kur čia neprisiminsi jo žodžių:

– Jei nėra meilės didvyriškumo, dėmesio kitiems, tuomet nėra ir šventumo. „Ką padarėte vienam iš mažiausiųjų, man padarėte".

Šiuos Kristaus žodžius kun. Juozas Zdebskis patvirtino visu savo gyvenimu.

Vilnius,
1986

Ses. Birutė Gučaitė
Pedagogė, katalikiškų sambūrių dalyvė,
Kazimieras Ambrasas
Kunigas

KELIONĖS Į KALNUS

– 1974 metais Jūs, ses. Birute, subūrėte inteligentus ir suorganizavote kelionę į kalnus. Iškilo mintis pasikviesti į šitą kelionę dvasios vadovą. Kodėl pasirinkote kunigą Juozą Zdebskį?

– Tais laikais būdavo labai sunku inteligentams susiburti, pabendrauti su kunigais, išgirsti apie gilesnius dvasinius dalykus. Mes todėl ir sugalvojome išvažiuoti į kalnus. Turiu galvoje tikruosius kalnus – Kaukazą, jo snieguotas viršūnes. Jos pačios kalba apie Dievą, ir žmogus, būdamas kalnuose, iš tiesų negali netikėti, negali neapsikabinti Viešpaties.

Aš tada buvau jau keletą metų keliavusi kaip alpinistė, susipažinusi su kalnų laipiojimo technika, todėl ir išdrįsau susirinkti tokią grupę iš Vilniaus universiteto dėstytojų filologų (tarp jų – dabar kunigas Kazimieras Ambrasas). Dar buvo keletas studentų, sesuo vienuolė Zita ir keletas kitų žmonių. Iš kunigų tuo metu į kalnus niekas nebūtų drįsęs važiuoti. Atvažiavo kun. Juozas Zdebskis, aišku, ne visai tinkamai pasiruošęs. Nesitikėjo, kad kopsime į tikrus kalnus, eisime per moreną, per ledynus, o ne įprastais turistų takais.

Prieš metus kun. Zdebskis buvo išgyvenęs klinikinę mirtį. Be to, jis visiškai negirdėjo viena ausimi, taigi buvo sutrikusi garsinė orientacija (negirdėjo stereogarso) ir ta kelionė iš jo reikalavo tikrai didelės drąsos ir ryžto. Bet tuo rūpinosi gyd. Genutė Drąsutytė, kuri taip pat su mumis keliavo.

Atsimenu, eidamas akmenimis, jisai siūbuodavo: jam buvo sunku išlaikyti pusiausvyrą, nes ausis buvo nesveika. Man tekdavo kartais jį prilaikyti, kad nenukristų nuo kokio nors akmens. Bet jis drąsiai ėjo, vis labai stebėdamasis tuo nepaprastu gamtos didingumu, – tuo, ką Viešpats sukūrė, – kalnais, akmenimis. Jis vis kartodavo:

– Iš kur tie akmenys ir kas juos sukūrė?..

Ypatingi momentai būdavo, kai sugrįždavome nuo kalnų perėjos arba Ščheldos ledyno. Ščhelda – nepaprastai gražus, didingas dantytas snieguotas

Kaukazo kalnas. Vakare būdavo aukojamos šv. Mišios. Ant akmens, tarp „puntukų" suskambėdavo psalmės ar Evangelijos žodžiai. Juk ir Viešpats dažnai pagrindinius dalykus žmonėms tardavo ant kalno: nuo kalno Mozei Jis davė 10 įsakymų, taip pat palaiminimai buvo ištarti nuo kalno. Ir per kunigą Juozą Zdebskį Viešpats tikrai kalbėjo mums į širdis.

Man pačiai, kaip tas krištolinis upelio vanduo, buvo pasibeldęs į širdį kunigas Zdebskis. Jis ištyrino mane, mano vidų. Aš tiesiog buvau priversta eiti pas jį išpažinties, kitaip negalėjau. Atsimenu, pusantros valandos jis mane kamantinėjo. Bet tikrai – po to išėjau švari. Man buvo labai gera...

– *Ar kunigas Zdebskis pirmą kartą buvo kalnuose?*

– Jis pirmą kartą važiavo į tokius aukštus kalnus. Prieš tai jis važinėdavo apaštalaudamas po Kazachstaną, Altajų, Armėniją ir kt. Galbūt būdavo priekalnėse. Bet tikrus kalnus pamatė pirmą kartą. Kai išsirinkome altoriui akmenį – didžiulį, kaip katedros altorius, už kurio švietė didinga Elbruso viršūnė, – kunigas Zdebskis buvo priblokštas. Žiūrėdamas į dangų, jis vis kartojo:

– Vaikeliai, kur mes atsidūrėme!

Kitą kartą jis Mišias aukojo dar aukščiau, prie viršūnės, Čegeto kalno šlaituose. Buvo labai apsiniaukę, skendome debesyse, iš dangaus krito šlapdriba. Mes prisiglaudėme prie akmens, užsidengėme polietileno plėvele, delnais teko saugoti žvakės liepsną, kad vėjas neužpūstų. Už apykaklių nuo plėvelės mums žliaugė sniegas su ledais. Bet tas Viešpaties meilės karštis, Mišių aukos dovanos ir malonės, kurias gavome, buvo nuostabios, neapsakomos.

– *Kiek laiko praleidote kalnuose?*

– Per kalnus mes ėjome apie dvi savaites. Mat kunigas Zdebskis turėjo sugrįžti namo: sekmadieniais jis visada namuose, Šlavantuose, pats aukodavo Mišias, todėl negalėjo ilgai būti atitrūkęs.

O po tos kalnų kelionės prasidėjo kitas laikotarpis: Lietuvoje pradėjome rengti irgi tokias rekolekcijų savaites kur nors miškuose, taip pat palapinėse. Prasidėjo jaunimo sambūriai palapinėse – prie Šlavantų ežero, Veisiejų miškuose.

– *Koks buvo tos kelionės į kalnus tikslas?*

– Kaip minėjau, mūsų draugija buvo ieškanti Dievo. Mes ieškojome, mes patys buvome dar tik kelyje. Ir mums reikėjo dvasinio vadovo. Lietuvoje nueiti į bažnyčią sąlygų mes neturėjome. Tiesiog bijojome, nes mus persekiodavo, iš darbų mesdavo. Inteligentų vaikai tuo metu irgi nedrįsdavo eiti į bažnyčią. O kalnuose sąlygos palankios – žinojome, kad ten mūsų niekas nesuras,

nes ne kiekvienas galėtų užkopti į tokias vietas, kur mes įsirengdavome savo stovyklą, kur iškildavo mūsų palapinės ir sukunkuliuodavo ant primusų verdamas viralas. Mes tapdavome artimesni – tarp tų akmenų, kur nebuvo jokios augalijos: tik akmenys, ledynas ir dangus.

Vilnius,
1998

B. Gučaitės atsiminimus papildo kun. Kazimieras Ambrasas. Kiek kun. Juozas yra išvažinėjęs Lietuvos ir SSRS respublikų keliais, turbūt net tiksliausi matuokliai negalėtų nustatyti. Nors sunku jam būdavo atitrūkti nuo daugybės asmeninių ir visuomeninių reikalų, kurie buvo taip artimai susipynę pastarųjų labui, bet kartais jis skirdavo savaitę kitą poilsiui. Žinoma, ir tai jis labai puikiai derindavo su šv. Mišiomis, išpažinčių klausymu, įdomiais religiniais pokalbiais, pamokslais ir šiaip pabendravimais. Taigi į vieną tokią kelionę, kurią suorganizavo Birutė Gučaitė, dabar gal dažniau vadinama ses. Agne, pakliuvau ir aš. Niekad kelionėse kun. Juozas nesiskundė nakvynės nepatogumais, prastu maistu, transportu ar aptarnavimu. Visad šypsodamasis, paprastas ir nuoširdus jis siūlosi vienam panėšėti kuprinę, kitą kilsteli lipantį į sunkvežimį, arba, žiūrėk, jau velka glėbį šakų laužui.

Šįkart keliolika įvairaus amžiaus ir skirtingų profesijų keliauninkų atsidūrėme Elbruso papėdėje. Nesidairydami į prašmatnius viešbučius, išsitempėme priekalnių pašonėje savo brezentines palapines. Pirmąkart išvydusiam snieguotomis kalnagūbrių viršūnėmis pasidabinusius Kaukazo kalnus jautrios sielos kun. Juozui čia ištiės buvo ko paaikčioti, kuo stebėtis ir vaikiškai patikliai pasidžiaugti.

Anksti atsikėlę išvalėme altoriui vietą. Tuomet kun. Juozas, kaip koks izraelitų vadas Mozė, stovėdamas prie akmenų, kurie dar taip neseniai buvo panašūs į gramozdišką ir netvarkingą sąvartą, o dabar lietuvišku rankšluosčiu uždengtų ir paverstų altoriumi, Mišių pradžioje išbėrė pasigėrėjimo Dievo kūryba žodžius, didžiulį dėkingumą Visagaliui. Kokia dangaus palaima švietė iš veido per Pakylėjimą, kokia nuostabia šviesa dvelkė jo rankomis dalijama Komunija. Regis, net Elbrusas, debesimis pasikaišęs, nulenkė savo žilą viršūnę. Iš tolo pritariamai jam mojo nustebęs Kazbekas. Juk kažin ar kas kitas šioje keliauninkų ir alpinistų kojų, gausybės slidininkų nučiaužytoje priekalnėje buvo aukojęs šventąją Auką. Dievo leidimu, Šventosios Dvasios įkvėpimu ar kas buvo pašaukęs čia Kristų, kad palaimintų šituos tarpeklius, šiuos nuo

amžių snaudžiančius kalnagūbrius, šiuos greičio, neramios ir lakios kalnų dvasios besivaikančius, įvairiomis pasaulio kalbomis besišnekančius žmones...

Čionai ne sykį vakarais liepsnojo laužai, skambėjo lietuviškos dainos, aidėjo klegesys. Čionai, pasislėpus nuo įkalnėse besišlaistančių grupių ir vienišų keliauninkų, po permatoma plėvele vėlei buvo tariama „Viešpats su jumis!" Vėlei kun. Juozo rankomis buvo aukojama šv. Mišių Auka, dalijamas kiekvienam norinčiam Viešpaties Kūnas.

Daugel naujų minčių anuomet gimė kun. Juozo sieloje. Iš čionai susikaupusių įspūdžių jis dar ilgai peno sėmėsi įsimintiniems pamokslams, kurie daugelį klausytojų priversdavo susimąstyti, paskatindavo kitaip gyventi, kitaip elgtis.

Kitąsyk, kai jau dirbau Vatikano radijuje ir buvau parvažiavęs į Lietuvą, iš ateitininkų sužinojau, kad jie neturi kapeliono grupei, keliaujančiai į kalnus. Ilgai nesvarstęs, ryžausi kartu su jais nukeliauti į tas vietas, kur kadaise lankėmės su kunigu Juozu. Suvirpėjo širdis, kai ant to paties akmens, kur prieš 21-erius metus aukojo šv. Mišių Auką kunigas Juozas Zdebskis, šito paties kalno papėdėje, žiūrėdamas į aure tenai nuo stataus skardžio krintančias permatomas krioklio sroves, žvelgdamas į tas visą akiratį užstojusias kalnagūbrių keteras, aukojau šv. Mišių Auką už brangaus Šlavantų Tėvelio sielą.

Mielasis, kuklusis, taurios sielos, nuostabiai žmones mylėjęs ir už jų teises, už Bažnyčią, už tikėjimą, už Lietuvą galvą padėjęs Garbusis Lietuvos Kunige! Kaip dabar tokių kunigų reikia Lietuvai! Reikia visam pasauliui, nes nėra pasaulyje tokios šalies, kur aukos, atgailos, meilės žmogui, gimtajai žemei būtų per daug. Reikia misijų, reikia pasišventusių, mylinčių savo pareigą ir gimtąją žemę, gerbiančių Bažnyčią ir dėl jos nebijančių net savo gyvybę atiduoti kunigų.

Kunige Juozai! Tavęs jau nebeprikelsi: Tu nuėjai tenai, kur nėra išdavysčių, keršto, skurdo, prievartos ir melo. Mums dar reikia skintis kelią tarp pabaisų ir tarp savo rankomis užsiaugintų žvėrių. Melskis už mus ir tuos, kurie Tave persekiojo, tardė, skundė, šmeižė, Tave ir daugelį kitų nužudė!

Melskis už mus, kurie dar einame išmėginimų keliais, išbandymų takais vingiuojame, sukamės per dienas!

Melskis už mūsų vis dar teisingo požiūrio ieškančią ir ryžtingo sprendimo nerandančią tautą, brangusis Kunige, ištikimasis Lietuvos sūnau! Melskis!

Monrealis (Kanada),
1995 10 13

Vytautas Vaičiūnas
Kun. J. Zdebskio bendražygis, vėliau kunigas

BENDRAŽYGIO PASAKOJIMAS

– *Kokiomis aplinkybėmis ir kada kunigui Juozui Zdebskiui prireikė Jūsų pagalbos?*

– Maždaug 1973 – 1974 m. Kai buvo tie patys didieji areštai Lietuvoje. Per vieną naktį padarė net 100 kratų, žinoma, daug areštavo. Pas mane bute suėmė Povilą Petronį. Jis nelegaliai mano bute gyveno. Taigi susikaupė daug medžiagos – ir iš tardymo, ir iš kitko.

„Kronika" jau buvo pradėjusi eiti, tai kunigas Zdebskis atvažiavo, kaip jis buvo įpratęs sakyti, pasirinkti medžiagos „Kronikai". Tos medžiagos aš jam suteikiau nemažai. Ji pasirodė „Kronikoje". Taip prasidėjo mūsų pažintis.

Kadangi jam dažnai atimdavo vairuotojo pažymėjimą – vairuotojo teises, aš išėjau iš darbo ir padėjau jam kaip vairuotojas. Be to, mes kartu darėme dauginimo aparatus (tuo metu aš buvau inžinierius). Jis padėdavo surasti visas dalis. Su tais aparatais paskui dauginome „Kroniką". Taip mudu bendradarbiavome.

– *Ar neatrodė, kad jis nėra atviras Jums?*

– Jam gyvenime dažniausiai pasitaikydavo žmonėmis nusivilti, tad ir su manimi iš pradžių buvo atsargus, bet netrukus mudu gana neblogai ėmėme sutarti. Čia vienur, čia kitur prie spausdinimo mašinėlės įsitaisydavome dirbti „Kronikai"... Paskutinę ERĄ įtaisėme Šlavantų bažnyčios viršuje ir pradėjome ją mėginti. Kartą parapijiečiai mus įspėjo, kad KGB saugo visus įvažiavimus į Šlavantus. Miške, keliuose dieną naktį saugo. Mes pagalvojome, kad čia dėl EROS. O iš tikrųjų KGB rūpėjo ne tik ERA, bet ir tas vadinamasis jo nudeginimas. Kun. Zdebskis sako – mudviem reikia bėgti. Ne kartą iš daug kur mes pabėgome. Jis lankydavo ligonius kiekvieną pirmą mėnesio penktadienį. Taigi nutarėme, kad ERĄ kaimuose išmėtysime po dalelę, ir nė lapė nesulos. Bet mus ėmė sekti: viena mašina iš priekio, kita – iš užpakalio lydi. Taigi nieko nepaslėpėme, parsivežėme atgal.

Buvo spalio pradžia. Oras labai gražus, naktys mėnesėtos. Apie 6 val. aš jį žadinu ir matau, kad jis labai nenoromis keliasi. Jį ėmė veikti tas nudeginimas cheminėmis medžiagomis, kai buvo apipiltos automobilio sėdynės. Mane irgi buvo paveikusios, tik daug silpniau. O jis jau tikras ligonis...

Išvažiavome kartu: kaip bus, taip. Jis pats sėdo prie vairo, be šviesų. Prie pirmos kryžkelės stovi mašina kelio viduryje. Na, ką darysi, važiuojame pro šoną. O jie, per naktį budėję, prieš rytą buvo užmigę. Pravažiavome. Buvo apie 6 val., o grįžome apie 8 valandą. Na, žinoma, pyktis jų didelis, kad taip saugodami, nepajėgė nusaugoti. Pro pat jų nosį prasprukome... Kun. Juozas labai mokėjo iš saugumo seklių pasprukti.

Vieną kartą važiavome vasarą, kai būna vadinamasis paskutinis skambutis mokykloje. Važiuojame jau po 12 val. Už Balbieriškio stabdo moteris. Sustojame, įsodiname. Truputį išgėrusi, sako, kad iš paskutinio skambučio grįžta. Atvažiavome į Prienus. Prienuose prie milicijos paprašė sustoti. Ten paleidome ir važiuojame į Birštoną. Žiūrim – skersai kelio pastatyta juoda volga ir mus stabdo keletas vyrų. Nestojame. Išvažiavome ir sustojome prie kapinių tvoros, šviesas užgesinome. Netrukus atvažiuoja sekliai, bet mūsų nepastebėję, nuvažiavo į miško gilumą. Kiek palaukę, pabėgome. Būdavo ir daugiau panašių nuotykių.

– *Kai jus teisė, koks kaltinimas buvo suformuluotas?*

– 1981 m. kovo 25 d. buvau areštuotas, o birželio 26 d. nuteistas pustrečių metų kalėti. Oficialus kaltinimas – už organizavimą maldininkų eisenos iš Tytuvėnų į Šiluvą. Tačiau, kaip liudija pačių kagėbistų rezoliucija ant sekimo dokumentų, buvau numatytas areštuoti už tai, kad užsiimu nelegalia „dauginimo aparatų“ gamyba...

– *Jums jo mirtis buvo netikėta?*

– Jį jau ne kartą buvo mėginta nužudyti. Šito buvo galima laukti. Vienas kartas nemelavo. Juo labiau kad prieš jį jau buvo panaudota ir speciali priemonė, kuriai tik Maskva galėjo duoti leidimą...

Jo veikla buvo reikalinga kaip druska, nes žadino tautos dvasią, aukojimąsi Dievui ir artimui.

Kaunas,
1998

Petras Plumpa
Spaudos darbų bendražygis

VISOS LIETUVOS KAPELIONAS

Pirmą kartą kun. Juozą Zdebskį sutikau 1969 m. pavasarį Kaune slaptose rekolekcijose, į kurias pakvietė ses. Monika Gavėnaitė. Tose rekolekcijose privačiame bute dalyvavo nemažai jaunimo, kai kurie iš jų (Algis Paliokas ir Algis Baniulis) vėliau tapo kunigais. Ten susipažinau ir su savo būsimąja žmona.

Tuo metu kun. Zdebskis buvo nelegaliai dirbantis kunigas: jam ir kun. Sigitui Tamkevičiui sovietų valdžia buvo atėmusi kunigavimo teisę, todėl jiedu buvo įsidarbinę Prienų melioracijos valdyboje. Laisvu laiku lankydavo religines bendruomenes, nelegaliai dirbdami pastoracijos darbą.

Kadangi tuo metu perėjau į pogrindinę veiklą – pradėjau rūpintis nelegalios religinės literatūros leidyba, todėl mums su kun. Juozu atsirado nemaža bendrų interesų. Kartu išvažinėjome daug Lietuvos vietų: ieškojome slaptaviečių ir medžiaginių išteklių, kuriuos būtų galima panaudoti literatūrai gaminti ir platinti. Apie tai, ką mes suradome ir ką būtų galima panaudoti Lietuvos labui, dar negreit bus galima viešai kalbėti.

1970 m. už vaikų katekizavimą buvo suimtas kun. Antanas Šeškevičius. Tada kartu su kun. Juozu važiavome į Maskvą pas mano senus pažįstamus disidentus V. Telnikovą, T. Velikanovą, N. Krivošejevą. Jiems perdavėme informaciją apie kunigo suėmimą. Kun. Juozas pasamdė disidentų sluoksniams artimą advokatę, kad ši išreikalautų kun. A. Šeškevičiaus bylą antrąkart išnagrinėti. Kartu bandėme užmegzti tiesioginius ryšius su išeivijos lietuviais.

Keletą metų mums su kun. Juozu yra tekę praleisti daug laiko įvairiose kelionėse – automobiliais, traukiniais, motociklais, lėktuvais ir pėsčiomis. Šiose kelionėse kun. Juozas savo ryžtu ir energija buvo lyg vanduo: jei reikėjo, jis pereidavo visas užtvaras, prasiskverbdavo pro siauriausius plyšius...

Asmeniškai kun. Juozas man buvo pats artimiausias žmogus, nes su juo buvo galima kalbėti apie viską. Tarp kunigo Juozo ir manęs nebūdavo atstu-

mo – jį jaučiau kaip labai artimą žmogų, kuris visiškai įsiklauso į tavo sielą. Ir jis yra man atsiskleidęs, papasakojęs kai kuriuos epizodus iš savo vaikystės – kaip susiformavo toks charakteris. Kaip pats sakė, jis buvo žmogus, neturėjęs vaikystės. Jo vaikystė buvusi lyg koks košmaras...

Gal dėl tos skaudžios vaikystės jis išsiugdė gebėjimą pamatyti kito žmogaus sielos skausmą ir jį atjausti. Įvairūs nuskriaustieji, ypač gyvenimo prislėgtos moterys, atskleisdavo jam savo dvasinį skausmą ne tik kaip nuodėmklausiui, bet ir kaip žmogui, kuris nori ir stengiasi padėti. Kagėbistai šią jo savybę pateikdavo kaip polinkį į erotinius nuotykius. Jie net specialiai fabrikuodavo medžiagą – pasiųsdavo gerai parengtas užsimaskavusias agentes...

Kun. Juozas atrodė kaip visos Lietuvos kapelionas, gelbstintis žmonių sielas visais įmanomais būdais: rekolekcijomis, pamokslais, spaudos platinimu, tikinčiųjų teisių gynimu, vargšų gelbėjimu ir pan.

Jis važiuodavo pas kalinius, tremtinius, kareivius, pas vokiečius katalikus į Kazachstaną ir Pavolgį, pas Armėnijos katalikus, pas visus tikinčiuosius Rusijoje, kurie tik to pageidaudavo. Tačiau ir savo parapijiečių neužmiršdavo, ypač kenčiančių: kiekvieno mėnesio pirmąjį penktadienį aplankydavo visus savo parapijos ligonius...

Pasakymas, kad nelaimėje pažinsi draugą, visiškai pasiteisino ir mūsų tarpusavio santykiuose. 1973 m. buvau suimtas dėl „LKB kronikos“ platinimo. Tada kun. Juozas ėmėsi globoti sunkioje būklėje atsidūrusią mūsų šeimą: rinko pinigus namui įsigyti, mano žmoną su vaikais lydėjo į Uralą pasimatyti su manimi, visą šeimą buvo pasikvietęs vasaroti į Šlavantus. Kai po 8 metų kalinimo sugrįžau į Lietuvą, kun. Juozas pirmasis mane aplankė...

Visų kun. Juozo darbų palydovė buvo malda. Meldėsi namie, kelionėse, pravažiuodamas pro kapines. Vakare, prieš eidamas miegoti, būtinai nueidavo į bažnyčią atsisveikinti su Švenčiausiuoju. Šv. Mišias aukodavo įvairiose vietose, priklausomai nuo aplinkybių. Jo aukojamose šv. Mišiose yra tekę dalyvauti privačiuose kambariuose, traukinio kupė, viešbutyje ir net miške. Atrodo, kad didžiausias jo gyvenimo žadintojas buvo labai artimas buvimas su kenčiančiu Kristumi – nuo vaikystės iki mirties.

Vilnius,
1996

Ses. Nijolė Sadūnaitė
Spaudos darbų talkininkė

VISKAS BUS GERAI

Kun. Juozas Zdebskis man buvo dvasios vadas, tėvas. Jis mums, seselėms vienuolėms, vesdavo rekolekcijas. Mokė atsižadėti, ugdė aukos dvasią, kartu Tėvynės meilę. Dievo meilę sujungdavo su Tėvynės meile, su ištikimybe. Ir tos rekolekcijos, kiek aš atsimenu, tais sovietiniais laikais, buvo labai prasmingos, veiksmingos.

Jis man pasiūlė dirbti su „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika". Jis tiesiai taip ir pasakė:

– Ar norėtum, sesele?

– Aišku, labai norėčiau!

– Bet, be kalėjimo, nieko kito negaliu pažadėti...

– Na, – sakau, – jus jau antrą kartą buvo pasodinę...

Taigi jis man pasiūlė. O vėliau buvau nuteista ir po trejų metų konclagerio Mordovijoje 1977 m. rugsėjo 19 d. atsidūriau Bogučianų tremtyje. Tada per trejus tremties metus jis keturis kartus buvo atskridęs.

Nuo Lietuvos – 7000 km – 7000 pirmyn ir atgal, taigi 14000 km. Bet niekada nesiskundė.

– Žinai, Nijole, – sakydavo kun. Juozas, – pas tave atskristi man daug lengviau negu 200 km padaryti Lietuvoje.

Atskrenda į Bogučianus. Iš šio kaimo išskristi reikia į Krasnojarską, 400 km, o bilietą reikia būti nusipirkus prieš mėnesį... Prieš pat kelionę bilietų negausi... Bet jis visada išskrisdavo reikiamą dieną.

Kai aplankydavo, atlikdavau išpažintį, jis aukodavo šv. Mišias, duodavo Komuniją, kiek pasikalbėdavome. Ir jau reikia į aerouostą. Ir visada stebuklingai jam pavykdavo. Žmonės stebėjosi...

Kai atskrisdavo tenai, į Bogučianus, mes su kun. Juozu Zdebskiu apie politinius ar panašius reikalus nekalbėdavome, nes buvau izoliuota. Dažniausiai kalbėdavome apie dvasinius dalykus – kaip su dvasios vadovu.

Jis atskrisdavo ne tik pas mane, bet aplankydavo ir kareivėlius kariuomenėje. Jis daug ką aplankydavo, daug kur sustodavo. Net KGB vadindavo jį stebuklingu kunigu... Jeigu net 115-a KGB agentų jį vieną sekė, tai galima įsivaizduoti, kokia buvo jėga, dvasinė stiprybė, kaip jo bijojo tie, kurie kovojo su šviesa.

Paskutinį kartą (tai buvo 1980 m. vasara) kun. Zdebskis atvežė politiniams tremtiniams surinktą didelę sumą pinigų. Bogučianų KGB tuomet man rengė naują bylą, nes liepos 9 d. baigėsi mano nutrėmimo bausmė, o išleisti į laisvę jie labai nenorėjo... Todėl tą pačią dieną iš pašto išsiunčiau pinigų perlaidas dešimčiai tremtinių, kurie buvo labai sunkiose gyvenimo sąlygose. Tai atkreipė KGB dėmesį. Bet kitos išeities neturėjau, nes bet kuriuo metu – kitą dieną ar po valandos – galėjo mane areštuoti ir pinigai būtų buvę konfiskuoti.

Kai išsiunčiau pinigus ir su kun. Zdebskiu nuėjome į aerouostą, ten jau mūsų laukė Bogučianų KGB darbuotojai. Kun. Juozas priėjo prie kasos, o už jo atsistojo kagėbistas... Buvo aišku, kad geruoju nesibaigs... Bilietų kasoje negavo. Kai kun. Juozas priėjo prie manęs, perspėjau, kad seka KGB. Jis ir pats tai juto. Mudu stovėjome ir kalbėjomės, o kagėbistai nuėjo į šalia esantį tarnybinį kambarį pasitarti, o gal gauti nurodymų iš Maskvos... Kun. Juozas taip pat trumpam išėjo į koridorių. Po kelių minučių sugrįžęs priėjo prie kasos ir nusipirko bilietą, paėmė iš manęs portfelį ir, kaip visada, su giedra gera šypsena atsisveikino. Pasirodo, iš Krasnojarsko buvo atskridęs gydytojų komisijos lėktuvas, kuris jau rengėsi išskristi ir ten buvo dar viena vieta keleiviui. Kun. Juozas nuskubėjo į lėktuvą, o aš nuėjau į gretimą namą, kurio antrame aukšte buvo paštas: iš ten gerai matėsi aerouostas. Mačiau, kaip kun. Juozas, mosuodamas bilietu, bėga prie lėktuvo, nes jau kėlė laiptelius. Paskutinę minutę įsėdo. Lėktuvas tuoj pat pakilo ir išskrido...

Po kelių minučių pasirodo sutrikę kagėbistai – bėga šen, bėga ten, bet kun. Juozo aerouoste jau nebėr... Be galo laiminga, dėkodama gerajam Dievui, sugrįžau namo.

Kun. Juozas anksčiau konferencijose, vėliau tremtyje labai gražiai pabrėždavo kančios bei pažeminimo vertę. Žinoma, jei ne pats, o Viešpats skiria tokį kelią ir jei mes tai suvienijame su Kristaus kančia: „Viešpatie, priimu tą kančią, pridedu prie Tavosios už savo ir viso pasaulio žmonių šviesesnę ateitį, už sielas skaistykloje". Tada kančia, vargas, sunkumai tampa lengvesni, nes juos įprasmini...

Didelė Dievo dovana, kad mes turėjome tokį kunigą. Jis gebėjo dvasioje padėti ir sustiprinti. Tai tikras šviesulys. Jis labai gražiai sakydavo:

– Sesele, šventieji Danguje mus labai myli, nori mums padėti, bet reikia į juos kreiptis.

Taigi, jeigu kam dabar sunku, kreipkimės į kunigą Juozą – ir Tėvynės, ir Bažnyčios visuose reikaluose, – aš tikiu, kad jis gali ir nori mums padėti. Reikia į jį kreiptis ir paprašyti, kad mūsų neužmirštų...

Gyvendamas žemėje kun. Juozas buvo labai ramus, vis pabrėždavo, kad mes esame Dievo rankose. Nė plaukas nuo galvos nenukris, jeigu mes Juo pasitikėsime ir darysime tai, ką privalome daryti. Jo buvo labai tvirtas tikėjimas ir pasitikėjimas. Aišku, kad esi žmogus ir jauti įtampą, reikia valios ir ryžto.

Ir dabar Lietuvai šio didelio pasitikėjimo reikia: daryk, ką gali, daryk ir pasitikėk ta didžiąja Jėga. Mesk neviltį, pesimizmą, pyktį, nes Dievas vis tiek per visus sunkumus išves, jeigu mes padarysime viską, ką galime padaryti, kad būtų šviesiau aplinkui.

Viskas yra Dangaus Tėvo rankoje. Viskas bus gerai!

Vilnius,
1998

Gvidonas Dovidaitis
Kanauninkas, pogrindžio TTGKK narys

TEGUL JUMS DIEVAS PADEDA

– *„Tegul jums Dievas padeda“, – ar tai nėra kunigo Juozo gyvenimo credo?*

– Na, turbūt. Šitą posakį jis mėgo. Kartais, pavyzdžiui, net renkant parašus, jei žmogus ir nepasirašo, išeidamas jis vis tiek palinki: „Tegul jums Dievas padeda“. Jis niekada niekam nelinkėdavo blogo, negrasindavo, nekerštaudavo.

– *Kiek laiko truko jūsų bendravimas ir kuo Jums imponavo jo asmenybė?*

– Ne tik man, bet ir daugeliui jis buvo vienas iš autoritetų, lyderių. Didžiausias autoritetas buvo arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, paskui Alfonsas Svarinskas ir Juozas Zdebskis – jie trys buvo lyderiai mūsų laikais. Juk pogrindžio veiklą pradėjo jie. O mes, eiliniai, prisijungėme prie jų. Kaip lyderis, jis išsiskyrė ir savo dvasingumu. Jo pagrindinis tikslas – apaštalavimas visokiomis priemonėmis. Meilė Dievui, meilė žmonėms. Šitas pagrindinis motyvas jį vedė iki tokių kartais mums net nesuprantamų aukų.

– *Kaip jis melsdavosi?*

– Jis paprastai susikaupdavo tyliai. Labai mėgo kalbėti Rožančių. Važiuojant pro kapines, kalbėdavo maldą už mirusius.

Mėgo apmąstyti Kryžiaus kelią. Rinkdami parašus, nuvažiuojam pas vieną, kitą kunigą. Paliekame jam tekstą, o kun. Zdebskis pasiima iš klebono bažnyčios raktus ir eina melstis. Eidavo Kryžiaus kelią. Labai pamaldžiai. Už ką jis maldas aukodavo, sunku pasakyti: gal už tą, kuris ketina pasirašyti... Čia jau jo intencijos nežinau. Kiekvieną valandėlę, kiekvieną progą jis panaudodavo vidiniam dvasiniam gyvenimui.

– *Ar jis neišsiskyrė iš kitų pamaldumu?*

– Išsiskyrė! Tai buvo labai ryšku. Iš jo sklido toks susikaupimas – vidinis žmogaus susikaupimas, dvasingumas. Jokio dirbtinumo, jokios vaidybos niekada nepastebėjau.

– *Kaip kelionėse jūs išsisukdavote iš keblių situacijų?*

– Pakliūti tai mes niekada nepakliuvom. Aš retai su juo esu važiavęs. Bet kai rengdavomės važiuoti, jau iš anksto planuodavome, ką darysime, jeigu kas nors užklups. Mes būdavome tarsi nepažįstami. Dažniausiai mes veždavome spaudą, net „Kroniką" Maskvos disidentams, kad jie perduotų užsieniui.

Na, sakykim, įeiname į bendrą vagoną. Paprastai kokį paprastą krepšelį, kokį nutrintą seną portfelį – į tą viskas sudėta – įėjęs pameti tiesiog po suolu, netoli durų. Bet atsisėdame taip, kad abudu jį matytumėm, kas dėsis, jeigu jį ims. Būdavome susitarę: jeigu kas nors, tai mes nieko nežinom, čia ne mūsų.

– *Kas sugalvojo tokį metodą?*

– Aišku, čia jau jo idėja. Jis turėjo patirties. Aš buvau lyg koks ginklanešys – palydovas jam padėti, o jeigu suims, kad žinotume, kur suėmė, kas suėmė, kokiu laiku, ir panašiai. Kad nebūtum dingęs be žinios.

– *Kuris kurį iš jūsų susiradote?*

– Mes tos pačios vyskupijos kunigai. Esu buvęs Lazdijuose vikaru. Jis tuo laiku buvo Kapčiamiesčio klebonas, taigi tame pačiame dekanate. Jis mėgdavo lankyti kunigus. O į pogrindžio veiklą mus pasirinkdavo tie lyderiai, numatę, kurie bus patikimi, tų pačių minčių, tų pačių idėjų. Taip mes suėjome. Susitikę aptardavome įvairius bažnytinius reikalus, pogrindžio veiklą, rinkdavome ir perduodavome žinias „Kronikai"...

– *Kokią charizmą turėjo kunigas Juozas?*

– Sunku glaustai jį charakterizuoti, bet gal svarbiausia – meilė Dievui ir žmogui. Šitą savybę jis tikrai turėjo. Tai buvo pagrindinė, varomoji jo gyvenimo jėga. Viso gyvenimo...

Kun. Juozas vadovavosi Evangelija – palikdavo besiganančias 99 avis dėl vienos nuklydusios... Toks jis buvo.

– *Po jo žuvimo ar nepasirodė, kad jūsų vidinės jėgos veiklai palaužtos?*

– Taip. Jos buvo laužiamos palaipsniui. Kai suėmė kunigą A. Svarinską – turbūt buvo pirmas jų bandymas. Paskui suėmė kunigą Sigitą (dabartinį vyskupą Tamkevičių). Liko Zdebskis. Na, paskui dar ir Antanas Gražulis. Kiti gal buvo daugiau eiliniai.

Kai buvo suimti kunigai Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius, supratome, kad tas viešas TTGKK bus likviduotas. Tada mes, kunigo Zdebskio vadovaujami, sukūrėme tokį neoficialų, be pavardžių komitetą. Tai buvo pogrindžio, slaptas Tikinčiųjų teisėms ginti komitetas. Mes turėjome slapyvardžius ir kiekvienas savo slapyvardžiu pasirašydavome dokumentus. Norėjome,

kad nenutrūktų veikla, nenutrūktų žinių perdavimas į užsienį. Zdebskis buvo kaip lyderis, kaip vadovas, gal ir sumanytojas viso to.

– *Kokiu būdu perduodavote žinias?*

– Paprastai per Maskvos disidentus, veždavome į Maskvą. Aš su juo esu važiavęs kartą ar du kartus. Esu važiavęs ir su Tamkevičiumi vieną kartą.

– *Ar nebijojote, kad suims komiteto narius?*

– Buvo aišku, kad komitetas bus likviduotas – visus iki vieno suims. Todėl jis savotiškai tarsi likvidavosi, perėjo į pogrindį. Oficialiam komitetui aš nepriklausiau, paskui tik tam antram, pogrindiniam, neoficialiam, nežinomam.

Man atrodo, kad Zdebskis buvo jo jeigu ne vadovas, tai bent lyderis, vienas iš vadovų. Pas mus buvo tokia tvarka – jeigu nereikia, geriau per daug nežinoti apie viens kitą. Pavyzdžiui, mes nežinojome, kad pats kun. Tamkevičius yra „Kronikos" redaktorius. Jį mes laikėme daugiau veikiančiu, daugiau dirbančiu, bet kad jis redaktorius, aš nežinojau. Ko nereikia, geriau nežinoti. Suims, kankins, tardys – žmogus gali neišlaikyti. Tai kuo mažiau žinai, tuo geriau...

Lazdijai,
1998

Alfonsas Svarinskas
Monsinjoras, TTGKK narys

VISAS JO GYVENIMAS BUVO GRAŽUS PAVYZDYS

Juozą Zdebskį prisimenu kaip labai gerą kunigą. Jis buvo ištikimas Bažnyčiai, gyveno tuo, kuo pats tikėjo ir ko mokė. Kai ginkluota kova buvo sugniuždyta (kad ji anksčiau ar vėliau bus sugniuždyta, buvo aišku jau iš pradžių) ir prasidėjo dvasinė pogrindžio kova, kun. J. Zdebskis atliko svarbų vaidmenį. Tik jo nelaimė – gal ir mūsų – kad jis gyveno taip, tarsi įvykiai vyktų maždaug 10 – 20 metų į priekį. Ne visi jį suprasdavo. Pirmiausia nesuprasdavo tie, kurie žiūrėjo atgal. Bet jis buvo tada reikalingas, jis reikalingas ir dabar – gal net dabar būtų reikalingesnis, nes esu įsitikinęs, kad dabartinė ir Bažnyčios ir Tėvynės situacija dar skaudesnė ir pavojingesnė negu tada.

Kun. Juozas šiandien, kaip ir tada, darytų tą patį: važinėtų, šnekėtų, rinktų žmones, drąsintų, vestų rekolekcijas, bendrautų su jaunimu. Jis sugebėtų dirbti. Kiek jį pažįstu, jis nesilaikė vienodos formos ar vienodo veikimo būdo. Kiti susidaro savo etaloną ir, kur tik važiuotų, veikia vienodai. O juk, pavyzdžiui, dzūkų charakteris skiriasi nuo kapsų, lygiai kaip kapsų – nuo zanavykų.

Kun. Juozas turėjo savo veikimo būdą. Jis važiuodavo į Sibirą, dėl vieno kareivio pervažiuodavo visą Rusiją. Tai labai svarbu, – kitas nesiryžtų, geriau šimtus išpažinčių išklausytų vietoj, o jis važiuodavo. Manau, kad toks jo veikimas ne vienam jaunuoliui padėjo pasirinkti kunigo, vienuolio ar vienuolės pašaukimą. Kunigo darbo sėkmė daugiausia priklauso nuo to, kiek jis myli žmones, su kuriais dirba, ir kiek myli savo idealą: jeigu daugiau ar mažiau formaliai savo pareigas atlieka, tai viena, o jeigu iš visos širdies – kas kita.

Jis mokėjo ir įkyriai pokštauti. Sakykim, gyvenu Igliaukoje, jis – Prienuose. Iš kažkur grįžta prieš rytą ir skambina man:

– Ar jau miegi?

O jei mane naktį pakelia, nervai tada buvo įtempti, – daugiau neužmiegu. Sakau:

– Juozai, kam tu skambini?

– Aš norėjau patikrinti, ar tu miegi.

Todėl aš telefoną išjungdavau, kad Juozas paryčiais neišbudintų.

Su juo buvo visokių nesusipratimų.

Kartą grįžtu iš laidotuvių, žiūriu – namuose visur šviesa dega, girdėti muzika. Na, manau, KGB kratą daro. Prisiminiau, kad išvažiuodamas viską užrakinau, patikrinau. Buvau palikęs tik orlaidę atdarą. Pasirodo, jis per tą orlaidę atsidarė langą, įlipo į vidų ir sugalvojo iškrėsti man pokštą. Jis tada su ses. Monika Gavėnaite atvežė naujos pogrindžio spaudos, kuri buvo dauginama ses. Monikos bute Kaune.

Rimtas buvo kunigas, pamaldus, o visokias išdaigas krėsdavo...

Jis savo pareigas labai sąžiningai atlikdavo, jo tarnystės dėl gyvenimo būdo nenukentėjo. Pirmus mėnesio penktadienius ir šeštadienius jis apvažiuodavo visus savo parapijos ligonius. O jei neturėjo mašinos (KGB jam ne kartą buvo atėmęs vairuotojo teises), apeidavo pėsčias – per purvus, per gruodą, šaltį. Kokį dvidešimt ligonių aplankydavo.

Jis mokėjo viską labai gražiai suorganizuoti. Pavyzdžiui, Prienų gydytojai (vienas iš jų – dabartinis Valkininkų gydytojas Modestas Juozaitis) atvažiuodavo pas mane išpažinties. Vakare aukodavome šv. Mišias, o paskui visi važiuodavome į Prienus. Pasistatydavome mašinas kur toliau, kad saugumas nesuprastų, ir visą naktį praleisdavome prie stalo: kalbėdavome, dainuodavome iki pat ryto. 5 – 6 val. ryte išsiskirstydavome. Visiems buvo labai gera. Tai buvo dvasinis gyvenimas ir dvasinė kova. Šie žmonės stengėsi nekapituliuoti – pasklidę po visą Lietuvą jie susitikdavo, palaikydavo vienas kitą.

„LKB kronikai" kun. Juozas duodavo labai daug medžiagos. Jaunimą kur prie ežero surenka, o juos užpuola KGB, ir štai medžiaga.

Kiek jis turėjo susidūrimų su KGB!..

Jį sekė per 100 agentų. Skaičiau jo KGB 6 tomų bylą: jį sekė ir trys užverbuoti kunigai. Manyčiau, kada nors tą bylą reiktų išleisti – kaip istorinį dokumentą.

Į dirbančius priešui kunigas Juozas žiūrėjo su gailesčiu, nes juk tai išdavystė...Vienas kunigas man sakė, kad jei kuris iš kunigų pradeda kalbėti prieš Zdebskį, reikia prikąsti liežuvį. Tokia buvo kagėbistų taktika: tuos, kuriuos reikia apjuodinti, juodindavo per agentus.

Aš manau, kad jis galėjo padaryti tai, ko aš negalėjau. Jis labai ramiai šnekėdavo, visai nesijaudindavo, o aš nervinuosi. Šypsodamasis jis pasako labai

nemalonius dalykus – tai jo savybė. Dievas kiekvieną apdovanoja skirtingomis malonės dovanomis...

Būdavo tardo kun. Juozą kokias penkias valandas, paleidžia, sako, kad kitą dieną vėl turės ateiti. Jis išeidamas prie durų sustoja ir pirštu moja tardytojams. Tie mano – gal ką pasakys ir bėga artyn. O jis:

– Aš dabar turiu laisvo laiko. Gal jūsų vaikai nekrikštyti? Galėčiau pakrikštyti.

Tie negali tverti: jų rankose atsidūręs žmogus iš jų juokiasi!

Iškviečia jį Religijų reikalų įgaliotinis, kagėbistas su stažu Justas Rugienis ir, kaip pratęs, pradeda šaukti. Kun. Juozas sako:

– Atsiprašau, jums turbūt su nervais negerai. Išeisiu pasivaikščioti, kol jūs nurimsite, paskui sugrįšiu.

Tas iš karto nuleidžia toną. Užtat jie ir pavadino jį „Akiplėša". Kun. Juozas neįžeidinėjo priešų, bet kai ką nors pasakys, jie negali to „suviršinti".

Kai Prienuose kagėbistai ir vietos valdžia perspėjo kun. Juozą, kad baigtų vaikų mokymą, jis atsakė:

– Mokiau ir mokysiu. Kur susikerta Dievo ir Bažnyčios įsakymai su valstybės įsakymais, Dievo reikia labiau klausyti.

Kai valdžios pareigūnai ir milicininkai vėl rado jį bažnyčioje mokant vaikus, jis priėjo prie jų:

– Gal atėjote pasiimti savo vaikų? Prašau, esu pasiruošęs padėti...

Kun. Juozas Zdebskis sėdėjo kalėjime du kartus. Kai žmogus nudega, kitą kartą būna atsargus. O jam – visai nesvarbu. Manau, taip buvo todėl, kad jis turėjo idealą ir dėl jo kentėjo, jis buvo išpažinėjas! Kun. Juozas buvo kunigu ne tik tada, kai gera, saugu, bet kiekvieną minutę. Ištiko nelaimė – jis apsižiūri ir vėl eina toliau. Dabar trūksta tokių kunigų. Duok, Dieve, daugiau tokių.

Visas jo gyvenimas buvo gražus žmogiškumo pavyzdys. Manau, jis buvo ir kunigo pavyzdys, iš kurio dabartiniai kunigai galėtų mokytis. Galėtų, jei norėtų. Dabar kunigų veikimas kitoks.

Reikia, kad visi apie jį žinotų. Lietuva nėra tokia didelė, kad kas nors nebūtų girdėjęs apie kun. Juozą Zdebskį. Jis važinėjo po visą Lietuvą, sakė pamokslus, vedė rekolekcijas. Be to, laikraščiai nuolat jį šmeižė. Jį puikiausiai visi turėtų žinoti. Kitas reikalas – kaip vertina.

Padėti prikelti jo atminimą – tai padaryti gerą darbą, nes matau, kad žmonių, apie kuriuos nekalbama, kiti nepažįsta. Nuolat reikia apie jį priminti. Manau, kun. Juozo nuotrauka ar portretas galėtų būti pakabinta kur nors ku-

nigų seminarijoje, kurijoje. Prienuose jo vardu pavadinta gatvė – jis ten dirbo vikaru*.

Dabar jo trūksta – būtų labai gera, kad jis būtų. Aukštos vietos, manau, ir dabar neužimtų. Turbūt būtų mažoje parapijoje, bet važinėtų, tautą žadintų. Dabar kaip tik atgimimui reikia dirbti, o mes visiškai nebeturime jėgų, tik aplink save – savo kiemą šluojame...

Priedas. Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto (TTGKK) laiškas popiežiui Jonui Pauliui II

„LKB kronika" tapo pagrindine Vakarų radijo stočių medžiaga apie Lietuvą. Tarybų valdžia, pajutusi pavojų, nusprendė kovoti prieš mus nebe areštais, o „sprogdindama" iš vidaus: KGB dar atkakliau verbavo kunigus, darė spaudimą vyskupams, skleidė šmeižtus ir gandus, mėgino suskaldyti Bažnyčią. Iš dalies jai tai pavyko.

Valdžia taip supriešino kunigus ir Bažnyčios vadovus, kad jie vengė vieni su kitais susitikti. Kai bedieviai susikviesdavo kunigus, o kartais ir vyskupus, kalbėdavo tik Religijų reikalų įgaliotinis. Vyskupams neleisdavo kalbėti. Išvažiuodami jie tik padėkodavo kagėbistams įgaliotiniams už turiningą paskaitą.

1978 metų vasarą Kybartuose kun. Sigitą aplankė Rusijos disidentai – stačiatikių kunigas Glebas Jakuninas su dviem bendražygiais – Aleksandru Ogorodnikovu ir Levu Regelsonu. Po šio susitikimo gimė idėja, kurią viską apsvarstę ir įgyvendinome.

Susibūrėme penki kunigai. Jei vyskupai neturi teisės kalbėti, tai daryti reikia mums. Turime kalbėti, ir mūsų balsas turi būti išgirstas.

Mes kunigai:

– Jonas Kauneckas (Telšiai)
– Vincentas Vėlavičius (Skaudvilė)
– Sigitas Tamkevičius (Kybartai)
– Alfonsas Svarinskas (Viduklė)
– Juozas Zdebskis (Šlavantai) –

įkūrėme savarankišką Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą.

Tarp mūsų nebuvo dalykinių nesutarimų. Nors buvome penkiese, bet visi vienos minties, visi gerai sutarėme.

* Monsinjoro Juozo Užupio ir mano iniciatyva, pritarus Prienų valdžiai ir gyventojams, buvusi Daržų gatvė buvo pavadinta Juozo Zdebskio vardu. – Mons. A. Svarinsko pastaba 2014 m.

Pirmasis mūsų žingsnis – laiškas Popiežiui Jonui Pauliui II, kurį pasirašėme visi penki.

Šventasis Tėve!

Ilgą laiką, net ir tada, kai mūsų, tikinčiųjų, vargai garsiai šaukėsi pagalbos, kai buvome persekiojami ir kovojome, mes buvome laikomi „tylos Bažnyčia". Labai nudžiugome išgirdę iš Jūsų Šventenybės lūpų, kad nuo dabar „tylos Bažnyčios" nėra, nes ji kalbės Popiežiaus lūpomis.

Bažnyčioje garsiausiai yra girdimas apaštalų įpėdinių – vyskupų – balsas, tačiau kovojančio ateizmo sąlygomis šis balsas kartais būna visiškai prislopintas. Suvokdami savo atsakomybę prieš Dievą ir Bažnyčią, taip pat žinodami, kad objektyvi informacija apie Katalikų Bažnyčios padėtį Lietuvoje ne visada pasiekdavo Apaštalų Sostą, mes, Lietuvos kunigai, ryžomės kalbėti ir ginti švenčiausias Bažnyčios ir tikinčiųjų teises, nes mūsų tyla ir laukimas sudaro palankiausias sąlygas griauti Bažnyčią iš vidaus ir išorės. Šiuo tikslu mes ir susibūrėme į Tikinčiųjų Teisių Gynimo Katalikų Komitetą.

Išreikšdami savo sūnišką meilę ir besąlyginę ištikimybę Apaštalų Sostui, mes prašome Jus, Šventasis Tėve, palaiminti mūsų pasiryžimą ir darbą.

1978 m. lapkričio 13 d.

Tikinčiųjų Teisių Gynimo Katalikų Komiteto nariai (Parašai)

Kun. Sigitas, kun. Juozas ir aš (Alfonsas Svarinskas) nuvykome į Maskvą ir 1978 m. lapkričio 22 d. spaudos konferencijoje užsienio žurnalistams pranešėme, kad lapkričio 13 d. Lietuvoje įkurtas Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas. Spaudos konferencija vyko rusų disidento Krikščioniškojo komiteto sekretoriaus Viktoro Kapitančiuko bute dalyvaujant užsienio žurnalistams.

Nusivežėme pirmuosius dokumentus ir įteikėme parengtą Kreipimąsi, kur buvo nurodyti Komiteto tikslai. Vienas jų – bendradarbiavimas su rusų disidentais:

„TTG Katalikų Komitetas solidarizuojasi su Tarybų Sąjungos ir viso pasaulio žmogaus teisių gynėjais ir yra pasiryžę su visais bendradarbiauti žmogaus teisių gynimo srityje. Ypač artimai norima bendradarbiauti su TSRS Tikinčiųjų teisių gynimo krikščioniškuoju komitetu, šį bendradarbiavimą mes laikysime savo kukliu indėliu ne tik žmogaus ir tikinčiųjų teises ginant, bet ir ekumeninį judėjimą remiant".

Vieną dokumentą – Nr. 1, – kadangi greit negalėjau parengti kita kalba, – įkalbėjau rusų kalba, ir jis buvo nusiųstas Popiežiui. Įkalbėjome ir kitus dokumentus anglų korespondentui į magnetofoną.

Mes norėjome nors trumpai paskelbti, kad Lietuvoje yra blogai. Mat jei kas iš Lietuvos bedievių išvažiuodavo į užsienį, vis girdavo tarybų valdžią, o mes norėjome pasakyti teisybę...

Spaudos konferencijos nuotaika buvo labai gera. 15 val. konferenciją baigėme, ir jau 17 val. visos pasaulio stotys perdavė mūsų pranešimus.

Tai buvo labai svarbūs žingsniai ateičiai. Mes juos numatėme gerai, nepadarėme politinių klaidų. Neturėjome patirties, tačiau prašėme Dievą, kad mums padėtų. Jeigu mums ką pavyko padaryti, tai tik todėl, kad Dievas padėjo. Iš pradžių net užsienis mūsų pareiškimus atsargiai vertino, bet greitai patikėjo. Paskui mūsų dokumentai paveikė į gera.

Faktiškai Komiteto neturėjo būti, nes jis nekanoniškas: juk Bažnyčiai turi vadovauti vyskupai, jie turi kalbėti Bažnyčios vardu. Bet tada vyskupai buvo KGB vienas nuo kito izoliuoti, kiti ištremti. Taigi reikėjo sudaryti kažkokį organą, kuris atsikirstų ir suvienytų Bažnyčią. Nemanėme, kad Komitetas gyvuos penkerius ar daugiau metų – manėm, kad greičiau likviduos.

Kol parvažiavome į Lietuvą, visi iš užsienio radijo laidų jau žinojo apie Komiteto įkūrimą. Kilo nemažas susidomėjimas. Tikėjomės, kad būsime suimti, bet kažkodėl to nebuvo.

Suprantama, kad KGB Lietuvoje sukėlė visus kunigus ir agentus. Grįžus į Viduklę, pas mane atvyko vyskupas Liudvikas Povilonis teirautis, kaip viskas vyko. Kai kas irgi klausdavo, kur buvo spaudos konferencija. Juokaudamas sakiau:

– Viešbutyje „Rosija".

– O kaip jus ten įleido?..

– Kai pamatė kunigiškus ženklus, suprato, kad užsieniečiai, tai ir įleido...

Komitetas gyvavo iki pat Nepriklausomybės paskelbimo. Jau nepriklausomos Lietuvos laikais susirinkę į Šiluvą nusprendėme, kad Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą paleidžiame ir atiduodame istorijos teismui. Ką galėjome – padarėme.

Manau, atlikome Bažnyčiai ir tikintiesiems gerą darbą. Nesiekėme, kad mus kas nors įvertintų. Atlikome savo pareigą.

Šiandien turime brangia kaina iškovotą laisvę. Skaudžiausia, ką tik galima įsivaizduoti, būtų nesugebėjimas ją išsaugoti.

Kaunas,
2014

Jonas Stašaitis
Pogrindinės kunigų seminarijos dėstytojas

POGRINDINĖS KUNIGŲ SEMINARIJOS ĮSTEIGIMAS

Papasakosiu apie tai, kas nėra rašyta, kas visų nutylėta: kaip kun. J. Zdebskis organizavo pasauliečių kunigų seminariją. Saugumas puikiai žinojo, kad kai kurie vienuolynai slaptai parengia vieną kitą kunigą. Ir štai 1971 metų pavasarį atvyko kun. Juozas ir sako:

– Jonai, padėk suorganizuoti slaptą kunigų seminariją.

– Žinote, tai gali paaiškėti, neįmanoma nuslėpti. Jaunuolius įtrauksime ir jie atsidurs nekokioje padėtyje, o iš to naudos vargu ar bus.

– Juk ateis žmonės, kurie žinos šitas sąlygas. Ar mes laimėsime, ar bus iš jų bent vienas kunigas, ne tai yra esminis dalykas. Svarbiausia, kad saugumas bijo pogrindžio. Ir tegul sužino. Galbūt pasikeis kunigų seminarijos padėtis. Priėmimas į seminariją ribojamas iki penkių asmenų – tai tikra tragedija. Baigia išmirti kunigai. Antras dalykas: Dievas padės, ir viskas bus gerai, – tikino mane kun. Zdebskis.

Jis žinojo, kad aš filosofiją studijavau kunigų seminarijoje, pasiųstas saleziečių. Kai vienuolynas buvo uždarytas, nusprendžiau tapti kunigu. Bet mane išvežė į Sibirą.

– Pats galėsi dėstyti, – įkalbinėjo. – Surask dar vieną kokį žmogų. Jūs, pasauliečiai, paruoškite filosofinius pagrindus, o paskui organizuosime, kad teologiją dėstytų kunigai. Toliau – paieškok vietą – pats turi praktikos ir pažinčių.

Na, pirmuosius 2 ar 3 kandidatus jis surado, paskui pradėjau ieškoti pats, nužiūrėti jaunuolius iš tų grupių, kurios ateidavo į paskaitas. Taip susidarė pirmame kurse keturi, antrame – irgi keturi.

Kunigą J. Zdebskį būtų galima vadinti tos seminarijos rektoriumi, bet svarbiausia – dvasios tėvu: jis rengdavo rekolekcijas – prieš ir po mokslo metų, prieš Velykas ir Kalėdas. Taip ir dirbome. Dėsčiau logiką, gnoseologiją ir ka-

talikiškąją pedagogiką. Algis Justas Vaičiūnas – ontologiją ir lotynų kalbą. Kitus seminarijos dalykus jie ruošė individualiai: jei kildavo neaiškumų, konsultuodavosi. Kursą išėjo keturi kunigai: iš Vilniaus – Jonas Kastytis Matulionis, iš Mažeikių – Igniukas, iš Kauno – Virgilijus Jaugelis. Pas pranciškonus nuėjo toks Romas ir galų gale penktas – pats Justinas Vaičiūnas.

Kai mes buvome areštuoti 1973 m., mokymą perėmė jėzuitai. Juos rengė kunigas Danyla. Kadangi juos įšventinti galėjo tik vienuolynai, 3 nuėjo pas jėzuitus, vienas pas marijonus, o vienas buvo nepajėgus mokytis.

Kunigo J. Zdebskio motyvai – jeigu ir nieko nelaimėsi, galbūt saugumiečiai išsigąs slaptumo, ypač kad su tais slaptais kunigais neįmanoma susikalbėti, nes jie veiklūs ir aktyvūs. Dauguma jų važiuodavo į misijas, į Rusiją...

Kunigas J. Zdebskis mokslo metų pradžioje ir pabaigoje, per Adventą ir per Gavėnią atvažiuodavo pasikalbėti, dvasios vado pareigų atlikti. Jis buvo toks uolus, kiekvieną progą, kur tik buvo galima, jis atrasdavo, klibindavo, kad tik kas nors atgimtų, buvo nepaprastos energijos.

Vilnius,
1998

Jonas Kastytis Matulionis
Kunigas, Pogrindinės seminarijos alumnas

TAI BUVO TIKRA DIEVO MALONĖ

Kai buvau Vilniaus Paveikslų galerijos vedėjas, arba direktorius, su kun. J. Zdebskiu netiesiogiai susipažinau per Joną Stašaitį. Stašaitis buvo pažįstamas su Šv. Onos bažnyčios vargonininku Šimoniu, o Šimonis žinojo, kad visą laiką, iš pat mažens, aš norėjau būti kunigu. Meldžiau Viešpatį ir prašiau, nors jau buvau studijavęs universitete. Stašaitis, sužinojęs mano norą, pradėjo organizuoti. 1971 m. kovo 23 d. nuvažiavom su juo į Kauną. Kur ten Kaune buvom, nežinau: pamenu, kad lipom laiptais aukštai kažkokiame name. Susirinko mūsų keturi. Kalbėjosi kun. J. Zdebskis su kiekvienu, ir su manim, rodos, buvau paskutinis iš tos grupės.

Aš nė vieno klausytojo nepažinojau. Vėliau sužinojau, kad tai tie, kurie norėjo būti kunigais ir kurių nepriėmė į seminariją ar į vienuolius. Vieni buvo baigę aukštąją mokyklą, kiti kokią kitą. Kažkur buvo užkliuvę saugumiečiams.

Taip mes ir susitikome, tada ir prasidėjo mūsų mokslas. Dalį paskaitų mes išklausydavome Vilniaus Katedroje, tuo metu vadinamoje Paveikslų galerija. Ten būdavo lotynų kalba, psichologija, logika ir kiti seminarijoje dėstomi dalykai.

Keletą egzaminų mes laikėme seselės Monikos Kaleckaitės bute. Čia mes ir keletą paskaitų išklausėme, bet paskui buvo nutarta, kad atsargiau būtų rinktis pas kunigus, nes saugumas gali visus susiausti.

Kun. J. Zdebskis retai pasirodydavo, privengdavo, nes jį saugumas sekė. Kai susitikdavom, jis kalbėdavo apie mūsų ištvermę, dvasingumą, kančią, ypač akcentuodavo kančią. Jeigu yra kančios, vadinasi, yra ir meilės. Be kančios negali būti meilės. Jis parūpindavo ir reikiamos literatūros.

Kai suėmė Joną Stašaitį ir Petronį, mūsų kursas išsiblaškė. Vėliau keli vėl susirinkome. Prisitvirtinome prie gerų, pavyzdingų kunigų, tęsėme mokslą, laikėme egzaminus. Aš pakliuvau pas tėvą Danylą SJ. Būdamas jo globoje, pasi-

prašiau priimamas pas jėzuitus. Toks buvo vysk. Vincento nurodymas, kad studijuojantys neakivaizdinėje seminarijoje, priklausytų kuriai nors vienuolijai.

Kunigas J. Zdebskis – tai galima sakyti pirmasis mūsų tos neakivaizdinės seminarijos rektorius. Jis pirmasis mus įvedė į seminariją. Ir po to viską tvarkė. O kaip ten buvo tvarkomasi hierarchijoje, – tai buvo tų ištremtųjų vyskupų – Steponavičiaus ir Sladkevičiaus reikalas. Iš vyskupo Vincento Sladkevičiaus aš gavau šventimus.

Tai buvo tikra Dievo malonė, Dievo pagalba – ir ta seminarija, ir mano patekimas į seminariją per Šimonį, ir tas J. Stašaičio atradimas, paskui kun. J. Zdebskis ir tėvas Danyla, ir visi kiti – be Dievo valios nieko nebūtų buvę. Aš gyvenime ne kartą patyriau – ir būdamas lageriuose, ir laisvėje – kitaip negalėjo būti, tik Dievo valia.

Vilnius,
1998

Kęstutis Brilius
Kunigas, Pogrindinės seminarijos alumnas

KODĖL NE STACIONARINĖ, O NEAKIVAIZDINĖ SEMINARIJA

Pirmiausia tai diktavo objektyvios to meto sąlygos. Daugeliui norinčiųjų stacionari seminarija buvo neįveikiama dėl politinių kliūčių, kurias iškėlė ateistinė valdžia. Neakivaizdinės seminarijos įsteigimo argumentą kun. Juozas Zdebskis taip nusakė: Dievo meilei kliūčių sudaryti neįmanoma, tad ir pogrindžio sąlygomis galima vykdyti kanonų reikalavimus – rengti ir įšventinti kunigus. Dėl to ir buvo įsteigta neakivaizdinė seminarija, kad nieks nepajėgtų sukliudyti tiems, kuriuos Dievas šaukia į kunigo tarnystės luomą.

To meto neakivaizdinė seminarija neturėjo tokios aiškios, apibrėžtos struktūros, kaip turi seminarija, kur yra kanonų nustatyti aiškūs postai, pareigos. Daugelis mūsų net nežinodavome, kad šalia yra ir kitas klierikas, kad jis neoficialiai mokosi. Lygiai taip mes žinojome tik tuos dėstytojus, kuriems buvome priskirti: vienam dėstytojui buvo priskiriamas vienas, du, trys klierikai. Niekada nė karto neakivaizdinės seminarijos klierikai nebuvome sukviesti į paskaitą, kokį susirinkimą, jubiliejų ar vinjetei fotografuotis. O ir kunigas J. Zdebskis nematė visų susirinkusių neakivaizdinės seminarijos auklėtinių. Bet turbūt daugelis – gal net visi – naudojosi jo išmintimi, jo dvasia, įkvėpimu, veržlumu ir, ruošdamiesi savo kunigystei, stengėsi perimti tai, ką šis kunigas savo gyvenimu ir patirtimi buvo sukaupęs. Vienas iš jo pamokomų teiginių buvo toks: tie, kurie ateina į kunigystę kokio nors suktumo, gudravimo, išdavystės ar parsidavimo keliu, ateina kaip vilkai į avidę ir ilgai neištvers. Jis dėstė požiūrį, kad pašaukimas pirmiausia yra Dievo kvietimas, Dievo malonė – Jo sustiprinimas. Ir kunigas, ateidamas kaimenės ganyti, ateina kaip piemuo – ja rūpintis ir aukotis.

Pirmiausia rūpintis žmonių dvasiniais reikalais. Kunigas Juozas Zdebskis buvo uolus dvasinių problemų tyrinėtojas, pasišventęs savo parapijos, įvairių

Lietuvos parapijų, taip pat misijų ganytojas, sukaupęs daug individualaus apaštalavimo patirties. Jo pastoracija buvo vienas iš pavyzdžių, kaip kunigas turi dirbti, aukotis, apaštalauti kiekvienam žmogui, kiekvienai sielai. Jisai vengė tokių bendrų didelių abstrakčių administracinių teorinių sprendimų, svarstymų. Jis ieškodavo, kam reikia konkrečios, dvasinės pagalbos, žiūrėdamas, kaip tą žmogų paveikti, pirmiausia atverdamas kelią į jo sielą savo malda, savo pasninku, savo gerais darbais, melsdamas Dievą atsivertimo malonės. Ir tada, dėl Dievo meilės apeidamas, nugalėdamas visas kliūtis, jis rasdavo kelią į tą sielą.

Toks jo dvasinis požiūris, toks dvasinis ugdymas ir buvo perduodamas neakivaizdinei seminarijai per individualius pokalbius, bendraujant su juo, mokantis iš jo pavyzdžio.

Pagrindinis jo imperatyvas – „Viskas dėl Dievo meilės" – formavo mus kaip jo dvasinius vaikus: dėl Dievo meilės nugalėti kliūtis, laimėti sielas ir nešti išganymo žinią žmonėms.

1975 m. įstojęs į pogrindinę kunigų seminariją, dirbau melioracijos darbus, paskui zakristijonavau Griškabūdyje ir Sasnavoje. 1980 m. Paluobių (Šakių r.) bažnyčioje pas kunigą Praną Račiūną MIC vyskupas tremtinys Vincentas Sladkevičius man suteikė kunigystės šventimus.

Marijampolė,
1998

Prierašas. Neakivaizdinės pogrindinės kunigų seminarijos įsteigimas, kurio iniciatorius buvo kun. Juozas Zdebskis, ilgainiui pasiteisino. Praūžus pirmajai KGB susidorojimo su „LKB Kronika" bangai (1973 11 19-20), Jonas Stašaitis buvo areštuotas, daugelis įtariamųjų tardomi. Keitėsi ir pogrindinės seminarijos veiklos metodai. Kadangi pagal Bažnyčios teisę šventinamųjų kandidatūras turi teikti ordinaras ar vienuolijos vadovas, todėl vadovavimą pogrindinei kunigų seminarijai į savo rankas perėmė dvi stipriausios Lietuvos vienuolijos – jėzuitai (SJ) ir marijonai (MIC). Buvo atsisakyta akademinio mokymo stiliaus ir pradėta individualiai dirbti su kiekvienu besirengiančiu kunigystei. Paprastai kiekvienas besimokantysis pogrindinėje kunigų seminarijoje būdavo priskiriamas kuriam nors uoliam kunigui, įsidarbindavo toje bažnyčioje (dažniausiai zakristijonu) ir neakivaizdžiai studijavo. Konspektais

ir literatūra aprūpindavo šia seminarija besirūpinantys kunigai. Priėmimo klausimus spręsdavo ir reguliuodavo studijas, organizuodavo rekolekcijas ir teikdavo kandidatus kunigystės šventimams t. Jonas Danyla SJ ir t. Pranas Račiūnas MIC. Egzaminus priiminėdavo patys minėtieji vadovai bei jų paskirti kunigai, kaip antai: t. Jonas Lauriūnas SJ, t. Jonas Grigaitis OP, t. Vaclovas Aliulis MIC, t. Juozas Grigaitis MIC, kun. Albinas Deltuva. Tėvas Antanas Šeškevičius SJ irgi parengė keletą kandidatų kunigystei Gargždуose.

Pogrindinėje kunigų seminarijoje mokėsi jaunuoliai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Latvijos, Ukrainos, Baltarusijos ir Kazachstano. Aukštesniuose kursuose kai kuriems pavykdavo įstoti į oficialią Kauno tarpdiacezinę kunigų seminariją ir ją baigti. Mat sovietinė valdžia, matydama, kad pogrindyje yra rengiami kunigai ir todėl vargu ar pavyks numarinti Bažnyčią, nusprendė sušvelninti priėmimą į oficialiai veikiančią seminariją. Tuo ji prieš laisvąjį pasaulį pademonstravo tariamą savo antibažnytinės politikos sušvelnėjimą. O Bažnyčia lengviau atsikvėpė: pasiteisino pogrindinės kunigų seminarijos iniciatorių ir kūrėjų viltys, kad tos seminarijos egzistavimas ne tik papildys kunigų gretas, bet ir privers sovietų valdžią suteikti daugiau laisvių oficialiai veikiančiai seminarijai.

Pogrindinės seminarijos klierikams diakonato ir kunigystės šventimus dažniausiai teikdavo vyskupai tremtiniai Vincentas Sladkevičius ir Julijonas Steponavičius. Dėl buvusios konspiracijos šiandien sunku suskaičiuoti, kiek kunigų parengė Lietuvos pogrindinė kunigų seminarija. Juolab kad rengė kunigus ne tik Lietuvai, bet, kaip minėta, ir Ukrainai, Kazachstanui ir kt. šalims. Manoma, kad parengta per 30 kunigų. Vieni iš jų dirba Lietuvoje, kiti kitose šalyse ir net už jūrų marių. Šiandien iš ją baigusiųjų daugeliui žinomi šie dvasininkai: vysk. Jonas Boruta SJ, kunigai Kazimieras Ambrasas SJ, Aušvydas Belickas MIC, Kęstutis Brilius MIC, Robertas Grigas, Jonas Kastytis Matulionis SJ, Algis Paliokas SJ, Ričardas Repšys, ir daugelis kitų, o vysk. Jonas Paulius Lenga yra visos Kazachijos katalikų vyskupas.

Ses. Bernadeta Mališkaitė
Pedagogė, spaudos darbų talkininkė

VAIKELI, BŪK RAMI

Kūrėjas mus visus yra labai apdovanojęs. Kartais neužtenka viso gyvenimo, kad pažintum dovanas, kurias esi iš Jo gavęs. Jei tiek daug laiko reikia, kad save pažintum, tai negaliu pretenduoti į kito žmogaus nuodugnesnį pažinimą.

Šiandien man kun. Juozas Zdebskis atrodo kaip žmogus legenda. Laikui bėgant, jis kaip asmuo tarsi išsilukštena: atkrinta neesminiai dalykai, tie bruožai, kurie kartais mus pykindavo, būdavo nepriimtini, dėl to mes jį kritikuodavome. Jis išlieka kažkoks grynuolis...

Aš manau, kad jis kaip žmogus ir kunigas Evangeliją ne skelbė, bet ja gyveno. Anais laikais tai buvo gana sunku. Būdavo gera matyti, kad jam iškyla tos pačios problemos, tie patys sunkumai, kad jis plaukia pro tuos pačius rifus, kaip ir mes. Ir kaip jis juos įveikia, – kartais paprastai, žmogiškai, o kartais – labai skausmingai. Atsimenu, ne kartą jis yra sakęs, kad esąs „apdovanotas" labai didele puikybe. Aš nežinau, kiek kiti tuo tikėjo, bet aš tikėjau, nes mačiau, kaip jis stengėsi save įveikti. Kad ir tas visiems žinomas jo elgesys su girtuokliais. Važiuoja, pamato pakelėje gulinčią girtą moterį ar vyrą. Jeigu žiema, sustoja, suka iš kelio 20 ar 30 km, kiek reikės, – ieškodamas, kur gyvena tas žmogus, kad tik nesušaltų, kad jam nebūtų blogai. Ir tai atrodė natūralu, mes buvome įpratę: kun. Juozas toks. Jis pavėluos kur laukiamas ir pasakys: na, taip, su girtu vazojausi, nuvilkau jį namo. Atrodė, įprasta. O iš tikrųjų, kaip jis vieną kartą prasitarė, tai nebuvo lengva.

– Jūs manot, kad man ne gėda tempti girtą moterį daugiabučiame name ieškant, kur ji gyvena? Jūs manot, man tas pats, kaip į mane žiūri kiti?

Bet reikėdavo įveikti save, nes jam buvo svarbiau tas žmogus, kuriam grėsė pavojus sušalti ar dar kas nors, negu tai, ką apie jį pamanys kiti.

Manau, kad jo bruožas – niekada nesiteisinti, niekada nieko neapšnekėti, – irgi buvo savotiška išraiška kovos su savimi. Iš tikrųjų aš nepažinojau nė

vieno žmogaus, – ir dabar nepažįstu, – kuris taip niekada kito neapkalbėtų ir nesiteisintų kaltinamas. Kartais atrodydavo, kad vardan tiesos jis privalėtų pasiteisinti, bent kelis žodžius pasakyti, kodėl taip elgiasi. Bet ne, tylėdavo, ir mes jausdavome, kad jis teisus.

Prisimenu 1983 metus. Gyvenau Kybartuose. Tie metai parapijai buvo labai sunkūs, nes vienas po kito sekė trys areštai: dabartinio arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus, vikaro kunigo Kastyčio Matulionio ir patarnautojo Romo Žemaičio. Kun. Juozas jautė, kad parapijos žmonėms labai sunku, ne vieną tardė... Mūsų žmonių į saugumą nekvietė, bet pats saugumas atvažiavo į Kybartus ir apsigyveno. Pasak jų – ištardė apie 250 žmonių. Saugumas dėjo dideles pastangas, kad parapija suskiltų, norėjo sukelti sąmyšį. Kun. Juozas kartkartėmis aplankydavo mus. Būdavo gan keblių situacijų, žmonės bandydavo pasiguosti, kad kažkas parapijoje ne taip. Jei būdavo kalbama apie kitus žmones, kunigas Juozas nusijuokdavo ir sakydavo:

– Na, padainuojam...

Ir suprasdavai, kad jis nenori veltis į jokius konfliktus: ateina, pabūna, tiesiog savo buvimu pastiprina, dalyvauja bendrose Mišiose, stebi, kad neįvyktų tai, kas žmones palaužtų. Jis leisdavo jiems patiems apsispręsti, būdavo aukščiau už visas apkalbas, už tas tuščias kalbas ir intrigas. Tiesiog jis buvo virš jų.

– Vaikeli, būk rami, – tarstelės. Ir pasijunti tikrai ramesnė, saugesnė. Manau, kad tas saugumo jausmas plaukė iš jo stipraus pasitikėjimo Dievu...

Kun. Juozas padėjo mums ištverti, padėjo tikėti. Man atrodė, kad gyvename tartum pirmųjų krikščionių laikus. Manau, kad nė viena moteris nėra sukurta areštams, tardymams, kratoms, kalėjimams. O tuo laiku tai grėsė, ir jis padėjo sumažinti tų pavojų reikšmingumą: girdi, tai natūralu, dabar tokie laikai, Dievas nebando virš jėgų, kiekvienam sava dalia, kaip bus, taip bus, – nėra padėties be išeities.

Jis buvo geras pedagogas. Gebėjo vesti žmones, su kuriais bendraudavo, nesudarydamas jiems šiltnamio sąlygų, neapsaugodamas nuo vėjų, visų audrų. Kad taptų savarankiški, išmoktų kovoti su sunkumais.

Prisimenu, kartą su jaunimu, su vaikais stovyklavome Šlavantuose. Pavažinėjome po rajoną, padainavome lietuviškų patriotinių dainų. Jautėme, kad kažkas mus seka. Buvo paskutinė diena. Mes jau krovėmės palapines, daiktus. Sesuo Ona Šarakauskaitė su berniukais tvarkė palapines, laužavietę, aš su mergaitėmis tvarkiau kleboniją. Pamenu, atbėga vienas iš berniukų ir sako:

– Mus pakuoja: atvažiavo autobusas ir semia visus!

Kunigas Juozas neparodė išgąsčio, nesakė, kad jūs neikite, saugokitės. Pasiūlė suklaupti. Mes suklaupėme, jis palaimino. (Po to net toks posakis atsirado: jeigu kun. Juozas peržegnoja, tai žinokite – eisite tiesiai į saugumą.)

Mus nuvežė į Lazdijų miliciją. Vaikus patardę paleido, o mus abi pasodino 4 paroms. Pretekstas, kad nevestume eisenos į Šiluvą, nes tuo metu paskelbtas garsusis „kiaulių maras".

Mums tai tiesiog nuotykis, paskatinęs toliau tą patį daryti.

Kun. Juozas nesaugodavo žmonių nuo realybės. Bet po to, praėjus kelioms dienoms, atvažiuodavo pasižiūrėti, kaip tie žmonės jaučiasi: ar jiems ne per daug sunku? Ar jų neužverbavo? Ar jiems nereikia konkrečios pagalbos? Net jeigu tu išsigandai ir kažką pasižadėjai ar pasirašei – tai, kaip jisai sakė, nėra padėties be išeities, – viską galima atitaisyti. Ir konkrečiai padėdavo iš panašios bėdos išbristi.

Prieš pat savo žūtį jis atvažiavo pas mus į Kybartus. Atvažiavo, nors nebuvom susitarę susitikti. Išbuvo apie 6 valandas. Labai daug kalbėjo apie Bažnyčios padėtį, apie tai, kaip mes turime imtis atsargumo. Nustebome, kad jis teigia tai, ką anksčiau neigė. Kai jam tai priminėme, jis patylėjęs atsakė:

– Atėjo laikas jums tai žinoti. – Bet padrąsino, kad, pasirinkę tokį kelią, turime eiti iki galo...

Mūsų pogrindinė veikla buvo talkinti kun. Juozui, nes jis buvo TTGKK narys. Kartais reikėdavo iš jo paimti vieną ar kitą dokumentą, kam nors jį perduoti, ką nors pakviesti, ką pasakyti. Kviesdavome jį vadovauti jaunimo rekolekcijoms. Po kun. Sigito Tamkevičiaus arešto (kadangi žinojome, kad jie geri draugai, kad juo galima pasitikėti) važiavome pas kunigą Juozą pasitarti dėl „Kronikos", paprašyti jo medžiagos. Ir šiaip pasitarti, ką daryti, kaip elgtis, kad ilgiau išliktume saugumo nepastebėtos.

Kartais jo elgesys mus suglumindavo. Taip buvo, kai pirmą kartą pas jį nuvažiavome. Tikėjomės jo paramos, palaikymo, o jis į rimtesnes kalbas nesileido. Bet po savaitės pats atvažiavo. Ilgai kalbėjomės. Klausinėjo, ar tikrai suprantame, ką darome apsisprendusios likti parapijoje. Ar suvokiame, kas mūsų laukia?

Tuo metu mums atrodė, kad suvokiame. Bet po kelerių metų pamatėme, kad parapijoje žmonės susipriešino. Ketinome pasitraukti. Bet tada kun. Juozas jau pareikalavo, kad pasiliktume.

– Juk iš pat pradžių žinojote, kam ryžtatės. Sakiau, kad gali ir parapija skilti, žmonės susipriešinti. Dabar jau turite pasistengti, kad tai vyktų kiek įmanoma švelniau.

Taip, kunigas Juozas buvo paprastas, prieinamas, bet kietas. Einantis iki galo, nenuduotas, neapsimetantis, bet tikras ir labai gyvenimiškas. Jis buvo labai tikras dėl ateities. Jo svajonė – Lietuvos laisvė. Kunigas Juozas turėjo pranašišką žvilgsnį į ateitį. Niekada bendraudama nepajutau, kad jis būtų netikras dėl ateities. Dėl savo žemiškos ateities – galbūt, bet dėl ateities apskritai, dėl Lietuvos, Bažnyčios, žmonijos ateities, manau, neabejojo.

Jo žūtis buvo tragiška. Ir vis dėlto, nepaisant netekties, laidotuvės buvo kažkokios pakilios, šviesios, tarsi kokia pergalė. Aplink karstą apstojo jaunimas, suvažiavęs iš visos Lietuvos. Kunigai liko tarsi antrame plane. Paskui važiuojant namo nesijautė, kad kunigo Juozo jau nebėra. Atvirkščiai, atrodė, jo tarsi daugiau atsirado. Taip, dabar kunigas Juozas jau ne vien mūsų, o visos Lietuvos...

Kaunas,
1998

Ričardas Repšys
Kunigas, Pogrindinės seminarijos alumnas

SU KURIAIS EISI?..

Pirmą kartą kun. Juozą Zdebskį susitikau Kaune kokiais 1970 m., kai jam buvo atimtas kunigo registracijos pažymėjimas. Tada kun. Juozas Zdebskis drauge su kun. Sigitu Tamkevičiumi dirbo Prienų melioracijos skyriuje. Bet Dievas per gerus žmones patvarkė taip, kad tas „darbas" netrukdė jiems apaštalauti Lietuvoje, taip pat lankyti plačiojoje Rusijos erdvėje pasklidusias katalikų bendruomenes, taip pat mūsų vaikinus, tarnaujančius okupacinėje kariuomenėje.

Tuo metu KGB buvo suparaližavęs visą Katalikų Bažnyčios gyvenimą. Kunigų veikla beveik visiškai kontroliuojama valdžios įstaigų. Žmonės, įbauginti pokario metų Stalino teroro ir nuolatinio persekiojimo už bažnyčios lankymą, ypač jaunimas ir studentai, ilgainiui ėmė prarasti ryšį su Bažnyčia ir dvasinėmis vertybėmis. Atrodė, kad išeities nebėra. Kauno bažnyčiose kunigai bijojo ištarti drąsesnį žodį, paminėti pamoksluose kokią aktualesnę temą, nes už tai grėsė valdžios nemalonė, tremtis į atkampią kaimo parapiją. Negalėčiau prisiminti iš savo jaunystės, studijų metų nė vieno pamokslo, kuris būtų giliau įsmigęs į mano sielą.

Bet Dievo Apvaizdos planai – ne žmonių planai. Buvo nemaža šeimų, kurios jautė, kad be kunigo pagalbos nepajėgs išauklėti savo vaikų vertingais Katalikų Bažnyčios nariais. Vienai mokytojos šeimai, kur augo du sūnūs, kilo mintis pakviesti į namus kunigą, kad vaikai galėtų jo pasiklausyti, pabendrauti. Galimybės tam buvo labai realios – atsirado „laisvų" kunigų, kuriems neleidžiama dirbti parapijoje. Slaptosios seserys vienuolės sukvietė pažįstamų šeimų jaunimą. Buvau pakviestas ir aš.

Aplinka keistoka. Visi sėdime kambario pakraščiais. Neatrodo, kad būtume susirinkę įprastam pobūviui, nes ant stalo nėra jokių vaišių. Tik štai vienas kukliai sėdėjęs vyriškis pasiūlo visiems pasimelsti, paskui pradeda kalbėti apie

mums taip neįprastus dalykus: nuodėmę, mirtį, teisingumą, sąžinę ir pan. Supratome – jis kunigas. Tai ir buvo kun. Juozas Zdebskis.

Pamatėme kunigą iš arti, nusileidusį iš sakyklos aukštybių. Jis kalbėjo iš širdies į širdį. Protu sunkiai galėjau viską suvokti. Mums, išaugusiems ateistinėje aplinkoje, žodžiai „atpirkimas", „skaistumas", „nuolankumas", „tikėjimo šviesa" – atrodė tokie keisti, negirdėti. Tiesa, mes nueidavom sekmadieniais į bažnyčią. Bet tasai pusvalandis, išstovėtas per šv. Mišias, ir buvo visas mūsų religinis gyvenimas. Ilgiau kaip dešimt minučių susikaupti nebuvome pratę... Kartais kunigo pasakojimas tapdavo visai nesuprantamas. Tačiau šį kartą kun. Zdebskio pasakojimas visus bematant patraukė. Nuostabi šiluma, kuri dvelkė iš kunigo asmens, susikaupę rimti buto šeimininkų ir svečių veidai tarsi sakė, kad mes prisilietėme ne prie draudžiamų, bet prie šventų dalykų. Mus, jaunimą, suaugusieji stebėjo su rūpesčiu: ar suprato? Ar patiko? Ar norės kitą kartą vėl ateiti? Mes dar nežinojome, kad pradedame naują jaunimo sąjūdį, kuris vėliau išaugs į Eucharistijos bičiulių sambūrį, dabar jau turintį poros dešimčių metų istoriją. Prie to sąjūdžio ištakų stovėjo ir kun. J. Zdebskis.

Toliau noriu pateikti keletą labiau įstrigusių prisiminimų apie mano artimesnę pažintį ir bendravimą su kun. Zdebskiu sielovados darbo baruose.

Kun. Juozas buvo labai jautrios sielos žmogus, jaunystėje išgyvenęs ne vieną sukrėtimą. Pats pasakojo, kaip būdamas kunigų seminarijoje kentėjo dideles pagundas mesti studijas. Sako: „Sėdžiu paskaitose, ir taip širdį spaudžia, net ranką sunku pakelti. Ištisus metus kankina abejonės. Ateina atostogos, nuvažiuoju namo pas tėvus, užsimetu dalgę ant peties – pasidaro linksma, ramu, atrodo – jokių sunkumų".

Ir baigiant kunigų seminariją jį vis dar slėgė neaiškumai, jis negalėjo rasti aiškaus atsakymo, ar teisingai pasirinko kelią. Pasipasakojo apie savo abejones kun. prof. Juozui Grigaičiui MIC, tuo metu dirbusiam seminarijoje, ir atsidavė jo sprendimui, visiškai Dievo valiai. Kaip matome, profesoriaus sprendimas buvo teisingas – Lietuvos Bažnyčia gavo tikrą Kristaus karį. Nors galima drąsiai teigti, kad vidiniai kentėjimai kun. Juozo nepaliko ir vėliau. Jo didžiulė meilė vargšams, ligoniams, gyvenimo sunkumų palaužtiems žmonėms buvo labai akivaizdi. Taip mylėti gali tik žmogus, perėjęs vidinės kančios ir apleidimo mokyklą.

Kaip ir daugelis kitų kilnių kunigų, kun. Juozas sunkiu kovotojo keliu ėjo paskatintas pavyzdžio. Tokių pavyzdžių Lietuvoje buvo nemaža. Pasakojo, kad vieną dieną darganotu ir šaltu oru pas jį į parapiją atvyko kun. Pranciškus

Masilionis SJ (jau miręs, palaidotas Sidabrave) ir tiesiai paklausė: „Su kuriais eisi?“ Tai reiškė: ar prisidėsi prie tų kunigų, kurie paklusniai vykdo bedievių nurodymus, ar apsispręsi eiti sunkiu, pavojingu pogrindžio keliu.

Kartą apsisprendęs, kun. Juozas niekada nesidairė atgal. Todėl šalia visokių vargų bei sunkumų nestokojo ir didelio vidinio džiaugsmo. Visą dieną su Švč. Sakramentu važinėjant pas ligonius, kartais tekdavo sustoti trumpo poilsio, pasitarti ar gauti nurodymų, nes buvau dar naujokas kunigas. Ne kartą po sunkios darbo dienos važiuojant namo kun. Juozas prasitardavo:

– Kokia laimė būti kunigu! Kokį džiaugsmą teikia tikra Dievo vaikų laisvė! Kaip gera, kai matai, kad esi žmonėms be galo reikalingas!

Tai buvo žodžiai, plaukiantys iš širdies gelmių. Jautėme tą palaimą abu.

Dar besimokant pogrindžio seminarijoje man teko dalyvauti pogrindžio klierikų rekolekcijose. Joms vadovavo kun. Juozas. Jautei, kad kalba kunigas, savo gyvenime nebrėžęs jokių ribų pasiaukojimui: kiek Dievas siųs, kiek jėgų pareikalaus, – nieko neatsakyti.

Kun. Juozas buvo labai dėmesingas kiekvienam žmogui, su kuriuo turėjo reikalų.

Atvykau į Šlavantus jau po šventimų. Gražus vasaros sekmadienis. Prieš Sumą kun. Juozas paklausė, ar dar galiu duoti primicijų palaiminimą. Pogrindžio kunigai, kurie pasirodydavo viešai, tuo laiku ir taip atkreipdavo KGB dėmesį, todėl primicijas švęsti buvo pavojinga. Bet kun. Juozas, atėjęs į bažnyčią, atkreipė žmonių dėmesį, kad šv. Mišias aukos kunigas, nebuvęs kunigų seminarijoje, ir suteiks primicijų palaiminimą. Kun. Juozas savo parapijiečius atvirai informuodavo apie visus Bažnyčios įvykius, apie Bažnyčios kovą su bedievybe. Tokia kun. Juozo drąsa paskatino nemaža jaunuolių drąsiai išpažinti savo tikėjimą, o kai kuriuos patraukė ir į kunigystę.

Kun. Juozas buvo geras automobilio vairuotojas. Automobiliu naudojomės Dievo meilės darbams. Jis gerai nusimanė apie techniką, galėjo pats nustatyti gedimą ir jį pašalinti, o tai labai praversdavo ilgose kelionėse. Vis dėlto jam labiau rūpėjo artimo meilės „technika“.

Kiekvieno mėnesio pirmasis penktadienis būdavo skiriamas ligonių lankymui. Kad ir kur būtų išvykęs, tą dieną kun. Juozas stengdavosi grįžti namo, kur jo laukė reguliariai lankomi parapijos kankiniai. Jis buvo nuodugniai apmąstęs kančios bei kryžiaus prasmę ir mokėjo šiuos reiškinius vertinti žmonių gyvenime. Senelių, ligonių ar invalidų dalia buvo ypač sunki kaimo parapijose. Kun. Juozas pasakojo, kad ne vieną senelį jam teko gelbėti nuo gresian-

čios mirties, nes artimieji dažnai užmiršdavo net pamaitinti seną žmogų, o ką jau kalbėti apie švarą: tik kunigo apsilankymas išjudindavo jų sąžinę ir paskatindavo aptvarkyti ligonį.

Pamokyti, kaip įprasminti savo kančias, ligoniai lengviau jas pakeldavo. Kun. Juozas prašydavo ligonius aukoti savo kančias konkrečiomis intencijomis. Tų intencijų buvo daug ir labai svarbių: persekiojamas katalikų jaunimas; KGB bando užverbuoti studentę; reikia išleisti naują „Kronikos" numerį; suimtas kunigas; areštuota seselė vienuolė; kratos Kaune, Vilniuje, Kybartuose ir t.t. Reikėjo daug maldų ir Dievo pagalbos.

Ligoniai su ilgesiu laukdavo savo klebono visą dieną nevalgę: nežinia, kada jis šiandien pasibels į duris – ar iš ryto, ar vakare, o gal ir vėlai naktį, nes kelionėse visko gali atsitikti.

Belankant ligonius su kun. Juozu man teko sutikti daug paprastų, bet kilnių žmonių. Antai viena dar gana jauna moteris gulėjo lovoje jau 10 metų, negalėdama nė galvos pakelti priimti šv. Komunijai. O vyras, dažnai girtas, dar priekaištaudavo turįs vargti su ja...

Kun. Juozas pasakojo, kad ligonių lankymas ne vieną senelį paskatino atsigręžti į praeitį ir atlikti išpažintį iš viso gyvenimo. O būtų reikėję stoti į Dievo teismą su nuslėptomis, kartais gana sunkiomis nuodėmėmis, kurios per visą gyvenimą tarsi išblėso, tik pajudinta sąžinė privertė pabusti iš miego ir visiškai apsiplauti nekaltojo Avinėlio Krauju.

Ši kun. Juozo pastoracijos praktika ne vieną kunigą irgi paskatino prisiminti savo ligonius: daugelyje parapijų kunigai ėmė ieškoti jų, kad galėtų kas mėnesį stiprinti Išpažintimi ir šv. Komunija.

Kun. Juozo laidotuvėse verkėme jo netekę. Galime įsivaizduoti, ką išgyveno jo mylimi ligoniai ir apleistieji žinodami, kad tokios meilės, kaip patyrė iš kun. Juozo, kažin ar kada besulauks.

Važiuodamas automobiliu, kun. Juozas niekada nepraleisdavo progos padėti žmogui.

Kartą naktį važiuojame vingiuotais Dzūkijos keliais. Rami vasaros naktis, kelias tuščias, danguje spindi mėnulis, apšviesdamas pakelės laukus. Staiga matome: pakelės posūkyje guli žmogus. Grįžtame atgal. Neatsargus vairuotojas būtų galėjęs pervažiuoti nelaimingojo kojas... Iš karto mintys: gal nelaimė, gal sustojo širdis, gal pravažiuojanti mašina partrenkė. Kreipiamės į netoliese gyvenančius žmones. Jie jį atpažįsta – pasako, kad vyras gyvena vienkiemyje už keleto kilometrų. Vargais negalais įkeliame jį į mašiną ir vežame, ieškodami

nurodytos trobos. Suradome. Kokia palaima – išgelbėjome žmogų, jis galės nakvoti namie... Bet... Įnešę žmogelį vidun, išgirstame senos moteriškės balsą: „Tai parsivilkai?!" Be jokio džiaugsmo... Mat tai ne pirmas kartas, kai taip grįžta namo jos sūnus traktorininkas, „gerų žmonių" nugirdytas ir paliktas likimo valiai. Tiek tesiekia kai kurių atpildas: žmogui nugirdyti „gerumo" užteko, o va, parvesti namo – nebe...

Kun. Juozas važiuodamas vis galvodavo, kad maža kas gali atsitikti kelyje. Todėl vežiojosi geležinį laužtuvą, nors tai gana nepatogus griozdas automobilyje. Vežiojosi nuo tada, kai kartą kelyje pamatė avarijos ištiktą vairuotoją, kuris gulėjo prispaustas apvirtusios mašinos, jau pradėjusios liepsnoti. Susirinkę žmonės trypčiojo, neturėjo kuo nuversti sunkaus automobilio... „O reikėjo turėti tik gerą laužtuvą", – pasakė kun. Juozas.

Kun. Juozas niekada nepraleisdavo progos atkreipti dėmesį į svarbius dalykus. Bet tai darydavo labai subtiliai. Iš pradžių niekaip negalėjau įprasti ištraukti mašinos raktelių – vis juos palikdavau automobilyje. Kartą ilgesnės kelionės metu sustojome miške pailsėti. Pailsėję grįžtame atgal – raktelių nebėra... Negalime važiuoti toliau. Gerą pusvalandį susirūpinęs išvaikštinėjau visas vietas, kur buvome, išverčiau savo kišenes, išbaksnojau visas automobilio kertes: raktai dingo kaip į balą. Kun. Juozas tyli, pataria dar peržiūrėti visas kišenes, dar pagalvoti – prisiminti, kur tuos raktus mačiau paskutinį kartą. Galiausiai ramiai šypsodamasis ištraukia juos iš savo kišenės ir sako:

– Brolau, niekada raktų negalima palikti mašinoje – nelaimę prisišaukti gali bematant.

Tos pamokos neužmiršau visą gyvenimą. Kun. Juozas iš patirties žinojo, kad, norint vairuoti automobilį, daugelio bėdų galima išvengti turint gerus vairavimo įgūdžius. Iš jo visada galėjai pasimokyti ko nors praktiško, gyvenime labai reikalingo. Jam rūpėjo perduoti kitam savo gyvenimo patirtį.

Kartą teko leistis kelionėn naktį. Apie vidurnaktį atsidūrėme netoli Aušros Vartų. Sustojome pasimelsti ir pagarbinti Švč. Mergelę, paprašyti globos tolesnėms kelionėms. Netikėtai mus ėmė vytis milicijos automobilis: užstoję priekyje kelią, liepė išlipti iš mašinos ir parodyti dokumentus. Kun. Juozas, kaip visada juokaudamas, pradėjo klausinėti, kas atsitiko, nes kaip prityręs vairuotojas puikiai žinojo, kad eismo taisyklių nepažeidė. Patikrinę dokumentus, milicininkai pasakė, kad ieško pavogtos mašinos. O kun. Juozas toliau šmaikštavo:

– Vyrai, kai atvažiuosit į mano parapiją žvejoti, žuvys nekibs, jei kleboną skriausit...

Aš ėmiau įtarinėti, kad čia kokia klasta – galbūt mus seka... Bet kun. Juozas mane ramina: iš karto matyti, kad patikrinimas ne KGB darbas – kagėbistai elgiasi visiškai kitaip. Pirmiausia jie nesileidžia į kalbas, jų veiduose – didelė įtampa. Jie dirba lyg užprogramuoti ir iš to galima atpažinti, kad vykdomas koks niekšiškas planas. O šitie vyrai bendravo gana laisvai – matėsi, kad neturi jokių piktų kėslų. Tai dar viena pamoka man.

Tačiau vienąkart teko dalyvauti ir tikrame KGB antpuolyje. Tuo metu buvo suimtas kun. Alfonsas Svarinskas ir vyko jo tardymas.

Į Šlavantų kleboniją vakare ateina Lazdijų rajono KGB pareigūnas ir, atnešęs kvietimą į Vilniaus KGB būstinę, reikalauja jį pasirašyti. Kun. Juozas, kaip ir visada neskubėdamas, prieina prie saugumiečio ir kviečia jį vidun prie stalo pasivaišinti. Bet gaila buvo žiūrėti į vargšą valdžios atstovą: visas įsitempęs, spaudžiasi prie durų, kažką veblena apie neatidėliotinus įsakymus. Mes einame artyn svečio ir tikrai nuoširdžiai kviečiame pabūti drauge. Saugumietis, matyt, savaip supratęs mūsų gestą, nėrė pro duris, užmiršęs ko atėjo, palikęs ant stalo kvietimą be parašo. Tačiau kitą dieną iš pat ryto įsiveržia tas pats saugumietis ir praneša, kad kun. Juozas būtinai 12 val. būtų Vilniuje tardytojo kabinete.

Liudytojo padėtis kiekvienoje byloje yra kebli, juo labiau jei tai politinė byla ir ją veda KGB. Kiekvienas žodis, pasakytas tardytojo kabinete, visada gali būti panaudotas teisiamojo nenaudai. Šįkart tai kun. Alfonso Svarinsko byla. Todėl kun. Juozas neskuba. Pavalgome, imame dairytis po klebonijos užkaborius. Jaučiame, kad esame apsupti ir gali užklupti krata. Iš tikrųjų – vėl ateina uolusis saugumietis ir reikalauja nedelsiant vykti.

Kun. Juozas rezga savo planą. Darosi įdomu... Iš garažo išvairuoja automobilį, kad stovėtų kieme – girdi, rengiamės... Saugumiečių karštligiškas skubėjimas rodo, kad verčiau padelsti. Tai kun. Juozo taisyklė, kuri jį ne kartą išgelbėjo, net ir nuo mirties.

Nuėję į bažnyčią apsitvarkome, pasimeldžiame. Kun. Juozas dar prisimena: „Būtinai turiu aplankyti ligonį, atidėlioti negalima“. Nuvykstame į Lazdijus. Jau ketvirta valanda po pietų. Iš ligonio kun. Juozas nuvažiuoja į paštą. Kadangi jau vėlu, tai į Vilnių nebespėsime: reikia nusiųsti tardytojui telegramą. Telegramos tekstas, vėliau patekęs į „Kroniką“, maždaug toks: „Lenkiu

galvą prieš kunigą A. Svarinską. Kol jis yra tokioje padėtyje, neturiu ką apie jį pasakyti. Todėl vykti pas tardytoją nematau prasmės".

Gavusi tokį tekstą, telegramos priėmėja sutrinka ir dingsta kitame kambaryje. Po kurio laiko grįžta, matyt, „suderinusi" savo veiksmus su KGB, ir telegramą priima. Tuokart audra praėjo...

Kun. Juozas mėgdavo krėsti pokštus KGB pareigūnams. Antai per vieną tardymą jis buvo nusprendęs tylėti. Tardytojas ir šiaip, ir taip kvočia, bet jam niekaip nesiseka jo prakalbinti. Staiga kun. Juozas jį paskatina:

– Jūs kalbėkit kalbėkit – man labai įdomu tyrinėti jūsų tardymo metodiką.

Tardytojas nutyla... Po to ilgai KGB vengė jį kviesti į apklausas.

Mokėjo kun. Juozas kagėbistus už nosies pavedžioti. Kartą autoinspekcijoje, kai jam buvo atimtas vairuotojo pažymėjimas, kun. Juozas kelių pareigūnų akivaizdoje pajuokavo:

– Na, vyrai, jei nebus automobilio, teks malūnsparnį įsitaisyti: juk skraidyti daug patogiau – eismas mažesnis...

Išgirdę apie lėktuvą, tie išpūtė akis ir puolė rimtai klausinėti, iš kur jį gausiąs. Tik supratę, kad jis juos mausto, pasijuto nejaukiai... Mat tiek vargo, sekiojo, kol pagaliau galėjo atimti iš jo vairuotojo pažymėjimą, o čia žiūrėk – dar skraidyti ims...

Kun. Juozas buvo giliai apmąstęs kančios ir kryžiaus paslaptis, kurios jį nuolat lydėjo. Dažnai jis atkreipdavo bendražygių dėmesį į pražūtingus puikybės padarinius. Kovoje su Bažnyčios priešais, ypač KGB, jis galėjo įsitikinti skaudžia tiesa: ir mūsų gyvenimo varomoji jėga dažnai yra puikybė. Retas tai supratome ir niekas dėl to nesikrimto, todėl baisūs šėtoniškos puikybės vaisiai vertė kun. Juozą apie tai kalbėti ir skatino mus pačius save analizuoti. Ypač pavojinga įvairių slaptų formų puikybė, dangstoma nuolankumo, kuklumo, dosnumo kaukėmis.

Štai mes, jaunimas, užsidegę kalbame, kaip būtų galima pasipriešinti bedievių persekiojimams. Nejučiomis piešiame savo „pergalių" vaizdus ir ryžtą nepasiduoti baimei, kai esame persekiojami. Kun. Juozas tyli, paskui atkreipia dėmesį:

– Vaikeliai, visa tai yra gerai, bet puikybė gali viską sugriauti. Žiūrėkit, tie, kurie save laikė ypatingais, nenugalimais, paskui, atėjus bandymams, palūžo. O štai tie nežymūs jaunuoliai, iš kurių daug nesitikėjome, kai reikėjo, parodė nuostabią drąsą ir išmintį...

Šis įspėjimas nebuvo be pagrindo. Ir KGB psichologiškai tai suprato. Jei jaunas žmogus užsidegtų pačiais kilniausiais troškimais veikti ir kovoti, bet remtųsi tik savo natūraliomis jėgomis, jaunystės entuziazmu, o ne Dievo galia – jį nesunku išvilioti iš tiesaus kelio, nesunku būtų įbauginti ar suklaidinti, apjuodinti draugams: KGB puikiai mokėjo aptikti savo puikybės nepažįstančio žmogaus silpną vietą. Ne vienas tardomas jaunuolis būdavo pajuokiamas: „Tai gal ir tu nori kankiniu tapti?“ Ši formuluotė turėjo du tikslus: nuvertinti ir neutralizuoti pasaulio dėmesį, teikiamą kankiniams kovoje dėl Bažnyčios laisvės. Kitas tikslas – įrodyti, kad tavo pasiryžimas priešintis KGB yra ne kas kita kaip puikybė. Labai gudri psichologija: atseit visi, kurie kovoja pogrindyje, siekia tik populiarumo ir nori išgarsėti. (Beje, neretai panašiai manydavo ir ne vienas Bažnyčios tarnas...) Kun. Juozas patyrė, kad žūtbūtinėje kovoje dėl Bažnyčios laisvės vien entuziazmo ir psichologinio pasirengimo toli gražu neužtenka. Kova dėl žmonių sielų vyko ne tik su regima jėga, bet ir su neregimojo pasaulio galybėmis.

Šlavantų Tėvelis propagavo blaivias vestuves. Klebonija tapo visų veikliausių Eucharistijos bičiulių labai mėgstama vieta. Susirinkę draugėn, diskutuodavome aktualiais gyvenimo klausimais. Jaunimas kalbėdavo ir apie vestuves. Kartą kun. Juozas pakvietė vieną jaunavedžių porą švęsti vestuvių iškilmes klebonijoje, nes šeimoje tai padaryti buvo kliūčių. Tas vestuves kai kas pavadino vestuvėmis rekolekcijomis.

Buvo puikus vasaros savaitgalis. Suvažiuoja jaunimo būrys iš visos Lietuvos – ne tik iš Kauno, bet ir iš Šiaulių bei kitų parapijų. Kun. Juozas, pasikvietęs keletą pažįstamų seselių vienuolių, padaro viską, kad mažoje klebonijoje užtektų vietos visiems.

Pradėjęs Santuokos apeigas gilioje rimtyje, kunigas savo subtiliu dalyvavimu tą rimtį ir džiugesį padėjo išlaikyti per visą šventę. Čia buvo ir juokavimų, ir dainų, ir ratelių, šokių. Protarpiais kun. Juozas prabyla apie dieviškojo džiaugsmo šaltinį – tyrą sielą, apie šeimos gyvenimo šventumą, kalba apie draugystės svarbą gyvenime, pareigas šeimai, atjautą vienas kitam.

Vestuvės vyko be jokio alkoholio, o džiaugsmas ir linksmybė liejosi per kraštus. Sekmadienio rytą visi vestuvių dalyviai aktyviai įsijungė į parapijos atlaidų procesiją. Tai nustebino daugelį parapijiečių. Juk po pirmos vestuvių dienos daug kur jaunimui plyšta galva nuo svaigalų, o pagalvoti apie sekmadienio Mišias dažnai pamiršta visi šventės dalyviai... O čia visas jaunimas

prie altoriaus priima šv. Komuniją! Tai kai kam buvo nesuprantama... Paskli-do gandai, kad per vestuves vietoj alkoholio buvo vartojami narkotikai... KGB paleistai ančiai pritarė žmonių tamsumas, ir gražus pavyzdys buvo su-niekintas...

Tokia buvo pradžia. Bet kun. Juozo globoje jautėmės drąsūs ir nenugali-mi, supratome dvasios jėgą, laisvės džiaugsmą, blaivumo vertę. Vėliau gyveni-me tai ne vienam iš mūsų suteikė sparnus kilti aukščiau ir toliau ieškoti die-viškojo grožio ištakų.

Kun. Juozo pamokslai visada patraukdavo dėmesį. Kalbėdamas jis siekė tik vieno – kad jo žodžiai pravertų žmogaus sielos duris Dievo veikimui.

Teko matyti, kaip kun. Juozas teikė Santuokos sakramentą savo bažnyčio-je. Kaip paprastai kaime jaunųjų palyda buvo linksmai nusiteikusi, pabroliai pamergėms demonstravo savo „pažangumą": nesiklaupė, nesižegnojo, bažny-čioje dairėsi, lyg čia būtų patekę pirmą kartą gyvenime. Pamergės, jaunutės moksleivės, taip pat neatsiliko noru pasirodyti, kad ne davatkos esančios... Visa tai, žinoma, buvo tik vaidyba.

Ir štai kun. Juozas prabyla kaip tik į juos:

– Vaikeliai, atminkite, kad šiandien jūs čia nuspręsit, ar jūsų šeima augins naują šventųjų kartą dangui, ar jūsų vaikai bus pamaina kalėjimams. – Pa-prastais, bet visiems suprantamais žodžiais kun. Juozas aiškina, kaip prasside-da kelionė į dangų ir kokiais keliais einama kalėjimo linkui. Ne vienas supra-to, kad jo elgesys bažnyčioje, rodomas religinis tamsumas yra pradžia kelio į nusikaltimą, nes jau nemažas nusikaltimas yra išsižadėti Dievo ir Bažnyčios, o visa kita – gyvenime dar lengviau sugriaunama. Sukluso jaunimas, nutilo, nes jautė, kad kalba kunigas, kuris tikrai žino, ką sako. Ne vienas savo sieloje susigėdo, kad taip lengvabūdiškai elgėsi altoriaus artumoje.

Kun. Juozas neieškojo nei lengvų žodžių, nei lengvų kelių. Kai kurie ku-nigai nepajėgdavo bendrauti su jaunimu, kai pamatydavo tokį elgesį, nes tai reikalavo nemažos savitvardos, nuoširdaus ir iš tikro tikėjimo plaukiančio troškimo padėti tiems vaikams ir jaunimui bent valandėlę pajusti savo gyve-nime ką nors dieviško ir kilnaus.

Didelį poveikį visiems darė kun. Juozo asmenybės pavyzdys. Asmenybė daro įtaką nė pati to nežinodama. Labai gražus jo pamaldumo pavyzdys liko ir mano atmintyje.

Šv. Teresės bažnyčioje Vilniuje vyko pamaldos už blaivybę. Susirinko nemažai kunigų ir tikinčiųjų – buvo pilna bažnyčia. Po pamaldų buvo skaitomas pasižadėjimo būti blaiviems aktas, prašoma Dievo ir visų Šventųjų pagalbos išblaivinti Lietuvą, ypač jos jaunimą.

Vienu metu po šv. Mišių buvo pertraukėlė, kol kunigai, persirengę zakristijoje, susirinko prie altoriaus. Vieni tarpusavyje tyliai kalbėjosi, kiti žvalgėsi pažįstamų veidų. O kunigo Juozo veidas ir visas dėmesys buvo nukreiptas viena kryptimi, tarsi jis ką įtemptai ten stebėtų iš savo kertės. Pasekiau jo susikaupimo žvilgsnio kryptį ir supratau: tabernakulis! Pokalbis su Viešpačiu Švč. Sakramente... Tą trumpą atokvėpio akimirką – tylus žvilgsnis, visa dvasios jėga nukreipta į gyvybės ir šventumo Šaltinį... Trumpa valandėlė, ir jo ištikimieji glaudžiasi prie savo kunigystės Įsteigėjo, savo pavyzdžio ir Vado. Karys yra šalia savo Įkvėpėjo...

Tokie pavyzdžiai be žodžių ir pamokymų pasilieka sąmonėje visam laikui. Kokia laimė gyvenime sutikti kunigą, visa savo esybe prisirišusį prie Eucharistinio Jėzaus ir Jį pamilusį...

Kun. Juozo stiprybę, einančią iš jo gilios maldos, matėme visur. Kartais tenka keltis naktį – išvykstame į eilinę kelionę – žygį. Trumpam užsukame į bažnytėlę. Kun. Juozas greitu žingsniu nuo altoriaus apeina aplink bažnyčią. Laikas važiuoti. Atrodo, lyg tikrintų bažnyčios kampus, lyg dėl bendros tvarkos. Iš pradžių nė nesupratau. Tik vėliau tapo aišku: taip kun. Juozas dar apeidavo Kryžiaus kelią. Dažnai jis jį eidavo, nereikėjo nė ilgiau sustoti apmąstymui – buvo apmąstytas ir giliai sieloje įsirėžęs. Dar kartą greitai apibėgi brangiais takais, o tada – kelionėn. Prasideda didysis Kryžiaus ir Meilės kelias: pas žmones, į jaunimo sambūrius, visais Lietuvos ir Rusijos keliais, kur sielos išsiilgusios Dievo, kur siautėja bedievybė, melas ir smurtas. Kelias, einantis per parengtus spąstus ir mirties pinkles, per baisius kalėjimo rūsius ir tardytojų kabinetus. Kelias – Kryžiaus ir Meilės kelias. Kelias savo Mokytojo. Kelias į Prisikėlimą.

Kilnios sielos gyvenimas visada pažymėtas skausmo žyme. Nors mes Tėvelį visada matydavom linksmą, visada giedros nuotaikos, bet buvo aišku, kad jo gyvenimą lydi skausmas. Nebuvo to matyti, bet kartais galėjai tai nuspėti.

Prisimenu kartą Šlavantų klebonijoje po šv. Mišių kaip visada prigužėjo pilna troba jaunimo, svečių iš Kauno, Vilniaus ir artimesnių miestelių. Visi jautėmės pas kun. Juozą lyg viena šeima. Nebuvo susitikimo, kad prie stalo neskambėtų daina, juokas, nuoširdžios kalbos. Įsikalbėjome apie Lietuvą, jos

istoriją, dabarties problemas, na, ir ateitį. Skaudėjo visiems širdį matant Lietuvos kaimą prasigėrusį, moraliai suluošintą. Sunki okupanto letena slėgė visus. Kartais padėtis atrodė ne tik liūdna, bet ir be išeities.

Mačiau kun. Juozą giliai susimąsčiusį, nutilusį. Bet štai krestelės galvą, lyg vydamas šalia liūdesį, ir prie stalo suskamba jo vedama giesmė apie Viešpatį garbinančią gamtą ir Jo garbei į padangę kylančius arus...

Jis liko mūsų širdyse lyg arčiau Viešpaties parengtų buveinių kylantis aras, kai vieną dieną sužinojome: jis jau savo draugų užtarėjas ir atstovas pas gerąjį Dievą...

Čikaga (JAV),
1990

Algirdas Patackas
Disidentas, maldininkų žygių dalyvis

KAIP PAPRASTA ATSIKLAUPTI

Šitai įvyko per Kražių skerdynių 90-mečio paminėjimą (1983 08 21). Į senąjį Žemaitijos miestelį iš visų Lietuvos kampelių suvažiavo daug žmonių, daugiausia jaunimo.

Belaukdami pamaldų, einame Kryžiaus kelią. Giedančių mergaičių balsai skamba kaip angelų. Senoji Kražių bažnyčia – stori mūrai. Šventoriaus akmenys tie patys – prieš 90 metų krauju aplaistyti ir pašvęsti. Už šventoriaus tvoros – Žemaitijos tolumos, Kražantės vingiai – tąsyk per potvynį buvę mirtinais spąstais, nusinešusiais daugel gyvybių.

Prasideda pamaldos – iškilmingos, pakilios. Bet labiausiai laukiame pamokslo, t.y. gyvo žodžio, priminsiančio mums kelionės tikslą – Kražių kankinių pagerbimą. Išgirstame daug gražių pamokymų apie blaivybę ir kitką. Už aukštų bažnyčios langų plaukia ramūs balsvi vasaros debesys, ir pamažu, iš lėto, atšliaužia nusivylimas... „Ar tam čia susirinkome, kad vienu sakiniu, lyg tarp kitko, būtų paminėti Kražių didvyriai? Ar šitiek teverta jų auka? Ar esame tiek puolę, kad bijome ne tik pačios kančios, bet ir jos pagerbimo? Nejaugi tuo viskas ir baigsis?“ – įrašyta besiskirstančiųjų veiduose.

Tuštėja bažnyčia, mažėja žmonių ir šventoriuje. Tik būrelis pačių atkakliausių tebelūkuriuoja prie bažnyčios durų, gal ir patys nežinodami ko.

Ir čia, ant laiptelių, vedančių į bažnyčią, pasirodo vidutinio ūgio žmogus – mėlynakis, šviesiaplaukis, paprasto lietuviško veido. Tai kun. Juozas Zdebskis. Šalimais du tvirti džinsuoti vyrukai. Visų akys nukrypsta į jį. Ir pažįstantieji jį, ir jo nepažįstantieji kažkokiu būdu pajunta, kad paskutinės čia susirinkusiųjų viltys yra susietos su šio žmogaus pasirodymu.

Artėja atomazga, lemiama akimirka – būti ar nebūti šventei, dėl kurios suvažiavome. Tai suvokia ir tamsiosios jėgos. Sutrinksi automobilių durelės, grėsmingai sujuda šventoriaus pašaliai: tamsūs šešėliai, iki šiol glūdėję ir viską stebėję, dabar ima slinkti artyn.

Įtampa pasiekia aukščiausią tašką. Bet viskas išsisprendžia nelauktai: žmogus, stovėjęs ant laiptų, negarsiai prataria keletą žodžių ir atsiklaupia – tarsi panyra. Klaupiasi ir kiti, arčiau stovėję. Parklumpame ir mes. Štai klūpantis ir giesmę giedantis būrys lėtai sujuda keliais aplink bažnyčią. Kaip viskas paprasta ir kaip įstabiai išspręsta – atsiklaupti! Nusižeminti, ir kartu tarsi pakilti, ištrūkti iš besigniaužiančių replių. Ką galima padaryti klūpančiam žmogui!..

Iš lėto slenkame šventoriumi. Jaunimas, suaugę žmonės, netgi seneliai ir vaikai. Kojos, tiksliau keliai čiuožia švelnia šventoriaus žole. Vienur kitur pajunti akmenėlį. Netrukus žolę pakeičia tako žvirgždas. Keliai dega – geriau nežiūrėti į apačią, tiktai dantis sukandus pirmyn su malda sukempančiose lūpose... Šmėstelėja gėdinga ir išdavikiška mintis – ar dar toli eiti? Bet priekyje taip įprastai ir nužemintai linguoja kun. Juozo figūra, kad gėdos nusvilintas skausmas tarsi atlėgsta. Apsidairai – aplink savi veidai: mažiausiam gal kokie penkeri metukai, vyriausiam – per aštuoniasdešimt. Ką turi jausti švelnūs, pliki mergaičių keliukai?.. Bet jų veiduose to neišskaitysi – tik gal apie lūpas giliau įsirėžia raukšlelės...

Tamsieji pašaliai sutrikę. Seka einančią klūpomis minią iš tolo, iš už šventoriaus tvoros – pašaipūs, ironiški, bet ir sumišę. Iš tiesų, kaip mes atrodome iš šalies? Fanatikai, besimėgaujantys savo fizine kančia?..

Ne! Fanatikas – tai tas, kuris ko nors nekenčia, kartais ir pats savęs. O mes neturime ko nekęsti – net ir tų, mus stebinčių, gali tik pagailėti.

... tarp ūžiančių marių,
Šių žemiškų karių,
Mus puolančius stiprink ir vesk...

Šie senovinės mūsų giesmės naivūs ir griebiantys už širdies žodžiai taip stiprina ir guodžia, padeda užmiršti fizinį skausmą. Žygio pabaiga artėja. Keliai pasidarė nebejautrūs, baisu į juos pažvelgti. O priekyje dar kieti laiptelių akmenys, šaltas grindų cementas...

Bet viskas turi pabaigą, ir fizinė kančia taip pat. Vargais negalais atsistojame. Ir skausmo kaip nebūta, ir nuovargio taip pat, nors visa diena ant kojų. Glaudžiu būriu susiburiame prie didžiojo altoriaus. Kun. Juozas aukos šv. Mišias.

Dar niekada nebuvome tokiame dvasiniame pakilime – ir tai po varginančios kelionės, ilgų pamaldų, žygio klūpomis. Viskas vyksta tarsi vienu atokvėpiu, vienu darniu ritmu – šventi liturgijos žodžiai, pakylėjimas, tauri nežemiška smuikų muzika, kuriais griežia dvi mergaitės.

Niekada sąmonėje taip aiškiai nebuvo įrėžta Eucharistijos prasmė – atpirkimas per kančią, Prisikėlimas. Įvyko. Įvyko tikroji Eucharistija. Pajunti – tai ir yra tikroji Bažnyčia! Anoji – pirmųjų pamaldų – taip pat tikra, nes ir ten buvo atkartota Kalvarijos Auka. Bet šita – pati tikroji, nes pašvęsta tavo paties kančia, baimės pergale, tegu ir nedidele...

Dar viena mintis: ar yra dar kur nors šitokia – pati tikroji – Bažnyčia... Ten, užsieniuose – prancūzijose ir italijose, kur stovi įstabios katedros, kur niekas netrukdo melstis... Nežinau, galbūt. Bet tikrai žinau – čia, Lietuvoje, yra! Negali pasakyti, kur eiti, kad ją rastum. Bet ten, kur yra tokių žmonių, kaip kun. Juozas, – ten ji tokia tikra ir reali, kaip ką tik patirtas fizinis skausmas.

Kaunas,
1986

Juozas Sabolius
Kino režisierius,
Andrius Gudauskas
Žurnalistas

POKALBIS SU KARDINOLU VINCENTU SLADKEVIČIUMI MIC

– *Kokiomis savybėmis išsiskyrė kun. Zdebskis seminarijoje?*

– Juozas Zdebskis buvo jau paskutiniame kurse, kai aš pradėjau eiti seminarijos dėstytojo pareigas. Man jis tuomet padarė nuosaikaus, santūraus, ramaus vaikino įspūdį. Jis ir liko toks pat santūrus, niekad neišsiskiriantis, ramiai savo mintis reiškiantis žmogus. Bet tvirtai ginantis savo nusistatymą.

– *Ar po seminarijos jūsų santykiai išliko neformalūs, draugiški?*

– Seminarijoje mano ir jo santykiai buvo tokie, kaip su visais klierikais. Bet baigęs seminariją jis kai kuriais dvasiniais reikalais dažniau kreipdavosi į mane, gal labiau pasitikėdamas negu kitais. Tai jis ne kartą aiškiai parodė. Tai sužadino ir mano pasitikėjimą juo. Ir niekada juo nenusivyliau. Pradėjome artimiau bendrauti. Jis ateidavo į mano kambarį čia, seminarijoje, patarimų dvasiniais reikalais. Jam iškildavo įvairių dvasinio pobūdžio klausimų. Bet būdavo ir pusiau politinių arba net visai politinių. Aš šiuo atžvilgiu buvau atsargus: bijojau, kad jo nepanaudotų kas savo tikslams. Taigi mano patarimai būdavo gana apdairūs. Bet po ilgesnio laiko įsitikinau, kad jis yra labai nuoširdus ir iš tiesų Bažnyčiai tik gero norintis.

– *Ar jis skaudžiai išgyveno to meto Bažnyčios suvaržymus?*

– Įdomu, kad jo išgyvenimas dėl to meto Bažnyčios suvaržymo buvo, sakyčiau, optimistinis. Jis viską priimdavo su tikra viltimi, kad tai išeis į gera. Šia prasme aš palaikiau tą jo viltį, kad viskas išeis į gera, kad visi sunkumai yra tik laikinas dalykas ir kad čia iš dalies nuo mūsų priklauso, ar mes pralaimėsime ar nepralaimėsime.

– *Atsimenate, kaip kun. Zdebskis Jus pasikvietė į Šlavantus suteikti Sutvirtinimo sakramento Izabelei Medonaitei?*

– Taip, atsimenu. Atsimenu. Jis mane į Šlavantus buvo pasikvietęs ne vieną, o kelis kartus: ir Sutvirtinimo suteikti tuo metu, ir kitais atvejais. Dažnokai ten būdavau, nors nuotolis didokas. Aš neturėjau susisiekimo priemonės. Tai jis pats atvažiuodavo, mane nusiveždavo, apnakvindindavo ir paskui parvežđavo atgal į Nemunėlio Radviliškį. Vėliau tas mūsų bendravimas pasidarė toks būtinas, neišvengiamas ir religiniais, ir šiaip gyvenimo reikalais. Kartais jam prireikdavo ir materialinės pagalbos. Kadangi jis buvo dosnios ir plačios širdies, – ką turėdavo, viską išdalydavo kitiems. Žinoma, paskui ir pačiam pritrūkdavo ir man tekdavo jį truputį paremti.

– Daugelis kunigų tuo metu buvo atsargesni. Ar kiti kunigai nepriekaištavo, kad jam tenka labai daug pareigų, o jiems per mažai?

– Na, galbūt buvo kunigų, kuriems tai badė akis. Bet ne visi kunigai viską žinodavo. Pavyzdžiui, kai man teko su juo bendrauti, jis pas mane atvažiuodavo slaptai, taip pat ir aš niekam nesipasakodavau, nesigarsindavau, kad pas jį važiuoju. Tuo metu aš buvau izoliuotas nuo tikrųjų savo pareigų. Man bendravimas su juo buvo ir tam tikra galimybė, – jaučiau savo pareigą įsijungti į bažnytinį gyvenimą kitokiu būdu, vadinasi, panašiai kaip jis. Aš dažnai pastoraciniais, religiniais, sakramentiniais reikalais vykdavau net į Baltarusiją, ten teikdavau ir kunigų šventimus. Taip slaptomis, nakties metu esu ten įšventinęs keliolika kunigų. Čia, Lietuvoje, irgi, atrodo, esu įšventinęs 16 kunigų. Slaptomis, naktį. Ne visi ir dabar apie tai žino.

– Kodėl jūs vengėte atvirumo tarp kunigų?

– Jūs suprantate, kokie buvo laikai: bet koks atvirumas – jau pusiau išviešinimas, taigi pavojus, kad gali nukentėti tas, kurį aš, pavyzdžiui, įšventinu. Mano padėtis gal būtų likusi tokia pati – gal daugiau ir nebūčiau nukentėjęs. Bet tas kunigas, kurį įšventinau, arba tas asmuo, kuriam suteikiau kokį Sakramentą, tikriausiai būtų nukentėjęs.

– Ar tiesa, kad kun. Zdebskis buvo minties apie slaptą kunigų rengimą pradininkas?

– Ta mintis buvo ne tik jo, tai buvo Bažnyčios mintis. Tiktai ne visi išdrįsdavo. O kai aš atsidūriau Nemunėlio Radviliškyje, susidarė tokios palankios aplinkybės. Aš išvykstu į Šlavantus, sugrįžtu atgal į Nemunėlio Radviliškį, ir niekas nieko nepajunta. Bendrauti Bažnyčios labui buvo labai reikalinga, net būtina. Tuo niekas neabejojo. Tik reikėjo paisyti atsargumo. Antai per Našlėno šventimus, vykusius naktį, pamatėme, kad kažkas pro langą žiūri, seka. Perėjome į kitą vietą. Taip buvome verčiami slapstytis.

– *Ar visada darbus pradėdamas jis tardavosi su Jumis?*

– Šito negalėčiau pasakyti. Nemanyčiau, kad jis tik su manimi tardavosi. Jis buvo didelės erudicijos, plačių užmojų žmogus ir, galimas daiktas, turėjo ir daugiau artimų žmonių, su kuriais tardavosi. Bet kiek aš suprantu – dėl pačių svarbiausių dalykų jis tardavosi su manimi.

– *Ar tas ryšys buvo svarbus ir Jums?*

– Turiu pasakyti, kad tikrai taip. Kiekviena veikla turi turėti pradžią, o pradžia tam tikrą akstiną. Seminarijoje pradėjęs dirbti dėstytoju dar neturėjau tos veiklos patirties: stengiausi gerai atlikti dėstytojo pareigas. Bet paskui, kai kunigas Zdebskis įsijungė į tokį labai slaptą ir pavojingą darbą, tai paskatino ir mane labiau įsigilinti į įvairius dvasinius ir politinius dalykus.

– *Koks buvo kunigas Zdebskis?*

– Sakyčiau, bebaimis, darbštus ir labai pasitikintis Dievu. Tas jo bebaimiškumas ir išplaukė iš pasitikėjimo Dievu: Dievą mylintiems viskas išeina į gera.

– *Jaunimas jį mylėjo?..*

– Taip. Jis mokėjo lengvai bendrauti su jaunimu, ko negalėčiau pasakyti apie save. Man nebuvo galimybių nei pajuokauti, nei šiaip laisvai pabendrauti su jaunimu. Neturėjau tokio humoro jausmo, sugebėjimo. Mano bendravimas ramus, santūrus. Net ir su kunigu Juozu bendraudavome ramiai, konkrečiais klausimais.

– *Ar Jūs buvote saugumo tardomas dėl kunigo Juozo?*

– Dėl kunigo Juozo ne. O šiaip tai mane tardė daug kartų.

– *Tai Jūsų santykiai buvo labai slapti?*

– Taip, labai slapti... Niekas neiššifravo...

– *Ar jo mirtis Jums buvo staigmena?*

– Taip, staigmena, kaip ir visiems.

– *Kaip Jums atrodo, ką jis būtų daręs dabar?*

– Jis buvo Dievo apdovanotas tokiomis savybėmis ir tokiomis dovanomis, kad jo veikla buvo, sakytum, užprogramuota ne vienai dienai, bet labai ilgam laikui, į tolimą ateitį... Jis nebrėžė ribų savo veiklai. Jam buvo svarbu veikti. Veikti nesustojant, vadinasi, atlikti tą pareigą, kurią jaučiu, kad štai dabar turiu atlikti. Ir jis ją atlikdavo neabejodamas ir pasitikėdamas Dievu. Ir jam dažniausiai tai pavykdavo. Jeigu ne ta nelaimė, galimas daiktas, dar jis būtų labai daug ką nuveikęs. Kadangi jis turėjo jėgų, turėjo užtenkamai energijos, įžvalgumo.

– *Ar dabar jauni kunigai galėtų ko nors pasimokyti iš kunigo Juozo?*

– Manyčiau, kad labai galėtų. Svarbiausia, kad bažnytinė veikla ir pareiga nėra vien ramus sėdėjimas ar snūduriavimas. Bažnyčia įpareigoja atlikti savo pareigas kuo intensyviausiu būdu.

– *Gal mes nežinome, ko turėtume dar paklausti?*

– Tik vienas Dievas apie kiekvieną visas smulkmenas žino, taigi mes kartais nemokame ir suvokti, kas yra svarbiau ir ko labiausiai reikia paklausti, ar ką skleisti. Tai Dievo malonė kiekvienam žmogui.

– *Ką Jūs manote apie jo žūtį?*

– Apie kiekvieno žmogaus mirtį galima sakyti, kad tai yra mįslingas dalykas. Niekas negali pasakyti, kokia mirtimi mirsi ir kada mirsi. Čia ne nuo mūsų priklauso ir šito nei aš, nei kas kitas negalėjo numatyti. Mano nuomone, tuo metu jis jau buvo praėjęs tiek daug sunkumų, išbandymų, – patys didieji sunkumai jau buvo pro šalį praėję. Ir visi mes buvome tiesiog nustebinti, kad kaip tik tada, kai mažiausiai tikėjomės, tai įvyko. Taigi, sakyčiau, šiuo atžvilgiu tarp Kristaus mirties ir kiekvieno kunigo, tarp kiekvieno žmogaus mirties ir Kristaus mirties yra daug panašumo ir didelis ryšys... Tas panašumas nebūna visiškai toks pat – niekada nebūna. Kiekvieno žmogaus būna skirtingas...

Kaunas,
1998

Birutė Žemaitytė
Gydytoja, sielovados darbų talkininkė

MISIJŲ KELIONĖS

Buvo 1979 m. rugsėjis. Kalbant su miela sese Vale Grincevičiūte, ji pasiskundė, kad yra kviečiama vykti į Pavolgio misijas, bet viena nesiryžta, nes yra silpnokos sveikatos.

Aš bemat apsisprendžiu:

– Valyte, aš galėčiau jus palydėti, nes šį mėnesį man atostogos.

Sutariam. Grįžusi į Alytų, pasirengiu kelionei. Mano lagaminas lengvas, o Valės – keli didžiuliai, prikrauti mokymo priemonių, stiklainių su grybais, sviestu ir kitomis gėrybėmis. Šypteliu sau – kam gi tiek šitokių sunkenybių? Bet nutyliu, garsiai neprieštarauju.

Į Vilniaus geležinkelio stotį mus nuveža kun. Juozas Zdebskis. Širdis greit plaka, – vykstu į misijas! Traukinys konvulsiškai suvirpa ir ima riedėti. Kunigas mus palaimina dideliu kryžiaus ženklu...

Ankstyvą rytą mes jau Maskvoje. Valė tempia lagaminus pirma, o aš su kitais nešuliais tipenu iš paskos. Metropolitenu pasiekiame Pavileckio geležinkelio stotį. Laukiame, grūdamės kilometrinėse eilėse, kol pagaliau gauname bilietus kitai dienai. Teks šioje sausakimšoje stoties salėje kamuotis iki ryto.

Sesė Valė su lagaminais lieka budėti, o mane išleidžia pasižvalgyti po Maskvą. Nelengvai susirandu katalikų bažnyčią. Jau po Mišių. Taip norėjau priimti Jėzų Eucharistijoje, bet... pavėlavau. Ką padarysi! Jėzau, Tu turi tūkstančius būdų, kaip mums vienytis su Tavimi. Mūsų laukia ilgas eucharistinis badas misijoje, tad vienysimės širdimi.

Paklajojusi po miestą, grįžtu į stotį. Artinasi vakaras. Susirangau ant poros kėdžių ir bandau užmigti. Pavyksta. Valytei liūdniau: ji apkūnesnė, gerokai vyresnė, – prasėdėjo nemigusi visą naktį.

Rytas. Dieve, ačiū Tau už naktį kelionėje. Mes Tavo Apvaizdos globoje: vykstame paruošti kelią Tau bent į keleto žmonių gyvenimą.

Traukiniu Maskva–Kamyšinas keliausime pusantros paros. Laiko užteks viskam: ir maldai, ir mąstymui, ir įspūdžiams, ir miegui. Pasiklojame savo lentynas. Aš įsikuriu antrame aukšte. Sesei Valei gultas siaurokas, kaulus skauda nuo traukinio purtymo važiuojant senais bėgiais. Vagonas pilnutėlis, tvanku, daug bėgiojančių vaikų. Vaizdai, šmėkščiojantys pro traukinio langą, skurdoki. Visos stotelės panašios. Pagaliau praneša:

– Avilovas.

Išsiropščiame su nešuliais. Nežmoniškai karšta, vos paeiname. Iki mūsų kaimo koks kilometras. Netrukus mus paveja dviračiu važiuojantis vaikinukas. Valė paprašo pagalbos. Jis sukabina mūsų nešulius ant dviračio ir lydi mus į kaimą draugiškai šnekučiuodamas. Dievuliau, Tu atsiuntei mums Simoną Kirėnietį!

Dabar galima ir pasidairyti po apylinkę. Pilki, parudę laukai. Ištisos plantacijos sausų piktžolių, smilgų. Kur ne kur pasmaigstyta koks medelis. Lygumų platybės ir nė vienos žalios pievutės. Didžiuliai kūgiai sukrautų šiaudų. Einame traktorių ir žmonių kojų suplūktu laukų keliu, vinguriuojančiu kaimo link. Dulkės, kaitra. Nė jokio paukštelio. Pagaliau kaimo trobos. Tikimės, jog žmonės priims. O jei nenorės priimti, imsiuosi savo profesijos – gydymo ir taip, manau, laimėsiu jų palankumą. (Deja, paskui pasirodė, kad čia ligomis nieks nesiskundžia ir mano medicininė patirtis nereikalinga.)

Rudų laukų peizaže pabirusi gyvenvietė. Namukai balti – vieni drėbti iš molio, kitų pakraigės apmuštos medžiu. Vieni didesni, kiti pagal žemę. Visų langinės mėlynai dažytos. Prie namų didelis kiemas, jame palaidi bėgioja gyvuliai ir paukščiai. Šalia tvarto pūpso iš viršaus dengtos kupetos šieno, šiaudų. Kluonų nėra. Prie tvartų – tikrasis gyvulių kiemas, o už jo išvietė. Prie švaresniojo kiemo – lauko virtuvė, kurioje ruošiamas valgis. O jau musių muselių. Tikri spiečiai. Dairausi darželio. Deja. Tik kur ne kur savaime išdygusi gėlelė. Beveik visų namų langai uždangstyti laikraščiais, parudavusiais nuo saulės. Kaimo vidury sukrypę kultūros namai. Čia yra šokių salė, demonstruojami kino filmai. Yra ir aštuonmetė mokykla.

Kaimo žmonės, lyg vergai, dirba laukuose nuo pat ankstyvo ryto ligi vėlaus vakaro. Laisvalaikį leidžia prie televizoriaus, moterys susispietusios būreliais plepa. Kaimo gyventojai – rusai ir vokiečiai. Vokiečių šeimose didelė rusiškos kultūros įtaka – vaikai kalba rusiškai, tingūs, ne itin tvarkingi. Vienui viena šeima šiame kaime išlaikiusi tautiškumą ir tikrą religingumą: čia tėvai bendrauja su vaikais vokiečių kalba, čia tvarka ir tarpusavio darna.

Mes apsigyvename pas aukštą, suvytusiu veidu senutę vokietę. Namuose trys kambariai. Viename jų gyvena močiutė su dukraitėm. Mums jos ir užleidžia šį kambarėlį. Šeimoje net penkiolika vaikų. Graži šeima, bet tikėjimo atžvilgiu skurdoka. Močiutė norėtų auklėti vaikaičius krikščioniškai, tačiau dažnai jai pristinga kantrybės, tad iš jos pamokų jokios naudos. Žiūrėsim, kaip mudviem seksis.

Vos įsikūrusios, imamės darbo. Surenkamas būrelis vaikų. Bet jų akelės nieko gero nežada. Dievulis jiems menkai pažįstamas... Raudonos komunizmo dulkės, kasdienis vergiškas darbas pritemdė Dievo Veidą žmoguje. Vaikai, parėję iš mokyklos, pirmiausia puola padėti tėvams ūkyje, ir tik temstant gali atsidėti katechezės pamokoms.

Pamokoms vadovauja Valė, o aš iš jos tik mokausi. Ji labai ištverminga, mylinti vaikus, bet kartais netenka kantrybės. Dieną Valė maldas ir svarbiausias tikėjimo tiesas kantriai surašo vokiškai, bet rusiškom raidėm, nes vaikai nemoka nei vokiškai kalbėti, nei skaityti.

Padedu ir aš, nors kartais reikia padėti dirbti ir kitokius darbus: tvarkyti kambarius, išskalbti vaikų drabužėlius, atnešti iš kolonėlės vandens. Šitaip norime sumažinti namuose tvyrančią įtampą. Toji įtampa – ir iš baimės dėl mūsų apsilankymo. Žmonės bijo persekiojimo.

Valė veda ne tik katechezės pamokas, bet moko vaikus ir giedoti. Aiškina visiems kartu ir pavieniui. Net murziukas Piotras panoro išmokti persižegnoti.

Po kelių dienų prasideda nesėkmės. Pirmiausia suserga dvi mergaitės, paskui viena, pabūgusi brolio grasinimų, nustoja lankytis. Belieka trijų mokinukų būrelis. Sesuo Valė ima lankytis susirgusių mergaičių namuose. Tarp pamokėlių padeda ir buitiniuose dalykuose.

Tačiau įtampa vis didėja: pasijuntame nepageidaujamos... Ką daryti? Juk atvyks kunigas. O jo niekas nelaukia... Bet ir jis vėluoja. Tenka persikelti į kitą šeimą. Tos šeimos tėvas motociklu mane nuveža į Petrov Valo miestą, kur tikiuosi rasianti kun. Juozo telegramą. Deja, nėra. Siunčiu aš telegramą į kunigo Juozo draugų butą (išvykstant taip buvom sutarę) ir laukiu atsakymo. Tyla. Reikia grįžti į kaimą, o transporto nėra, reikia eiti pėsčiai 11 km. Nejauku vienai. Meldžiuosi ir žygiuoju. Parsirandu tik temstant. Kitą rytą vykstame abi į Petrov Valą, pas ponią Rozą Belman. Čia vietos maža, – susispaudžiame mažoje trobelėje aštuoni žmonės.

Laukiame. Sesuo Valė nerimauja. Vėl siunčiame telegramą į Kauną sutartu adresu. Vėl tyla*. Dievuliau, kaip sunku laukti ir nesulaukti... Valytė išvargo, nusikamavo, todėl, nesulaukusi kunigo, išvyksta į Lietuvą, o aš dar pasilieku. Ponia Roza nuveda mane pas tokius senelius, kurių namuose gyvena Kristus Eucharistijoje. Seneliai nuoširdūs, man sudaro sąlygas melstis, kiek širdis geidžia. Iš širdies kyla nuoširdi malda:

– Jėzau, mano Jėzau! Tu viską žinai ir viską gali. Padaryk, kad kun. Juozas greičiau atvyktų. Tu matei, kokiomis varganomis sąlygomis dirbome. Pranešk kun. Juozui, kad vaikai jo laukia. Tegul jis juos nuplauna ir pamaitina Tavimi.

Kai seneliai išėjo į darbą (jie prie atvykstančių traukinių pardavinėja daržoves, vaisius), rengiausi priimti Švenčiausiąjį. Atidariau dėžutę, kur turėjo būti saugomas Švenčiausiasis. Deja... Ji buvo tuščia... Ašaros pabiro iš akių. Jėzau, kur Tu? Kodėl čia Tavęs nebėra?

Vėliau sužinojau, kad tėvas Jozefas, atvykęs iš Alma Atos, nutarė čia nebepalikti Švenčiausiojo... O Tu, mielasis Dieve, šių gerų žmonių pastogėje gyvenai 20 metų. Tau buvo skirtas geriausias kambarys; seneliai pasitenkino mažyčiu kambarėliu prie virtuvės...

Kitą dieną, kai vėl atėjau melstis į tą kambarėlį, senutė šypsodamasi ištraukia iš prijuostės telegramą ir ištiesia ją man. Joje du žodžiai: „Skubiai atvykstu. Juozas".

Išbučiuoju senutę ir, šokinėdama iš džiaugsmo, bėgu padėkoti Dievui: „Dievuli, koks Tu geras! Mes labai labai laukiame Tavęs".

Vakarop grįžtu į ponios Rozos namus, pranešu jai džiugią žinią. Bežiūrint televizorių, beldimas į duris. Atvyko kun. Juozas. Koks džiaugsmas!

Tą patį vakarą išvykstame į Novaja Nikolajevkos kaimą, kur rengėme vaikus. Rytą prasideda darbas. Šventėme Eucharistiją sunkiai sergančios ligonės namuose, kur Viešpats pašventino jos saulėlydį. Po to vyrai nuvežė kun. Juozą pašventinti kaimo kapinių, o aš tuo laiku parengiau vaikus Sutaikinimo sakramentui.

Grįžęs iš kapinių, kun. Juozas klausė išpažinčių. Vaikai jaudinosi. Kiekvieną lydėjau į Viešpaties malonės maudyklę, iš kurios jie grįždavo nušvitusiais veideliais. Tiesa, vienas berniukas, sužinojęs, jog atvyko kunigas, pabėgo

* Pirmoji telegrama Kaune nepateko į kun. Juozo rankas – tų namų šeimininkė sumąstė: „Telegrama kažkokios mergos, geriau nerodysiu". Parodė tik antrą ar trečią telegramą.

iš namų ir nepasirodė tol, kol buvo kunigas. Jis tai padarė tikriausiai iš baimės. O gal jo širdelę kamavo kokia didesnė nuodėmė... Dievas žino.

Kunigas pakrikštijo visą būrį vaikų. Po Krikšto buvo švenčiama Eucharistija. Parengtos Pirmajai komunijai mergaitės pasipuošė sesers Valės atvežtomis baltomis suknytėmis. Vaikų rankose – degančios žvakės, papuoštos skurdžiomis stepių krašto gėlytėmis. Suskambo graži vaikiška giesmė. Jėzus pirmą kartą apsilankė tyrose vaikų širdelėse. Viešpats prakalbino ir suaugusiųjų širdis, jau beprarandančias dvasinį alkį.

Po šv. Mišių buvo dar trečiosios – sergančių mergaičių namuose. Čia dalyvavo visa šeima ir dar keliolika kaimo gyventojų. Krikštijosi ir dvi suaugusios moterys. Kilnus darbas baigėsi vėlyvą rudens vakarą.

Dabar galima ir pavalgyti. Visi linksmi, laimingi. Po vakarienės reikėjo dingti, nes po tokio sujudimo nesnaus tas, kuris pavydi ramybės. Gerosios šeimos tėvas motociklu mus nuvežė atgal į Petrov Valo miestą.

Kaip gaila, kad sesė Valė negalėjo dalyvauti savo kilnaus darbo apvainikavime...

Kitą rytą Petrov Vale kunigas tęsė savo darbus. Čia žinia apie kunigo atvykimą bevieliu telefonu buvo apskriejusi greičiau nei laidiniu. Kunigas vėl krikštijo, klausė išpažinčių, lankė ligonius, aukojo Mišias, kurių metu choras giedojo lotyniškai, vadovaujamas visiškai aklos merginos. Žmonių sausakimšai prisigrūdę didokame kambaryje. Čia vėl apsigyveno Jėzus Eucharistijoje. Koks džiugesys ir palengvėjimas visai bendruomenei!

Pavakary kun. Juozas išvyko į gretimą Kotovo miestą: ten irgi yra tikinčiųjų bendruomenė. Aš likau gerųjų senelių namuose. Jie mane apnakvindino Jėzaus kambaryje. Buvau pavargusi. Taip miela ilsėtis prie Jo Širdies. Tebūna, Jėzau, mano malda – poilsis, nes aš jau nepajėgiu melstis. Ačiū Tau už dar vieną dieną, kai buvo atskleistas Tavo slaptingas veikimas.

Vos švintant girdžiu beldimą. Kun. Juozas kelia:

– Greitai renkis. Važiuojam. Laukia automobilis. Ten yra vaikų. Reikia juos parengti.

Atsisveikinę geruosius senelius, išvykstame į Kotovą. Šis miestas gerokai didesnis negu Petrov Valas. Bet kokie panašūs viens į kitą. Kotove irgi yra namas-bažnyčia, kuriame gyvena Jėzus Švenčiausiame Sakramente. Namo šeimininkai Konradas ir Roza Dilman – garbaus amžiaus, nuoširdūs, geri. Konradas – liuteronas, Roza – katalikė, bet tai tikrai ekumeniška šeima. Vos

tik atvyksta katalikų kunigas, ponas Konradas kaip uoliausias šauklys, eidamas iš namų į namus, sukviečia žmones į pamaldas.

Jaunimo ir vaikų tarp jų nematyti nė vieno. Mišių metu žmonės taip galingai ir graudžiai gieda, kad, rodos, stogas pakils. Šitiek metų jie tremtyje, todėl jų ir giesmės tokios graudžios, tikra rauda.

Žmonėms išsiskirsčius, apsvarstėme vaikų rengimo Pirmajai komunijai planą. Nemaža kliūtis, kad dabar jie mokosi mokykloje. Man atostogų dar dvi savaitės, taigi galėčiau pasilikti, bet... ir vaikai negali, ir kunigas išvyksta. Nutarėme, jog atvyksiu per žiemos atostogas.

Po pusryčių žmonės kunigą Juozą išsiveža į Smorodinos kaimą. Iš ten jis grįžta tik kitos dienos rytą. Laikas atsisveikinti. Vykstame į Volgogradą.

Volgogrado miestas abipus Volgos. Upės pakrantės plikos, rusvo atspalvio. Šiame mieste mūsų niekas nelaukia. Mūsų kelionės tikslas – aplankyti Nijolę Sadūnaitę tremtyje.

Kun. Juozas pagal jam vienam žinomą metodą oro uoste gauna bilietus ir gana greitai milžinišku oro laineriu pakylame padangėn. Skrendame į Krasnojarską, o iš čia kitu, jau mažesniu lėktuvu – į Bogučianus, kur už Dievą ir Tėvynę, už tiesą ir šviesą tremties keliu eina kilni lietuvaitė Nijolė Sadūnaitė.

Pirmas įspūdis Bogučianuose – platybės. Kiek akys užmato – bekraštė erdvė, vietomis kalneliai, apsikaišę rudenėjančiu medžių auksu. Didingai plukdo vandenis Angara, skubanti į Jenisiejaus glėbį.

O Viešpatie, kokia nuostabi Tavo gamta, koks puikus vaizdas kopiant Nijolės gyvenamosios vietos link! Tai kas, kad gatvės negrįstos, kad jos pažliugusios skystu purvu ir reikia atsargiai žengti permestomis lentomis. Prieiname Nijolės namus. Džiūgaudama ji pasitinka tautiečius piligrimus. Tarsi būtų ne tremtinė, o karalaitė. Kokia ji miela ir nuostabi, vykdydama tiesos misiją: kaip Kristus, besiaukojanti už Tautą.

Namas, kuriame gyvena Nijolė, paprastas, bet gana jaukus. Jos kambarėlis mažytis, pasienyje knygų lentynėlė, o joje – ir Jėzaus eucharistinė buveinė. Kas Jį čia apgyvendino? – Kun. Juozas Zdebskis. Jis visur suspėja, kur žmogus kenčia, ilgisi... Kaip gera broliams gyventi vienybėje! Šią vienybę dar labiau sustiprino Eucharistijos šventimas.

Oras vėsus, tačiau ses. Nijolė rūpestinga kaip mama. Ji padovanojo man šiltą megztinį, kuris mane šildė ne tik šioje, bet ir kitose misijų kelionėse. Kiek kartų juo vilkėjau, tiek kartų jutau ses. Nijolės širdies šilumą.

Ir vėl laikas iškeliauti. Lėktuvas atsiplėšia nuo žemės. Apačioje plaukia didinga sraunioji Angara, abipus rudenėjantys laukai ir oro uosto pakraštyje mojuojanti tremtinė sesė Nijolė... Ji liko tęsti savo kelio – austi Lietuvai Laisvės. Jos vardas liks istorijoje, įrašytas Prisikėlimu švytinčiomis raidėmis.

Kelionė baigėsi Vilniuje Aušros Vartuose prie mielosios Gailestingumo Motinos.

Marija, ačiū Jėzui ir Tau už tokias prasmingas atostogas. Į Tavo rankas atiduodu visus, kuriuos šioje kelionėje sutikome, su kuriais dalijomės širdimi ir gyvenimu. Duok, kad jie, kaip Jėzus yra pažadėjęs, apsčiau turėtų Gyvenimo.

Antroji kelionė vyko 1979 metų gruodžio mėnesį. Ligoninėje dirbau dienomis ir naktimis, kad, be atostogų, užsidirbčiau dar dvi laisvas savaites. Gerai, kad turiu puikų bendradarbį gyd. Antaną Šatą, kuris sutiko po manęs dirbti tokiu krūviu, kokiu aš dirbau. Geras ir mūsų skyriaus vedėjas gyd. Arūnas Repšys, kad sudaro mums tokias darbo sąlygas. Netiesiogine prasme ir jie dalyvauja šioje misijoje.

Mėnesio pabaigoje iškeliauju vienui viena, visiškai pasitikėdama Apvaizda. Iš Vilniaus į Maskvą skrendu lėktuvu. Maskvoje, pastovėjusi keletą valandų didžiulėje eilėje, gaunu bilietą kitai dienai. Naktį praleidžiu ant kėdės oro uoste. Susidėjau bagažą po galva ir bandau užmigti. Nors dažnai pažadina skelbiami reisai, nuolatinis žmonių bruzdėjimas, bet pavyksta kiek pailsėti.

Prieš pietus jau lekiu į Volgogradą. Po kelių valandų lėktuvas ima leistis. Visu didingumu nušvinta Volgos upynas. Driekiasi upės, upeliai, vandens telkiniai. Kaip kraujagyslių tinklas žmogaus kūne, upės maitina žemės gyvybę.

Volgograde skubu į maršrutinį autobusą, kuriuo važiuoju link autobusų stoties. O iš ten vyksiu į Kotovą maždaug 260 km.

Pūkščia mūsų autobusas, krato, tarpais žlegteli, – vos neprikandi sau liežuvio. Tokie jau Rusijos keliai... Po ilgoko kratymosi atsiduriu Kotove. Susirandu Dilmanų namus. Padvelkia šeimos jaukumas ir ramybė. Pasisveikinusi Rozą ir Konradą, suklumpu Jėzaus artumoje.

– Mano Jėzau, štai aš! Atsiųsk man vaikų. Ačiū už globą kelionėje. Galiu pasigirti – nepabūgau atvykti viena. Tai pirmoji savarankiška kelionė, savotiškas savęs išbandymas, rizikos egzaminas. Tikiu, kad Tu visuomet su manimi.

Gerieji žmonės mane valgydina, klausinėja ir patys dėl savo rūpestėlių guodžiasi. Bet svarbiausia tema – apie vaikus – nieko neužsimena. Kodėl? Juk jie žino mano atvykimo tikslą.

– Kur vaikai, – klausiu. – Kiek jų suradote, ponia Rozalija?

Jiedu susižvalgo:

– Deja! Vaikų nebus. Mokytojai ir kiti pareigūnai įspėjo, kad nebūtų jokio religinio ugdymo. Visi bijo, nenori rizikuoti. Kiekvienas mokys savo vaikus kaip išmano.

Še tau! Koks neryžtingumas ir bailumas! Žmonių vaikai auga raudonose miglose ir bijomasi jiems parodyti Šviesą. Širdis užverda. Apimta širdgėlos ir nusivylimo, pratrūkstu:

– Ak jūs, vokiečiai! Kur didingoji jūsų dvasia ir narsa? Jei vaikų širdyse užges tikėjimas, išnyks ir jūsų nacija. Aš nekelsiu kojos iš jūsų namų, kol man nesurasit vaikų...

Širdis daužėsi. Šventoji Dvasia, apšviesk jų protus ir širdis. Neleisk sužlugti šiai kilniai misijai. Atsiųsk vaikų! Tiek dirbau, kad gaučiau laisvų dienų, įveikiau tūkstančius kilometrų, o čia... Ne! Negali būti! Marija, gelbėk! Motina, gelbėk! *Kas neįmanoma žmonėms, įmanoma Dievui.*

Žmoneliai sutriko. Ėmė tartis. Netrukus ponas Konradas išeina kažkam paskambinti telefonu, o aš skubu pas Jėzų paguodos ir pagalbos. Malda – motiniškas širdies klyksmas – buvo išgirsta. Grįžęs ponas Konradas ima raminti:

– Palauk valandėlę, gal kas ir išeis.

Vakare atvažiuoja orus ponas Jozefas... Rytojaus dieną jis mane veš į Franko kaimą, esantį už keliasdešimt kilometrų.

Nakčiai man pakloja lovą koplyčioje. Suklupusi maldauju Jėzų:

– Viešpatie, matai, kokios skurdžios ir nevaisingos mano pastangos. Tu veik savąja Dvasia. Vykime abu. Man vienai baugu, esu tokia silpna...

Naktį, kai visi sumigo, aš slapta iš dėželės pasiėmiau Jėzų Švč. Sakramente ir su Juo rytą išvykome. Mane lydėjo ponas Jozefas. Ilgai ilgai važiavo autobusiukas duobėtu, dulkėtu keliu, kol pasiekėme naftos miestą Žirnovską. Iš čia reikės važiuoti iki Franko kaimo. Autobusų stotis – apgriuvusi lūšna, viduje vadinamoji laukimo salė, skendinti cigarečių dūmuose. Pasieniais keli suklypę suolai. Grindys ir palangės nuklotos negyvų arba leisgyvių musių, prispjaudyta saulėgražų lukštų. Ant suolų sėdi pavargę, paniurę žmonės. Vieni rūko, kiti garsiai rėkauja. Vos atvažiuoja koks autobusėlis, visi urmu lekia prie jo klausdami, kokia kryptimi vyksta. Laimingieji grūdasi vidun, kiti pėdina atgal į stotį. Kelis kartus ir mums teko sugrįžti atgalios.

Taip belakstant prabėgo keturios valandos. Pagaliau važiuojam. Pavakary pasiekiame Franko kaimą. Išlipę einame į vienus namus. Viduje ideali tvarka,

šeimininkai labai mieli. Maniau gal jau čia, bet ponas Jozefas papurto galvą. Reikia eiti toliau. Prieiname parduotuvę. Ponas Jozefas sulaiko linksmuolį pusamžį vairuotoją ir jį pakalbina. Tas pažvelgęs į mane nusišypso ir teigiamai linkteli galva. (Vėliau mes būsim visi broliais.)

Einame toliau. Štai didelis ilgas namas. Pasibeldus durys plačiai atsidaro, mus sutinka besišypsanti vidutinio amžiaus moteris – Emilija Apelganc. Ponas Jozefas jai aiškina vokiškai mano atvykimo tikslą. Ji mane apkabina ir sako:

– Čia tavo namai. Tu gyvensi pas mus, mes tavęs niekur neišleisim. Pas mus yra daug vaikų. Tu juos šį vakarą pamatysi. Dabar nusivilk ir pailsėk.

Tuojau per du kambarius perveda į galinį, parodo lovą:

– Čia tavo lova ir kambarys. Gretimoje lovoje miegos dvi mergaitės.

Vakaras. Iš ganyklų pargenami gyvuliai. Karvės mykdamos puola prie ėdžių – mat laukai jau pliki. Šeimininkė pamelžia šviežio pienelio. Vakarienei iškepa skanių, išsipūtusių sklindžių, vaišina raugintais grūzdais ir arbūzais. Visa taip sava, jauku, tarsi būtume jau seniai pažįstami...

Po vakarienės įsikuriu savo kambaryje. Jėzau, Tu su manimi! Esu visiškoje Tavo dispozicijoje. Gyvensime su Tavo žmonėmis, kurie taps ir mano žmonėmis. Pagaliau galėsiu skelbti Gerąją Naujieną.

Ima rinktis jaunimas, vaikai ir jų tėvai. Prigužėjo sausakimšas kambarys. Su visais sveikinamės, verkiame iš džiaugsmo. Žmonės susėda ir įsmeigia į mane akis. Glaudžiu prie širdies Švenčiausiąjį... Jėzau, Tu kalbėk mano lūpomis, – aš virpu užduoties atsakingumo akivaizdoje. Kalbėk jiems savo Meile, Išmintimi. Įsidrąsinusi pradedu:

– Brangūs žmonės! Šiandien mums visiems nuostabi diena. Mus vienija Jėzaus meilė. Jis atsiuntė jums mažą vaikelį, kuris dalysis su jumis Gerąja Naujiena – *Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo Viengimį Sūnų*... Ne aš jus mokysiu: mes mokysimės vieni iš kitų, dalysimės Viešpaties malonių gausa, nes, Evangelijos žodžiais tariant, *šiandien atėjo išganymas šiems namams*, – Jėzus yra su mumis. Esu menka Jo skelbėja, nemoku vokiškai, teks kalbėtis rusų kalba, kurią irgi silpnokai temoku. Bet mes suprasime vieni kitus, nes kalbėsime Jo Meile. Gerieji žmonės! Man gera tarp jūsų. Dievas jus labai myli. Ir aš jus myliu, ir jūs mane mylite, taigi mums nieko nestinga.

Toliau supažindinu juos su atvykimo tikslu, tariamės dėl katechezės tvarkaraščio. Dabar žiemos atostogos, laiko pakanka. Mano mokiniai – nuo ketverių iki dvidešimties metų, pamokose galės dalyvauti ir vaikų tėvai.

Nuostabi Jozefo ir Emilijos Apelgancų šeima, kurioje gyvenau. Joje pasaulį išvydo penkiolika vaikų: pirmieji devyni berniukai, dešimta – mergaitė, o po jos – vėl du berniukai ir trys mergaitės. Motina Emilija – labai religinga ir narsi, energinga, be galo darbšti moteris. Tėvas Jozefas – ramus, taikaus būdo, dirba nuo saulėtekio iki saulėlydžio kolūkyje. Jis taip atviraširdiškai pasakojo:

– Aš seniai meldžiau Dievą ir tikėjau, kad Jis mums padės vaikus išauginti katalikais, gerais žmonėmis. Bet mes nemokame mokyti juos melstis. Tik mūsų tėvai ir seneliai dar lankėsi bažnyčioje, o mes buvome Stalino ištremti iš Pavolgio į Sibirą. Meldžiausi ir vis prašiau: Dieve, atsiųsk mums žmogų, kuris pamokytų mūsų vaikus tikėjimo tiesų, kad išmokytų melstis. Kai tik išgirdau apie tavo atvykimą, atsidusau dėkinga širdimi – pagaliau Dievas atsiuntė.

Tikrai Dievas mėgsta humorą: Jis atsiuntė jiems silpniausią būtybę, kad ryškiau nušvistų Jo, vienintelio Mokytojo, šlovė.

Čia sutikau ir Naujuosius – 1980-uosius metus. Kaimo žmonės juos sutinka triukšmingai, krečia įvairias išdaigas, persirengia baidyklėmis, gąsdina, dainuoja, vaišinasi. O man šie metai prasideda atsakingame misijų darbe. Marija, Tau atiduodu šiuos metus, savo mokinius ir visą misiją. Būk su manimi ir mokyk juos kaskart geriau pažinti Jėzų.

Mokiniai buvo uolūs, imlūs, greit suprasdavo tikėjimo tiesų esmę, darė greitą pažangą. Rinkdavosi vokišku punktualumu, visada įvykdę užduotį. Mokėmės ir giedoti. Kaip nuostabiai skambėjo jų balseliai...

Laisvu laiku, sesės Valės pavyzdžiu, rusiškomis raidėmis rašiau maldas, trumpas taisykles kasdieniam maldos gyvenimui, vienybei su Dievu.

Laikas bėgo greitai. Kiek įmanoma, mokiniai parengti. Laukiame atvykstant kun. Juozo Zdebskio. Pamatys, koks gražus pulkelis laukia. Ir mažoji Katerina, taip uoliai dalyvavusi visose pamokose, nekantriai laukia. Laukia Krikšto ir keliolika kūdikių.

Sulaukėme. Tėvelis toks giedras, linksmas.

– Kad tu žinotum, sese, kaip gera, atvykus tūkstančius kilometrų, rasti savą žmogų ir jau parengtą dirvą evangelizacijai.

Kunigas Juozas tuoj kibo į savo darbus – tikrino vaikų, jaunimo ir visų kitų, kurie norėjo, žinias. Stipriausiai jis pabrėždavo tobulo gailesčio svarbą, mokė jį sužadinti, mokė atsiprašyti tėvus ir vieni kitus; mokė, kaip visus dienos darbus, džiaugsmus ir vargus suvienyti su Kristaus kančia ir Jo mirtimi ant kryžiaus. Visų akys žibėjo. Tėvelis buvo laimingas. Jam buvo gera šioje

Dievo išsiilgusių žmonių oazėje. Su kokia meile jis priėmė kiekvieną einantį Pirmosios išpažinties, o juk kai kuriems iš jų jau 18 – 19 ir daugiau metų. Palydėdavau juos į šią sielų maudyklę ir pasitikdavau grįžtančius. O sugrįždavo tokie švytintys. Einantiems Pirmosios komunijos rengiau žvakes, mažoji Katerina (5 metų) liūdnai paklausė:

– Kodėl man nėra žvakės?

– Katerina, tu dar mažytė. Jėzus į tavo širdelę ateis kitais metais.

– Tai... kitais! Aš noriu Jėzaus šiandien, dabar!

– Bet, Katerina, tuomet reikės atlikti išpažintį.

– Na ir atliksiu, o kas!

Jos mėlynose akelėse ir visoje esybėje buvo tiek ryžto ir troškimo, kad neįmanoma prieštarauti. Nuėjau pas kun. Juozą paklausti, ką daryti su šia mažiule. Kunigas nedvejodamas atsakė:

– Reikia leisti, nes... *jų dangaus karalystė.*

Džiūgaudama pranešiau Katerinai šią žinią. Netrukus maža šviesiaplaukė mergytė tyru angelo veidu suklupo prieš Kristaus kunigą ir, įsmeigusi į jį akeles, pradėjo išpažintį...

Šv. Mišios. Žmonių pilnas didysis kambarys ir virtuvė. Tai kažkas panašaus į iškeliaujančių izraelitų Velykas – Paschą. Džiugi ir graudi šita šventoji Puota. Tremtiniai, susirinkę prie Avinėlio baltojo stalo. Taip nuostabiai skamba vaikų giedamos giesmės, net seneliai braukia ašaras...

Į mūsų tarpą atėjo Kristus. Septyniolika vaikų Jo laukia ateinančio pirmą kartą. Skamba giesmė – kvietimas: „Ženk iš aukso taurės, Viešpatie, pas mus". – Jis atėjo! Dievas susivienijo su savo tauta. Žmonės taip nuoširdžiai meldėsi. Po šv. Komunijos tėvai laimino savo vaikus. Po šv. Mišių buvo krikštijami vaikeliai, tuokiami jaunieji... Visą kaimą apgaubė Dievo palaima. Net ir medžiai aplipo baltutėliais šerkšno rūbais...

Pavakary buvo aukojamos dar vienos Mišios – kitame kaimo gale: ten susirinko senoji vokiečių karta. Koplyčia įrengta nuostabių senukų name. Čia šventadieniais ir sekmadieniais renkasi vyresnioji karta, čia visą laiką gyvena Jėzus Švč. Sakramente. Koks geras mūsų Viešpats – Jis visuomet su savo žmonėmis!

Jau žvaigždės buvo sužibusios, kai grįžo kun. Juozas į mūsų pastogę. Visi susėdome prie stalo. Vakarieniaujant ponia Ana Apelganc klausia:

– Tėve Juozai, ar prisimenate, kaip prieš 10 metų sutuokėte mudu su Aleksandru? Ar prisimenate, kaip krikštijote šiuos, jau gerokai ūgtelėjusius mūsų vaikus?

Prisiminimai sušildė visus. Kiekvienas jutome, kad Viešpaties malonė, spinduliuojanti vidinė šviesa gaubia visus. Toks evangelizacijos tikslas – skelbiant Dievo žodį gauti malonių iš Viešpaties ne tik sau, bet ir kitiems. Todėl reikia skatinti žmones laikytis ištikimybės Dievui, nepaisant tamsos, kliūčių, prieštaravimų, neprarandant vilties neviltyje. O kokia buvo šios kelionės pradžia? – Nėra vaikų, visi įbauginti, kiekvienas mokys pats kaip išmano... Jėzaus Dvasia nusprendė kitaip – Ji reikalavo: *Leiskite mažutėliams eiti pas mane, ... nedrauskite!* Išsipildė, Jėzau, Tavo reikliosios Meilės ilgesys. Štai Tavo mažutėliai atnaujinti, pamaitinti, pripildyti Tavo malonės.

Rytojaus dieną vėl šventėme Eucharistiją. Tai buvo ir atsisveikinimo Mišios. Sunku skirtis su šiais mielais žmonėmis. Bet reikia. Mes dar susitiksime. Atvyksiu vasaros atostogų metu, o dabar reikia grįžti: poryt aš turiu būti darbe. Gerai, kad vykstu su kun. Juozu, tad žinau, kad jis tikrai gaus bilietus.

Atsitiktinėmis mašinomis įveikėme 260 km ir pasiekėme Volgogradą. Iš Volgogrado – lėktuvu į Maskvą, iš čia – į Vilnių.

Aušros Vartų Gailestingumo Motinos globoje baigėsi ši nuostabi kelionė. Marija Geroji, ačiū už vaikus! Priimk juos visus – visą Franko kaimą – į savo motinišką širdį.

Iš viso mano misijų kelionių įvyko aštuonios. Bemaž visose dalyvavo ir kun. Juozas Zdebskis. Trečioji kelionė vyko 1980 metų birželio – liepos mėnesiais. Šios kelionės tikslas buvo atsivežti Pavolgio vokiečių katalikų jaunimą į Lietuvą. Įkurdinome juos Šlavantuose. Čia vysk. V. Sladkevičius jiems suteikė ir Sutvirtinimo sakramentą.

IV kelionė buvo skirta pagerbti jubiliatus Petrov Vale ir kitose vietovėse. Vykome keturiese: dvi sesutės pranciškonės, aš ir kun. Juozas. Tai buvo 1981 metų žiema. Kelionė traukiniu.

V kelionė – 1982 m. rugsėjo mėnesį. Vyko kun. Juozas ir kun. Jonas Zubrus SJ. Apsilankėme Kotovo tikinčiųjų bendruomenėje, Petrov Vale, Franko kaime, Novoje Nikolajevkos kaime, kitapus Volgos – Palasovkos mieste ir Kamyšino mieste.

VI kelionė vyko 1983 m. birželio 1 – 26 d. Sustojimo vietos: Kotovas, Franko kaimas. Birželio 14 d. atvykęs kun. Juozas Zdebskis darbavosi Franko

kaime ir Smorodinos gyvenvietėje. Vėliau jis išvyko į kitas gyvenvietes, o aš su 7 vaikais ir jaunuoliais atvykome į Lietuvą.

VII kelionėje, kuri vyko 1984 m. sausio 2 – 10 d., dalyvavome trise: kun. Ričardas Repšys, Jadvyga Navickaitė ir aš. Ten buvome sulaikyti ir tardomi. Tačiau mums pavyko pabėgti.

Visos šios kelionės plačiau aprašytos mano knygelėje „Viešpaties trupinėliai", išleistoje 1999 m. Alytuje.

Paskutinė kelionė su kunigu J. Zdebskiu vyko 1985 metų gegužės mėnesį. Tuo metu pas mus jau žydėjo vyšnios, darželiuose – margaspalvės gėlės. Gamta kupina gyvybės, pavasariško veržlumo. Dėlioju reikiamus kelionei daiktelius, bet širdyje taip liūdna liūdna, lyg rengčiausi į paskutinę kelionę... Nesuprantu pati savęs, kodėl taip graudu. Pakabinu į spintą baltą chalatą ir mąstau: gal jau niekada juo nevilkėsiu, gal tik sesutė nukabins jį iš spintos ir nusišluostys ašarą... Nes aš gal vėl pateksiu saugumiečiams į rankas ir būsiu nuteista kaip piktadarė už tai, kad nešu žmonėms meilę, rengiu jų širdis Kristui... Gal, daugybė gal...

Bet... reikia. Pareiga šaukia. Ir štai daikteliai lagamine, maistas krepšelyje. Iškeliaujame kartu su Tavimi, mielasis Tėve.

Mano bendrakeleivė – Danutė Vadeikaitė. Dieve, pasinaudok mumis, kaip priemone išlieti malonių lietui. Viskam, kas laukia šioje kelionėje, tariu: *Fiat*!

Dvi paras truko kelionė. Gegužės 19 d. mes jau Franko kaime, toje pačioje gausioje Apelgancų šeimoje. Vakare susirenka būrelis vaikų.

Dieną buvo bedieviškos vestuvės. Apeigos vyko aptriušusiuose kaimo kultūros namuose. Kampe – Lenino portretas, sienos nukabinėtos raudonais plakatais. Jokio grožio, nė šešėlio estetiškumo. Centre – stalas. Griežia muzika iš paprasto magnetofono. Įžengia jaunieji. Pasitinka partijos atstovė, atskleidžia knygą, – čia jaunieji pasirašo, vienas kitam užmauna žiedus, pasibučiuoja, išgeria po taurę šampano, suvalgo po duonos gabaliuką ir, lydimi kurtinančios magnetofono muzikos, išeina į kiemą. Nusifotografavę pasuka link kieme stovinčio stabo: jaunasis ant rankų neša nuotaką Leninui... Jaunoji šiam stabui padeda savo gėles...

Koks pasityčiojimas, žmogaus pažeminimas! Žmogus, sukurtas panašus į Dievą, lenkiasi betono gabalui... Žinoma, tas garbinimas išorinis, bet nelabasis džiaugiasi ir šiais trupiniais. Jis, kaip alkanas liūtas, griebia apgraužtus kaulus, kad numalšintų didįjį puikybės alkį.

Ak Rusija, Rusija! Tu grįši pas Dievą! Tu kelsiesi iš savo gėdos dulkių. Bet dar neišaušo lemtingoji valanda. Tavo vaikai kol kas sumaišyti su žemės pur-

vais. Atūš Sekminių viesulas, nupūs raudonas dulkes nuo tavojo veido, nupraus malonės vandeniu ir tu pražysi Kūrėjo garbei. Tada tu suprasi, kaip labai tave pažemino šėtonas, kai parpuolusi jį garbinai. Išauš aušra, ir jo galybę sutrins Nekaltosios Mergelės kojos.

Palikusios vestuvių puotą, einame į netoliese esantį miškelį. Kokia nuostabi vasaros miško simfonija! Slėpininga garsų gama – Kūrėjo pirštai virpina gamtos stygas: bosais traukia ąžuolai, o berželiai – smuikais. Jiems pritaria švelnios paukštelių trelės. O kokie nuostabūs gėlių ir žolelių kvapai...

Įsitaisome ant aukštos kalvos ir piname Švč. Motinai Rožių vainiką. Iš savo karališkos buveinės žvelgiame į priešais plytintį nykų Rusijos kaimą, melsdamos, kad greičiau čia ateitų Jo Karalystė. Jam garbė ir padėka už žmogaus širdies gelmes, už paslaptingą malonės veikimą. Jis pasirenka savo pasiuntiniais tuos, kurie pasauliui atrodo paiki, neturintys nei kalbų, nei didelės išminties dovanos. Jam patinka nuolankios, mylinčios širdies paprastumas. Jėzus pats atvyksta kaip Mokytojas, o mums belieka su visišku pasitikėjimu glaustis prie Jo Širdies, semti jos turtus ir dalyti žmonėms.

Gegužės 21 d. važiuoju į Medvedicos traukinių stotį užsakyti bilietų septyniems vaikams, – tarp jų bus ir mažoji Katerina, minima antroje kelionėje.

Pavakary susirenka vaikai, žiūrime skaidres iš Jėzaus gyvenimo, aiškinamės ir kartojame tikėjimo tiesas. Kai kurie vaikai nuostabiai gerai orientuojasi religiniuose dalykuose. Po valandos susirenka jaunimas. Su jais peržiūrime filmo „Jėzaus gyvenimas“ abi dalis. Mokomės vokiškai giedoti „Marija, Marija...“

Nors kaime yra daug vaikų ir jaunimo, bet į mūsų pamokėles jų susirenka nedaug. Ateina į galvą Jėzaus šauksmas nuo Kryžiaus: Trokštu! Turime uoliau uždegti savo ir jų širdis! Jis alksta ir trokšta žmonių. Jis ieško jų, įsipainiojusių gyvenimo raizgynėje. O Marija, šviesk, rodyk kelią į savo Sūnų, savo artumu nušviesk šią dykumos tamsą...

Kitą rytą oras pabjuręs. Lyja, pučia stiprus vėjas, dangus apniukęs. Po pietų pragiedrėja ir po pamokėlių einame į miškelį prisiskinti pakalnučių altoriui papuošti. Gamtoje mes atsikvepiame.

Sruvena vandenėlis Medvedicos upe, tekančia per kaimą Volgos link. Bangelėse žaidžia saulės zuikučiai. Dangus mėlynas mėlynas. Čiulba ulba paukšteliai.

Kokia nuostabi gyvoji Viešpaties šventovė! Kaip aiškiai čia girdimi Kūrėjo žingsniai! Jis eina šlamančiais krūmais, smėlėtais upės pakraščiais, griežia

gamtos stygomis. Taip norisi ištiesti į Jį rankas ir tvirtai apkabinti. Norisi pamatyti Tave, Tėve.

– Tėve, kur Tu?! – šaukia mažytė kūdikio širdis.

– Aš čia! – atsako Jis vandens veržlumu.

– Aš čia! – atkartoja paukščių choru.

– Aš čia! – linguoja karklų lankstumu.

– Aš čia! – patvirtina į vandenį pliumpsinčia varlyte ir smėlyje besirangančiu žalčiu.

– Aš čia! – šypsosi saulės spinduliais ir plaukiančiais padangių debesimis.

– Aš čia! – ataidi sielos gelmių aidu ir tyru džiaugsmu nurimusiose širdies godose.

– Aš čia. Aš tavyje, mažyte žmogaus širdie! Nors nematai, bet tu jauti mano dievišką Artybę, jauti švelnias rankas, verčiančias gamtos puslapius. Išskaityk mane juose. Juk dėl tavęs daviau upei sraunumą, paukšteliui dainos melodiją, dangaus mėlynei vaiskumą ir karklo šakai lankstumą; dėl tavęs išbarsčiau upės pakrantėje smiltis; dėl tavęs pasilikau Eucharistijoje ir atvykau kartu, kad būčiau tavo maistas, atgaiva ir paguoda.

– Koks geras esi, mielasis Dieve! Kartu su visomis gamtos grožybėmis nuoširdžiai Tau dėkoju ir tariu – ačiū, kad esi mūsų Tėvas!

Po kelių dienų vakare – didelė šventė. Atvyko kunigas Juozas Zdebskis. Vaikai, atlikę išpažintį, atlikę atgailą ir padėkoję Dievui, išbėga į kiemą pažaisti sviediniu. Žaidimui vadovauja Danutė. Vaikai po tyrinančios procedūros linksmi, jų džiaugsmas ir krykštavimas toks nuoširdus, užkrečiamas, kad net kaimynai ruseliai, parimę prie tvorų, džiūgauja kartu su vokietukais.

Kai visi žmonės atliko išpažintį, buvo šv. Mišios – Mišių skaitinius skaitė vaikai. Jie ir giedojo. Visi dalyviai priėmė šv. Komuniją. Laimingi, džiugūs žmonės išsiskirstė į namus. O kunigas darbavosi toliau – klausė iš darbo grįžusiųjų išpažinčių, dalijo Švenčiausiąjį, sutuokė jaunųjų porą (jaunoji – Ana Apelganc, mano mokinė). Darbą užbaigė gilios nakties gūdumoje. Taigi poilsiui teliko valandėlė.

Kitos dienos ankstų rytą mane pažadina žvirblių čirškimas. Ir pačiu laiku, nes į duris pasibeldžia ponia Emilija.

– Lena, – mane vadino Krikšto vardu, – mes esame iš visų pusių apsupti milicijos. Jie sako, kad gaudo pabėgusius tris pavojingus nusikaltėlius, bet panašu, kad gaudo jus...

– Ačiū Dievui! Jei šėtonas neramus, darbas tikrai reikalingas ir Dievo palaimintas, – atsakau sunerimusiai namų šeimininkei.

Tuojau apsirengiau, pažadinau kitame kambaryje miegantį kun. Juozą ir pasakau, ką sakė p. Emilija. Tėvelis patvirtina, kad gaudynės, be abejo, mums surengtos. Jis jau Lietuvoje, pirkdamas bilietą lėktuvui, buvo įspėtas geros kasininkės, buvusios mokslo draugės, kad esąs sekamas. Kai atvyko į šį kaimą, taip pat pastebėjo seklius, bet greit sumaišė savo pėdsakus.

Atsikėlęs kun. Juozas neskuba – ramiausiai baigia neužbaigtus darbus: viena liuteronė priima katalikų tikėjimą, pakrikštijama ir susituokia su vyru. Pakrikštijama ir jų dukrelė. Paskui aukojamos šv. Mišios, bet dėl apsupties jose dalyvauja tik trylika žmonių.

Po pusryčių Danutė išeina į kiemą žaisti su vaikais, o mes – keliolika žmonių – sunerimę svarstome pabėgimo planą. Nutariame, kad išvyksta kun. Juozas ir Danutė, o aš pasilieku, nes turiu į Lietuvą parkeliauti su 7 vokietukais.

Žmonės iššvalgo visus kelius ir šunkelius. Suranda tik vieną nesaugomą gatvelę. Ja vyriausias šios šeimos sūnus Jozefas savo žiguliais išveža kun. Juozą ir Danutę į Kamyšino miestą. Mes nekantriai laukiame, kol sugrįš gelbėtojas. Ačiū Dievui! Sėkmingai juos nuvežė – pabėgo...

Kaime tikra apsuptis: pilna persirengusių milicininkų. Vieni sankryžoje, kiti ant tilto, treti – prie upės krūmuose. Visi keliai užblokuoti.

14 valanda. Meldžiuosi, pasivedu Apvaizdos globai. Širdyje skaudu. Žmonės laukė atvykstančio kun. Juozo, o jis turėjo bėgti, kaip kadaise šventosios Šeimos Globėjas Juozapas į Egiptą. Istorija kartojasi: *Ženklas, kuriam prieštaraujama...* Šakalai gaudo balandžius. Ne visi tikintieji sulaukė kunigo: jis turėjo išvykti slapčiomis.

Likau viena. Bet ne, juk man paliko Jėzų! Priglaudžiau Jį prie širdies ir su Juo nesiskyriau. Jo rankose mano likimas. Teįvyksta Tavo, Dieve, valia!

Gegužės 26 d. Sekminės. Gaudynės tęsiasi. Susirenkame melstis į Adomo Apelganco namus. Įėjome skirtingomis gatvelėmis, takeliais. Aš su p. Emilija pasirinkau aplinkinį kelelį – į kiemą įėjome per tvartelį. Nepabūgusių šeimų buvo nemažai. Į dangų pakilo nuoširdi malda.

Tėvynėje Sekmines mūsiškiai švenčia bažnyčioje, o mes – katakombose. Bet visi ryžtingi, nesuglebę. *Būkite linksmi ir džiūgaukite, nes jūsų laukia gausus atlygis danguje.*

Pasimeldę pavalgome pietus ir išvykstame iš kaimo. Padarome mažą ekskursiją į buvusią liuteronų bažnyčią, esančią kitame kaime. Išniekinta

bažnyčia, žiauriai nuniokota! Čia kadaise buvo didelis kaimas. Žmonės garbino Dievą, klestėjo žemės ūkis. Dabar kaimo nebėra, tik vienur kitur pavienė sodybėlė. Bažnyčia paversta grūdų sandėliu. Vietoj vargonų ir choro čiulba paukšteliai, čia pat po skliautais susisukę lizdelius. Vėjas švilpia pro suklypusias duris, išdaužytus langus. Ant grindų papilta milžiniška krūva grūdų savo tyla garbina Dievą.

Tuo tarpu kaime neramu. Greta maldos namų, kur paprastai renkasi senieji vokiečiai melstis, visą dieną stovėjo viliukas užtamsintais langais. Jame – pora saugumiečių. Prasidėjus pamaldoms, apylinkės pirmininkas Romanovas atėjo į jas ir išsėdėjo dvi valandas – per visą maldų laiką. Joms pasibaigus, lyg lapė, pasveikino su Sekminėmis ir liepė švariau tvarkyti gatvę. Aišku, kad jis buvo saugumiečių atsiųstas, net dairėsi, ar nėra čia kunigo. O kun. Juozas jau netoli Maskvos... Teisingai pasakė penkiolikos vaikų šeimos tėvas:

– Sunku jiems gaudyti Dievą!

Dabar taikinys likau aš. Vakare guliu galiniame kambaryje. Buvau beužmieganti. Tik išgirstu balsus kitame kambaryje. Pokalbis truko apie pusvalandį. Jam nutilus, po kurio laiko ateina juokdamasi p. Emilija su savo vyru ir sako:

– Kelkis! Tavęs ieško. Ką tik pas mus buvo apylinkės pirmininkas Romanovas. Tai jis taip garsiai kalbėjosi su Jozefu.

– Ar pas jus yra žmonių iš Pribaltikos? – klausia.

– Ne, mes nieko apie juos negirdėjome, – atsako namų šeimininkas.

– O kas yra galiniame kambaryje?

– Ten miega mūsų mergaitės, prašom, jei norit pasižiūrėti, – labai ramiai atsako tėvas.

– Ne, nereikia. Mums pranešė, kad pas jus atvyko trys žmonės iš Pribaltikos, – vėl sako Romanovas.

– Na jūs matot, kad jų nėra, – tvirtina tėvas.

Romanovas apsidairė ir išėjo. O juk aš buvau čia pat, gerai, kad jis neįėjo į mano kambarį. Ačiū Tau, mano Jėzau!

Taigi po šio pokalbio ponas Jozefas sako man:

– Visas pyktis kris ant tavęs, jei sučiups. Juk sutelktos šitokios pajėgos! Reikia ir tau bėgti. Mes einame pas savo vyriausiąjį sūnų pasitarti, kaip tave anksti rytą nuvežti į Žirnovską, kad spėtum į Volgogrado autobusą.

Naktis buvo nerami. Beveik nemiegojau. Jėzau, parvesk mane Tėvynėn!

Atsikėliau švintant. Susidėjau daiktelius, priglaudžiau Jėzų prie širdies, atsisveikinau su mylimais žmonėmis.

Išvykstant Apelgancų duktė Marija klausia:

– Nejaugi jūs jau niekada pas mus nebeatvyksit? Kaip liūdna! Bet vis tiek – kiek daug pokyčių per tuos penketą metų. Man nuostabu, kad net mano vyresnieji broliai, anksčiau buvę abejingi, dabar taip ryžtingai stengiasi padėti. Iš tikrųjų Dievas galingas keisti žmones.

– Nebijok, Marija! Praeis ši audra, ir mes vėl pasimatysime. Mes jūsų neužmiršime. Audros juk užgrūdina tikėjimą. Marija, mūsų pusėje yra Dievas. Mes su Juo nenugalimi!

Išvykstu geliančia širdimi: taip sunku, kad tenka grįžti vienai, o juk turėjau vežtis į Lietuvą septynetą. *Gaila žmonių, jie lyg avys be piemens.* Jie neturi laisvės, bažnyčios, kunigų. Viešpatie, ar ilgai dar siaus raudonasis slibinas, savo uodega šluodamas dangaus žvaigždes?

Rieda mūsų žiguliai duobėtu asfaltu – skubame į Volgogrado autobusą. Autobusas išvyksta šeštą valandą. Įvažiuojant į miestą priešais atsiranda lengvoji mašina ir mus stabdo. Vairuojantis žigulius Jozefas sąmoningai nekreipia dėmesio, ją aplenkia. Tuomet jie mus vejasi.

Atvažiuojame į stotį, bet autobusas į Volgogradą jau išvykęs. (Gal ir gerai, nes vėliau sužinojau, kad jame tikrino keleivių dokumentus. Būčiau įkliuvusi...) Jozefas stengiasi pasivyti autobusą. Iš paskos vėl pasirodo mus sekanti mašina, vyrai su racija. Kairėje degalinė, priekyje milicija, skersai kelio pastačiusi automobilį, šalia jo – du milicininkai. Jėzau, mes spąstuose: vieni priekyje, kiti už nugaros, o mes viduryje.

Jozefas prakošia pro dantis:

– Ot, velniai, jie mus gaudo!

Pasukęs automobilį neva į degalinę, jis grįžta atgal į miestą.

Tylėdamas spaudžia pirmyn. Važiuoja visokiais šunkeliais, keliukais, kone takais. Mašina kraiposi, sukinėjasi nelygiose kelio vėžėse. Tyliu. Jaučiuosi kaip detektyviniame filme. Nieko neklausinėju, nors nežinau, kur jis mane veža. Glaudžiu Jėzų prie savęs ir atsiduodu į Jo rankas.

Apvažiavę Žirnovską, šunkeliais įsukame į pagrindinį kelią. Jozefas spaudžia visu greičiu. Maždaug 40 km už miesto pasivejame Volgogrado autobusą. Jozefas jį sustabdo ir man tėviškai taria:

– Bėk bėk...

Jo balso intonacijoje tiek gerumo, nuoširdumo! Ačiū tau, mielasis Broli!

Lekiu. Įlipu į autobusą. Keleiviai pamanė, kad pramiegojau. Tuo tarpu mano gelbėtojas ne važiuoja, o tiesiog lekia kaip sporto lenktynėse atgal. Jam

reikia tiems saugumiečiams parodyti cirką. Kaip pasakojo vėliau, jis parlėkęs išgėrė stiklinę degtinės. Saugumiečiai po nepavykusių gaudynių Žirnovske atvyko į Jozefo namus ir teiravosi, kur jis. Na ir pamatė jį svirduliuojantį... Gaudytojai sutriko: vos prašvito rytas, o šis – visiškai girtas. Jie nežinojo, kad tokiu būdu Jozefas paslėpė mano dingimą.

Autobuse atsisėdau antroje eilėje. Prieš mane esanti sėdynė buvo laisva. Pavažiavus kelis kilometrus, mūsų autobusą stabdo milicininkas. Jis sėdasi prieky manęs. Štai ir vėl turiu sargybinį. Širdis smarkiai plaka. Glaudžiu prie savęs Viešpatį ir prašau:

– Jėzau, Tu viską gali! Padaryk mane jiems nematomą, nepastebimą... Neatiduok manęs į jų rankas. Nešaukiu su apaštalais: *Viešpatie, gelbėk, žūvame!* Ne! Su pasitikėjimu sakau: tikiu, kad Tu mane išgelbėsi. Parodysi savo dieviškąjį humorą šiems gaudytojams. Išsipildys anie gausios šeimos tėvo žodžiai: „Sunku jiems gaudyti Dievą!"

Sėdėjo, sėdėjo mano sargas priekyje, stebėjo įlipančius, pagaliau, kaip ir visi sekliai, atsisėdo autobuso gale. Girdžiu už manęs sėdintys vyrai kalba:

– Mus vejasi milicijos mašina.

Širdis vėl smarkiai tuksi. Jie tikriausiai stabdys autobusą ir tikrins keleivių dokumentus. Tuo metu mus aplenkia autobusas Kotovas–Volgogradas. Po kurio laiko keleiviai už nugaros vėl šneka:

– Žiūrėk, milicija autobuse tikrina keleivių bilietus ir dokumentus...

Taigi milicija susidomėjo ano autobuso keleiviais. Ačiū Dievui! Bet vis tiek nejauku. Manau sau: nuvyksiu į Volgogradą, jie mane paims už parankės ir nuves į KGB būstinę...

Artėjame prie Volgogrado. Išlipu prie Mamajaus kurgano numatydama, kad stotyje gali tikrinti dokumentus. Prisiartina gale sėdėjęs milicininkas ir šalia sėdėjęs keleivis. Na, va, dabar tai jie mane paims ir nuves į miliciją! Bet... milicininkas nueina į priekį, kelionės kaimynas – į dešinę, lieku viena su Jėzumi. Kokiu džiaugsmu ir dėkingumu spurdėjo širdis, daugybę kartų sakiau: ačiū, gerasis Tėve!

Medžiotojai nutolo, į mane čia niekas nekreipia dėmesio. Džiūgaudama einu gatve. Pamatau prie medžio invalido vežimėlyje pagyvenusį vyriškį. Stabteliu:

– Ar jūs šildotės prieš saulutę, ar reikalingas paramos?

– Laukiu pagalbos.

Spindėdama laime įspaudžiu jam į ranką dešimt rublių. Nustebęs žmogelis klausia:

– Iš kur jūs?

– Iš Lietuvos!

– Girdėjau, tikrai girdėjau, kad Lietuvoje gyvena labai geri žmonės.

– Taip, Lietuvoje yra daug gerų žmonių, – nusišypsau ir pamojavusi nubėgu į troleibusą...

Volgogrado geležinkelio stotis. Traukinys į Maskvą išvyks po valandos. Jėzau, padėk gauti bilietą: taip noriu namo!

– Gal turit vieną bilietą į Maskvą?

Kasininkė telefonu prašo dispečerę:

– Gal turi vieną bilietą į Maskvą? Būk gera, suveik...

Koks džiaugsmas! Gaunu pirmos klasės bilietą.

– Sudiev, visi gerieji žmonės, kurie mus taip nuoširdžiai gelbėjote!

– Sudiev ir jums, kurie budite gaudynėse!

– Sudiev, vargše Rusija, persekiojanti savo Dievą!

Šauniai įsikuriu traukinio kupe. Taip gražu, nauja, tvarkinga. Tik dabar pajuntu, kokia esu pavargusi. Prisiglaudžiu prie Viešpaties krūtinės ir užmiegu. Niekas netrukdo, nei bendrakeleivių kalbos, nei traukinio ratų bildesys... Išmiegojusi penkiolika valandų, nubundu žvali, pailsėjusi. Žvelgdama pro traukinio langą, džiūgauju, jausdama giliausią dėkingumą Dievui. *Jei Dievas nestato namų, veltui statytojai vargsta.* Veltui vargsta sargyba keliuose, krūmuose ir aikštėse bei stotyse, veltui tikrina keleivių dokumentus, kai paskutinis gaudomasis nuo jų nutolęs per tūkstantį kilometrų. Jį saugo pats Viešpats ir Jo Angelai.

Maskva. Metro traukiniu nuvažiuoju į Belorusijos stotį. Eilės prie kasų didžiulės, tačiau bilietą gaunu. Išvykstant iš Franko žmonės prašė:

– Parašyk bent kelis žodžius, nors jie būtų mįslingi, mes suprasime. Mums labai rūpės kelionės eiga.

Nuvažiuoju specialiai į Raudonąją aikštę ir parašau atviruką: „Sėdžiu Raudonojoje aikštėje, netoli Lenino mauzoliejaus. Tai pati geriausia vieta susimąstymui...“ Ir dar kelis žodžius. Iš to jie pažins, kad man viskas gerai pavyko.

Vakare traukinys pajuda Tėvynės link. Vieta paskutiniame vagone. Gerokai krato, bet tai niekis. Rytą, sėdėdama prie lango, ilgesingai žvalgausi, norėdama išvysti lietuviškus žodžius. Pagaliau: Kena! Kaip gera! Traukinys rieda jau Lietuvos keliais.

Vilnius. Skamba iškilmingas maršas, griežiamas karinio orkestro. Vaikai bėgioja su gėlėmis, sveikina traukinio ekipažo žmones. Tai geležinkelininkų jubiliejus – tiksliau geležinkelio linijos atidarymo šventė. Tebūnie tai jubiliejus, bet tai Jėzaus triumfas. Jam skamba padėka.

– Jėzau, matai, kaip iškilmingai esam pasitinkami. Juk Tu parlydėjai savo vaikelį į tėvų žemę. Ačiū, širdingai ačiū! Kokia aš laiminga!

Aušros Vartai. Papasakoju Švenčiausiajai Motinai visus nuotykius, išgyvenimus. Jos globai atiduodu pasilikusius žmones. Gaila. Prie Tavo, Motina, kojų turėjome suklupti septyniese, o klūpau viena...

Širdyje pinasi džiaugsmas ir skausmas, dėkingumas ir prašymas, meilė ir atsidavimas. Aš vėl Tėvynėje. Esu laisva, o galėjau būti įkalinta. Tuojau sutiksiu savo brangiuosius, išgirsiu jų balsą, pajusiu jų artumą. Vėl galėsiu dalyvauti žmogaus kančios dramoje. Argi turėčiau tiek džiaugsmo, jei nebūčiau patyrusi kančios, baimės, jei nebūčiau taip realiai patyrusi globojančios Apvaizdos rankos.

Artėja šv. Komunijos laikas. Prie mano širdies glaudžiasi Jėzus, gelbėjęs kritinėse situacijose, vykęs su manimi į Lietuvą. Su manimi Jis buvo įtampos, nerimo ir didžio pasitikėjimo valandomis. Jis budėjo prie manęs traukinyje, o aš ramiai miegojau, kartu keliavo virš 2000 km.

Jėzau, aš trokštu Tave priimti! Mūsų kelionė tebūna apvainikuota neatskiriama vienybe.

– Ateik, mano kelionės Bičiuli, mano Dieve!

Jis pasilenkė prie manojo mažumo, padovanodamas pats Save.

Šioje džiugioje vienybėje, prie Gailestingumo Motinos kojų baigėsi nuostabioji kelionė.

O kun. Juozas šios kelionės metu buvo išvarytas iš tos šalies, kuriai atidavė tiek daug savo meilės ir gerumo, tiek nemigos naktų ir kelionių nuovargio. Jis čia lankėsi daugel kartų. Jo krikštyti vaikai dabar jau krikštija savo vaikus. Vis skamba ausyse mergaitės Marijos žodžiai: „Nejaugi jūs jau niekada pas mus negrįšite?..“

Taip, Marija. Kun. Juozas Zdebskis jau niekada pas jus nebeatvažiuos. Bet jis globos jus iš Amžinybės. Jis jūsų neužmirš – aplankys dvasiniu būdu, augins jus iš TENAI. Ne veltui ant jo kapo užrašas byloja: MEILĖ NIEKADA NESIBAIGIA...

KGB PINKLĖS

Kėsinimaisi į gyvybę

Juozas Zdebskis kunigo tarnystę suprato kaip tiesos apie Dievą ir žmonių gyvenimą skelbimą. Ši jo savybė buvo itin pavojinga represinei KGB organizacijai, nes tiesos žodis apie Bažnyčios persekiojimą, žmogaus teisių pažeidimus, okupaciją skatino žmones mąstyti, nepasiduoti, siekti laisvės. KGB kovos metodai keitėsi. Kai Kunigo nepavyko palaužti dviem įkalinimais, kagėbistai ėmėsi tiesioginių pasikėsinimų į jo gyvybę. O kai ir šis metodas sužlugo, buvo suorganizuotas apnuodijimas, sukompromitavimas, pastangos primesti jam net žmogžudžio etiketę. Visi jų kėslai nuėjo perniek. Apie visa tai ir pasakojama šiame skyrelyje.

1970 metais Marijampolėje kun. J. Zdebskiui einant gatve kažkas su plyta trenkė jam į galvą. Jis neteko sąmonės, atsipeikėjo po kelių valandų gulintis patvoryje. Kadangi iš turėtų daiktų nieks nebuvo dingę, suprato, kieno tai darbas.

Tą smūgį ir jo vėlesnes pasekmes sveikatai jis priėmė jungdamas prie Kristaus kentėjimų ir dėl to niekam nesiskundė.

Apie antrą pasikėsinimą kun. Juozas jau papasakojo.

„1975 m. sausio 14 d. vakare kelyje Meteliai – Seirijai dvi KGB mašinos bandė suorganizuoti avariją. Važiuoju nuo Dusios link pagrindinio kelio. Prieš mane važiuoja viliukas ir lengvasis automobilis. Man juos belenkiant, staiga per viliuko langą kažkas iškišo metalinį strypą tiesiai į mane. Padariau staigią kilpą į šoną ir tas strypas tik mašinos šoną įbrėžė. Aš padidinau greitį ir lekiu. Pasiekęs pagrindinį kelią, užsiglaudžiau prie kelio sodyboje ir stebiu. Automobiliai pralėkė kaip vėjas. Supratau, kad mane vejasi. Suspėjau pamatyti ir mašinų numerius (tai buvo Klaipėdos KGB)."

Gydytoja Irena Bartusevičienė pasakojo, kad jos nuolatinis bendradarbiavimas su kun. Juozu Zdebskiu prasidėjo jam grįžus iš Pravieniškių lagerio, baigiantis 1972 m. vasarai. Jai teko dalyvauti jaunimo sambūryje Gerdašiuose. Čia buvo ir kun. Juozas. Jis jai pasirodė paliegęs ir išsekęs: pakalba pusvalandį ir nuvargsta. Pagaliau visai pradingo. Visi ėmė ieškoti. Tik po poros valandų rado jį gulintį žolėse leisgyvį. Nugabeno į Gerdašių kleboniją. Paaiškėjo, kad sutrikęs virškinimas, kraujavimas iš žarnyno. Nedejavo, nesiskundė skausmu, nors labai kentėjo.

Kun. Pranciškus Račiūnas paprašė gydytoją padėti. Ji sutiko, bet kun. Juozas vėl kažkur dingo. Pagaliau surado jį atliekantį išpažintį pas kunigą Lionginą Kunevičių. Baigiant maldas, vėl jam pritemo sąmonė. Gydytoja ėmėsi medicinos priemonių. Po 20 minučių atsigavo, pradėjo kalbėti ir prašė niekur jo nevežti, esą beprasmiška, nes „Dievulis šaukia...“ Šiaip taip jį įkėlė į automobilį ir išvežė į Paluobius. Ten tėvo Račiūno globoje buvo sudarytos sąlygos jį slaugyti ir atitinkamai maitinti, kol galėjo transportuoti toliau. Po dviejų parų, kiek atsigavęs, jis buvo slapta atgabentas į Kauno onkologinį dispanserį. Gydytojos Irenos nurodymu atlikti klinikiniai tyrimai. Paaiškėjo, kad žarnynas išopėjęs. Ligonis buvo nugabentas į gydytojos bičiulių butą Maironio gatvėje (kur ir onkologijos dispanseris). Ištisą mėnesį kun. Juozas buvo gydomas, atliekamos visos reikalingos procedūros, kaip ir stacionare, taikoma reikiama dieta ir režimas.

Pasigydęs jis vėl ėjo, važiavo, skraidė, kur tik reikėjo. Numigs 2 – 3 val. – ir sako, jam jau gerai. Turint galvoje, kad sirgo, matyt, nuo „gero maisto“ kalėjime, o gal ir apšvitintas radiacija, lėtiniu žarnyno išopėjimu, galima suprasti, kokios stiprios valios jo būta. Kai pervargdavo ar pabadaudavo, kartodavosi priepuoliai, pritemdavo sąmonė. Tačiau ryžtas suteikdavo jėgų visą savo energiją panaudoti kūrybingam, pasiaukojamam darbui. Į tą darbą jis įtraukdavo ir kitus. Kartą gydytoja Irena, važiuodama į Druskininkus, užsuko į Šlavantus. Kunigas Juozas pasakė: „Daktare, reikia dirbti“. Ji vežiojo jį skersai išilgai, laukais ir pievomis, be kelių, be takelių, kunigas tik parodo ranka kryptį, ir viskas. Aplankė 27 sodybas. Kai sutemo, gydytoja turėjo grįžti į Kauną. O jis dar septynis ligonius aplankė pėsčias.

Kunigas Juozas niekada neaiškindavo, kur važiuoja, ką daro. Pasako: „reikia!“ – ir viskas. Matant tokį jo pasiaukojimą, niekas nedrįsdavo atsisakyti padėti. Kiekvieną reiškinį kun. Juozas mokėjo paaiškinti kaip Dievo valią. To-

dėl niekada nepyko, nuolankiai priimdavo jam rodomą dėmesį, pagarbą. Beje, taip pat ir panieką...

Gydytojai Genovaitei Drąsutytei irgi teko nemažai bendrauti su kun. Juozu Zdebskiu. Ji pasakoja:

„1973 m. gegužės 20 d. Tėvelis paprašė palydėti jį į Prienus ir Simną. Grįžtant jis negalėjo mašinos vairuoti, nes ėmė skaudėti galvą, dvejinosi akyse.

– Ką tu darytum, jei aš numirčiau mašinoje? – paklausė.

Bet nuvažiavom. Namuose aukojo šv. Mišias. Aukodamas staiga paprašė kėdės, o atsisėdęs neišsilaikė ir nukrito ant grindų. Išnyko pulsas, krito kraujospūdis, konvulsiškai kvėpavo. Negi mirtis?..

Širdies masažas, vaistai. Sąmonę atgavo po 4–5 val. ir tik iš dalies. Kadangi išryškėjo smegenų patologija, nuvežiau į Kauno klinikas neurologo konsultacijai. Įtarus meningoencefalitą, paguldytas Kauno infekcinėje ligoninėje. Gegužės 24 d. juosmens srityje atlikta punkcija – likvore kraujas. Diagnozė: subarachnoidinė hemoragija (kraujo išsiliejimas tarp galvos smegenų dangalų).

Paskirtas gulimasis režimas, gydymas. Po savaitės perkeltas tirti ir toliau gydyti į Klinikų neurochirurgijos skyrių. Išrašytas liepos 5 d. Išrašant prof. Klumbys tepasakė: „Kartais gydome ir nežinome ką gydome. Ar kalėjime nebuvote kameroje vienas? Gal paveiktas radiacijos? O gal buvote sumuštas?“

O po metų, 1974 m. *Birutė Gučaitė* suorganizavo Lietuvos inteligentams, ieškantiems Dievo, kelionę į Kaukazo kalnus. Į tą žygį buvo pakviestas ir kun. Zdebskis, kaip dvasios vadovas. Kelionėje paaiškėjo, kad jo klausa sutrikusi – negirdėjo viena ausimi. Sutrikusi ir garsinė orientacija, pusiausvyra – einant per akmenis tekdavo jį prilaikyti, kad nenugriūtų. Tai vis pasekmės tos prieš metus jį ištikusios klinikinės mirties... Tačiau jis didvyriškai laikėsi, drąsiai įveikdavo kliūtis.

Nijolė Sadūnaitė papasakojo, kaip ją, grįžusią iš Bogučianų tremties vietos į Lietuvą, kun. Juozas pakvietė į Šlavantus. Buvo 1980 metų ruduo. Po susitikimo su jaunimu ir vietiniais žmonėmis, po iškilmingų pamaldų bažnyčioje, jie važiavo į Kauną.

„Automobilį vairavo, – pasakoja ses. Nijolė, – kun. Juozas. Šalia jo sėdėjo pas jį viešėjęs kaunietis Arimantas Raškinis. Už jo antroje eilėje įsitaisėme trys moterys su trimis mažamečiais Arimanto vaikučiais ant kelių. Kaip visada

kelionėse su kun. Juozu, kalbėjome Rožančių. Greitkelyje automobilis skriejo 100 km greičiu. Sėdėjau viduryje ir stebėjau kelią. Pavijome sunkvežimį, kurį kun. Juozas norėjo aplenkti, nes anas vairavo lėčiau. Jokių posūkio ar stabdymo ženklų nerodė. Kai kunigo Juozo mašina buvo netoliese, sunkvežimis staiga suktelėjo į kairę ir, užtvėręs kelią, sustojo skersai. Liko arba trenktis į jį, arba į šalikelėje augančius medžius. Kun. Juozas nuspaudė stabdžius. Jo automobilis suktuku apsisuko keletą kartų, ratais įrėždamas į greitkelį apskritimus. Staiga, taip pat skersai greitkelio, sustojome visai šalia sunkvežimio.

Kun. Juozas išlipo, priėjo prie sunkvežimio kabinos ir, atidaręs jos duris, paklausė vairuotoją, ką šis sumanęs? Užuot atsakęs, tas idiotiškai nusikvatojo...

Sugrįžęs kun. Juozas paklausė vaikučių, ar jie labai nusigando? Į tai visi trys ramiai atsakė:

– Ne! Juk mes kalbėjome Rožančių.

Tą kartą Apvaizda išgelbėjo kun. Juozą ir mus nuo baisios katastrofos."

Nudeginimas cheminėmis medžiagomis. KGB plačiai po visą Lietuvą skleidė apie kun. Zdebskį įvairias paskalas ir šmeižtus. Į šią veiklą įtraukdavo ir kai kuriuos kunigus, ypač vyskupijų kurijose veikiančius savo agentus.

Tarp tikinčiųjų ir ypač tarp kunigų buvo platinamas toks kun. Juozo Zdebskio įvaizdis: jis esąs ištvirkėlis, veidmainys, turi psichinių nukrypimų, apsimeta kankiniu už tikėjimą. Šalia šmeižtų ir paskalų, KGB suorganizuodavo anoniminius laiškus jo bendražygių šeimų nariams, jį remiantiems kunigams, vienuolijų vyresniosioms. Neretai tų šmeižtų platintojais nesąmoningai tapdavo ir geranoriai, bet naiviai patiklūs žmonės: tikintieji ir vienuolės.

Byloje išliko slaptų pasiklausymų vienuolių butuose santraukų, kur net pogrindinės spaudos rimtos talkininkės kartais kalba apie jį tarsi KGB pasamdytos... Tas pats girdima slaptų pasiklausymų metu iš jo artimiausių bendražygių butų: svarstomi anoniminiai laiškai ir juose skleidžiami šmeižtai. Vieni tuo abejoja, kiti tiki, kartais ir nuo savęs ką nors prideda. Žodžiu, KGB pasiekė savo tikslą – melas sklido plačiai.

Šių šmeižtų kulminacija pasiekta 1980 metų viduryje. O nuo metų pabaigos iki kitų kovo 19 d. itin intensyviai (o gal ir nuolat) buvo klausomasi pokalbių jo bendražygio „Fanatiko" (V. Vaičiūno) bute. Kun. J. Zdebskio bylos šeštame tome yra pateikta tų ir kai kurių Kauno vienuolių butuose atliktų slaptų pasiklausymų svarbesnės ištraukos. Ten yra labai daug medžiagos apie kun. J. Zdebskio asmeninį gyvenimą ir veiklą. Nemaža ir visokių įtarinėjimų, smer-

kimų, tikėjimo KGB paskleistais šmeižtais. Tai, ko gero, paakino KGB padaryti išvadą, kad kunigo J. Zdebskio kompromitacija yra pasiekusi tokią fazę, kai jų paskleista dezinformacija tiki (ar bent abejoja) net daugelis artimiausių bendražygių. Todėl atėjęs palankiausias metas smogti svarbiausią smūgį, po kurio juo niekas nebetikės ir visi nuo jo nusigręš.

1980 m. birželio 19 d. Lietuvos TSR KGB pirmininkas generolas majoras Juozas Petkevičius rašo į Maskvą SSRS KGB 5 valdybos viršininkui generolui leitenantui F. D. Bobkovui raštą „Dėl kunigo Juozo Zdebskio kompromitacijos".

Išvardijęs kun. Zdebskio „nuodėmes", „nepaklusnumą", nors buvo taikytos sankcijos, net kalėjimas ir kt., Juozas Petkevičius tęsia:

„Be to, „Akiplėšos" tyrimo metu nustatyta, kad jis, kaip kunigas, tarp dvasininkijos neturi autoriteto, vengia ganytojiško darbo, nuolat važinėja ne tik po Lietuvą, bet ir po kitas šalies sritis, lankydamas reakcionierius, atliekančius bausmę lageriuose asmenis, vienuoles ir kitus fanatikus. Gauta duomenų apie jo intymius ryšius su moterimis, tarp jų su vienuolėmis, apie ką žino ir objekto bendraminčiai.

Įvertindamas tai, respublikos KGB, panaudodamas parengtus ir išplatintus atitinkamus laiškus, sukompromitavo „Akiplėšą" prieš jo dvasinę vadovybę, reakcingus kunigus ir aktyvias vienuoles, parodydamas jį kaip kunigą, kuris pažeidžia celibatą ir amoraliai gyvena, bet kol kas tarp klerikalų tai plataus atgarsio nesulaukė.

Siekiant nutraukti priešišką „Akiplėšos" veiklą, sustiprinti tarp reakcionierių ir vienuolių neigiamą nuomonę apie jį, manome, kad tolesniam objekto sukompromitavimui būtina prieš jį panaudoti spec. priemonę. Prašome jūsų pagalbos nurodytai priemonei įgyvendinti".*

Kruopščiai peržiūrėjus bylą, nerasta nė vieno fakto apie minimus intymius santykius su moterimis, nors KGB jų ieškojo kone su didinamuoju stiklu, o radę, be abejo, būtų panaudoję bent bandymui užverbuoti ar iškėlę į viešumą. Tėra paskalos, šmeižtai ir įtarinėjimai...

Spec. priemonės įgyvendinimas prasidėjo kun. J. Zdebskio išoriniu sekimu 1980 m. spalio 2 d. Stebėjimas itin suaktyvintas 1980 m. spalio 3 d. Nežinia kada tą dieną KGB Zdebskiui panaudojo spec. priemonę: ant mašinos sėdynės buvo papilta (ar išpurkšta) kažkokios cheminės medžiagos, kuri nu-

* Na ir kaip čia gali susilaikyti nepalyginęs anų laikų kagėbistų veiklos metodų su šiais laikais, kai Rusijos specialiosios tarnybos pasikėsino apnuodyti poloniu A. Litvinenką ar nervus paralyžiuojančia medžiaga S. ir J. Skripalius. – B. Ž.

degino jo apatinę kūno dalį – tas vietas, kurios lietėsi su mašinos sėdyne ir atlošu: sėdmenis, šlaunis, dalį nugaros. Nepaisydamas nudegimo, kun. Juozas Zdebskis tą pačią spalio 3 d. – o tai buvo pirmasis mėnesio penktadienis – aplankė parapijos senelius – ligonius, nors matėsi, kad jam sunku vaikščioti (Žr. kn. „Akiplėša", p. 118 – 122).

KGB, matyt, buvo numatęs, kad šis cheminis nudeginimas sukels odos pakitimus, panašius į tuos, kokie atsiranda esant sunkiai sifilio formai. Tačiau neapskaičiavo, kad prieš juos – aukos žmogus, kuris, net taip sunkiai sužalotas, iš paskutiniųjų tęs savo darbą.

Kaip pasakojo gydytoja *Genovaitė Drąsutytė*, „1980 m. spalio 4 d. šeštadienio vakare Marijampolės centre turėjo įvykti kunigo Juozo sesers Marytės anūkėlio Krikštas. Visi laukė kun. Juozo, jau 21 val., o jo dar nėra. „Tikriausiai kur užtruko, teikdamas dvasinę pagalbą nenumatytais atvejais..." – svarstė giminaičiai. Pusę dvyliktos kieme suburzgėjo mašina. Susirinkusieji susižvalgė: mašina įvažiavo be žibintų ir buvo pastatyta į patį kiemo kamputį, kad nesimatytų einantiems gatve. Taip kun. Juozas elgdavosi, kai sekdavo „uodega". Jis įėjo ramus, nuolankiai besišypsantis, gal tik kiek pablyškęs. Nedelsiant buvo atliktos Krikšto apeigos. Kai giminės pakvietė prie stalo, kunigas delsė, bet pagaliau atsisėdo. Po pusvalandžio pakilo, o ant sofos užtiesalo liko kraujo dėmių...

– Kažkas negero, gal nedidelis odos uždegimas, – paaiškino kun. Juozas ir išėjo važiuoti į Šlavantus, kviesdamas ir mane palydėti, nes šiąnakt jį seka dvi mašinos. Jis vairavo savo mašiną, aš – savo. Įvažiavus į plentą, tikrai prikibo tos dvi mašinos palydovės: viena važiavo priekyje, o kita mus lydėjo. Retkarčiais pirmoji sustodavo, mūsų mašinas praleisdama, o antroji pralenkusi tapdavo pirmąja. Kuo šis žaidimas baigsis, buvo neaišku.

Šlavantus pasiekėme 2.30 val. Kun. Juozas iš mašinos išlipo labai išblyškęs, išpiltas šalto prakaito, eidamas svyravo. Ėmiausi medikės pareigų: pulsas labai greitas, siūlinis, vos užčiuopiamas. Kraujospūdis kritęs. Sėdmenų, šlaunų, nugaros srityse difūzinis odos paraudimas, patinimas, didžiulės pūslės, pripildytos serozinio kraujingo skysčio, kai kurios trūkusios – matyti atviros žaizdos, prie jų prilipę rūbai.

Bendra būklė – šoko klinika. Gydymas išvedant iš šios būklės truko porą valandų. Sąmonė aiški. Jis ramus, pasitikintis Dievo ir Marijos globa, nė vieno skundo:

– Visa, kas įvyksta mūsų gyvenime, Apvaizdos duota kaip geriausias atvejis mūsų išganymui ir amžinajai laimei, – atsiduseęs tyliai ištarė.

Išaušo sekmadienio rytas. Turėjau grįžti namo pasiimti vaistų, tvarsčių. Reikėjo spręsti, ką toliau daryti. Iš Valkininkų atvežiau gyd. Modestą Juozaitį, kad patartų. Padarėme bendrą išvadą, kad esant tokiam dideliam, giliam nudegimui ir sunkiai ligonio būklei būtinas stacionarinis gydymas Kauno klinikų nudegimų skyriuje.

Tuo tarpu visuose keliuose, kuriais buvo galima išvažiuoti iš Šlavantų, budėjo specialios mašinos. Ligonį nutarėme vežti mano mašina. Joje, be kun. Zdebskio, važiavo ses. pranciškonė Marytė Asunta ir inžinierius Vytautas Vaičiūnas. Vos tik išvažiavome į plentą, pasirodė ir mašinos palydovės. Tik šį kartą ne dvi, o trys. Jos tęsė jau žinomą aplenkimo-sustojimo-praleidimo manevrą. O mes važiuodami meldėmės.

– Kaip gera visada jausti šalia esant mylintį Dievą, Marijos globą, Angelo Sargo artumą, – guodė lyg mus, lyg save kun. Juozas.

Krosnoje palydovai ėmė mus stabdyti. Ką jie sugalvojo? Civiliai apsirengęs asmuo su eismo reguliuotojo lazdele patikrino mano vairuotojos ir mašinos dokumentus. Prožektoriumi apšvietęs mašinos vidų, patikrino, ar tikrai vežamas kun. Juozas. Pirmą valandą nakties trumpo poilsio sustojome mano namuose Veiveriuose. Buvo pakeisti tvarsčiai, suleisti vaistai ir paimtas kraujas Vasermano reakcijai patikrinti. Visi nujautėme, kad vyksta paslaptingas suplanuotas spektaklis, norint apšmeižti, sunaikinti kunigą kovotoją už Dievą ir Tėvynę. Kraujas kita pavarde buvo pristatytas ir ištirtas Kauno odos ir venerinių ligų dispanserio laboratorijoje. Vasermano reakcija neigiama. Išvada: prieš apdeginimą venerine liga nebuvo užkrėstas.

Spalio 6 d. rytą kun. Juozas, klūpodamas seserų pranciškonių namelyje Nasturtų 7, aukojo šv. Mišias. Po Mišių iškvietėme greitosios pagalbos mašiną ir sesuo Teresė palydėjo kunigą Juozą į Kauno klinikas, kaip jis pageidavo. Paguldytas į nudegimų skyrių. Diagnozė: II – III laipsnio nudegimas.

– Ar tik ne į verdančio vandens puodą atsisėdai? – paklausė konsultantas dermatologas.

Buvo iškviestas venerologas, kuris, nors ir neįtarė venerinės ligos, tačiau paskyrė atlikti reikiamus tyrimus.“

Kas vyko toliau, pasakoja gydytoja *Birutė Žemaitytė*.

„Spalio 8 dieną, atvykusi iš Alytaus į Kauną, Šv. Antano Paduviečio bažnyčioje dalyvavau šv. Mišiose. Pasibaigus pamaldoms, prie manęs atsiklaupia ses. Marytė Vitkūnaitė ir sako:

– Žinok, kun. Juozas Zdebskis yra apdegintas neaiškios kilmės cheminėmis medžiagomis, jam ruošiama venerinio ligonio diagnozė.

Sudrebėjo širdis, išgirdus tokią žinią. Šakalai savo naguose laiko nekaltą auką. Viešpatie, ką daryti? Padėkojusi ses. Marytei už pranešimą, grįžtu Petro Cvirkos (dabar Trakų) gatve pas motiną Jadvygą ir papasakoju, kas nutiko. Ji susimąsto:

– Tikrai, prieš keletą dienų, tai buvo spalio 4 dieną, po pietų, kunigas Juozas buvo čia užėjęs ir pastebėjau, kad jis keistai sėdosi ant sofos, o kai pakilo, pasiliko kraujo dėmių.

Susijaudinusi sakau:

– Reikia jį gelbėti!

– Gerai. Eik ir sužinok, kas iš tikrųjų rengiama, ir daryk ką gali.

– Aš galiu ilgai užtrukti, nes nebus lengva iššifruoti.

– Gerai. Būk tiek, kiek reikia.

Gavusi siuntimą ir palaiminimą, išėjau į nebylią kovą.

Pirmiausia nuėjau į Kauno klinikų centrinę laboratoriją, kur prieš daugelį matų buvau dirbusi: juk laboratorijoje nustatomos diagnozės. Viena laborantė, kiek nusigandusi, pritaria spėlionei, bet kitos, nors ir pažįstamos, su manimi nekalba. Pajutau jų baimę, matau baimingus žvilgsnius. Čia jau tikrai paraku kvepia, pamaniau sau.

Palikusi biochemijos klinikinę laboratoriją, einu į citologijos (tepinėlių) laboratoriją pas gydytoją Albiną Kregždienę. Žinau, kad ji tikras žmogus, gal ji man įduos į rankas visraktį. Daktarė Kregždienė išeina su manimi į koridorių ir sako:

– Birute, gelbėk šį žmogų kuo greičiau. Šiandien buvo nudegimų skyriaus vedėja gyd. Merkšaitienė, atsinešė tepinėlį be pavardės ir pasakė mūsų, t.y. centrinės laboratorijos vedėjai: „Reikia, kad šis tepinėlis būtų teigiamas“. Savo ausimis girdėjau šį pokalbį. Vedėja, paėmusi atneštą tepinėlį, davė man, kad ištirčiau ir parašyčiau teigiamą atsakymą.

– Ne, savo sąžinės neparduosiu. Rašysiu tik tai, ką rasiu, – atsakiau. Man atsisakius, patikėk, daktare Birute, kad ji tarp mūsų suras tokią, kuri parašys tai, ko reikalaujama. Gelbėk nekaltą žmogų!

Kauno klinikų nudegimų skyrius. Įeinu į palatą. Tėvelis guli, sulenkęs kojas per kelius, veidas ramus, bet graudžiai skausmingas. Sunkiai atsiduseęs ir šyptelėjęs, liūdnai tarė:

– Tai va, vaikeli, šiandien aš dar laisvas. Rytojus gali atnešti negrįžtamus pokyčius. Jie turi planą padaryti mane veneriniu ligoniu... Nusigręš tuomet mano draugai, nes ir dabar yra abejojančių. O tada, kai bus parašyta diagnozė juodu ant balto, nusigręš dar daugiau. Kas gi patikės, vaikeli, kad aš nekaltas?..

– Tėveli, – sakau, – taip pasiduodat be kovos, be nieko? Juk toks kovotojas esat.

– Tai ką tu patartum daryti? Aš jau nebežinau ką.

– Bėgti, Tėveli! Tai vienintelis išsigelbėjimas iš šios baisios egzekucijos; tik bėgti, o toliau matysim, ką daryti. Svarbu ištrūkti iš jų nagų.

– Bandyk, – sako, – daryk ką nors, gal ir pavyks...

Šitoks drąsus kovotojas absoliučiai visur, o dabar nuolankiai atiduoda likimą į silpnas rankas: „Bandyk, vaikeli..."

Reikia veikti. Perduodame žinią Arimantui Raškiniui. Jis konsultuojasi su teisininkais, nes dermatovenerologo parašyta išvada, apžiūrėjus ligonį, kol kas palanki kun. Zdebskiui: II – III laipsnio nudegimas. Patarta ištirti kraują dėl venerinės ligos, nors šiuo metu šios ligos duomenų nėra. Teisininkai sako, kad po šiuo įrašu turi būti Zdebskio įrašas, jog jis dėl šeimyninių aplinkybių atsisako stacionarinio gydymo ir išvyksta iš skyriaus. Tuomet kiekvienas įrašas po jo įrašo būtų neteisėtas.

Labai sunkiai surandu Zdebskio ligos istoriją. Virpančiomis rankomis ir širdimi (kiekvienu metu galėjo kas nors mane užtikti) atidarinėjau stalčius, iššiūrėjau visas istorijas, bet ieškomos vis nebuvo. Pagaliau radau užkištą visai nebūdingoje vietoje, tiesiog paslėptą.

Dėkodama Dievui ir Marijai už pagalbą, nuskubėjau su istorija pas tėvelį Juozą. Jis savo ranka įrašė reikiamą įrašą.

Paslėpusi istoriją prie savęs, išnešiau į miestą, kur ses. Julijos Kuodytės seserys ją visą perfotografavo, nes fotografuotinė ligos istorija – įrodantis dokumentas, jei būtų sukurpta vėlesnių įrašų. Ligos istorijos originalą grąžinu ten, iš kur paėmiau.

Belieka aptarti ligonio pagrobimo planą. Pasirūpinti drabužiais, automobiliu. Laikytis reikiamo atsargumo. Kai kas svyruoja, ir visai suprantama kodėl: girdi, nepatogu, tiek pastangų, kol buvo paguldytas į nudegimų skyrių... Gal rytoj, vėliau... Ne, šiandien, nes rytoj bus per vėlu!..

Pagaliau, ačiū Dievui, viskas nuspręsta, suplanuota. Belieka laukti vakaro.

Su inžinieriumi Vytautu Vaičiūnu (dabar kunigas) mes nudegimų skyriuje. Vaičiūnas su rūbais laukia tualete. Skyriuje tylu. Ieškau budinčio gydytojo.

Širdis smarkiai tuksi: kas gi šiąnakt budi, koks gydytojas? Praveriu kabineto duris. Ačiū Dievui! Budi kardiochirurgas doc. Rimantas Žebrauskas, pažįstamas iš tų laikų, kai dirbau laboratorijoje sanitare.

– Daktare, man labai reikia šį vakarą iš nudegimų skyriaus paimti kunigą Juozą Zdebskį.

– Gerai, aš paskambinsiu skyriaus vedėjai gydytojai Merkšaitienei ir galėsit paimti.

Sulaikiau jo ranką, siekiančią telefono:

– Daktare, jokiu būdu! Subyrės visas mūsų planas. Supraskit, aš negaliu jums visko pasakyti, bet labai labai reikia ligonį išvežti.

Truputį patylėjęs, jis taria:

– Daktare, suprantu, kad čia kažkoks rimtas reikalas. Aš pasiimu kitų ligonių ligos istorijas ir išeinu į kardiochirurgijos skyrių (jis budėjo dviejuose skyriuose: kardiochirurgijos ir nudegimų) ir nieko nežinau...

Ačiū Dievui, svarbiausias barjeras įveiktas! Grįžtu į palatą. Atsargiai išvedu tėvelį Juozą ir nuvedu į vonios kambarį, kur pasislėpęs Vytautas Vaičiūnas. Juodu palieku ir, grįžusi į palatą, surenku tėvelio Juozo asmeninius daiktus.

Vonios kambaryje didelėmis pastangomis ligoniui pavyksta persirengti savo rūbais. Ligoninės drabužius nunešu į palatą ir kitiems ligoniams pasakau, kad Zdebskis į palatą negrįš.

Beliko reikalą sutvarkyti su budinčia sesute. Jai padėjau ant stalo dovanėlę ir paprašiau, kad ji nieko nematytų. Sesutė suprato ir dingo artimiausioje palatoje.

Kelias atviras. Liftininkė mus nuleidžia į ligoninės pusrūsį. Aidi požemyje duslūs žingsniai. Kiekvienas Tėvelio žingsnis skausmingas, eina kaip Kristus, palinkęs po skausmo našta. Bet žingsniai ryžtingi. Visus šiuos požemius puikiai pažįstu. Pasukome tuneliu, vedančiu į priėmimo skyrių; čia durys visada atviros. Pakylame į pirmą aukštą ir išeiname į tamsią naktį. Kieme automobilyje laukia Genutė Drąsutytė. Prasiveria automobilio durelės, ir bėgliai įsėda vidun. Automobilis šauna pirmyn, o mes meldžiamės Angelui Sargui, kalbame „Tavo apgynimo šaukiamės".

Pradžioje nežinome, kur važiuosime. Sutariame, kad vykstame į Viduklę pas kun. Alfonsą Svarinską, nes rytoj, paaiškėjus pagrobimui, kils sąmyšis, prasidės ligonio paieška. Reikia, kad kas nors kompetentingai kovotų, o kun. Alfonsas Svarinskas yra Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto pirmininkas.

Kun. Juozas visą kelią tylus, ramus, jokio skundo. Toli liko Kauno žiburiai, pažeminimų Golgota... Viduklėje kun. Juozas paguldomas saugiausiame kambaryje ir slaugomas.

Nudegusios vietos atrodė pasigailėtinai:

– nudegimo paviršius apėmęs tas kūno vietas, kurios lietėsi su automobilio sėdyne;

– nudegimo plotas baigiasi šlaunų užpakaliniame paviršiuje – kiek siekė mašinos sėdynės kraštas;

– nudegimas ne visur vienodo laipsnio: atokesnėse vietose I – II, centrinėse – III laipsnio, vietomis – IIIb laipsnio;

– pažeista oda cianoziška su gausiomis sutrūkusiomis pūslėmis, kurių dugnas murzinas nuo nekrozinių audinių, netrūkusios pūslės prisipildžiusios gelsvai gintarinio skysčio – eksudato;

– nudegę audiniai smarkiai patinę – audinio masė padidėjusi kelis kartus.

Kokia didelė niekšybė, padariusi šį tvirtą vyrą silpnu kūdikiu, reikalingu absoliučios globos. Man tėveliu Juozu pasirūpinti teko tik pirmą pagrobimo vakarą ir kitą dieną. Išvažiavau atsivežti reikalingiausių vaistų, tepalų, tvarsliavos, lašelinių ir tirpalų. Be to, reikėjo aptarti mano darbo grafiką reanimacijos skyriuje.

Tačiau, vėl grįžusi į Viduklę su dideliu medicininių reikmenų bagažu, nustebau, net išsigandau: klebonijoje niekas su manimi nekalba. Pagaliau pasirodo kun. Alfonsas Svarinskas.

– Kurgi Tėvelis? – klausiu.

– Nėra! Išvežė kitur gydyti, – prataria ir dingsta. Supratau, kad manimi nepasitikima. Pasėdėjau susikrimtusi valandėlę ir išėjau. Skaudama širdimi grįžau į Alytų. Kodėl su manimi taip pasielgta? Matyt, kipšas kažkam pakišo mintį, kad šis pagrobimas įvykdytas su KGB žinia. Panašiai kaip Jėzaus gyvenime: *„Jis išvaro demonus ne kitaip, kaip tik demonų valdovo Belzebulo galia“*. Kitokio atsakymo nerandu. Žmonės nenori pripažinti, jog yra didesnė jėga už KGB, – tai Dievo Meilės jėga.

Kyla klausimas, kuo buvo padarytas šis nudeginimas? Panašiausia, kad kun. Juozas buvo sužalotas kovinėmis cheminėmis medžiagomis (ipritu, luizitu), pažeidžiančiomis odą, tiksliau – įsiskverbiančiomis per odą į visą organizmą. Cheminiai junginiai, patekę ant odos, nekrotizuoja viršutinį odos sluoksnį, o įsiskverbę į organizmą sukelia bendrą intoksikaciją.

Kun. Juozo nudegimų ligos simptomai labai panašūs į sierinio iprito sukeliamą kliniką. Ipritas, patekęs ant odos, greitai rezorbuojasi. Iš pradžių nieko nejaučiama. Slaptasis (latentinis) periodas trunka 1–2 valandas: kuo daugiau nuodingosios medžiagos patenka, tuo greičiau pasireiškia simptomai: parausta oda, susidaro pūslės. Joms sutrūkus, pasilieka gilios opos, pripildytos žuvusių audinių masės. Per 2–3 mėnesius opos sugyja randėdamos. Ilgus mėnesius lieka tamsiai ruda pigmentacija.

Įsiskverbę į organizmą nuodai sutrikdo centrinės nervų sistemos veiklą: atsiranda bendras silpnumas, nejudrumas, lėta kalba, sutrinka kvėpavimas, sumažėja kraujospūdis, gali ištikti kolapsas.

KGB galėjo panaudoti ir kitas priemones, kokias – neaišku. Duomenų galima rasti nebent Maskvos archyvuose.

Antano Lesio nuomone, SSRS KGB operatyvinės techninės valdybos vienas iš operatyvinių-čekistinių padalinių buvo atsakingas už operatyvinės technikos gaminimą, taip pat vadovavo nuodų paruošimui toksinėse ir bakteriologinėse laboratorijose. Nuo 1959 m. liepos 2 d. šios funkcijos iš 5-ojo spec. skyriaus perduotos SSRS KGB OTV.

Kun. Juozas Zdebskis ir šiuo, sunkiausiu savo gyvenimo laikotarpiu buvo tikras aukos ir kančios avinėlis, kantriai nešęs kryžių, vienydamasis su Jėzaus kryžiaus Auka.

O kas vyko ligoninėje, kai dingo kun. J. Zdebskis? Apie tai pasakoja prof. kardiochirurgas *Rimantas Žebrauskas*.

„Ligoninėje kilo tikras sąmyšis. Pirmuoju taikiniu buvau aš: kaip galėjo mano budėjimo metu įvykti toks dalykas – dingo ligonis ir dar koks! – kuriam net iš Maskvos paskirta speciali priemonė – nudeginimas. Kagėbistai ir skyriaus vedėja Merkšaitienė kaltino mane. Saugumiečiai pareikalavo, kad klinikų direktorius Petras Jašinskas įsakytų gydytojams parašyti kunigo Juozo Zdebskio ligos istorijoje venerinės ligos diagnozę.

– Deja, vyrai, to padaryti negalima, nes per daug žmonių tą istoriją matė. Per vėlu, – prieštaravo direktorius P. Jašinskas.

Tada visas įtūžis atsisuko į mane. Parašė griežtą papeikimą, bet sumaišė metus, papeikimas buvo parašytas 1979 metų data. Man buvo geras kabliukas iš mūsų administracijos pasišaipyti: „Na, štai, griežtas papeikimas parašytas su praėjusių metų data. Jeigu jūs nė papeikimo nesugebate parašyti, tai ką čia kalbėti".

Aš buvau teisus, todėl man nesunku buvo atlaikyti puolimą".

Šį pasakojimą iš prof. Rimanto Žebrausko išgirdau nuėjusi jo aplankyti sunkiai sergančio, belikus penkioms dienoms ligi jo mirties. Jis anuomet padarė tikrą žygdarbį. Jam padedant pavyko kun. Juozą Zdebskį išplėšti iš KGB nasrų.

Dabar pats gydytojas žengia į kitą krantą. Mudu gražiai pakalbėjome apie Amžinąjį Gyvenimą. Jis, laikydamas mano ranką savojoje ir žiūrėdamas į akis, slėpiningai pažadėjo: „Daktare, aš ateisiu jūsų pasitikti, kai jūs paliksit šį pasaulį". Prof. Rimantas Žebrauskas mirė 2004 m rugsėjo 29 d. Jo laidotuvėse, prie kapo papasakojusi apie šio Žmogaus žygdarbį, paprašiau sugiedoti Lietuvos himną. Tegul sužino visuomenė, jog žemės prieglobstin atiduodamas neeilinio žmogaus kūnas..."

Grįžkime prie kun. J. Zdebskio nudeginimo istorijos. Kaip paaiškėjo iš 1980 11 17 KGB slapto pasiklausymo, tomis sunkiomis dienomis kunigo bendražygės drauge su juo nešė, ko gero, sunkiausią – draugų nusigręžimo ar bent suabejojimo – kryžių. To ir siekė KGB, tai buvo jų šėtoniško darbo pergalė... Kun. J. Zdebskio bylą gerai išnagrinėjęs Vidas Spengla yra rašęs: „Pervertęs visus aštuonis kun. Juozo Zdebskio bylos tomus, neradau nė vieno KGB pateikto jo nusižengimo celibatui atvejo: yra tik gandai, pačių kagėbistų per agentus skleisti ir platinti šmeižtai, jų ciniškos pastabos ir jų pačių žodžiais įvardytas tikslas – su juo susidoroti".

Ir šiuo atveju, kai buvo platinami šlykščiausi šmeižtai, skleidžiama kunigo ir seselių vienuolių bei kitų jo veiklos bendražygių kompromitacija, o svarbiausia ja patikėjusių savųjų, artimų žmonių nusigręžimas, jos, nieko nepaisydamos, slaugė, gydė ligonį. O jis diena dienon silpo. Vyko atkakli kova už gyvybę, pradėjo trikti širdies ritmas. Reikėjo ieškoti saugesnės vietos ir tęsti komplikuotą gydymą. Spalio 12 d. kun. A. Svarinskas pasakė daktarei Genutei Drąsutytei:

– Štai kovos laukas – nuo šiandien privalai tęsti pradėtą kovą už gyvybę... Ar gali išeiti iš darbo, palikti namus?

– Taip, Dievui padedant, stengsiuosi. Reikės konsultacijos, vaistų...

Kun. Juozas atliko išpažintį, buvo suteiktas Ligonių sakramentas. Vėlų sekmadienio vakarą vėl naujas kryžius – sunki kelionė į nuošalų Kauno pakraštį, pranciškonių butą Eidukevičiaus gatvėje. „Ar pakels?" – visų bendra mintis. Bet kitos išeities nebuvo. Kun. Juozas išblyškęs, susitelkęs, įtempęs vi-

sas jėgas, vos girdimu balsu kartoja: „Šventoji Marija, Dievo Motina, melsk už mus, nusidėjėlius, dabar ir mūsų mirties valandą". Antrą valandą nakties laimingai pasiekėme Kauną. Kambarys parengtas. Suleidome vaistus. Ligonis pavargęs užmigo.

Pasitarėme dėl gydymo, konsultacijos, slaugos. Svarbiausia, kad kuo ilgiau nesužinotų saugumiečiai... Gerosios nakties „fėjos" – seserys pranciškonės Teresėlė ir Asunta – atnešdavo vaistų, tvarsliavos, maisto. Dieną jokio vaikščiojimo, durų darinėjimo. Neatsiliepiame į telefono skambučius. Spalio 14 d. neakivaizdinė prof. A. Marcinkevičiaus konsultacija. Kunigas Svarinskas atgabeno naujausių ir geriausių vaistų.

Kun. Juozas ramus, bando šypsotis, niekuo nesiskundžia, tyli, mąsto, iš rankų nepaleidžia rožančiaus. Sunkiausia aukoti šv. Mišias, nes tai gali daryti tik gulėdamas. Visos sielos ir kūno jėgos įtemptos, kad nenualptų. Taip sudabartinama Kryžiaus Auka – tikroji Kristaus ir Jo Kryžiaus auka sujungiama ir aukojama už visus Bažnyčios ir Tėvynės reikalus, už keturis milijardus žemėje gyvenančių, už skaistyklos sielas. Po šv. Mišių nurimsta, skendi Dieve, Jo begalinėje Meilėje. Bet, praėjus valandėlei, skausmas primena save ir iš žvilgsnio galima suprasti, kad būtina pagalba. Tačiau nė karto skausmą slopinančių vaistų nepaprašė, o duodant juos sakydavo:

– O ką Dievui šiandien paaukosiu? Juk dabar aš nieko gero kitiems negaliu padaryti... Negaliu veltui eikvoti laiko, man reikia kaip žvakei sudegti iki galo...

Kunigas Juozas kasdien kalbėjo Rožančių, Švč. M. Marijos, Šv. Juozapo, Šv. Teresėlės, Šv. Antano litanijas, maldas į Šv. Kazimierą, Šv. Antaną. Ilgai ilgai mąstydavo, prašydavo paskaityti Šventąjį Raštą. Mažai kalbėjo – pagal savo įprotį tuščiai nekalbėti. Kiekvienas jo pasakytas žodis versdavo susimąstyti. Savo kryžių ir kančias aukojo už kitų išganymą, už „ištikimiausius draugus" – taip vadino skaistyklos sielas.

Jis mylėjo Kristų tiek laimėje, tiek kančioje. Kančioje jis kaupė Dievo malonių gausą, kad galėtų kitiems dalyti, puolantiems padėti keltis ir žengti į išganymo kelią. Pabūti toje kančios mokykloje man buvo didžiausia brangenybė.

Slinko dienos – ramios, sunkios, vienodos. Netrukus Dievas atsiuntė naują bandymą jam ir mums: spalio 21 d. pasiekė žinia, kad gauta prokuroro sankcija kunigą Juozą ir dvi moteris suimti ir paguldyti į odos ir venerinių ligų dispanserį. Visi karštai meldėme Dievą, kad ši nauja kančia, jei negali būti atimta, tai nors būtų kuo toliau atidėta, idant kun. Juozas dar kiek apgytų ir su-

stiprėtų. Priešingu atveju, neprižiūrimas jis supus – prisidės kraujo užkrėtimas ir nutrūks žemiškos gyvybės siūlas... Kankinys didžiausiame pažeminime...

O kaip draugai? Ar jie pajėgs patikėti jo nekaltumu?

Pradėjome noveną: „Dievas mūsų prieglauda ir... stiprybė... varge – ištikimiausia pagalba... Galybių Viešpats mus gina, mus Visagalis Dievas globoja".

Turbūt niekada taip nebuvome tikėję Visagalio Dievo globa, kaip tomis dienomis. Dievas iš tikrųjų globojo. Nesiliovė nuolatiniai telefono ir durų skambučiai – mes meldėmės, tikėjome, pasitikėjome Dievu ir tylėjome...

Štai mažas epizodas iš Dievo globos pasireiškimo. Naktį, tuo laiku, kai atnešdavo maistą, suskambėjo durų skambutis. Pažadinta iš miego, pažvelgiau pro durų akį. Pasirodė lyg ir pažįstamas veidas, bet niekaip negalėjau atrakinti durų. Pagaliau pravėriau. Išvydusi nepažįstamą vyrą, staigiai užtrenkiau duris. Jis prašė, kad įleisčiau paskambinti telefonu... Taip Dievas ištaisė mano neatidumą.

Kauno Prisikėlimo bažnyčioje kun. Juozas Indriūnas, o kitose bažnyčiose drąsesnieji kunigai prabilo apie saugumo kėslus ir priemones, kurių jie imasi prieš kunigą Juozą.

– Ačiū Dievui, pavojus praėjo. Jie mūsų nebelies, nes klasta atskleista, – pasakė Tėvelis.

Labai pamažu, bet sveikata gėrėjo. Žaizdos nors lėtai, bet gijo. Kunigą Juozą lankė artimiausi kovos draugai: kun. Sigitas Tamkevičius, kun. Alfonsas Svarinskas, inž. Vytautas Vaičiūnas, Arimantas Raškinis ir kiti. Jie suteikdavo jam daug džiaugsmo, gydančio kūną ir sielą labiau negu vaistai.

Į dienotvarkę buvo įtrauktas Kryžiaus kelio apmąstymas su ilgesniu sustojimu ir įsigilinimu į vieną (kasdien kitą) Kryžiaus kelio stotį.

Visų Šventųjų šventė. Vėlinės. Kun. Juozas aukoja šv. Mišias jau klūpodamas. Pradeda vaikščioti: kasdien 2 – 3 kartus pereina per kambarį.

– Melskimės į savo ištikimuosius Draugus: jie niekada mūsų neapvils, neužmirš, o užtars mus, mūsų reikalus pas Viešpatį, – kartodavo kun. Juozas.

Lapkričio 5 – 10 d. žemę apgaubė rūkas, šerkšnu pasipuošė medžiai. Kun. Juozą prislėgė nelaukta žinia: dalis bendražygių suabejojo – patikėjo KGB klasta. Jie rengiasi jį pašalinti iš Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto. Sutariau su ses. Maryte Vitkūnaite važiuoti į Kybartus pas kun. Sigitą Tamkevičių prašyti, kad jis užtartų. Esančiam šitokios sunkios būklės žmogui tai bus mirtinas smūgis. Marytė karštai įrodinėja:

– Dėl tų paskleistų šmeižtų apie jo ryšius su merginomis – galiu galvą guldyti, galiu numirti prie jūsų kojų, tikrai tvirtinu, kad jis niekada nepažemino nė vienos merginos. Daug sykių esu jį vežiojusi su savo mašina ir galiu liudyti: jis tyras kaip krištolas.

Kun. Sigitas palankiai išklausė mūsų nuoširdžius aiškinimus, bet nieko nepažadėjo.

Važiavo pas jį ir kitas duetas: ses. Aldona Raižytė ir Zenonas Mištautas. Bet ir tai nedavė rezultatų...

Džiaugėsi kagėbistai ir iš Lietuvos į Maskvą rašė: „Vienminčiai reakcingai nusiteikę kunigai 1980 m. lapkričio mėnesį pašalino jį iš vadinamojo TTGKK ir jis buvo nušalintas iš aktyvios priešiškos veiklos kaip morališkai susikompromitavęs" („Akiplėša", p. 128).

Žinia, kad dalis bendražygių patikėjo KGB klasta ir pašalino jį iš TTGKK, labai prislėgė kun. Juozą. Jis pats tai susiejo su savo mąstymu apie Kryžiaus kelio VII stotį:

„Žmonės, dėl kurių Tu aukojaisi, kaip piktadarį, kaip šiukšlę išmeta Tave iš miesto, kaip nevertą būti tarp garbingųjų. Miestas, kurį Tu norėjai priglausti kaip paukštė savo mažylius po sparnais... Dvasinė kančia kartais atima kūno jėgas labiau negu fizinė...

Tu suklupai vartuose, vejamas iš nedėkingo miesto. Jei kas būtų žvelgęs Tavo širdin tada, būtų nustebęs: kokia didelė Meilė!"

Visi suvokia, kad iš komiteto J. Zdebskis pašalintas be rimto pagrindo bei pačiu netinkamiausiu ir jam skaudžiausiu metu. Bet kas jam padės? Kas galėtų, nieko nedaro. Kunigo Juozo tikėjimas patiria didįjį išbandymą. Ačiū Dievui, jis priėmė tai ne tik su begaline žmogiška kančia, bet ir su dar didesne tikėjimo bei aukos dvasia. Per tvirtas buvo kun. Juozo tikėjimas Dievu, pasitikėjimas Juo ir nuolankumas, kad būtų galima jį palaužti.

Šis smūgis, kaip pasakojo gydytoja G. Drąsutytė, kunigui Juozui atėmė daug fizinių jėgų. Sutriko širdies ritmas, jis vėl atgulė. Po konsultacijos su kardiologais iš Kauno klinikų ir su gydytoju Modestu Juozaičiu, paskirtas naujas gydymo kursas.

Kasdien po šv. Mišių atkalbėdavome taikos maldą: *„Viešpatie, padaryk mane savo taikos įrankiu. Ten, kur viešpatauja neapykanta, leisk man skelbti meilę, kur skriauda – teisingumą, kur abejonė – tikėjimą, kur nusiminimas – viltį, kur tamsa – šviesą, kur liūdesys – džiaugsmą. Dieviškasis Mokytojau, suteik, kad aš ne tiek sau ieškočiau suraminimo, kiek kitus raminčiau, ne kad bū-*

čiau suprastas, bet kad kitus suprasčiau, ne kad būčiau mylimas, bet kad visus mylėčiau, nes tik duodami gauname, dovanojant mums atleidžiama, tik per mirtį gimstame amžinajam gyvenimui".

Pamažu grįžo dvasinė ramybė ir fizinės jėgos. Begalinis Dievo gerumas leido sulaukti Ekscelencijos vyskupo Vincento Sladkevičiaus aplankymo. Nušvito veidas, grįžo šypsena ir didis dėkingumas Dievui už suteiktas malones: už džiaugsmą, bet ir už skausmą, už sėkmes, bet ir nesėkmes; už sveikatą, bet ir už ligą; už garbę, bet ir už pažeminimą; už gyvenimą, bet ir už mirtį.

Pagaliau, praėjus 2 mėn. po nudeginimo, 1980 m. gruodžio 5 d. kun. Juozas grįžo į Šlavantus. Gydymas dar buvo tęsiamas, stiprinamas organizmas.

Kurį laiką gyvenimas tekėjo lyg ir ramia vaga. Bet povandeninės srovės kunkuliavo. KGB toliau rezgė savo pinkles. Kaip pasakojo G. Drąsutytė, vieną sekmadienį, t.y. 1983 m. kovo 20 d., daug bičiulių, giminių, parapijiečių susirinko šv. Mišių į Šlavantų bažnytėlę. Rengėsi pasveikinti kunigą Juozą jo Globėjo šventės proga. Šv. Mišios turėjo prasidėti 14 val., kai klebonas sugrįš iš savo aptarnaujamos Kučiūnų parapijos ir rekolekcijų Rudaminoje. Visi kantriai laukia. Bet jau 16 val., o klebono vis nėra. Kažkas įvyko. Nuvažiuoja jo ieškoti. Kučiūnuose paaiškėja, kad ir ten šv. Mišių nebuvo. Pasirodė, kad iš Rudaminos kun. Juozas išvažiavo 11 valandą. Važiuoja į Lazdijus. Čia pamato prie vidaus reikalų skyriaus stovinčią Tėvelio mašiną. G. Drąsutytė įeina į vidų ir paklausia, kur yra Šlavantų parapijos klebonas. Į klausimą milicininkai neatsako. Negana to, ima visaip tyčiotis iš kunigo. Staiga jie visi kažkur dingsta. Visos durys užrakintos. Pasiuntiniai grįžta į Šlavantus, papasakoja, kas nutiko. Karštuoliai panoro vykti į Lazdijus ir reikalauti, kad pasakytų, kur padėjo kun. Zdebskį. Susirinko kokių penkiolikos žmonių būrys. Staiga į kiemą prigužėjo uniformuotų ir neuniformuotų pareigūnų, o į gatvę atvažiavo apie dešimt jų specialiųjų mašinų. Matyt, norėta visus išgąsdinti. Ėmė tyčiotis, susirinkusius bandė išvaikyti. Žmonės nerimavo ir nesiskirstė. Apie 20 val. milicininkai pradėjo suiminėti „nusikaltėlius" ir vežti į savo būstinės rūsį. Po dviejų valandų, kai jau viskas buvo nutilę, grįžta kun. Juozas. Pamatęs G. Drąsutytės mašiną, suprato, kad čia kažkas vyksta.

– Jie tik dabar mane atvežė iš Vilniaus, – susitikęs aiškina. – Ten vyko tardymas dėl kun. A. Svarinsko. Po tardymo įsakė, kad skubiai grįžčiau namo. Iš jų sutrikusių veidų supratau, kad čia kažkas įvyko...

Žmonės, pajutę, kad klebonas sugrįžo, vėl susirinkę dalijosi įspūdžiais. Iš rūsio dar ne visi buvo paleisti. Dvi mašinos nuvažiavo prie milicijos būstinės. Vieną „nusikaltėlę" – Romutę Tamašauskaitę pavyko išvaduoti, kito – mokytojo Antano Grigo nepavyko. Kunigas Juozas buvo apstumdytas, sumuštas. Priešais jį užtrenktos durys, kad neįeitų į vidų.

Melsdamiesi visi grįžo į Šlavantus. 24 valandą čia buvo aukojamos šv. Mišios. Su ašaromis akyse visi meldė Dievą, kad įvyktų Jo Valia.

Pamokslėlyje kun. Juozas kalbėjo:

– Dievas pažymi kančios antspaudu tuos, kuriuos skiria dideliems darbams. Didžios sielos yra degančios – netelpančios savyje, stengiasi išsiveržti iš savęs, nušviesti, sušildyti visą aplinką. Yra didis menas pastebėti dar nepasirodžiusias ašaras, laiku padrąsinti ir suraminti kenčiantį. Kol tautoje nors vienas kenčia, tol ji gyva. Jei nebūtų buvę Didžiojo penktadienio, nebūtų nė Velykų džiaugsmo.

Didžiausia dovana Jėzaus Motinai – leidimas stovėti po kryžiumi Golgotoje.

Viešpatie, Tu ant kryžiaus mirei iš meilės man, o aš buvau ir esu nedėkingas. Padėk man visa, kas sunku, pakelt kaip Tu, už savo ir visų nuodėmes, už Tavo Meilės paniekinimą.

Taip pasibaigė kun. Juozo vardo dienos paminėjimas...

Romutės Tamašauskaitės žūtis

KGB pinklės buvo rezgamos toliau. Vos tik atsirasdavo kokia proga pažeminti, sukompromituoti tą šventą žmogų, kagėbistai ja tuoj pasinaudodavo.

Štai 1984 m. birželio 26 d. įvyko nelaimė – nuskendo mergina, sirgusi epilepsija. Bet ji buvo susijusi su Šlavantų bažnyčia – čia ji patarnaudavo, tvarkydavo bažnytėlę, dalyvaudavo procesijose. Žmonėms nelaimė, o šėtonui – grobis. Bet apie visą tą istoriją papasakosime remdamiesi dokumentais.

KGB pažyma // LYA Oper. b. Nr. 242. T. 8. L. 25

Slaptai

Romutės Tamašauskaitės mirtis

Pažyma

1984 m. birželio 26 d. apie 18 val. Ančios upėje, šalia Lazdijų rajono Pertako girininkijos, nuskendo Roma Tamašauskaitė, Antano, gimusi 1961 m. Ša-

vantų kaime, gyvenusi Vilniaus mieste, Popieriaus gatvėje 94 – 2, dirbusi „Bato“ fabriko darbininke.

Tuo metu ten buvo DOR Nr. 242 objektas „Akiplėša“ – Juozas Zdebskis, Vinco s., gimęs 1929 metais. Jis ieškojo nuskendusios, galvodamas, kad ją kas nors pagrobė. Paieškoms jis pasitelkė DON Nr. 1872 objektą kunigą Plioraitį bei kitus asmenis. Praslinkus maždaug 3 valandoms, nuskendusioji buvo rasta upėje, vandenyje, po šaknimis prie kranto.

Pagal „Akiplėšos“ aiškinimą R. A. Tamašauskaitė išvakarėse, t.y. 1984 m. birželio 25 d., pas jį atvažiavo iš Vilniaus ir nakvojo. 1984 m. birželio 26 d. buvo nutarta važiuoti grybauti Kapčiamiesčio apylinkės tarybos Pertako girininkijos teritorijoje (kuri yra pasienio zonoje). Išvyko:

„Akiplėša“, jo sesuo – Marija Linkevičienė, Vinco d., gimusi 1926 m. Kapsuko rajone, Naujienos kaime, gyvenanti Kapsuke;

Sesers duktė – Alina Sutulienė (Linkevičiūtė), Juozo d., gimusi 1955 m. Kapsuko r., Naujienos kaime, gydytoja, jos vyras Benas Sutula, jų vaikai – vienas 7 metų, kitas – 4 metų ir Roma Tamašauskaitė, kuri sirgo epilepsija. Apie 17 – 18 valandą visi susirinko ant Ančios kranto ir Roma Tamašauskaitė nusprendė nusiprausti: pasiėmė muilą ir nuėjo link upės. Apie 10 minučių jos nieks nežiūrėjo, o paskui jos pradėjo ieškoti. Maždaug valandą jos ieškojo jie vieni, o po to pasikvietė pagalbos iš Kapčiamiesčio. Praslinkus dviem valandoms R. A. Tamašauskaitės lavoną rado po šaknimis prie kranto.

Lazdijų VRS KPS operatyviniam darbuotojui išoriškai apžiūrėjus lavoną jokių prievartos žymių nerasta. Lavonas išvežtas į Alytų skrodimui ir ekspertizei. J. V. Zdebskis į RVRS savo ranka parašė paaiškinimą.

Lietuvos SSR KGB Lazdijų rajono poskyrio viršininkas papulkininkis Z. Galiauskas.

Monsinjoro Vincento Jalinsko pasakojimas

Su kun. Juozu Zdebskiu susitikome Kaune, kai aš jau buvau vikaras Vilijampolėje, o jis – Įgulos vikaras. Mes su juo pabendraudavome. Visą laiką jis dėmesį kreipė į tokius sudužusių širdžių žmones.

Pažinojau jį ir kaip kovotoją dėl Bažnyčios teisių. Tai buvo apaštalas, vykdavo kareivėlių lankyti, pas Sibiro kalinius, tremtinius. Visą laiką jis buvo ant ratų. Išsimiega mašinoje. Užsimerkia – minutė, ir jis jau miega. Išbudini jį, jis tik nusipurto – vėl žvalus. Kelionių žmogus buvo.

Artimiausiai buvome pažįstami, kai jis dirbo Šlavantuose klebonu, o aš Lazdijuose dekanu. Saugumas man prikaišiodavo, kam jam leidžiu išvažiuoti. Na, sakau, kad nė leisti nereikia, juk mes aptarnaujame tikinčiuosius.

Vienas įvykis mane tiesiog pritrenkė. Šlavantų parapijoje Avižieniuose gyveno viena šeima. Daug jų ten buvo, o viena mergaitė – invalidukė epileptikė Romutė. Žinau, kad ji patarnaudavo bažnyčioje, procesijose.

Vieną kartą kokią 12 val. skambina man iš saugumo:

– Ar jūs žinot naujieną?

– Dar negirdėjau, nieko nežinau, – sakau.

– Mes turime antrąjį Olšauską.

– Nesuprantu, – nustebau, – ką jūs turite galvoje? Kur jūs skambinate?

– Dekanui skambinu.

– Iš kur?

– Iš saugumo komiteto.

– Aš jūsų nesuprantu, ką jūs norit pasakyti?

– Ogi, – sako, – ar jūs žinot, kad jūsų kaimynas, – (pasako vardą ir pavardę), – padarė tai, ką Olšauskas padarė prieš karą, jeigu žinot tą istoriją.

– Kaip? – sakau.

– Taip, – sako. – Ir dabar byla bus.

Žinojau, kad saugumas rezgė prieš kunigą Juozą įvairiausias kompromitacijas. Žinojau, kad aplink jį slankioja tamsūs šešėliai, bet man buvo taip neįprasta. Padėjau ragelį. Pasimeldžiau.

Matau, pas mane ateina kun. Juozas.

– Garbė Jėzui Kristui!

– Per amžius! – atsakau.

Priėjo prie stalo, nusiima retežėlį su kryželiu, tylėdamas padeda dokumentus ant stalo. Matau, kad kažkas vyksta – toks skambutis, dabar jis. Prieinu, sakau:

– Juozai, kur tu? Kaip suprasti?

– Einu į saugumą, – sako.

– Mielasis, į saugumą?..

– Taip.

– Juozai, žinau!

Jis prieina arčiau, bet nieko nesako.

– Juozai, pasakyk, kaip ten yra?

O jis žiūri tokiom paraudusiom akim – be miego, matyt, iškamuotas visokių minčių. Sako:

– Vinceli, ar tu tiki?

– Juozai, netikiu! Netikiu, Juozai, kad taip galėjo būti. Netikiu!

Tada apkabino jis mane ir kaip pradės verkti! Ir man ašaros ne tokios jau gilios... Abu verkiam. Jis man nieko nesako. Kai išsiverkėm, kaip maži vaikai, rodos, kas būtų nuskriaudęs, jis man ir sako:

– Ačiū tau! – ir vėl apsikabina. Taip keliolika kartų: – Ačiū, ačiū, ačiū, kad tu tuo netiki!

Ir tada aš jau garantiją gavau iš jo lūpų, kurios niekad nemeluodavo, – niekad, niekad gyvenime nepatyriau, kad jis išsisukinėtų. Matau: kryžiaus ženklą daro, ir aš jį palaiminu. Atsisėdau, nubraukiau prakaitą – pajutau ramybę ir palengvėjimą.

Vėl skambutis sučirškė, sako:

– Girdėjot naujieną?

– Aš viską žinau! Jūs sukūrėt naujieną. Jūs šitoj naujienoj ir susipainiosit. Aš žinau visą teisybę.

– Iš kur žinot?

– Viską jau žinau! – Išpeikiau saugumą, kiek tik buvo galima išpeikti.

Po kurio laiko grįžta kunigas Juozas ir papasakoja, kaip visa įvyko. Šita mergaitė – epileptikė. Pas jį sesuo atostogavo su vaikučiais. Jos visos paprašė, kad nuvežtų grybauti prie Ančios upės. Kunigas liko miške su mašina, o Romutė pasiėmė muilą ir nuėjo nusiprausti į tą upeliūkštį, kuris tekėjo gal kokių 20 cm gylio. Ir tada, matyt, epilepsijos priepuolio metu ji įpuolė į tą upelį. Kol jos pradėjo ieškoti, mergaitė jau buvo prigėrusi.

Ir tada buvo sukeltas vėjas, visa opinija sukelta ir mokykloj viskas paskelbta. Aš turėjau sekmadienį per pamokslą pasakyti:

– Žmonės, sustokit! Ar jūs nežinot, su kuo turit reikalą? Su melu!

Ir pasakiau tada žodį, už kurį gavau sumokėti 50 rublių baudą. Girdi, kam gyniau neginamą dalyką. O aš juk teisybę gyniau!

Tai buvo įvykis, kuris mane labai paveikė. Pajutau tokią didybę šito žmogaus: jis tyli ir nieko nesako, taigi gali pasirodyti, kad yra šiek tiek kaltas. Bet kai aš pasakiau, kad netikiu ta versija, jis man taip atsivėrė, kaip niekas. Ir tada mes be žodžių pakalbėjom. Juk gyvenime žmogus pirmiausiai pasiteisina: va kokia nelaimė mane užklupo. O jis nesiteisino: eidamas pas prokurorą ar saugumą, be žodžių nusiėmė savo šventenybes, padėjo dokumentus, raktus. Kaip tai

suprasti? Pasirodo, jam tik vieno žodžio reikėjo: „Juozai, netikiu!" Tada jis atsivėrė ir išpažintis buvo be žodžių, – mano gyvenime pirmoji tokia buvo kunigo išpažintis.

– Ačiū, kad netiki, – jis man keliolika kartų ačiū pasakė.

Tai va tokie mano nuostabūs prisiminimai, vieni iš originaliausių iš to žmogaus gyvenimo.

Teko lankytis Avižienių bibliotekoje (kaime, kur gyveno Romutė ir visa jų šeima). Žmonės pasakojo, kad kai Romutė prigėrė Ančios upelyje, atvyko pas jos mamą (tėvas jau miręs) milicijos mašina, iš jos išlipo kun. Juozas Zdebskis surakintomis rankomis (visai kaip Kristaus teisme) ir saugumiečiai tarė:

– Motin, atvežėm tavo dukters žudiką ir prievartautoją. Romutės mama ramiai atsakė:

– Tai netiesa! Šis Kunigas mūsų šeimai ir Romutei darė tik gera. Niekas tiek gera nepadarė kaip jis. Turėkite sąžinės ir nekankinkit nekalto žmogaus.

Saugumiečiai nieko nelaimėjo. Turėjo išvažiuoti. Jų planas žlugo.

Pamažu niekais nuėjo ir jų skleidžiama dezinformacija mokyklose bei kitur.

RUDAMINA. KELIAS Į MIRTĮ

1985 m. vasario mėn. kun. Juozas Zdebskis skiriamas Rudaminos klebonu. Rudamina netoli Šlavantų. Daugelis šlavantiškių, pamėgę Kunigo patarnavimus, pamokslus, nuvyksta ir į Rudaminą. Pats Šlavantų tėvelis irgi neužmiršta savo lankytų senelių, paliegusių žmonių ir juos tebelanko. Kunigo persekiojimo įvykiai duoda priešingą rezultatą, negu tikėjosi valdžia, ir į Rudaminą atvyksta daug žmonių iš visos Lietuvos. KGB pareigūnus tai siutina, jie imasi naujų persekiojimo būdų.

KGB Lazdijų rajono poskyris įpareigojamas tuoj pat sudaryti naują kun. J. Zdebskio sekimo priemonių planą. Numatoma, kuriuos senus agentus panaudoti ir kuriuos naujus įtraukti, ką užverbuoti, kam pavesti kontroliuoti korespondenciją, telefoninius pokalbius, jo išvykas, kur įrengti išorinio stebėjimo uždarus postus, kaip nuolatiniam pamokslų klausymuisi parinkti patikimus asmenis, kaip jo išvykas panaudoti tolesnei kompromitacijai ir t.t.

Iš karto pradėjo suktis KGB mašina. Ir reikia pripažinti, kad ji visus metus iki pat jo žūties sukosi labai intensyviai. Kagėbistai trukdė klebonui susitelkti į sielovados reikalus, nes aplink nuolat šmižinėjo pašaliniai žmonės. KGB darbuotojai apklausinėdavo parapijiečius, rinkdavo atsiliepimus apie jį, klausydavo pamokslų, sekė bažnyčios remontą, įsigijo bažnyčios raktų dublikatą, atlikdavo joje slaptas kratas.

Kol kas neįmanoma pasakyti, ar jo žūtis autoavarijoje 1986 m. vasario 5 d. irgi buvo pagal jų planą, ar atsitiktinė, nes tiesioginių įrodymų, kad KGB kalta dėl jo žūties, byloje nerasta. Tačiau iš byloje esančios medžiagos matyti, koks nepageidaujamas jis buvo jiems ir kaip norėta juo atsikratyti. Jau kitą dieną po žuvimo, t.y. 1986 02 06, Lietuvos TSR KGB 5 tarnybos 3 skyrius parengia ir išsiunčia į Maskvą šifrotelegramą, kurioje praneša:

„1986 m. vasario 5 d. 14.30 min. Lietuvos TSR Šalčininkų rajono teritorijoje automobilių avarijos metu, susidūrus lengvajam automobiliui su sunkvežimiu (pienovežiu), žuvo DOR objektas „Akiplėša" – kunigas reakcionierius Juo-

zas Zdebskis, Vinco s., g. 1929 m., Lazdijų rajono Rudaminos parapijos klebonas. Drauge su juo žuvo lengvojo automobilio keleiviai – Algirdas Sabaliauskas, Romo s., g. 1943 m., Kauno keramikos fabriko elektrikas, ir Danutė Čeikaitė, Stasio d., g. 1960 m., laikinai nedirbanti, o Romualdas Vladas Žemaitis, Vlado s., g. 1938 m., Prienų MSV meistras, paguldytas į Šalčininkų ligoninę".

Algirdas Sabaliauskas dar buvo nuvežtas į Šalčininkų ligoninę, bet po 2 val. 40 min. mirė. Danutė Čeikaitė iškart užduso, prispausta priekinių automobilio sėdynių. Ketvirtasis keleivis Romualdas Žemaitis liko gyvas, nors sunkiai sužalotas. Buvo gydomas Šalčininkų ligoninėje. Čia jis buvo tarsi įkalintas. Jo aplankyti atvykę žmonės turėjo rašyti pareiškimus, buvo paimami jų dokumentai, neprileidžiama prie telefono, klausomasi pokalbių su ligoniu. Šeima, būgštaudama, kad ir jis nebūtų pašalintas iš gyvenimo, nusprendė pasiimti jį iš Šalčininkų ligoninės ir pervežti į Alytų. Tačiau ligonis griežtai atsisakė tolesnio gydymo ir buvo parvežtas namo į Prienus.

Kas vyko po kun. Juozo Zdebskio žūties papasakojo *Antanas Grinkevičius*, Prienų gyventojas, buvęs kunigo Juozo Zdebskio draugas, jo bendražygis. Jis 1986 m. vasario 6 d. kartu su kun. Antanu Gražuliu nuvažiavo į Vilnių parvežti žuvusio kun. J. Zdebskio kūną. To paprašė laidotuvių organizatorius, Lazdijų dekanas V. Jalinskas.

„Kun. Antanas Gražulis, – pasakoja A. Grinkevičius, – turėjo savo „Žigulį". Vilniaus morgas buvo netoli autobusų stoties. Atvažiavome naktį. Morge kun. Juozas gulėjo nurengtas nuogai. Pamačiau, kad jo krūtinė nebuvo sužalota. Matyt, pagalvojau, prieš autoavariją, kaip ir A. Sabaliauskas, važiuodamas automobilyje buvo prisisegęs saugos diržą. Kunigo Juozo drabužiai buvo surišti į mazgą. Neturėjome, kuo jį aprengti. Tada paskambinom kun. Jonui Borutai (vėliau vyskupui), kuris ir atvežė drabužius.

Morgo darbuotojas užsirašė mano paso duomenis, atidavė kunigo kūną ir išrašė jo mirties liudijimą. Pažymoje buvo rašoma, kad „kūno skrodimas nedarytas", mirties priežastis – „širdies plyšimas". Daugiau jokių žinių nebuvo.

Išnešę kun. J. Zdebskio kūną, neradome automobilio. Kiek palaukus, jį atvairavo milicijos darbuotojas, prie kurio sėdėjo girtas žmogus. Kaip paaiškino milicininkas, mūsų mašiną jis norėjęs „nuvaryti". Mes įtarėme, kad jie ieškojo „blakės" (pasiklausymo įrenginys), kurią tikriausiai patys buvo įtaisę automobilyje dar mums esant Lazdijuose...

Važiavome melsdamiesi. Lazdijuose žmonės kun. J. Zdebskio laukti buvo pasiruošę net visą naktį!

Laidotuvės

Vasario 9 d. 19 val. Buvo aukojamos šv. Mišios. Kristaus auka ir Kunigo Juozo auka susivienijo...

Tėvelis panašus į Kankinį, nuimtą nuo kryžiaus. Veidas nusėtas mėlynėmis, akys įdubusios, kakta prakirsta. Visas kūnas sužalotas: sulaužyta krūtinės ląsta, šonkauliai, stuburas, prakirstas kairysis kaktikaulis, kairiajame smilkinyje tarsi šūvio anga (Dievas žino, gal dar buvo ir nušautas), išnarintas šlaunikaulis, plyšusi širdis. Atkartota Golgotos drama.

Geroji Mergele Marija, tai Tavo Sūnus, kuris buvo Tau visiškai atsidavęs. Priglausk Jį, kaip anuomet glaudei Jėzų, nuimtą nuo Kryžiaus.

Tėveli Juozai, Tu žuvai Lietuvos kelių sankryžoje (Eišiškių, Kalesninkų, Valkininkų), tarsi ženklas, rodantis Tautai teisingą kryptį.

Šaltoje bažnyčioje budi, meldžiasi daug žmonių. Prie vieno nuoširdžiai besimeldžiančio jaunuolio priėjo kunigas Vincentas ir, bandydamas jį, paklausė: „Gal tau Zdebskis automobilį davė, kad tu čia taip šali ir meldiesi?“ Tas švelniai jam atsakė: „Jis man Dievą davė!“

Išaušo kitas šaltas, bet gražus, saulėtas vasario 10 dienos rytas. Didingai kilo raudona, lyg kraujas, saulė. Ji nušvietė Rudaminos apylinkes, bažnyčią, šventorių. Čia nuoširdžiai darbavosi Tėvelio bičiuliai: vieni kasė sniegą, darydami taką, kuriuo bus nešamas karste Velionio kūnas; kiti žalumynais barstė taką, dar kiti klojo kapo duobę tiulinėmis marškomis, vinguriavo vainikus, galvūgalį puošė palmių šakomis – kankinio pergalės ženklu, jų viduryje pastatė žvakutes, kapo duobės dugną išklojo rožių žiedais.

Žmonių bažnyčioje vis daugėjo, rinkosi ir jauni, ir vyresni žmonės, kunigai.

10 val. šv. Mišios. Koncelebruoja keli kunigai, pamokslą sako tėvas Jonas Zubrus SJ.

12 val. pagrindinės laidotuvių Mišios. Jų pradžioje kunigai gieda egzekvijas. Koncelebracijoje dalyvauja apie 100 kunigų, jai vadovauja du vyskupai – Vincentas Sladkevičius ir Juozapas Preikšas. Gieda choras ir solistai. Daugybė žmonių nori pagerbti šį didį Kunigą. Jo prisilietimo atminimui daugelis nori patys arba per kitų rankas priglausti prie šventų Kunigo rankų savo rožančius, medalikėlius.

Pagaliau karsto dangtis uždengia brangiuosius palaikus. Karste lieka Tėvelio kūnas su kryžiumi rankose, skelbiantis Nukryžiuotojo pergalę. Iš šimtų

krūtinių suskamba giesmė: „Dangun telydi jo vėlę Angelai, tepasitinka ateinantį kankiniai...“

Priimk, Dangau, šio apaštalo-kankinio sielą, kuris, kaip ir Kristus, perėjo žemę darydamas gera.

Priimk jo kūną, šventa Lietuvos žeme, tokioje gražioje, istorinėje vietoje.

Prasideda gedulinga procesija aplink bažnyčią. Išsirikiuoja 40 mergaičių tautiniais rūbais, vaikinai baltomis kamžomis, persijuosę tautinėmis juostomis, maždaug 110 kunigų ir du vyskupai.

Tris kartus aplink bažnyčią banguoja ši eisena su brangiais Tėvelio palaikais. Tai triumfo eisena. Šitiek iškentęs pažeminimų, persekiojimų, kančių, dabar apsuptas meilės ir pagarbos.

Pro skausmo debesis šviečia Prisikėlimo aušra.

Prie kapo kalba poetiškos sielos, jautrios širdies kunigas *Vincentas Jalinskas*:

– Mano mieli, labai dėkoju Ekscelencijoms vyskupams, broliams kunigams, visiems tikintiesiems. Noriu pasakyti keletą žodžių specialiai jums, broliai kunigai...

Kaip kunigo Juozo testamento vykdytojas ir dekanas, peržiūrėjau jo stalčius ir radau juos... pilnus Lietuvos laukų akmenėlių. Nustebau ir atsiklaupiau prie rašomojo stalo. Atvirai jums pasakysiu, tuo metu ir dabar manau, jog reikėtų čia atsivesti kiekvieną jauną kunigą, seminarijos auklėtinį, kad pamatytų, kaip reikia mylėti Dievą ir žmogų, kaip reikia viską kitam atiduoti. Tokio vargdienėlio man dar neteko matyti. Išėmėm iš spintos kostiumą – ji liko tuščia: antro joje nebuvo. Taigi stalčiuose akmenėlių rinkiniai, o seife – skolų raštai... Štai kaip gyveno Kunigas! Jis visą save ir viską, ką turėjo, išdalijo, o sau nepasiliko nieko. Net laidotuvės iš mano kišenės, nes šitas vargdienėlis nieko neturi...

Kol jis buvo gyvas, mes, broliai, dauguma jo nesupratom. Ir aš, kunige Juozai, Tavęs nesupratau... Leisk man dabar – kai Tavo karstas stovi ant duobelės krašto – atsiprašyti. Atleisk, kunige Juozai, kad Tau išvykstant į „plačią tėvynę“ ir aš parodydavau nepasitenkinimą, nes reikdavo rūpintis ir Tavo parapija. Kai Tu grįžai iš paskutinės tolimos kelionės, aš Tave paklausiau: „Nejaugi, kunige Juozai, negalėtum mažiau lakioti, o daugiau žiūrėti savo parapijos reikalų?“ Tu tada paėmei mano rankas į savo šventas kunigiškas rankas ir man tarei: „Kunige Vinceli, atleisk man! Mylėdamas artimą, aš dažnai prarandu saiką...“

Gal tada ir Šv. Paulių galėtume kaltinti saiko praradimu, nes ir jis kaip milžinas keliavo iš vieno krašto į kitą...

Duok Dieve, mano broliai, kad mes visi mylėdami prarastume saiką. Jo širdis buvo per daug gili, per daug plati, kad susitalpintų tarp ribų. Todėl ji veržėsi iš jų...

Į susirinkusius laidotuvių dalyvius kreipiasi jaunimo atstovas *Robertas Grigas*:

– Noriu keletą žodžių tarti jaunimo vardu. Nereikia dėkoti, kad susirinkome. Mums čia savaime suprantamas dalykas. Į kunigo Juozo laidotuves negalėjome nesusirinkti. Jis mus nuo mokinukų užaugino. Jis išmokė tyrai, krikščioniškai džiaugtis, dainuoti lietuviškas dainas. Jis buvo mūsų šventėse, rateliuose. Jis buvo mūsų kančioje, kai mus kvietė į tardymus dėl Kristaus, dėl Lietuvos. Jis buvo Eucharistijos bičiulių sąjūdžio energingas rėmėjas. Mes čia nestovėtume, nebūtume susirinkę, nebūtume išmokę mylėti absoliutaus skaistumo, blaivumo grožio, ištikimybės tiesai, jeigu savo kely nebūtume sutikę kun. Juozo. Ne sava, žmogiška silpna galia, bet Švč. Sakramento galia jis mus patraukė prie Dievo, prie Tėvynės idealų.

Kunige Juozai, Tu dažnai mūsų bendravime pabrėždavai mintį, kad visa, ką Dievas į mūsų gyvenimą leidžia, leidžia iš didžiausios meilės mums, kad ir iš didžiausio blogio Jis moka išgauti maksimumą gėrio. Visi, kurie čia susirinkome – jauni ir vyresni, – visi jaučiame savo širdyse gilią žaizdą. Mums būtų sunku suprasti tą nevilties bangą, kylančią krūtinėje, jeigu neprisimintume dažnai mums Tavo kartotų žodžių, kad tikinti tauta turi garantuotą išlikimą tol, kol ji kenčia, ir mirtis artinasi, kai tikinti tauta netenka kančios. Taip, žiūrėdami į Tavo karstą, mes suprantame ir pakeliame šį netekimo skausmą.

Mylimas kunige Juozapai, kai žvelgi į Tavo paskutinio poilsio vietą, šį kalnelį Tavo taip numylėtoje Marijos žemėje, prisimena Lietuvos poeto Kazio Bradūno neseniai išėjusi knyga „Prierašai prie LKB kronikos". Poetas rašo turėdamas mintyje Tavo pašaukimo brolį kun. Bronių Laurinavičių ir kitus lietuvių tautos kankinius:

Tu, kuris po mašina buvai pastūmėtas,
Kurį nakties tamsoj užmuš,
Taigoje dingęs, bet nenugalėtas –
melski už mus.

Tai kraujo antspaudas ant nepaskelbtos bulės,
Aplenkęs dangų, grįžta į namus.
Žemės altoriuje šventųjų kaulai guli –
melski už mus.

Taip kalbėjo jaunasis Robertas Grigas. Tai buvo valanda, kai žmonių širdys savo skausmą išreiškė ir kalbomis, ir ašaromis, net raudomis. Raudojo ne pavieniai asmenys, bet didelė minia. Jaunieji Tėvelio draugai – bičiuliai pusbalsiu maldavo: „Tėveli, nepalik mūsų...“

Jis nepaliko! Dabar jis nepavaldus „medžiotojams“, „išdavikams“, jo dvasia apgaubė ne tik Lietuvą, bet ir visą imperiją, kurioje įspausti jo žingsniai.

Kai prieš metus kunigas Juozas buvo iškeltas iš mažos Šlavantų parapijos, daugeliui kilo klausimas: „kodėl?“ Dabar aišku – didvyriai turi būti švyturiais ant kalno. Rudamina – istorinė vieta. Čia kadais stovėjo pilis, netoliese piliakalnis, čia, sakoma, turėjęs būti karūnuotas Vytautas...

Visą šio paskyrimo esmę taip įvertino būsimas kunigas Robertas Grigas:

– Teisingai mums sakei, Kunige, kad kol Tauta turi kankinių, ji nežus. Mūsų Tauta turėjo, turi ir turės kankinių. Tai jos gyvybės pulsas, stiprybė ir šviesa.

Iš didžiulės minios krūtinių suskambo himnas „Salve Regina“, paskui giesmė „Marija, Marija...“ ir užbaigai „Lietuva, brangi mano Tėvyne“. Sklido melodija, apkabindama Lietuvą, šaukdama į kovą už Gėrį, Tiesą ir Meilę.

Dar vienas didvyris atgulė šventoje protėvių žemėje. Tai šauklys, pučiantis bočių ragą:

Į kovą į kovą, lietuviai,
į kovą Kryžiumi už Laisvę!

Tegul iš dulkių kils nauja gyvybė ir ves Tėvynę per istorijos erškėčius į Velykų pergalę.

O saulė kilo vis aukštyn, šviesos spinduliais apglėbdama naujai supiltą kapą, ant jo iškilusį kryžių su žodžiais:

MEILĖ niekada nesibaigia

Vyskupas Vincentas Sladkevičius tarė:

– Ši mirtis – tai Prisikėlimas...

Baigėsi Kunigo žemiškasis kelias. Bet jo mintys, šventas gyvenimas, aukos ir kančios pavyzdys išliko atmintyje. Avarijoje jo pralietas kraujas kaip gaivi rasa persmelkė dirvonuojančius Lietuvos plotus. Skausmas dėl jo netekties ėmė lietis maldomis ir eilėmis.

Ses. Tarcizija Nijolė Cicėnaitė

NUTILUSI VARPŲ GIESMĖ

Tautos Apaštalo ir Kankinio kun. Juozo Zdebskio atminimui

Greit vėjai užpustys kely slaptingus rašmenis –
Vėžes tos meilės, susirūpinusios, skubančios, greitos...
Šiandien mes stovim prie milžinkapio, naujai supilto,
Ir klausomės didingai gaudžiančios tylos.

Sukniubo praeitis prie pirmojo Aukos Altoriaus,
Kur pirmą kartą buvo išgirsta: „Ateik...“
Šiandien kitokios žvakės jam liepsnoja
Ir blaškos gedulingų vėliavų juodi sparnai...

Bet liko pėdos žemėj Lietuvos giliai įmintos.
Kur jis praėjo – visur po sėjos veržiasi daigai!
O metraščiuos telieka amžiams įrašyta:
„Štai gyvenimas, išbandymai. Kovos ir darbai...“

* * *

Sudie, sudie, gimtine mano mylima,
Aušrų ir žydinčių svajonių pasaka...
Palaimink, motina, pavargusia ir liūdinčia ranka –
Nesitikėk iš kryžkelių sugrįžtančio namo.

Štai šaukia ten mane visa tauta,
Skubu pas juos – aš su visais ir su kiekvienu...
Man reiks budėt ir vest į žūtbūtinį mūšį,
Nes kovai, pralaimėjimams ir pergalėms gimiau.

Aš vakar – piemenėlis nuganytų, aidinčių laukų,
Šiandien aš – vadas, apsiaustas nematomos garbės.
Rankas pašventintas uždėsiu ant palinkusių galvų
Suklupusios nesuskaičiuojamos minios...

Girdžiu ten pranašų grūmojančius balsus –
Girdžiu ateinančių audrų švilpimą...
Aš ten skubu!.. Ten laukia jie manęs visi.
O, kaip seniai jie laukia ten manęs...

...Audrų ir nerimo sūnau,
Štai kalavijas, skirtas tau rūstaus likimo –
Kančios ir meilės Kryžminės ugnies!

* * *

Ar gali trauktis atgalios,
Kurs vienąkart prie arklo ranką jau pridėjo?
O buvo lemta jam tada vartus nežinomus pralaužti...
Ir vest pro juos drąsuolių būrį pirmutinį.

O kiek kainavo jam tada tiesus, bebaimis žodis!
Atsitrenkė į sieną geležinę – įstatymo ir brutalios jėgos,
Ir šitaip jie ereliui sparnus grandinėm surakino –
Nelaisvės metai ir tremtis pelkynuos...

Beteisis ir bereikšmis... Užmirštas visų...
Kas apskaičiuos minčių jo meridianus begalinius,
Kai kasdamas tranšėjų kilometrus,
Sparnais idėjų raižė mėlynas erdves?..

Juk ateičiai reikėjo – žodžių, skrydžio ir aukos.
Ir pažadėjo viską jis –
Ir viską visiškai atidavė jisai.

* * *

Skardiniai bokštai saulėje žėravo,
Kai sugrįžai išlaisvintas prie kaimenės savos.
Bet maža buvo tau bažnytkaimio lietuviškų peizažų.
Širdis pasaulį visą apkabinti troško,
Ieškojo akys žūstančių visuos kraštuos.

Ir pakelėj parkritusio nepalikai nė vieno –
Kaip ėriukus ganytojas – ant rankų parnešei namo.
Tavo mašinos tolimą, paklydusį signalą
Girdėjo Polesės ir Pamaskvio miškai...

Per trumpos dienos ir per trumpos naktys...
Ir gyvenimo to vieno, o Dieve, kaip mažai...
Kad taip nedaug dar padaryta – širdį gėlė...
Nors ir žinojai, kad visuos keliuos –
Tavęs jau tykojo tirono atgrasus šešėlis...

„Padėk man, Viešpatie, visa kas sunku,
Pakelt kaip Tu ant kryžiaus..."

* * *

Tai buvo valanda, kada šakalai vidury dienos medžioja.
O jis tada išvyko į paskutinį kelią...
Juk karžygiui tik mūšyje pritinka žūti!
Tai buvo valanda, kada šakalai vidury dienos medžioja.

...Ir staiga – trenksmas! Smūgis... riksmas!
Užtemo žemė ir dangus...
O tyras sniegas kraujo dėmėmis aptiško...
„Padėk man, Viešpatie... visa... kas sunku..."

Ar tu galėjai šviesti sidabru, gimtoji žeme numylėta?
Argi ten buvo ta skaisti viduržiemio diena?

Ir liko jis – lyg nebaigta varpų giesmė...
Tik kalbantiems gyviesiems tyluma...

Jis šaukiasi nueinančių ir dar negimusių kartų:
– Išsaugokit prisiminimus!..
Pratęskit žygdarbius tėvų!..
Apginkit laisvę Lietuvos!..

* * *

Ir tepažadina Tave iš amžių miego
Pavojaus valandą tauta visa!
Per Tavo veidą srovele šilta tegu nubėga
Ne kraujas, o pašventinta gėlių rasa...

Te į visas šalis linksmai ir pakiliai plasnoja
Daina, išskridus iš palaimintų delnų!
Tu būsi mums visiems piliakalniu šventuoju –
Užuovėja pavargusiems kovoj...

...Ir joks svetimšalis pas mus jo vardo teneklausia –
Jo vardas – emblema Tėvynės pavergtos!
1986 metų pavasaris

Eucharistijos bičiuliai

TEKALBA SKAUSMAS

Tai turėjo būti pasakyta vasario 10 d. prie kun. Juozo Zdebskio kapo

Kaip perkūnas iš giedro dangaus Lietuvą pribloškė žinia apie kun. Juozo Zdebskio mirtį... Kaip norėjosi patikėti, kad tai gandas: juk saugumas panašius prasimanymus skleidė prieš kunigų Sigito Tamkevičiaus ir Alfonso Svarinsko teismus. Deja, įvykio detalės aiškėjo, iš visų pusių skriejo liūdni patvirtinimai, ir paskutinės teberusenančios abejonės užgeso. Vasario 5 d., Šv. Kankinės Agotos dieną, kun. Juozo „Žiguliai" Varėnos – Eišiškių plente susidūrė

su pienovežiu. Žuvo vairuotojas Algis Sabaliauskas, šalia jo sėdėjęs kun. Juozas Zdebskis ir kartu važiavusi Danutė Čeikaitė. Ketvirtas „Žigulių" keleivis Romualdas Žemaitis – sužeistas buvo nugabentas į Šalčininkų ligoninę.

Stovime Rudaminos šventoriuje prie duobės, kuri greitai priglaus žemiškuosius Jėzaus apaštalo palaikus. Bažnyčia ir kalnelis, virš kurio kyla du balti bokštai, nesutalpina tikinčiųjų. Nuo Klaipėdos ir nuo Ukmergės, nuo Šiaulių ir Druskininkų, Vilniaus ir Kauno tūkstantinė minia žmonių, per 100 kunigų su J. E. vyskupais Juozu Preikšu ir Vincentu Sladkevičiumi, daug jaunimo. Nesivaržydami rauda prie iškeliavusiojo karsto kunigai ir pasauliečiai, vyrai ir moterys, seneliai ir vaikai.

Viešpatie Dieve, ką Tu nori pasakyti mūsų tautai šituo skausmu? Ar mes nebuvome verti turėti tokio žmogaus kaip kun. Juozas? Jis mus ant savo rankų, savo širdy išnešiojo. Dabar daug kalbame, didžiuojamės, kad pirmoji lietuviška knyga buvo Katekizmas, o jis lageriu, savo laisve užmokėjo, apgynė mūsų teisę atversti katekizmą! Jis parodė mums Dievą, esantį arti, gyvenantį tarp mūsų. Jis davė mums Jėzų, esantį mūsų tarpusavio meilėje. Kai viską slėgė sunkus brutalumas, teroro ir baimės ledas, kai visi tartum kiškiai laukėme pirmojo krepštelėjimo, kad galėtume išbėgioti, jis slapta rinko mus, pasimetusius, į būrelius, rengdavo susirinkimus, atversdavo Bičiulių įstatų knygutę, ir mes išgirsdavome: *„Jei Dievas su mumis, tai kas prieš mus? Kas gi atskirs mus nuo Kristaus meilės? Ar vargas, ar suspaudimas, ar badas, ar plikumas, ar pavojus, ar persekiojimas, ar kalavijas? Nes aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei galybės, nei kunigaikštystės, nei dabartiniai, nei būsimieji dalykai, nei stiprybė, nei aukštumos, nei gilumas, nei joks kūrinys negalės mūsų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Jėzuje Kristuje" (plg. Rom. 8, 31 – 38).*

O tos primityvia technika per kalkę atspaustos įstatų knygelės! Paprasti meilės ir maldos vieni už kitus reikalavimai su bendromis kiekvieno mėnesio intencijomis pabaigoje! Jos padarė perversmą mūsų gyvenime ir tebevykdo jį iki šiol! Ar tebeturime, tebesaugome jas kaip gerosios kovos estafetę tiems, kuriuos Jėzus per mus nori patraukti? Prisimename tą vienybės galios pojūtį, tą rizikos džiaugsmą, kuris pripildydavo mūsų susirinkimus ir padarydavo juos panašius į pirmųjų krikščionių agapes. Prisimename tuos kuklius namelius, butus, kuriuose jie vykdavo, kartais pasibaigdami saugumo vizitu ir kelione į tardymo kabinetus. Tu, kunige Juozai, išmokei mus pasitikėti ir remtis ne savo, o Dievo drąsa ir įveikti šėtono klastą, verbavimo užmačias. Giliai iš-

mąstęs Viešpaties žodžius: „*Ką padarėte vienam šių mažutėlių – man padarėte*“, – Tu su kunigo rūpesčiu lenkeisi prie niekinamos ir spardomos mūsų Tėvynės Lietuvos. Tu išmokei mus gražiųjų lietuviškų dainų. Tu buvai mums nesuklastotos Lietuvos istorijos vadovėlis. Iš Tavo lūpų daugelis sužinojome Geltonos-Žalios-Raudonos vėliavos, Vasario 16-osios, Vyčio reikšmę... Ir tai nebuvo pigus politikavimas. Niekuomet nematėme Tavęs pasidavusio tam sunkiai išvengiamam apmaudui prieš okupantus, smurtautojus. Gyvenimu ir žodžiu nuolat raginai matyti juose nelaimingus brolius, kuriuos iš blogio nelaisvės privalo išvaduoti mūsų dorybių heroizmas, ištikimybės pastovumas ir Išganytojui aukojama kančia. Tu neatakavai išviršinių velnio apraiškų ir nemokei mus šaukti: „Šalin tarybų valdžią! Rusai, lauk iš Lietuvos!“ Tu taikei į pačią esmę, patį centrą ir raginai: „Šalin nuodėmės vergiją! Laisvę Kristui Lietuvoje!“

Kaip Viešpats ant altoriaus duoda mums savo Kūną ir Kraują, paversdamas tai mūsų maistu, taip Tu, sekdamas savo Mokytojo pavyzdžiu, dalinai mums savo laiką, savo poilsį, savo sveikatą. Su išpažintimi, šv. Mišiomis, šv. Komunija ir Tėvynės atgaiva Tu pasiekdavai už tūkstančių kilometrų vargstančius tremtinius, svetimoje kariuomenėje gainiojamus rekrūtus, ir jokios kliūtys, jokie pavojai neįstengdavo Tavęs suturėti. Tavo veide, visuomet spindinčiame giedra Amžinybės rimtimi, mes matėme Kristaus Veidą. Prigludę prie Tavo širdies išpažintyje, sunkumuose – mes jutome plakant Kristaus Širdį. Ir todėl šiandien, nepaisant visų kunigystę metusių, nepaisant visų nemetusių, bet važinėjančių į užsienį ginti afganistanietiškos „taikos“ – nepaisant viso šito, mes su šventa pagarba tariame žodį „kunigas“, nes pažinome, kunige Juozai, Tave. Šiandien Tavo siela ir kūnas jau nebepavaldūs pilotų ir kajafų teismams, veidmainių kaltinimams: jie jau nebe „pasaulio galingųjų“ kompetencijoje. Šiandien galime drąsiai kalbėti ir dėkoti už tą darbą, kurį leidai Jėzui nuveikti savyje ir mumyse, – už jaunimo organizaciją, už pasiaukojamą veiklą TTGK komitete, už išradingą darbuotę misijose, už uolų malda ir asmeniniu pavyzdžiu paremtą abstinencijos blaivumo propagavimą.

Liūdėdami išsiskyrimo dieną, mes guodžiamės Tavo skiepyta mintimi, kad vienybė su geraisiais draugais nenutrūksta ir pastariesiems iškeliavus pas Viešpatį. Mintimi, kurioje telpa visas antkapio įrašas: MEILĖ NIEKADA NESIBAIGIA. Tikime ir žinome, kad Tu, kunige Juozai, buvęs arčiausiai mūsų vargų ir žaizdų šiame žemės gyvenime, kartu su kunigais Broniumi Laurinavičiumi, Karoliu Garucku, Virginijum Jaugeliu, kartu su dzūkų žemės tyrumo

karžyge Danute Burbaite, ir toliau mus Dievo meile mylėsi. O mes, jos remiami, ryžtamės: neišdils iš širdžių Rūpintojėlio ženkliukų idėja! Neužmiršime Tavo rekolekcijų pasiryžimų! Į mūsų šeimas, į mūsų vaikus, į mūsų Tėvynės ateitį augs Tavo plačiais mostais bertoji sėkla! Ir jeigu Kauno kunigų seminarija į Tavo laidotuves neišleido nė vieno auklėtinio, tai dar nereiškia, kad prie Tavo karsto nebuvo klierikų...

Mes meldžiamės, ir mūsų sąžinės tikros – kai Paskutiniąją dieną Jėzus Teisėjas tars stovintiems dešinėje: *„Ateikite, mano Tėvo palaimintieji, nes aš buvau išalkęs ir jūs mane pagirdėte, buvau keleivis, ir mane priglaudėte, buvau nuogas – mane aprengėte, ligonis – mane aplankėte, kalinys – atėjote pas mane,"* – tada išeisime prieš Tave visi tie, kuriuos Tu

pavalgydinai,
pagirdei,
priglaudei,
aprengei,
aplankei,

ir nusivesime Tave ten, kur Tu mus visu gyvenimu ir netgi tragiška mirtimi vedi. Teatlygina, tepadėkoja ir tepriima Tave Dievas!

Lacrima

TU DAR SUGRĮŠI

... Lyg kardo kirtis
skausmo ašmenim
į širdį krito nelaukta žinia...
Tikėt nenoriu savo ausimis!
Ir kaip mes šičia?..
Be Tavęs?..
Netinka Tau rankas karste sudėti!

Deja, deja...
Bet Tu juk nemirei:
sužaibavai staiga,
nes palengva užgesti
Tau nebuvo laiko.

(Kas pasakys, kodėl –
iš skausmo,
ar iš meilės –
plyšo Tau širdis?)

* * *

Ar ne vis tiek? –
Dabar?..
Juk niekas nesuprato
Tavųjų „keistenybių“ niekada.
O Tu – lyg kaltas vaikas –
teisiniesi droviai:
„Juk tai iš meilės broliams
aš saiką prarandu...“
Tu niekad nežinojai „negaliu“,
Lengvų kelių,
ramybės neieškojai.
„Taip reikia!“ –
Kaina – nesvarbu!
Negaila laisvės ir...
pačios gyvybės!
(... Kas žino,
ką už ją pirkai?
Už ką
šią kraupią lemtį paaukojai?..)

Ar ne todėl – tik Tu – ne sykį
surasdavai raktus
giliausiai užsklęstų širdžių,
Ir apie Meilę joms kalbėt galėjai
kaip niekas kitas?..
Ir žodžiais...
Taip, ir žodžiais,
nes juos tarei ne lūpom,
bet meilės ir aukos ugnim.

Visiems mokėjai būti samariečiu,
nors Tu gi k u n i g a s buvai!
Tiktai – kitoks...
Todėl tad gydančio balzamo srovės
iš Tavo lūpų ir širdies
apiplėštų širdžių gelmėn tekėjo!..

Aukštai – kaip sakalas – skridai
Ir mus kvietei
į Meilės Saulę kilti!
O, kaip viliojo tos viršūnės svaigios!
Tik... ne visuomet
mums drąsos užteko
Silpnus sparnus
prieš vėjus išbandyti...

Nekaltink mūsų!
Mes – tokie silpni
ir bailūs,
ir pavargę...
Geriau – išmelsk
nors mažą kibirkštėlę
aukos ir meilės –
ryžto ir drąsos,
Kad neužmirštume
aistrų triukšme
parodytojo Tavo kelio.

Iš T e n dabar pamokyk
„gyvent ne sau“,
„kentėti nekaltai“ be baimės,
„neatsakyti Meilei,
ko Ji prašo“,
Ir šalia pasmerktojo
Mylimojo drąsiai atsistoti“...

* * *

Tu dar sugrįši –
negali kitaip!
Juk sūnūs palaidūnai
eina ir negrįžta...
Juk pilnos pakelės
žaizdotų skurdžių,
apiplėštų,
suluošintų širdžių...

Praeina „kunigai", „levitai" –
Visi, kas Meilės nepažįsta,
kas myli netikrai
Ir nebemato purvinam veide
neištrinamo dieviškumo bruožų.

O kaip sunku!
Pro Tavo veidrodį pažvelgus,
Tiesa tokia rūsti,
nepermaldaujama
ir aiški!
M y l ė t i r e i k i a t a i p,
k a i p K r i s t u s m o k ė !
Nes Evangelijos kitos
n ė r a !

Nėra ir priešų –
žemėje visoj!
Yra – tik sužalotos širdys,
Apiplėštos –
be meilės,
be šviesos – –
Visi joms esame skolingi,
jei „nepraradom saiko", –
kaip ir Tu!..

* * *

Prie Tavo kapo nestovėjau –
neužbėriau smiltelės
ant šviesių akių...
Te visados mane
tas žvilgsnis lydi.
Neatnešiau speiguos
pravirkusios gėlės...
Nereikia jų,
kai Tavo kraujas žydi – –
Neatėjau galvos nulenkti – –
Bet Tu dabar žinai,
ko niekas nežinos – –
Ir ko nespėjau žemėj pasakyti.
Bet ir dabar ne viską pasakiau.
Todėl šiandieną
netariu „Sudiev“,
Nes Tu dar grįši –
negali kitaip.

Iškeliavai –
kad būtum artimesnis...
Kalbi dabar garsiau.
Ir Tavo žodžiai
širdin man smelkias
lyg gaivi rasa,
ir spindi aiškiai –
lyg žaibai,
Kad jų nustelbti
niekas jau negali.

Tik nenutolk!..
Tik nenutolk, prašau!
Ir Tavo žvilgsnio tyro
nenoriu aš užmiršti...

Tebus jis man
ne priekaištas,
o kelio švyturys!
To kelio,
ant kurio sustojai
lig Amžinybės Ryto pailsėti...

Liepsnok ir dek –
darbuos ir žodžiuos gyvas!
Aukos ir meilės
žiedu vis žydėk!
Kad nepritrūktume užsnūdę,
vestuvių puotos laukdami,
širdžių žibintams
kvepiančios alyvos – –
Tu mums visiems
dabar –
jau tobulai mylėdamas –
padėk!

* * *

Tu dar sugrįši!
Negali kitaip...
Juk kaip mes šičia?
Be Tavęs?
... Toks ilgas –
Lietuvon –
šventųjų kelias,
Nuplautas Krikšto vandeniu
ir nekaltų aukų
krauju – –

Vilnius,
1986 02 08

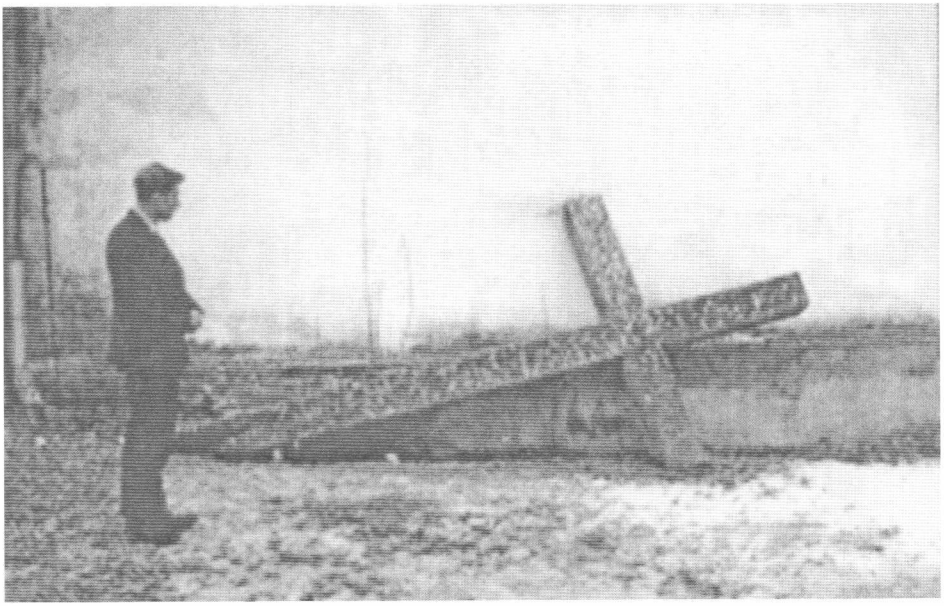

Kun. J. Zdebskis prie sovietų valdžios aktyvistų nuversto kryžiaus. 1983 m.
(A. Grinkevičiaus nuotr.)

Rudaminos klebonija. 1996 02 10 (Domo Čepo nuotr.)

Kryžius kun. J. Zdebskio žūties vietoje ties Eišiškių-Kalesninkų kelio sankryža

Paminklas kun. J. Zdebskio atminimui Šlavantų bažnyčios šventoriuje

Po avarijos žuvęs kun. J. Zdebskis sudaužytame automobilyje. Eišiškių-Kalesninkų kelio sankryža, 1986 02 05 (Nuotrauka, gauta iš prokuratūros)

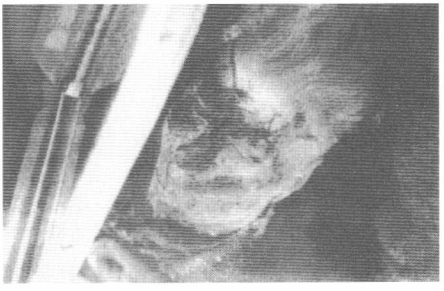

Avarijos metu sudaužytas kun. J. Zdebskio automobilis (nugabentas į Grinkevičių kiemą). 1986 m. vasaris (Iš asmeninio archyvo)

Velionio kun. Juozo Zdebskio palaikai, pašarvoti Rudaminos Švč. Trejybės bažnyčioje, 1986 02 10
(Iš asmeninio archyvo)

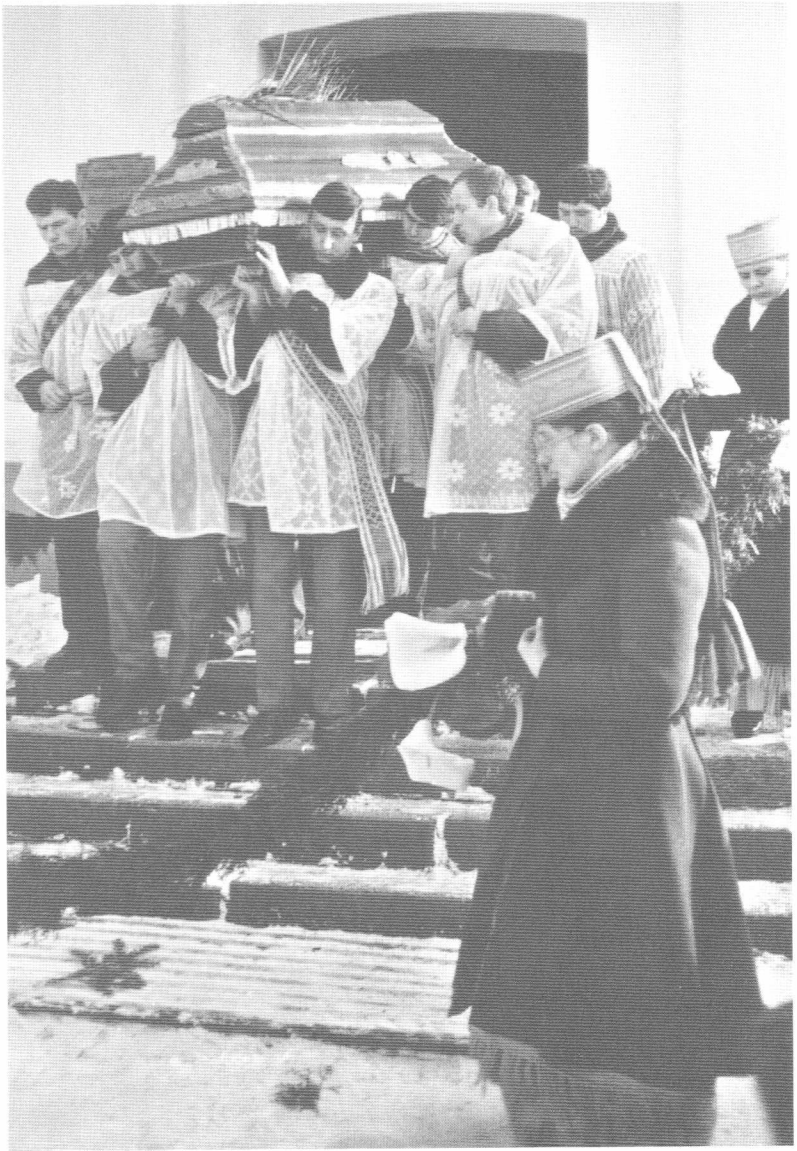

Kun. Juozo Zdebskio karstas išnešamas iš bažnyčios. Rudamina, 1986 02 10
(Iš asm. archyvo)

Kun. Juozo Zdebskio laidotuvės Rudaminos bažnyčios šventoriuje. Pamokslas. 1986 02 10
(Iš asm. archyvo)

Ses. Loreta Teresė Paulavičiūtė, parengusi ir išleidusi visas knygas apie kun. Juozą Zdebskį ir keturias jo paties dienoraščių knygas (Iš asm. archyvo)

Ses. Loretą Teresę Paulavičiūtę laimina popiežius Jonas Paulius II Šv. Kazimiero koplyčioje. Vilniaus Arkikatedra, 1993 09 03 (Fot. Arturo Mari)

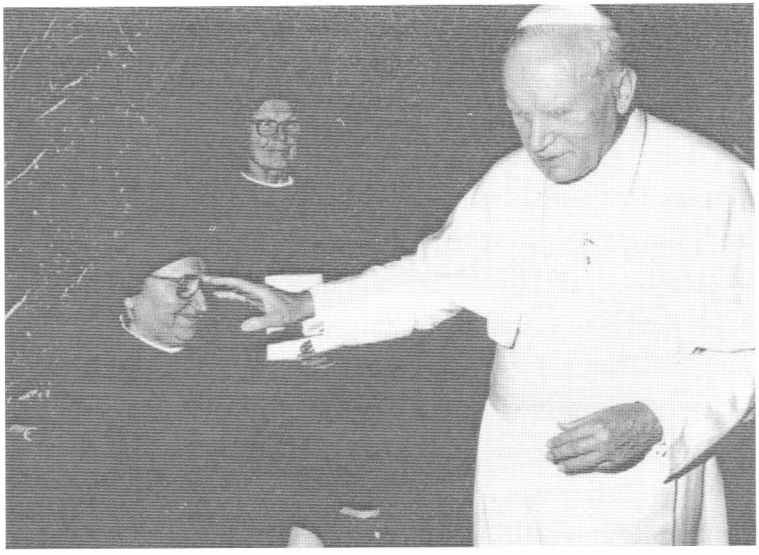

MIRUSIO KUN. JUOZO ZDEBSKIO MINĖJIMAI

30-OSIOS DIENOS MINĖJIMAS

Didžiulė žmonių minia į Rudaminą susirinko 1986 m.kovo 8 d., minint 30-ąją kun. J. Zdebskio mirties dieną. Jautriai į susirinkusius tikinčiuosius kalbėjo Alytaus parapijos vikaras *kun. A. Gražulis:*

„Kun. Juozas Zdebskis – didysis kovotojas už tiesą, meilę... Bet ar jam buvo lengva? Ne. Jis turėjo tokią pačią žmogišką prigimtį, kaip ir mes. Kartą kun. Juozas sakė:

– Tu nežinai, kaip būna sunku... Norėtųsi prisitaikyti prie gyvenimo. Aš savy nešioju didelę baimės dozę, bet kai nuoširdžiai pasimeldžiu, atlieku mąstymą apie mirtį, pajuntu, kur turiu stovėti, kieno vardu kalbėti, tada suvokiu, kad privalau eiti Kristaus pėdomis. Ir man ne kartą kildavo noras atkeršyti pikta darantiems. Tačiau, o Dieve, keliai, niekada nelinkę iš nuovargio, šiuo atveju mane parklupdydavo po Kristaus kryžiumi, kad aš, sujungęs savo kančią su Išganytojo kančia, vėl ramus ir tvirtas žengčiau man skirtuoju keliu.

Taigi, melsdamiesi už kun. Juozą, gilindamiesi į jo gyvenimą, mes kiekvienas, išeidami iš bažnyčios, privalome patys padaryti konkrečius pasiryžimus. Visi gerai prisimename jo sakytus pamokslus. Tos mintys, šventas pavyzdys ir gyvenimas tepaskatina mus aukotis. Mes, stovėdami prie kunigo Juozo kapo, suvokiame, kad mūsų tautai reikia ne veidmainių, bailių, bet šventų sūnų ir dukterų. Turime pasimokyti iš kun. Juozo – sunkumuose glaustis prie Išganytojo ir prašyti Jo pagalbos. Mes turime išmokti, kaip jis, visą dienos naštą paaukoti Dievui kaip atgailą už savo ir kitų žmonių nuodėmes.

Mes turime išmokti sunkumuose, pavojuose drąsiai stovėti po Kristaus kryžiumi. Pamąstykime, įsigilinkime ir eikime aukos ir išsižadėjimo keliu.

Kunigo Juozo žemiškas kelias baigėsi. Avarijoje pralietas kraujas lai bus kaip gaivi rasa dirvonuojančiuose plotuose Lietuvos Bažnyčios ir tikinčiųjų gerovei.

* * *

Duok, Dieve, visa, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus, kaip pelnytą bausmę už savo ir visų nuodėmes, už Tavo Meilės paniekinimą.

Kun. J. Zdebskis

Tie žodžiai taip nelauktai ir netikėtai
įkūnyti skausmingoj realybėj tapo:
dar vakar auką Viešpačiui aukojai,
o šiandien jau suklupome prie Tavo kapo.

Kad beprasmybėje nežūtų,
pasaulyje žmogus privalo ne tik žiūrovu būti.
Jis turi eit ir apvaldyti žemę,
ir prakaito lašais suvilgyt duoną savo,
kad ir laimėjimus, ir džiaugsmą,
ir nesėkmes visas, ir skausmą,
kaip dovaną priimtų.

Tokia Aukščiausio ištartis!
Kad eitų ten, kur neviltin parpuolęs,
paklydęs kryžkeliuos klaidžiuos,
pagalbos šaukiasi tavasis žemės brolis.

Ir Tu skubėjai ten, kur paramos reikėjo,
kur vienišoms avims pavojus grėsė,
kad vėl visus, kaip BONUS PASTOR,
glaudžiais ryšiais surištum.
Gal kur kareiviui nerimą bekraštį
kareiviški įstatymai paniekint gali?
Gal tremtiniui prailgo dienos?
Gal ir prie jūsų skausmo savąja meile prisiliesti?..

Ir taip nuo Šiaurės lig kraštų piečiausių
globojančia ranka ir širdimi atverta
Tu pats save kaip auką paaukojai.
Nes širdyje šventu ryžtu įausta:
„Tu ES SACERDOS IN AETERNUM".

Bet vis dėlto Tavam kely ne kartą
pasivaidendavo ir Amžinybės vartai,
ir nelauktos mirties šešėlis
praslinkdavo pro šalį...
Tačiau Tu visada visiems kartojai:
„Aukščiausiojo planai,
tai ne žmogaus planai".

Ieškojo ne Tavęs DIDYSIS LAIKAS –
Tavoj aukos taurėj dar trūko vieno lašo,
ir paskutiniam puslapy neįrašyta:
„Valia Tavoji teesie!
aš pasiruošęs, Viešpatie!"

Lyg žaibo blyksnis – valanda lemtinga
atvėrė liūdesiui visų mūs širdis.
Ir vis kaip maldą sau kartojam:
„Tik vienas Dievas žino,
ar žemėj, ar danguj labiau Tu reikalingas?!"

Todėl karštai maldaujam Viešpatį suklupę,
kad Amžinybės šviesoje Tau būtų gera,
kad vėlei, globą Tavąją pajutę,
laimingi būtų ir jaunimas, ir seneliai.

1-ŲJŲ METINIŲ MINĖJIMAS

Vyskupo Julijono Steponavičiaus pamokslas

Maldos, meilės ir aukos gyvenimas

Visą Lietuvą ir visą pasaulį apskriejo liūdna žinia, kad tragiškai žuvo Rudaminos klebonas kun. Juozas Zdebskis, kuris iškilmingai buvo palaidotas šios bažnyčios šventoriuje. Šiandien, minėdami amžino atminimo kun. Juozo mirimo metines, susirinkome pasimelsti už jo vėlę, pagerbti jo – pasimokyti iš jo. O tikrai iš jo galim visi pasimokyti: jauni ir vyresni, kunigai ir pasauliečiai.

Baigęs kunigų seminariją, įšventintas kunigu, įrašė savo širdyje šūkį: viskas tebūna daroma didesnei Dievo garbei. Būdamas ištikimas tam šūkiui, per 34-erius savo kunigystės metus nieko kito nesiekė, kaip tik Dievo garbės ir žmonių sielų pašventinimo ir išganymo. Būdamas ištikimas padarytiems pasiryžimams – uoliai darbuotis Dievo garbei ir sielų išganymui, tarnauti Kristui ir Bažnyčiai, – jis ieškojo savo sielovados darbe ne ko kito, kaip tik Kristaus, ir visą savo darbą mokėjo nukreipti į vienintelį tikslą – Dievą.

– Kai darbuodamasis žmogus ieško ne savo garbės, bet Dievo garbės ir žmonių gerovės, tai Dievas ir apsaugo nuo puikybės šėtono, – sakydavo kun. Juozas, – nes Dievas nuolankiesiems duoda malonę, o išdidžius tuščiomis paleidžia.

Taigi, Dievo meilė jam buvo raktas į žmonių širdis. O jo sielovados darbas apimdavo visus: vaikučius, jaunimą, suaugusiuosius ir senelius.

Mylėdamas vaikučius ir trokšdamas apsaugoti, kad jų nekaltose širdelėse nesuktų sau lizdo bedievybės kirminas, jis nepaisė ateistų paskelbtų nuostatų, draudžiančių kunigams mokyti vaikus tikėjimo tiesų, ruošti Pirmajai išpažinčiai, neleidžiančių egzaminuoti vaikus: kun. Juozas mokė vaikus, rengė juos Pirmajai išpažinčiai, Komunijai. Jis buvo apkaltintas, nuteistas metams laisvės atėmimo. Jis sakydavo, kad nereikia paisyti draudimo, nes tie nuostatai prieštarauja prigimtinei teisei, yra nesuderinami su Bažnyčios kanonais. Todėl, išėjęs iš kalėjimo, jis tęsė savo darbą, nepaisydamas gąsdinimų ir grasinimų.

Kun. Juozas buvo didelis jaunimo bičiulis, padedantis jaunimui išugdyti save tvirtomis asmenybėmis, mylinčiomis savo tautą, gimtąjį kraštą, kalbą, papročius, tautos istoriją, sąmoningais katalikais, branginančiais savo tikėjimą ir einančiais per gyvenimą Dievo įsakymų keliu. Jis mokė jaunimą saugotis pasaulio dvasios – egoizmo, savimeilės, savanaudiškumo, sumaterialėjimo, stengdavosi įskiepyti Kristaus dvasią, pagrįstą nuolankumu ir dvasinių verty-

bių branginimu. Tam nuolankumui, dvasinėms vertybėms brandinti geriausios priemonės: malda, atgaila ir Eucharistija.

Juk atgailoje žmogus pažįsta savo silpnybes, klaidas, ydas, pažįsta savo menkumą, Dievo begalinį didumą ir gerumą, o tai pažinęs stengiasi susitaikinti su žmonėmis. O dvasinių vertybių šaltinis – Eucharistija. Šv. Komunijoje į jaunuolio sielą ateinantis Kristus duoda jėgų nugalėti pagundas, gerai atlikti savo pareigas, pakelti gyvenimo sunkumus, nemalonumus.

Pagaliau už sėkmes jis ne sau, bet Dievui dėkojo: „Ne man, ne man, Viešpatie, bet Tau tebūna garbė". O jei kas nepasisekdavo, jis nekrisdavo į nevilтį, nusiminimą, bet atsiduodavo Dievui, pasitikėdamas Jo pagalba, sakydamas kaip kenčiantis Jobas: „Matyt, Dievui taip patiko, kad man taip atsitiko. Kitą kartą man tas darbas geriau pavyks"...

Ir taip padėdamas, nurodydamas tas priemones – nuolankumą, dvasinių vertybių branginimą, maldą, atgailą ir Eucharistiją, kun. Juozas skatino jaunuolius ieškoti ne savo garbės, bet Dievo garbės, mokėti visuomet, visuose nemalonumuose, nesėkmėse pasišvęsti Viešpačiui, ugdyti save tvirtomis asmenybėmis, mylinčiomis Dievą ir Tėvynę, Kristų ir Bažnyčią.

Kun. Juozas mylėjo visus savo ganomuosius, parapijiečius, kuriems buvo tikras tėvas. Jis buvo visų mokytojas, sielų gydytojas – tarpininkas tarp Dievo ir žmonių. Mokė tikėjimo tiesų; skelbdamas Dievo žodį, sakydamas pamokslus, jis aiškino parapijiečiams, kad jie savo tikėjimą geriau pažintų, jį drąsiai išpažintų, pagal jį gyventų.

Tikėk, sakydavo, gyvenk pagal Dievo įsakymus, naudokis sakramentais, ir tikrai būsi išganytas, Dievas tau padės. Kaip sielų gydytojas, Atgailos sakramentu sutaikindavo nusidėjėlius su Dievu. Nuvykęs pas ligonius, teikdavo ne tik Ligonių Sakramentą, bet ir kitus. Jis guodė, stiprino ir kėlė jų dvasią. Kas suskaičiuos tuos senelius ir ligonius, kuriems jis atnešdavo paguodą, sustiprinimą tiek jų kūnui, tiek dvasiai!..

Pagaliau, aukodamas šv. Mišių auką, jis meldėsi ir už geruosius, kad jie ištvertų; ir už bloguosius, kad pasitaisytų; ir už ligonius, kad pasveiktų; ir už sveikuosius, kad Dievas apsaugotų juos nuo ligų; ir už vyrus, kad jie būtų blaivūs, darbštūs; ir už moteris, kad jos būtų kantrios, ištvermingos; ir už jaunimą, kad jis būtų doras, tikintis; ir už vaikučius, kad jie karštai mylėtų savo nekaltomis širdelėmis Dievulį, kad Jį pažintų ir garbintų. Jis neužmiršdavo senelių melsdamasis, prašydavo, kad jų gyvenimo saulėlydyje būtų daugiau šviesių, saulėtų dienelių negu niūrių ir ūkanotų.

Bet ypač įsimintina dar viena jo darbo sritis – tai pagalba skriaudžiamiesiems ir kenčiantiesiems. Kai Lietuvoje įsikūrė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas, pirmųjų jo narių gretose matome ir kun. Juozą. To komiteto dokumentuose visur randame ir jo parašą. Dokumentuose, kurie siunčiami į valdžios įstaigas prašant, kad būtų atidarytos bažnyčios – Vilniaus Katedra, Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia, Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės bažnyčia; kad būtų leidžiamos statyti bažnyčios naujai išaugusiuose miestuose – kaip Naujoji Akmenė, Elektrėnai, Sniečkus [dabar Visaginas], naujai išaugusiuose Vilniaus, Kauno miesto kvartaluose. Dokumentuose randame prašymus, kad būtų leidžiama kunigams mokyti vaikučius tikėjimo tiesų, katekizuoti juos, rengti Pirmajai išpažinčiai, šv, Komunijai. Kad vaikučiai mokykloje, tarnautojai įstaigose, darbininkai darbovietėse nebūtų persekiojami už bažnyčios lankymą. Kad visi galėtų tikrai laisvai savo tikėjimą išpažinti. Taip pat būdavo prašoma, kad jaunuoliai, turintys pašaukimą į kunigystę, norintys būti kunigais, galėtų laisvai įstoti į kunigų seminariją, kad apie jų tinkamumą į kunigų luomą spręstų dvasinė vyresnybė, o ne pasaulietinės valdžios pareigūnai.

Štai tie komiteto dokumentai buvo ne kas kita, kaip skriaudžiamųjų balsas, šauksmas. Kunigas Juozas atjautė tuos visus skriaudžiamuosius, stengėsi jiems padėti.

Neužmiršo ir kenčiančiųjų – tų, kurie buvo lageriuose ar tremtyje. Kai vykdavo persekiojamųjų teismai, tai kunigą Juozą visuomet matydavome prie teismo rūmų. O jeigu pareigūnai išvaikydavo, tai jis nueidavo į artimiausią bažnyčią ir su tikinčiaisiais melsdavosi, kalbėdavo Rožančių už teisiamuosius, kad Viešpats duotų jiems stiprybės pakelti tą auką dėl Kristaus ir Bažnyčios. Kai kas vykdavo aplankyti savųjų tremtyje ar lageryje ir kreipdavosi į kunigą Juozą, kad palydėtų, aplankytų juos. Jis, kiek galėdamas, neatsisakydavo, vykdavo su jais. Jeigu būdavo galimybė, stengdavosi juos paguosti, suraminti, išklausydamas išpažinties, teikdamas šv. Komuniją. Lankydavo ir tikinčius jaunuolius, tarnaujančius kariuomenėje, – juos paguosdavo, sustiprindavo.

Visos jo veiklos, to gražaus darbo šaltinis buvo malda, meilė ir auka. Meldėsi jis savo namuose kambaryje, meldėsi bažnyčioje. Meldėsi su jaunimu sambūriuose: kada tikintis jaunimas susirinkdavo pas kokį draugą vardinių proga ir pakviesdavo kun. Juozą, jis, jei tik galėdavo, neatsisakydavo. Atvykęs į sambūrį, pradėdavo jį malda ir baigdavo malda. Melsdavosi ir kelionės metu. Kam tekdavo su juo važiuoti mašina, prisimena gerai, kaip, kun. Juozui paraginus, būdavo kalbamas Rožančius: artimesnės kelionės metu – viena dalis Rožančiaus, tolimesnės – dvi arba visos trys dalys. Taip jis meldėsi už visus ir

su visais. Meldėsi todėl, kad iš maldos jam tryško jėga darbui, o iš darbo – šviesa maldai. Mylėjo jis visus, nes kiekviename matė Dievo paveikslą, Kristaus brolį ir seserį. Neturėjo pagiežos netgi persekiotojams, nekenčiantiems Dievo ir Bažnyčios, atitolusiems nuo tikėjimo. Jo širdyje nebuvo vietos pagiežai ir neapykantai netikintiesiems. Vienas vaikinas pasakojo, kad kai Naujųjų metų proga bičiuliai surengė vaidinimą, kuriame nuskambėjo gaidelė pajuokos Bažnyčios ir tikėjimo persekiotojams, kun. Juozas nenutylėjo ir pasakė, jog krikščionims nedera pagieža ir neapykanta – mes turime už juos melstis: jų klaidas smerkti, bet juos pačius mylėti. Kun. Juozo širdis buvo kupina meilės visiems. Jo malda, meilė ir auka tikrai atmintina ir visiems nešanti didį pamokymą.

Padalijus mūsų krašte kunigus į reakcinguosius ir pažangiuosius, lojaliuosius ir nelojaliuosius, ekstremistus ir susipratusiuosius, kun. Juozas sakydavo, kad Bažnyčiai visai svetimas toks skirstymas. Kiekvienas kunigas, tariant apaštalo Šv. Pauliaus žodžiais, yra Kristaus tarnas ir Dievo malonių teikėjas. Todėl jis stengėsi būti toks visuomet, kitiems rodyti tokį pavyzdį. Jis mokėjo aukotis dėl Bažnyčios, dėl Kristaus. Ir kai jam tekdavo rinktis, ar turi saugoti save pritardamas valdžios nuostatams, potvarkiams, diskriminuojantiems tikinčiuosius, varžantiems Bažnyčios veiklą, ar aukoti save atsisakydamas pritarti tiems Bažnyčios gyvenimą varžantiems nuostatams, pavyzdžiui, draudimui mokyti vaikus tikėjimo tiesų, jis pasirinkdavo šį antrąjį atvejį, niekuomet nebijodamas aukotis.

Taip jis ėjo per gyvenimą maldos, meilės ir aukos keliu. Dėl savo tvirtumo ir drąsos, dėl savo ryžtingos ir tvirtos laikysenos, dėl savo ištikimybės Kristui ir Bažnyčiai jis buvo apšauktas ekstremistu, niekinamas, šmeižiamas spaudoje, persekiojamas, bauginamas. Bet tikintiesiems jis visuomet pasilieka kaip tauri asmenybė, gražus pavyzdys uolaus Kristaus vynuogyno darbininko, drąsaus Kristaus kario, pagaliau kaip ištikimo Bažnyčios sūnaus, kuris tai Bažnyčiai tarnavo, pasirengęs priimti kiekvieną auką.

Toks buvo, yra ir pasiliks švento atminimo kunigas Juozas mūsų atmintyje.

Jis buvo nusižeminęs, nes buvo tikrai didis.

Pasimelskime už jo vėlę, prašykime Dievą, kad Viešpats suteiktų jam amžinąjį džiaugsmą, šviesą ir ramybę, kad jis, būdamas pas Viešpatį, užtartų mūsų krašto Bažnyčią ir išmelstų jai uolių kunigų, drąsių Kristaus karių, gerų Bažnyčios sūnų, kurie toliau tęstų jo darbą.

Rudamina,
1987 02 08

20-ŲJŲ METINIŲ MINĖJIMAS

Arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus homilija

Evangelijos skelbėjas

Šiandien susirinkome paminėti labai uolaus Evangelijos skelbėjo, prieš dvidešimt metų iškeliavusio pas Viešpatį atsiimti garbės vainiko.

Kunigas Juozas Zdebskis buvo Dievo dovana visiems jį pažinojusiems, mačiusiems ir girdėjusiems jo homilijas, konferencijas ar dalyvavusiems jo rekolekcijose.

Ne paslaptis, kad kunigai dažnai stokoja pamaldumo. Kažkaip apsipranta su švenčiausiais dalykais ir lieka tik apeigų atlikėjais. Kun. Juozas buvo maldos vyras. Teko kartu su juo dirbti ir gyventi, todėl turėjau progos matyti jo santykį su Viešpačiu. Jo maldoje nerasime nė krislelio paviršutiniškumo, visuomet buvo susikaupęs, ypač Mišių aukoje; uoliai praktikavo pamaldumą Švč. Mergelei Marijai. Jis buvo pasiryžęs neatsakyti Dievui nieko, ko tik Jis panorės.

Kun. Juozo, kaip maldos vyro, paveikslas būtų neišsamus, jei neprisimintume jo praktikuoto nuolankumo. Ne to nuolankumo, apie kurį kalba neišmanėliai, neva krikščionis kiekvienam skriaudėjui turi atsukti kitą žandą. Jo nuolankumas buvo labai panašus į Marijos nuolankumą, iš kurio kilo besąlygiškas klusnumas Dievo valiai. *„Štai aš, Viešpaties tarnaitė, tebūnie man, kaip tu pasakei,"* – šiais Marijos žodžiais viskas pasakyta.

Visus, pažinojusius kun. Juozą, žavėjo jo uolumas skelbti Evangeliją ir liudyti Kristų. Jis apkeliavo daugiau už apaštalą Paulių. O kiek jis pasakė kalbų! Ne tik parapijose, kur buvo paskirtas kunigo tarnystei. Anuomet vyskupams buvo beveik neįmanoma paskirti uolų kunigą didelės parapijos ganytoju, tačiau tai nesukliudė kun. Juozui plačiai skelbti Kristų. Jo pamokslų ir konferencijų klausėsi ne tik Dzūkijos tikintieji, bet ir Kauno, Vilniaus, Klaipėdos ir kitų miestų jaunimas bei suaugusieji. Jis buvo vienas iš uoliausių pogrindžio rekolekcijų vedėjų. Jo veikla buvo juntama ne tik mažose parapijose, kuriose dirbo, kaip antai Gudeliuose, Šlavantuose ir Rudaminoje, bet pasiekdavo net Pavolgį, Kazachstaną ir Sibirą.

Kun. Juozas turėjo bendravimo dovaną. Lengvai surasdavo kalbą su jaunimu, todėl buvo nepakeičiamas jaunimo rekolekcijų ir įvairių pogrindžio renginių vedėjas. Daugeliui sugebėjo padėti pasiekti tikro pamaldumo gelmę. Besirūpindamas vaikais ir jaunimu, kun. Zdebskis neužmiršo ir pačių seniau-

sių, o ypač kenčiančių žmonių. Ligonių apaštalavimas jo gyvenime užėmė išskirtinai svarbią vietą. Pirmaisiais mėnesio penktadieniais jis skersai išilgai išvažinėdavo visą parapiją ir aplankydavo su Švč. Sakramentu visus žinomus ligonius. O jų būdavo po kelias dešimtis.

Prisipažinsiu, būdamas gerokai jaunesnis už jį kunigas, mokiausi iš jo ligonių apaštalavimo. Aplankęs ligonį, jis prašydavo, kad kenčiantis žmogus savo kančią aukotų kaip Kristus už savo ir kitų žmonių nuodėmes ir tokiu būdu dalyvautų Kristaus kančios nuopelnuose.

Ne dažnam kunigui pasiseka mylėti žmones taip, kaip mylėjo kun. Juozas. Galima būtų papasakoti daug įdomių atvejų. Mačiau, kaip jis Prienuose žiemą nešė visiškai girtą žmogų į blaivyklą. Jis sakė, kad jei paliksime jį čia, gatvėje, žmogus sušals, o blaivykloje išsiblaivys ir viskas bus gerai. Gaila, kad tuo metu nebuvo vaizdo kamerų, – būtų nuostabu žiūrėti, kaip kun. Juozas centrine Prienų gatve apglėbęs ir prie savęs prispaudęs tempia girtuoklėlį, kad tik jis nesušaltų...

Evangelinis klusnumas yra esminis tikro Kristaus sekėjo bruožas. Kun. Zdebskis buvo giliai išmąstęs klusnumo priesako sąvoką ir jo tobulai laikėsi. 1971 m. suimamas nesigynė, bet tvirtino, kad atliko savo pareigą ir pacitavo apaštalo Petro žodžius: *„Dievo reikia labiau klausyti nei žmonių“*. Už šį klusnumą gavo „premiją“ – metus lagerio ir kalėjo drauge su vagimis ir kitais nusikaltėliais. Tačiau kunigo Zdebskio klusnumas nebuvo aklas. Gerai suvokdamas, kad norėdamas būti klusnus Dievui, privalo klausyti ir Bažnyčios, jis kai kada pasielgdavo nestandartiškai.

Sovietų valdžia, norėdama, kad kun. Zdebskis dirbtų kuo toliau nuo Vilniaus ir Kauno, 1970 m. sumanė ištremti jį į Žemaitiją. Kauno kurijoje kun. Zdebskiui buvo paaiškinta, kad Religijų reikalų tarybos įgaliotinis neleis jam dirbti niekur kitur, išskyrus Telšių vyskupiją. Kun. Juozas nesvyruodamas atsisakė vykti į kitą vyskupiją, nes matė, jog jį ištremti nori kulto įgaliotinis. Kun. Zdebskis ir šioje situacijoje vadovavosi tuo pačiu dėsniu: Dievo reikia klausyti labiau nei žmonių.

Sudėtingesniais atvejais jis klausdavo patarimo, kaip reikėtų teisingiau pasielgti, o galutinai nuspręsdavo melsdamasis.

Padėkokime Dievui už šį uolų Evangelijos skelbėją ir liudytoją. Jis daug kuo buvo panašus į apaštalą Paulių, kuris taip apibūdina savo tarnystę: *„Kad aš skelbiu Evangeliją, tai neturiu pagrindo girtis, nes tai darau ne savo valia, aš atlieku tik man patikėtą tarnybą“ (1 Kor 9, 16-17).*

Kunigo Juozo Zdebskio pavyzdys moko mus visus – pasauliečius, klierikus, kunigus – kaip reikia gyventi pagal Evangeliją ir kokia turi būti gero kunigo tarnystė: „Ar visa gera dariau, ką šiandien padaryti galėjau?“

Rudamina,
2006 m. vasario 5 d.

25-ŲJŲ METINIŲ MINĖJIMAS

2011 m. vasario 5 d., šeštadienį, Rudaminoje ir Lazdijuose buvo paminėtos kun. J. Zdebskio 25-osios žuvimo metinės.

Rudaminos Švč. Trejybės parapijos bažnyčioje 12 val. vyko šv. Mišios. Mišių koncelebracijai vadovavo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius. Dalyvavo: Vilkaviškio ordinaras vyskupas R. Norvila, vyskupas emeritas J. Žemaitis, Panevėžio vyskupas Jonas Kauneckas, Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, Telšių vyskupas Jonas Boruta, Kaišiadorių vyskupas J. Matulaitis, vietos parapijai ir kitoms Lietuvos parapijoms atstovaujantys kunigai, Lazdijų klebonas G. Urbštas, kun. T. Valianas, Simno klebonas R. Žukauskas, Lietuvos „Caritas“ generalinis direktorius kun. Robertas Grigas ir kiti.

Kun. Roberto Grigo homilija

Kristaus Veido ikona

Krikščionybė žmogų supranta kaip Dievo paveikslą, ikoną: šios būsenos atkūrimas – mūsų egzistencijos tikslas. Mūsų žmogiškoji „medžiaga“, iš kurios tasai taurus atvaizdas turi būti kuriamas, deja, yra sužeista ir deformuota. Įtampa tarp idealiojo pašaukimo, kuriam esame skirti, ir dabartinės žmogaus tikrovės sukelia prieštaras ir kančią, pažįstamas kiekvienam žemės keleiviui. Kaip galime spręsti iš artimųjų liudijimų, išlikusių dienoraščių, užrašų, visa tai išgyveno ir kunigas Juozas, kurio žūties 25-ąsias metines šiandien minime, ir daugelis tų, kuriems jis padėjo jų vidinėse kovose, su kuriais jis bendravo.

Tačiau iš daugelio bendražygių šį gilaus dvasingumo ir didelės artimo meilės žmogų išskyrė nuolatinės pastangos bendradarbiauti su Dievo malone: malda, auka, mąstymu, sakramentų pagalba.

Jo kova, dėl kurios tauta jį dėkingai prisimena, – kova dėl sąžinės, tikėjimo laisvės, dėl sielų, dėl Lietuvos teisių, kilo iš Dievo meilės, iš tiesos meilės. Iš giliai suvoktos žmogiškosios ir krikščioniškosios pareigos. O juk visa tai –

ir kova, ir didi auka (net gyvybės!), ir tikras didvyriškumas – pažvelkime į šiuolaikinį pasaulį – gali kilti iš neapykantos, iš ambicijų, puikybės, iš noro „būti garbinamam“ (kun. J. Zdebskis). Svarbu, kad tai kiltų iš Dievo ir žmonių meilės. Jis meldėsi ir budėjo, kad taip būtų jame ir mumyse. Dievas – Begalinis, ir netgi Šventieji Jo mylinčios širdies turtus, Jo išminties ir gėrio bruožus tik iš dalies, sakytume, tik vieną kitą Jo liepsnų žybsnį atspindi... Bet ir to mums atrodo labai daug, net akina kartais sielą – ir sklinda, daro poveikį per kartų kartas. Kaip Šv. Teresėlės, kaip Šv. Pranciškaus ar Motinos Teresės dvasinė įtaka...

Kunigo Juozo tie savo pavyzdžiu ir žodžiu liudyti gyvenimo tiesos bruožai, iškelti iš mąstymų, kentėjimų, dvasinės patirties, ir per paties kasdienį elgesį įlieti į jo kartos, jo bičiulių, bendradarbių, jų šeimų gyvybės gyslas (kaip kun. Vincentas Jalinskas pasakytų), buvo:

„Leisk, Viešpatie, visa, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus – kaip pelnytą bausmę už savo, už tautos, už visų žmonių nuodėmes – už Tavo Meilės paniekinimą“...

„Tegul nepraeina nė dienos, kada savęs vakare (sąžinės peržiūroje) nepaklaustume – ar visa gera padariau, ką šiandien padaryti galėjau?...“

„Ne sau gyventi...“ Prisimenu, kai kartą po ilgai užtrukusių darbų keletas jaunesniųjų su Tėveliu ir skulptorium Domu Čepu (prasmingo antkapinio paminklo žuvusiam kunigui čia, Rudaminos šventoriuje, autorium) jau po vidurnakčio, išvargę užsukome į Domo namus Vilniuje. Kai skulptoriaus šeima be priekaišto, kantriai ir svetingai visus priėmė, vaišino, Tėvelis patylom atkreipė mūsų dėmesį: „Žiūrėkite, kaip žmonės moka ne sau gyventi...“

„Aukoti kaip atgailą už savo ir kitų nuodėmes galima visa, kas sunku – kas neatitinka savo malonumų šauksmo; taip pat ir tą kančią, kurią mūsų kaltės sukelia...“

Brangindamas Kryžiaus kelio maldą, kunigas Juozas neabejotinai buvo ypač įsimąstęs į Jėzaus kančią ant kryžiaus, tas paskutines Jo merdėjimo valandas, atsiteisimui už mus paaukotas. Savo pamoksluose, rekolekcijose, pokalbiuose su jaunimu su būdinga ramaus nuolankumo intonacija balse, su pagarbia nuostaba pabrėždavo nepaprastą Dievo gailestingumą, suteiktą greta nukryžiuotam nusikaltėliui, po kryžiumi suklupusiai moteriai iš Magdalos: „Šventasis plėšikas“, „Šventoji paleistuvė...“

Tuo pabrėždavo viltį, kad iš bet kokių nusikaltimų, iš visų žmogiškų akligatvių Viešpaties gerumas palieka atvirą kelią sugrįžti į gyvenimą...

Kunigas Juozas dažnai kartodavo tuos pačius Evangelijos ar iš jo paties sielovados, kalėjimo, susidūrimų su KGB paimtus pavyzdžius, taigi artimiau su juo bendraujantiems klausytojams tie epizodai jau buvo mintinai žinomi, ir, kunigui pradėjus kalbėti, žinojome, kas seks toliau. Tačiau nebuvo įkyru ar nuobodu klausytis, nes jis mokėjo į žinomus dalykus sudėti tokią žodžio gelmę ir prasmę, tokį iškentėtos ir permąstytos tiesos tikrumą, kad kiekvienąkart tu išgirsdavai, patirdavai tame kažką naujo, svarbaus. Krikščionių tradicija perduoda, kad Jėzaus mylimąjį apaštalą Joną, beveik šimtametį ir nepaeinantį, mokiniai atnešdavo į bendruomenės susirinkimus, ir jis tenai ištardavo kelis, vis tuos pačius, žodžius: *„Vaikeliai, mylėkite vienas kitą"*... Turbūt panašiai išgyvendavome kunigo Juozo kartojamas tarsi jau žinomas tiesas. Atrodytų, tik tiek. Na, gal pasijojus dar viena kita mintis atmintyje nušvistų. Bet ar reikia? Prirašoma tomų tomai teisingos ir protingos teologijos. Ir ji dulka lentynose, gal sudomindama tik akademikus ar egzaminus laikančius studentus... O kunigo Juozo mintimis gyvenama – jei jų ir neprisimenant pažodžiui, tai jų dvasia. Iš jo gyvenimo pavyzdžio semiamasi šviesos, vilties ir meilės saviems gyvenimams. Jo karta – anuometiniai kovos draugai – kunigai (dabar jau visi čia, prie altoriaus besimeldžiantys vyskupai), seserys vienuolės, šeimų tėvai, mamos – perduoda tą ryškiai sušvitusios Jėzaus Kristaus meilės žybsnį tolyn į ateitį. Savo auklėtiniams, jaunimui; savo vaikams. Esu to liudininkas. Per išleistus laisvoje Lietuvoje Tėvelio – kun. J. Zdebskio – raštus, kalėjimo dienoraščius, laiškus, rekolekcijų mąstymus jam tekusios Malonės dovanos yra tapusios Lietuvos dvasinio gyvenimo faktu. Jos veikia toliau, kovoja už gėrį mūsų laikais.

Gal tai ir yra šventumo žymė – kad ir mirusių kankinių įtaka nesilpsta, atminimas nenyksta, o kartais net didėja...

Nors mes, Lietuvos katalikai, esame iš visų pusių raginami ir sykiais būname tokie santūrūs ir nuolaidūs – bet gal vardan tiesos būtų jau laikas Bažnyčiai pareikalauti iš Nepriklausomos Lietuvos teisėsaugos ištirti keistas kunigo Juozo Zdebskio žūties aplinkybes. Broliai Kelpšai, drauge su kitais bičiuliais nuprausę kruviną žuvusio kunigo kūną, jį aprengę, liudija apie Velionio galvoje matytą galimai šūvio, o ne sulamdytų mašinos detalių paliktą žaizdą. Įrodžius smurtinę mirtį, kitaip atrodytų ir kankinystės pripažinimo byla.

2011-ieji mūsų vyskupų yra paskelbti Gailestingumo metais. Numatoma daug prasmingų renginių, mūsų šventovės pasipuošė išraiškingais Gailestingojo Jėzaus paveikslais. Tačiau tikroji šių pastangų prasmė yra Dievo gailes-

tingumo paveikslo atkūrimas žmoguje. Paveikslo, kokį mes matome kunigo Juozo asmenyje ir kokį turime nuvalyti, restauruoti savo širdyse bei Lietuvoje.

Rudamina,
2011 m. vasario 5 d.

Duok jėgų, Viešpatie, visa, kas nemalonu, pakelt kaip Tu ant Kryžiaus už visų nuodėmes, už Tavo meilės paniekinimą

VIETOJ EPILOGO

Kun. Julius Sasnauskas OFM

Kryžius – neatskiriama krikščionio gyvenimo dalis

Aš nebuvau kunigo Zdebskio dvasios kūdikis, kaip Robertas Grigas bei kiti, ir neužaugau jo sparnų pavėsy. Bet jeigu tiesa, kad Dievas mūsų gyvenimais seka pasaką, tai Zdebskio gyvenimo pasaka iki šiol man tikrai įdomi ir svarbi. Ir keista, kad juo toliau, juo labiau aš ją pradedu suprasti...

Tik vėliau, po Zdebskio žūties, man pradėjo aiškėti to žmogaus gyvenimo pasaka. Pirmiausia susitikau Kaune vieną šeimą, kuri jį pažinojo dar nuo pokario laikų. Jie papasakojo apie visai kitokį Zdebskio gyvenimą. Man pasirodė, kad jo veiklos varomoji jėga buvo didelis skausmas ir kaltės išgyvenimas – noras išpirkti kažkokią kaltę... Jis tiesiog veržėsi į Jeruzalės kelią, veržėsi į kryžių.

Ir ta artimo meilė, kuri nieko neskaičiavo ir buvo visiškai kvaila: na, sustoti vidury laukų ir ieškoti kažkokios senutės, kurią jis nori aplankyti ir pasakyti jai tiktai „labas"... Juk žinote, kad jis nepaliko jokio turto, tik akmenėlius stalčiuose... Ir tie batai nukleipti, ir apranga nei šiokia, nei tokia... Tai buvo tikrai gyvas žmogus.

Ir man dabar juokinga ir pikta kartais, kaip mes per daug dėmesio teikiam tai kiekvieno disidento, šiuo atveju kunigo Zdebskio, kriminalinei istorijos pusei. Gilintis į tos avarijos detales, mėginti žūtbūt įrodyti, kad jį nužudė... Įrodymų nėra, nežinau, ar jų kada bus. Bet turėtume suvokti, kad nebūna krikščionio gyvenime atsitiktinumų. Ir man visai nesvarbu, ar saugumas suorganizavo tą avariją (tuo aš, beje, visiškai netikiu).

Saugumiečiai iš tikrųjų kitaip jį sudorojo: per kunigus, per vienuoles paleisdami įvairius gandus ir apspjaudydami jį, atstumdami nuo žmonių. Jo išsižadėjo net Tikinčiųjų teisių gynimo komitetas, pašalino jį iš savo narių...

Bet viskas telpa į labai gražų paveikslą: krikščionis, einantis ant kryžiaus! Ir tada argi svarbu, kaip jis žuvo? Čia yra jo šventumas, nes ta jo meilė niekur kitur negalėjo nuvesti, tik po ratais. Niekur kitur! Ne į altorių, ne į Seimą ar prezidento kėdę, bet tik po ratais, tik į mirtį. Tai buvo labai dėsningas, labai nuoseklus gyvenimas, kuris šitaip baigėsi.

Man menasi Moriako apysaka „Avinėlis", kur rašoma apie jauną seminaristą. Aš jau smulkmenų neprisimenu. Bet labai panašus siužetas. Žmogus, einantis mylėti pasaulio, visiškai beginklis. Ir lygiai taip pat apspjaudomas, įtarinėjamas įvairiausiais nusikaltimais. Ir jis žūva po ratais su dviračiu... Moriakas palieka tau mintims vietos – svarstyk, ar jis nusižudė, ar tai buvo atsitiktinumas, nes galėjo būti ir taip, ir anaip. Ne tai svarbu, – svarbu, kad tame gyvenime ir toje mirtyje imi jausti atpirkimo jėgą!

Man Zdebskis tikrai didis savo žuvimu, ir aš visiškai nenorėčiau kalbėti apie jį kaip apie tradicinį šventąjį, kuris buvo dorybių įsikūnijimas: mylėjo priešus, niekam blogo žodžio nepasakė. Sakau, buvo daugelis dalykų, įvairių smulkmenų, kurias sunku man suprasti ir suvokti. Bet iš jo tragiškos mirties, kaip pašnekam apie jį mes su draugais šiandien, tikrai galima pasisemti vilties ir suprasti, kad jeigu vykdai krikščionio pašaukimą, jeigu atsiduodi Kristui, įbrendi į meilės ir gailestingumo srovę, ji niekur kitur tavęs nenuneš, tiktai ant kryžiaus...

Mes kalbame apie kryžių, bet kai tas kryžius pasirodo mūsų gyvenime, visi norim jo atsikratyti...

Zdebskis nebuvo oratorius arba koks revoliucionierius. Savo pamoksluose žvilgsnį kreipė daugiau į esmę, į gelmę, į žmogaus širdį. Daugiau veikė per tai. Ir tikrai unikalus dalykas, kad savo veiklą gebėjo suderinti su tokia tikrai rūpestinga savo sielovada. Tai labai sunku. Buvo sunku kovoti, jausti, kad esi kovotojas, griauti tą sistemą ir iš tiesų mylėti... Zdebskio meilės vaisius atkasi sau tik dabar. Ir tai jų reikia ieškoti. Tiktai mylinčia širdimi juos gali atrasti...

Man labiausiai atskleidė jo paveikslą tas bendražygių poelgis. Viskas tada paaiškėjo: žmogus apspjaudytas, paniekintas, atstumtas. Ir vis dėlto jei dar tikėjo ir ėjo, ir darė, – tai tikrai turėjo be galo mylėti žmones. Ir tikėt, kad Dievas kuria ateitį. Ne mes savo žygiais, kalbomis ar kuo kitu, bet kad pats Dievas iš tikrųjų veikia istorijoje ir per žmonių likimus.

Kas sudaro krikščionio nenugalimumą? Juk Kristus buvo sunaikintas ant kryžiaus. Juk Kristus nėra supermenas. Jis miršta pačia bjauriausia, baisiausia, gėdingiausia mirtimi. Sutrinamas, sunaikinamas visiškai ir net, pagal Mor-

kaus Evangeliją, Jis šaukiasi Tėvo, o Tėvas tyli. Ir iš čia krikščionis, žiūrėdamas į kryžių, turi atpažinti Dievo galybę, – kaip Paulius sako, išmintį ir galybę kryžiuje.

Žiūrėdamas dabar į Zdebskio gyvenimą kaip į visumą to, ką aš apie jį žinau, būtent ir matau tą sutrintą, sunaikintą žmogų ir atpažįstu Dievo galybę jame...

Jeigu tu tiki, kad tave Dievas veda, įkvepia, globoja, tai turi tikėti, kad Jis tau ir tokią mirtį siunčia...

Zdebskis negalėjo mirti lovoje. Zdebskis negalėjo mirti kur nors prie altoriaus. Nors tai irgi prasminga, galbūt kitokio gyvenimo, kitokios gyvenimo pasakos paskutinė valanda... Jam būtent šitaip turėjo nutikti. Su visom tom mįslingom aplinkybėm. Ir paliko mus bespėliojančius, kas iš tikrųjų įvyko. Bet jeigu žiūri tikėjimo akimis, sakau, čia nereikia nieko spėlioti. Būtent toks gyvenimas šiandien daugiausia galėtų kalbėti...

Mes užmiršom, kad popiežius Jonas Paulius II ne veltui Kryžių kalne šaukė, kad Kryžius yra ir visada išliks neatskiriama krikščionio gyvenimo dalis. Mes ten kryžių pastatome ir liaupsiname tuos, kurie kentėjo. Bet jeigu šiandien vėl reikia kentėti arba jeigu šiandien reikia tą kryžių priimti savo gyvenime, mes nenorime... Tai koks aš tada krikščionis?..

Zdebskis tikrai būtų priėmęs...

Vilnius,
1998

PRIEDAS

Kun. Juozo Zdebskio rekolekcijų įžvalgų konspektas (Kaunas, 1980)

I. Iš to pažins, kad esate mano mokiniai, *jei mylėsite vieni kitus (plg. Jn 13, 35)*. Panagrinėkime šį teiginį. Pažins, kad yra Dievas, pažinę, koks aš esu. Pažins Dievą tie, kurie vykdo didįjį Meilės įsakymą, o per jį plis žmonėms paslaptingas Dievo pažinimas.

Kas atsitiktų, jei gyvenime išblėstų Meilė? Jei išnyktų gaivinantys ir šildantys meilės židiniai žmonių širdyse? – Tai, kas įvyktų, jei užgestų saulė. Paslaptinga Apvaizdos mintimi mes esam išbarstyti tarp žmonių, kurių širdyje išblėsusi meilė. Jų gyvenime esame ramybės, džiaugsmo skleidėjai. Jūs turite išsiskirti aplinkoje, kiti turi žinoti, kad esate gyvenimo švyturiai, vedantys į laimę – Dievą. Jei jūs savo aplinkoje nejaustumėte tam tikros neapykantos, pašaipos, prieštaravimų, atrodytų nenormalu.

Vienintelis patikimiausias būdas paveikti žmones – spinduliuoti meilę, nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu. Kur tik išblėsta meilė, Viešpaties didybė pasireiškia nuostabiais meilės židiniais: Šv. Pranciškus Asyžietis, Šv. K. J. Teresėlė, Motina Teresė, pop. Jonas Paulius II, vysk. Vincentas Sladkevičius [tuo metu jis buvo dar ne kardinolas] ir kt.

Jeigu norime būti energijos židinys, turime įsikrauti, t.y. įjungti srovę – vienybėje su Viešpačiu praleisti tam tikrą laiką. Žmogus turi įsikrauti iš Švč. Trejybės vidaus gyvenimo slėpinio – Meilės.

Viešpatie, ateiname pas Tave kaip elgetos, tuščiomis rankomis. Pasaulis iš mūsų laukia dvasios turtų, ypač meilės, tad pripildyk mūsų rankas ir širdis, kad galėtume gausiai dalyti.

Viešpatie, sukurk mumyse tai, ką nori rasti, ko trokšta gauti iš mūsų žmonės.

Koks svarbus mūsų buvimas žemėje, ypač šiais laikais! Pasak poeto Jurgio Baltrušaičio:

Dievo pasaulis dar nesukurtas,
Dievo bažnyčia dar nepastatyta...
Tik išdalytas pilkas akmuo
Ir duota galia mūsų rankoms.

II. Visiems daryti gera galima tik per meilę ir kančią. Jei gyvenime patiriame baisius lūžius, vadinasi, nebuvo pakankamo dvasinio maitinimo, susikaupimo. Mes, būdami vienas šalia kito, darome abipusę įtaką. Kokią palaimingą įtaką žmonėms daro tie, kurie nuoširdžiai vykdo didįjį Meilės įsakymą. Meilė daro stebuklus.

„Iš tiesų sakau jums: visame pasaulyje, kur tik bus skelbiama Evangelija, bus ir jos atminimui pasakojama, ką ji yra man padariusi" (MK 14, 9).

„Jai atleidžiama daugybė jos nuodėmių, nes ji labai pamilo" (Lk 7, 47).

„Iš tiesų sakau tau: šiandien su manimi būsi rojuje" (Lk 23, 43).

Žmogaus širdis tampa baze, iš kurios plinta palaima arba prakeikimas pasauliui.

Viena pagrindinių krypčių – mąstomoji malda – turi labiau išryškinti Meilę. Mažėjant Meilės ryškumui, teorinės žinios neduos jokios naudos. Jei nebus kiekvienos dienos pastangų domėtis Meile, greit mes plauksime pasroviui.

Mes galingi tik dviem galiomis:

- Meile,
- neapykanta, t.y. puikybe.

Tai Dievo ir šėtono veikimo jėgos. Mes patys savo noru einame arba į dangų, arba į pragarą.

Dažnai ten, kur sunkiausia, kur mąstymas pats neįdomiausias, glūdi paslėptas lobis. Ten, kur nerimsta šėtonas, kur jis stengiasi mus atgrasinti, atitraukti mūsų dėmesį, reikia kreipti ypač didelį dėmesį, sukoncentruoti visas kovos jėgas.

Žmogus vidiniame gyvenime galingas tik Meilės jėga. Gali būti didžiausia veikla, bet Dievas jos neužantspauduos, nes ne Meilė buvo tos veiklos varomoji jėga. Todėl svarbiausia teisinga kryptis – išryškinti Meilę. Mąstomoji malda leidžia įžvelgti didįjį Meilės nuostabumą. Kaip prie Draugo krūtinės pailsėkime šv. Komunijos metu. Bet... tai įmanoma tik mylint. Žmogus mylė-

damas tampa visagalis. Čia niekas negali priversti, nes mylėti gali tik laisva širdis. Meilė – gryna dovana.

Šėtonas daug laimi, jei jam pavyksta sumažinti dėmesį Kryžiui, jei pavyksta kančią padaryti ne Kristaus kančios dydžio. Toks kareivis priešui nepavojingas. Jo gyvenime nėra pastangos suvokti – kodėl, Jėzau, Tu numirei ant kryžiaus?

Žmogaus, kuris nesidomi Meile, sąžinė labai nejautri, lėkšta, išsirenkanti tik sau palankius dalykus. Šėtonui tereikia pasiekti, kad dėmesio centre būtų ne Meilė, ir jis jau laimėtojas.

Tik Meilės fone galima matyti savo nedėkingumą. Jei Meilė ryški, aiškus pasidaro ir žmogaus nedėkingumas, – tik tuomet įmanoma pajusti gailestį.

Kas belieka iš apaštalo, vienuolio, kunigo, jei iš jų dėmesio centro išnyksta Meilė? Lieka kelias, kuriuo žmogus eina į nerimą, depresiją, o tautos – į mirtį.

Jei Meilė duoda jėgos dėl kito pakelti auką, kančią, ji yra tikra. Gyvenimo tikrovė reikalauja aukotis. Kiekviena kančia, priimta iš meilės, duoda jėgos priimti kitą, užstoti prieš aukščiausiąjį Teisingumą kitų nuodėmes, atlikti atgailą už visus milijardus žemėje, visus apimti širdimi.

Dievas yra Meilė! Jis priima mūsų meilę ne tiesiogiai, bet per žmones. Todėl antras pagrindinis klausimas – ar padariau visą gera, kurį galėjau padaryti? Visus apimti, visiems daryti gera galima tik priimant Meilę ir Kančią. Todėl labai svarbu, kad gyvenime neliktų nepaaukoto skausmo. Kad tai pajėgtume, būtina jėgų semtis šv. Mišių aukoje, Komunijoje. Reikia savo auką suvienyti su Kristaus kančia už visus žmones žemėje ir skaistykloje.

Trumpa schema:

- dėmesys – Dievas yra Meilė;
- Jo meilė išryškina mano nedėkingumą, todėl būtina atgaila, kančios palaima, noras užstoti savo ir kitų nuodėmes;
- gera daryti žmonėms, nes Dievas mūsų meilę priima tik per juos. Taip mes tampame pasaulio atpirkimo dalyviais.

Ar gali kas šitaip gyvenantį žmogų išgąsdinti: kalėjimas, mirtis? Ne! Nors jausmai šiaušt̨usi, valia visa jėga veržiasi į kančią, o jei reikia – ir į mirtį.

Kas gali tokį žmogų išgąsdinti? Niekas! Lengva gąsdinti tą, kurio gyvenimo pagrindas – garbė, pinigai.

Kokia begalinė jūsų pašaukimo – eiti Kryžiaus keliu – didybė: skleisti pasauliui žinią, kad DIEVAS YRA MEILĖ!

Jokios kaltės neatleidžia nuo pareigos mylėti, puoselėti Meilę ir ją skleisti žmonėms.

Dievas yra nekintama Meilė, todėl jokios kaltės negali priversti, kad Jis mūsų nemylėtų. Jis nekinta, nekeršija. Jis mus myli tokius, kokie esame, nes Jis mato mus ir perspektyvoje – kokie būsime.

Dievas yra nekintama MEILĖ.

Mūsų užduotis – savo gyvenime liudyti šią tiesą. *„Iš to pažins, kad esate mano mokiniai, jei mylėsite vieni kitus“. „Žiūrėkite, kaip jie vienas kitą myli,“* – sakydavo pagonys apie pirmuosius krikščionis.

O aš?

O mes?

III. Ar man pažįstamas kančios džiaugsmas – atgaila. Kur žmonės šiandien taip skuba? Jie ieško džiaugsmo. Ar jie jį suras, parodys ateitis, pasakys sąžinė. Palaimintas žmogus, kuris ištveria sąžinės kalbą. Žmogus ne skausmui, bet laimei, džiaugsmui sukurtas. Laimingi žmonės, patikėję, kad tikrasis džiaugsmas yra Kryžiaus slėpinys. Laimingi savąją energiją nukreipę žmonėms tarnauti. Jūs esate Viešpaties dovana pagoniškam pasauliui. Paklauskime save, ar man pažįstamas kančios džiaugsmas – atgaila? Mano pareiga – tarnaujanti meilė, prisiminkime šią tiesą, kai pečius slėgs nuovargio našta.

Jei vaikai dėkingi savo tėvams, ar ne labiau turime dėkoti gerajam Dievui už viską: pavasario žiedus, miško ošimą, rudens gėrybes, gyvybę, meilę... Dėkingai pažvelkime į savo brolius, seses, dėkokime už juos, atlikime vietoj jų atgailą dėl Viešpaties Meilės paniekinimo. Didelį blogį turi užstoti didelė meilė, kurią parodo didelė kančia. Šita kančia yra lydima nuostabios Dievo dovanos – ramybės. Štai kodėl Viešpats, prisikėlęs iš numirusių, sveikinosi: „Ramybė jums!“

Jei Dievo išmintis būtų žinojusi kitą būdą, ne kančią, kaip rasti aukščiausios rūšies džiaugsmą, jį būtų parodžiusi. Bet jei Jis pats šį kelią pasirinko, vadinasi, šis būdas yra visų geriausias, patikimiausias.

Visi geba ateiti iki Paskutinės vakarienės salės, bet ne visi ryžtasi eiti toliau su Kristumi pažeminimo ir kančios keliu.

Kas parodys žmonėms, kur yra ramybė, kur tikrasis džiaugsmas? Kas atvers jų širdis, juk *„kūniškas žmogus negali suprasti nieko dvasiško“*. Tai gali padaryti atgaila už juos, atgaila, vienijama su didžiąja Kristaus auka šv. Mišiose. Dalyvavimas šv. Mišiose yra ta pati dovana, kaip Švč. M. Marijai stovėti po

Jėzaus kryžiumi. Dalyvauti su ta pačia mintimi, kaip Jėzus ant kryžiaus, tai yra Dievo meilės šviesoje, matant žmonių nedėkingumą, iškentėti kančią, kad kitiems amžinai nereikėtų kentėti. Jei mes nesuprasime Kryžiaus slėpinio, bus pašaukimo eikvojimas, Viešpaties malonių išbarstymas. Todėl pastangos pažinti Meilę yra gyvybinis reikalas, pagrindinis orientyras. Mums nėra jokio vidurio, jokio kito pasirinkimo.

Jei mano gyvenime nėra atgailos džiaugsmo, mano pašaukimas veltui eikvojamas, nevaisingas. Atgailos džiaugsmas pajuntamas tada, kai visi sunkumai priimami taip, kaip Jėzus priėmė ant kryžiaus.

Leiskime savo vaizduotei sukurti Kryžiaus vaizdą su visomis smulkmenomis. Matykime Jėzų žaizdotą, apspjaudytą, apdraskytą, apdrabstytą purvu, kruviną, sulinkusį po Kryžiumi. Girdėkime plaktukų dūžius, žeminančias patyčias ir skausmą, beribį skausmą...

Jei nepažinsime šios rūšies džiaugsmo – skausmo džiaugsmo, mūsų gyvenime ims skambėti minorinė gama: blogi žmonės, prastas darbas, varganas butas, maistas ir t.t. Tai išoriniai vidinio chaoso ženklai.

Kančios žvilgsnis visuomet gilus, jei jis iš meilės. Neapykantos žvilgsnis siaubingas, ypač kančioje. Įsižiūrėkime į Jėzaus kryžių, ir bus nesunku suprasti, kad Dievas yra Meilė. Niekas mūsų labiau nemyli kaip Dievas, o po Jo – Švč. Motina dėl malonės pilnatvės!

Jei mes nesuprasime Kryžiaus kalbos, gyvenimas bus tragedija.

Kur aš ieškau ramybės liūdesio, skausmo valandose? Žvilgsnis į Kryžių teprimena mums, kad mūsų pašaukimas – dalyvauti Kryžiaus slėpinyje. Pašaukimas neištveriamas tam, kuris nepažįsta atgailos džiaugsmo. Kiek daug pasaulyje nuodėmių! Kiek skausmo Viešpačiui!.. Todėl nėra svarbesnės temos, kaip gilintis į Kryžiaus slėpinį ir stengtis guosti Viešpatį savo meile, atgaila, vienybėje su Juo ant kryžiaus.

Jei pakviestieji nesupras Kryžiaus slėpinio, koks nuostolis bus Bažnyčiai, tautai ir visai istorijai. Be mūsų pastangų niekas kitas mums nieko nepadės.

Ką aš darau skausmo, kančios valandose? Viešpatie, ar aš tada atsistoju po Tavo Kryžiumi kartu su Švenčiausiąja Motina Marija?..

IV. Koks yra normaliausias kelias į žmonių širdis? Ieškokime atsakymo Evangelijoje. Kaip Jėzus elgėsi su įvairaus tipo žmonėmis?

Pirmiausiai gailestingumas. Prisiminkime svetimautoją moterį, sugautą nusikaltimo vietoje. Žydai ją norėjo užmušti akmenimis. O Jėzus? *„Kas iš jūsų*

be nuodėmės, tegu pirmas sviedžia į ją akmenį". „Nė aš tavęs nepasmerksiu. Eik ir daugiau nebenusidėk" (Jn 8, 7. 11).

Čia pat – nuodėmės skausmas, čia pat – atgailos džiaugsmas. Tokios akimirkos žmogaus gyvenime niekur nedingsta, jos palieka amžiną brydę.

Pažvelkime į piktadarius ant kryžių: *„Vienas iš nukryžiuotųjų nusikaltėlių ėmė įžeidinėti Jėzų: „Argi tu ne Mesijas? Išgelbėk save ir mus!" Antrasis sudraudė jį: „Ir Dievo tu nebijai, kentėdamas tą pačią bausmę! Juk mudu teisingai gavome, ko mūsų darbai verti, o šitas nieko blogo nėra padaręs". Ir jis tarė: „Jėzau, prisimink mane, kai ateisi į savo karalystę!" Jėzus jam atsakė: „Iš tiesų sakau tau: šiandien su manimi būsi rojuje" (Lk 23, 39-43).*

Ar galėjo to vargšo širdis nepajusti ramybės, džiaugsmo, meilės Tam, kuris mirtyje suteikė gyvenimą?

Eikime į Simono namus. Vykstant puotai ateina į namus moteris nusidėjėlė. Įslenka drebėdama visų didžiūnų akivaizdoje. Kokia didelė nusižeminimo auka! Pasirodyti jai didžiūnų akivaizdoje, – tai reiškė atkreipti į save neapykantos kupinus žvilgsnius. Bet ji ryžosi. Kokia galinga meilė, koks viliojantis atgailos džiaugsmas! Joje ruseno viltis, tačiau ji nebuvo tikra, kuo viskas baigsis. Savo vaizduotėje ji kūrė baisiausius vaizdus: išmes tave, valkata! Visas miestas iš tavęs juoksis...

Bet ji išdrįso nuolankia širdimi pripažinti tai, ką nusikaltėlis ant kryžiaus ištarė žodžiais.

O ar mes neišgyvename panašiai šv. Išpažinties paslaptyje? Atgailos pridengtos, Jėzaus Kraujo galia atleistos nuodėmės bus Dievo garbė, išryškinanti Jo gailestingumą, išganymo didybę.

„Todėl aš tau sakau: jai atleidžiama daugybė nuodėmių, nes ji labai pamilo. Kam mažai atleista, tas menkai myli". O jai tarė: „Atleidžiamos tau nuodėmės... Tavo tikėjimas išgelbėjo tave. Eik rami!" (Lk 7, 47-48. 50)

Koks pasitikėjimas, koks jos meilės didybės pripažinimas!

Jis laimėjo tų vargšų žmonių amžiną draugystę. Kuo? – Gailestingumu.

O mes ar nekalbame apie svetimas nuodėmes. Ir dar ne bet kaip, o piktdžiugiškai. Ar nematome savo nuodėmių fariziejų akyse, kurie sakė: *„Mokytojau, ši moteris buvo nutverta svetimaujant. Mozė mums Įstatyme yra liepęs tokias užmušti akmenimis. O tu, ką pasakysi?" (Jn 8, 4-5)*

Kartais gal būtina kalbėti apie kito nuodėmes, bet tai bus didelis skirtumas, – čia bus malda, nusižeminimas; apie jas bus sunku kalbėti.

O, tos paleistos apkalbų plunksnos! Kaip jas surinksi? Su jomis nulekia tavo ramybė, sąžinės tyrumas...

Mūsų įspėjimai artimui dažnai veidmainiški, nes mąstai: „Žiūrėk, niekšeli, koks aš doras, palyginti su tavimi".

Įspėti – menas! Įspėti, reiškia – maldauti, maldauti atleidimo tarsi sau pačiam. Mokėti įspėti yra didis menas, įgyjamas aukos būdu. Įspėti moka tik tie, kurie meldžiasi, atgailauja už įspėjamąjį. Tik toks įspėjimas, galima turėti nuolankią viltį, atneštų palaimą. Susikeiskime vietomis su įspėjamuoju ir pabandykime pajusti duodamus įspėjimus.

Gailestingumu laimime pačius ištikimiausius draugus.

Susitikę žmonės kartais nenorom vienas kitą įskaudina. Tos mūsų savybės, kurios kitiems nepatinka, ir kitų savybės, kurios mums nepatinka, duoda nuostabią progą meilės kankinystei. Nei mes patys, nei kiti žmonės nepajėgs atspėti, įvykdyti visų mūsų troškimų, norų. Bet argi reikia vykdyti visus norus? Jei jie būtų įvykdyti, įvyktų visuotinis sumišimas. Kokia tragedija būti su žmogumi – norų vergu! Toks žmogus gyvena pragaro gyvenimą, jis apimtas absoliučios vienatvės.

Maldaukime Viešpatį, kad mus išmokytų gailestingumo meno – taip mes laimėsime pačius ištikimiausius draugus. *„Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino ką darą" (Lk 23, 34)*. Ne, jie žino, ką darą, tik nesistengia girdėti sąžinės balso. *„Tėve, atleisk..."* turi būti normali mūsų „neapykanta" žmonėms. Pamąstykime: ar mes nesame verti pajuokos, neapykantos? *„Mudu teisingai gavome už savo darbus!" (Lk 23, 41)*: už Tavo Meilės paniekinimą, už savo kankintojų nuodėmes.

Tik šitokie žmonės gebės gailestingomis akimis žvelgti į kito klaidas, tik tokie žmonės nedrįs aitrinti kito sąžinės.

Žmogus, kuris geba pakelti kančią, atgailos skausmą už savo ir kitų nuodėmes, gebės kitų neįskaudinti. Visuomet atsiminkime šią svarbią tiesą. Atleiskime, kad mums būtų atleista. *„Mudu teisingai gavome, ko mūsų darbai verti..."* Tik tokia kančia duoda nuostabų jautrumą, kad neįskaudintum, paimtum kito skausmą. Dėl to kilęs džiaugsmas – visų stipriausias.

Duok Dieve, kad mes visi pajustume šitą stipriausią džiaugsmą!

V. Meilės mokykla – visa, kas nepaglosto mūsų puikybės. Yra dalykų gyvenime, kurie savaime neįvyksta, reikia specialių pastangų. Visa, kas dvasiniame gyvenime susiję su kančia, savaime neįvyksta.

Mūsų gyvenimo kryptis – Dievas yra Meilė. Kaip Jis lieka meile kančioje? Kas mus moko meilės? – Visomis tomis gyvenimo aplinkybėmis, kai nepaglostoma mūsų puikybė, ugdoma ir puoselėjama Meilė. Ar daug kas yra pagalvojęs, pamąstęs, kad norint pajusti Meilės palaimą, reikia išeiti kančios mokyklą? Dažniausiai tai užmirštame. Mūsų kelias į Dievą nėra savaiminis. Tai eiga, kuriai reikia dėmesio, pastangų.

Jei nepaliksime laiko dvasiniam akumuliatoriui įkrauti, greit išsieikvosime, prieisime fiasko. Visi mūsų pažeminimai, visos mūsų kvailybės, visa, kas mus daro mažus Dievo ir žmonių akyse, yra didelė Viešpaties gailestingumo dovana. Ar Magdalenos meilė būtų tokia nuostabi, jei ne jos klaidos? O Šv. Petras, apaštalas Paulius, Augustinas? Mus visus ar ne į tą pačią eilę reikia sustatyti? Kiekvienas mūsų yra nuostabiai apdovanotas; didžiausia dovana – pažinti savo skurdo gelmę, ją atverti, kad būtume pripildyti gailestingosios Dievo Meilės.

„Aš jums tai kalbėjau, kad jumyse būtų manasis džiaugsmas ir kad jūsų džiaugsmui nieko netrūktų" (Jn 15, 11), kad tai būtų kaip atlygis už tarnaujančią meilę. Gyvenimo džiaugsmas – matuoklis, pasakantis mūsų vidinio gyvenimo kryptį. Šios rūšies džiaugsmą pajunta tie, kurie uoliai mokosi kančios mokykloje. Visa gyvenimo kova, visi sunkūs charakteriai, visa, kas neatitinka mūsų norų, visos vidaus gyvenimo slogios nuotaikos – kas tai išskaičiuos? – yra šios mokyklos pamokos. Be jų gyvenime neapsieisi. Kiek į mus laidoma skaudžių žvilgsnių! Retai pamatysi žvilgsnį, kuris nuteiktų ramybei, švelnumui, poilsiui... O kas pasakys už kančią: „Ačiū!?" Ar daug kas pajėgs, kai kenčia, suvokti, jog Dievas yra Meilė?

Kančia rodo, kad man skirtas neeilinis gyvenimas. Mane turi paguosti aplinkybė, kai šėtonas dėl manęs nerimsta. Šėtonas duoda ramybę tiems, kurie jam nepavojingi. Jei tai pajuntame, susirūpinkime.

Viešpaties kūrybos mozaikoje visos mūsų savybės yra reikalingos, nepakeičiamos.

Dievas yra Meilė ir mano kančioje. Ačiū Dievui už džiaugsmą ir skausmą, už sveikatą ir ligą, už gyvenimą ir mirtį.

Jeigu tėvai moka savo vaikelius įskaudinti iš meilės, tai nė kalbos negali būti apie Dievo išminties ir meilės didumą!

Tenebūna Kryžiaus slėpinys apgaubtas rūkų. Dievas visą savo veiklą vykdo tik iš meilės. Jokia kita nuodėme Dievo taip nepaniekiname, kaip neviltimi – netikėjimu Meile.

Kai mus prislegia kokia kančia, paklauskime: „Viešpatie, ką nori man tuo pasakyti?!“

VI. Kiekviena tikra meilė veda į vienybę. Prisiminkime Jėzaus maldą Paskutinės vakarienės metu, tą vakarą, kai Jis amžiams pasiliko su mumis, paliko sudabartintą savo kančios ir mirties prisikėlimo ir Dangun žengimo slėpinį – šv. Mišias. *„Kaip Tu, Tėve, manyje ir aš Tavyje, tegul ir jie bus viena mumyse, kad pasaulis įtikėtų, jog Tu esi mane siuntęs. Ir tą šlovę, kurią esi man suteikęs, aš perdaviau jiems, kad jie būtų viena, kaip mes esame viena: aš juose ir Tu manyje, kad jie pasiektų tobulą vienybę ir pasaulis pažintų, jog Tu esi mane siuntęs ir juos myli taip, kaip mane mylėjai“ (Jn 17, 21-23).*

Visur, kur yra meilė, yra ir vienybė.

Dangaus laimė – meilė visų visiems. Mūsų medžiaginė prigimtis sunkiai suvokia vienybės dėsnį, mes nelinkę dėkoti už dovanas, suteiktas kitiems žmonėms.

O Viešpats šitaip meldėsi už vienybę!..

Visas mūsų gyvenimas turi remtis šiuo pagrindu – Dievas yra Meilė. Tai vienybės esmė. Jei mūsų gyvenime nėra vienybės, tai visiškai nesuprantamas klusnumas Bažnyčiai. Juk tai auka už daugybės žmonių neklusnumą Viešpaties Valiai. Be klusnumo, nėra kitos priemonės mylėti. Kiekviena tikra meilė nenori laisvės, ji nori tapti tarnaujančia meile, nori būti jos vergijoje, bet ši vergija dovanoja pačią didžiausią laisvę ir džiaugsmą. Meilė nenori savo valios, ji nori, kad virš visko būtų Mylimojo valia.

„Aš nužengiau iš dangaus vykdyti ne savo valios, bet valios to, kuris mane siuntė. O mano Siuntėjo valia reikalauja, kad nepražudyčiau nė vieno, kuriuos jis man pavedė, bet kad prikelčiau juos paskutiniąją dieną“ (Jn 6, 38-39).

Kiekvienas, kuris man Dievą atstovauja, turi būti apgaubtas mano meile ir pagarba. Iš čia plaukia vaikų pagarba tėvams, vienuolių bendrijose klusnumas turi plaukti iš Dievo meilės. Kelias į Dievą eina per žmones. Meilė šaukiasi klusnumo. Štai kodėl meilė bendruomenėje trokšta klausyti tokio pat nuodėmingo, silpno žmogaus, koks ir aš esu. Klausome jų ne dėl žmogiško vertumo, bet dėl dieviško budėjimo. Visi įstatai, regulos – tai ne kaprizas, ne kieno nors užgaida, o Dievo meilės padiktuotas žodis, norint pranokti eilinį lygį, norint amžinajai Meilei atlyginti už daugelio neklusnumą.

Gerai atliekama mąstomoji malda, susijusi su mano praktišku gyvenimu, būtinai veda į vienybę.

Trumpa schema:

- matyti Dievo Meilės šviesa nušviestą savo ir visų žmonių nedėkingumą, neklusnumą;
- stengtis jį užstoti, atsilyginti didele meile, savo didžiausiu klusnumu.

Jei ši žvaigždė išnyktų iš mūsų horizonto, geriau būtų nepasilikti bendrijoje. Jai atliepia nuolankumas, atsirandantis iš meilės. Nebūtinai turi jausti malonumą paklusdamas, tačiau mūsų protas, valia turi nusižeminti, nusilenkti iš meilės. Taip darė ir Jėzus Alyvų kalno valandą: *„Aba, Tėve, Tau viskas įmanoma. Atitolink šią taurę nuo manęs! Tačiau tebūnie ne kaip aš noriu, bet kaip Tu...“ (Mk 14, 36-37)*

Tas, kuris mums pavydi ramybės, nesiūlo tiesiai mesti šį gyvenimo būdą, bet mėgina įrodinėti, kad geriau paklusti vertesniam, o ne šitam... Žmogui gera kartais visur, tik ne ten, kur jis yra. Tai nuosmukis nuo pagrindo – Dievas yra Meilė. Kas daroma ne iš meilės, yra tuščia, beprasmiška, nevaisinga.

Kaip kiekviena gėlė savaip graži, kaip kiekvienos akys savaip reiškia meilę, taip ir dieviškoji Meilė mums vis nauja, pasireiškianti įvairiausiomis formomis, skirtingais būdais.

Bendruomenės pagrindas – Dievas yra Meilė. Tą meilę Dievui galime pareikšti tik per žmones. *„Kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų brolių, man padarėte“ (Mt 25, 40).* Dievo meilę pažinti galima taip pat per žmones.

Meilės žvilgsnio gilumo taip pat moko nuolankumas. Kuo mažiau bendruomenėje klusnumo, tuo mažiau joje ir meilės. Bendruomenė yra meilės mokykla. Kaip atlygis už klusnumo auką, nuostabiai auga meilė – mūsų artimaisiais tampa visa žmonija.

Jei esu mylimas, tikrai žinau, kad esu reikalingas. Jei tokia yra žmonių tarpusavio meilė, kuri tėra saulės nušviestas lašelis, tai ką kalbėti apie dieviškosios Meilės Saulę! Tai, žinoma, nereiškia, jog turiu jausti malonumą bendraudamas su atgrasiu asmeniu, bet savo valia šį nenorą turiu taip giliai paslėpti, kad jis to nė nepajustų.

Mylėdamos būtybės veržiasi viena prie kitos, trokšta vienybės, ilgisi bendravimo, pokalbio, buvimo kartu. Išvada: „Viešpatie, juk Tu Meilė, todėl trokštu su Tavimi bendrauti, kalbėti, atsiverti; todėl myliu žmones, myliu angelus ir šventuosius, savo brangius mirusiuosius ir sielas skaistykloje“.

Kokia miela šita meilės vienybė. Bet ar aš pasikalbu su Viešpačiu apie visa taip paprastai, kaip su savo Tėvu, Broliu, Draugu? Papasakokime Jam viską

paprastai, realiai. Atsiverkime savo mylimiems šventiesiems, mirusiems, kurie žemėje mums buvo artimi, kuriuos mylėjome... Nemanykime, kad meilės ryšys nutrūksta su mirtimi.

Tegul Dievas padeda atsiminti:

- norą išsipasakoti, išsiverkti prie mylimų draugų krūtinės (esantiems šiame ar aname pasaulyje);
- kad atsiliepčiau į meilę savo meile, turiu neštis klusnumo gėlę. Meilėje – būtinas klusnumas.

Pagaliau belieka tik viena graužatis – nerasti progos klusnumu palengvinti sau širdies, tai yra nerasti būdo parodyti meilę.

Kur klusnumas, ten yra ir Dievo palaiminimas, nes čia prabyla MEILĖ.

VII. Atgailos džiaugsmas yra tolimas Amžinybės džiaugsmo aidas. Kiekvienas susipainiojimas gyvenime vyksta klastos pavidalu. Šių dienų gyvenimo centras – ar smagu buvo? Tarsi kitokių siekių nebeturime. Kai žmogus reikiamu būdu nenaudoja proto ir mąstymo, įvyksta baisi tragedija, jam visa kūrinija ima keršyti. Viskas prasideda sąžinės ginču. Todėl žmogaus gyvenime reikia susikaupimo dienų, kad Viešpaties akivaizdoje pažvelgtume į sąžinės gelmę. Kiekvienas žmogus savo širdy turi įrašytą visą Viešpaties įstatymą.

Gyvenimas ima slysti ne dėl nežinojimo, bet dėl to, kad dėmesys nukrypsta kažkur kitur. Žmogus ima ieškoti džiaugsmo ne ten, kur jis yra. Viešpats mus kalbina paslaptingu sąžinės balsu. Ar jį girdime?.. Atgailos džiaugsmas!.. Ar suprantame šitą meną? Ar stengiamės palengvinti kitų skausmą – paimti jį ir patys iškentėti?

Atgailos džiaugsmas yra tolimas aidas Amžinybės džiaugsmo, kuriuo kada nors džiaugsimės. Šių dienų gyvenimo aplinkybėmis svarbiausia – parodyti Dievą. Todėl šiandieniniai apaštalai turi persiorientuoti pagal gyvenimo tempą. Labai prasminga žmonėms švęsti proto ir sąžinės šventę – rekolekcijas.

Ar daug kas supranta skausmą, kaip meilės įrodymo priemonę? Ar daug žmonių, apmąstydami Kryžiaus kelią, stebisi ir džiaugiasi Viešpaties meilės didybe, kuriai įrodyti prireikė šitokių priemonių? Jo Meile apkabinkime ir save. Jei pykstame ant savęs, pagalvokime, gal tai ligos požymis, rodantis sielą apėmusią puikybės ligą? Juk žinome, kad iš prigimties kiekvienas esame Petras, taigi galime Jo išsiginti. Todėl, Viešpatie, Tu pats sukurk mano sieloj viską, ką nori manyje rasti.

Jei mes su Juo nesitariame, o reguliuojame, planuojame vieni, – tuščios mūsų pastangos. Juk ne kito perteikti žodžiai, mintys daro permainą, bet Dievas, Jo Malonė. Daugelis dešimtis metų atlikinėja rekolekcijas, bet pats neįsigilina, tarsi jose nedalyvauja, todėl ir pokyčių nėra. Jei nėra jokios pastangos, ką gi daryti Dievui, – Jis negali priversti, nes yra Meilė. Tegul Dievas mus saugoja nuo vidinio gyvenimo be Dievo! Kaip nepasiklysi, nesusipainiosi, jei savo viduje negirdi Dievo balso...

Mąstomosios maldos esmė – tiesioginis pasimatymas su Dievu. Palaimingas tas žmogus, kuris yra kupinas Dievo ir einąs su Juo.

Mūsų uždaviniai tokie dideli ir sudėtingi, kad savo jėgų ir išminties neužtenka. Maldaukime, tieskime rankas gerajam Dievui, kaip kūdikis tiesia motinai, ir Jis tikrai jas pripildys savo Išminties ir Meilės turtų. Tragedija visuomet, kai mes bėgame nuo Viešpaties. *„Kas pasilieka manyje ir aš jame, tas duoda daug vaisių; nuo manęs atsiskyrę, jūs negalite nieko nuveikti" (Jn 15, 5).* Ar aš ateinu pas Tave, Viešpatie, toks, koks esu? Ar bėgu nuo Tavęs? Tik Tu, o Viešpatie, esi mano džiaugsmo milijonierius ir jį dovanoji visokiausiomis formomis.

Dovanokime žmonėms džiaugsmą – Viešpaties džiaugsmą. Šį džiaugsmą dovanoja tik tas, kuriam pažįstamas atgailos džiaugsmas. Jei žmogui pažįstamas atgailos džiaugsmas, kas gali jį gyvenime išgąsdinti? Kas gali būti per sunku?

Dievo niekas nepamils, kas nesutiks ne sau gyventi. *„O aš, kai būsiu pakeltas nuo žemės, visus patrauksiu prie savęs" (Jn 12, 32).*

VIII. Ko ilgisi moters ir vyro širdis? Pažvelkime plačiu žvilgsniu į gyvenimą, išbandykime jo labirintus. Kur yra gyvenimo centras, nuo kurio priklauso taika ar karas, vienybė ar skyrybos, džiaugsmas ar psichiatrijos ligoninė? Visose gyvenimo sferose baisus chaosas, nėra vienijančio centro.

Pažiūrėkime atskirai į moterų ir vyrų tragedijas. Žmogus blaškosi, kaip narve uždarytas paukštis, – maitink jį geriausiu maistu, tebūnie narvas auksinis, – nieks jam nemiela, niekas nedžiugina. O tereikia nedaug – tik žinoti, kad Dievas yra Meilė! Tik iš šio centro eina palaima ir harmonija.

Dėl bendro pakrikimo daugiausiai nukenčia moteris. Jos paskirtis – tvarkyti meilės valdas. Savo meilės šiluma ji turi apimti visus žmones, kurie ieško jos globos.

Moters prigimtis iš vyro trokšta vyriškumo, jėgos, ypač dvasinės; gebėjimo ištvermingai siekti kilnių tikslų; subtilaus švelnumo, įsiklausymo į jos vidinį pasaulį.

Ko trokšta vyro prigimtis iš moters, gali pasakyti tik mylintis vyras. Atsakymas, kas ją padaro jam nuostabiai brangią, pagal širdies balsą tiksliausias būtų toks:

- kad ji būtų kaip kūdikis tyra ir jis turėtų, už ką ją gerbti. Prarasti pagarbą vyro akyse – tai prarasti jo meilę;
- kad ji turėtų motinišką širdį – gebėtų ne sau gyventi.

Mylinčia širdimi skleisti tyrumą ir meilę. Ar tai įmanoma bedievybės atmosferoje? Pažvelkime į suvyriškėjusias moteris, – tai tikras prakeikimas. Moteris šiandien gyvenime ieško baisių kraštutinumų, lyg nežinodama, kad tuo labiausiai save pažemina. Abortai ligoninėse... Tai žmogžudysčių fabrikai, kur žudomas tobuliausias kūrinys – žmogus. „Mes stengiamės padėti žmonėms, patekusiems į keblią padėtį", – argi tai pateisinimas?! Jūs šioje visuomenėje turite ypatingą misiją – visu gyvenimu parodyti, kad Dievas yra Meilė.

Jus Viešpats ne veltui kaip žiežirbas išbarstė supagonėjusiame pasaulyje. Kur nukritote, ten turite žmonėms ne įrodyti, bet parodyti Dievą. Iš jūsų akių turi sklisti noras ne sau gyventi, – tepajunta žmonės tarnaujančią meilę. Jei norime, kad mūsų akyse žmonės matytų Dievą, turime būti klusnūs Jo Valiai. Tas klusnumas turi plaukti iš meilės, aukos troškimo, troškimo ne sau gyventi.

Suvokime krikščioniškojo gyvenimo didybę. Užsidekime šventa puikybe. Pasaulį gelbsti ne kariuomenės, bet Meilė. Mūsų Tėvynę išgelbės mylinčios širdys. Graudu pagalvojus, kad jei net grįžtų vėliavos spalvos, Vytis, Gedimino stulpai, bet pačios motinos žudytų, kaip žudo, savo vaikelius, kas gi džiaugtųsi ta laisve? Kas?..

Turėdami galvoje didžiąją paslaptį – Dievas yra Meilė – šios paslapties šildomi, šildykime ir kitus sužvarbėlius, kurių apstu mūsų gyvenamoje aplinkoje. Jūs nežinote, kokie pėdsakai lieka širdyse, jei vykdoma karčioji dalis – klusnumas. Dievas čia padeda tik per nusižeminimo auką. Visi, kam suteiktas pašaukimas į šventumą, atsilieps į tai tik per Dievo išmintį ir meilę, o tai galima laimėti tik nusižeminus – paklūstant. Tik klusnumu jūs tampate sužvarbusių, sužeistų šių dienų žmonių motinomis, tėvais, gelbėtojais.

Kas atsvers visas pasilinksminimų orgijas, ištvirkavimo kvaitulį? Kas sustabdys nužmogėjimo procesą? Argi ne jūs? Jūs turite su tokiais žmonėmis bendrauti, juos keisti.

O jei jie jūsų akelėse nepamatys Dievo? Šiandieninis poveikio metodas – parodyti Dievą. Tam reikia kančios, nusižeminimo iš meilės.

Atneškime Viešpačiui klusnumo iš meilės gėlę. Tik to bijo šėtonas, tik meilė sutramdys jo veiklą žemėje. Per skausmą – į džiaugsmą, teikiamą kitam.

Kad žmogus pajėgtų stipriai mylėti, jis pats turi būti labai mylimas.

Mes esam mylimi, nes Dievas yra Meilė!

IX. Kaip Jėzus rinkosi sau draugus? Mūsų Išganytojas visuomet labai taurus, didingas. Bet yra Evangelijoje ir nesuprantamų vietų. Kam čia rodoma daugiausiai dėmesio, palankumo?

- Atsiminkime sceną Simono namuose. Ateina moteris, mieste žinoma nusidėjėlė. Visų akys kaip ietys susminga į Jėzų, jų akyse anaiptol nematyti meilės.

O Jėzus?

Jis nekreipia dėmesio į jų žvilgsnius, o moters meilei duoda visišką laisvę.

Užtat Jam surengiamas teismas. *„Jeigu šitas būtų pranašas, jis žinotų, kas tokia ši moteris, kuri Jį paliečia, – kad ji nusidėjėlė!“* Iš pradžių teismas dar tik mintyse. Jėzus stoja į dvikovą: *„Simonai, turiu tau ką pasakyti“*. Ir prasideda kito nusidėjėlio teismas: *„Skolintojas turėjo du skolininkus. Vienas buvo skolingas penkis šimtus denarų, o kitas – penkiasdešimt. Jiems neturint iš ko atiduoti, jis dovanojo abiem. Katras jį labiau mylės?“* Simonas atsakė: *„Manau, jog tasai, kuriam daugiau dovanota“*. Jėzus tarė: *„Teisingai nusprendei“*. Ir atsisukęs į moterį, jis tarė Simonui: *„Matai šitą moterį? Aš atėjau į tavo namus, tu nedavei man vandens kojoms nusimazgoti, o ji suvilgė jas ašaromis ir nušluostė savo plaukais. Tu manęs nepabučiavai, o ji, vos man atėjus, nesiliauja bučiavusi man kojų. Tu aliejumi man galvos nepatepei, o ji tepalu patepė man kojas“*. Ir nuosprendis: *„Todėl aš tau sakau: jai atleidžiama daugybė jos nuodėmių, nes ji labai pamilo. Kam mažai atleista, tas menkai myli“*. O jai tarė: *„Atleidžiamos tau nuodėmės... tavo tikėjimas išgelbėjo tave. Eik rami!“ (Lk 7, 40-50)*

Dievo veikloje atsitiktinumų nėra. Jo planuose viskas numatyta. Dievas leidžia mums kai kada atlikti blogį, kad, su kaupu parodęs gailestingumo, jį paverstų gėriu.

- Kitas teismas – nusikaltėlis ant kryžiaus. Ant trijų kryžių nukryžiuoti trys žmonės. Kas vyksta jų širdyse šioje kančioje? Vienas nukryžiuotųjų keikiasi. Tai malda šėtonui. Jo vergai negali gyventi be neapykantos,

kaip Dievo draugai – nereikšdami meilės. Daryti gera, mylėti – Dievo draugų žymė.

Jis keikė, tai yra viešai reiškė savo asmens charakteristiką. Yra žmonių, kurie nesiilgi meilės. Tai pasmerkimo žymė.

Antrojo nusikaltėlio laikysena keista, neįprasta: „*Ir Dievo tu nebijai, kentėdamas tą pačią bausmę! Juk mudu teisingai gavome, ko mūsų darbai verti, o šitas nieko blogo nėra padaręs*" *(Lk 23, 40-41).*

Pirmajam Jėzus netarė nuosprendžio. Mes nežinome, kas vyko jo sieloje paskutinį momentą. Bet Jėzus pasakė savo sprendimą antrajam, kai jis ištarė: „*Jėzau, prisimink mane, kai ateisi į savo karalystę*" *(Lk 23, 42).*

Savo mirštančias akis Jėzus nukreipė į nusidėjėlį ir ištarė kanonizacijos žodžius: „*Iš tiesų sakau tau: šiandien su manimi būsi rojuje*" *(Lk 23, 43).*

Už ką? – Už meilės lašelį, už sutikimą aukoti savo nuodėmių padarinių kančią: „*Mes vertai kenčiame už savo darbus...*"

- Verskime toliau Evangelijos lapus. Štai kokie neapykantos žaibai „teisuolių", atvedusių moterį, sugautą svetimaujant, akyse: „*Mokytojau, ši moteris buvo nutverta svetimaujant. Mozė mums Įstatyme yra liepęs tokias akmenimis užmušti. O tu ką pasakysi? (Jn 8, 4-5)*

Jėzus neskuba: pasilenkęs ima pirštu rašyti ant žemės ir pagaliau ištaria vieną frazę: „*Kas iš jūsų be nuodėmės, tegul pirmas sviedžia į ją akmenį*" *(Jn 8, 7).* Tai išgirdę, jie vienas po kito, pradedant vyresniaisiais, ima trauktis šalin. Pagaliau lieka vienas Jėzus ir ten stovinti moteris. Atsitiesęs Jėzus paklausia: „*Moterie, kur jie pasidėjo? Niekas tavęs nepasmerkė?*" Ji atsiliepia: „*Niekas, Viešpatie*". Jėzus jai tarė: „*Nė aš tavęs nepasmerksiu. Eik ir daugiau nebenusidėk*" *(Jn 8, 7-11).*

Neabejotinai jiedu tapo draugai. O mes ar mokame taip laimėti sau draugus? Rinktis draugus tokiais metodais kaip Viešpats?...

- Pagaliau scena prie Genezareto ežero: „*Simonai, Jono sūnau, ar myli mane labiau negu šitie?*" *(Jn 21, 15)* Jėzus neprimena Petrui jo kaltės – kad jis triskart buvo Jo išsigynęs. Dievas atsiklausia žmogaus: „Ar bus tavo pastangų pažinti Meilę ir į ją atsiliepti?"
- Verskime Šventojo Rašto puslapius toliau. Saulius dega neapykanta krikščionims. Kiek kraujo jis praliejo, nekaltų žmonių ašarų. Ir vis dėlto tai nebuvo kliūtis laimėti apaštalą: „*Sauliau, Sauliau, kam mane persekioji? Kodėl manęs nemyli?*" *Saulius klausia: „Kas tu esi, Viešpatie?" (Apd 9, 4-5) „Viešpatie, ko nori, kad daryčiau?"* Taip jis perdavė savo likimą toms paslaptingoms Rankoms.

Vėliau jis ištars: „*Kas gi mus atskirs nuo Kristaus meilės? Ar vargas? ar priespauda? ar persekiojimas? ar badas? ar nuogumas? ar pavojus? ar kalavijas?*

Parašyta: „*Dėl Tavęs mes žudomi ištisą dieną, laikomi pjautinomis avimis". Tačiau visa mes lengvai nugalime dėlei to, kuris mus pamilo" (Rom 8, 35-37).*

Kokia yra visų žmonių gyvenimo painiavų priežastis? Kas jas gali išpainioti? – Tik Meilė! Jei mes jaučiame nerimą dėl kitų vargo, skurdo, – ačiū Dievui.

Neieškoti džiaugsmo žmogus negali. O džiaugsmas glūdi Dievo meilėje žmogui. Jei aš tikiu Tavo Meile, tai ar stengiuosi dėl jos gyventi, ja domėtis, ją spinduliuoti? Kaip gera, kad mums leista kasdien iš naujo gimti, atsinaujinti...

Mūsų gyvenime nėra nieko atsitiktinio.

Amžinosios Dievo Meilės rodiklis – kančią laikyti tikra palaima. Dėkoti už skausmą, kaip priemonę, kuri pasako tiesą apie meilę. Kančia – nepaprasta Dievo dovana. Kančia – priemonė, kuri užstoja daugelio žmonių nuodėmes. Kančia – meilės įrodymo priemonė. Kančią pamilusio žmogaus niekas, o niekas neišgąsdins. Toks žmogus paliks gyvenime gilų pėdsaką.

Susirūpinkime didžiąja Kryžiaus išmintimi. Tai viso mūsų gyvenimo programa. Jei nesidomėsime Kryžiumi, Jo slėpiniu, liks spraga ir niekas šios spragos neužpildys. Šėtoną siutina ta kančia, kuri yra meilės išraiškos priemonė.

Maldaukime Viešpatį, Švč. Motiną, vieni kitus, kad mūsų gyvenime neliktų nepaaukotos kančios; kad mes, panašiai kaip Jėzus, laimėtume tikruosius draugus atleidimu jiems.

X. Sūnus palaidūnas. Daugelį žmonių pražudo neeilinės Dievo dovanos, nors Dievas duoda dovanas ne pražūčiai, o iš begalinės meilės.

PUIKYBĖ. Žmogaus klajonės žemėje ryškiausiai pavaizduotos sūnaus palaidūno istorijoje.

Augo sūnelis, apsuptas ypatingos globos, labai mylimas. Ėmė jaustis esąs lyg koks absoliutas. Pradėjo formuotis puikybės aklumas. Ar taip nebūna ir mūsų gyvenime?

Puikybės žymės:

- negebėjimas pažinti meilės ir jos išreikšti;
- nejautrumas, nedėkingumas;
- nepaprastas dėmesys savo skausmui, meilė tik sau;
- tikėjimo ugnies išblėsimas.

Kol apie vaiko paslaptis žino tėvai, tol jie gali būti dėl jo ramūs. Toliau tėvų vaidmenį perima nuodėmklausys. Jei išpažintis pasidaro labai sunki, pradedama šį tą nuslėpti, – prasideda tragedija.

Žmogaus gyvenimo sargyboje turi stovėti nusižeminimas arba klusnumas. Ranka rankon turi eiti senųjų išmintis ir jaunųjų energija. Nebūna tragedijų, kol vaikas atviras tėvams, kol jis kūdikiškai atviras nuodėmklausiui.

Sūnus pareikalauja savo dalies. Jam atrodo, kad jis turi pakankamai proto ir gali savo gyvenimą tvarkyti savarankiškai. Tėvas nesipriešina, nes prieštarauti jau beprasmiška. Tėvui lieka širdyje vilties spindulėlis, kad skaudžios sūnaus klajonės atvers jam akis. Ir tikrai, sūnui akis atvėrė geroji kančia. Tėvas stovi kaip suakmenėjęs skausme ir žiūri į tolstantį su kaimenėmis brangiausią siluetą – sūnų. Be abejo, veidu ritasi karčios ašaros...

Sūneliui prasideda išsvajotas gyvenimas: jis valdovas, jam visi lenkiasi, šypsosi, pataikauja. Štai gyvenimas! Tikra viršūnė! Apie ką jo svajota, – viskas išsipildė. Atrodė, kad visi jį myli... Puikybė neatpažįsta meilės. Nors jos nėra, bet įsivaizduojama, kad yra mylimas. Koks vargingas meilės pakaitalas!

Netrukus prasideda keisti reiškiniai. Išsigandęs mato, kaip tirpsta kaimenės.

Puikybė – būsena, kai visi aplink žino tiesą, tik jis vienas to nežino. Neišvengiamai ateina bankrotas, kartu mažėja draugų dėmesys. Tokia jau yra pataikaujanti meilė: myli ne žmogų, bet jo turtus.

Pagaliau ateina laikas, kai vargšas vaikinas lieka vienas. Ką reiškia tokia būsena? Tai reiškia, kad žmogus turi pasitelkti didžiąją Dievo dovaną – protą. Kol turėjo turtų, tol vergavo savo norams, protą panaudoti nebuvo reikalo. Atėjo baisi krizė. Jam pirmą kartą tapo aišku: „Koks geras buvo mano tėvas!“ Anksčiau apie tai nepagalvodavo. Tai buvo nuostabiai graži mažytė meilės žvaigždelė jo apniukusiame horizonte. Suprato, kur jį nuvedė neklusnumas.

Dalis mano gyvenimo jau praėjo.

Kur aš ieškojau savo džiaugsmo?

Mes išmintingi tampame tik klusnumo dėka. Kokią neaprėpiamą didybę turi klusnumas, tai yra nusižeminimas, įvykdomas gyvenimo tikrovėje.

Jėzus mus atpirko savo klusnumu Tėvo valiai. Taip turi įvykti ir mūsų gyvenime. Tada mūsų maldos turės nuostabią galią.

GRĮŽIMAS. Mintis sugrįžti subrendo tada, kai jį ištiko baisus pažeminimas.

Tokiu atveju žmogui būdingi šie dalykai:

- jis atsiduria tyloje ir susimąsto,
- jį persmelkia kančia.

Ar tai ne didelė laimė, kad vaikiną persmelkė didelė kančia? Skausmas – ypatinga būsena, kai žmogus priverstas suvokti tiesą apie save. Ir tada skausmas būna dvejopas:

- kaip Kristaus kančia,
- kaip šėtono kančia.

Žmogaus gyvenimą keičia ne tai, ką jis sužino, bet dėl ko pasiryžta kentėti. Žmogaus pastovumą išlaiko tik skausmas. Jėzaus kryžius buvo reikalingas ne kaip tikslas, bet kaip Meilė, kurios įrodymas jis buvo.

Geroji kančia! Kiek gyvenime yra eikvojimo šiuo atžvilgiu! Koks nuostolis, jei kančia yra ne tokia, kaip Jėzaus ant kryžiaus, bet kaip šėtono kančia. Tai Sacharos saulė, kuri viską išdegina. Koks nuostolis!

„Koks geras buvo mano Tėvas!"

Mes tik Amžinybėje pamatysime, kiek gero padarome stengdamiesi žmonėms dovanoti meilę, ramybę, gerumą. Tai visų svarbiausias apaštalavimo veiksmas. *„Mylėkite vieni kitus taip, kaip aš jus mylėjau..."*

Žmonėms būdingas paslaptingas spinduliavimas. Ateiti į blogą draugiją tyra sąžine – reiškia paralyžiuoti šėtono veiklą, perteikti Dievo meilę. Jei šėtonas bijo pašventinto daikto, juo labiau bijos malonėje esančio žmogaus.

Kokie paslaptingi Apvaizdos keliai, kuriais Jis prakalbina žmogų! Ryškiausiai tai parodo geroji kančia. Pačioje ryškiausioje kančioje – pažeminimo kančioje šėtonas neturi vietos. Tai visų tyriausia, gražiausia kančia. Tai mūsų didžiausia brangenybė. Jėzaus kančioje tai nepaprastai ryšku:

- nekalta kančia,
- pažeminimo kančia.

Vargšas vaikinas negalėjo džiaugtis nekalta kančia, – jam liko pažeminimo kančia. Lengviausiai žmogui pamatyti savo klaidą, kai atsiliepiama meile. Atsakyti į šmeižtus nuoširdžia tyla yra tiksliausias nuginklavimas. Mes niekada nežinome, kokie Apvaizdos sprendimai suveda vienus su kitais, kodėl turime dalyvauti vienas kito kančioje, todėl tiksliausia elgsena – nieko neatsakyti gerajam Dievui.

Kančia, suvienyta su Jėzaus kančia ant kryžiaus, turi pasaulinę reikšmę. Jos įtaką jaučia keliaujanti, kenčianti ir džiūgaujanti Bažnyčia. Todėl taip svarbu, prieš užmiegant, paklausti save: ar šiandien visa, kas man buvo sunku, pakėliau kaip Tu, mano Kristau? Nubudus rytą svarbu, kad pirmoji mintis

būtų grynos intencijos sužadinimas: „Duok jėgų, Viešpatie, visa, kas man sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus, už savo ir visų žmonių nuodėmes, už Tavo Meilės paniekinimą". Ši intencija apims visus dienos veiksmus, visas kančias, kiekvieną skausmo minutę, nors dieną gali būti lyg ir užmiršta. Kaip bus įdomu Amžinybėje, kai pamatysime, kam buvo reikalingos tos kančios valandėlės, kai mus apsups daugybė žmonių, dėkojančių už išgelbėjimą. Juk Viešpats mums visiems davė nuostabią galimybę šv. Mišių paslaptyje stovėti po Jo kryžiumi ir mūsų kančią padaryti Jo kančios vertės dydžio.

Ar aš savo gyvenime vertinu kančią?

Ar už ją dėkoju?

Štai kam reikalinga mąstomoji malda, kurioje mums nušvinta tiesa, kad kančia yra didžiausia vertybė. Jei kančia ima atrodyti balastas, nereikalingas priedas, – prasideda tragedija. Vadinasi, mano malda, ypač mąstomoji, šlubuoja.

Pridėkime prie savo brangenybių šią didžiąją vertybę – skausmą, kančią. Tai tikroji sargyba.

Jei mūsų skausmas panašus į Jėzaus, džiaukimės. Maldaukime Viešpatį, kad leistų suprasti Kančios paslaptį. Tik nuo šios aukštumos prasideda mūsų skrydis į Kosmosą.

SŪNUS – TĖVO GLĖBYJE. Sūnaus viduje vyksta dvikova tarp

- tėvo meilės ir
- puikybės likučių.

Juo jis darėsi varganesnis, juo labiau spindėjo tėvo meilės žvaigždelė. Sūnus nusprendžia grįžti pas tėvą. Grįžta slapstydamasis, nuskuręs, apskretęs...

Staigmena! Ne tik jis mąstė apie tėvą, bet ir tėvas jo laukte laukė. Pamatęs tarp dvaro medžių besislapstantį elgetą, atpažino savo sūnų ir nubėgo pasitikti. Įvyko tai, ko sūnus nesitikėjo, net nespėjo baigti savo gailesčio formulės: *„Tėve, nusidėjau dangui ir tau, nesu vertas..."*

Juk būna dėkingumo ir džiaugsmo ašarų... Sūnus pajuto didžiausią džiaugsmą. Tai buvo atlygis už nusižeminimą. Argi jam lengva buvo suklupti ir tarti: „Nusidėjau..." Jam nebeliko nieko, kuo jis galėtų didžiuotis. Bet ar tai svarbu tėvui? Sūnus pajuto, koks jis brangus tėvui, kokia didelė tėvo meilė.

Mintis: kam aš reikalingas? – tiksliai pasako, kad tu nemyli, kad savo kančios neaukoji. O noras gera daryti, tai yra ne sau gyventi, kyla geometrine progresija. Jis suteikia nuostabų jautrumą – skaityti širdis, lengvinti kitų

skausmą. Pats žmogus pajunta nuostabų lengvumą pakelti kančią, sugeba be sunkumo atsiduoti kitiems, jaučia aukos saldumą.

Visų šių pastangų apvainikavimas – ta pati dovana, kurią pirmą kartą pajuto vargšas vaikinas tėvo glėbyje – RAMYBĖ.

Jei mano gyvenime yra skausmo, vadinasi, geroji Apvaizda mane veda ramybės link. Jei mane prislegia kančia, aš turiu suprasti, jog mane prakalbino MEILĖ!

XI. Ką mano buvimas teikia kitiems žmonėms – poilsį ar nuovargį?

Kai tik randame galimybę išsiverkti, panaudokime šią brangią valandą konsekracijai, paaukokime šį skausmą vieningai su Jėzaus kančia už visų nuodėmes, už Viešpaties Meilės paniekinimą, ir ašaros taps deimantais visai Amžinybei.

Paklauskime save: ar su manimi bendraudami žmonės jaučia poilsį, džiaugsmą, ar, atvirkščiai, – stresą, įtampą?

Jei žmogus yra kūdikis Dievo rankose, argi jis įstengs kitiems nešti skausmą, įtampą? Tokio žmogaus artumoje pailsima. Šitas žmogus yra laisvas. Savo laisve, džiaugsmu jis apdovanoja prie jo priglundančius. Jame ir per jį spinduliuoja Dievo Meilė. Dvasine prasme pailsėti – reiškia pajusti meilę ir pasitikėjimą.

Ar mano buvimas teikia kitiems poilsį, ar nuovargį? Atsakymo ieškokime sąvokoje „Dievas yra Meilė". Ar mes pabūname Jo Meilės spinduliuose? Tik Meilės saulėje sušilus, galima šildyti, gaivinti kitus. Jei norime, kad mūsų akys būtų nuostabiai gražios, jose turi šviesti meilės žiburiukai, jose turi žibėti pasitikėjimas, dėkingumas. Dėkoti moka tik mažutėlių širdys.

Nuostabiausiai save išpuošime, jei domėsimės Meile: Jėzaus kryžius, Kūrėjo grožis gamtoje, geros žmogaus akys ir t.t.

Žmogui reikia visuotinio poilsio – tiek dvasiniame, tiek fiziniame gyvenime. Kūnui reikia atsipalaiduoti nuo įtampos, atgaivinti pavargusių ląstelių energiją. Dvasiniame gyvenime pailsima meilės atmosferoje. Jei kūnas jaus nuolatinę įtampą, tai gali baigtis nervų sistemos išsekimu, net psichikos sutrikimu. Mūsų kūnui darbo veiklos sūkuryje reikia darniai įjungti poilsio valandėles.

Kiek poilsio mums teikia grožio, ramybės, meilės pojūčiai. Žmogaus kūnas taip susijęs su dvasia, kad jų reakcijų neįmanoma atskirti vieno nuo kito. Žmogaus dvasia turi atstoti visus raminamuosius vaistus.

Ir kodėl žmonių gyvenime tiek įtampos? Įtampa klesti ten, kur žmonės nesijaučia esą broliais. Kas atsitinka bendruomenėje, jei kuris nors asmuo gyvena mintimi: kam aš esu reikalingas? Kokia baisi įtampa šioje būsenoje, – ji gali nuvesti iki beprotybės. Šioje chaotiškoje tamsoje tenušvinta tiesa –

DIEVAS YRA MEILĖ!

Išsipasakoti – menas atleisti įtampą.

Išsipasakoti reikia būtybei, iš kurios tikimasi meilės. Juk nenusivils vaikelis, išsipasakodamas savo motinai. Nenusivilsime ir mes, kai nusižeminę atsiversime Išpažinties paslaptyje. Žmogus kur nors, kam nors turi išsipasakoti. Tik venkime primityvumo.

Krikščionio gyvenimas yra meilės lenktynės. Kiekviename žmoguje mes galime pamatyti Dievo Veidą, galime jam pareikšti meilę. Tai įspaudžia neišdildomą grožį mumyse. Būkime grožio mokytojais. Grožio paslaptis – meilė. Jei aš žmonėms dovanoju tarnaujančią meilę, – suteikiu jiems poilsį, ramybę ir džiaugsmą. Tai ne mūsų nuopelnas, bet galingas Dievo meilės srautas, besiveržiantis per mus.

Noras gero kitam yra raktas į jo širdį. Tik Meilei atsiveria žmogaus širdis. Meilei neprieštaraujama. Kokią galią tėvams turi maži vaikeliai. Kodėl? – Jie labai myli! Tik meilei neįmanoma prieštarauti.

Tai galioja ir Dievui. Jis – bejėgis prieš žmogaus meilę.

Mylėkime! Ir pasaulis bus išgelbėtas.

PARAPIJOS, KURIOSE DIRBO KUN. JUOZAS ZDEBSKIS

Nuo 1953 m. liepos mėn. – Šiluvos parapijos vikaras.

Nuo 1953 m. rugsėjo – Raseinių parapijos vikaras.

Nuo 1955 m. rugsėjo – Šiupylių parapijos klebonas.

Nuo 1956 m. rugsėjo – Kaunas, Šv. Juozapo parapijos (Vilijampolė) vikaras.

Nuo 1957 m. rugsėjo – Kaunas, Įgulos bažnyčios vikaras.

Nuo 1959 m. balandžio mėn. – Šakių bažnyčios vikaras.

Nuo 1961 m. spalio mėn. – Gudelių parapijos klebonas.

Nuo 1964 m. lapkričio 26 d. – už grupinį vaikų katekizavimą nuteistas vienus metus kalėti.

Nuo 1965 m. birželio 4 d. – mėnesį dirbo Alytuje, Angelų Sargų bažnyčios vikaru.

Nuo 1965 m. rugpjūčio mėn. – Leipalingio bažnyčios vikaras.

1966 – 1969 m. – Kapčiamiesčio parapijos bažnyčios klebonas.

1969 m. vasario mėn. atimtas kunigo registracijos pažymėjimas. Dirbo Prienų melioracijos valdybos darbininku.

Nuo 1970 m. – Prienų bažnyčios vikaras.

1971 m. rugpjūčio 26 d. už grupinį vaikų katekizavimą nuteistas vienus metus kalėti.

1973 m. liepos – 1985 vasario mėn. – Šlavantų parapijos klebonas.

Nuo 1985 m. vasario – Rudaminos parapijos klebonas.

1986 m. vasario 5 d. žūtis.

PANAUDOTI ŠALTINIAI

1. Kun. Juozo Zdebskio dienoraščiai (saugomi asmeniniame archyve).
2. Vidas Spengla. „Akiplėša". KGB kova prieš Bažnyčią. Pagal kunigo Juozo Zdebskio sekimo bylą. Vilnius: Lumen leidykla, 1996.
3. Kunigas Juozas Zdebskis. Gyvenimas mąstymuose. 1 knyga: Kunigas tarp vagių. Iš kalėjimo dienoraščių / Parengė Loreta Teresė Paulavičiūtė MICP. Vilnius: Lumen l-kla, 1996.
4. Kunigas Juozas Zdebskis. Gyvenimas mąstymuose. 2 knyga: Kunigas tarp gėlių. Iš dienoraščių / Parengė Loreta Teresė Paulavičiūtė MICP. Vilnius: Lumen l-kla. Vilnius, 1996.
5. Kryžiaus ir meilės kelias. Prisiminimai apie kunigą Juozą Zdebskį / Sudarė ir parengė Loreta Teresė Paulavičiūtė MICP. Vilnius: Lumen leidykla, 1996.
6. Mylėti artimą. Liudijimai apie kunigą Juozą Zdebskį / Sudarė ir parengė Loreta Teresė Paulavičiūtė MICP. Vilnius: Katalikų akademija, 1998.
7. Kunigo Zdebskio malda / Sudarė ir parengė Loreta Teresė Paulavičiūtė MICP. Vilnius: Katalikų akademija, 1999.
8. Birutė Žemaitytė. Viešpaties trupinėliai. Misijų dienoraštis. Alytus: Don Bosko Saleziečių leidykla, 1999.
9. Antanas Lesys. Bažnyčios riteris. Vilnius, 2012.

TURINYS

Pratarmė 3

I. GYVENIMO KELIAS IR PAŠAUKIMO DINAMIKA 7

Vaikystė ir paauglystė tėvų namuose 8

Seminarija ir kunigystės pradžia 13

Kunigystė. Raseinių vikaras 18

Šiupylių klebonas 21

Iš provincijos į Kauną 23
Pasiaukojimas Aušros Vartuose (1956 12 08) 25
Miesto vidury 26
Sudie Kaunui... 29

Šakiai. Širdžių psichologijos mokykla 30

Gudelių klebonas. Studijos – pats gyvenimas 36

Kalėjimas 53
Mirtininko išpažintis 60
Kančios ir aukos mokykla 63

Leipalingis. Didysis skausmas 65

Kapčiamiestis 80

Kelias naujo įkalinimo link 89
Prienai. Ganytojas be kaimenės 90

Vėl kalėjimas 95
Nauja vieta 100
Vagių kameroje 101
Sapnas 105
Pykčio proveržis 107
Teismas 118
Mišios kalėjime 120

Rekolekcijos 127
Kas yra rekolekcijos (12.01) 129

Buvimo kalėjime prasmė 153
Pravieniškės 158
Lagerio gyvenimas 159
Seselių rekolekcijų apmatai 192
Kunigai... Kunigystė... 200
Rekolekcijos kunigams 204
Malda. Drąsa. Tvirtybė. Ištikimybė 215

II. ŠLAVANTŲ TĖVELIS 255

Ses. Loreta Paulavičiūtė.
Negalima mylėti to, ko nepažįsti 256
Kun. Robertas Grigas.
Rašau... ir širdis verkia 265
Kun. Jonas Valionis.
Išdaviku aš būti nenoriu, tikėjimą išduoti – nuodėmė 284
Ses. Veronika Kazimiera Beišytė.
Nepalik tu jų.... 289
Ses. Aldona Raižytė.
Išgyvenimai Tėvelio aplinkoje 296
Ses Monika Gavėnaitė.
O moterie, didis tavo tikėjimas 302
Ses. Gerarda Elena Šuliauskaitė.
Vieni neisime nei į Dangų, nei į pragarą 304
Ses. Birutė Gučaitė, kun. Kazimieras Ambrasas.
Kelionės į kalnus 313
Kun. Vytautas Vaičiūnas.
Bendražygio pasakojimas 317
Petras Plumpa.
Visos Lietuvos kapelionas 319
Ses. Nijolė Sadūnaitė.
Viskas bus gerai 321
Kan. Gvidonas Dovidaitis.
Tegul jums Dievas padeda 324

Mons. Alfonsas Svarinskas.
Visas jo gyvenimas buvo gražus pavyzdys 327
Jonas Stašaitis.
Pogrindinės kunigų seminarijos įsteigimas 333
Kun. Jonas Kastytis Matulionis.
Tai buvo tikra Dievo malonė 335
Kun. Kęstutis Brilius.
Kodėl ne stacionarinė, o neakivaizdinė seminarija 337
Ses. Bernadeta Mališkaitė.
Vaikeli, būk rami 340
Kun. Ričardas Repšys.
Su kuriais eisi? 344
Algirdas Patackas.
Kaip paprasta atsiklaupti 355
Juozas Sabolius, Andrius Gudauskas.
Pokalbis su kardinolu Vincentu Sladkevičiumi MIC 358
Birutė Žemaitytė.
Misijų kelionės 362
KGB pinklės 383
Kėsinimaisi į gyvybę 383
Romutės Tamašauskaitės žūtis 400
Rudamina. Kelias į mirtį 405
Laidotuvės 407
Ses. Tarcizija Nijolė Cicėnaitė. Nutilusi varpų giesmė 411
Eucharistijos bičiuliai. Tekalba skausmas 414
Lacrima. Tu dar sugrįši 417
Mirusio kun. Juozo Zdebskio minėjimai 430
30-osios dienos minėjimas 430
1-ųjų metinių minėjimas 433
20-ųjų metinių minėjimas 437
25-ųjų metinių minėjimas 439

Vietoj epilogo 443
Kun. Julius Sasnauskas. Kryžius – neatskiriama krikščionio gyvenimo dalis 443
Priedas 446
Kun. Juozo Zdebskio rekolekcijų įžvalgų konspektas (Kaunas, 1980) 446
Parapijos, kuriose dirbo kun. Juozas Zdebskis 467
Panaudoti šaltiniai 468

Kunigas Juozas Zdebskis. Jis gyveno tarp mūsų: Pasakojimų, dienoraščių, atsiminimų, tekstų rinktinė /Sudarė ir parengė Birutė Žemaitytė. Vilnius: UAB „Overprintas“, 2019. – 472 p., il.

ISBN 978-609-96097-0-6

Knygoje išsamiai aprašomas kunigo Juozo Zdebskio gyvenimas ir įvairiopa dvasinė veikla totalitarinio režimo sąlygomis, du įkalinimai už vaikų katekizavimą, kagėbistų pinklės, pagaliau tragiška žūtis avarijoje. Antroje dalyje pateikiamas pluoštas jo bendražygių, bendraminčių ir dvasios vaikų atsiminimų, spausdintų įvairiuose leidiniuose po kunigo J. Zdebskio žūties. Priede pateikiama keletas jo pamokslų ir rekolekcijų įžvalgų tekstų.

KUNIGAS JUOZAS ZDEBSKIS
Jis gyveno tarp mūsų
Pasakojimų, dienoraščių, atsiminimų, tekstų rinktinė

Sudarė ir parengė Birutė Žemaitytė

Spaudai parengė ir spausdino UAB „Overprintas“
P. Vileišio g. 18-1, 10306 Vilnius
www.overprintas.lt

Autorės Birutės Žemaitytės tel. 8698 – 83994